

EVERGHETINOSVL

Volumul I-II

ΕΥΕΡΓΗΤΙΝΟΣΥΛ

Vol. I - Vol. II

Transliterare, diortosire, revizuire
după ediția grecească și note de
ȘTEFAN VORONCA

Carte tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

EDITURA EGYMENITA
Editura Cartea Ortodoxă
2009

© 2009 Pentru prezenta ediție,
Editura Egumenița

Editura Egumenița
I.S.B.N. 978-973-8926-33-2

Editura Cartea Ortodoxă
I.S.B.N. 978-973-1710-44-0

Everghetinosul a apărut cu osteneala Sfântului Nicodim Aghioritul într-o primă ediție la Veneția în 1783, după ce circulase în multe manuscrise de-a lungul secolelor. El a fost cel care i-a scris și Prefața. Deși nu se numește ca îngrijitor al ediției, este socotit de toți ca fiind cel care a editat cartea. Deși prima ediție s-a tipărit într-un volum, edițiile ulterioare au circulat în 4 volume. Lucrarea a fost tradusă între anii 1794 și 1797 de către Ieromonahul Climent de la Slatina, într-o variantă care a circulat prin diverse copii-manuscrise. Tipărim aici textul volumelor I și II, urmând apoi, cu ajutorul lui Dumnezeu, să dăm tiparului și celelalte volume. Pentru o diortosire mai cu de-amănuntul a textului am folosit ediția de la Athena 1992, care o reproduce fidel pe cea de la Veneția dând și o traducere în neogreacă a textului.

Editura

ΣΥΝΑΓΩΓΗ

ΤΗΝ ΘΕΟΦΟΡΙΝ
ΡΗΜΑΤΩΝ, ΚΑΓ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ

ΤΩΝ ΘΕΟΦΟΡΩΝ, ΚΑΓ ΑΓΙΩΝ
ΠΑΤΕΡΩΝ.

Α'πὸ πάσης Γραφῆς Θεοπρόβου συληθροισμένη
ΟΡΚΕΙΩΣΤΕ, ΚΑΓ ΠΡΟΣΦΟΡΩΣ ΕΚΤΕΘΕΙΣΑ ΠΑΡΑ

ΠΑΤΡΑΟΤ

ΤΟΤ ΟΣΙΩΤΑΤΟΤ ΜΟΝΑΧΟΥ,

Καί Κτίτορος Μονῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεότηκς
τῆς Εὐεργέτιδος,

ΚΑΓ ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟΥ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΟΥ
ΕΤΙΣ ΑΗΦΕΓΕΑ

Εκ τῆς Βιβλιοθήκς τῆς ἐκ τῆς Ἀγιωτάτω Οὔρες Γεράς, Βασιλικῆς π.,
καὶ Πατερικῆς Μονῆς καὶ Κιτλημύσην ἐπιστομαζομένης.

ΝΤΗ ΠΡΩΤΟΝ ΤΤΠΟΙΣ ΕΔΕΔΟΘΗ

ΔΙΑ ΔΑΠΑΝΗΣ

ΤΟΤ ΤΙΜΙΩΤΑΤΟΤ, ΚΑΓ ΕΥΤΕΚΕΣΤΑΤΟΤ ΣΤΡΙΟΥ ΕΥΡΙΟΥ

ΓΩΑΝΝΟΥ ΚΑΝΝΑ

ΠΡΟΣ ΩΦΕΛΕΙΑΝ ΤΩΝ ΕΝΙΤΤΧΑΝΟΝΤΩΝ.

αψπγ. ΕΝΕΤΙΗΣΙ, 1783.

ΠΑΡΑ ΑΝΤΩΝΙΩ ΤΩ ΒΟΡΤΟΛΙ
CON LICENZA DE SUPERIORI, E PRIVILEGIO.

Adunarea

graiurilor și a învățăturilor celor de
Dumnezeu grăite, a Purtătorilor de
Dumnezeu Părinți, din toată scrierea cea de
Dumnezeu insuflată, adunată și cuviincios și
prinosicios la iveală pusă, spre folosul
celor ce vor citi, de Pavel, Preacuviosul
Monah și ctitor al Sfintei Mănăstiri
a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu
ce se numește Everghetinos

PREDSLOVIE

Despre viața Cuviosului Pavel Everghetinosul nu se știe decât foarte puțin¹. În *Prologul* său la scrierea acestuia, Sfântul Nicodim nu pomenește decât că „a fost ctitor al cinstitei mănăstiri a Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu ce se numește «Everghetinos» [Binefăcătoarea]”, de unde și numele autorului. Câteva date împrăștiat aici-colo însă ne vor ajuta să schițăm în câteva cuvinte personalitatea lui. Sub numele lui („Facerea lui Pavel Monahul”), aflăm o rugăciune din paginile Ceaslovului, iar Tipiconul ctitoricesc și liturgic al mănăstirii întemeiate de el oferă unele amănunte despre viața lui. În acesta din urmă, ucenicul său Timotei spune despre Pavel că a fost fiu al unei bogate familii din Constantinopol, care, aprins fiind de râvnă călugărească, a plecat din lume în luna iunie a anului 1049, întemeind la circa 3 km de cetatea lui Constantin, pe un pământ ce-l avea ca moștenire, o mănăstire în cinstea Maicii Domnului Binefăcătoarea. În anii ce au urmat, el a adunat câțiva frați pe care ulterior i-a călugărit, a clădit câteva chilii pentru aceștia, iar prin petrecerea sa, vestea sfințeniei lui s-a răspândit repede, după moartea lui ucenicii cinstindu-l după cuviință. Ctitoria sa e continuată de ucenicul său, Timotei, care a zidit și alte chilii, precum și o biserică. Tipiconul a fost alcătuit de Timotei, ce s-a călăuzit și după testamentul pe care i l-a lăsat Cuviosul Pavel; acest testament nu a mai ajuns până la noi. Tipiconul oferă amănunte despre organizarea mănăstirii, despre extinderea acesteia prin zidirea de chilii și a unei biserici sub egumenia ucenicului său, despre rânduielile liturgice și altele. Deși originalul grecesc al acestuia nu ne-a fost accesibil, nădăjduim pentru viitor o traducere a acestuia dintr-o limbă modernă². Tipiconul se inspira din cel al Studiiților, al bisericii celei mari din Constantinopol și al mănăstirii din Muntele Olimp. Cuviosul Pavel a trecut la Domnul pe 16 aprilie 1054, tot într-o această zi având și zi de pomenire.

Despre mănăstirea Maicii Domnului „Binefăcătoarea” avem date din documente ce merg numai până în veacul al XIV-lea. Împăratul Alexis al III-lea Anghelul îi dăruiește pe la 1195 Sfântului Sava, Patriahul Serbiei și ctitorul mănăstirii Hilandar, câteva metocuri din Constantinopol, printre care și cel al mănăstirii noastre. În tot acest răstimp, din alte documente, mai aflăm că mănăstirea primește numeroase danii ale evlavioșilor închinători: pământuri, bani și altele. De aici înainte, faima autorului se răspândește mai mult prin scrierile sale, prin rugăciunea din Ceaslov de la Pavcerniță către Maica Domnului, vestitul Everghetinos și prin ctitoria sa închinată Maicii Domnului Binefăcătoarea (sau „Everghetissa”).

Everghetinosul este o carte mare foarte din toate punctele de vedere. Cum se face că ea iese la lumină abia acum e un lucru mai presus de știința noastră. Cartea a avut cumva soarta *Filocaliei*: când traducătorul acesteia a avut ideea publicării ei, „distingii” teologi de atunci s-au dat înapoi de la a pune umărul la traducerea ei, întorcându-se la „țarinile” și „boii” lor (cf. Luca 14), trebuind să treacă aproape jumătate de veac până la desăvârșirea ei prin sânguința unui

---

¹ Pentru viața autorului, Tipiconul mănăstirii și unele observații asupra cărții, am folosit puțină bibliografie existentă: Gheorghe F. (pe atunci pseudonim al D-lui Academician Virgil Cândea): „Un dascăl icumenic uitat: Cuviosul Pavel Everghetinosul. Ctitoria și scrierile sale”, *Mitropolia Olteniei* 8 (1956), pp. 456-481; „Dictionnaire de Spiritualité”, Tome V, Beauchesne, Paris, 1964, pp. 502-503. Elia Citterio, *Nicodim Aghioritul, Personalitatea - opera - învățătura ascetică și mistică*, Editura Deisis, Sibiu, 2001; „Byzantine monastic Foundation Documents”, *A Complete Translation of the Surviving Founders, Typika and Testaments*, Edited by John Thomas and Angela Constantinides Hero, Dumbarton Oaks, 2000, Vol. II, ch. 22, pp. 454-506, ch. *Evergetis: Typikon of Timothy for the Monastery of the Mother of God Evergetis* (trans. Robert Jordan)

² O scurtă descriere a acestuia după original face Virgil Cândea în studiul citat.

singur om. Tot așa și acum, „țarinile” sunt pline de lucrători care pretind a curăța măracini, a ara cu boii și a semăna grâu pe care măracinii nu vor zăbovi a-l înăbuși din nou, dar puțini sunt aceia care se îngrijesc să caute sămânță bună pentru care să se grijească a o face roditoare prin voia Tatălui, cu împreună-lucrarea lui Hristos și cu ploaia Duhului. Pentru *Everghetinos* însă, a trebuit să treacă mai bine de două veacuri pentru a fi scos la lumină.

Citind prologul Sfântului Nicodim Aghioritul la cartea de față³, un negrăit cutremur cuprinde pe cititorul evlavios; lectura lui cheamă la nenumărate alte lecturi, precum, de asemenea, lectura *Everghetinosului* stârnește parcă Duhul Sfinților autori spre a ne sili la nenumărate lecturi ale lui. Este cutremurul ce l-a cuprins pe Sfântul Nicodim Aghioritul în fața cugetării Sfinților Părinți, îndemnându-l mai puțin la alcătuirea unui *Prolog* de detalii tehnice asupra vieții autorului sau la observații critice la adresa operei, cât la slăvirea lui Dumnezeu întru Sfinții Săi (cf. Ps. 150: 1; 67: 36) sau prin lucrările acestora. Roadele acestei slăviri se regăsesc cu prisosință în *Prologul* său și în lucrarea de editare a cărții. Ea a fost editată la Veneția, în 1783, într-un volum imens *in quarto*, de peste 1100 de pagini, la numai un an după editarea *Filocaliei*. Astfel se face că *Everghetinosul* pare cumva o *Filocalie* aranjată tematic și îmbogățită cu alte și alte texte, îndeosebi cu fragmente din *Viețile Sfinților*.

Toate manualele sau tratatele de morală – fie ele ortodoxe sau de alte confesiuni (adică eretice) –, toate încercările de sistematizare a viețuirii ortodoxe (a celei creștine în general sau „morale”, cum în chip vag i se mai zice) după cugetul tradiției evanghelice și/sau patristice nu pot egala vrednicia și puterea *Filocaliei* și a *Everghetinosului* (desigur, și a celor de dinaintea lor, care au gătit cumva calea pentru acestea sau au inspirat alcătuirea altora: *Patericul*, *Viețile Sfinților*, *Limonariul* etc.). Sistematizarea, dacă o putem numi așa, pe care autorul o propune nu e una făcută pe principii abstracte: el nu vine cu scheme, definiții atotcuprinzătoare, note de subsol, împărțiri amănunțite etc., ci împletește în chip armonios învățătura Bisericii și pildele de sfințenie care o întemeiază pe aceasta, aduce pilde și învățături ce pot fi cunoscute numai printr-o nevoiță ascetică trupească și sufletească, și mai puțin printr-o pricepere filologică sau demers „științific”.

Adeseori, apoftegmele, prin ideea pe care o cuprind, au un oarecare laconism, lucru ce îndeamnă cititorul la multă cugetare, la cunoașterea prin „iscus” sau experiență, în general, și rugăciune a graiului părintesc. Antologia nu vrea totuși, precum tratatele scolastice, să epuizeze o temă anume, *nu vrea să ucidă cuvântul* printr-o clarificare, printr-o încercare de a defini exact o idee sau o temă, ci lasă cititorul să adune ca o albină roadele cugetării Părinților și să le urmeze în chip personal și/sau ecclesial, lăsându-l deci a urma fie o cale sau un meșteșug al unui autor anume, fie a mai multor Părinți, în chip amestecat. Prin mulțimea manualelor sau tratatelor asupra vieții creștine, nu de puține ori autorii au ucis sau ignorat Cuvântul din propriile suflete, încercând să-L reducă la o definiție sau concepție anume, extinzând și astfel nefasta lucrare și în sufletele celor ce vor fi citit. Să nu uităm că lucrarea se intitulează „Adunarea graiurilor și a învățăturilor celor *de Dumnezeu grăite...*” - lucru întărit cu prisosință și de Sfântul Nicodim în *Prologul* său - și *nu* (sau mai puțin) de oameni, în schimb, în unele lucrări „teologice” de azi reiese literalmente mai mult numele autorului, personalitatea sa, osteneala editurii etc., iar eventuala înrăurire a lui Dumnezeu sau nădejdea autorilor în aceasta lipsește adesea cu desăvârșire, totul părând că se atribuie osteneții autorului sau „teologului”. Aparentul laconism al Părinților nu e dovadă de relativism sau nepricepere, ci e un chip de slăvire și cunoaștere a tainei vieții creștine, a tainei negrăitei întâlniri dintre Dumnezeu și omenitate, dintre om și Dumnezeu. Ca și în cazul Dumnezeuieștii Scripturi, lucrarea are o arhitectură tainică, ce se descoperă numai cititorului ce se trezește prin nevoița minții și a trupului (desigur, și prin călăuzirea unui duhovnic sau cunoscător, în general) spre înțelegerea

³ Pe acesta l-am publicat în Volumul II, chiar dacă în ediția grecească el se află în Volumul I.

dumnezeieștilor noime. În sprijinul descoperirii cât mai fidele a acestei arhitecturi tainice și a graiului aparent laconic al Părinților adunați aici, am urmărit la rândul nostru o diortosire sau o redare cât mai aproape de litera și duhul Părinților, de descoperirea cugetării lor în cugetul cititorului de azi. Cugetul, limba, formele de exprimare ale lumii actuale sunt mult diferite de cele ale Părinților: „omul recent”, cum a fost numit, își justifică patimile printr-o limbă proprie acestora; omul tradițional, omul ce caută cugetarea și Duhul Părinților caută să dobândească cât mai mult cugetul Părinților și chipul în care ei s-au exprimat⁴. Strict vorbind, numai cei întrucâtva asemenea Sfinților Părinți îi pot face cu adevărat cunoscuți pe aceștia - fie prin traducere, fie printr-un alt chip al propovăduirii. O asemenea descoperire a acestora au făcut-o, cu deosebire, o bună parte din vechii traducători români, adevărați continuatori ai Sfintei Tradiții a Părinților, printre aceștia, iată, și Ieromonahul Clement de la mănăstirea Slatina, a cărui smerenie, arătată (și) prin această tălmăcire, n-a mai îngăduit poate Proniei să ne descopere și date despre viața lui⁵.

Lucrarea nu este simplu doar o carte a cuiva, ci este „o adunare a graiurilor din toată scriptura [scrierea] cea de Dumnezeu insuflată”, cum o numește autorul, o adunare săvârșită, precum *Filocalia*, cu multă acrivie și frică de Dumnezeu, care conține învățătura și viața sfântă a marilor scriitori și trăitori ai Bisericii primului mileniu descoperită prin sfintele mâini ale Cuvioșilor Pavel Everghetinosul (sau Everghetinul) și Nicodim Aghioritul. Alte colecții sau scrieri ascetice își arată mai mult vrednicia prin bogăția duhovnicească sau dimensiunea lor, prin viața sfântă și stilul unor autori, mulțimea lor și folosul pe care aceștia, împreună cu scrierile lor, l-au adus la un moment dat (și pe care încă îl mai aduc). Însă autorul *Everghetinosului* a încercat pe cât s-a putut să unifice toate aceste aspecte printr-o „adunare a graiurilor” din marile scrieri duhovnicești ale întregului mileniu întâi, prezentându-le, cum în chip inspirat a zis domnul Virgil Cândea, în *spirală*, ca simbol al urcușului duhovnicesc⁶, folosit și de alți scriitori duhovnicești, precum Sfântul Dionisie Areopagitul și Sfântul Maxim Mărturisitorul, în al cărei centru stă Hristos, Sprijinitorul/Țiitorul, Mijlocitorul și Scopul/Sensul/Ținta oricărei nevoințe. Toate căile arătate aici sunt linii călăuzitoare ce pornesc din acest Centru ca din niște raze ale rațiunilor duhovnicești și proniatoare ce izvorăsc din El prin graiurile și viețile Părinților; dumnezeieștile graiuri adunate aici sunt deci tot atâtea actualizări prin nevoință ale cunoașterii acestor rațiuni, acestea luând chip în viețile și scrierile adunate aici spre folosul nostru⁷.

⁴ Nu întâmplător, o mulțime covârșitoare de termeni liturgici sau forme de exprimare în general au fost preluate în limba română din limbile greacă și slavonă aproape literal, pe de o parte pentru neputința acestora de a exprima deplin învățătura Bisericii în general, iar pe de alta, pentru păstrarea, continuarea și trăirea cât mai fidelă a Duhului celor de dinaintea lor. O adaptare la cugetul contemporan prin traduceri întemeiate - cel puțin! - pe parafrază (precum, așa cum am arătat în note, este de pildă traducerea în neogreacă a *Everghetinosului*) nu poate fi decât însoțită de unele răstălmăciri ale cugetării Părinților, respectiv de răspândirea de duhuri străine acestora.

⁵ De însemnat e și faptul că, cel puțin pentru termenii fundamentali ai spiritualității sau asceticii și misticii ortodoxe tradiționale, tălmăcitorul pare să fi folosit și *Dicționarul grec-român după alfabet*, păstrat în manuscris la Academia Română (ms. rom. 1577) și editat recent (Ediție. introducere, studiu filologic și glosar de Lia Brad Chisacof, Editura Academiei Române, București, 2005, I-XLVI [introducere] + I-390 [dicționar]), și întocmit, precum afirmă editorul, în obștea mănăstirii Neamț după Lexicoane grecești anterioare mult mai voluminoase, unele rămase în manuscris, altele tipărite. Despre toate acestea se poate citi în studiul pomenit mai sus. O serie de termeni grecești tălmăciți în românește în *Everghetinos* se află tălmăciți întocmai în acest *Dicționar*, alții însă n-au fost găsiți, dovadă că tălmăcitorul a folosit și alte instrumente.

⁶ Deși a pomenit de aceasta, el nu a dezvoltat ideea mai departe.

⁷ Mișcarea sufletului în spirala cunoașterii/comuniunii duhovnicești într-o urmărire a unei căi sau a unui model este descrisă cum nu se poate mai frumos de Sfântul Dionisie Areopagitul alături de alte două mișcări ale lui: în linie dreaptă și circulară. El le descrie în două locuri din scrierea *Despre Numirile Dumnezeiești* (cap. IV, 9, IX, 9, trad. rom. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae; textul l-am revizuit însă după originalul grecesc). Iată cuvintele lui: „Sufletul se mișcă în spirală, în măsura în care se luminează pe sineși prin dumnezeieștile cunoștințe, nu în chip înțelegător și unitar [ca în mișcarea circulară, n.n.], ci rațional și desfășurat [διεξοδικός = detaliat, prin rațiune discursivă, cuvânt cu cuvânt, proces ce presupune un răspuns, o reacție, o experiență], ca prin niște lucrări amestecate și schimbătoare”, loc pe care Sfântul Maxim îl tâlcuiește astfel „...sufletul e

Lucrarea se remarcă deci atât prin bogăția cât și prin sistematizarea unei covârșitoare „adunări” a nectarului Părinților, totul „spre folosul celor ce vor citi”. Cărți precum *Scara Sfântului Ioan Sinaitul* sau *Cuvintele Sfântului Isaac Sirul* au adus o oarecare sistematizare a urcușului ascetic, dar nu fără a sugera și o oarecare inversare a treptelor sau o îmbinare a lor; ele însă sunt scrieri ce exprimă îndeosebi chipul personal de trăire a lui Hristos sau o asceză conformă unui context dat, chiar dacă autorii n-au fost străini de experiența înaintașilor, folosindu-se din plin și de aceștia. Oricum, o comparație sau o ierarhizare valorică a cărților de acest fel comportă unele primejdii: a le compara poate însemna a pune cumva o scriere într-o lumină mai bună decât alta, or ierarhia sau ierarhizarea în Ortodoxie, sau mai degrabă în sfințenie și roadele acesteia în general, este una funcțională, iar vrednicia unui autor sau a unei cărți anume o știe cel mai bine Dumnezeu, noi cunoscând-o doar prin roadele pe care Acesta le-a făcut cunoscute și nouă. Înfrăurirea duhovnicească a cărții de față în general sau de-a lungul timpului este peste puțină noastră a o socoti, căci *Everghetinosul* a circulat în nenumărate manuscrise încă de scrierea lui în veacul al unsprezecelea, arătându-se cumva ca o *Filocalie* înainte de vreme, iar publicarea lui de Sfântul Nicodim Aghioritul (Veneția, 1783) a exercitat o influență imensă asupra spiritualității grecești „moderne” în general⁸.

rațional și în desfășurare, adică împărțit după cele împărțite și învățat prin participare. Mintea lui, coborând la raționamente, se împarte oarecum și are nevoie de rațiunea desfășurată prin modele ca să lucreze spre priceperea a ceea ce este inteligibil. Deci sufletul lucrează în mod amestecat și prin schimbare atunci când și înțelege. Aceasta e propriu sufletului și când e condus din afară spre cele înalte, căci urcă de la cele străine”. *Mișcarea circulară* însă urmează atunci când sufletul e slobod de mișcarea în spirală, conform treptei la care a ajuns putând trece de la cea în spirală la cea circulară, sau chiar alternând cele două stări: „Mișcarea sufletului *este circulară* ca intrare în el însuși de la cele din afară [prin care se mișcă circular] și ca adunare în ele însele a puterilor lui înțelegătoare, ca adunare ce-i dăruiește sufletului, ca într-un cerc, nerătăcirea, întorcându-l și adunându-l de la cele din afară, întâi în el însuși, apoi, ca pe unul ce a devenit unitar, unindu-l cu puterile ce se unesc în chip unitar și astfel conducându-l spre frumosul și binele care e mai presus de toate cele ce sunt și e unul și același și fără început și fără sfârșit”. E de cugetat aici că, mișcându-se circular, sufletul de fapt se mișcă în jurul unui punct central sau centru, care e Hristos. În sfârșit, *mișcarea în linie dreaptă* vrea să le depășească pe celelalte, ea este ca un avânt al credinței sufletului, care, după mișcarea în spirală, ajungând apoi la mișcarea circulară, merge sau se înalță cu nădejde în Dumnezeu, fără a ști, precum Avraam, unde merge. Dumnezeu fiindu-i Arătător sau Proniator al căii pe care el s-a angajat: „[Mișcarea în linie dreaptă are loc atunci când] sufletul, neintrând în sine [prin mișcarea în spirală] și nemișcându-se printr-o înțelegere unitară - căci aceasta este, precum am spus, în cerc/circulară -, ci, mișcându-se spre cele din jurul său și dinspre cele din afară, se înalță ca din niște simboale variate și înmulțite spre vederile [θεωπίασ, redat în *trad. rom.* prin „intuiții”] simple și unite”. Iată dar trei mișcări ce pot fi foarte bine întemeiate în lucrarea lor de urmarea căilor sau pricinilor propuse aici de egumenul Pavel. Accentul pus în lucrare pe mișcarea în spirală nu exclude desigur și pe celelalte două, ba și dimpotrivă, cea în spirală nu s-ar putea împlini cu adevărat fără celelalte, fără a fi urmată oarecum alternativ cu celelalte. Pentru mișcarea în spirală să se urmărească mai cu seamă primele pricini ale cărții: scăparea de deznădejde → facerea binelui → pocăința → chipurile/treptele acesteia etc.

⁸ Ediții: Veneția, 1783, XXXVI + 1098 p. în 4°; Constantinopol, 1861; Athena, 1900 (3 vol.), 1901 (3 vol.), 1957-1958 (2 vol.), 1983-1985 (4 vol., text original + traducerea neogreacă.), 1993 (4 vol.), ultima fiind folosită pentru diortosirea prezentei ediții. O traducere engleză, planificată în paisprezece volume de mici dimensiuni, este pe rol încă din 1988, din care până astăzi au apărut nouă, ultimul în 2005 (*The Everghetinos. A complete text, translated by Bishop Chrysostomos with Hieromonk Auxentios, John Petropoulos, Gregory Telepneff and Hieromonk Ambrosios, CENTER FOR TRADITIONALIST ORTHODOX STUDIES, ETNA, CALIFORNIA, 1988, 1991, 1998, 1999, 2000, 2002, 2005*); în sfârșit, o altă traducere este în pregătire la Queens College, Belfast, de către un colectiv ce plănuiește o ediție critică a lucrării. Însă manuscrisele sau copiile grecești ale lucrării – circa 40! – s-au răspândit în multe biblioteci din Apus și din Răsărit încă din veacul al XII-lea, ele păstrându-se în marile biblioteci din Paris, Moscova, Athena, în mănăstirile din Ierusalim, în Muntele Sinai și în altele, lista, descrierea lor, modul cum au circulat și diferențele dintre ele putând fi pricină de alcătuire a unei lucrări întregi, însă o astfel de lucrare, respectiv o ediție așa-zis critică a lucrării, n-a fost până azi alcătuită. Scopul nostru însă a fost asemănător celui al egumenului Pavel: întocmirea sau îngrijirea cât mai cu de-amănuntul a unui text concret pentru folosul duhovnicesc al celor care vor citi, și mai puțin pentru iscodirea izvoarelor sale și a altor aspecte; acest scop îl afirmă de altfel și titlul; pe acesta am vrut să-l sporim și prin îngrijirea textului din punct de vedere filologic (prin note de subsol și paranteze explicative) sau „critic”, urmărind a facilita accesul cititorului de azi la un text ce nu de puține ori pune probleme de înțelegere, text destinat inițial cu deosebire celor ancorați în tainele unei tradiții patristice sănătoase, și mai puțin celor „ai lumii”. Prin note am încercat să urmărim obiceiul patristic al adăugării de scoli întru limpezirea sau îmbunătățirea unor texte ce necesită alte dezvoltări, nuanțări etc., cu deosebire pentru cititorii de mai târziu, nefamiliarizați cu textele vechi sau cu modul cumva diferit al unui scriitor

Pentru a se feri de o oarecare „originalitate” ce putea stârni oarecari reacții contrare, sau suspiciuni, autorul își întemeiază *Pricinile* pe mărturiile Părinților, prin viața și scrierile lor, pe care arareori, „discret”, acolo unde a fost nevoie de o plinire sau alta, le-a însoțit de scurte adăugiri sau comentarii sub formă de apoftegme în textele autorilor citați; pe unele dintre ele, atunci când s-au vădit cu ușurință, le-am remarcat în note, ele nefiind întotdeauna lesne de observat. Titlurile celor 200 de pricini rânduite în 4 cărți îi aparțin autorului. Acestea nu au fost nicidecum așezate fără o ordine bine chibzuită. Ca unul care a fost egumenul unei mănăstiri, călăuză duhovnicească a multor monahi, el a întocmit cartea ca pe un îndreptar practic pentru cei de sub povățuirea sa și pentru alții asemenea lor, întocmit după scrierile Sfinților Părinți, trecut prin experiența nevoinei personale și așezat după nevoile duhovnicești ale mănăstirilor în general. S-a zis că între pricinile cărții există o strânsă legătură, un fir lăuntric ce dă o unitate întregii scrieri, că toate textele patristice sunt trecute prin propria viziune a egumenului Pavel despre călăuzirea duhovnicească. S-ar putea spune că originalitatea fiecărui autor cuprins în lucrare se împlinește în chip minunat în originalitatea cu care el a alcătuit cartea. Lucrarea se arată ca o întâlnire duhov-nicească sau o sinaxă a Părinților Bisericii - și a celei de Apus, și a celei de Răsărit⁹. Să nu uităm că autorul a trăit într-o perioadă (numită de unii „teologi” ai vremurilor noastre „post-patristică”) în care, din diferite pricini, bogata moștenire scriitoricească și de trăire a marilor Părinți ai primului mileniu nu se bucura de atenția cuvenită, nu mai era primită la adevărata valoare; așadar, aceasta trebuia reactualizată, continuată sau adusă în atenție prin scrisul și viața unora care puteau să o continue printr-o lucrare duhov-nicească sau alta. Nume sfinte, precum Sfinții Ioan Damaschin, Teofilact al Bulgariei, Eftimie Zigaben, Simeon Noul Teolog, Grigorie Palama și mulți alții ce n-au încetat nici până astăzi să se nască duhovnicește din viața și scrierile celor de dinaintea lor, au luat plugul predaniei lăsate de Hristos și Sfinții Săi; acest plug, ei l-au dus mai departe, aducând prin scrisul și viața lor roade ce hrănesc și azi generații de creștini. Din această adevărată „Livadă duhovnicească a Părinților” (cum e numit de pildă *Limonariul*), plină de mireasmă duhovnicească, ce a rodit, iată, până la noi, ei s-au folosit din plin: ca pe niște semințe sau ca pe un altoi, ei au luat învăță-turile celor de dinainte și le-au lucrat cu multă osârdie, făcând să crească alți și alți copaci plini de roade duhovnicești.

Nu se cunoaște pricina pentru care autorul nu a inclus și texte din alți mari Părinți ai primului mileniu¹⁰, însă, pentru scopul său, autorul a găsit cu prisosință texte din colecții

---

de a scrie despre un lucru sau altul. Pentru diortosire însă, n-am urmat traducerea neogreacă a cărții, ci numai originalul din greaca veche, din traducerea neogreacă dând doar unele variante textuale la note, acolo unde textul era greu inteligibil. O mare măhnire îl cuprinde astăzi pe cititorul căutător de folos duhovnicesc în scrierile Părinților atunci când descoperă că în unele „traduceri” nu mai transpare personalitatea vechilor autori, ci „mușchii” filologiei cărturarilor și fariseilor contemporani, așezați confortabil pe crucea „talentului” scriitoricesc, care întunecă lumina sfintelor învățături cu desișul aparatelor critice, din care, odată intrați, cu greu se mai poate ieși, și nu fără sminteala adiacentă, dobândită uneori și din răstălmăcirile prezentate ca „traduceri riguroase”, făcute după ultimele (socotite cele mai bune!) meșteșuguri cărturărești.

⁹ Să avem în vedere că autorul a adunat poate cele mai bune mărturii ale vieților și învățăturilor marilor Sfinți din Apus (mai exact, cele din sfera monahală, pe cât i-au fost accesibile traducerile grecești ale acestora – puține de altfel – ale lucrărilor citate), și că el a trecut la Domnul, parcă nu întâmplător, în anul 1054, anul Schismei dintre cele două părți ale Creștinătății. Dar oare Marea Schismă nu s-a datorat lipsei unei oarecari sinaxe sau întâlniri *duhovnicești*, cum am zis mai sus, întemeiate pe mărturia sfântă a Tradiției celor două părți, așa cum, am putea presupune, a dorit și Egumenul Pavel prin cartea sa? Oricum, o astfel de dorință, dacă a existat, nu s-a împlinit, iar pricinile Schismei sunt astăzi bine-cunoscute.

¹⁰ Nu avem de pildă texte din Sfinții Ioan Scărarul, Simeon Noul Teolog, Ioan Gură de Aur, Avva Dorothei, Grigorie al Nyssei și alții. În schimb, texte din aceștia s-au găsit în Tipiconul mănăstirii, texte care se citeau liturgic sau la osebitele sinaxe ale monahilor, ceea ce arată că Pavel Monahul și cei de sub el nu erau familiarizați doar cu autorii din *Everghetinos*.

precum *Patericul*¹¹, *Lavsaiconul*¹², *Menolo-ghionul* (Viețile Sfinților) alcătuit de Sfântul Simeon Metafrastul (cca. † 960)¹³, *Așezămintele Sfinților Apostoli* sau *Constituțiile Apostolice* și alte texte inedite din *Viețile Sfinților*, altele decât cele din antologia Sfântului Simeon Metafrastul, apoi din *Pandectele* Cuviosului Antioh Pandectul, din *Convorbirile* lui Ioan Cassian, *Scrisorile* Cuvioșilor Varsanufie și Ioan din Gaza, din *Suta* lui Diadoh, *Cuvintele* Sfinților Efreem Sirul, Isaac Sirul și Isaia Pustnicul, din *Capetele* Cuvioșilor Marcu Ascetul, Maxim Mărturisitorul, *Dialogurile* Sfântului Grigorie Dialogul, scurte texte din Sfinții Vasile cel Mare, din Anastasie Sinaitul, din *Istoria iubitoare de Dumnezeu* a lui Teodorit, Amfilohie din Iconiu, Sfântul Nil Ascetul sau texte scrise de el însuși¹⁴.

Cele 4 cărți ale lucrării s-ar putea prezenta, tematic, astfel:

Prima carte e destinată începătorilor, având ca principii generale: tămăduirea deznădejdiei, pomenirea morții și a judecății, nădejdea în bunătățile cele viitoare, despărțirea de trup, păcatul și pocăința. Apoi sfaturi premergătoare intrării în stadionul nevoinei: înstrăinarea, frica lui Dumnezeu, lepădarea, chipul intrării și primirii în mănăstire, însoțirea cu cei îmbunătățiți, ascultarea, descoperirea gândurilor sau a conștiinței bătrânilor celor cu dreaptă-socoteală, primejdiile întâlnirii cu cei dinafară și împătımirea de cele ale lumii, ușurința și greutatea dobândirii faptei bune, războiul cu dracii, schima (veșmântul) monahală, de ce nu trebuie părăsită mănăstirea, a nu grăi-împotriva, purtarea față de ceilalți, smerita cugetare, smerenia, tăierea vocii.

A doua carte se apleacă asupra rânduielilor vieții în comunitate: munca, grija pentru cele din mănăstire, slujbele, orele sau vremile de rugăciune, psalmodierea, primejdiile iubirii

¹¹ *Patericul* este citat în Everghetinos aproape în întregime. S-a observat de asemenea că *Patericul* (în varianta ediției de la Neamț, 1844) cuprinde la rândul lui fragmente din *Everghetinos*, care de-a lungul veacurilor au fost adăugate de copiiști sau de traducătorii români. De însemnat e și faptul că unele citate din *Pateric* nu se regăsesc în edițiile moderne („critice”) în limba greacă ale *Patericului* sau în alte limbi moderne, ci numai în ediția românească; de asemenea, nu toate citatele din *Pateric* – în forma în care l-a avut egumenul Pavel în vremea sa – se regăsesc în ediția românească, iar adeseori, acolo unde se găsesc, nu au aceeași formă, iar uneori nici același sens. Ediția de la Râmnic 1930 a *Patericului* s-a diortosit după o ediție din 1905, diortosită la rândul ei de Episcopul Antim Petrescu după prima versiune de la Neamț, fără a avea vreun original grecesc la îndemână; în sfârșit, ediția de Alba Iulia, apărută în mai multe ediții după anii 1990, a urmat-o pe cea de la Râmnic. Ediția aceasta și cea anterioară au fost diortosite cu amatorism, ele fiind pentru aceasta precare din mai multe puncte de vedere (de pildă, în cea de la Alba Iulia nu este pomenit nici măcar traducătorul sau ostenitorii primei ediții, este foarte puțin actualizată ortografic, adesea în chip hazardat, este folosită în chip nemăsurat parafraza, ajungându-se adesea la răstălmăciri; prin comparație cu originalul grecesc și fragmentele din *Everghetinos*, se observă mai multe omisiuni). Pentru a nu îngreua textul, în notele pe care le-am dat, am scos în evidență numai câteva din aceste diferențe, lucrul necesitând un studiu extins.

¹² Uneori, extrasele din *Lavsaicon* (*Istoria Lausiacă* a lui Palladie) nu se potrivesc cu versiunile din ultimele veacuri, așa cum sunt traduse în română (București, 1760. reeditat la Editura Episcopiei Alba Iulia, 1994; București, 1993, trad. de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R.; de notat că aceste două versiuni diferă în chip semnificativ) sau în alte limbi, ba chiar și din versiunea grecească ce a ajuns până la noi, care stă la baza traducerilor în limbile moderne, lucrarea circulând în trecut cu adăugiri din *Pateric*, *Istoria monahilor din Egipt* (390-394), atribuită lui Timotei Alexandrinul (ed. rom. trad. de Arh. Dr. Ioasaf Popa, Editura „România Creștină”, București, 1998), din *Limonariu* și din altele; așadar, la o simplă comparație, se poate observa că unele fragmente adunate din *Lavsaicon* în *Everghetinos* prezintă diferențe semnificative față de edițiile moderne ale *Lavsaiconului*.

¹³ Majoritatea fragmentelor din *Viețile Sfinților* adunate aici sunt semnificativ diferite de cele ale ediției de la Neamț, care are la bază izvoare târzii, în ciuda unor asemănări dintre ele, pe care, atunci când a fost nevoie, le-am remarcat în note.

¹⁴ S-a remarcat de asemenea de către cercetători că unele fragmente din *Everghetinos* (ale autorilor numiți și astăzi „filocalici”) nu se regăsesc în *Filocalie*, fie pentru că au fost luate din scrieri (din care unele au ajuns până la noi) nepublicate în *Filocalie*, fie din scrieri neafiate în operele adunate în *Filocalie*, atâtea câte s-au păstrat până azi. În plus, scrierile Sfinților Cuvioși Antioh Pandectul, Efreem Sirul, Isaac Sirul, Varsanufie și Ioan din Gaza, Anastasie Sinaitul, pentru a-i cita doar pe cei mai des folosiți, nu se regăsesc în *Filocalia* de la Veneția, unele dintre ele fiind adăugate mai târziu în *Filocalia* în traducere românească și în cea slavonească. În sfârșit, din scrierile Sfântului Ioan Cassian doar o mică parte se regăsește în *Filocalie*, iar o parte oarecare, remarcă d-l acad. Virgil Cândea, nu se regăsește nici în traduceri moderne ale operelor Sfântului Ioan Cassian, așa cum acestea au ajuns până la noi în latină, poate doar în traduceri grecești, din care nu toate s-au păstrat, ci care oricum au redat doar într-o formă prescurtată originalul latin.

de sine, grija pentru trup și măsurile nevoinței, masa, chipul șederii la masă și postul, evitarea necurăției (curviei), cinstea fecioriei, mânia, plânsul, râsul, suferirea cu răbdare a nedreptăților, vremea vorbirii și vremea tăcerii, păzirea de minciună, jurământul, clevetirea, chipurile purtării frățești.

A treia carte tratează despre așezarea lăuntrică a călugărului și manifestarea acesteia în relațiile cu ceilalți: să nu judecăm, să nu smintim și să nu ne smintim, fățărnicia, vicleșugul, pizma, batjocura, conștiința („ma-rele dar al lui Dumnezeu”), akedia, tristețea, purtarea în pricină de boală, chipul tănuirii bunătăților (virtuților), hula, prieteșugurile primejdioase, mândria, plăcerea de sine, trebuința ajutorului dumnezeiesc în pocăință și sporirea în viața de fii ai lui Dumnezeu (în înfiere), care nu se datorează eforturilor proprii, ci harului lui Dumnezeu, despre ispite, despre harisme, dragostea este cea mai mare dintre bunătăți, lăsarea nevoinței pentru primirea unui oaspete, milostenia care se cuvine monahului, icono-misirea banilor și a altor lucruri.

Cartea a patra se apleacă asupra chipurilor sporirii sau desăvârșirii în viața duhovnicească: o primă parte (primele 26 de capitole) vorbește despre osebite căi ale desăvârșirii: sărăcia, bunăvoința în milostenie, ne iubirea de arginți, dragostea care ne apropie de Dumnezeu, liniștea (isihia), paza minții, lupta cu moartea duhovnicească, rugăciunea neîncetată (fologalele și împrejurările prielnice ei), harul și rugăciunea sunt cele ce unesc pe om cu Dumnezeu, trebuința, folosul, primejdiile citirii Scripturilor și împlinirea celor citite, și că acestea luminează mintea, fuga de eretici și învățătura lor, neluarea-amine la vise, netemerea de draci și de lucrurile lor, nepătimirea, teologhisirea (cuvântarea de Dumnezeu), înțelepciunea și cunoașterea duhovnicească, părtășia minții la har și lucrarea ei în vederea duhovnicească, preoția și vrednicia ei, rânduiala sfintei împărtășiri, folosul sfintelor slujbe, chipul îngropării trupurilor, osebite sfaturi către dascăli, duhovnici și păstori și despre îndatoririle lor, mai vârtos asupra alungării deznădejdi din sufletele ucenicilor, temă prezentă și la începutul cărții întâi, reluată aici din perspectiva duhovnicului sau păstorului.

Precum mărturiseau și alții care au încercat o împărțire a cărților, și cea făcută mai sus e departe de a ne face cunoscut firul lăuntric sau duhul după care s-a călăuzit autorul. Faptul că, prin prezența ei în nenumărate manuscrise sau codici, lucrarea a avut atâta căutare, folosind generații întregi de creștini, cu deosebire monahi, arată covârșitorul ei folos în viața creștină, constituind până astăzi, alături de *Filocalie*, *Proloage*, *Viețile Sfinților* și de alte câteva, cărțile de temelie ale spiritualității ortodoxe în general.

Prin urmare, precum spunea și Cuviosul Paisie Aghioritul († 1994), „prin *Everghetinos* putem cunoaște *pe deplin* Duhul Sfinților Părinți”, chipurile viețuirii și conglăsuirea învățăturilor lor, mulțimea cugetărilor și a vieților adunate într-o unime duhovnicească; și nu întâmplător zice *pe deplin*, pentru că *Everghetinosul* (spre deosebire de altele, pentru care e necesară o osteneală suplimentară pentru a cunoaște cu de-amănuntul duhul lor), prin împărțirea tematică pe care o propune, scoate la lumină toate treptele sau aspectele vieții duhovnicești în chip sistematic, sau în spirală, precum s-a zis. Scrierea de față nu e atât mărturie a vieții și învățăturilor unor sfinți dintr-o anumită epocă, cât mărturie despre adevărata viață creștină în Biserică, despre adevărata viață cu Dumnezeu, despre chipurile îndreptării sau dobândirii unei astfel de vieți. Cuvintele Sfinților, cel puțin în ceea ce au ele esențial, trebuie mai puțin primite spre o oarecare actualizare în viețile noastre sau în viața Bisericii, ci, prin evlavie față ele și/sau rugăciunea către Dumnezeu Cel slăvit în viața lor, ele trebuie lăsate a fi lucrătoare în viața noastră, a celor ce ne sânguim să le citim cu bună-cinstire, prin Duhul care le însuflețește. Întoarcerea înapoi la cuvintele și viața Sfinților Părinți înseamnă întoarcerea către Evanghelie, către viața cu Hristos; această întoarcere e una cu sporirea în viața duhovnicească; nu este o fugă din istorie, ci o împlinire a ei, este adevărata dezvoltare a omului în istorie, atât către Hristos Cel de acum două mii de ani, cât și către Hristos Care vine, Cel ce este Același din veac și până în veac (cf. I Cor. 16: 22; Evr. 13: 8) și Care nu vine pentru cei ce și L-au închipuit după o tradiție

sau alta, ci pentru cei ce Îl așteaptă precum Sfinții Părinți.

Filosofia, știința, morala (chiar cea „religioasă” uneori) vieții de azi, prin reprezentanții ei, încearcă să ne convingă că cultura și civilizația lumii contemporane e mult superioară celei clasice din multe puncte de vedere și că, prin ea, ne îndreptăm spre o viață mai „bună”. Filosofia *Everghetinosului*, ca filosofie integrală sau program al viețuirii creștine, este opusul acestei direcții de gândire. Ea propune transcenderea evanghelică a vieții, îndreptarea către o viață mai bună din punct de vedere duhovnicesc și mai puțin, sau deloc, materialicesc. În concluzie, am putea spune că, pe cât ni se propune de către civilizația materialistă de azi să avansăm materialicește, să fim mai eficienți pentru o viață mai „bună” - ce presupune, pentru noi, eliminarea treptată de modului de gândire patristic/evanghelic -, pe atât - ba cu mult mai vârtos! - ni se cuvine să sporim duhovnicește în Hristos, Cel ce vine, spre Hristos ce vine întru Împărăția Sa dumnezeiesc-ome-nească, și nu spre hristoșii mincinoși ce ne vorbesc de o societate menită a fi „mult superioară” oricărei alta de dinainte și care cer ascultare necondiționată.

Dacă despre propovăduirea Evangheliei prin Apostoli și cei de după ei Psalmistul David zicea că *în tot pământul a ieșit vestirea lor și la marginile lumii cuvintele lor* (Ps. 18. 4), nădăjduim și noi ca și aceste smerite osteneli ale editării acestor „scripturi de Dumnezeu insuflate” (precum le numește autorul), aranjate (ca și Evangheliile) în patru cărți, să rodească (ca și acelea) și ele în cele patru colțuri ale lumii sau până *la marginile ei*, spre folosul și slava Bisericii lui Hristos. Amin.

Ștefan Voronca

INCEPVTVL CARTII INTAI
A LVI
EVERGHETINOS

PRICINA ÎNTAI

*Că nu se cuvine să se deznădăduiască cineva pe sine vreodată, măcar și multe de ar greși,
ci prin pocăință să nădăduiască mântuirea.*

I.

A Sfântului Palladie

Cuviosul Părintele nostru Ioan cel din Licopole¹⁵, despre care alt capitol ne arată mai luminat cele despre el, adică cel despre fuga de vorbirea femeilor, ne-a povestit nouă aceasta:

1. „Era, zice, un tânăr oarecare într-o cetate, păcătuiind foarte multe și cumplite, care, cu voia lui Dumnezeu, umilindu-se spre păcatele lui cele multe, a ajuns la mormânturi și, încuindu-se pe sineși într-unul din acestea, își tânguia viața sa cea mai dinainte: zăcând cu fața în jos, dese suspinuri înălța dintru adâncul inimii.

Și, petrecând o săptămână într-o noapte, au stătut asupra lui noaptea dracii care mai-nainte îi vătămau viața lui, strigând și, zicând: «Unde este spurcatul acela care într-o neastâmpărare din destul umblând, acum, nouă, fără de vreme întreg-înțelept de năprasna și bun s-a arătat; acum când, deși încă e în stare, el voiește să fie creștin; ce bine mai așteaptă el să-i fie lui, după ce s-a umplut de răutățile noastre? Nu vrei să te scoli degrab de acolo? Nu vrei să ieși cu noi spre cele obișnuite? Te așteaptă curvele și cârciumarii; nu ieși ca să te îndulcești de poftele tale? Orice altă nădejde fiind stinsă, veni-va

ție judecata, celui ce te ucizi în felul acesta. Și ce te grăbești către muncă, ticălosule? De ce te pricești așa degrab să-ți aduci asupra-ți izbândire? Toată fărădelegea o ai iscusit; te-ai făcut vinovat nouă tuturor, și așa, ca un rob, cutezi să fugi? Nu răspunzi? Nu încuviințezi? Nu ieși împreună cu noi?»

Iar după ce acela, în plâns petrecând, nimic nu răspundea, și nici cu auzul nu lua aminte, aceia ca cei ce nimic nu isprăviseră, luându-l pe dânsul, cumplit l-au muncit: și, tot trupul lui strujindu-l cu muncirile, s-au dus lăsându-l jumătate mort; iar el, iarăși suspinând într-o neslăbită pocăință, petrecea nemișcat.

Și căutându-l ai lui și aflându-l, și aflând de pricina primejdiei, l-au poftit pe dânsul să se întoarcă acasă, dar el n-a primit.

Și iarăși, în noaptea ce a urmat, venind demonii asupra-i, i-au adus munci mult mai rele decât cele dintâi; iar dacă rudeniile iarăși s-au apropiat ca să-l mute pe dânsul de acolo, el însă nu s-a supus, zicând: «Mai bine să mor decât să cad într-o neastâmpărare cea dintâi»; într-o treia noapte puțin de nu l-au scos pe el diavolii din viață, căzând asupra-i cu munci fără de milă.

Iar dacă l-au văzut pe dânsul neslăbind, depărtându-se, strigau, grăind: «Ai biruit, ai biruit!». Iar de aici înainte n-a mai avut parte de ceva cumplit de acest fel, ci curat s-a iscusit într-o bunătăți până la sfârșitul vieții lui: în mormânturi locuind și lângă Dumnezeu făcându-se cinstit într-o puteri și într-o arătarea minunilor”.

II.

Din viața Sfintei Singlitichia

Zicea Sfânta Singlitichia că se cuvine a lăuda sufletele cele leneșe și trândave și amorțite într-o sporirea binelui, încă și către

¹⁵ După unii, acesta pare să se fi născut pe la 305 și a murit după 40 de ani de sihăstrie. Licopole e o cetate pe partea apuseană a Nilului, în Egiptul de Sus. Azi se numește Asiut. Viața lui a fost povestită în osebite feluri. Nu de puțin folos e să se vadă cum diferitele variante se completează una pe alta, fiecare aducându-și contribuția specifică. Despre el, să se vadă și Vol. II, Pricina XIX, 1; *Lavsaiiconul*, 35 (în cele două ediții românești [vezi despre ele în *Prefață*, Vol. I]. Informațiile despre viața lui de asemenea diferă și, într-un fel, se întregesc reciproc; *Istoria monahilor din Egipt*, atribuită lui Timotei Alexandrinul, *ed. cit.*, pp. 26-52, unde avem, pare-se, cele mai multe detalii despre el; din nefericire însă, traducerea e adesea precară.

deznădăjduire lesnicioase, căci, cu adevărat, de vor arăta chiar și numai puțină bunătate, se cuvine a ne minuna și a le mări pe dânselle; iar greșealele cele iuți și prea mari, prea mici și de nimic să le numim; că Diavolul, pe toate vrând să le răzvrătească spre a noastră pierzare, întru cei adică nevoitori se ispitește să ascundă păcatele și întru uitarea acestora să-i aducă, ca să facă mândrie întru dânșii, iar sufletelor celor de curând venite în viața de nevoie și neîntărite, cu adăugire să le pună păcatele înaintea ochilor, arvunindu-le lor deznădăjduirea.

Deci pe sufletele astfel clătite se cuvine să le mângâiem într-un chip ca acesta: a le aduce lor aminte de neasemuită împreună-pățimire¹⁶ a lui Dumnezeu și bunătate, și de aceea că Domnul nostru este Multmilostiv și Milosârd și Îndelung-răbdător, și Se pocăiește¹⁷ de răutățile oamenilor.

A le aduce lor mărturii din dumnezeieștile scrieri: cum au arătat acestea neșfârșita Lui milostivire spre cei ce au greșit și s-au pocăit, și a zice că, deși Raav era curvă, s-a mântuit prin credință; Pavel era prigonitor, dar s-a făcut vasul alegerii; tâlharul fura și ucidea, dar, cu un cuvânt, ușa Raiului întâi o a deschis; încă și de Matei, de vameș, de fiul cel curvar și de cele asemenea acestora cu de-amănuntul a zice, și prin acestea a le chema înapoi pe dânselle din deznădăjduire.

¹⁶ συμπαθείας, tradus în manuscris prin „milostivire”. Împreună-pătimire poate fi numită și milostivirea și ivers, căci nu poți a te milostivi de cineva dacă nu mai întâi suferi cumva cu el, te întristezi, suspini cu/pentru el, de unde poți apoi a-i da un oarecare ajutor printr-un cuvânt sau o lucrare. Așa înțelegem deci și împreună-pățimirea lui Dumnezeu cu noi.

¹⁷ μετανοῶν de la μετανοέω = *lit.* a-și schimba mintea: a se răzgândi, a se schimba (pentru sine sau pentru altcineva, cf. și Iona 3: 9); afirmații ca acestea sunt traduse adesea greșit prin „lui Dumnezeu Îi pare rău pentru...”, neînțelegându-se după cuviință chipul în care Dumnezeu privește păcatele oamenilor și dorește întoarcerea lor. Cine a înțeles Taina Crucii și sensul pătimirilor lui Hristos ca om pentru om va înțelege și cum S-a pocăit și Se pocăiește Hristos-Dumnezeu până la sfârșitul veacului.

Iar acele sufletele prinse de mândrie a le tămădui din mai mari pilde: căci și lucrătorii de pământ, acolo unde vor vedea sadul mic și slab, îl adapă cu îndestulare și de grijă multă îl învrednicesc spre a crește și a se întări, iar dacă vor vedea odraslă în sad mai-nainte de vreme, curăță pe cele prisosite, ca nu degrab să se usuce; încă și doftorii, pe unii din bolnavi îi hrănesc cu îndestulare și-i îndeamnă a se plimba, iar pe alții cu flămânzirea în multă vreme legându-i, neieșiți îi păzesc.

III.

A Sfântului Palladie

Înștiințatu-m-am despre Moise Arapul [Etiopianul], care era vestit întru părinții cei din Schit, că, mai-nainte de a se face călugăr, era slugă la un cetățean; iar acest stăpân al său, pentru multa lui îndărătnicie și pentru obiceiul lui cel ucigaș și sălbatic, l-a lepădat pe dânsul; iar el, ducându-se, s-a făcut tâlhar; și, pentru covârșirea puterii lui, s-a făcut povață [căpetenie] celorlalți tâlhari.

Printre celelalte lucruri tâlhărești ale lui, se povestesc și acestea: că avea pizma pe un păstor care l-a oprit pe dânsul prin câinii turmei, mergând el noaptea la oarecari tâlhării; pe care păstor, căuta să-l ucidă, pentru care lucru cu sânguire cerceta unde petrece cu oile.

Iar dacă a aflat că este de cealaltă parte a Nilului, Moise a trecut atunci râul, care atunci se lățise ca la un semn¹⁸: dezbrăcând hainele cu care era îmbrăcat și punându-le pe cap și sabia luând-o în gură, s-a aruncat pe sineși în râu și, înotând, a trecut; iar păstorul, văzându-l de departe înotând, a fugit și s-a ascuns.

Iar Moise, nedobândind pe păstor, și-a întors mânia spre turmă, și,

¹⁸ Expresie ce arată revărsarea Nilului, ridicarea nivelului de apă, fluxul. Măsura în semne este des întâlnită în Everghetinos. Nu se știe exact cât măsura. Unii comentatori au zis că era o măsură comună, ce indica o distanță socotită „mare”, asemănătoare kilometrului de azi.

înjunghiind patru berbeci dintre cei mai frumoși, i-a legat șir și a înotat iarăși trecând Nilul; venind în oarecare ocol, a jupuit berbecii și, foc aprinzând, a mâncat carnea care era mai bună, iar pielea a vândut-o pe un vin bun din Sain și, bând optsprezece măsuri¹⁹, a mers cincizeci de stadii spre locul unde își aveau locul tâlharii.

Acesta, târziu oarecând, din oarecare primejdie umilindu-se și viața cea mai dinainte urând, s-a apropiat de viața călugărească și, luând chilie în Schit, desăvârșită nevointă a arătat.

Se povestește că încă de la începutul lepădării sale, atunci când și-a luat chilie, au venit asupra lui patru tâlhari, neștiind că acesta este Moise [vestitul tâlhar]; pe care, prinzându-i acela și legându-i, i-a pus pe umerele sale ca pe un sac plin de paie, și i-a adus la frați la biserică, zicând: „De vreme ce nu-mi este cu puțință a nedreptăți pe cineva, pentru că i-am aflat pe aceștia venind asupra mea, ce porunciți pentru ei?” Iar frații, dezlegându-i, i-au slobozit.

Iar ei, necunoscând pe Moise, și văzând pocăința lui, nici ei n-au voit să se mai întoarcă în viața cea mai dinainte; ci, lepădându-se de lume prin pilda lui Moise, s-au făcut călugări iscusiti.

După aceasta, Moise a arătat același fel de nevointă, despre care nevointă și într-altele s-a scris; și așa cu tărie către demoni s-a luptat și întrebuițând toată petrecerea asprimii, împreună cu Părinții cei mari și desăvârșiți s-a numărat, și preot s-a făcut, și întru cele prea mari daruri ale Duhului strălucind, așa s-a săvârșit, lăsând șaptezeci de ucenici.

IV.

Din Pateric

1. Întrebatu-s-a Avva Mios de un ostaș: „Oare Dumnezeu primește pocăința?” Iar el, după ce l-a învățat pe dânsul întru

multe cuvinte, a zis: „Iubitule, spune-mi, de se va sfâșia haina ta cea ostășească, o lepezi afară?” Răspuns-a acela: „Nu, ci o cos pe dânsa, și iarăși umblu cu ea”. Zis-a lui bătrânul: „Dacă tu cruți haina ta, oare Dumnezeu nu va cruța plăsmuirea Sa?”

2. Un frate a întrebat pe Avva Pimen, zicând: „Am făcut păcat mare, și voiesc să mă pocăiesc trei ani”. Zis-a bătrânul: „Mult este”. Iar cei de față au zis: „Până la patruzeci de zile?” Și iarăși a zis: „Mult este; că eu zic că, dacă din toată inima se va pocăi omul și nu va mai adăuga la păcatul său, și în trei zile îl primește pe el Dumnezeu”.

3. Altul iarăși l-a întrebat pe dânsul, zicând: „De va cădea omul în vreo greșală și se va întoarce, îi va ierta lui Dumnezeu?” Și i-a răspuns lui bătrânul: „Dumnezeu, Cel ce a poruncit oamenilor să facă aceasta, au nu El mai vârtos va face? Că [doar El] a poruncit lui Petru să ierte celor ce greșesc și se pocăiesc până de șaptezeci de ori câte șapte”.

4. Altul iarăși l-a întrebat pe dânsul, zicând: „Ce este pocăința păcatului?” Și a zis bătrânul: „A nu-l mai face de aici înainte pe dânsul; că pentru aceasta s-au numit dreptii fără prihană, pentru că au părăsit păcatele și s-au făcut drepti”.

5. Un frate a întrebat pe Avva Sisoe, zicând: „Ce voi face, Avvo, că am căzut?” Zis-a bătrânul: „Scoală-te iarăși”. Zis-a fratele: „M-am sculat și iarăși am căzut”. Răspuns-a bătrânul: „Scoală-te iarăși”. Iar fratele a zis: „Până când?” Iar bătrânul a zis: „Până la moarte, cum te va afla, sau întru cel bun, sau în cădere, că întru ce se află omul, întru aceea se și duce”.

6. Un frate oarecare ședea într-o chilie din Egipt, întru multă smerenie petrecând; și avea o soră care curvea în cetate, și de multor sufletele le pricinuia pierzare; și de multe ori supărându-l bătrânii, au putut în cele din urmă să-l plece pe frate ca să meargă la dânsa, doar-doar, cumva sfătuind-o, va opri păcatul cel ce se făcea într-însa.

Iar dacă a ajuns la locul acela, văzându-l oarecine din cunoscuți, alergând înainte, a vestit surorii lui, zicând: „Iată, fratele tău la ușă!” Iar ea, tulburându-se cu

¹⁹ În jur de șase litre de vin. Sain era o cetate a Egiptului.

inima în cele dinlăuntru, părăsind pe ibovnicii cărora le slujea, a sărit cu capul gol spre întâmpinarea fratelui, și ispitindu-se ea să se îmbrățișeze cu dânsul, a zis fratele său: „Buna mea soră, fie-ți milă de sufletul tău, căci mulți pier prin tine, și oare cum vei putea suferi veșnica și amara muncă?”

Iar ea, îngrijată făcându-se, a zis lui: „Oare poate fi mie acum mântuire?” Răspuns-a fratele: „De voiești, este mântuire”. Iar ea, aruncându-se pe sine la picioarele fratelui, îl ruga pe dânsul ca să o ia pe dânsa la pustie împreună cu dânsul”. Iar el a zis ei: „Puneți ceva pe cap și urmează-mi”. Iar ea a zis: „Să mergem, că mai de folos îmi este mie să umblu eu cu necuviință în capul gol decât a intra în prăvălia fărădelegii”.

Ia pe când mergeau, o sfătuia pe dânsa fratele cele către pocăință; și văzând pe oarecari venind întru întâmpinarea lor, a zis către dânsa: „De vreme ce nu toți știu că-mi ești soră, dă-te puțin în lături din cale până când vor trece cei ce vin, ca să nu pricinuim sminteală”. Iar ea s-a abătut la oarecare depărtare de drum.

După aceasta a zis către dânsa: „Să mergem pe calea noastră, soro”. Iar ea nu i-a răspuns lui; și abătându-se către dânsa, o a aflat moartă; și a văzut și urmele picioarelor ei însângerate, că era desculță; iar dacă fratele a vestit bătrânilor întâmplarea, se întrebau între sineși despre aceasta. Dar s-a descoperit unuia din bătrâni întâmplarea despre dânsa, și zicea că: „De vreme ce de nimic trupesc nu s-a grijit, ba și pe al său trup l-a disprețuit, nesuspînând de atâta durere a rănii din călătorie, pentru aceasta i s-a primit pocăința ei”.

V.

A Sfântului Amfilohie, despre a nu ne deznădăjdui

1. Un frate oarecare, biruindu-se de curvie, se afla săvârșind în toate zilele păcatul; însă în toate zilele cu lacrimi și cu rugăciuni împlânzea pe Stăpânul său; și așa făcând, amăgindu-se cu cea prea rea obișnuință, păcatul îl săvârșea.

Apoi iarăși, după ce săvârșea păcatul, în biserică se ducea și, văzând cinstitul și închinatul chip al Domnului nostru Iisus Hristos, se arunca pe sineși înaintea Lui cu multe lacrimi, zicând: „Miluiește-mă, Doamne, și ridică de la mine această ispită vicleană, căci cumplit mă strâmtorez, și mă rănește cu amărăciunea dulceților; că nu am față, Stăpâne, a căuta și a vedea chipul Tău cel Sfânt și vederea feței Tale cea mai luminată decât soarele, ca inima mea îndulcindu-se să se veselească”.

Acestea zicând și ieșind din biserică, iarăși cădea în noroi; dar însă nu se deznădăjduia de a sa mântuire, ci din păcat împotriva întorcându-se în biserică, asemenea striga către Iubitorul de oameni Dumnezeu și Domnul, zicând: „Pe tine, Doamne, chează Te pun de acum că nu voi mai face păcatul acesta, numai, Bunule, iartă-mi cele ce dintru început și până acum am greșit Ție”.

Iar după ce făcea aceste înfricoșătoare făgăduințe, iarăși se afla întru păcatul său cel rău; și era văzând prea dulcea iubire de oameni a lui Dumnezeu și nemărginita bunătate suferind în toate zilele și răbdând neîndreptata și reaua călcare de lege și nemulțumire a fratelui, și din mulțimea milei căuta pe a lui pocăință și neîntoarsă întoarcere; că nu un an a făcut aceasta sau doi, sau trei, ci zece ani, încă și mai mult.

Vedeți, fraților, pe cea nemăsurată suferire [răbdare] și nemărginită iubire a lui Dumnezeu? Cum în toate zilele rabdă și Se milostivește, suferind cumplitele noastre fărădelegi și păcate? Că de aceea trebuie să se înfricoșeze cineva și să se minuneze de bogatele îndurări ale lui Dumnezeu: că, pocăindu-se [fratele] și făgăduindu-se a nu mai face altă dată păcatul, se afla mincinos.

Într-una din zile, pe când făcea acestea, lucrând păcatul, fratele veni alergând în biserică, tânguind-se și suspinând și jelindu-se. Și silind milostivirile²⁰ lui Dumnezeu ca să Se milostivească de dânsul ca să scape din noroiul neastâmpărării, iată, pe când ruga pe Iubitorul de oameni Dumnezeu, văzând

²⁰ Lit.: iubirile de oameni.

începătorul răutății și stricătorul sufletelor noastre, Diavolul, că nimic nu folosește, ci, cele ce el prin păcat împreună le coase, frațele prin pocăință le desface, obraznicindu-se, se arată lui în vederea ochilor, căutând la fața lui și strigând așa către cinstita icoană a Domnului nostru Iisus Hristos: „O, ce este mie și Ție, Iisuse Hristoase? Milostivirea Ta cea nemărginită biruiește și mă bagă în pământ, pentru a primi Tu pe acest curvar neastâmpărat, care Te minte pe Tine în toate zilele, defăimând stăpânirea Ta; deci, pentru ce nu-l arzi pe dânsul, ci îndelung-rabzi și suferi? Că Tu vei judeca pe curvari și pe curve și pe toți păcătoșii îi vei pierde! Cu adevărat, nu ești Judecător drept, ci, unde i se pare stăpânirii Tale, abați judecata și treci cu vederea; iar pe mine, pentru o mică încălcare a înălțării, de sus din ceruri m-ai aruncat jos; iar acesta, mincinos fiind și curvar și neastâmpărat, doar fiindcă zace înaintea feței Tale, lesne îi dăruiești Tu blândețea Ta. Pentru ce dar Te numesc pe Tine Judecător preadrept, că, precum văd, și Tu cauți la față pentru multa bunătate, dar dreptatea o treci cu vederea?” Iar acestea le zicea Diavolul, iuțit fiind de multa amărăciune, și pară de foc înfuningenată ieșea din nările lui.

Acestea zicând, a tăcut; și s-a făcut glas ca din altar: „Balaure preaviclene și pierzătorule, nu te-ai săturat întru vicleana ta socoteală că lumea o ai înghițit? Chiar și pe cel ce se apropie la negrita milă a milostivirii Mele te sârguiești a-l hrăni și pe dânsul a-l înghiți? Ai atâtea greșeale încât să le pui și să le cumpănești împotriva către cinstitul Sânge pe care pe Cruce L-am vărsat? Iată, junghierea Mea și moartea i-au iertat fărădelegile. Iar tu adică, când la păcat vine, nu-l gonești pe dânsul, ci-l primești cu bucurie, și nu te întorci dinspre dânsul, nici nu-l oprești, nădăjduind a-l dobândi pe el. Iar Eu, Cel ce atâta sunt de milostiv și iubitor de oameni, Cel ce am poruncit Verhovnicului și Apostolului Meu a ierta de șaptezeci de ori câte șapte celor ce cad în păcate în fiecare zi, oare-l voi lăsa, oare nu-l voi milui? Așa, de vreme ce știu că aleargă către Mine, nu Mă voi întoarce dinspre dânsul până ce nu-l voi moșteni, că Eu pentru păcătoși M-am

răstignit, și preacuratele Mele mâini pentru dânsul le-am întins; că din cei ce vor vrea să se scape către Mine și să se mântuiască, dinspre niciunul nu Mă voi întoarce, nici nu-l voi izgoni, măcar de mii de ori de ar greși în zi; și, de mii de ori de ar veni către Mine, nu va ieși mahnit, căci n-am venit să chem pe cei drepti ci pe cei păcătoși la pocăință”.

Și cum s-a făcut acest glas, Diavolul stătu tremurând și neputând a fugi, și iarăși s-a făcut glas, zicând: „Ascultă, înșelătorule, pentru cele ce zici că sunt nedrept. Că Eu spre toți sunt drept: că întru ceea ce aflu pe cineva întru aceea îl judec. Deci iată, pe acesta l-am aflat până acum în pocăință, și întru întoarcere înaintea picioarele Mele zăcând, și biruitor al tău [împotriva ta] arătându-se; deci îl voi lua pe el și voi mântui sufletul lui, ca cel ce nu s-a deznădăjduit de mântuirea sa. Iar tu privește cinstea lui și crapă de pizma ta și te rușinează.

Și șezând fratele pe fața-și înaintea Icoanei Mântuitorului, mângâindu-se, și-a dat duhul; și îndată urgie ca de foc venind din cer, a căzut pe Satana și l-a mâncat pe el. Deci, să ne învățăm de aici, fraților, de nemăsurata milostivire și iubire de oameni a lui Dumnezeu, și de ce fel de Stăpân bun avem, și niciodată să nu ne deznădăjduim sau să ne lenevim de mântuirea noastră.

2. Altul iarăși, pocăindu-se, se liniștea; dar s-a întâmplat ca, pe piatră îndată căzând el, să i se rănească picioarele; și atât de mult sânge se vărsa din rană și atât de tare slăbise, încât mai că-și dădea sufletul. Și au venit diavolii vrând să ia sufletul lui, și au zis îngerii către dânșii: „Luați aminte la piatră și vedeți sângele lui pe care l-a vărsat pentru Domnul”. Și, aceasta zicând îngerii, s-a izbăvit sufletul lui²¹.

²¹ Dumnezeu trimite sau îngăduie necazuri și boli oamenilor, mai vărtos în preajma morții (unele chiar pricinuitoare de moarte), pentru iertarea acelor păcate de care n-au putut să se pocăiască; totuși, aceasta nu e o pricină de lepădare sau slăbire a duhului umilit întru jertfă cu care trebuie să ne înfățișăm la judecată, ci dimpotrivă. Toate aceste necazuri și boli, mai vărtos cele ale bătrâneții, sunt de asemenea și o plată mai mică sau mai mare pentru păcatul strămoșesc, care, în ciuda venirii lui Hristos și a puterii

3. Unui frate, șezând în păcate, i s-a arătat Satana și i-a zis: „Nu ești creștin”. Iar fratele i-a răspuns lui: „Orice aș fi, până acum înaintea ta merg”. Iar Satana i-a zis iarăși: „Zic ție: în muncă vei merge!” Și a zis fratele: „Nu ești tu judecătorul meu, nici Dumnezeuul meu”. Și așa, nimic isprăvind Satana, s-a depărtat; iar fratele s-a pocăit lui Dumnezeu în curăție; și iscusit s-a făcut.

4. Un frate, fiind stăpânit de mahnire, a întrebat pe un bătrân, zicând: „Ce voi face? Că gândurile mă sfătuiesc, zicând: «Degeaba te-ai lepădat de lume, nu poți să te mântuiești»”. Și a răspuns bătrânul: „Măcar deși nu vom putea intra în pământul făgăduinței, mai de folos este să ne lăsăm oasele noastre să cadă în pustie, decât să ne întoarcem în Egipt”.

5. Un alt frate l-a întrebat pe același bătrân, zicând: „Părinte, ce însemnează proorocul când zice: *Nu este mântuire lui întru Dumnezeuul lui* (Ps. 3: 3)?” Iar bătrânul i-a răspuns așa: „Însemnează gândurile deznădăjduirii, cele ce de la draci i se pun înaintea celui ce a păcătuit, și îi zic: «De aici nu este mântuire ție întru Dumnezeuul tău». Și așa se apucă să-l surpe pe el întru deznădăjduire; pe care gânduri se cuvine a le lupta, zicând: *Domnul este scăparea mea și el va scoate din laț picioarele mele* (Ps. 17: 3; 24: 15)”.

6. Povestit-a oarecare din Părinți că era în Tesalonic o mănăstioară de fecioare; iar una dintr-însele, prin lucrarea vrăjmașului de obște, ieșind din mănăstire, a căzut în curvie; și a petrecut așa curvind vreme destulă; apoi, cu ajutorul lubitorului de oameni Dumnezeu căindu-se, s-a întors în obștea ei; unde căzând înaintea porții, s-a sfârșit.

Și s-a descoperit unuia dintre sfinți moartea ei; și a văzut pe Sfinții Îngeri venind să ia sufletul ei, și pe draci urmându-le acestora, și vorbă făcându-se între dânșii, Sfinții Îngeri ziceau: „În pocăință a venit”. Iar diavolii grăiau împotriva: „Nouă ne slujește de

multă vreme, și a noastră este; cum dar ziceți voi despre ea, care nici măcar n-a ajuns în obște, că s-a pocăit?”

Și au zis îngerii: „Că de când a văzut Dumnezeu punerea²² ei plecată spre aceasta, a primit pocăința ei; și așa, prin scopul pe care și-l pusese, ea era stăpână a pocăinței; însă al vieții, era Stăpânul tuturor”, și întru aceasta rușinându-se demonii, s-au depărtat”. Iar cel ce a văzut descoperirea a povestit-o și celor de față²³.

7. Zis-a Avva Alonie: „Că de va voi omul, de dimineața până seara, vine la măsură dumnezeiască”.

8. Întrebat-a un frate pe Avva Moise, zicând: „Că iată, omul bate sluga sa pentru greșeala ce a făcut. Ce va zice dar sluga?” Răspuns-a bătrânul: „De este sluga bună, va zice: «Miluiește-mă, că am, greșit!»” Zis-a fratele: „Nu mai zici nimic altceva?” Și bătrânul: „Nimic. Că de câte ori va pune vina la sine, zicând «greșit-am», îndată domnul ei se va milostivi spre dânsul”.

9. Zis-a un frate către Avva Pimen: „De se întâmplă să cad cu cădere jalnică, mă roade gândul și mă mustră pentru pricina căderii”. Zis-a bătrânul: „Dacă în ceasul în care va cădea omul va zice «greșit-am», îndată încetează”.

10. Unei tinere oarecare pe nume Taisia i s-au săvârșit născătorii și a rămas orfană; iar ea, făcându-și casa primitoare de străini cu cuvântul²⁴ Părinților de la Schit,

²² πρόθεσις = scopul, hotărârea, voința, chipul sau așezarea cugetării.

²³ Nu ea era stăpâna vieții, nici dracii, nici chiar Îngerii, ci numai Stăpânul tuturor. De aceea, nimeni nu poate socoti și judeca cele ale vieții decât Stăpânul a toate. A noastră e pocăința (adică schimbarea minții către ceva mai presus de noi - viața cu covârșire, viața din belșug [cf. Ioan 10: 10] și iubirea acesteia), și nu viața, iar dacă zicem totuși că e și viața, o zicem nu de ca și cum am fi câștigat-o de undeva prin oarece meșteșug, ci pentru că am primit-o în dar, iar acest dar al bunătății lui Dumnezeu nu îndeamnă la altceva decât la pocăință (cf. Rom. 2: 4). Așadar, pocăința nu este doar lepădarea de sine și de păcate, ci și sporirea neîncetată către ceva mai bun, mai plin de viață și de bunătate.

²⁴ Expresie dificilă: „cu cuvântul” redă pe λογω (dativ). Trad. neogr. redă λογω prin χάριν, pesemne vrând să spună că ea își oferea casa cu voia și binecuvântarea părinților.

dată de El oamenilor, a lăsat urme ale stricăciunii (precarității, coruptibilității): îmbătrânirea, boala, osebitele neputințe omenești și moartea, dar și suspinul făpturii supuse prin om stricăciunii (cf. Rom. 8: 20 ș.u.).

a petrecut vreme îndestulă primindu-i pe aceștia și mângâindu-i. Iar dacă a cheltuit ce avea, a început să se lipsească; și lipindu-se de dânsa niște oameni răi și răzvrătiți, au abătut-o pe ea de la scopul cel bun; iar de aici înainte a început să petreacă rău, ajungând chiar și la a curvi.

Iar auzind Părinții, mult s-au mâhnit; și chemând pe Avva Ioan Colovul, au zis către dânsul: „Auzit-am despre cutare soră că petrece rău, ea care, pe cât putea, arăta dragoste către noi; deci și noi acum să-i ajutăm ei, ca cei ce putem; deci ostenește-te către dânsa, și, după înțelepciunea ce ți-a dat-o Dumnezeu, economisește cele pentru dânsa”.

Și a venit bătrânul către dânsa, și a zis babei de la poartă: „Du-mă către stăpâna ta”. Iar ea l-a izgonit pe dânsul, zicând: „Voi dintru început ați mâncat cele ale ei, iar acum ea e săracă”. Și a zis bătrânul: „Da, așa e, dar eu foarte m-am folosit”. Și suindu-se baba, i-a spus ei cele despre bătrân. Și auzind tânăra, a zis: „Acești călugări pururea trec pe lângă Marea Roșie și află mărgăritare”. Și împodobindu-se pe sine, a șezut pe pat și i-a zis portăriței: „Adu-l pe dânsul la mine”.

Și intrând Avva Ioan, a șezut aproape de dânsa, și căutând la fața ei, a zis către ea: „Pentru ce ai osândit pe Iisus venind întru aceasta?” Iar ea, auzind, a amorțit toată. Iar bătrânul, plecându-și capul, a început a plânge foarte. Iar ea i-a zis lui: „Avva, pentru ce plângi?” Iar el, ridicându-se, iarăși s-a plecat și a zis: „Vezi că Satana se joacă²⁵ în fața ta, iar eu să nu plâng?” Zis-a lui fecioara: „Este pocăință Avvo?” Iar bătrânul a zis: „Este”. Iar ea a zis: „Ia-mă unde voiești”. Iar el a zis: „Să mergem”. Iar ea îndată s-a sculat și a urmat lui. Și luând aminte bătrânul că nimic nu rânduiește pentru casa ei, s-a minunat. Iar când s-au apropiat de pustie, i-a apucat seara, și făcând bătrânul un mic căpătâi pentru dânsa, l-a însemnat cu sfânta cruce și a zis către ea: „Dormi aici”. Și făcându-și și el rugăciunile lui, s-a culcat

și el. Iar deșteptându-se la miezul nopții, a văzut o cale luminată, din cer întărită până la dânsa, și a văzut pe îngerii lui Dumnezeu suind sufletul ei.

Și sculându-se a mers către dânsa și a îmboldit-o cu piciorul; iar dacă a cunoscut că era moartă, s-a aruncat pe sine cu fața la pământ rugându-se lui Dumnezeu, și s-a auzit glas, zicând: „Un ceas al pocăinței ei s-a primit mai mult decât pocăința acelor mulți care zăbovesc și nu arată fierbințeala pocăinței”.

VI.

Despre Fericitul Pavel cel Simplu, care era ucenicul Sfântului Antonie

1. Povestit-au Părinții un lucru ca acesta: că venind oarecând în mănăstire Pavel cel Simplu pentru cercetarea și folosul fraților, după ce s-a închinat lor, s-a dus cu dânsii în biserică pentru a săvârși slujba; și, stând înaintea ușilor bisericii, lua aminte la fiecare dintre ei, ca să vadă cu ce fel de suflet intră, căci avea și acest har de la Dumnezeu: a vedea adică pe fiecare ce fel este cu sufletul, precum și noi ne vedem unii pe alții pe dinafară; și-i vedea pe toți cu fața luminată și cu obrazul vesel, și pe care îngerul cuiva îl vedea bucurându-se spre acela, se bucura și el și mulțimea lui Dumnezeu.

Văzu apoi pe oarecare intrând negru la față și întunecat în tot trupul, și diavoli ținându-l pe acesta din amândouă părțile, și, printr-un căpăstru pe care-l puseseră în jurul lui, îl trăgeau către dânsii, iar pe îngerul lui îl văzu urmând de departe trist și posomorât.

Acestea văzându-le bătrânul, a lăcrimat și, bătându-și pieptul cu mâna, a șezut înaintea bisericii, plângând foarte pe fratele ce i se arătase astfel; iar frații, văzând schimbarea cea de năprasnă a bătrânului și acea plângere jalnică și dureroasă, apropiindu-se, îl întrebau voind să știe pricina, rugându-l totodată să intre cu dânsii la slujbă; iar el, scuturându-se de dânsii, ședea afară, tare tânguindu-l pe fratele; iar slobozindu-se ei de la slujbă și ieșind, lua

²⁵ παίζει = dănuiește, cântă; batjocorește.

aminte Pavel la fiecare, voind a ști în ce fel se află atunci când ies.

Și l-a văzut pe bărbatul acela care la intrare i s-a arătat cu fața neagră și întunecat, care și tot trupul îl avea înconjurat de draci; dar acum l-a văzut cu fața luminată și cu trupul alb, și pe draci adică urmând de departe, iar pe sfântul înger petrecând aproape de dânsul și bucurându-se foarte spre dânsul. Acestea dar în chip neașteptat văzându-le Pavel, a sărit cu uimire și, bucurându-se, striga, binecuvântând pe Domnul și, zicând: „O, negrăită iubirea de oameni a Stăpânului nostru și bunătatea Lui!” Și, alergând, s-a suit pe o treaptă oarecare mai înaltă și a strigat, zicând: „Veniți și vedeți lucrurile lui Dumnezeu! Cât sunt de înfricoșătoare și pline de toată mirarea!”

Și s-au adunat toți cu sânguință, auzind cele zise. Și a povestit Cuviosul Pavel cele ce a văzut atunci când intra fratele, și iarăși cele când ieșea; apoi a poftit și pe acel bărbat să spună tuturor de acea schimbare atât de mare. Iar el, fără de sfială, povestea cele despre sine, zicând: „Eu sunt om păcătos, și până acum am trăit în curvie. Iar acum, intrând în sfânta biserică a lui Dumnezeu, am auzit pe Proorocul Isaia grăind, ba mai vârtos pe Dumnezeu grăind printr-însul: *Spălați-vă, și curați vă faceți. Alungați afară vicleșugurile din inimile voastre și dinaintea ochilor Mei. Învățați-vă a face binele. Și de vor fi păcatele voastre ca purpura, ca zăpada le voi albi. Și, de veți voi și Mă veți asculta pe Mine, veți mânca bunătățile pământului* (Is. 1: 16-19).

Acestea auzindu-le eu, umilindu-mă și suspinând dintr-adânc, am zis către Dumnezeu: «Stăpâne, Doamne Dumnezeule, Cel ce ai venit în lume să mântuiești pe cei păcătoși, cele ce acum le-ai făgăduit prin Proorocul Tău le împlinește și întru mine, păcătosul și nevrednicul. Că iată, îți dau Ție cuvânt, cunoscătorului de inimi Dumnezeu, că mă lepăd de toată fărădelegea și fapta spurcată, cărora le-am slujit, și nu voi mai adăuga către acestea, de Tine fiind ajutat, ci Ție voi sluji din toată puterea, Iubitorului de oameni și Stăpânului nostru». Și întru aceste așezăminte ieșind din biserică, am judecat ca și cu lucrurile să plinesc acestea

prin harul cel de sus”.

2. Zis-a un bătrân: „Precum cositorul [tinicheaua], înnegrindu-se, apoi iarăși poate să strălucească, tot așa și cei credincioși, măcar de se înnegresc de păcate, iarăși pot să strălucească prin pocăință, pentru care pricină poate și credința s-a asemănat cositorului”.

VII.

A Sfântului Efrem

Ia aminte, frate, că cu cei ce se nevoiesc în multe feluri bate vrăjmașul război; și mai-nainte de a se săvârși fărădelegea, foarte o micșorează vrăjmașul pe aceasta în ochii lor; dar mai vârtos cu pofta îndulcirii trupesti, pe care atât de mult o micșorează pe ea înainte de a se face – arătându-i-o fratelui foarte pe scurt –, încât aceasta să nu se deosebească cu nimic de un pahar de apă ce s-ar vărsa pe pământ; iar după ce se va fi lucrat fărădelegea, foarte înaltă vicleanul fărădelegea înaintea celui ce a păcătuit, ridicând înaintea lui nenumărate valuri de gânduri, ca, cufundând gândul fratelui, să-l pogoare pe dânsul întru adâncul deznădăjduirii.

Deci, iubitule, aceste măiestrii ale vrăjmașului știindu-le de mai-nainte, ia aminte să te amăgești de dânsul și să păcătuiești, iar de te-ai și prins în vreo cădere, să nu rămâi într-însa, deznădăjduindu-te de a ta mântuire, ci, sculându-te, întoarce-te către Domnul Dumnezeuul tău, și milostiv va fi ție, că Stăpânul nostru este îndurat și milostiv, îndelung-răbdător și mult-milostiv, și nu se întoarce dinspre cei ce cu adevărat se pocăiesc, ci cu lesnire și cu bucurie îi primește pe dânsii.

Deci, atunci când îți zice ție vrăjmașul „ai pierit, nu mai poți să te mântuiești”, zi către dânsul: „Eu Dumnezeu am, milostiv și îndelung-răbdător, nu mă deznădăjduiesc de a mea mântuire”. Că Cel ce ne-a poruncit nouă a ierta aproapelui de șaptezeci de ori câte șapte, cu mult mai vârtos va ierta păcatele celui ce cu tot sufletul se întoarce către Dânsul, și așa, cu harul lui Dumnezeu, se va depărta de la tine războiul.

VIII. A lui Avva Isaia.

Dacă te-ai lepădat de lume și te-ai dat pe sineți lui Dumnezeu a te pocăi, nu lăsa gândul tău să te necăjească pentru păcatele tale cele dinainte, zicându-ți că nu ți se vor ierta; nici, iarăși, nu defăima poruncile Domnului, socotind că nu ți-a iertat nici păcatele de mai-nainte. Trezvește-te, frate, către duhul ce aduce întristare omului, că multe sunt cursele lui, până când te va face neputernic.

Că întristarea cea după Dumnezeu este bucurie întru a te vedea pe sineți stând întru voia lui Dumnezeu. Iar cel ce-ți zice ție „unde vei putea fugi, că nu ai pocăință?”, acesta este al [gândul] vrăjmașului, până ce va face pe om să dezlege înfrânarea; iar întristarea după Dumnezeu nu se pune greu asupra omului, ci îi zice lui: „Nu te teme, vino iarăși”. Că știe că este om neputincios, și așa îl împuternicește pe el.

Inimă pricepută să ai spre gândurile tale, și se vor ușura de la tine; că, pe cei ce se tem de dânsule, îi face a se slăbănogi de greutatea lor. Puterea celor ce voiesc să câștige fapte bune este aceasta: ca, de vor cădea, să nu se împruțineze cu sufletul, ci iarăși să ia aminte. Aceasta este bunătatea lui Dumnezeu: că, în orice ceas în care se va întoarce omul din păcatele lui, Dumnezeu îl primește cu bucurie, și nu-i socotește lui păcatele cele de dinainte, pre-cum este scris și despre fiul cel curvar: că, lăsând hrana porcilor, adică gândurile lui cele trupești, s-a întors către Părintele său în smerenie. Pentru aceasta dar și Părintele său l-a primit, poruncind a i se da lui îndată podoaba curăției și arvuna înfierii pe care o dăruiește Duhul Sfânt; că Stăpânul nostru este milostiv și voiește ca omul să se întoarcă, precum a zis: *Amin, amin, zic vouă: Bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește* (Luca 15: 7).

Deci, fraților, întrucât avem atât de multă milă de la El și bogăție de îndurări, să ne întoarcem cu toată inima către Dânsul, și El ne va primi cu iubire de oameni, și așa ne va face părtași vieții celei de veci. Deci,

întorcându-te, ține-ți inima ta și să nu te lenevești, zicând: „Că nu pot, om păcătos fiind, să păzesc toate faptele bune”. Sau: „Nu cere Dumnezeu pocăința aceasta de la mine”.

Dar când omul se va întoarce către Dumnezeu părăsind păcatele sale, îndată de iznoavă îl naște pe dânsul pocăința, și ca unui prunc îi dă lui lapte din sfintele ei țâțe, și-l hrănește pe dânsul ca o maică iubitoare de fii. Căci și pruncul, atâta cât stă la sânurile maicii sale, în tot ceasul îl păzește pe el de tot răul; iar atunci când plânge, îndată îi dă lui din țâța ei și-l bate ușor peste față, după puterea lui, înfricoșându-l pe dânsul ca să primească cu frică laptele ei și să nu-și îndârjească inima. Iar dacă plânge, se milostivește spre el, că din pânțele și din trupul ei este; și-l mângâie, îl sărută și-l încălzește până ce va primi țâța ei.

Și de i se va arăta pruncului aur și argint și mărgăritare sau orice alt lucru al lumii, el ia aminte la dânsule, dar, la sânurile maicii fiind, pe toate le trece cu vederea, ca așa să se împărtășească de țâța ei. Iar tatăl nu se ceartă cu dânsul pentru ce adică nu lucrează, sau nu merge la război asupra vrăjmașilor lui, că știe că este mic și nu poate; picioare adică are, dar nu poate sta pe dânsule; mâini are, și nu poate ține armele. Și așa părinții lui îndelung-rabdă spre dânsul până când va crește.

Crescând puțin și făcându-se copil, de va voi să se lupte cu altul, iar acela îl va trânti jos, tatăl lui nu se mânie pe dânsul, știind că încă este copil; iar când se face bărbat, atunci se arată și sângea lui: vrăjmașind pe vrăjmașii tatălui său, tatăl îi încredințează atunci cele ale sale, căci este fiul lui. Iar după ce după atâtea osteneli prin care părinții lui s-au ostenit pentru dânsul, crescând, se va face pierzător, și va urî pe părinții lui, și nu va asculta de blagorodia²⁶ lor, și se va împrieteni cu vrăjmașii lor, ei își iau milostivirea lor de la dânsul și îl scot din

²⁶ εὐγένεια = nobilitatea, neamul bun, nașterea dintr-o spiță bună. Această „blagorodie” i s-a dat primului om, ca unuia ce s-a înrudit cu Dumnezeu, ca unuia care a fost făcut după chipul Lui.

casa lor, nedându-i nicio moștenire.

Deci și noi, fraților, să ne grijim de noi înșine a petrece într-un acoperământul pocăinței, și să primim lapte din sfintele ei țate, ca să ni se îmbie spre hrană; și să purtăm jugul ei, al celeia ce pedepsește, până când de iznoavă ne vom naște de sus într-o via a lui Dumnezeu, ajungând într-un bărbat desăvârșit, în măsura vârstei plinirii lui Hristos.

IX.

A lui Avva Marcu

Tot păcatul nepocăit este păcat spre moarte²⁷. Nimeni nu este așa bun și îndurat ca Dumnezeu; iar celui ce nu se pocăiește, nici El nu-i iartă. Mulți ne întristăm spre păcate, iar pricinile lor le primim.

X.

Din Pateric

1. Un frate ce locuia în mănăstire, de multe ori, din lucrarea Diavolului, cădea în curvie; și petrecea silindu-se pe sineși a nu părăsi călugăria; și făcându-și mica lui slujbă, ruga pe Dumnezeu cu suspinuri, zicând: „Doamne, ori de voiesc, ori de nu voiesc, mântuiește-mă; că eu, ca om, spurcăciunea păcatului poftesc, dar Tu, ca un Dumnezeu și Atotputernic, poți a mă opri. Că, dacă vei milui pe cel drept, nu este nimic mare, iar de vei mântui pe cel curat, nu este nimic vrednic de minunare, că vrednici sunt a dobândi a Ta bunătate; ci spre mine, Stăpâne, minunează milele Tale și arată neasemuita Ta iubire de oameni într-o aceasta, *că săracul Ție s-a lăsat* (cf. Ps. 9: 38), adică cel sărac de toate bunătățile”.

Și acestea și asemenea acestora frațele cu lacrimi le zicea în toate zilele, fie de se întâmpla lui a cădea sau nu.

²⁷ Iată o frumoasă definiție a păcatului de moarte sau împotriva Duhului Sfânt, despre care s-a vorbit în Evanghelii și în multe alte cărți. Păcatul de moarte este deci stăruința în păcate și refuzul de a le mărturisi sau a ne pocăi pentru ele.

Odată, căzând noaptea în obișnuitul lui păcat, s-a sculat îndată și a început canonul; iar Diavolul, uimindu-se de nădejdea lui și de nerușinarea²⁸ lui cea către Dumnezeu, arătându-se stând lângă dânsul, în vederea ochilor săi, îi zicea: „Ticăloase, cum nu te rușinezi a sta înaintea lui Dumnezeu? Sau cum poți cu totul a numi numele lui Dumnezeu? Și cum, nerușinându-te, a și cânta îndrăznești?” Răspuns-a fratele: „Chilia aceasta fierbinte²⁹ este: un ciocan dai, și altul primești. Deci voi lupta până la moarte, cu tine luptându-mă, oriunde aş ajunge în ziua cea de pe urmă. Iată, deci, cu jurământ te îndreptez și, îndrăznind într-o nemărginită bunătate a lui Dumnezeu, zic: «Juru-mă pe Cel ce a venit să cheme pe păcătoși la pocăință și a-i mântui, nu voi înceta asupra ta rugându-mă lui Dumnezeu, până când și tu vei înceta a mă lupta pe mine, și să vedem dar cine va birui: tu, sau Dumnezeu».

Acestea auzindu-le Diavolul, a zis către dânsul: „Cu adevărat, de aici înainte nu te voi mai lupta pe tine, ca nu cumva prin răbdarea ta să-ți solesc ție cunună”. Și de atunci s-a dus de la dânsul luptătorul; iar fratele, venind într-o străpungere, de aici înainte își plângea de-a pururea păcatele sale. Și îi zicea lui gândul de multe ori: „Că bine plângi!” Iar el aducea împotriva gândului: „Anatema binelui acesta! Că Dumnezeu nu voiește ca cineva să-și piardă sufletul în vreun lucru al necinstirii, iar apoi să șadă să-l plângă pe dânsul [socotind] de-l va mântui sau nu”.

2. Era un frate oarecare în Schit cu Avva Pafnutie; și era luptat spre curvie și zicea: „De nu voi lua zece femei, nu voi plini pofta mea”. Iar bătrânul îl ruga, zicând: „Nu, fiule, că este război al dracilor”. Iar el nu s-a supus și s-a dus în Egipt și și-a luat femeie. Iar după o vreme, a fost că bătrânul s-a suit în Egipt și s-a întâmpnat să treacă

²⁸ Adică nu se rușina de păcatul lui, nu-l „ascundea”, ci-l arăta deschis lui Dumnezeu, desigur, nu ca o laudă, ci ca pe o privesc jalnică, de care, deși se rușina în felul lui, grăia despre ea lui Dumnezeu, ca o mărturisire a păcatelor.

²⁹ Lit.: topitorie, făurărie.

pe lângă dânsul, acesta purtând o coșniță cu vase de lut; iar bătrânul nu l-a cunoscut pe el. Iar el a zis bătrânului: „Eu sunt cutare ucenic al tău”. Și văzându-l bătrânul întru necinstirea aceea, a plâns și a zis: „Cum de ai lăsat cinstea în care erai și ai venit în necinstea aceasta? Luat-ai zece femei, precum ziceai?” Iar el, greu-suspînând și lăcrimând, a zis: „Ferească Dumnezeu, una am luat, părinte, și mă ticăloșesc cum o voi sătura de pâine”. Zis-a bătrânul: „Vino iarăși cu noi”. Iar el a zis: „Este pocăință, Avvo?” Și i-a răspuns bătrânul: „Este”. Și îndată, părăsind toate, a urmat bătrânului. Și intrând în Schit, din cercare s-a făcut monah iscusit.

3. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „De se va întâmpla ca cineva să cadă în ispită din oareșicare lucrare a Diavolului, adică în curvie, ce se întâmplă cu cei ce s-au smintit?” Și a povestit bătrânul, zicând: „Un diacon era vestit în obștea din Egipt; iar un cetățean, fiind izgonit de dregător, a venit cu toată casa lui în obște; și, din ispita Diavolului, diaconul a căzut în curvie cu o femeie a celor ce veniseră cu cetățeanul, și, cunoscându-se lucrul, s-a făcut tuturor de rușine. Iar el, ducându-se către un stareț iubit al lui, i-a vestit lui întâmplarea. Și avea bătrânul mai înlăuntrul chiliei sale o ascunzătoare oarecare, pe care o știa și diaconul. Și l-a rugat pe dânsul să intre acolo și să se îngroape, cum se zice, de viu, ceea ce se s-a și făcut, nefiind știut decât de stareț, iar el s-a plecat.

Deci intrând diaconul în acel întuneric, s-a pocăit către Dumnezeu din toată inima, plângând păcatul de-a pururea, de nimic altceva împărtășindu-se, fără numai de pâine și apă, pe care i-o dădea starețul din vreme în vreme. Apoi, trecând câțeva vreme, apa râului n-a mai crescut după obicei. Și toți, făcând Litie, și cu deadinsul rugându-se lui Dumnezeu, s-a descoperit unuia dintre sfinți că, de nu va veni cutare diacon, care e ascuns la cutare monah, apa râului nu va crește. Iar cel ce a primit răspunsul a povestit tuturor cele făcute cunoscute lui de la Dumnezeu. Și auzind cei de față, s-au minunat și, venind, l-au scos pe dânsul din locul în care era ascuns. Și l-au silit a se

ruga; și cum s-a rugat, îndată au crescut apele. Iar cei ce s-au smintit mai-nainte, acum cu mult mai vârtos s-au folosit pentru pocăința lui, și au preaslăvit pe Dumnezeu”.

4. Un frate a fost luptat de dracul curviei; și s-a întâmplat ca, trecând prin oarecare sat al Egiptului, să vadă o femeie frumoasă care era fiică a popilor Elinilor; și văzând-o, s-a rănit spre dânsa. Și, apropiindu-se, a zis tatălui ei: „Dă-mi-o pe dânsa de femeie”. Iar el, răspunzând, a zis lui: „Nu pot să ți-o dau, dacă nu mai întâi mă voi învăța de la dumnezeul meu”. Și mergând către dracul, l-a întrebat pe el, zicând: „Iată, un călugăr a venit poftind fata mea. Da-voi oare pe dânsa lui?” Și a răspuns dracul: „Întreabă-l de se va lepăda de Dumnezeuul lui, și de Botez, și de făgăduința călugărească”. Și întorcându-se popa dracilor către fratele, a zis către dânsul: „Te lepezi de Dumnezeuul tău, și de Botez, și de făgăduința călugărească?” Iar el s-a făgăduit. Și îndată a văzut ieșind din gura lui un porumbel și zburând în cer.

Și s-a dus popa către dracul și i-a zis lui: „Iată, s-a făgăduit”. Atunci i-a zis lui dracul: „Nu-i da lui fata spre a-i fi femeie, căci Dumnezeuul lui nu se depărtează de dânsul, ci încă îi ajută Lui”. Și venind iarăși spurcatul popă, i-a zis fratelui: „Nu pot să ți-o dau, că Dumnezeuul tău încă este cu tine și încă îți ajută ție”.

Și, auzind fratele, s-a umilit, și a zis întru sineși: „Dacă de atâtea bunătăți m-am învrednicit de la Dumnezeu pentru singură bunătatea Lui – iar eu ticălosul și păcătosul m-am lepădat de Dânsul, și de Botez, și de făgăduința călugărească, iar El îmi ajută și încă nu Se depărtează de la mine, chiar lepădându-mă eu în acest fel – oare nu sunt dator a alerga către Dânsul, îndrăznind în nemărginita Lui bunătate?” Deci, venind întru sineși, a venit în pustie; și, ducându-se la un stareț, i-a povestit lui lucrul.

Și i-a zis lui starețul: „Șezi cu mine în peșteră și postește trei săptămâni câte două zile și întru a treia mănâncă, și eu voi ruga pe Dumnezeu pentru tine”. Și l-a durut pe stareț pentru fratele, și a rugat pe Dumnezeu, zicând: „Doamne, dăruiește-mi mie sufletul acesta și primește pocăința lui”.

Și l-a ascultat Dumnezeu. Și împlinindu-se o săptămână, a venit starețul către fratele și l-a întrebat pe dânsul, zicând: „Văzut-ai ceva?” Iar el a răspuns: „Da, am văzut un porumbel, sus, întru înălțimea cerului, în dreptul capului meu”. Și i-a zis starețul: „Ia aminte de sineți și roagă pe Dumnezeu întins³⁰”. Și, zicând aceasta, s-a dus.

Și, trecând și a doua săptămână, a venit iarăși starețul către fratele și l-a întrebat pe el, zicând: „Văzut-ai ceva?” Iar el a zis: „Am văzut porumbelul aproape de capul meu”. Și poruncindu-i lui starețul iarăși a se trezvi și a se ruga, s-a dus de la dânsul. Apoi, împlinindu-se a treia săptămână, venind starețul către dânsul, a zis: „Nu cumva ai văzut mai mult?” Iar el a răspuns: „Am văzut porumbelul că a venit și a șezut deasupra capului meu, și am întins mâna ca să-l apuc, iar el a intrat în gura mea”. Și auzind starețul, a mulțumit lui Dumnezeu și a zis fratelui: „Iată, Dumnezeu a primit pocăința ta. De aici ia minte de sineți”. Iar el a zis: „Iată, de acum voi fi cu tine, Avvo, și până în sfârșit nu mă voi despărți”. Și au petrecut de aici înainte starețul cu fratele nedespărțiți.

5. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Avvo, îmi zice gândul că, dacă călugărul care va zăbovi în călugărie va cădea în ispită, adică în curvie, cu anevoie și cu multă osteneală se ridică, ca cel ce din sporiare a venit în micșorare. Iar cel ce acum a venit din lume, ca cel ce [abia] pune început, nu suferă atâta pagubă”. Și, răspunzând starețul, a zis: „Călugărul ce cade în ispită este asemenea cu casa căzută, pe care, dacă zidarul se va trezvi cu gândul, va voi să o ridice iarăși și află multe materii gata [spre lucru], adică săpăturile temeliilor, pietrele, lemnele și așa poate mai cu lesnire și mai degrabă să o ridice pe dânsa – pentru lesnicioasa aflare a materiilor – decât cel ce nici nu a săpat; și așa se pune temelia și cele trebuincioase, netrebuind să le câștige pe acestea de undeva, ci la adunarea materiilor și la zidire acum întru nădejde începând, socotește cum de ar și săvârși cumva.

Tot această pildă e potrivită și călugărului, cel ce, iată, întru călugărească lucrare a zăbovit; și pentru cel nou-începător, care de asemenea voiește să se păzească. Căci călugărul, de va cădea, și se întoarce, află mult ajutor din obiceiul lucrurilor întru care s-a nevoit: adică din cugetare, din cântarea psalmilor, din rucodelie și din cealaltă lucrare călugărească, pe care fără greutate a o săvârși i-a făcut lui obișnuința vremii și a lucrării. Pentru aceasta și casa cea căzută a sufletului lui în scurt timp o poate zidi. Iar noul-începător, pe cele mai-nainte zise obișnuindu-le și învățându-le, de va cădea, se scoală mai cu zăbavă, ca cel ce abia acum împreună și materiile le câștigă, și zidirea o face”.

6. Un episcop era într-o cetate; și, bolnăvindur-se el, s-a deznădăjduit de a mai trăi; și era în cetatea aceea o mănăstire de femei; și, înștiințându-se egumenița că episcopul va să moară, luând cu sineși două surori, a mers să-l cerceteze pe el. Și, șezând ea și vorbind cu episcopul, una din ucenițele ei, stând mai aproape, s-a atins de piciorul episcopului, vrând să știe cum se află; iar el, de pipăire fiind luptat, a rugat pe egumeniță, zicând: „Nu mai am pe nimeni iscusit a-mi sluji mie. De voiești, lasă-mi-o pe aceasta să-mi slujească mie”. Iar egumenița, nimic socotind rău, a lăsat pe soră să-i slujească episcopului. Iar el, slujindu-se de dânsa, și împuternicit fiind de Diavolul, a căzut cu dânsa, iar călugărița a luat în pântece. Apoi, dacă mărimea pântecelui vestea tuturor celor ce o vedeau zămislirea ei, clericii o au prins pe dânsa și i-au zis: „Spune-ne nouă, cine te-a îngreuiat?” Iar ea nu mărturisea.

Atunci a zis episcopul: „Lăsați-o pe dânsa, că eu sunt cel ce am făcut păcatul acesta”. Și sculându-se din boală a intrat în biserică și a pus omoforul său pe sfântul prestol [jertfelnic]; și, ieșind, a luat un toiag în mâna lui și a început să meargă la vreo mănăstire unde să nu-l cunoască nimeni cine a fost. Și, ducându-se el într-un loc, egumenului obștii aceleia, fiind văzător, i s-a descoperit că episcopul vine în mănăstire. Și, chemând pe portar, i-a poruncit lui, zicând: „Ia aminte, frate, că aici vine un episcop; întâmpină-l,

³⁰ Cu întindere de suflet, stăruitor.

dar, precum se cuvine". Iar portarul, așteptând cu bucurie și socotind cum că cu vreo lectică sau cu cine știe ce alai va veni episcopul, de îndată ce l-a văzut singur și pe jos, n-a înțeles, nici nu i-a deschis până ce mai întâi n-a spus proestosului.

Iar acesta, cum a auzit, a ieșit de îndată într-o întâmpinare a lui. Și, întâmpinându-l, i s-a închinat lui, zicând: „Bine ai venit, chir episcope!”³¹ Iar el, umilindu-se pentru că a fost cunoscut de cei ce cu totul nu-l cunosc pe dânsul, a voit să fugă la altă mănăstire. Iar egumenul i-a zis: „Oriunde vei merge, eu cu tine merg, și voi face cunoscute cele ale tale”. Și, rugându-l, l-a dus în mănăstire și, pocăindu-se din toată inima și mare nevoie din inimă pentru fapta bună arătând, s-a dus în pace către Domnul, ieșirea lui fiind preaslăvită de Dumnezeu cu multe semne și minuni.

---

³¹ Iată cum un episcop, în ciuda păcatului său, este totuși cinstit ca episcop! Iar dacă unii socotesc că fac bine scoțând la iveală păcatele clericilor, să ia seama la statura duhovnicească a egumenului și abia atunci să grăiască ceva despre alții.

PRICINA A DOVĂ

Că se cuvine ca în vremea aceasta de față a face binele, și nu a-l amâna pentru cea viitoare, și că după moarte nu este îndreptare.

I.

Din Pateric

1. Un frate a întrebat pe Avva Pimen, zicând: „Avvo, erau doi oameni, unul era călugăr și unul mirean. Călugărul s-a gândit de cu seară ca dimineața să lepede călugăria, iar mireanul s-a gândit să se facă călugăr; dar amândoi au murit în noaptea aceea și n-au ajuns a săvârși ce și-au pus în gând. Oare ce se va socoti lor?” Și a zis starețul: „Călugărul a murit călugăr și mireanul a murit mirean, căci s-au dus întru ceea ce s-au aflat”.

2. Zis-a un stareț: „Acest glas strigă către om până la suflarea cea mai de pe urmă: «Astăzi întoarce-te!»”

3. Zis-a un stareț: „Neamul acesta nu caută pe «astăzi», ci pe «mâine»”.

4. Se zicea despre un stareț că atunci când îi ziceau lui gândurile „lasă pe mâine, și mâine te vei pocăi”, el le răspundea împotriva, zicând: „Ba nu, ci astăzi mă voi pocăi, și mâine va fi voia lui Dumnezeu”.

5. Zis-a un stareț: „Toată răutatea, nesăvârșindu-se, nu este răutate; și toată dreptatea, nesăvârșindu-se, nu este dreptate”³².

II.

A Sfântului Efrem

1. Fraților, vremea pocăinței este ceea ce stă de față; deci fericit este cel ce nicidecum nu a căzut în mreaja vrăjmașului; iar dacă cineva, și căzând, a rupt mreaja și, sărind, a scăpat de la dânsul, întrucât este

³² Altfel spus: Degeaba ai gând rău sau bun, dacă nu-l pui în lucrare prin grai sau faptă. Oricum, starea aceasta ambiguă, oarecum de mijloc, nu e plăcută nici lui Dumnezeu, nici dracilor; e poate una cu a fi căldicel, precum zice Apocalipsa.

în viața aceasta, și acesta este fericit: că, încă trăind în trup, a putut scăpa de război, precum peștele a scăpat din năvod; căci peștele, în apă fiind, dacă va fi vânat, rupe mreaja și se sloboade fugind în adânc, și așa se va mântui; iar de se va trage la uscat, nu-i va fi lui de niciun ajutor.

Așa și noi, întrucât suntem în viața aceasta, am luat stăpânire și putere de la Dumnezeu a rupe legăturile voilor vrăjmașului și a lepăda sarcina păcatelor prin pocăință și a ne mântui întru Împărăția cerurilor; iar de ne va cuprinde cumva acea poruncă înfricoșătoare, și sufletul va ieși din trup, iar trupul se va băga în mormânt, nu mai putem a ne ajuta nouă înșine; precum și peștele, trăgându-se afară din apă sau încuindu-se într-un vas.

2. Frate, să nu zici „astăzi păcătuiesc, și mâine mă voi pocăi”, că nu te vei afla fără primejdie, căci grija pentru mâine e numai a Domnului³³.

III.

A lui Avva Isaac

Cel ce cu nădejdea pocăinței aluneacă și a doua oară, acesta umblă cu vicleșug înaintea lui Dumnezeu; acestuia fără de veste îi va veni moartea și vremea nădejzii lui nu-i va ajunge.

³³ Momentul de față e hotărâtor pentru cel următor, sau astăzi pentru mâine. Dacă nu ne pocăim acum, primejdia va fi asupra noastră, și Domnul nu se va griji de noi. Dacă ne pocăim acum sau astăzi, pentru cele ce urmează grija va fi a lui Dumnezeu, nu a noastră, precum și invers, dacă nu ne îngrijim acum de noi pocăindu-ne, se va „griji” apoi de noi vrăjmașul cu toate ispitele și primejdiile lui.

PRICINA A TREIA

Despre cum se cuvine a ne pocăi.

I.

A lui Avva Marcu

1. Lepădând durerea și necinstirea, ne te făgădui să te pocăiești prin alte fapte bune, că slavă deșartă este, iar nedurerea are fire a sluji păcatului și prin cele de-a dreapta. Dacă cineva va cădea în vreun păcat, și nu se va întrista după măsura greșelei, cu lesnire iarăși întru aceleași mreje va cădea.

II.

A lui Avva Isaac Sirul

1. Întru cele ce ai pierdut bunătatea, întru ace-leași iarăși câștig-o pe dânsa. Ești dator aur lui Dumnezeu? Nu primește de la tine mărgăritare; adică, ai pierdut întreaga înțelepciune? Nu primește Dumnezeu de la tine milostenie, tu petrecând în curvie; pentru că sfințirea trupului voiește de la tine. De vreme ce ai călcat porunca, de pizmă fiind biruit, de ce te lupți cu somnul priveghind și de post cu totul te-ai lipit? Niciun folos nu-ți va fi ție din aceasta către acea patimă. Că fiecare boală, și de la suflet, și de la trup, cu potrivitele sale doftorii se tămăduiește.

2. Doi frați după trup s-au lepădat de lume³⁴, din care unul, șezând în Muntele Eleonului³⁵, într-o zi, foarte cu umilință înfocându-se la inimă, s-a pogorât în sfânta cetate³⁶. Și, mergând, la dregător, a povestit lui păcatele sale, zicând lui: „Muncește-mă după lege”. Iar dregătorul, minunându-se, s-a îndoit întru sineși și a zis fratelui: „Cu adevărat, omule, pentru că tu de sineți ai mărturisit, nu îndrăznesc să te judec pe tine

mai-nainte de Dumnezeu; că poate ți-a și iertat ție”. Și, ducându-se fratele, și-a pus fiare în picioare și în grumaji, și s-a încuiat pe sine în chilie. Iar dacă cineva venea vreodată și întreba, zicând: „Cine ți-a pus părinte astfel de fiare grele?” El răspundea: „Dregătorul”.

Cu o zi mai-nainte de săvârșirea lui, stând îngerul înaintea lui, îndată fiarele au căzut de la dânsul. Apoi, a doua zi, venind cel ce-i slujea lui și întrebându-l cine i-a dezlegat fiarele de la dânsul, fratele a răspuns așa: „Cel ce a dezlegat păcatele mele. Că s-a arătat mie ieri, zicând: «Iată, pentru răbdarea ta, s-au dezlegat ție păcatele tale». Și s-a atins cu degetul lui de fiare și îndată au căzut de la mine”. Și, acestea zicând fratele, numaidecât a adormit.

3. Un alt frate ședea deosebi într-una din chiliile mănăstirii Monidia și se ruga rugăciunea aceasta de-a pururea către Dumnezeu: „Doamne, nu am frica Ta, și, pentru aceasta, trimite-mi trăsnet, sau altă muncă, sau boală, sau drac, ca măcar așa să vină întru frică împietritul meu suflet”. Apoi, iarăși rugându-se, zicea iarăși: „Știu că multe am greșit Ție, Stăpâne, și nenumărate sunt greșelele mele; pentru aceasta nici nu îndrăznesc a zice ca să mă ierți, ci, de e cu putință, pentru îndurările Tale, iartă-mă, iar de nu-i cu putință, pedepsește-mă aici, iar acolo să nu mă muncești; iar dacă și aceasta este cu neputință, răsplătește-mi aici parte din muncă, iar acolo lucrează munca mai ușor. Numai începe acum a mă pedepsi, însă cu milă, și nu cu mânia Ta, Stăpâne”.

Deci așa într-un an întreg pocăindu-se, și aceasta cu lacrimi fierbinți și din tot sufletul rugându-se, în post, în priveghere și întru cealaltă rea-pătimire, trupul și sufletul său cheltuindu-l și sfărâmându-l, șezând el într-o zi jos și tânguindu-se după obicei și cu scârbă jelindu-se, din multa mahniciune i-a venit lui dormitare și a adormit.

³⁴ De aici se dau Apoftegme din Pateric.

³⁵ Sau: Măslinilor.

³⁶ Ierusalimul.

Și iată, a stătut lângă dânsul Hristos, zicând cu glas lin: „Ce ai, omule? De ce plângi așa?” Iar el, cunoscând Cine este, a răspuns cu cutremur: „Că am căzut, Doamne!” Zis-a lui Cel ce S-a arătat: „Scoală-te dar!”

Iar el, sculându-se, plângea foarte. Și Cel ce i S-a arătat i-a zis iarăși, așijderea cu blândețe și cu glas lin: „De ce plângi, omule? De ce te întristezi?” Răspuns-a fratele: „Nu voiești, Doamne, ca să plâng și să mă întristez eu, cel ce cu atâtea Te-am scârbit și care de atâtea bunătați m-am îndulcit de la Tine?” Iar El, tinzând iarăși mâna Sa, o a pus pe capul fratelui și i-a zis lui: „De aici nu te mai întrista, că, de vreme ce tu pentru Mine te-ai scârbit [pentru păcatele tale], eu nu Mă voi mai scârbi asupra Ta. Că dacă Eu Mi-am dat sângele Meu pentru Tine, cu atât mai vârtos îți voi da ție iertăciune, și la tot sufletul curat ce se va pocăi”. Și venindu-și fratele întru sineși de la vedenie, a aflat inima lui plină de toată bucuria, și așa s-a încredințat că Dumnezeu a făcut milă cu dânsul. Și totdeauna a petrecut în multă smerenie, mulțumind lui Dumnezeu³⁷.

4. Zis-a un stareț: „De vei cădea în păcat și te vei întoarce dintr-însul, și vei începe în scârbă și în pocăință, vezi să nu încetezi întristându-te și suspinând către Domnul până în ziua morții tale, altminteri în aceeași groapă vei cădea; că întristarea cea după Dumnezeu este frică a sufletului, care nu-l lasă pe dânsul să cadă”.

³⁷ Scârba (λύπη) despre care se vorbește e durerea trupească și suflească, mahniciunea, ce-și poate avea osebite pricini. Mila de care fratele s-a bucurat de la Dumnezeu i-a venit din mila pe care a avut-o pentru sufletul și trupul lui cele spurcate de păcat, de care el atât de tare s-a scârbit, încât a socotit că, pentru un suflet și trup bolnav, orice altă mângâiere luminează ar spori boala și suferința lui, drept care, precum zicea și Sfântul Isaac mai-nainte, a socotit că are trebuință de o doftorie pe măsură, pe măsura boalei sale - lipsa fricii lui Dumnezeu -, care e una din cele mai cumplite; aceasta e una cu nesimțirea prezenței Lui celei covârșitoare. Lipsa acestei frici se datorește indulcirii nemăsurate de cele ale lumii, care desparte sufletul de dulceața și prezența lui Dumnezeu care aduce multă frică și cutremur dimpreună cu îndemnul la slăvirea și lauda Lui (cf. și Ps. 2: 11). De notat că de această scârbă s-a vorbit și în Noul Legământ (cf. Ioan 16: 20, 21, 22; Rom. 9: 2; II Cor. 2: 1, 7; Evr. 12: 11).

5. Spunea Avva Daniil despre Avva Arsenie: „Că apa în care muia smicelele nu o schimba decât numai o dată în an, și, împruțându-se ea, el numai puțin îi mai adăuga. Și așa împletea șirul până la ceasul al șaselea. Iar neschimbându-se apa, se făcea putoare. Și l-au rugat bătrânii care veneau: „De ce nu schimbi apa smicelelor, și suferi o putoare ca aceasta?” Și le-a răspuns lor starețul: „În locul tămâierilor și al mirurilor cu care m-am îndulcit în lume, eu trebuie să sufăr o putoare ca aceasta”. Așa și noi³⁸, prin cele potrivnice să ne sânguim a tămădui cele potrivnice, iar dulcelele cu care ne-am îndulcit, prin potrivnice rele-pățimiri ucigându-le, întru cunoștință să ne nevoim.

6. Zis-a Avva Teodor al Fermei: „Că omul, stând întru pocăință³⁹, nu este legat întru poruncă; adică cel ce se pocăiește cu adevărat, dacă voiește a face și peste poruncă, nimic nu-l oprește pe dânsul; iar, zicând «poruncă», nu zic doar de una, ci de toată porunca pe care Duhul o a pus în Biserică [căci nu a pus numai una]; întocmai este și dacă a luat în chip osebit vreo poruncă de la părintele⁴⁰”.

7. Doi frați, luptații fiind de Diavolul, s-au dus și și-au luat femei; apoi au zis unul

³⁸ Precum ziceam și undeva în Volumul II, Pavel Monahul (Everghetinosul) intervine uneori pe lângă texte, îmbogățindu-le sau trăgând o concluzie acolo unde e de cuviință. Iată aici un alt loc unde, alături de zisa din Pateric, el adaugă o concluzie sau întărește cele zise. Vom nota de aici și celelalte adăugiri ale lui, acolo unde le vom găsi. Ele se vădese atât prin aceea că textul ales din Sfinții Părinți nu se regăsește ca atare în opera din care a fost luat (care și ea s-a păstrat până azi), adică se află fără adăugirea lui Pavel, cât și din construcția stilistică a textului.

³⁹ *Trad. neogr.* redă în chip interpretativ: „Că omul, dacă împlinește un canon al pocăinței...”.

⁴⁰ Se pare că aici porunca și canonul sunt echivalente, ambele fiind oarecum două fețe ale aceleiași monede - pocăința. Cel ce se pocăiește cu adevărat, adică se află în ascultare statornică față de un părinte, acesta - sau mai curând Duhul care îi însuflețește pe amândoi - îl face slobod a împlini orice poruncă evanghelică, căci el are deja pe Duhul Cel ce le-a pus în Biserică, Care nu a pus doar o poruncă, ci mai multe. În schimb, cei ce sunt la începutul pocăinței nu au atâta dreaptă-socoteală încât să știe și să îndrăznească să împlinească orice poruncă, putând ușor cădea în slava deșartă sau într-o râvnă fără cunoștință.

către altul: „Ce am dobândit oare lepădând chipul îngeresc și venind întru necurăția aceasta, pentru care pricină vom și merge în veșnicul foc și în nesfârșitele munci? Deci, să ne întoarcem iarăși la pustie și să ne pocăim. Și, ducându-se, au rugat pe Părinți să le dea lor porunci, mărturisind cele ce au lucrat. Deci au poruncit Părinții să fie închiși ei un an și să li se dea amândurora deopotrivă pâine și apă; căci frații erau deopotrivă și la chip⁴¹.

Iar dacă s-a plinit vremea pocăinței, au ieșit; și i-au văzut pe ei Părinții: și unul adică era galben, posomorât și topit [de nevoință], iar altul, luminat și înflorit; și s-au mirat Părinții cum, de aceeași hrană deopotrivă împărtășindu-se amândoi și închiși fiind amândoi, așa, la față, unul de altul foarte mult se deosebesc. Și l-au întrebat pe cel posomorât, zicând: „Ce îndeletnicire era aceea cu care cu gândurile te îndeletniceai, șezând în chilie?” Iar el a zis: „Răutățile pe care le-am făcut și munca întru care eram a merge socotind de-a pururea, de frică osul meu s-a lipit de carnea mea (cf. Ps. 101: 6)”. Și l-au întrebat și pe celălalt despre ce gândea în chilie, și el a răspuns: „Mulțumeam lui Dumnezeu că nu m-a lăsat să mor în păcat, ci m-a scos din spurcăciunea lumii și din muncă, și m-a adus la această viețuire îngerească; și, pomenind pe Dumnezeu, mă veseleam”. Și au zis bătrânii că pocăința amândurora este către Dumnezeu.

⁴¹ Erau adică gemeni.

PRICINA A PATRA

*Că celor neputincioși cuviincios lucru este câte puțin
a intra în lucrările pocăinței.*

I.

Din Pateric

1. Un frate, căzând în ispită, adică în păcat, de necaz și-a pierdut canonul călugăresc; și, vrând a pune început, era oprit de mâhnirea sa; și zicea întru sineși: „Când oare mă voi afla pe sinemi precum eram odată?” Și, împuținându-se [la suflet], nu putea să înceapă lucrul călugăresc. Și, venind către un stareț, i-a povestit lui cele despre sineși. Și, auzind starețul necazul lui, i-a povestit lui o pildă ca aceasta, zicând: „Un om avea o țarină, iar din lenevirea lui, aceasta s-a înțelenit și s-a umplut de pălămidă și de rădăcini; dar mai pe urmă i s-a părut că ar trebui să o curețe pe dânsa. Și a zis fiului său: «Mergi de curăță țarina». Și, ducându-se fiul să o curețe, văzând mulțimea mărăcinilor, s-a împuținat, zicând întru sine: «Când dar voi smulge toate acestea și voi curăța cele de aici?» Și, culcându-se, a adormit. Iar deșteptându-se, și iarăși privind la mulțimea mărăcinilor și lenevindu-se, a rămas zăcând. Și așa, uneori dormind, alteori întorcându-se aici și acolo, ca ușa pe țătânile ei, căci, precum zice Scriptura, *precum ușa se întoarce la țătână, tot așa și leneșul la patul lui; ascunzând leneșul mâna în sânul lui, nu poate să o ducă la gură* (Pilde 26: 14-15), și așa, nu puține zile a cheltuit degeaba. Iar după toate acestea, a venit și tatăl lui ca să vadă ce a făcut, și l-a aflat pe dânsul că nimic n-a lucrat, și i-a zis lui: «De ce n-ai lucrat nimic până acum?» Iar el a zis: «Taică, cum am venit să lucrez, văzând mulțimea pălămidelor și a mărăcinilor, m-am cuprins de scârbă, și, de necaz, m-am culcat și am adormit, și pentru aceasta n-am lucrat nimic». Și i-a zis tatăl lui: «Fiule, deopotrivă cu latul așternutului tău fă în fiecare zi, și așa sporește lucrul tău și nu te împuțina». Iar tânărul a făcut așa. Și în puțină

vreme a curățit țarina.

„Deci așa și tu, frate, câte puțin lucrează, și nu te împuțina, și Dumnezeu cu harul Lui iarăși te va așeza întru rânduiala ta cea din început”. Și, auzind fratele și șezând cu răbdare, făcea precum l-a învățat starețul, și cu harul lui Dumnezeu a aflat odihnă.

PRICINA A CINCEA

Că se cuvine pururea a ne aduce aminte de moarte și de judecata ce va să fie; că cei ce pururea pe acestea nu le așteaptă și nu le socotesc, de oameni cu lesnire se prind⁴².

⁴² ἀλίσκεται, de oameni adică se biruiesc, sau le cad în mâna acestora pentru o pricină sau alta.

I.

Din viața Sfântului Antonie

1. Zis-a Sfântul Antonie către ucenicii săi: „Că spre a nu ne împruțina noi și a nu slăbi în nevointă, bine este a cugeta pururea graiul Apostolului, acela adică: *Mor în toate zilele* (I Cor. 15: 31). Căci dacă și noi vom trăi de ca și cum am muri în fiecare zi, nu vom păcătui. Iar ceea ce se zice este într-acest fel: ca, sculându-ne în fiecare zi, să nu gândim că vom ajunge până seara; și iarăși, vrând a dormi, să socotim că nu ne vom scula; căci, după fire, viața noastră este nearătată⁴³, măsurându-se în fiecare zi de Pronie.

Așa aflându-ne, nici nu vom păcătui, nici poftă de ceva nu vom avea, nici nu ne vom mânia asupra cuiva, nici nu vom învistieri ceva pe pământ; căci, ca unii care așteptăm să murim în fiecare zi, ne vom lipsi de câștiguri și toate tuturor le vom ierta; dar nici de pofta femeiască, nici de altă dulceță spurcată nu vom voi să ne îndulcim, ci ca de la ceea ce trece ne vom întoarce, nevoindu-ne pururea și mai-nainte văzând ziua judecății; că pururea frica cea mai mare de chinul muncilor risipește dezmiardarea dulceții și pe sufletul ce s-a plecat [spre păcat] îl ridică.

II.

Din viața Sfântului Ioan cel Milostiv

1. Marele Ioan, Patriarhul Bisericii din Alexandria, pentru ca pomenirea

⁴³ ἄδηλου = ascunsă, tainică; necunoscută, nesigură.

morții să se pecetluiască întru adâncul cugetului său și ca, de-a pururea stând lângă sine, să o aibă înaintea ochilor, ce a făcut? A poruncit să i se zidească luiși mormânt, dar să nu-l sfârșească, ci să-l facă numai pe jumătate. Apoi, cei rânduți la lucru în vremea unui praznic slăvit, stând ei înaintea celor ce vor fi de față, să zică întru arătare: „Mormântul tău până astăzi e nesăvârșit, stăpâne; deci poruncește să fie desăvârșit, că nearătat este ceasul în care va veni furul, adică moartea”.

III.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Agathon: „Se cuvine ca călugărul în tot ceasul să ia aminte la judecata lui Dumnezeu”.

2. Era un pustnic în părțile Iordanului care se nevoia de mulți ani; acesta, de Dumnezeu fiind acoperit, asuprelile vrăjmașului nu le primea; și, pe scurt, era neluptat. Pentru aceasta, pentru toți cei ce veneau la dânsul pentru folos el defăima pe Satana și îl ocăra, zicând: „Cumplit este, și nu poate nimic către nevoitori, de nu va afla spurcați asemenea lui, robiți de-a pururea păcatului, pe care-i slăbănogeste”. Iar acestea le zicea fără a simți harul cel de sus⁴⁴, care nu îngăduia Satanei a-l asupri.

Și apropiindu-se sfârșitul lui după îngăduința lui Dumnezeu, se arată lui

⁴⁴ Trad. neogr. redă prin parafrază: „Și zicea acestea cu încredințare, ca unul care nu cunoștea acest har dumnezeiesc...”. Monahul primește apoi o ispită ceva mai puternică de la Satana, pesemne din pricina unei oarecare păreri de sine sau slavă deșartă (mai vărtos și pentru că i se apropia sfârșitul).

Diavolul în vederea ochilor și zice către dânsul: „Ce am eu cu tine, Avva? Pentru ce mă ocărăști? Au te-am supărat cu ceva?” Iar el, scuipându-l, aceleași graiuri le unelti asupra lui: „Mergi înapoia mea, Satano, că nimic nu poți către robii lui Hristos!” Iar el a răspuns: „Așa, așa! Alți patruzeci de ani să trăiești, și în niciun ceas în atâția ani nu-ți voi pune piedică!” Și, zicând acestea, s-a făcut nevăzut. Iar călugărul a început îndată a bate război cu gândurile, și zicea către sineși: „Am atâția ani de când mă chinui aici, și Dumnezeu voiește să trăiesc încă alți patruzeci de ani? Deci, mă voi duce în lume și voi vedea pe cei de aproape ai mei și voi fi împreună cu dânsii câțiva ani; și apoi iarăși mă voi întoarce și mă voi ține de nevoia mea”.

Deci, precum i s-au părut lui acestea, a purces a le plini cu lucrul; și, ieșind din chilie, se ținea de cale; și, neducându-se el prea departe, Iubitorul de oameni Dumnezeu miluindu-l pe dânsul și nevrând a i se pierde ostenele lui, a trimis pe îngerul Lui spre ajutor; și, întâmpinându-l îngerul, a zis către dânsul: „Unde mergi, Avvo?” Iar el a zis: „În cetate”. Iar îngerul a zis către dânsul: „Întoarce-te la chilia ta, și nimic nu-ți va fi ție, și de Satana nu vei batjocorit”. Iar el, venind întru sineși, s-a întors la chilia lui și, făcându-se trei zile, s-a săvârșit.

3. Zis-a un stareț: „Atunci când lucrez, pogor fusul și pun moartea în fața ochilor mei înainte de a-l ridica pe el”. A zis același: „Omul, având înaintea ochilor lui moartea în tot ceasul, biruiește împuținarea de suflet”.

4. Zis-a un stareț: „Întru tot lucrul ce-l vei face, zi întotdeauna: «De mă va cerceta acum Dumnezeu, ce va fi?» Și vezi ce-ți răspunde gândul; și de te va osândi pe tine pentru lucrul de care te-ai apucat, lepădă-l de la tine și ia altul, ca să te bizui pe împlinirea aceluia; că lucrătorul trebuie a fi întotdeauna gata a merge în calea sa: măcar la lucrul mâinilor tale de vei șede, măcar în cale de vei merge, măcar de vei mânca, aceasta zi-o totdeauna întru sineși: «Că dacă acum ne va chema Dumnezeu, ce se va face?» Și vezi ce-ți răspunde conștiința ta, și

grăbește a face ce-ți va zice ție.

Și de voiești a afla dacă s-a făcut milă cu tine, întreabă conștiința ta, și să nu încetezi făcând aceasta, până când se va adeveri inima ta, și conștiința ta va spune ție: «Credem că, pentru îndurările Lui, Dumnezeu va face milă cu noi». Și ia aminte cu inima ta ca nu cumva din îndoire să zici cuvântul, că, de se va îndoi credința ta până la un fir de păr, de parte de tine este mila”.

5. Vrând Avva Arsenie a se săvârși, iată, când era ceasul, l-au văzut frații plângând și i-au zis lui: „Și tu te temi Părinte?” Iar el le-a zis: „Frica pe care o am eu este întru adevăr, și, de când m-am făcut călugăr, nu s-a depărtat niciodată de la mine”. Și, aceasta zicând, a adormit.

IV.

A Sfântului Efrem

Frate, așteaptă în fiecare zi ieșirea ta. Și așa te gătește către călătoria aceea, că în ceasul în care nu te aștepți va veni porunca aceea, și vai celui ce se va afla negătît. Iar de ești tânăr, vrăjmașul îți pune de multe ori în gând, zicând: „Ești încă tânăr, îndulcește-te de plăcerile tale, și la bătrânețe te vei pocăi; că pe câți știi tu care, de plăcerile acestea de aici îndulcindu-se, iar apoi pocăindu-se, nu au dobândit și bunătățile cerești? Și oare tu ce voiești dintr-această vârstă? Să-ți chinui trupul? Nu cumva vei cădea și în vreo boală?”

Iar tu, împotriva stând, zi-i vrăjmașului: „O, prigonitorule al sufletelor și luptătorule, încetează a pune în gând unele ca acestea; că dacă mă va apuca moartea la tinerețe și a îmbătrâni nu voi ajunge, ce voi răspunde înaintea Stăpânului Hristos? Că văd mulți tineri murind și mulți bătrâni trăind, că în chip nearătat s-a așezat oamenilor hotarul morții. Deci, de mă voi prinde de moarte, pot a zice atunci Judecătorului că: «Deși m-am prins, încă sunt tânăr, și deci sloboade-mă ca să mă pocăiesc»? Nicidecum! Iată și alt chip prin care Domnul slăvește pe cei ce din tinerețe îi slujesc Lui până la bătrânețe. Că a zis către Ieremia

Proorocul: *Adusu-Mi-am aminte de mila tineretilor tale; și de dragostea săvârșirii tale, pentru că tu urmai Sfântului lui Israil (Ier. 2: 2). Iar pe cel ce a urmat din tinerețe până la bătrânețe gândului înșelăciunii, proorocul l-a muștră, zicând: Tânăr fiind tu, vechiule de zile rele, acum au venit păcatele tale pe care le-ai făcut mai-nainte (Suzana 1: 52). Pentru aceasta și Duhul Sfânt fericește pe cei ce din tinerețe ridică jugul lui Hristos, zicând: Bine este omului atunci când va ridica jugul din tinerețile lui (Plâng. lui Ier. 3: 27). De aceea, depărtează-te de la mine, lucrătorule al fărădelegii și sfătuitoarele viclean. Domnul Dumnezeu să strice măiestriile tale și pe mine din vrăjmășirile tale să mă scoată cu puterea și harul său”.*

Deci, iubitele, să ai în minte pururea ziua și noaptea sfârșitul tău: când vei ședea pe rogojina ta trăgând spre moarte - vai, vai, ce frică și ce cutremur cuprinde atunci sufletul într-acel ceas, și mai vârtos dacă va avea conștiința lui osândindu-l. Dar dacă a făcut ceva bun în viața aceasta, adică de a răbdat necaz și ocară pentru Domnul și a făcut cele plăcute înaintea Lui, cu bucurie multă se suie în ceruri, de Sfinții Îngeri povățuindu-se; că precum lucrătorul ostentiv al lucrării așteaptă toată ziua cel de-al doisprezecelea ceas, ca, după osteneală, primindu-și plata sa, să se odihnească, tot așa și sufletele dreptilor așteaptă ziua aceea. Iar în ceasul acela, păcătoșii cu frică și cu cutremur mult se cuprind: că precum un osândit, prinzându-se de slujitori și ducându-se la divan, se teme și se clatină din toate părțile, socotind chinurile pe care va să le pătimească, tot așa și sufletele nedreptilor cumplit tremură privind în ceasul acela la nesfârșita muncă a focului celui veșnic și la celelalte chinuri nesfârșite și netrecute; măcar de va zice către cei ce-l silesc a merge „lasă-mă puțin ca să mă pocăiesc”, nu va avea pe Cel care să-l asculte; încă mai vârtos îi răspunde lui: „Când aveai vreme, nu te-ai pocăit, iar acum te făgăduiești a te pocăi? Când tuturor era deschis stadionul, nu te-ai nevoit, iar acum, după ce s-au închis toate ușile, voiești să te nevoiești? A trecut vremea nevoinței, nu ai auzit pe Domnul, zicând: *Privegheați, că nu știți*

nici ziua nici ceasul! (Matei 25: 13)? Acestea și altele ca acestea știind, iubitele, nevoiește-te până când ai vreme și făclia sufletului tău nestinsă o păzește pururea cu lucrarea bunătaților, ca, venind Mirele, să fii gata a intra împreună cu Dânsul în cămara cea cerească, împreună cu celelalte suflete ale fecioarelor celor ce cu vrednicie au viețuit Lui.

V.

A lui Avva Isaia

Sunt trei lucruri pe care omul le câștigă cu anevoie, iar acestea sunt cele care păzesc faptele bune: plânsul, tânguirea pentru păcatele proprii și a avea moartea înaintea ochilor - că tot cel ce gândește în toate zilele și zice întru sine „că numai astăzi voi mai fi în lume”, niciodată nu va greși spre Dumnezeu; iar tot cel ce așteaptă să trăiască multă vreme, cu multe păcate se va împletici. Dar celui ce se gătește a da seamă lui Dumnezeu pentru toate lucrurile sale, Dumnezeu Se grijește a curăți de păcat toată calea lui. Iar cel ce defaimă și zice „cine știe când voi ajunge acolo?” nemernicește [călătorește] în răutăți.

Mai-nainte de a face vreun lucru în fiecare zi, adu-ți aminte unde ești și unde vei merge când vei ieși din trup, și să nu te lenevești de sufletul tău în nicio zi.

Ia aminte de sineți, ca de-a pururea să pomeniești și să ai înaintea ochilor tăi moartea și veșnicele munci și pe cei ce se muncesc și se chinuiesc acolo, și socotește-te pe sineți ca unul dintr-aceia mai vârtos decât unul dintre cei vii.

Vai nouă, că, vrând a ne muta de pe pământul în care nemernicim, ne facem griji de mulți ani pentru lucrurile cele pământești și stricăcioase și în vremea neiertatei noastre duceri de aici nu ne învrednicim de stăpânirea niciunui lucru [din cele de care ne-am îngrijit]. Vai nouă, că pentru toată fapta cea dintru viața pământească și pentru tot cuvântul deșert și relele și necuratele pomeniri și aduceri aminte ale sufletului vom suferi întrebare la Înfricoșătorul Judecător, dar noi,

arătându-ne chipurile ca niște nevinovați⁴⁵ în toată vremea vieții noastre, ne aflăm fără de grijă de sufletele noastre. Pentru aceasta, acolo ne așteaptă focul cel nestins al Gheenei și întunericul cel dinafară și viermele cel neadormit și plângerea și scrâșnirea dinților și veșnica rușine cea înaintea a toată zidirea celei de jos și a celei de sus. Vai nouă, că dacă nici înțepăturile purecilor, păduchilor, lindinilor, muștelor, țânțarilor și ale albinelor nu le răbdăm - iar gânditul balaur, mușcându-ne pe noi în toate zilele, și ca într-o sorbitură înghițindu-ne, și cu boldurile cele veninoase ale morții străpungându-ne, noi de nimic nu ne grijim, nici a fugi de dânsul nu voim -, cum dar vom putea suferi înfricoșatele și nesfârșitele munci?

VI. Din Pateric

1. Zis-a Avva Evagrie: „Pururea adu-ți aminte de judecata ta cea viitoare; și să nu uiți de ieșirea ta; și nu va fi greșeală sufletului tău”.

2. Zis-a un stareț: „Șezând în chilie, adu-ți aminte și pomenește ziua morții tale; vezi murirea⁴⁶ trupului; socotește durerea cea întru despărțirea sufletului; defaimă deșertăciunea cea din lumea aceasta; adu-ți aminte de muncile cele din iad, gândește-te la chipul în care sunt acum sufletele acolo; în ce fel de tăcere amară, sau în cel fel cumplit suspină, în ce frică mare și cutremur rabdă ele pururea durerea cea neîncetată, și muncile nesuferite ce le așteaptă pe ele. Pe lângă acestea, închipuiește-ți întru sineți Ziua Învierii și starea înaintea scaunului lui Hristos, încă și divanul acela înfricoșat și spăimântător, întru care pe păcătoși îi va acoperi cu rușine veșnică înaintea lui Dumnezeu și a îngerilor, și a tuturor oamenilor celor din început până

în sfârșit; apoi, rușinea e moștenită [urmată] de nesuferitele și nesfârșitele munci, focul cel nestins al Gheenei, viermele cel neadormit, scrâșnirea dinților, întunericul cel mai dinafară, tartarul și celelalte munci nenumărate ce sunt păstrate unora ca aceștia.

Iar dreptii vor străluci mai mult decât lumina soarelui, și vor fi în veci împărățind împreună cu Hristos, și de negrăita slavă împreună cu Dânsul se vor împărtăși, vor cânta cântare de biruință împreună cu cetele cerești și se vor îndulci totdeauna de aceea fericită petrecere și de bunătățile cele din ceruri, nemaifiind vreo lipsire sau încetare a acelei bucurii și veselii negrăite - *că au fugit, zice, de acolo, toată durerea, întristarea și suspinul* (Is. 51: 11) -, ci, veselie veșnică având și prăznuire neîncetată și cele mai presus de minte bunătăți întru neprimejduirea [siguranța] de aici le vor ține nestricate.

La acestea gândește-te totdeauna; întru acestea cugetă neîncetat; și sânguește-te să scapi de relele cele dintâi, cele păstrate păcătoșilor, iar bunătățile cele ce urmează - cele gătite dreptilor - să le dobândești; încă și de gândurile cele rele vei scăpa dacă vei avea mintea îndeletnicindu-se întru acestea.

3. Zis-a Avva Ilie: „Eu de trei lucruri mă tem pururea: când se va despărți sufletul meu de trup, când voi întâmpina pe Dumnezeu și ce hotărâre va să iasă asupra mea”.

4. Zis-a un stareț: „De va fi fiind cu puțință întru venirea lui Hristos după Înviere a ieși iarăși sufletele oamenilor din trupuri, toată lumea ar muri de frică, de groază și de uimire; căci cum ar suferi a vedea cineva cerurile despicându-se, și pe Dumnezeu arătându-Se cu urgie și cu mânie, și pe nenumăratele cete ale îngerilor împreună cu Dânsul pogorându-se, și toate omenirea adunată împreună? De aceea, acestea pururea gândindu-le, așa să trăim, ca unii ce vom sta înaintea Unui Judecător ca Acesta și la un divan înfricoșător și vom da răspuns pentru cele din viață”.

5. Un frate sânguitor a venit dintr-un pământ străin și a petrecut singur într-o chilie mică în muntele Sinai; și cum a venit ziua cea dintâi, a aflat un lemn mic

⁴⁵ ἀνεύθυντοι. Termenul se referă la un lucru sau o persoană așezați nepotrivit, ori într-un chip nefavorabil pentru ei. Textul se regăsește și în *Filocalia românească*, Vol. XII, cap. XXIX, 4, loc în care termenul nostru e redat foarte liber așa: „lipsiți de răspundere”.

⁴⁶ Caracterul muritor al...

scris de fratele cel ce a petrecut oarecând acolo, ce zicea așa: „Eu, Moise, de față sunt și mărturisesc lui Teodor”. Și, luându-l la el, îl punea în toate zilele înaintea ochilor și, ca și când cel ce a scris era de față, îl întreba: „Oare unde ești, omule, că zici că «de față sunt și mărturisesc»? În ce lume ești? Unde este mâna care a scris aceasta?” Și așa făcând toată ziua, și de moarte aducându-și aminte, petrecea tânguindu-se. Ca rucodelie el a avea scrierea; și pentru aceasta obișnuia să ia de la frați hârtie și poruncă pentru scriere; însă el a murit neapucând să scrie nimic pe hârtiile lor fără numai aceasta: „Iertați-mă, domnii mei și frați, că am avut puțin lucru de făcut cu oarecare, și de aceea n-am avut vreme să vă scriu și vouă”.

6. Un stareț a venit la unul din părinți ce ședea în Raith, și i-a zis lui: „Avvo, când trimit undeva pe fratele ce este cu mine la slujbă, mă necăjesc, și mai vârtos atunci când zăbovește”. Răspuns-a acela: „Eu, când trimit pe slujitorul meu pentru vreo trebuință, stau aproape de ușă și privesc, iar când zice mie gândul «oare când va veni fratele?», zic și eu gândului «apoi de va apuca înainte alt frate a veni să mă ia către Domnul, adică îngerul, ce voi face?» Și așa șed în toate zilele, căutând la ușă, îngrijindu-mă și plângându-mi păcatele și, zicând: «Oare care frate apucă înainte și vine, cel de jos sau cel de sus?»” Și, umilindu-se bătrânul, s-a dus; și de atunci înainte ținea lucrarea aceluia.

7. Un stareț ședea în Raith și avea o lucrare ca aceasta: Șezând pururea în chilia sa, îngrijat⁴⁷ căutând la pământ și capul totdeauna clătinându-l, zicea cu suspin: „Oare ce va fi?” Și zăbovea puțin. Și iarăși zicea acel cuvânt, făcând asemenea. Încă lucra și împletitură, și așa a săvârșit toate zilele vieții sale, îngrijindu-se pentru ieșirea sa.

⁴⁷ σόυννος = mohorât, adâncit în gânduri.

PRICINA A SASEA

*Că neasemuită este veselia ce este în ceruri
și slava cea învîstierită sfinților; pentru aceasta trebuie ca de aceasta a dori cu toată inima; și
că nimic din cele ce sunt sau se fac de noi nu sunt vrednice de acestea.*

I.

Din viața Sfintei Singlitichia

Zicea Fericita Singlitichia: „Că aici, pe pământ, suntem ca întru al doilea pân-tece de maică: că, precum în pântecele mai-cii nu aveam o astfel de viață, nici de astfel de bucate tari de care ne îndulcim aici nu aveam parte, încă nici nu puteam a lucra precum acum, aici, căci și de lumina soare-lui și de toată cealaltă strălucire eram des-părțiți, și de multe alte lucruri veselitoare de aici eram lipsiți, tot așa și întru această lume fiind, de mari oarecari și minunate lu-cruri din Împărăția Cerurilor ne lipsim; deci, de vreme ce iscusul [cercarea] celor de aici din destul l-am luat, de aici înainte de cele de acolo să dorim; hranele cele de aici le-am ispitit, pe cele dumnezeiești să le gustăm, de lumina cea de aici ne-am îndulcit, pe Soarele dreptății să-L dorim, pe Ierusalimul cel de sus ca pe o patrie a noastră și maică a-l vedea să dorim, cealaltă viață către nădejile cele de acolo să o viețuim, ca și pe bunătățile cele veșnice să le dobândim.

Că, precum pruncii cei din pân-tece săvârșindu-se, din cea mai mică hrană și viață ies de aici către cea mai mare hrănire, tot așa și dreptii, din petrecerea cea din lume sporind, întru petrecerea cea de sus se mută, după cea scrisă: *Mergând din putere în putere* (Ps. 83: 8); iar păcătoșii, precum pruncii care mor în pântece, din întuneric se dau întune-ricului: că, pe pământ fiind, și cu împătimi-rea de cele pământești ca întru întuneric pe-trec, odată sfârșindu-se, se trag în locurile de jos, mai păcloase ale tartarului. Deci, în via-ță ne naștem de trei ori: odată din sânurile maicilor, și din pământ în pământ venim, iar prin celelalte două, de la pământ în ceruri ne mutăm: dintru acestea adică, una este din

har, cea prin Dumnezeiescul Botez, pe care, cu adevărat, o numim și a doua naștere, iar cealaltă ni se face nouă din pocăință și din ostenelele cele bune, întru care și stăm⁴⁸.

II.

Din Pateric

1. Zis-a un stareț: „Nu te minuna [mira] dacă, om fiind, vei putea să te faci în-ger; că îngerească slavă ne stă înainte; iar aceasta o făgăduiește dătătorul de nevoință⁴⁹ celor ce se nevoiesc”.

2. Zis-a Avva Iperechie: „Fie cuge-tarea ta totdeauna în Împărăția Cerurilor, și degrab o vei moșteni pe dânsa”.

3. Pe oarecare din bătrâni frații îl ru-gau a înceta din ostenelele cele mari, iar el a răspuns lor: „Zic vouă, fiilor, că Avraam, vă-zând covârșitoarele daruri, are să se căiască că nu s-a nevoit mai mult”.

III.

A Sfântului Efrem

Fraților, mare și necuprinsă este slava cea învîstierită sfinților, iar cea a vieții acesteia trece ca floarea și ca verdeața buru-ienii degrab cade; că mulți tirani și împărați au stăpânit nu puține orașe și cetăți, iar după puțin s-au făcut de ca și cum n-ar fi fost; câți împărați au stăpânit neamuri multe,

⁴⁸ Deci sunt trei nașteri: din pântece, din Botez, și cea de pe pământ spre cer, prin pocăință.

⁴⁹ ἁγωνοθέτης = *lit.*, în lipsa unui echivalent mai exact, ar fi fost redat prin *agonotet*. Termenul a fost folosit în Antichitate pentru a-l numi pe cel ce prezida sau judeca jocurile sau întrecerile sportive, care putea fi de asemenea, și antrenor.

ridicându-și lor icoane și stâlpi, cugetând ca prin acestea să se facă vestiți după moarte; și au venit alții și au răsturnat icoanele și au sfărâmat chipurile cioplite; iar unora chiar și fețele ștergându-le⁵⁰, și le-au întipărit pe ale lor; încă și lucrurile acestora s-au stricat de alții.

Iar alții și-au gătit și mormânturi slăvite, părându-le că printr-acestea și-au întărit loruși nume veșnic, scriind deasupra mormânturilor propriile însușiri; și a venit alt neam și mormânturile s-au făcut sub stăpânirea lor; și voind ei a curăți mormânturile după cuviință, ca pe niște pietricele au mutat oasele acelora. Și cu ce oare i-a folosit pe dâșii mormântul cel de mult preț sau cula⁵¹? Deci toate lucrurile deșertăciunii întru nimic se sfârșesc.

Iar cei slăviți întru Dumnezeu nu sunt așa; căci lor li s-a gătit viață veșnică și nestricată; că, precum lumina soarelui, a lunii și a stelelor de la zidirea lor nici până acum nu s-au umbrit, nici nu s-au schimbat întru vechime, ci pururea întineresc și luminează și stau în puterea lor și luminează în vârtutea hotarului pus de Ziditor, pe care El l-a hotărât din început pentru a stăpâni ziua și noaptea, tot așa și celor ce-L iubesc pe Dânsul le-a hotărât Împărăția Cerurilor și bucurie nedeșezată.

Și precum în acestea arătate aici este nemincinos, tot așa adică și întru cele gândite cu mintea; iar când va voi Ziditorul, acestea vor trece, iar slavei sfinților nu va fi sfârșit. De aceea, să ne rugăm a face roade vrednice de pocăință, ca nu încuindu-ne în afara acelei bucurii să fim trimiși în întunericul cel veșnic, unde este durerea cea nesuferită. Intră dar, de ți se pare, în căscioara ta și închide ușile și ferestrele și astupă toate razele, și sezi înăuntru, și vei cunoaște ce fel de durere are întunericul; și dacă aici, fără de chin și muncă șezând, așa de mult te doare - măcar

că putere ai ca după puțin să ieși -, oare câtă muncă socotești că are întunericul acela cel mai dinafară, unde este plânsul și scrâșnirea dinților și focul cel nestins muncind veșnic pe cei ce o dată într-însul vor fi trimiși? Încă să gândim și cel fel de rușine ne va cuprinde mai-nainte de muncă, când vom vedea adică pe sfinți îmbrăcați cu acea prealuminată și negrăită podoabă pe care și-au gătit-o loruși prin lucrurile cele bune; iar pe noi înșine nu numai că ne vom vedea goi de slava cea în chipul fulgerului, ci și înnegriți și păcloși și plini de împuțiciune, precum pe înșine ne-am gătit de aici prin lucrurile întunericului și ale ospetelor și ale răsfățării; să plângem dar înaintea Domnului Dumnezeuului nostru, ca să aflăm îndurări de la Dânsul.

Nevoința noastră nu este pentru bani - pe care, de-i va păgubi cineva, poate și alții să câștige în locul lor; primejdia ne este pentru suflet, pe care, de-l vom pierde, nu-l vom mai putea dobândi vreodată, după cea scrisă: *Ce va folosi omului lumea toată, dacă sufletul său și-l va păgubi? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său* (Matei 16: 24, 26). Dar să socotim și aceea că, precum ostașii cei din lume, daruri jalnice⁵² luând de la împăratul cel pământesc, cu râvnă pentru dânsul până la moarte se primejduiesc, cu atât mai vartos noi, cei ce am primit o astfel de făgăduință, suntem datori a nu ne slăbănogi din lucrul dreptății, ca și de judecata ceea ce va să fie să ne mântuim și neasemuitele bunătăți să le dobândim. Să ne aducem încă aminte și de aceasta: că dacă arșița soarelui și tăria frigurilor nu le putem suferi, cum vor suferi oare arderea focului cel veșnic? A celui ce de-a pururea arde și nu mistuie?

Și, de voiești, iubitule, cearcă de aici și te învață despre acea nesuferită muncă din focul acesta de față: aprinzând lumânarea, pune vârful degetului în pară, și, de vei putea purta durerea, poate că și focul cel de acolo îl vei putea suferi; iar dacă durerile acestuia mic nu poți să le suferi, ce vom face când tot trupul împreună cu sufletul se va băga în acel foc înfricoșător și nestins?

⁵⁰ περιελόντες = defăimându-le, înlăturându-le de pe diferite suporturi.

⁵¹ Cula este un turn circular, eventual boltit, zidit spre apărare sau pentru păstrarea vistieriei; beci boltit, subterană. Sfântul vorbește poate de catacombele sau grottele unde erau înmormântați conducătorii de seamă.

⁵² Fără cine știe ce valoare.

IV.**A lui Avva Isaia**

Socotește cinstea pe care au luat-o toți sfinții, și râvna lor te va trage puțin câte puțin; adu-ți aminte iarăși de rușinea [ocara] pe care au câștigat-o păcătoșii, și gândul acesta te va păzi pe tine de cele rele.

V.**A Sfântului Maxim**

Dacă Dumnezeu, Cuvântul lui Dumnezeu-Tatăl, pentru aceea S-a făcut Om și Fiul al Omului, ca să facă dumnezei și fii ai lui Dumnezeu pe oameni, să credem că vom ajunge acolo unde este Însuși Hristos, Cel mai presus de toate cerurile, Capul a tot trupul, Care ca și noi și pentru noi făcându-Se ca Înainte-Mergător către Tatăl - căci în adunarea dumnezeilor, adică a celor ce se mântuiesc, Dumnezeu va sta împărțind vredniciile fericirii de acolo, nemaifiind vreo depărtare de loc între El și cei vrednici. Unii zic că Împărăția Cerurilor este petrecerea în ceruri a celor vrednici, iar alții, așezarea deopotrivă cu îngerii a celor ce se mântuiesc, iar alții, însuși chipul frumuseții dumnezeiești, al celor ce poartă icoana Celui ceresc. Însă, pe cât mi se pare mie, toate aceste trei păreri se conglăsuiesc cu adevărul, că tuturor după măsura ce este întru ei, adică, după felul și mărimea dreptății celei dintru dânsii, se dă darul ce va să fie.

PRICINA A SAPTEA

*Că, de multe ori, sufletele celor îmbunătățiți, la moarte, cu oarecare dumnezeiască umbră
mângâindu-se, așa din trup se desjugă.*

I.

A lui Grigorie Dialogul

1. În orașul Nursia era un preot; acesta își păștea biserica cea încredințată lui cu prea mare frică către Dumnezeu. Din vremea hirotoniei lui însă, pe cea împreună-viețuitoare cu sine⁵³ o iubea ca pe soră a sa, iar de apropierea acesteia temându-se ca de un vrăjmaș, nu a lăsat-o niciodată în niciun fel a se apropia de el, tăind în chip desăvârșit prietșugul împărțisirii către dânsa; căci, alături de toate bunătățile, sfinții bărbați au și această osebite: că pot adică nu numai de cele necuviincioase totdeauna a fi departe, ci de multe ori și pe cele cuviincioase pot să le taie de la dânsii; drept aceea, și acest bărbat, ca nu cumva în vreo greșală să se prindă prin- tr-însa, nu primea a se sluji de dânsa nici întru cele de nevoie.

Deci așa petrecându-și viața, și întru adânci bătrâneți ajungând, cu aprindere de friguri prea grele fiind cuprins într-al patruzecilea an al hirotoniei sale, a ajuns întru cea de pe urmă răsuflare. Și văzând soția lui că toate mădularele s-au omorât, și de aici de moarte s-a apropiat, punând lin auzul spre nările lui, se sânguia să cunoască de încă este întru dânsul suflare de viață, pe care lucru cunoscându-l acela, măcar că într-însul mai era doar suflare subțire - iar mai vartos cu darul Duhului încălzindu-se - câtă suflare a strânge pentru a grăi, [cu atâta] a grăit, zicând: „Depărtează-te de la mine, femeie, că focul încă trăiește și ridică paiele”. Iar depărtându-se aceea, și puterea trupului lui crescând, cu mare veselie a început a zice și a striga: „Bine ați venit, domnii mei, bine ați venit, domnii mei! Pe nevrednicul vostru

rob l-ați învrednicit cu venirea? Vin, mulțumesc, mulțumesc!”

Iar cunoscuții lui care se aflau acolo, auzind adeseori acest cuvânt al dânsului, l-au întrebat, zicând: „Ce-ți este ție aceasta?” Către care acela a răspuns, minunându-se: „Nu vedeți pe Dumnezeieștii Apostoli adunați aici? Nu vedeți pe Fericiții Petru și Pavel, pe cei dintâi ai Apostolilor?” Către care iarăși închinându-se, a zis: „Vin! Iată, vin!” Și întru aceste graiuri și-a dat suflul său. Deci, într-adevăr, pe Apostoli i-a văzut, cărora și urmându-le a mărturisit.

Drept aceea, arătat este că și acestea cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu se întâmplă întru cei drepți: ca, întru moarte fiind, oareșicare vedenii ale sfinților să vadă, ca astfel întru hotărârea morții să nu se teamă de muncă, ci așa pentru a li se arăta în gândul lor cel mai dinlăuntru cu cine vor fi părtași, ca și din legătura trupului fără de durere și fără de frică să se slobozească⁵⁴.

2. Încă și despre Prob, episcopul cetății Reati⁵⁵, m-am înștiințat cum că toată aceeași s-a făcut⁵⁶; că, apropiindu-se sfârșitul, grea boală l-a apucat pe dânsul; iar tatăl aceluia, pe nume Maxim, trimițând solii prin împrejurimi, a chemat doftori, ca, de vor putea face ceva bolnavului, să-i ajute. Și adunându-se mulți doftori și strângerea bolnavului văzând și pipăind, au vestit că moartea lui va veni în scurt timp; și, pășind ceasul, iată, sosi și vremea prânzului, iar episcopul cel bolnav nu se îngrijea atât pentru odihna lui cât pentru a acelora, drept care și pe doftorii aceia i-a rugat ca împreună cu bătrânul lui tată să se suie în foișoarele episcopiei și

⁵³ E vorba pesemne de o femeie-în-casă, sau ajutor pentru episcop, precum este și azi.

⁵⁴ Sublinierea de aici și cele următoare îmi aparțin. Locurile subliniate sunt arătate cumva de autor ca niște subcapitole.

⁵⁵ Reate (Rieti) este un vechi oraș al provinciei Valeria din Italia, aproape de Roma.

⁵⁶ Adică ca și în cazul episcopului de mai-nainte.

de hrană să se împărtășească. Și s-au suit cu toții ca să prânzească, lăsând acolo un copil de bună treabă ca să stea lângă dânsul, care copil trăiește încă și până acum.

Și stând copilul lângă patul celui ce zăcea, a văzut de năprasna pe oarecari bărbați îmbrăcați cu podoabe albe, care, intrând la dânsul, cu lumina strălucirii feței lor covârșeau strălucirea hainelor. Deci, spăimân-tându-se copilul de fulgerul strălucirii lor, a început să strige: „Cine sunt aceia?” Iar episcopul Prob, tulburându-se de glasul copilului și văzându-i pe bărbați intrând, i-a cunoscut de îndată; și tot de bucurie umplându-se, pe copilul ce striga îl mângâia, zicând: „Nu te teme, nu te teme! Căci au venit la mine Sfântul Juvenalie și Sfântul Elefterie Mucenicii”. Iar acela, nerăbdând strălucirea vederii aceloră, ieșind în fugă, a vestit tatălui său și doftorilor cele văzute, care, pogorându-se degrab, au aflat pe episcop răposat. Drept aceea, arătat lucru este de aici că aceia l-au primit pe el alături de ei, a căror vedere copilul nu o a putut răbda.

3. Încă de nevoie este a face cunoscut și aceasta: *aceea că, de multe ori, sufletele celor aleși ieșind din trup, cântare se aude în ceruri; ca, ascultând-o pe aceasta cu dulceață, sufletele să nu simtă despărțirea de trup și să nu sufere din pricina ei.*

Iar voind să zic de unele ca acestea, îmi aduc aminte cum că le-am povestit și în omiliile la Evanghelie. Că în ulița ce ajunge până la biserica Sfântului Clement era un oarecare zăcând pe cale cu numele Servulos, pe care nu se poate să nu-l cunoști și tu⁵⁷. Deci acesta, deși în lucrurile vieții era sărac, întru bunătăți era foarte bogat, iar trupul lui de multă vreme era slăbănogit de boală; că, de când l-am cunoscut, până la sfârșitul vieții lui, slăbănog a zăcut. Iar să stea cu totul drept sau întins în pat nu putea, și nici măcar mâna sau piciorul nu putea să le mute. Pe lângă acesta însă stăteau spre îngrijire maica sa și fratele său, iar dacă lua ceva

de milostenie, pe aceasta prin mâinile mamei și ale fratelui său iarăși spre milostenie o da; deși slovele nicidecum nu le știa, cărțile Sfintelor Scripturi își cumpăra. Și primind el spre sălășuire pe oarecari bărbați cucernici, nu cu mică osteneală îi făcea pe aceștia să-i citească înaintea sa. Așadar, că pe cât îi era lui cu puțință și de folos, a învățat Sfânta Scriptură pe de rost⁵⁸, măcar că slovele nicidecum nu le cunoștea; și cu mulțumire toată durerea o suferea, și întru lauda lui Dumnezeu ziua și noaptea se îndeletnicea.

Iar dacă a venit vremea ca de aici să ia răsplătirea faptei răbdării lui, aceea a fost încetarea durerii din măduarele lui; iar când s-a apropiat de moarte, s-a cunoscut pe sine⁵⁹; iar pe bărbații pe care-i primise spre sălășuire i-a rugat să se scoale și, împreună cu dânsul, pentru răbdarea sufletului său, să cânte cântare lui Dumnezeu. Iar când împreună cu dâșii cânta și cel ce era să se săvârșească, de năprasna i-a oprit pe aceia de la cântare și cu strigare mare zicea: „Tăceți! Au doară nu auziți cum glăsuiesc laude în ceruri? Deci la alte laude să luăm aminte. Iar când pe acestea înlăuntrul urechilor sfântului lui suflet le auzea, s-a dezlegat din legăturile trupului; și ieșind acesta [sufletul], s-a făcut atât de multă mireasmă de mir în locul acela, încât toți cei ce stăteau acolo nu se mai săturau de aceasta. Iar din aceasta se face arătat că laudele cele din ceruri au primit sufletul acela. Iar la lucrul acesta a fost acolo un călugăr de-al nostru; acesta și până acum trăind, cu lacrimi și acum mărturisește, zicând: „Că până ce s-a dat trupul lui spre îngropare, nu s-a depărtat din nările lui dulceața miresmei aceleia”.

4. Încă și o femeie, Redempta cu numele, în sfânta călugărie fiind, locuia în această cetate a Romei; iar aceasta avea două ucenițe, din care una se chema Romilla; toate trei petreceau într-o căscioară, cu

⁵⁷ Să ne amintim din Volumul II că toate cuvintele Sfântului Grigorie sunt consemnate în forma dialogului, el adresându-se unui anume Petru.

⁵⁸ Deși pare de necrezut, ἐκμάθεσις înseamnă *învățare pe de rost* sau *cunoaștere desăvârșită*. Totuși, poate, dacă literalmente nu știa Scriptura chiar pe de rost, totuși ideea e că o cunoștea cumva cu desăvârșire.

⁵⁹ Și-a cunoscut vremea morții.

bunele obiceiuri fiind împodobite, iar cu viața aceasta vremelnică petrecând întru lipsă; iar Romilla, în viețuirea cea prea mare a îndreptării, pe cea împreună uceniță cu sine o covârșea: că era o minunată răbdătoare, o desăvârșită ascultătoare, cu de-amănuntul păzitoare a gurii sale, iscusită spre tăcere și stăruitoare în rugăciune.

Iar pentru că oamenii pe unii îi socotesc aproape de desăvârșire, înaintea Ziditorului însă au oarece lucru nedesăvârșit; că precum pecețile ce nu sunt gravate desăvârșit, adeseori, văzute fiind de cei ce necunoscători, aceștia le laudă de ca și cum ar fi desăvârșite, iar meșterul, deși le aude a fi laudate, cu toate acestea el nu încetează a le rade, ciocăni și înfrumuseța. Astfel s-a făcut și Romilla de la Meșterul a toate: căci căzând aceasta în boală trupească, pe care doftorii o numesc slăbănogire, zăcând vreme de mulți ani nemîșcată în pat, nu se putea mișca în niciun chip; însă durerile acesteia n-au putut trage gândul ei spre nerăbdare, ci mai vârtos s-au făcut adăugire a puterii ei celei duhovnicești: că atât de mult s-a făcut osârdnică întru rugăciune, pe cât era de neputincioasă întru lucrurile cele trupești.

Într-o noapte, chemându-le pe dascălița ei și pe cea împreună cu sine uceniță - iată, și miezul nopții făcându-se -, a văzut, iată, cum de năprasnă din cer s-a trimis lumină și tot locul chiliei aceleia l-a umplut, și atât de mare era fulgerul luminii aceleia, încât inimile celor ce stăteau acolo cu frică mare le-a umplut, iar măduarele lor au încremenit, precum au povestit mai pe urmă acelea. Deci, uimite stând ele, glas mare s-a auzit, de ca și cum venea mulțime mare, și ușile chiliei se trânteau de înghesuiala celor ce intrau, iar de covârșitoarea frică și de fulgerul acelei lumini nu puteau vedea pe nimeni, căci ochii lor erau îngreuiați de frică, iar de strălucirea unei lumini așa de mari se întunecau. Iar luminii aceleia îi urma o minunată mireasmă de mir, căci dacă o lumină ca aceea speria acele suflete, acea mireasmă minunată mai vârtos le mângâia.

Iar pentru că nu puteau suferi strălucirea luminii, Romilla, văzând pe dascălița ei stând înaintea și tremurând, o mângâia cu

glas lin, zicând: „Nu te teme, maică, că nu mori acum”. Și, zicând ea de mai multe ori aceasta, puțin câte puțin lumina aceea s-a strâns de tot până s-a depărtat, iar mireasma a rămas înlăuntru. Dar trecând și a doua și a treia zi, mirosul acelei miresme deșertate acolo petrecea tot așa. Iar în a patra noapte, chemând pe dascălița ei, cerea a i se da împreună-călător Stăpânescul Trup; și de năprasnă, în uliță, înaintea ușilor chiliei, au stătut două cete de cântăreți, și, precum spunea dascălița ei împreună cu ucenița, în cântarea psalmodiei se cunoșteau glasurile a două firi: bărbați și femei cântând din amândouă părțile (ca din niște strane). Iar când era să se săvârșească această cerească slavoslovie înaintea chiliei, acel suflet s-a dezlegat din legăturile trupului și în ceruri suindu-se, pe cât de mult se suiau cetele celor ce cântau întru cele mai înalte, pe atât de sus se auzea și cântarea, până când, de aici, și glasul cântării și mirosul miresmei, depărtându-se, s-au dus”.

5. *Iar de multe ori, pentru mângâierea sufletului care iese, se arată Însuși Începătorul vieții și Răsplătitorul vieții și al faptelor noastre. Și îmi amintesc că aceasta am zis-o și într-alt loc, anume despre Tarsila, mătușa mea; că aceasta, între două nepoate ale ei (după frate), cu toată puterea întru neîncetată rugăciune răbda: întru singurătate petrecând și întru înălțimea înfrânării, întru sfințire foarte a crescut; iar prin vedenie i s-a arătat Felix, strămoșul meu, care fusese Patriarh al Bisericii acelei cetăți [Roma]. Iar acesta i-a arătat sălașul veșnicei străluciri, zicând: „Vino, că aici, în sălașul luminii, te aștept!” Iar venindu-i ei asupra fierbințeală, s-a apropiat de moarte; și, precum este obiceiul de a muri al bărbaților și al femeilor de bun neam, a venit adică mulți spre mângâierea rudeniilor lor, în ceasul ieșirii stăteau în jurul patului ei mulți bărbați și femei.*

Și, de năprasnă, ceea ce ședea în sus privind a văzut pe Iisus venind, și, cu prea mare râvnă a sufletului, celor ce stăteau împrejurul ei, cu strigare le zicea: „Depărtați-vă, depărtați-vă, vine Iisus!” Și, întru luarea-aminte la Cel către Care privea, sfântul ei suflet a ieșit din trup; și o astfel de mireasmă

bine-mirositoare a minunatei miresme s-a vărsat acolo, încât tuturor celor ce se aflau acolo le era limpede că acolo nu venise altul decât Începătorul miresmei. Iar după obiceiul ce se săvârșește la cei morți, dezbrăcând trupul ei spre a-l spăla, au aflat la genunchii și la coatele ei o piele aspră, precum cea a cămilei, de întinsa ei rugăciune și de metanii până și trupul cel mort mărturisind despre ce lucra duhul ei încă trăind ea.

6. Încă și o tânără fecioară pe nume Musa, precum mi-a povestit Prov, fratele ei, bărbat cucernic, a văzut noaptea în vedenie pe Născătoarea de Dumnezeu și Pururea Fecioara Maria, care i-a arătat ei pe femeile cele de o vârstă cu dânsa, cu care aceea nu îndrăznea a se amesteca pe sine. Și a întrebat Născătoarea de Dumnezeu de voiește să fie împreună cu ele și să se rânduiască împreună cu ceata ei. Iar ea, zicând cum că foarte voiește, îndată Născătoarea de Dumnezeu i-a dat poruncă ca de aici înainte nimic copilăresc sau deșert să nu facă, ba și de răs și de joc să se înfrâneze, făcându-i cunoscut cu de-amă-nuntul că la fecioarele pe care le-a văzut în ceata ei va veni în ziua a treizecea.

Iar de atunci, fecioara s-a schimbat din toate obișnuințele, și toată copilărească ei ușurime din toată puterea o a ridicat de la dânsa; iar născătorii ei, așa deodată schimbată văzând-o, minunându-se, o întrebau pe dânsa de pricina schimbării, iar ea le-a răspuns, zicându-le ceea ce-i poruncise Născătoarea de Dumnezeu, pe care o văzuse noaptea, vestindu-le lor și în ce zi va să meargă în ceata ei. Și, iată, în ziua a douăzeci și cincea, a fost cuprinsă de fierbințeală, iar întru cea de-a treizecea, când ceasul ieșirii ei s-a apropiat, a văzut iarăși pe Născătoarea de Dumnezeu venind către dânsa, împreună cu fecioarele cu care i se arătase mai-nainte, și chemând-o pe ea, aceasta le-a răspuns cu glas blând și cu vederea plecată: „Iată, Doamnă, vin! Iată, Doamnă, vin!” Și întru aceste glasuri și-a dat duhul, care, din fierbințeala trupului ei ieșind, a locuit cu fecioarele.

7. M-am înștiințat încă și de ceea ce s-a făcut la Preacucernicul Părinte Ștefan; care era bărbat fără de răutate, ce nu căuta

câștigul și care întru rugăciune se îndeletnicea totdeauna; despre acesta voi arăta mai întâi un lucru osebit, ca dintru acesta și pe celelalte ale lui să le poți înțelege. Odată, secerând grâul pe care îl semănase, l-a dus în arie [șopron]; și în tot anul, împreună cu ucenicii săi, nu avea nimic altceva spre hrană decât grâul acela. Iar un om, de Diavolul fiind lucrat, văzând grâul zăcând în arie, foc aprinzând, l-a ars; iar altul, văzând ceea ce s-a făcut, i-a vestit robului lui Dumnezeu, adăugând și acestea: „Vai, vai, părinte Ștefane, ce ți s-a întâmplat!” Iar el, cu față liniștită și cu ochi netulburat, i-a răspuns, zicând: „Vai ce i s-a întâmplat celui ce a făcut aceasta! Că mie ce mi s-a întâmplat?” Înțeleg dar din aceasta la ce înălțime a puterii și treaptă era întărit gândul acestuia: că, pre cel pe care-l avea spre hrană în tot anul pierzându-l, așa fără de grijă a rămas și netulburat, și mai vârtos pentru acela ce a făcut păcatul l-a durut decât pentru paguba pe care a pățimit-o el.

Și, apropiindu-se el de moarte, mulți au fost cei ce s-au adunat acolo, ca acel sfânt suflet, din trup ieșind, sufletele lor să le pună lângă al său. Și stând ei împrejurul patului lui, unii i-au văzut pe îngeri intrând, iar să zică ceva nicidecum n-au putut, iar alții n-au văzut nimic, dar cu altă frică s-au prins la suflete. Dar și cei ce au văzut și cei ce n-au văzut, temându-se foarte, au fugit, neputând rămâne acolo. Și ieșind acel sfânt suflet, s-a arătat luminat cine erau cei care l-au primit, a cărui ieșire nimeni din muritori n-a putut să o sufere.

8. Peste acestea, să-ți fie ție cunoscută și aceasta: *că nu totdeauna întru ieșirea sufletului se arată vrednicia acestuia, ci după moarte negreșit se arată.* Drept aceea și Sfinții Mucenici multă cruzime au răbdat de la necredincioși, dar care prin oasele lor cele moarte, prin semne și minuni, în toate zilele au strălucit; iar uneori și altminteri: mai-nainte de sfârșit temându-se unii, Atot-puternicul Dumnezeu împrăstie gândul lor cu descoperiri, ca ajungând la moarte să nu se teamă de nimic.

Iată, un frate ce petrecea împreună cu mine în mănăstire, pe nume Antonie, întru plânsul cel din toate zilele și întru

nelipsitele lacrimi se nevoia a dobândi bucuria cea învîstierită în moștenirea cea cerească; cu mult dor și în multă vreme cugetând la sfințitele cuvinte, nu căuta într-însele cunoștința graiurilor, ci plângerea cu străpungere [umilință], ca, printr-acestea trezvind gândul lui, părăsind cele pământești, în patria cea cerească prin vedere ridicată să se facă.

Deci acestuia prin vederea nopții s-a zis așa: „Iată, să fii gata, că Domnul a poruncit ca să te muți!” Iar acela, zicând că nu are gata cele trebuincioase spre a se muta, a auzit îndată răspuns, zicându-i: „Dacă ceea ce zici este pentru păcatele tale, iată, s-au iertat ție”. Iar auzind el acestea, întru mare frică și temere era. Iar în cealaltă noapte i s-au zis aceleași cuvinte. Iar după cinci zile, cu fierbințeală fiind cuprins, toți frații plângând și rugându-se, a călătorit întru bucurie către Domnul.

9. Și alt frate dintr-aceeași mănăstire, Merul cu numele, în multe lacrimi și milostenie petrecea, iar rugăciunea nu lipsea niciodată din gura lui, fără decât în ceasul hranei și al somnului. Deci s-a arătat lui prin vedenia nopții cum o cunună de flori albe se pogora din cer; care [frate], după puțin, cu boală trupească fiind ținut, cu multă negrijă și în alinarea sufletului s-a săvârșit. Iar după patruzeci de ani, aproape de mormântul unde a fost îngropat, Petru, care acum este întâistătător al aceleiași mănăstiri, a voit a-și face luiși mormânt; și, ostenindu-se el acolo, precum a povestit, atâta mireasmă bine-mirositoare s-a suit din mormântul său, de ca și când acolo ar fi fost adunate felurite flori mirositoare. Drept aceea, s-a făcut arătat că adevărat a fost ceea ce a văzut prin vedenia nopții.

II.

Din viața Sfântului Savva

Trăia odată un bătrân, ce se trăgea din Bethania, pe nume Antim, care, după multe osteneli, după Dumnezeu împodobindu-și viața, se afla de acea parte a râului către răsărituri, unde își zidise chilie în preajma turnului întemeiat de Fericitul

Savva, și, săvârșind acolo al treizecilea an, fiind cuprins aproape de sfârșit de oarecare boală, bătrânul zăcea acum pe patul durerii. Văzându-l deci așa minunatul Savva, slăbit de boală și de bătrâneți îndelungate, îl poftea să se mute către una din chiliile bisericii, căci așa ar fi putut frații să-l cerceteze și să-l slujească fără osteneală. Cu acestea dar îl poftea pe el, dar el nu suferea, că „îndrăzne⁶⁰ la Dumnezeu, zicea el, să se săvârșească acolo unde a și pus început de a locuit.

Apoi, sculându-se Savva noaptea, mai-nainte de adunarea Utreniei, i se părea că aude o glăsuire ca de cântăreți mulți, dar socotind că se săvârșeau obișnuitele cântări ale Utreniei, se nedumerea întru sineși cum se făcea că nu după obicei, ci afară de obicei se săvârșea Utrenia. Deci mergând degrab la biserică, și bine-încuiate aflând ușile, s-a întors înapoi și iarăși i se părea că aude glasurile auzite mai-nainte cântându-se cu multă dulceață. Iar cântarea era așa: *Trece-voi în locul cortului celui minunat, până la casa lui Dumnezeu, în strigăt de bucurie și în mărturisirea glasului ce prăznuiește* (cf. Ps. 41: 4-5; 42: 4).

Înțelegând deci de unde este glasul acestor minu-nate cântări, deșteaptă îndată și poruncește celui rânduit cu lovirea toacei să cheme pe frați; și deodată adunându-se ei, luând Savva cu sineși pe oarecari frați, au ajuns cu tămâieri și făclii la chilia bătrânului, căci cântarea de acolo se auzea. Și, intrând înăuntrul chiliei, n-a aflat pe nimeni altul decât pe bătrân, și pe acesta, iată, săvârșit; pe care și îmbrățișându-l cu evlavie, și câte de lege zise săvârșind, trupul cel sfințit l-a dat îngropării.

III.

Din viața Sfântului Daniil Stâlpnicul

Se povestește despre Sfântul Daniil Stâlpnicul cum că, cu trei zile înainte de sfârșitul lui, s-au adunat către dânsul toți sfinții

⁶⁰ θάρρειν; altfel spus: avea încredere în Dumnezeu.

cei din veac: Proorocii, Apostolii, Mucenicii și toți Sfinții, ca să-l întâmpine pe dânsul; încă și oarecari puteri cerești, care, priete-nește îmbrățișându-l pe marele, îl îndem-nau să săvârșească dumnezeiasca jertfă, pe care s-a și arătat săvârșind-o. Și însuși împărtășindu-se de preacuratele Taine, a dat după cuviință și acelora. Și iată, fiind el la cele de pe urmă răsufări și mulți fiind cei ce s-au adunat, un bărbat, fiind stăpânit de dracul, s-a apropiat de stâlp, care prin veni-rea sfinților cea către cuviosul, strigând pe față, îi numea pe aceștia pe nume, pomenind și de îngerii ce se adunaseră acolo; apoi a adăugat că pe când ziua va avea ceasul al treilea, Daniil se va duce către Domnul, iar necuratul duh, de Dumnezeu fiind mișcat, se va izgoni din locuirea cea îndelungată; și iată acestea amândouă s-au și făcut la vreme.

IV.

Din Pateric

Se spunea despre Avva Sisoe că atunci când era să se săvârșească, chemând pe Părinți alături de el, fața lui strălucea ca focul, și a zis către dânșii: „Iată, a venit Avva Antonie!” Iar după puțin a zis: „Iată, a venit ceata Proorocilor!” Și iarăși fața lui mai mult s-a luminat. Și a zis iarăși: „Iată, a venit cea-ta Apostolilor!” Și încă lumina feței lui s-a îndoit. Iar el, de ca și cum grăia cu oareci-ne, s-au rugat lui Părinții, zicând: „Cu cine vorbești, Părinte?” Iar el a zis: „Iată, au venit îngerii ca să mă ia! Și mă rog ca să mă lase să mă pocăiesc puțin”. Și i-au zis lui Părinții: „Nu ai trebuință a te pocăi, Părinte!” Și a zis lor: „Cu adevărat, nu mă știu pe sinemi să fi pus început”. Și așa aflară toți că era de-săvârșit. Și iarăși deodată fața lui s-a făcut ca soarele, și s-au spăimântat toți, iar el a zis lor: „Vedeți? Domnul a venit, zicând: «Aduceți-Mi pe vasul pustiei!» Și îndată și-a dat duhul; și s-a făcut ca un fulger, și casa s-a umplut de mireasmă.

PRICINA A OPTĂ

*Despre cei ce lipsesc din trup și iarăși se întorc,
că după oareșicare iconomie Dumnezeuiască se face aceasta; și că păcătoșii de multe ori, încă suflând,
văd pedepsele cele din iad, și de draci se cutremură, și așa se despart de trup.*

I.

A Sfântului Grigorie Dialogul

Întrebarea lui Petru

1. Ce este aceasta pe care mulți pătimesc, care, ca printr-o înșelăciune, sunt trași din trup? Și, până la vreme neînsuflețiți făcându-se, iarăși se întorc?

Răspunsul Sfântului Grigorie

Aceasta, Petre, dacă vei înțelege bine, nu este înșelare, ci învățătură; că milostivirea lui Dumnezeu, pentru prea marele dar al milei, face aceasta iconomicește, ca mulți după ieșire iarăși în trup să se întoarcă, pentru ca văzând muncile iadului, - de care auziseră și în care credeau, mai vârtos să se teamă.

2. Un călugăr oarecare pe nume Petru, lipindu-se de un călugăr bătrân ce locuia într-un loc pustiu și stufos numit Evvasa⁶¹, s-a înștiințat de acest povățuitor că, mai-nainte de a locui în pustie, venindu-i boală, a murit; și îndată iarăși înapoi dându-se [sufletul lui], zicea că a văzut muncile iadului și nenumăratele locuri ale focului, ade-verind cum că văzuse și pe oarecari puternici ai lumii ce stăteau spânzurați într-aceeași pară de foc; iar dacă și el fusese adus pentru a fi aruncat acolo, zicea că de năprasna s-a arătat un înger strălucind, care l-a ținut pe acesta ca să nu mai fie aruncat acolo, și i-a zis acestuia: „Du-te în calea ta, luând de aici încolo aminte de sineți la cum vei trăi!”

Iar după glasul acestuia, încălzindu-se câte puțin măduarele acestuia, și deșteptându-se din somnul morții celei

veșnice, a povestit toate cele ce s-au făcut cu dânsul. Iar pe urmă, pentru că a văzut muncile cele din iad și s-a spăimântat, într-atâtea postiri și privegheri s-a dat pe sineși, încât și limba o lăsa fără vorbă, pentru el grăind petrecerea lui. Așadar, moartea lui s-a lucrat cu prea minunata Pronie a lui Dumnezeu. Iar fiindcă inima omenească este [adesea] în grea asprime [învârtoșare], iar arătarea muncilor poate cândva să o întoarcă prin pocăință, la unii, dimpotrivă, se poate face spre mai multă osândă: aceștia, chiar și după ce au văzut acele înfricoșătoare munci, întorcându-se în viața de acum, iarăși așijderea au rămas neîndreptați, nemai rămânându-le niciun răspuns.

II.

Al aceluiași Sfânt Grigorie Dialogul, cătore același diacon Petru

*Că de multe ori, sufletele, în trupuri fiind,
văd oarecari munci de la duhurile răutății,
unele spre zidirea lor, iar altele spre zidirea
celor ce aud.*

1. Un copil oarecare, pe nume Teodor, era foarte neașezat; iar fratele lui, fiind călugăr, de nevoie mai vârtos decât de voie, a urmat viața în mănăstire; și foarte nesusus fiind, dacă cineva îi spunea ceva bun spre mântuirea sa, nu numai că nu făcea, dar nici cu auzul nu voia să audă și nici nu suferea să vină vreodată în portul (schima) sfintei petreceri (adică să se călugărească). Dar fiind el lovit în coapsă de boala ciumei⁶² și venind în ceasul de pe urmă, s-au adunat toți frații lângă dânsul; iar dacă l-au văzut

⁶¹ După unii, Evvasa (Εββάσα) pare a fi una cu Ibiza, o insulă din Arhipelagul Balearelor, din Marea Mediterană, ce aparține Spaniei.

⁶² Mai exact, ciumă bubonică.

stingându-se - că trupul lui deja se răcise și murise din mai toate părțile, în pieptul lui rămânând doar puțină căldură de viață -, făceau în chip osebit rugăciune pentru dânsul, rugându-se lubitorului de oameni Dumnezeu a-i fi lui milostiv într-o ieșire. Iar rugându-se frații, acela a început de năprasna a striga cu mare glas și a tăia astfel rugăciunile fraților, zicând: „Depărtați-vă de la mine, depărtați-vă, că, iată, m-am dat spre mâncare balaurului, care, pentru starea voastră de față, nu poate a mă mânca. Că, iată, capul meu l-a îmbucat în gura lui. Deci dați loc ca nu mai mult să mă osândească, ci ce are să facă să facă mai degrabă, căci dacă m-am dat lui aici spre mâncare, de ce zăboviți ca să fiu ținut aici?” Iar frații i-au zis lui: „Frate, fă-ți semnul cinstitei și de viață făcătoarei cruci peste tine!” Iar acela cu prea mare strigare a răspuns, zicând: „Cu adevărat, aș vrea, dar nu pot, căci sunt îngreuiat de balele balaurului acesta!”

Și auzind frații aceasta, au căzut cu toții la pământ, rugându-se cu lacrimi pentru izbăvirea lui cu mai multă osârdie și fierbințeală; petrecând ei dar într-o rugăciune, bolnavul a strigat cu glas mare: „Dau mulțumire lui Dumnezeu că, iată, balaurul cel ce mă luase spre mâncare a fugit, pentru rugăciunile voastre, și n-a putut să mai stea aici. Iar acum rugați-vă pentru păcatele mele, că sunt gata a mă întoarce și desăvârșit a părăsi viața cea mirenească. Și, dobândind îndată putere de viață, s-a întors apoi cu toată inima către Dumnezeu și, astfel, pentru bătaia cu care se pedepsise din destul, [a ajuns de] și-a schimbat socoteala⁶³, și așa a ieșit din trup.

2. Iar aceasta, muncirea cea după moarte adică, spre folosul său a văzut-o; iar alții, precum am zis, încă suflând, pentru a noastră zidire, văzând muncile cele de la duhurile cele necurate, le spun de îndată celorlalți și îndată își dau duhul. Iată și un bărbat oarecare, pe nume Hrisaorie, era foarte vestit după cele ale lumii acesteia, și cu cât prisosea în bogăție, cu atât se îmbogățea într-o

patimi: îngâmfbându-se într-o mândrie - se supunea voilor trupului, cu sânguință nevoindu-se spre a grămădi bogăție -, cu scumpătatea se ardea peste măsură. Dar binevoind Dumnezeu a pune sfârșit mulțimii răutăților lui, l-a lăsat să cadă într-o boală purtătoare de moarte.

Și venind ceasul morții, iar el având ochii deschiși, a văzut înfricoșătoarele și întunecatele duhuri stând înaintea lui și trăgându-l cu sila spre a-l duce în cuptoarele iadului. Iar el a început a tremura și a se îngălbeni și, peste tot trecându-l sudorile, a strigat cu glas mare și a cerut o încetare hotărâtă, iar către fiul său, pe nume Maxim - pe care eu, ajungând mai pe urmă călugăr, și pe acela l-am cunoscut de călugăr -, zicea: „Aleargă, Maxime, că eu niciodată nu ți-am făcut rău, într-o credința ta mă primește”.

Iar Maxim, tulburat și plângând, a venit lângă el, urmându-l pe el și ceilalți ai casei; dar aceștia nu vedeau duhurile vicleane ce-l sileau foarte pe acesta, venirea acestora pricepând-o prin mărturisirea aceluia și prin chinul pătimirilor lui: că de frică și de vederea lor se întorcea pe sine în pat încoace și-ncolo, iar uneori, și pe partea stângă zăcând, îi vedea pe aceia stând înaintea lui, a căror vedere nu o putea suferi, iar alteori, spre perete întorcându-se, și acolo îi vedea pe dânsii de față și, așa strâmtorându-se, a început a striga cu mare glas așa: „Măcar până dimineată să înceteze! Măcar până dimineată să înceteze!” Iar într-aceste glasuri a ieșit din trup. Deci, dintr-aceasta se arată luminat că nu pentru sineși, ci pentru noi a văzut aceasta, ca, învățându-ne noi acestea, să ne temem și să ne îndreptăm. Că ce l-a folosit pe acela vederea duhurilor celor rele mai-nainte de moarte și a cere curmarea lor, pe care și cerând-o, nu o a dobândit?

3. Încă și Atanasie, care era preot la noi, mi-a povestit că în Iconiu, de unde se trăgea și el, este o mănăstire ce se numește a „Galatenilor”, într-o care oarecare călugăr de toți era socotit a fi într-o prea mari petreceri și deprinderi și cinstit; dar, precum s-a arătat în sfârșit, era departe de ceea ce se arăta: că pe sineși se arăta că postește împreună cu frații, iar pe ascuns de aceștia mânca.

⁶³ γνῶμη.

Și, venind boală asupra-i, a ajuns întru cele de pe urmă ale vieții; și, cunoscându-se pe sine apropiat de sfârșit, i-a chemat la sine pe toți frații din mănăstire, iar ei s-au adunat cu osârdie, așteptând să audă oarece lucru mare și dorit de la un bărbat îmbunătățit ca acesta care se săvârșea. Iar acela, plângând și tremurând, a zis către dânsii: „Voi credeți că am postit împreună cu voi, iar eu mâncam pe ascuns, iar acum m-am dat spre mâncare balaurului, care picioarele și genunchii mei cu coada lui le-a legat, iar capul lui, înlăuntrul gurii mele băgându-l, duhul meu sugându-l îl smulge”. Acestea zicând, îndată a murit, neîngăduindu-i-se ca prin pocăință să se poată izbăvi de balaurul acela. Deci se arată luminat și întru aceasta că numai spre folosul nostru, al celor ce auzim aceasta, s-a arătat aceasta, căci el, deși l-a făcut cunoscut pe vrăjmașul căruia i s-a dat, nu a putut scăpa de el.

III.

Din povestirea călătoriilor Sfântului Apostol Toma

Toma, Marele Apostol, de Domnul fiind pus în slujba neguțătorului Ambani ca rob desăvârșit în meșteșugul teslăriei, și împreună cu dânsul în India ajungând, a fost adus către împăratul și, despre iscusința fiind întrebat, a adevărit că este desăvârșit în meșteșugul teslăriei, povestind prea multe despre dânsa. Și, cu adevărat, mult-iscusit la aceasta se arăta celor ce-l auzeau prin cuvintele lui, pentru care și bani prea mulți de la împăratul i s-au încredințat, ca să-i zidească lui palate în oareșicare loc. Iar el, luând banii cei mulți, i-a dat celor în nevoi. Deci, după oarecare vreme, împăratul a trimis ca să cerceteze cele zidite și s-a înștiințat de la trimiși că Toma nu s-a atins nicidecum de zidiri, nici de începutul lor, iar banii încredințați lui i-a risipit pe toți la săraci. Îndată aprinzându-se de mânie, a poruncit ca numaidecât să-l aducă înapoi pe Apostol legat de mâini, însă acesta a stat de față mai degrab decât cuvântul. Iar împăratul a zis către Toma: „Ziditu-mi-ai palatul?” Iar el a zis cu

multă veselie: „Da”. Iar Împăratul: „Să merg și să-l văd”. Iar Apostolul: „Nu-ți este cu puțință să-l vezi în veacul de acum; dar după mutarea de aici îl vei vedea și te vei îndulci de el”, căci a se închipui cineva vrednic să-l dobândească și să-l îmbrățișeze în veacul de acum, aceasta socotește-o amăgire, împărate Gundafor (căci așa se numea).

Iar atunci, fără lucruri și fără nimic împrejur aflându-l pe Toma, și, de aici, deznădăduindu-se de darea înapoi a banilor, deopotrivă cu greutatea mâniei, i-a izvodit și moartea: a-l dezgoli de piele și a-l trimite focului. Dar Cel ce pe toate le face și le preface după voia Sa îl atinge cu rană de moarte pe Gad, fratele lui Gundafor împăratul. Iar acest Gad, rănindu-se mai mult decât fratele său, împăratul, cu mahniciunea nedobândirii palatelor, însuși se turba asupra-i, ca asupra unui batjocoritor, și cu fratele său se pricea către grăbirea morții aceluia, însă moartea acestuia [a lui Gad] s-a făcut dezlegare apostoleștii morți [ce o plănuise Gundafor]: că, uimind pe acesta cu mărimea aceluia, pentru îngroparea aceluia [a lui Toma] nu se mai îndeletnicea; dar cum și întru aceasta face minuni Dumnezeu, Cel ce nu voiește moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu, luând atunci îngerii sufletul lui Gad, i-au arătat veșnicele locașuri ale celor ce se mântuiesc. Și era unul care le întrecea pe celelalte cu frumusețea și cu mărimea și cu covârșitoarea slavă, iar el se ruga celor ce-l purtau să-l pună să locuiască într-una din cele mai mici chilii ale acestuia; iar ei nu voiau să-l asculte, zicând că sunt ale lui Gundafor, fratele său, pe care i le-a zidit Toma străinul. Iar el, auzind aceasta, mai fierbinte se ruga să-l lase pe dânsul să meargă și să le cumpere de la fratele său. Iar Cel ce pe cele de aici le-a binevoit, Acela cu al Cărui Duh toate se poartă, a întors iarăși în trup sufletul aceluia om, pentru ca, pe lângă izbăvirea Apostolului, să dăruiască prin învierea lui [a lui Gad] mântuire multor suflete.

Deci îmbrăcând [Gundafor] trupul cel fără suflare a lui Gad cu cele de îngropare, s-a făcut cunoscut îngropătorilor insuflat de năprasună, care, și spăimântându-se, au

alergat de au vestit împăratului Gundafor ceea ce s-a făcut. Și, minunându-se, a venit și a stătut de față lângă fratele său. Iar el - o, minune! -, buzele cele închise cu moartea ca din somn desfăcându-le, se ruga lui, zicând: „Te poftesc, frate, să-mi vinzi palatul pe care-l ai în ceruri, cel pe care ți l-a zidit creștinul Toma”.

Ridicându-și împăratul mintea la cele zise de dânsul și înțelegând cum că Toma ar fi Apostol al lui Dumnezeu și cum că Cel propovăduit de dânsul, Acela este Dumnezeu adevărat și iubitor de oameni, s-a luminat și el cu raza credinței și a răspuns către fratele lui: „Mi-e peste putință, frate, să-ți dau cea avere, al cărei câștig iarăși nu este cu lesnirea a-l afla, ci mă rog ca mai vârtos eu însuși să-l dobândesc; însă eu pe acel meșter ți-l voi da - care prin Dumnezeiasca Pronie încă se află viu -, nădăduind că-ți va lucra și ție asemenea”. Și a pus îndată înaintea lui pe Toma, scoțându-l din temniță și din legături, și amândoi mai-nainte de toți au căzut înaintea Marelui rugându-se să le ierte lor fărădelegea cea întru necunoștință și să le vestească și lor pe Dumnezeul Cel necunoscut și poruncile Lui, ca, de aici înainte trăind, să poată dobândi nevăzutele și veșnicele bunătăți, a căror icoane și preînchipuiri Gad s-a învrednicit a le vedea.

Acestea auzindu-le Apostolul, și de adâncul Proniei spăimântându-se, și lui Dumnezeu după cuviință mulțumindu-l, s-a rugat apoi peste dânsii și i-a făcut catehumeni, botezându-i în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh; încă și pe ceilalți hinduși, dintru aceasta crezând ei, a botezat aici nenumărate mulțimi.

IV.

Din Pateric

Un stareț oarecare a mers odinioară într-o cetate ca să-și vândă vasele; și s-a întâmplat de a șezut la poarta unui bogat ce trăgea să moară. Deci, șezând el, lua aminte; și a văzut pe oarecari bărbați negri cu chip înfricoșător călare pe cai, și aceia negri, având dobe de foc în mâinile lor. Și,

ajungând la poartă, au pus caii să stea afară, iar ei au intrat; și, văzându-i pe dânsii bolnavul, a strigat cu mare glas: „Doamne, miluiește-mă și-mi ajută!” Iar aceia i-au zis lui: „Acum, când a apus soarele, ți-ai adus aminte de Dumnezeu? Pentru ce, luminând ziua, nu L-ai căutat pe El? Acum nu mai este ție nădejde de mântuire, nici mângâiere”. Și așa, cu sila smulgându-i sufletul, s-au dus.

V.

A Sfântului Efrem

Fraților, mare frică este în ceasul morții; căci în ceasul despărțirii sufletului de trup, stau lângă el toate lucrurile pe care le-a făcut în noapte și în zi, și bune și rele; iar îngerii se grăbesc sârguindu-se a-l împinge afară din trup; deci sufletul celui păcătos, văzând lucrurile sale, se teme să iasă, iar silit fiind de îngeri și tremurând pentru lucrurile sale, zice către dânsii: „Dați-mi loc un ceas ca să ies!” Iar către suflet răspund toate lucrurile și zic: „Tu ești cel ce ne-ai lucrat pe noi, deci mergem cu tine către Dumnezeu”. Și așa tremurând sufletul și tânguindu-se, se desparte de trup și se duce să stea înaintea nemuritorului Împărat.

VI.

Din Pateric

Povestit-a un stareț acestea: „Un frate, vrând să se ducă la călugărie, era oprit de mama sa. Iar el nu înceta să stăruie către scopul lui, zicând: «Voiesc să-mi mân-tuiesc sufletul». Și dacă mult sârguindu-se, n-a putut să-l oprească pe el, mama i-a dat voie să se ducă. Iar el, ducându-se și făcându-se călugăr, și-a cheltuit viața sa întru lenevire. Iar mama lui a murit. După o vreme însă, îmbolnăvinduse și el de boală grea, trăgea să moară cu moarte îngrozitoare, și, ca întru leșinare făcându-se, a ieșit din trup și s-a răpit la judecată; și a aflat pe mama lui alături de cei osândiți, adică cu cei ce se muncesc. Iar aceea, dacă l-a văzut mirându-se, a zis: „Fiule, au și tu te-ai osândit în locul

acesta? Și unde sunt cuvintele pe care le ziceai, «că voiesc să-mi mântuiesc sufletul?»” Iar el, foarte rușinându-se de cele ce le-a auzit, stătea mahnit, neavând ce răspunde către dânsa. Apoi a auzit glas, zicând: „Luați-l pe acesta de aici!” Și îndată întorcându-se întru sine din uimire, povestea celor de față toate câte a văzut și a auzit, și slavă mare înălța lui Dumnezeu, Celui ce caută în tot chipul mântuirea păcătoșilor.

Iar când s-a însănătoșit de boală, închizându-se pe sine, ședea grijindu-se de mântuirea sa, pocăindu-se și plângând pentru cele ce a lucrat mai-nainte întru lenevirea sa. Și atât de mare era străpungerea [umilința] lui întru lacrimi, încât cei ce-l vedeau îl rugau să mai slăbească puțin [nevoința], ca nu cumva să pătimească și vreo vătămare oarecare din nemăsurarea plânsului, iar el nu voia să se mângâie, zicând: „Dacă dosădirea maicii mele n-am putut suferi, cum voi răbda rușinea din ziua judecății înaintea lui Hristos, a Sfinților Îngeri și a toată făptura?”

Să luăm aminte și noi, fraților⁶⁴, a petrece și a ne nevoi și după făgăduința și socotința rudeniilor noastre după trup și a celorlalți oameni, de care ne-am depărtat cu mărturisire pentru plăcerea cea către Dumnezeu; iar dacă vom trăi într-alt fel - care lucru să nu fie! -, cum vom răbda rușinea de la înfricoșătoarea Judecată? Nu numai înaintea a toată făptura cea de sus și a celei de jos, ci și înaintea celor care înainte erau ai noștri sau cunoscuți de-ai noștri, de care am fugit ca să ne apropiem de Dumnezeu? Iar dacă atunci ne vom osândi împreună cu dânșii, pe lângă toate relele noastre [care ne pârăsc], îi vom avea pârâși și dosăditori și pe aceștia; iar pierzând singliticul⁶⁵, precum zicea oarecare din sfinți, nici [viața] cea călugărească nu o am îndreptat, pentru care am ieșit din lume⁶⁶.

⁶⁴ De aici ne grăiește autorul, Pavel Monahul.

⁶⁵ Viața ca senator, rangul de senator. Avem aici o ironie însoțită de o metaforă. Nu întâmplător *trad. neogr.* redă termenul prin „desfătările vieții din lume”.

⁶⁶ Sfântul citat mai-nainte e Sfântul Vasile cel Mare. A포tegrma din care citează Pavel se află în *Pateric*, la

Avva Cassian, Cap. 7, loc în care *trad. rom.* a *Patericului* nu o redă fidel pe cea grecească.

PRICINA A NOVA

*Arătare despre locul unde se duc sufletele celor
ce se sfârșesc și cum sunt după despărțire.*

I.

Din viața Sfântului Pavel Thebeul

Întorcându-se Sfântul Antonie către Sfântul Pavel Thebeul și aducând lui veșmântul Sfântului Atanasie, precum i se poruncise a i se aduce de acela, iată, nu departe de peșteră fiind, la al treilea ceas a văzut pe cale - cu ochii cu care văd cei ce se învrednicesc a vedea unele ca acestea - cetele Îngerilor, adunarea Apostolilor, danțurile Proorocilor, rânduiala [tagma] Mucenicilor, iar în mijlocul lor era sufletul lui Pavel, care biruia strălucirea zăpezii, luminând mai mult decât dânsa, cu multă veselie suindu-se la ceruri.

II.

Din viața Sfântului Pahomie

Marelui Pahomie - ce petrecea într-una din mănăstirile lui - i s-a vestit că un frate din Mănăstirea Hinoboschionilor, în boală zăcând și la mare strâmțorare fiind, cerea să dobândească binecuvântare de la dânsul; acestea auzindu-le omul lui Dumnezeu, sculându-se, mergea către dânsul și, apropiindu-se ca la două-trei stadii de locul unde era fratele cel bolnav, a auzit glas sfântit și minunat cântându-se în văzduh și, privind, a văzut sufletul fratelui ducându-se pe drum luminat de îngeri cântători spre fericita viață, iar frații care îi urmau lui nici glas nu simțeau, nici altceva nu vedeau, ci numai pe dânsul văzându-l privind către răsărituri, au zis către el: „Te-ai oprit, Părinte?” Iar el a zis către dânsii: „Alergăm în zadar, că de atunci privesc la dânsul cum e dus în viața veșnică”. Și rugându-l să le spună lor cum a văzut [că se afla] sufletul, le-a povestit lor toate câte erau cu puțință a fi povestite. Iar unii dintre ei, mergând

mai repede la mănăstire, au cercetat mai cu deadinsul de ceasul în care a adormit fratele și au cunoscut că era același cu cel în care Părintele l-a văzut suindu-se cu slavă la ceruri.

III.

Din Pateric

Povestit-a un stareț: „Era o fecioară oarecare bătrână, foarte sporită întru frica lui Dumnezeu, și care, întrebată fiind de mine despre pricina depărtării sale de lume, a povestit, zicând: «Mie, o, minunatule, tata îmi era blând și liniștit cu obiceiul, iar cu trupul era neputincios și bolnăvicios, încât cea mai mare parte a vieții lui a petrecut-o lipit de pat. Și trăia cu atâta neiscodire de sine⁶⁷, încât arareori venea în vorbă cu cineva. Iar de se întâmpla să fie sănătos, se îndeletnicea lucrând cu răbdare la munca pământului, de unde ne aducea și roade; și avea atât de multă tăcere, încât celor ce nu-l știau li se părea că este mut.

Încă și mamă având, aceasta era cu totul împotriva tatălui: că iscodea și cele din afara țării, și așa cu multă limbuție uneltea către toți, încât niciodată nu o puteai vedea pe dânsa măcar cât de puțin tăcând, uneori ba certându-se și pricinindu-se, iar alteori, zicând cele deșarte și fără de rușine; încă și multă vreme petrecea la beția vinului cu bărbați neastâmpărați; și era precum o curvă mult-cheluitoare, și rău-iconomisirea cele dinlăuntru ale casei, încât averile, măcar că nu puține erau, nu era cu puțință să ne ajungă, că îi erau incredințate de tatăl meu cele ale casei. Astfel trăind aceasta, n-a fost nicio boală trupească care să o întunece vreodată

⁶⁷ Sau: simplitate.

și nici vreo durere întâmplătoare n-a simțit în toată viața ei, ci trupul ei îl avea zdravăn și sănătos.

Și s-a întâmplat ca tatăl meu să moară doborât de boalele cele îndelungate. Și îndată s-a tulburat văzduhul, și tunete și fulgere deseori se făceau, și atât de multă și necurmată ploaie se pogora, încât n-am putut ieși deloc din căscioară vreme de trei zile, întru care și tatăl meu zăcea neîngropat. Iar oamenii satului, văzând aceasta, aduceau nenumărate clevetiri asupra mortului, zicând: «Iată ce fel de răutate a fost acesta între noi, care, deși se afla împreună cu noi, se tănuia de noi! Căci, cu adevărat, vrăjmaș al lui Dumnezeu a fost unul ca acesta, pentru aceasta nici nu-i este îngăduit a se îngropa». Dar noi, ca nu cumva trupul să se dezlege în-lăuntru și așa neintrată să ne facă nouă casa, scoțându-l pe dânsul, măcar că ploua, cum am putut, l-am dat pe dânsul îngropării. Iar maica mea, mai multă slobozenie luând, mai fără de rușine uneltea neastâmpărarea; și, pe scurt, făcând casa curvăserie, cu cele de-a pururea desfătări își cheltuia avuția, încât, după atâtea prădăciuni, începurăm să ne lipsească aproape toate. Iar după multă vreme, abia venindu-i ei moartea, a dobândit o grijire atât de mare, încât se părea că și văzduhul ajută la îngroparea ei.

Deci, după îngroparea maicii mele, trecând eu de vârsta copilărească și poftele ridicându-se acum spre urmarea desfătărilor, într-o seară mi-a venit un cuget: «Oare ce viață voi alege?» Și ziceam întru sine-mi: «Oare voi alege viața tatălui meu, trăind în blândețe, cinste și întreagă-înțelepciune? Dar acela, petrecând așa, n-a dobândit niciun bine, ci totdeauna cu boli și cu necazuri topindu-se, așa s-a dus de aici, nici măcar de îngropare ca ceilalți oameni neavând parte. Deci, dacă o astfel de petrecere plăcea lui Dumnezeu, pentru ce a pătimat atâtea rele? Dar viața maicii mele cum era? Oare nu petrecea pururea în benchetuii și în dezmierdări, și în sănătate și fără rea pătimire a petrecut viața? Așa trebuie să trăiesc și eu, că mai bine este a da crezare ochilor mei decât cuvintelor altora».

Deci, cum mi s-a părut mie, ticăloasei, a urma urmelor maicii mele, iată, m-a apucat noaptea și, în somn cufundându-mă, mi-a stătut înaintea un bărbat oarecare, mare la trup și înfricoșător la vedere; și mândios pe mine, și sălbatic căutând spre mine, mă întreba cu glas aspru, zicând: «Spune-mi mie care sunt gândurile inimii tale?» Iar eu, tremurând toată, nu îndrăzneam nici că caut la dânsul. Iar acela, folosind glas aspru, zicea: «Vestește-mi care sunt cele părute ție?» Iar dacă m-am văzut slăbănogită cu totul de frică și ieșită din minți, el mi-a adus aminte de toate câte am cugetat în mintea mea. Iar eu, puțin putând a mă întări pe sinemi și pentru că nu puteam tăgădui, m-am întors spre rugăciune și mă rugam să mă învrednicesc de iertare. Iar el, luându-mă de mână, zicea: «Vino de vezi pe mama ta și pe tatăl tău, iar după acestea, a cărui viață vei voi, pe aceea alege-o ție».

Deci, scoțându-mă din trup, m-a dus într-un câmp oareșicare al Raiului, unde erau fel de fel de copaci plini de roade, a căror frumusețe biruiesc puțința povestirii. Acolo dar umblând eu împreună cu dânsul, m-a întâmpinat tatăl meu, și, îmbrățișându-mă, mă săruta, numindu-mă fiică dorită. Și, îmbrățișându-l și eu, mă rugam a fi împreună cu dânsul. Iar el a zis: «Acum nu este cu puțință a fi aceasta; dar, dacă vei urma urmelor mele, nu după mult timp vei veni aici». Iar eu, pe când încă mă rugam a fi împreună cu dânsul, trăgându-mă îngerul de mână, a zis: «Vino de vezi și pe mama ta, ca să cunoști din lucruri către care viață socotești că-ți este de folos a te abate». Și luându-mă într-un loc oarecare foarte întunecat, plin de scrâșnire și de tulburare, mi-a arătat un cuptor de foc arzând ce vâlvăia cumplit și pe oarecari înfricoșați stând înaintea cuptorului; iar eu, privind în cuptor, am văzut în-lăuntru pe maica mea cufundată până la grumaz în foc și mulțime de viermi de pretutindenii muncind-o, iar ea, de atâta durere, scrâșnea și clănțănea din dinți; și, văzând-mă pe mine, mă striga cu plângere, zicând: «Vai mie, fiica mea, de nesuferitele dureri! Vai mie de nesuferitele munci! Amar mie, ticăloasei! Că, pentru

puțină dulceață, ce fel de munci mi-am solit mie! Amar mie, nenorocitei, că în locul dulceților celor vremelnice mă muncesc veșnic! Ci miluiește-mă, fiică, pe mine, maica ta, pe cea așa arsă și mâncată! Adu-ți aminte de hrana pe care o ai câștigat de la mine și mă miluiește, și-mi dă mână de mă scoate de aici!» Iar eu, lepădându-mă de acei cumpliți ce stăteau înaintea și nici îndrăznind să mă apropii, aceea iarăși striga cu lacrimi: «Nu trece cu vederea pe cea care se chinuie atât de cumplit în Gheena focului, pe cea mâncată de viermele cel neadormit». Iar eu, durându-mă sufletul pentru dânsa, am întins mâna ca să o trag pe dânsa; dar, atingându-se puțin focul de mână, durându-mă foarte, am început a mă văieta și a suspi- na cu plângere. Iar cei din casă, sculându-se din pricina vaietelor și aprinzând focul, au alergat către mine și mă întrebau de pricina plângerii.

Iar eu, venindu-mi întru sine-mi, cele ce am văzut le-am povestit lor; și, de aici, am început a râvni viața tatălui meu, și așa mă rog a dobândi aceasta și părții celor împreună cu dânsul a mă face, din înseși lucrurile adevărindu-mă cu darul lui Dumnezeu ce fel de cinste și slavă sunt învistierite celor ce aleg a vieții cu bună și dreaptă credință; și iarăși, ce fel de munci așteaptă pe cei ce cu îndulcirile patimilor își cheltuiesc viața.

IV.

A Sfântului Grigorie Dialogul

1. Benedict, omul lui Dumnezeu, stând într-o zi în chilia sa, ridicând în văzduh ochii săi, a văzut sufletul cuvioasei lui surori ca un porumbel strălucind ridicându-se la cer; și, umplându-se de duhovnicească veselie, a mulțumit mult lui Dumnezeu; apoi a vestit sfârșitul ei fraților celor ce erau cu el, pe care i-a și trimis de îndată ca pe cinstitul și curatul ei trup să-l aducă în mănăstire; căci locul unde se nevoia fecioara aceasta nu era departe de locul mănăstirii cuviosului; deci, mergând frații și aflând-o pe dânsa răposată, au adus sfântul ei trup și l-au îngropat la mormântul pe care și-l gătiese

luiși dumnezeiescul Benedict; căci cei a căror minte era împreunată întru Duhul Sfânt Cel dintru dânsii în timpul vieții, nici de preasfintele trupuri nu s-au despărțit.

2. Încă și altădată, acest om al lui Dumnezeu, stând într-o noapte și rugându-se Preaputernicului Dumnezeu, căutând în sus, iată, fără de veste vede arătându-se o revărsare de lumină ce a făcut să se risipească tot întunericul nopții, iar văzduhul se lumina așa de tare, încât strălucea mai mult decât lumina zilei; și încă altă taină, plină de minune a urmat în ceasul vedeniei aceleia, precum a povestit pe urmă cuviosul acesta. „Că am văzut, zice, și iată, toată lumea, ca sub o rază de soare se adunase”; și luând aminte la această strălucire cerească, a văzut sufletul lui Ghermano, episcop de Capua⁶⁸, ca o sferă de foc înălțându-se de îngeri în ceruri. Și, trimițând a doua zi solie în cetatea acestui bărbat drept, s-a înștiințat că săvârșirea Sfântului Ghermano a fost în aceeași vreme în care văzuse și el ieșirea sufletului lui către cer.

Petru

Și cum se poate să se adune toată lumea sub o rază de soare mai-nainte de Învierea cea de obște, și cum este cu puțință a se vedea toată lumea de către un singur om?

Grigorie

Ia aminte cu deadinsul Petre la ceea ce zic: sufletului celui ce vede pe Ziditorul, toată lumea îi pare strămtă; căci însăși vederea dumnezeieștii lumini se face prin sălășluirea acesteia înlăuntrul în minte, și atât de mult se suie, se lărgeste și se întinde mintea de dânsa către Dumnezeu, încât se face mai presus de toată făptura, și, așa făcându-se acolo și atât de lărgită văzându-se pe sine, cunoaște cât de mică este făptura pe care mintea, întru smerirea trupului fiind, nu o putea cuprinde sau vedea. Deci cum nu e lucru minunat dacă și acest bărbat, întru lumina lui Dumnezeu

⁶⁸ Vechi oraș din Italia, din provincia Campania.

fiind și de Dânsul fiind așa de înălțat și lărgit, pe toată lumea ca și când ar fi fost adunată înaintea lui o a văzut? Nu e așa de minunat că înainte-i a stăut cerul și pământul pe cât este aceea că mintea lui, cu acea lumină gândită către Dumnezeu fiind răpit și înălțat, a văzut cu lesnire întru Dânsul toate cele arătate; că fiecare din cele ce sunt, în lăuntru lui Dumnezeu sunt. De aceea, într-acea lumină ce i-a luminat ochii cei dinafară, lumina cea dinlăuntru i-a luminat ochii lui cei gânditori, prin care lumină și sufletul, întru cele înalte hrânindu-se, i s-au arătat lui și cât de strâmte sunt toate părțile cele mai de jos.

Petru

Așa este; precum zici, așa socotesc și eu.

Grigorie

În vremea în care acest pururea-pomenit bărbat voia să iasă din această viață și a merge către Dumnezeu, apucând înainte, a vestit ziua sfârșitului său și celor împreună cu dânsul ucenici, și celor de departe, dar și cum că se va face și oarecare semn prin care vor cunoaște când se va despărți de trup. Deci, mai-nainte cu șase zile de cuvioasa lui adormire, a poruncit a i se deschide mormântul lui. Și numaidecât căzând într-o fierbințeală⁶⁹, timp de șase zile trupul lui n-a încetat să ardă; iar în a șasea zi a poruncit ucenicilor lui ca să-l ridice pe dânsul și să-l ducă în casa de rugăciune. Și ducându-se acolo, și de Prea-curatele Taine împărtășindu-se, în mijlocul ucenicilor stând și de dânsii purtându-se și întărindu-se, a înălțat mâinile la cer și, așa, privind în sus și rugându-se, și-a dat sfântul suflet. Iar într-aceleas, unor doi frați - unul adică care se liniștea în chilia sa, iar altul locuind departe - li s-a arătat o vedenie asemănătoare. Văzut-au așadar fiecare, iată, o cale oarecare minunată, întinsă de la chilia cuviosului până la cer către răsărituri, și era așternută cu oarecare haine minunate numai de mătase, și pe dânsa niște bărbați

minunați ținând făclii, care suiau pășind apăsate, iar un alt bărbat ce purta haine albe, luminat și acela, îi întreba de știu a cui este calea aceasta la care luând aminte se minunează. Iar ei, zicând că nu știu, cel ce li s-a arătat le-a zis lor: „Aceasta este calea pe care iubitul lui Dumnezeu Benedict se suie la cer”. Și venindu-și întru sine fiecare din cei ce au văzut, s-au înștiințat de săvârșirea sfântului bărbat de ca și cum ar fi fost de față și l-ar fi văzut pe dânsul săvârșit.

V.

Din Pateric

1. Povestea Avva Macarie

Egipteanul unele ca acestea: „Umblând odață prin pustie, am aflat o căpățână de om zăcând jos și, mișcând-o pe dânsa cu toiagul de finic, am auzit glas dintr-înșă și i-am zis ei: «Tu cine ești?» Iar aceea a zis: «Eu eram arhiereu al idolilor și al elinilor ce petreceau în locul acela, iar tu ești Purtătorul de Duh Macarie. Deci să știi că în orice ceas te milostivești de cei din muncă și te rogi pentru ei, aceia se mângâie puțin». Întrebat-a bătrânul: «Care este mângâierea și care munca?» Răspuns-a căpățâna: «Pe cât este de departe cerul de pământ, atât este și focul de sub noi [de întins], din picioare până la cap stând noi în mijlocul focului, și nu este cu puțință să vadă cineva pe altul față către față, ci fața fiecăruia este lipită de dosul celui alt. Pentru aceasta, atunci când te rogi pentru noi, unul poate vedea din parte fața altuia, și aceasta este mângâierea».

Iar auzind bătrânul, și greu suspinând și plângând, a zis: «Amar zilei întru care s-a născut omul, adică păcătosul. Că acestuia i-ar fi fost mai bine dacă nu s-ar fi născut, precum a zis Domnul despre Iuda». Și a zis iarăși bătrânul către căpățână: «Este vreo altă muncă mai rea?» Iar ea a răspuns: «O muncă mai mare este dedesubtul nostru». Zis-a bătrânul: «Și cine este acolo?» Iar ea a zis: «Noi, ca cei ce n-am știut pe Dumnezeu, măcar că puțin și tot ne miluim, iar cei ce au cunoscut pe Dumnezeu și s-au lepădat de Dânsul sunt dedesubtul nostru

⁶⁹ Mai exact, malarie.

și se muncesc mai rău». Și luând bătrânul căpățâna, o a îngropat pe ea și a trecut mai departe.

Să auzim⁷⁰ dar și să ne temem noi, cei ce ne întâlnim cu povestirea [de față], că de vreme ce cei ce se leapadă de Dumnezeu se muncesc mai rău decât necredincioșii, să ne sârguim să nu ne lepădăm de El cu lucrurile întunericului, ca așa să putem scăpa de această muncă cumplită. Lepădător de Dumnezeu este nu numai cel [ce se leapadă de El] cu cuvântul și cu lucrul, ci și cel ce cu faptele cele fărădelege se leapadă, chiar dacă, deși pare că mărturisește cu cuvântul credință în El, unul ca acesta se va vădi [ca nelegiuit]; iar martor este Apostolul care zice: *Pe Dumnezeu mărturisesc a-L ști, iar cu faptele se leapadă* (Tit 1: 16).

2. Dar și Iacov, fratele lui Dumnezeu, zice: *De i se pare cuiva că e cucernic, adică credincios, neînfrânând limba lui, ci înșelând inima lui, acestuia în deșert îi este credința* (Iac. 1: 26). *Căci credința fără fapte este moartă* (2: 26), și are cuvântul [rațiunea] arătat întemeiat[ă] pe dreptate⁷¹; că și Dumnezeu zice prin Proorocul: *Vai celor prin care numele Meu se hulește întru neamuri!* (Is. 52: 5; Rom. 5: 24). Deci dacă noi, poporul lui Dumnezeu și moștenirea cea sfântă, cu unele ca acestea fiind numiți prin faptele necinstirii pe Dumnezeu Îl ocărăm și facem ca bunul nume cel numit asupra noastră să fie hulit de necredincioși prin cele ce le lucrăm, cum nu este cu dreptate ca pe noi, cei ce suntem pricinile hulei acesteia și a ocării, a ne munci mai greu decât necredincioșii? Și altfel: *Și cel ce știe voia Dumnezeului său, precum zice Însuși Mântuitorul, Dreptul și Neamăgitul Judecător, și nu o va face, mult se va bate, iar cel ce nu știe și nu face, puțin se va bate* (Luca 12: 47-48).

Pentru aceasta să ne spăimântăm, fraților, și să ne nevoim după puterea noastră cea dată de la Dumnezeu, și mai vârtos credincioși din fapte să ne arătăm; și pe

toate să le facem întru slava lui Dumnezeu, ca și prin noi, de la oamenii cei ce văd [faptele noastre], Cel Preaslăvit să se slăvească.

3. Șezând odată Avva Siluan cu frații, s-a făcut întru uimire [ecstaz] și a căzut pe față; apoi, după puțin sculându-se, plângea, iar frații îl rugau pe dânsul, zicând: „Spune-ne nouă, părinte, ce ai?” Iar el tăcea și plângea. Iar dacă mai vârtos l-au silit, a zis: „Eu la judecată m-am răpit, și am văzut pe mulți dintre călugări ducându-se în muncă, și pe mulți dintre mireni ducându-se întru Împărăție”. Pentru aceasta și plângea de-a pururea bătrânul, și niciodată nu voia să iasă din chilia lui; iar de se și întâmpla să iasă, silit fiind de vreo treabă, își acoperea fața cu culionul.

⁷⁰ De aici urmează cuvântul autorului - Pavel Monahul.

⁷¹ Adică credința se adevărește în dreptate, care nu e alta decât una cu dobândirea faptelor bune sau virtuților.

PRICINA A ZECEA

Despre aceea că sufletul, după ieșire, primește o înfricoșătoare judecată, pe care suflet, duhurile cele rele, întâmpinându-l pe dânsul, îi opresc suirea pe cale.

I.

Din Viața Marelui Antonie

1. Vrând odinioară Sfântul Antonie să mănânce, sculându-se ca să se roage în ceasul al nouălea, s-a simțit pe sineși răpit cu cugetul; și, ce e mai preaslăvit, stând, se vedea pe sineși de ca și cum era în afară de sineși și prin văzduh povățuindu-se de oarecari; apoi văzu niște amari oarecari și cumpliți stând în văzduh și vrând a-l opri pe dânsul ca să nu treacă, iar cei ce-l povățuiau pe dânsul erau certați de aceia, care ziceau cum că lor le este dator. Și vrând să facă socoteală de la naștere, cei ce-l povățuiau pe Antonie s-au oprit și le-au zis celorlalți: „Cele ale nașterii le-a șters Domnul; iar de când s-a făcut călugăr și s-a făgăduit lui Dumnezeu, de atunci se poate face socoteală”. Și pârându-l ei și nedovedind [nimic], el s-a făcut slobod și neoprită i s-a făcut lui calea și, deodată, s-a văzut venind către sineși și stând; și era iarăși Antonie întreg. Iar atunci, uitând el a mânca, a petrecut cealaltă parte a zilei și toată noaptea suspinând și rugându-se - căci se minuna socotind către câți ne va fi nouă a lupta și prin câte osteneli va să treacă cineva văzduhul; și pomenea cum că aceasta este cea zisă de Apostolul Pavel: ...după începătorul stăpânirii văzduhului (Ef. 2: 2); căci vrăjmașul [numai] întru aceasta are stăpânire: întru a se lupta și a se ispiti să oprească pe cei ce vor să treacă. Pentru aceasta și mai vârtos îndemna: *Luați toate armele lui Dumnezeu ca să puteți sta împotriva în ziua cea rea* (Ef. 6: 13), ca, neavând vrăjmașul nimic rău a zice despre noi, așa să se rușineze.

2. După acestea, s-a făcut odată lui întrebare, de la oarecari care intraseră la dânsul, despre petrecerea sufletului și despre ce loc va fi sufletului după ieșirea de aici; iar în noaptea următoare l-a chemat pe dânsul

oarecine de sus, zicând: „Antonie, sculându-te, ieși și vezi!” Și ieșind - că știa de cine trebuie să asculte - și privind, a văzut pe oarecine lung, urât și înfricoșător, stând și ajungând până la nori, și pe oarecari suindu-se de ca și cum zburau, iar acela își întindea mâinile, iar unii erau opriți de dânsul, iar alții, zburând mai presus și trecând, fără grijă petreceau de aici. Spre unii ca aceia acel urât scrășnea din dinți, iar spre cei ce cădeau se bucura, și îndată s-a făcut glas către Antonie: „Înțelege ce vezi!” Și îndată, deschizându-se lui cugetul, a înțeles cum că este trecerea sufletelor, iar acel lung care stătea este Diavolul ce pizmuiește credincioșilor, care pe cei vinovați [datori] lui îi ține și-i oprește a trece, iar pe cei ce nu s-au plecat lui nu-i putea ține, aceia suindu-se mai presus. Aceasta văzând iarăși, și oarecum pomenire făcându-și, *mai vârtos* se nevoia a spori întru cele dinainte.

II.

Din Pateric

1. Odinioară, doi frați s-au tocmnit și s-au făcut călugări; și, dacă au sporit, au socotit între dânsii să zidească două chilii, departe una de alta; și așa fiecare s-a dus de sineși singur pentru liniștire; și au trecut mulți ani și ei nu s-au văzut unul cu altul, pentru că niciunul nu ieșea din chilia sa. Și s-a întâmplat ca unul dintr-înșii să se îmbolnăvească; și au venit Părinții ca să-l cerceteze pe el, și uneori era în uimire⁷², iar alteori se deștepta. Și îl întrebau pe dânsul, zicând: „Ca ai văzut?” Iar el a zis: „Am văzut îngeri ai lui Dumnezeu venind, care m-au luat pe mine și pe fratele meu și ne-au dus în cer, și ne-au întâmpinat pe noi puterile cele

⁷² Cădea în ecstaz.

potrivnice, și erau mulțimi nenumărate și înfricoșătoare la chip și, ostenindu-se, n-au putut asupra noastră. Și a fost că, dacă am trecut noi, au început să zică: „Mare îndrăzneală este curăția!” Și, acestea zicând fratele, a adormit. Și, văzând părinții, au trimis un frate ca să spună fratelui său că a adormit. Și, mergând, l-au aflat și pe dânsul adormit, și s-au minunat, slăvind pe Dumnezeu.

III.

A lui Avva Isaia

Iubite frate, cei ce fac lucrurile acestei lumi pieritoare, dacă sporesc într-însele, sau câștigă, nu socotesc⁷³ ostenele pe care le-au suferit, ci se bucură pentru sporirea pe care au avut-o la urmă. Deci câtă bucurie socotești că se va face în sufletul celui ce a început după Dumnezeu și a săvârșit lucrul Lui? Că într-o ieșire sa, înseși lucrurile lui vor merge înaintea lui, și îngerii se vor bucura cu dânsul când îl vor vedea izbăvit de stăpânirile întunericului. Căci atunci când sufletul iese din trup, cu dânsul merg îngerii, iar atunci, într-o întâmpinare a lui, ies toate puterile întunericului, vrând a-l opri pe el și cercând de are ceva dintr-ale lor într-o dânsul; iar atunci nu îngerii sunt cei ce bat război cu dânsul, ci lucrurile pe care le-a făcut, acelea îl vor înconjura și-l vor păzi de acele puteri ca să nu se atingă de el. Și, de vor birui lucrurile lui, înaintea lui vor cânta îngerii până ce va întâmpina pe Dumnezeu într-o veselie. Într-un astfel de timp el uită toate lucrurile lumii acesteia și de toată osteneala sa.

Deci fericit este acela într-o care nu se va afla nimic din cele ale boierilor întunericului, că bucuria și cinstea, și odihna lui sunt mai presus de orice măsură; să facem dar puterea noastră în lacrimi înaintea lui Dumnezeu, poate așa ne va milui pe noi bunătatea lui Dumnezeu și ne va trimite ajutor, prin care vom putea face acelea ce biruiesc pe boierii răutății, pe cei ce ne întâmpină pe noi. Să purtăm de grijă într-o posomorârea inimii

și să ne câștigăm dorirea spre Dumnezeu într-o simplitate, Care ne va mântui pe noi din mâinile vicelanului atunci când va ieși acolo într-o întâmpinare a noastră. Să iubim a iubi pe săraci, ca să ne mântuiască pe noi de iubirea de argint, când va ieși într-o întâmpinare a noastră. Să iubim a avea pace cu toți, și cu mici și cu mari, că ne va păzi pe noi de urăciune. Să câștigăm îndelungă-răbdare într-o toate, care ne va păzi pe noi de împușinare, când va ieși într-o întâmpinare a noastră.

Să iubim pe toți frații noștri, pe niciunul urând sau răsplătind cuiva cu rău, care lucru ne va păzi pe noi de râvna cea rea⁷⁴, când va ieși într-o întâmpinare a noastră. Să iubim smerita cugetare, într-o toate suferind cuvântul aproapelui, măcar de ne va vătăma pe noi sau ne va ocări, care [lucrarea] ne va păzi pe noi de mândrie, când va ieși într-o întâmpinare a noastră. Să căutăm cinstirea aproapelui, negrând pe nimeni de rău sau defăimând, care ne va păzi pe noi de clevetire, când va ieși într-o întâmpinare a noastră. Să trecem cu vederea trebuința de lume și cinstirea ei, ca să ne mântuim de pizmă, când va ieși într-o întâmpinare a noastră. Să învățăm limba într-o cugetarea lui Dumnezeu, în dreptate și rugăciune, ca să ne păzească pe noi de minciună, când va ieși într-o întâmpinare a noastră. Că acestea toate țin sufletul atunci când iese din trup, iar faptele bune ajută lui, de le va fi câștigat pe ele. Deci care înțelept nu va voi a-și da sufletul său la moarte ca să se izbăvească de acestea toate? Să facem dar puterea noastră⁷⁵, și puterea Domnului nostru Iisus Hristos mare este spre a ajuta smereniei noastre, că știe că omul este ticălos, și, până este în trup, îi dă lui pocăință până la suflarea cea mai de pe urmă⁷⁶.

⁷⁴ De zelotism, de râvna nesocotită pentru ceva.

⁷⁵ ...putincioasă într-o nevointă spre a isprăvi acestea.

⁷⁶ Îngerii răi și cei buni își vor recunoaște cumva lucrarea lor în isprăvile sau agoniseala sufletului ce se înalță la cer și așa, fiecare înger își va revendica partea lui sau „cele ale lor”, cum zice Avva Isaia. Această agoniseală a noastră (precum untdelemnul fecioarelor din pilda din Evanghelie) se va vădi prin lumina sau focul lui Dumnezeu, căci omul, în greutatea trupului fiind, nu le poate socoti și conștientiza

⁷³ Trec cu vederea.

IV. Din Pateric

1. Zicea Fericitul Teofil Arhiepiscopul: „Fraților, ce fel de frică și de nevoie și de cutremur suferă sufletul atunci când se desparte de trup, sau după despărțire: că vin către dânsul toate începătoriile și puterile întunericului și îi aduc lui toate păcatele cele întru știință și cele întru neștiință, de la naștere până în ceasul lui cel mai de pe urmă întru care s-a despărțit de trup, și stau pârându-l cumplit. Dar înaintea feței potrivnicilor stau și sfintele puteri, aducând cele împotriva, dacă sufletul va fi lucrat oareșicare lucruri bune. Deci ce fel de cutremur și nevoie ți se pare a avea atunci acesta într-o cercetare înfricoșătoare ca aceasta și întru neamăgită cercetare fiind ținut în mijloc? Nu este cu puțință a povesti cu cuvântul sau a înțelege cu cugetul frica aceea ce cuprinde atunci sufletul până va ieși hotărârea și se va izbăvi de cei ce-l opresc pe dânsul. Acela dar este ceasul nevoii lui, până ce judecata va lua hotărâre de la dreptul Judecător.

Deci, de se va da lui izbăvire⁷⁷, îndată vrăjmașii se risipesc și îngerii răpesc sufletul de la ei și fără opreală se duce întru acea negrăită bucurie și slavă întru care se va așeza; iar dacă va fi trăit întru lenevire, se va afla nevrednic de izbăvire și va auzi acel glas înfricoșător: «Ridică-se necredinciosul, ca să nu vadă slava Domnului!» Atunci îl ajunge pe dânsul ziua mâniei, ziua necazului, a durerii celei nesfârșite; că, pogorându-se întru întunericul cel mai dinafară al iadului și în focul cel veșnic osândindu-se, într-însul în vecii netrecuți va fi muncindu-se. Unde este atunci lauda și nălucirea lumii⁷⁸? Unde este slava-deșartă și răsfățarea, și îndulcirea de nestatornicia vieții acesteia? Unde, banii? Unde, neamul bun? Unde, tatăl sau mama, frații, surorile sau prietenii? Cine-l va putea scoate dintru acestea pe sufletul cel ars de

foc și muncit de alte cumplite munci nepovestite?”

pe toate la adevărata vrednicie (cf. și I Cor. 3: 8-15).

⁷⁷ Lit.: slobozenie, libertate.

⁷⁸ Ce se va alege de toate închipuirile, născocirile lumii?

PRICINA A VNSPREZECEA

Că cei asemenea cu cei asemenea se rânduiesc după moarte

I.

A Sfântului Grigorie Dialogul

1. Despre cei aleși în Evanghelie se zice așa: *În casa Tatălui Meu multe locașuri sunt* (Ioan 14: 2). Că dacă toți dreptii întru acea veșnică fericire în chip asemănător ar fi luat cele ale răsplătirii, ar fi fost numai un locaș, și nu multe. Deci ele sunt multe, întru care, și după vrednicie împărțiți fiind pentru dreptatea lor, de obște se vor bucura, iar aceasta, adică că toți sunt împărțiți în multe locașuri, o arată prin cei ce au luat un dinar (cf. Matei 20: 10), iar fericirea pe care toți o iau acolo este una, numai potrivirea răsplătirii este schimbată, după felurimea lucrurilor cu care au câștigat-o. Iar despre păcătoși, arătând Domnul ziua judecății, a zis: *Atunci voi zice secerătorilor: Adunați întâi neghinele și le legați pe ele snopi pentru a se arde* (Matei 13: 30). Deci secerătorii îngeri pe cei asemenea păcătoși cu cei asemenea îi adună împreună spre munci: ca mândrii [să fie] cu mândrii, curvarii cu curvarii, iubitorii de argint cu iubitorii de argint, mincinoșii cu mincinoșii, pizmașii cu pizmașii, necredincioșii cu necredincioșii, [și așa toți] să se ardă în locurile muncilor, de îngeri aruncându-se.

Petru

2. Cum se înțelege aceasta, rogu-te: că în vremile cele mai de pe urmă atâtea se vor arăta despre suflete câte mai-nainte erau ascunse? Oare nu, cu adevărat, lumea ce va să fie ni se va arăta ca să o vedem prin descoperiri luminoase?

Grigorie

Așa este, precum ai socotit: că pe cât de mult se apropie sfârșitul lumii acesteia, pe atâta venirea cea viitoare prin semne luminate se cunoaște, de vreme ce în lumea aceasta

de acum gândurile unii altora nicidecum nu le vedem, iar în cea viitoare pe toate ale noastre în inimi unii altora le vedem; iar lumea aceasta se aseamănă cu noaptea, iar cea viitoare cu ziua.

Deci precum noaptea, sfârșindu-se, ziua începe a lumina, iar mai-nainte de răsăritul soarelui întunericul se amestecă oarecum cu lumina până când întunericul nopții va trece desăvârșit, iar lumina zilei următoare cu totul se va fi întors, tot așa și sfârșitul lumii acesteia de acum: cu răsărirea celei viitoare, iată, amestecându-se, din lucrurile cele întunecate ale acesteia, cu amestecarea celor duhovnicești, pe cineva lesne îl poate lumina. Așadar, înțelegem multe din lumea aceea, însă nu le cunoaștem pe toate desăvârșit, ci, cu o rază oarecare a minții, pe acestea le vedem precum [le vedem pe cele de aici] mai-nainte de răsăritul soarelui.

II.

Din viața Sfântului Eftimie

1. Iată, adormind Cuviosul Părintele nostru, iar nevoitorul și mult-pătimitorul lui trup cu laudele cele de cuviință în mormântul cel de mult-preț punându-se, Dometie, ucenicul Marelui și Marele cu adevărat, ca cel ce era și următor cu de-amănuntul vieții lui, slujind sfântului de peste cincizeci de ani, nu s-a depărtat de loc, ci petrecea lângă mormânt, de atunci și până în a șasea zi a adormirii, judecând că nu este lui cu puțință a trăi de aici înainte, nici această lumină neputând-o suferi cu totul fără vederea lui. Iar sosind a șaptea zi, s-a arătat lui noaptea Eftimie, luminat la față: „Vino, zicea, de te îndulcește de slava cea gătită ție! Că, iată, zice, ne-a dăruit Dumnezeu a ne fi [unul altuia] de obște și de aici și împreună-petrecerea”. Venind Dometie la slujba bisericii, a vestit acestea

fraților și, așa întru bucurie, și el, întru nădejdea bunătăților ce vor să fie, a părăsit viața.

III.

A lui Avva Isaac

1. Mântuitorul numește *multele lăcașuri* ale Părintelui măsurile cugetărilor celor ce petrec în latura aceea; grăiesc adică de deosebirea întru care se desfășează cu cugătarea, căci a grăit nu de deosebirile locurilor, ci de rânduiala⁷⁹ cea multă a darurilor. Că precum fiecare dintre noi, de soarele cel simțit, după curăția puterii celei văzătoare se desfășează, acela nedespărțindu-se în multe lumini, ci tuturor deopotrivă luminând, tot așa și în veacul ce va să fie, dreptii toți petrec într-o latură; iar fiecare, după măsura curăției sale, [atât] strălucirea soarelui celui înțelegător, [cât] și veselia o va trage și o va avea întru sineși, pe cât adică este cu puțință a încăpea și a primi.

IV.

A Sfântului Grigorie Dialogul

Petru

Socotesc, cinstite stăpâne, că, de vreme ce neamul omenesc este supus de multe și nenumărate patimi, cea mai mare parte a Ierusalimului ceresc se va umple de prunci.

Grigorie

Nu putem să nu credem că toți pruncii cei botezați și care mor întru pruncie se vor duce în Împărăția cerurilor, însă nu se cuvine a crede că vor intra într-însa și toți cei ce încep să vorbească; că mulți dintre prunci, dacă se vor crește rău de către născătorii lor, aceștia din urmă le vor închide intrarea în Împărăția cerurilor. Iată și în cetatea aceasta, acum trei ani, un bărbat ce era cunoscut de toți avea un copil de cinci ani, pe care, foarte iubindu-l el, îl creștea fără a-l pedepsi trupește. Drept care, acel copil⁸⁰, când oareșicum o

pomenire a intrat în sufletul lui, a dobândit obicei - de care a și grăi este cu primejdie - de a huli mărirea lui Dumnezeu.

Acel copil, fiind lovit acum trei ani de acel mare omor și căzând bolnav⁸¹, a venit spre moarte. Iar pe când tatăl îl ținea la sânul lui - precum mărturisesc cei ce au fost acolo de față -, văzând copilul venind către dânsul duhurile vicleșugului, tremurând tot și ochii închizându-i, a început să strige: „Izbândește-mi, tată, izbândește-mi!” Și, strigând glasurile acestea, pleca fața pe sânul tatălui său, vrând să se ascundă. Și, văzându-l tatăl său tremurând așa, l-a întrebat ce vede, iar copilul a răspuns, zicând: „Au venit oameni negri, vrând să mă ia”. Și, zicând aceasta, îndată a hulit numele mării lui Dumnezeu, și întru acestea și-a dat sufletul său. Că spre a arăta Preaputernicul Dumnezeu lumii pentru care greșală s-a dat unor slujitori ca aceștia, a îngăduit să moară cu acest păcat, pe care tatăl său, pe când trăia, n-a făcut nimic ca să-l oprească. Pe acest copil însă, dumnezeiasca milostivire, pe care nu l-a suferit a huli, cu dreapta judecată și murind l-a slobozit a huli, ca așa tatăl său să cunoască păcatul acestuia, căci, lenevindu-se el de sufletul micului său fiu, a crescut nu mic păcătos, ci mare, pe care l-a dat ca hrană gheenei focului.

V.

Din Pateric

1. Ziceau stareții: „Pedepsiți pe copii, fraților, ca să nu vă pedepsească ei pe voi”.

piedicat pe cale”.

⁸¹ Vorbește de marea ciumă care a devastat Roma la începutul anilor 590, timp în care Sfântul Grigorie a fost ales papă la moartea papei Pelagiu al II-lea.

⁷⁹ Felurimea, trepte.

⁸⁰ Trad. neogr. adaugă aici „atunci când cineva l-a îm-

PRICINA A DOVĂSPREZECEA

Despre aceea că se cuvine născătorilor iubitori de Dumnezeu a se bucura și a mulțumi pentru ispitele fiilor lor pentru Domnul; încă și a îndemna pe copiii lor spre nevoințele și primejdiile cele pentru fapta bună.

I.

Din povestirea uciderii Sfinților Părinți celor din Sinai și Raith⁸²

[...] Înștiințându-se mama tânărului acela - pe care, într-altele⁸³, cuvântul l-a făcut vestit și cunoscut pentru mărimea lui de suflet - că așa împotriva barbarilor vitejește s-a nevoit, și chiar întru chilia în care sihăstrea s-a junghiat, și a primit acele rane nenumărate fără măcar a ieși din chilie sau haina călugărească a o dezbrăca, și că nu s-a supus barbarilor nici atunci când aceia s-au făgăduit că nu-l vor omorî dacă va face ceva din acestea, ci așa bărbătește împotriva barbarilor a stătut, și moartea vitejește a răbdat, de acestea dar, zic, înștiințându-se mama sa, cu fapta a arătat și ea înrudirea cea către dânsul, arătându-se maică bună și adevărată a aceluia: îndată haină luminată împrejur punându-și și portul tot spre chip veselitor schimbându-și, și-a întins mâinile către cer și a slobozit către Mântuitorul Hristos niște glasuri ca acestea: „Ție, Stăpâne, Ți l-am dat pe tânărul și el mi s-a mântuit și acum, și în veac; Ție Ți l-am încredințat pe tânăr și Păzitor al acestuia pe Tine Te-am pus, și mi s-a păzit întreg cu adevărat și nerănit; căci nu gândesc cum că a murit sau că și-a sfârșit viața, ci socotesc că a scăpat de ispita a tot păcatul, nu că s-a rănit trupul și amar sfârșit a răbdat, ci că sufletul curat și fără prihană l-a adus acolo, și duhul neîntinată întru ale Tale mâini l-a pus.

Eu dăruiri⁸⁴ judec junghierile; eu ranele le socotesc cununi. O, și mai multe de ar fi încăput trupul tău, fătul meu, ca mai multe să-ți fie plățile! De aici mie plățile purtării pântecelui mi-ai răsplatit; de aici răsplatirile durerilor mi-ai dat; de aici cinstele aplecării [alăptării] mi-ai întins. Ce dar? Nu mă vei lua oare și durerilor împreună-împărțitoare? Mă pun dar și eu părtașă cu tine la nevoinței tale. Nevoitu-te-ai? Și eu întru nevoie mă îndulcesc. Stătut-ai împotriva mâniei celei barbare? Eu stau împotriva tiraniei firii. Tu de moarte n-ai băgat de seamă? Iar eu mai presus de rărunchi⁸⁵ cuget. Tu

⁸⁴ βραβεῖα = premii, cununi, răsplatiri.

⁸⁵ σπλάγχνον. Termenul este redat în manuscris prin „milostivire”, termen care nu redă sensul literal al cuvântului. Deși va fi folosit și mai departe în Everghetinos, precum aici, el va fi redat mai mult cu sensul de „afecțiune”. Cu sensul de *milostivire, milosârdie, mângâiere, iubire, afecțiune* îl aflăm de pildă în Noul Testament la Luca 1: 78. Filip. 1: 8; 2: 1; II Cor. 7: 15 etc.. Sensul său literal – *mă-runtaie, rărunchi, viscere* și cele ce presupun acestea (cf. Fapte 1: 18; II Macab. 9: 5,6; IV Macab. 10: 8 etc.) - nu diferă totuși prea mult de cel figurat, pomenit mai sus, acesta din urmă fiind cumva o expresie a primului, și aceasta pentru că, în Antichitate, părțile dinlăuntrul trupului slujeau drept referințe sau corespondențe pentru aspectele psihologice (de ex., inima), ca părți adică sau locuri ale emoțiilor sau simțămintelor. În vremurile mai noi, începând mai cu seamă cu Noul Testament, sensul literal al termenului s-a redus la inimă, ca expresie sau simbol al lucrărilor și trăirilor trupesti și sufletești. Însă în cărțile cu conținut ascetic s-a avut adesea în vedere toate sensurile lui, și aceasta pe măsura complexității acestei vieți. Mama Cuviosului Mucenic de față cugeta. deci, în nevoința ei spre cele cerești, mai presus de cele stricăcioase ale trupului și sufletului, lepădându-se adică - după Sfântul Apostol Pavel - de *cugetarea la cele ale cărnii* (Rom. 8: 5), slăbite de păcat și aplecate spre cele stricăcioase ale lumii, care cugetare voiește la rândul ei spre această aplecare a robi și mintea, făcând-o prin „moliciunea” ei să cugete la cele proprii ei. Dar aceea că trupul sau carnea pleacă omul spre astfel de cugetări e din pricina socotinței sau alegerii slobode a omului care n-a cugetat să asculte porunca lui Dumnezeu, ci cele ale

⁸² Despre uciderea aceasta se povestește și în Viețile Sfinților (14 Ianuarie) deși fragmentul de față nu se găsește acolo.

⁸³ Într-alte povestiri despre mucenicia lui sau alte vieți de sfinți.

durerea junghierii o ai suferit cu răbdare? Iar eu, strujindu-mi-se cele dinlăuntru, sufăr muncirea. Deopotrivă și numaidecât ale tale sunt ale mele. Tu cu amărăciunea durerii biruiești? Eu cu lungimea vremii covârșesc. Măcar că ție foarte dureroasă și într-un ceas cu adevărat s-a făcut moartea, eu lungă durere trag și blând pe aceasta o port, fiind încre-dințată că trăiesc lângă Dumnezeu viață nestricată, crezând că, nu după mult timp, te voi avea acolo ajutor bătrâneților, când, într-un chip oarecare, vasul acesta de lut mi se va sfărâma și către veacul cel de acolo voi merge.

Punând eu acest fel de nevoitor lângă Dumnezeu și fericită întru maici stând, fericită iarăși sunt eu: că îndrăznesc cu adevărat a mă lăuda, că de aici în Hristos te-ai dezlegat și, veșnic lângă Acela fiind, te-ai împărțășit desfătării celei negrăite.

II.

Din viața Sfântului Clement, Episcopul Ancirei și Mucenicul⁸⁶

Încă de când Sfântul Clement era foarte mic, tatăl său s-a săvârșit; iar maica sa, așa făcându-se pustie de bărbat și nădej-dile spre copil numai către Dumnezeu pu-nându-le, așa oarecum stătea lipită cu iubire de osteneală, încât se făcuse toate lui: și mai-că, și povățuitor, și tată. Deci, într-acest fel fiind Clement, și de maica cea iubitoare de fii bine hrănindu-se și crescându-se, simțind ea că s-a apropiat de sfârșit, îmbrățișându-l pe copil cu multă blândețe și dragoste - ca pe unul care nici zece ani nu împlinise încă -, se ruga a-l face pe dânsul nu mai vârtos diadoh [moștenitor] al bogăției sale, cât moștenitor al vistieriilor celor din ceruri.

Cu prea dulci sărutări plecându-se către dânsul, zicea unele ca acestea: „Fiul

meu, fiule preaiubite, fiule, mai-nainte până a vedea pe Tatăl tău, ai văzut sirimania⁸⁷, iar de mamă ești bogat de Dumnezeu; folosindu-mă eu de bogăția sirimaniei, eu adică te-am născut trupește, iar Hristos te-a născut prin Duhul; cunoaște deci pe Tatăl tău; să nu faci deșert numele de fiu al Lui; slujește numai lui Hristos singur; fii nădăjduindu-te spre Hristos; Acesta este cu adevărat Nemurirea, Acesta, Mântuirea, Acesta, Care din cer pentru noi S-a pogorât și împreună cu Sineși ne-a înălțat și pe noi și ne-a făcut fii ai Săi și dumnezei. Deci cel ce este supus sub Acest Stăpân va birui toate cele cumplite, surpând nu numai pe tiranii și împărații cei ce cinstesc pe idoli, ci rușinând și pe demonii cei cinstiți de dânșii, ca și pe începătorul lor și înainte-stătătorul lor, pe Diavolul.

Apoi, printre cuvinte umplând ochii de lacrimi, și harul umplând de vedenie dumnezeiască, cele ce voia să i se întâmple lui, proorocește le povestea și zicea: „Rogu-mă ție, fiule preaiubite, rogu-mă ție, un dar să-mi dai în locul tuturor, fiindcă vreme cumplită ne-a stăut înainte și prigoana păgânătății suflă cumplit, și știu că și tu vei fi dus, precum zice Stăpânul, înaintea împăraților și a ighemonilor pentru Dânsul. Această cinste să-mi faci, o fiule: să stai vitejește pentru Dânsul și neclintită până în sfârșit să-mi păzești mărturisirea; și mă nădăjduiesc către Hristosul meu, Partea mea, că și pe capul tău va înflori degrab cunună mucenicească.

Deci gătește-te pe sineți și către bărbăție zădărește sufletul, ca nu cumva negătat către nevointă să-ți prinzi sufletul, că nu pentru proști⁸⁸, nici pentru cele proaste este lupta, ci către cei împotriva-luptători, către însuși vicleanul și către ostașii aceluia și către slujitorii lui, sau adică pentru viața veșnică și cinstea aceea, sau pentru nesuferita rușine și muncă. De aceea, sau de cele bune îndeamnă-te, sau de cele cumplite spăimântează-te.

cărnii și ale minții iubitoare de sine, a refuzat adică puterea luminii harului Său care întărea firea și a ales cele ce-i satisfăceau egoismul sau iubirea trupească de sine.

⁸⁶ Sfântul e prăznuit de Biserica la 23 Ianuarie. În *Viețile Sfinților* editate la noi avem acest fragment într-o formă destul de schimbată și prescurtată.

⁸⁷ Lit.: „orfania”. „Orfania” e același lucru cu „sirimania”, ce vine de la „siriman”, termen care a dat pe actualul „sărman”, adică copilul fără tată sau mamă.

⁸⁸ τυχόντας.

Urât este, o fiule, ca ostașii adică pentru cel împreună rob și muritor împărat să voiască a muri, iar noi, pentru Nemuritorul Împărat, asemenea cu aceia a nu răbda moartea; măcar că ei nimic vrednic nu iau de la acela pentru o moarte ca aceasta. Că ce dar este deopotrivă cumpănit cu viața? Sau ce simțire de cele date este după moarte? Iar dacă pentru Stăpânul Cel de obște al tuturor, Hristos, vei muri, în locul vieții vremelnice, vei dobândi nemurire, în locul desfătării și al măririi și al bogăției celei curgătoare, te vei desfăta de fericirea cea veșnică. Și ce e dacă acum nu vom muri? Au nu după puțin vom muri și vom plăti tuturor datoria cea de obște? Și încă și altfel: sfârșitul cel pentru Hristos nu e cu cuviință a-l socoti a fi moartea, că pururea, prin nădejdea cea bună a celor viitoare, această simțire va pieri.

Iar mai-nainte de toate, o fiule, acelea se cuvine a socoti: cum Însuși Făcătorul a toată făptura și Ziditorul neamului nostru S-a făcut om pentru noi și, venind pe pământ, cu oamenii împreună a petrecut. Dar de ce să nu o zic și pe cea mai mare? Că și pentru noi, robii cei nemulțumitori, Stăpânul a toate la moarte a fost osândit, și a fost palmuit, iar după puțin a murit. Și acestea toate El le-a pătimit pentru noi și pentru mântuirea noastră, ca să se dezlege tirania păcatului, ca să se strice osândirea cea de mai-nainte, ca iarăși să se deschidă porțile cerului.

Deci, cum nu este lucru neiertat, o fiule, ca El, pentru noi, cei ce am îndrăznit a face cele netămăduite, și mai vârtos Stăpân fiind El, să pătimească unele ca acestea, iar noi să nu suferim nici măcar puțin pentru Dânsul? Acestea, o, fătul meu, socotește-le și nimic să nu te despartă pe tine de dragostea lui Hristos: nici îngrozirile ighemonilor, nici muncirile, nici fricile acestor împărați vremelnici, a căror mânie cade degrab împreună cu sprânceana, iar focul se stinge și sabia ruginește, ci mai vârtos să te mângâie bunătățile cele gătite mucenicilor, și însuși cerul, și această plată a muceniei ce-ți stă înainte”.

Acestea în toate zilele sfătuind maica pe dânsul, avea cu adevărat într-însa Duhul înțelepciunii grăind printr-însa; încă

și tânărul, acum, aflat încă înainte de vârsta bătrâneților, avea priceperea acestora, însă încă mai avea trebuință de mai adâncă sfătuire.

Iar la sfârșit i-a adăugat lui: „Cu acestea, pentru hrană⁸⁹, mie, maicii tale, îmi răsplătește, fiule; aceasta să-mi fie plata pentru durerile cele spre tine, prea dulce fiule, ca eu, maica ta, după Pavel, să mă mântuiesc prin nașterea de fii, și întru mădularele copilului să mă slăvesc; că iată, o fiule, acum mă duc (căci se simțea pe sine pierind), iar puterea harului și această lumină simțitoare nu-mi va mai lumina mie dimineța, căci tu îmi ești lumină întru Hristos și viață, și mă rog ție, inimii⁹⁰ mele, să nu faci deșarte nădejdiile cele spre tine.

Odinioară, o femeie evreică a adus spre mucenicie șapte fii, și într-acele șapte trupuri s-a nevoit; iar tu singur îmi vei ajunge spre slavă; și fericită între maici voi fi eu că prin tine voi fi slăvită. Iată, mă duc înaintea ta, fătul meu, mă duc trupește de aici, și de doriții tăi ochi mă despart astăzi, iar de mă voi săvârși, sufletul meu să-l socotești pururea atârnat de sufletul tău, cu care cu îndrăzneală mă voi închina scaunului lui Hristos, lăudându-mă întru ostenele tale; întru arsurile tale împodobindu-mă și făcându-mă părtaşă cu tine dăruirilor celor de mult-preț și bucuriei.

Acestea zicea maica către copilul ei; și toate mădularele aceluia le săruta, zicând: „Fericită iarăși sunt, că mădulare de mucenic sărut, mădulare ce vor să aducă jertfă lui Hristos”. Și așa pe dânsul sărutându-l și dulce vorbind, fericită cu adevărat odihna s-a odihnit: duhul adică dând lui Dumnezeu, iar trupul în prea dulcile mâini ale copilului său.

Iar el, ca un fiu iubitor de maică, stând până în sfârșit cu maica cea iubitoare de fii, trupul adică l-a dat pământului, iar el și-a ales viață călugărească; și îndată s-a plecat mai întâi spre poruncile maicii sale,

⁸⁹ τροφεία = sau pentru laptele ce l-ai supt de la mine.

⁹⁰ Din nou σπλάγχχνον, despre care am vorbit ceva mai înainte.

adică a se lepăda de lume pentru Hristos, pentru Care mai pe urmă și de viață a voit adică a se lepăda. Iar de atunci, în toată viața sa, pentru hrană folosea doar niște semințe, aducându-și aminte pururea de acei trei tineri ale căror trupuri, întărindu-le postul, le-a făcut necuprinse de focul patimilor și de văpaia cuptorului celui simțit [văpaia aprinderii simțurilor].

III.

Din viața Sfântului Alipie⁹¹

1. Marele Alipie, cu dorul cel către Dumnezeu înfocându-și inima, și cântărind cu socoteală cele ce le-ar putea face în viața aceasta pentru a fi împreună cu Cel Dorit totdeauna, și cu toată mintea pe Dânsul a-L vedea și curat a se uni, a socotit să se lepede de toate, și s-a dus oareunde departe de prieteni, de rudenii, de cunoscuți și de însăși ceea ce l-a născut pentru a alege bunătatea liniștii. Și încredințând lucrul acesta numai maicii sale, a zis: „O, maică, m-a cuprins dor fierbinte spre a mă duce spre răsărit, unde mulți, alegând viață liniștită, au trăit cu iubire de Dumnezeu; către această cale dar să mă petreci, dăruindu-mi rugăciunile tale”.

Acestea auzindu-le ea, n-a pătimit nimic femeiesc, nepunând înainte nici văduvia, nici singurătatea, nici lipsirea de un fiu așa de bun - lucru nesuferit maicilor - , nici altceva dintr-acestea grăind sau făcând spre moleșirea alegerii celei slobode a iubitului său (căci, cu adevărat, aceea nu iubea folosul ei, ci mai vârtos pe cel al fiului ei), și, ridicându-și în sus ochii și mâinile, cugețul tot spre rugăciune l-a strâns: „Du-te, fiul meu, du-te acolo unde Duhul Cel poruncitor te va îndrepta. Că iată, Dumnezeu, Căruia Îi viem, Căruia I te și pui înainte, El să trimită pe îngerul tău înaintea feței tale și să te povățuiască după voia Sa - *trimită ție ajutor din cel sfânt, și din Sion să te sprijine pe tine* (Ps. 19: 3) -, să te îmbrace în zaua dreptății și

coiful mântuirii să-ți pună ție, strălucească-ți ca amiaza dreptatea lucrurilor tale, că mai mult decât pe părinți, mai mult decât patria, pe Stăpânul L-ai iubit”.

Maică cu adevărat era aceea unui fiu ca acesta, și, pentru aceasta, socotind fapta bună mai mare decât firea, nimic nevrednic n-a putut face sau grăi.

Apoi, după rugăciune, copilul grumazul maicii cuprinzându-l, și maica pe copil cu dorul îmbrățișându-l, lacrimi fierbinți picând unul pe altul și sărutându-se, s-au despărțit unul de altul: maica spre casă, iar tânărul, de călătoria cea dorită apucându-se. După multe zile, însă după cum era de așteptat, depărtarea acestuia s-a făcut mai vădită, iar mahniciunea i-a cuprins pe toți. Însă întâistătorul bisericii nici cătuși de puțin lenevind-se din pricina celor auzite, a purces la a trimite după el, căutându-l în Evhaita⁹², acum când se sfârșise praznicul Mucenicului Teodor; și plecându-l pe el cu rugăciunea și cu lacrimile, l-a făcut a se întoarce în patria sa; încă și vestire dumnezeiască în vis a auzit, poruncindu-i a nu se mahnii întru nimic, chiar dacă nu-și va ajunge scopul: „Că *acolo*, zicea cel ce s-a arătat, sunt sfintele locuri, unde, iubind omul pe Dumnezeu, își alege a viețui creștinește”.

Și așa, cu bunăvoința lui Hristos, pe pământul și locul natal, iarăși acel dulce rod al aceluia înapoi s-a dat. Iar dacă s-a întors, suindu-se pe unul din munții de la miazăzi de cetate și închizându-se pe sine mai întâi într-o căscioară oarecare, către nevoințele cele pustnicești s-a pedepsit; și petrecând așa câtăva vreme, și din destul întru ostenele faptei bune iscusindu-se, cercându-se pe sine întru cea smerită și de pe pământ locuință, cel de-a pururea pofditor de cele mai înalte și dumnezeiești se dorea acum de una mai-înaltă⁹³.

⁹² Evhaita e o veche și mică cetate din Asia Mică, ce avea și rang de Mitropolie. Ea este și locul natal al Sfântului și Marelui Mucenic Teodor Stratilat, de care se zice mai apoi. Astăzi ea se află pe teritoriul Turciei, cu numele de Metzit-Uzu.

⁹³ Adică voia să se mute din casa cea de pe pământ către „casa” cea de sus – stâlpul.

⁹¹ Sfântul Alipie e prăznuit de Biserică la 26 noiembrie.

Și văzând la căpătâiul unuia din mormintele de acolo un stâlp mic, l-a înconjurat pe acesta cu câteva scânduri, după care și-a cuprins trupul întru acesta și așa se întrecea pe sine întru schimbările cele potrivnice ale văzduhului, iar spre aceasta nu mică ajutorătoare o avea pe mamă-sa, care nicidecum nu se depărtase de dânsul. Odinioară, pentru acea petrecere îngerească, duhurile viclene ale văzduhului au început să-l pizmuiască: și, rânduindu-se pe ele întru oaste, atâtea pietre au azvârlit asupra lui, încât, din pricina zvârliturilor, scândurile cele dimprejur cu care era cuprins au început să se desfacă, începând a pătimi sfărâmare din alcătuirile lor. Iar una din pietrele acestea (și mare era aceea) a lovit umărul sfântului, cărui i-a și pricinuit rană mare. Iar el, vrând a arăta că rănilile cele de la ei le socotește săgeți ale pruncilor, după rugăciunea de dimineață, luând o teslă de la mamă-sa, a desfăcut tot acoperământul și l-a surpat la pământ, ca așa să facă zadarnice azvârliturile pietrelor⁹⁴. Iar mamă-sa, dacă a simțit sunetul scândurilor, și pe acestea sfărâmate le-a văzut la pământ, cu dreapta lovindu-și fruntea, zicea: „Ce este aceasta, fiule? Pentru ce ai răsturnat această mică adăpostire? Cum vei răbda vremea iernii? Cum vei răbda potopurile cele mari ale ploilor de vară? Cum vei răbda razele cele din vremea secerișului ce ard deopotrivă cu focul?” La care acestea, Cuviosul a răspuns: „Dar ce? Nu vom tremura oare, ca acolo să ne încălzim? Nu vom răbda arșița zilei, ca să scăpăm de munca focului cel veșnic? Și, pe lângă aceasta, și plată vrednică de lucrare să luăm?” Acestea și altele asemenea acestora zicând, a plecat pe maica sa ca să-l îngăduie, adică scândurile să nu-l mai îndemne să le lepede, ba chiar și haina a o îmbrăca, că deși foarte era într-însa iubirea de fii, acum nu mai știa să miluiască pe fecior, ci-l vedea ca pătimind în acel loc pentru Hristos prin lepădarea de fire, ca așa mai mult să cinstească pe Dumnezeu decât pe cel născut mai întâi.

⁹⁴ Din context pare să se înțeleagă că el a stricat doar scândurile ce împrejmuiău și acopereau stâlpul, nu și stâlpul ca atare, pe care încă voia să locuiască.

Și cu adevărat se putea vedea priveriște de maică iubitoare de fiu, și fiu veselindu-se de maică iubitoare de Dumnezeu, apoi și Dumnezeu de dânsii cu apropiere proslăvit. Că cine nu putea să nu binecuvânteze rodul cinstei aceleia? Și iarăși, cine nu fericea rădăcina unuia ca acesta? Că pe lângă alte bunătăți pe care le avea, petrecea și împreună cu fiul, precum am zis, slujind trebuințelor lui, înfigând lângă stâlp coliba, de la toate cele veselitoare din viață luându-și ziua bună ca într-un rai ședea și se desfăta, și cu mâinile sale se ostenea la cele de trebuință, și totdeauna de milostenie și de săraci purtând de grijă. Drept aceea și oarecine odinioară, trei galbeni cu chip de blagoslovenie dându-i, cu voia feciorului s-a dus în cetate pentru cheltuială ca să cumpeze cele de nevoie.

Și făcând aceasta, când s-a întors spre jurămintele față de săraci, milostivindu-se, a dat [acestora] tot; iar dacă o a văzut pe dânsul sfântul neavând nimic în mâini, a zis: „Unde sunt, mamă, cele ce le-ai cumpărat, cele ce ne trebuie aici spre folos?” Iar ea a zis: „La Dumnezeu, fiule, și la săraci; dar și la noi, precum cred; căci n-am judecat ca pe un lucru de cuviință ca jurămintele față de săraci să le socotesc mai mici decât hrana noastră, ci, mai vârtos pe Dumnezeul Cel viu jurându-mă, am crezut mai vârtos că și noi, prin rugăciunile aceluia, milă vom câștiga”. Spre acestea iată a blagoslovit dumnezeiescul bărbat pe maica sa, ca un fiul al aceleia, iar lucrul ce s-a făcut l-a primit cu dulceață.

2. Încă și minunata Sofia, pe ale sale fete, Pistis, Elpida și Agapi, și mai-nainte de mucenicie cu cuvinte îndemnătoare și iubitoare de Dumnezeu către nevoință și către moarte le-a întărit; încă și însăși mucenicia, de față fiind, și pe fiecare văzându-le pătimind, cu cuvinte mângâietoare îndrăznește le făcea, până ce le-a văzut pe toate săvârșite și foarte veselindu-se; iar mulțumind lui Dumnezeu, după trei zile s-a alăturat și ea fiicelor, fiind pusă lângă trupurile aceluia, astfel făcându-se, împreună cu dânsle, moștenitoare a slavei celei cerești.

IV.

**Din Mucenicia Sfinților Patruzeci
de Mucenici**

Sfinții Patruzeci de Mucenici, săvârșindu-se pe stadionul nevoinței, și, după starea cea de toată noaptea în iezer și după răbdarea cea de diamant către ger, fiind trași către dimineață la țarmuri pentru a li se sfărâma cu beldiile fluierale picioarelor, pe când pătimeau ei, mama unuia dintre ei petrecea lângă dâșii, privindu-l pe feciorul său, mai ales și pentru că acesta era mai tânăr la vârstă decât toți; și se temea ca nu cumva tinerețea și iubirea de viață să facă frică întru dânsul și nevrednic să se afle de cinstea și rânduiala ostășească. Deci stătea uitându-se, și, precum putea, și cu chipul și cu vederea puneă într-însul îndrăzneală, mâinile întinzându-le către dânsul și zicând: „Fiul meu preadulce, fiu al Tatălui ceresc, puțin rabdă, ca desăvârșit să te faci; nu te spăimânta de munci, că, iată, lângă tine stă Hristos ajutător; nimic nesuferit, nimic dureros nu te va întâmpina; toate acelea au trecut, pe toate acestea cu a ta vitejie le-ai biruit; după aceasta, [vei afla] bucurie, dulceață, răsufare și veselie, de care te vei împărtăși împărățind cu Hristos, și solitor mie, celeia ce te-am născut, către Dânsul te vei face”.

Deci zdrobindu-li-se sfinților fluierale picioarelor, și-au dat sufletele la Dumnezeu; iar ostașii, aducând care, au pus într-insele sfințitele trupuri ale sfinților, pe care le-au adus la gura râului vecinilor. Iar pe tânărul acela al cărui nume era Meliton, suflând încă viforul, l-au părăsit, lăsându-l așa, cu nădejdea că va trăi, pe care, maica sa, trecând cu vederea slăbiciunea femeiască și uitând de milostivirile⁹⁵ cele de maică, văzându-l lăsat așa singur, această priveliște o a socotit a fi mai vârtos ca o moarte a sa și a fiului său; și ridicându-l pe umerii ei, urma carelor cu mărime de suflet. Apoi, pe când i se părea că arată mai degrabă ca un mort și stins, l-a aflat pe dânsul că trăiește.

Deci, de vreme ce era astfel purtat de dânsa, și-a dat duhul, iar atunci, de griji dezlegându-se mama sa, de o mare oarece și foarte dulce [simțire] pentru sfârșitul fiului său săltând, l-a adus până la locurile unde erau sfinții, punând trupul cel mort al fiului ei cel preaiubit deasupra, și așa cu ceilalți l-a numărat, ca nici acest trup să fie lipsit de celelalte trupuri, al cărui suflet se silea cu sufletele acelora să se numere. Iar slujitorii potrivnicului [ighemon], aprinzând un foc mare, au ars trupurile sfinților și, pizmuind ei pe Creștini, au luat oasele lor și le-au slobozit într-un râu. Iar acelea, cu adevărat, cu dumnezeiască Pronie s-au adunat aproape de o râpă, iar scoțându-se ele cu mâinile Creștinilor, s-a dăruit nouă astfel bogăție nefurată.

⁹⁵ Afecțiunea.

PRICINA TREISPREZECEA

*Despre aceea că se cuvine ca cei ce se leapădă de lume
să se înstrăineze, și care este străinătatea cea cu socoteală, și folosul cel din aceasta, și care
locuri sunt îndemânate [potrivite] spre nevoie.*

I.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Iacov: „Decât să te faci primitor de străini, mai mare este să te faci străin spre Dumnezeu”.

2. Întrebata-a odinioară Avva Longhin pe Avva Luchion și i-a zis lui: „Sufletul meu pofteste a se în-străina”. Răspuns-a starețul: „De nu vei ține limba ta, nu ești străin, oriunde vei merge; deci și aici ține-ți limba ta, și așa ești străin”.

3. Zis-a un stareț: „De va ști călugărul vreun loc având sporire, dar pentru lipsa celor ale trupului nu se va duce acolo, unul ca acesta nu crede că este Dumnezeu”.

4. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Cum se poate, părinte, ca neamul nostru să nu poată ține nevoia Părinților?” Și a răspuns bătrânul: „Pentru că nu iubește pe Dumnezeu, nici nu fuge de oameni, nici nu urăște materia lumii. Căci omul ce fuge de oameni și de materii, de la sineși îi vin lui străpungerea și nevoia. Că precum cel ce voiește să stingă focul cel aprins în țarina sa, de nu va apuca mai-nainte să taie materia cea dinaintea focului, nu-l va putea stinge. Tot așa și omul: de nu va merge în locul unde cu osteneală și însăși pâinea sa o va afla, nu poate să câștige nevoia; căci sufletul, de nu va vedea, nu va pofti degrabă”.

5. Un frate a întrebat pe Avva Sisoe, zicând: „Ce este înstrăinarea, Părinte?” Și a răspuns bătrânul: „A tăcea; și a nu avea vreun lucru⁹⁶ oriunde merge străinul. Aceasta este adevărata străinătate”.

6. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Care este lucrul înstrăinării?”

Și a zis bătrânul: „Văzut-am un frate străin care se afla la biserică, și s-a întâmplat să se facă agapă, și a șezut la masă cu frații ca să mănânce. Iar unul a zis: «Cine l-a lăsat pe acesta?» Și i-a zis lui: «Scoală, du-te afară!» Și, sculându-se, a ieșit. Iar alții, scârbindu-se de ceea ce s-a făcut, s-au sculat și l-au adus înlăuntru. Iar după aceasta l-au întrebat pe dânsul: «Oare ce era în inima ta când te-au scos și te-au băgat?» Iar el a zis: „Am pus în inima mea: deopotrivă cu câinele sunt, care, atunci când e gonit, se duce, iar când e chemat, vine”.

7. Povestit-a oarecine din părinți că erau doi frați care se învecinau cu dânsul: unul străin și altul de-al locului; iar străinul era puțin [la suflet] și lenevos, iar cel de loc era sânguitor foarte. Și s-a întâmplat de a adormit mai întâi cel străin, iar bătrânul, fiind văzător, a văzut mulțime de îngeri povățuind sufletul lui; iar dacă a ajuns la cer și era aproape de a intra, s-a făcut cercare pentru dânsul și a venit glas de sus, zicând: „Arătat este că era puțin lenevos, dar, pentru înstrăinarea lui, deschideți-i lui”. Și a adormit și cel de loc, iar la vremea morții lui a venit tot neamul lui; iar bătrânul a văzut că nu era niciun înger și s-a minunat și a căzut pe față înaintea lui Dumnezeu, zicând: „Doamne, cum s-a făcut că străinul, lenevos fiind, o astfel de slavă a câștigat, iar acesta, cu osârdie fiind, de nimic de acest fel nu s-a învrednicit?” Și i-a venit lui glas, zicând: „Când i-a venit lui a adormi, a deschis ochii și a văzut neamul lui plângând, și s-a mângâiat cu sufletul lui, iar străinul, deși era lenevos, n-a văzut pe nimeni dintr-ai săi și, suspinând, a plâns, iar Dumnezeu l-a mângâiat pe dânsul”.

⁹⁶ ...al său sau de făcut.

II. A lui Avva Isaia

De te vei înstrăina pentru Dumnezeu, să nu voiești să te amesteci pe sineți cu cei de loc, nici cuvântul tău să-l amesteci cu dânșii, căci pentru aceasta mai de folos ți-ar fi fost să fii cu rudeniile tale după trup. De vei lua chilie într-un loc pe care-l cunoști, să nu-ți îngădui mulți prieteni, ci numai unul, pentru pricinile neputinței sau ale boalei; și să nu pierzi puterea străinătății tale. De vei merge să locuiești într-un loc, să nu-ți voiești a-ți lua ție degrab chilie spre locuință, până când nu vei deprinde petrecerea [felul de viață al] locului, ca cu cumva să-ți fie ție acolo sminteală: fie pentru grija ce ți-o dă, fie pentru odihnă, fie pentru slavă, sau pentru sminteala prietenilor tăi. Că, de vei fi înțelept, le vei pricepe pe toate în puține zile, și [cele spre] moartea ta, și [cele spre] viața ta.

Deci, mai-nainte de toate, întâia nevoință este cea a străinătății, mai ales dacă, deosebi [singur] fugind, vei părăsi pe ale tale și te vei duce într-alt loc, ducând cu tine credință desăvârșită și nădejde și inimă întărită împotriva voilor tale. Iar făcând aceasta, demonii te vor înconjura cu multe înconjurări, îngrozindu-te prin ispite, sărăcie aspră și boale cumplite, punându-ți în gând că, dacă vei cădea în acestea, te vei prăpădi, neavând pe nimeni care să te grijească sau care să te cunoască. Și așa bunătatea lui Dumnezeu te va ispiti ca să se arate osârdia și dragostea cea către Dânsul. Iar de vei rămâne singur în chilie, îți vor semăna [dracii adică] în gând și alte gânduri [de acum] mai grele, precum frica, zicând: „Nu străinătatea singură mântuiește pe om, ci și păzirea poruncilor”. Încă aducându-ți ție pomenire de cei din lume ce sunt aproape și de cei ai tăi după trup, vor zice: „Ce dar? Nu sunt și aceștia robi ai lui Dumnezeu?” Apoi îți pun în gând și cele despre greaua amestecare a aerului⁹⁷, și de

greutatea trupului, și altele ca acestea pun în inimă, aducându-te într-o împuținare de suflet. Dar dacă în inimă vor fi dragostea și nădejdea, răutatea lor nu va lucra: căci atunci se arată dorul tău către Dumnezeu - de-L iubești pe El mai mult decât odihna trupului. Că nu în zadar te-ai înstrăinat, ci ca să te gătești pe sineți și să te îndeletnicești a bate război împotriva vrăjmașilor, și să știi cum să trănestești pe fiecare la vremea lui, până când te vei izbăvi de dânșii,

Ai părăsit toată materia văzută, trezvește-te dinspre dracul întristării, ca nu cumva, din pricina sărăciei celei mari sau pentru necazuri, să nu poți veni spre mari fapte bune, care sunt: a nu te număra pe sineți, a suferi ocara, a nu te numi⁹⁸ pe sineți într-o toată petrecerea lumii acesteia. Că dacă te vei nevoi să le câștigi pe acestea, acestea îți vor găti ție cununile sufletului. Că nu numai cei ce s-au lepădat de lume și sărăcesc într-o cea văzută⁹⁹ sunt săraci, ci cei ce sărăcesc dinspre toată răutatea și însetoșează de pomenirea lui Dumnezeu; nici, de asemenea, cei ce au necazul cel văzut câștigă nepătimirea, ci cei ce se griesc pentru omul cel dinăuntru și voile lor le taie - aceștia, dar, vor lua cununa bunătăților.

Încă înțelege și pe cei ce te tulbură pe tine, și vezi din care pricină te tulbură, că de multe ori îți aduc împuținare de suflet: ca să-ți alegi vreun loc fără vreo pricină, ca apoi, căindu-te, să șezi în același; și aceasta o fac ca mintea să se facă risipită și deșartă. Dar cei ce cunosc vicleșugul lor petrec netulburați, mulțumind Domnului pentru locul în care le-a dat lor a răbda. Că răbdarea și îndelungă-răbdarea și dragostea fac pe om mulțumitor în ostenele și trudele sale, iar iubirea odihnei caută loc într-o care să se slăvească, iar din slava multora, simțurile se slăbănesc, de unde de nevoie îi silnicește

⁹⁷ Zice poate despre intemperii sau de arșiță și atmosfera pe care acestea o creează.

⁹⁸ A nu te arăta cu niscăi merite, isprăvi sau vorbiri mai ceva decât ale altora.

⁹⁹ În înfățișare, în cele din afară, din lumea în care petreci, cu care te îndeletnicești.

pe ei și robimea patimilor, iar prin sațiu și risipirea minții pierd înfrânarea cea lăuntrică¹⁰⁰.

III.

A Sfântului Diadoh

Dacă așezarea sufletului nu se va fi făcut nemișcată către văzduhul cel de aici, nu va pofti să se despartă de trup¹⁰¹. Căci toate simțirile trupului se împotrivesc credinței, de vreme ce ele se fac [se pleacă mai mult] spre lucrurile cele de față, iar aceasta vestește bogăția bunătăților celor ce vor să fie. Deci, se cuvine ca cel ce se înstrăinează și se nevoiește să nu-și aducă aminte vreo dată de oarecari copaci cu ramuri bune și umbroși, sau de izvoare bine-curgătoare, sau de grădini de multe feluri, sau case bine-împodobite, sau și despre petrecerile cu rudeniile, și a nu pomeni nici chiar de praznicele cele de mult-preț și de vremea când s-ar întâmpla ele, ci să se folosească numai de cele de nevoie cu toată mulțumirea, iar viața să o socotească ca o cale străină, pustie de toată așezarea spre îndulcirea trupezască. Că numai așa, strâmtorând cugetul nostru, pe el îl vom întoarce cu totul pe urma vieții veșnice. Că vederea și gustul și celelalte simțiri - atunci când le folosim pe dânsese peste măsură - împrăstie¹⁰² pomenirea inimii. Iar aceasta ne-o spune Eva cea dintâi: că, până ce nu s-a uitat ea [pof tind] la copacul poruncii, își aducea aminte cu osârdie de dumnezeiasca poruncă; iar pentru că încă era acoperită cu aripile dumnezeiescului dor, pentru aceasta nu cunoștea goliciunea ei. Iar

¹⁰⁰ Slăbănogirea simțurilor pricinuită de odihna nemăsurată a trupului și înfumurarea din slava sau laudele altora aruncă pe om în mreaja tuturor patimilor, care află într-însul loc prielnic de lucrare. Reprezentative sunt sațietatea și risipirea minții, care îl aruncă pe om în prăpastia pierzării prin numicirea înfrânării de la cele nefirești.

¹⁰¹ Trad. lit. O traducere foarte liberă a acestui text mai dificil găsim în Filocalie (Vol. 1, Diadoh al Foticeei, Cap 52): „Sufletul nu va dori să se despartă de trup, până nu-și va pierde orice plăcere pentru lumea de aici”.

¹⁰² διαφοροῦσι = jefuiește, duce dintr-un loc într-altul, sfărâmă.

pentru că s-a uitat cu dulceață la lemn, s-a și atins de dânsul cu multă poftă, și, de aici, din lemnul lui, cu oarecare dulceață lucrătoare a gustat; și așa de îndată s-a aplecat cu îndulcire, ca o goală ce era, către trupezasca împleticire [împreunare] și, împreunând cu patima toată pofta ei, întru îndulcirea acestora de acum s-a dat, amestecând - pentru pricina părelnicei dulceți a rodului - întru sminteala¹⁰³ ei și pe Adam. Drept aceea, de aici înainte mintea omenească cu anevoie a mai putut pomeni pe Dumnezeu sau poruncile Lui. Deci noi, întru adâncul inimii noastre pururea privind cu neîncetata pomenire a lui Dumnezeu, viața aceasta iubitoare de amă-gire ca niște lipsiți de vedere să petrecem. Căci lucrare osebită a filosofiei duhovnicești este a păzi de-a pururea neînariplat dorul vederii. Aceasta încă și mult-iscusitul Iov ne învață pe noi, zicând: *Iar inima mea n-a urmat ochiului meu* (Iov 31: 7); iar aceasta nu este altceva decât arătare și pricină a înfrânării celei desăvârșite.

IV.

A lui Avva Isaac

Lumea se aseamănă cu o curvă, care cu pofta frumuseții ei trage pe cei ce o văd spre dragostea ei; iar cel ce este ținut în parte de dragostea ei și [este] împleticit nu poate să se izbăvească din mâinile ei până când nu-l va dezbrăca pe el de viața lui; iar când îl va goli pe el de toate, îl scoate pe dânsul din casa ei în ziua morții; iar atunci omul o va cunoaște că a fost rătăcitoare și amăgitoare. Iar dacă cineva voiește să iasă din lumea aceasta, voind să vadă împleticirile¹⁰⁴ ei, să se facă departe de dânsa, și atunci va fi putincios a vedea urâciunea ei.

¹⁰³ πταίσματι = eșec, pas greșit, nenorocire, înfrângere.

¹⁰⁴ Încurcăturile, sucelile.

V. Din Pateric

1. Era în Schitopole un ostaș oarecare care făcuse multe rele și în tot chipul întinase trupul său; iar umilindu-se el de la Dumnezeu, s-a lepădat de lume; și, zidindu-și lui chilie într-un loc pustiu, ședea grijindu-se de suflet și de mântuirea sa. Iar aflând unii din cunoscuții lui, au început să-i trimită pâine și finice, făcându-l fără lipsă la toată trebuința lui. Iar dacă s-a văzut pe sine într-o odihnă, nimic lipsindu-i, a zis întru sineși: „Cu adevărat, o odihnă ca aceasta ne scoate pe noi din odihna cea de acolo; iar eu nu sunt vrednic de aceasta”. Deci, părăsind chilia sa, s-a depărtat, zicând: „Să mergem, suflete, într-o necaz; că pâinea mea este [se cuvine a fi] hrana dobitoacelor, adică iarba cea potrivită dobitoacelor, ca celui ce am lucrat lucrurile dobitoacelor”.

2. Întrebat-a cineva: „În ce chip poate omul tăia obișnuințele cele dintâi, ca să se obișnuiască pe sineși în viața cea lipsită și sihăstrească?” Răspuns: „Nu e cu putință să trăiască trupul afară de trebuința sa, dar, pe cât este cu putință, mintea îl poate ține pe dânsul departe de desfătare și moliciune, atunci când și departe va fi de cele ce pricinuesc moliciunea, de vreme ce, atunci când vede pricinile răsfățării și ale slăbănogirii, se deșteaptă într-însul pofta cea înfocată; și așa, fie iarăși se întoarce într-însele, fie primește nevoie mare de război. Pentru aceasta și Izbăvitorul nostru, celui ce voiește a-l urma, i-a poruncit întâi a goli și a lepăda de la sineși pricinile slăbănogirii¹⁰⁵, și așa să-l urmeze Lui; încă și Însuși Acela, când a început să bată război cu Diavolul, în pustie, pe uscat l-a biruit pe el.

3. Încă și Pavel, atunci când luăm crucea lui Hristos, ne îndeamnă să ieșim din cetate, zicând: *Să ieșim împreună cu Hristos și să luăm ocară Lui, că în afara cetății a pățimit*

(Evr. 13: 13). Că, prin despărțirea omului de lume și de ai săi, degrab uită și de obișnuința cea de mai-nainte și nu se va osteni multă vreme într-o pomenirea acestora. Iar într-o nevoie această ajută mult și aceea de a avea așezarea chiliei călugărului într-o sărăcie și lipsă, ca așa chilia lui să fie deșartă și nelucrătoare de toate cele ce mișcă într-însul pofta odihnei; căci atunci când pricinile slăbănogirii sunt departe de om, nu se va primejdui într-un război îndoit: nici într-o dinafară, nici într-o dinlăuntru, adică într-o prin simțiri și într-o prin gânduri.

Și așa, *mai mult* biruiește omul cel ce se află departe pe cele către dulceață decât cel ce are pofta zădărându-l; căci omul are război în fiecare din măduarele trupului; pentru aceasta, dator este să se păzească pe sine și a micșora astfel războiul cel asupra sa.

4. Zis-a Avva Pimen: „Se cuvine a fugi de cele trupești, adică de materiile cele ce zădăresc patimile, căci, atunci când omul va fi aproape de războiul trupesc, se aseamănă cu bărbatul ce stă deasupra unei gropi prea adânci, asupra căruia, când voiește a năvăli vrăjmașul, cu lesnire îl trage în groapă; iar dacă cineva va fi departe de cele trupești, va fi asemenea bărbatului ce stă departe de groapă, care, deși vrăjmașul, prinzându-l, îl va trage să-l arunce în groapă, se poate împotrivi acestuia, încă fiind el tras, încă și ajutorul lui Dumnezeu poate cere, Care, și degrab stând lângă dânsul, îl răpește pe om din mâinile vrăjmașului”.

5. Povestit-a oarecine că trei iubitori de osteneală s-au făcut prieteni și și-au ales vieți deosebite: și unul dintr-înșii a ales a împăca pe cei învrăjbiți, după cea zisă: *Fericiți făcătorii de pace*, iar altul a cerceta pe cei bolnavi, iar altul s-a dus în pustie să se liniștească și să se nevoiască cu Părinții. Deci cel dintâi, foarte ostenindu-se pentru dese vrăjbe ale oamenilor și neputând a împăciui pe toți, obosind, veni către cel ce slujea bolnavilor și l-a aflat pe dânsul împuținat și neputând a săvârși porunca. Iar

¹⁰⁵ Zice poate de Matei 16: 24.

tocmindu-se amândoi, s-au dus către sihastru, vrând a se învăța dacă a dobândit ceva din nevoința cea din liniștire. Și, văzându-l pe dânsul, au povestit lui mai întâi cele despre dâșii, cum adică, nenumărate necazuri răbdând fiecare din ei, n-au putut duce la bun sfârșit lucrul ce și l-au pus înaintea. Apoi l-au rugat și pe acela să le spună lor ce a câștigat din liniște. Iar el a pus apă în pahar și a zis către ei: „Luați aminte la apă (și era tulbure)”. Iar după ce au mai stat puțin, a zis către dâșii: „Luați acum aminte la apă”. Iar acum era așezată. Și, dacă au luat aminte și au văzut în apă ca într-o oglindă fețele lor, a zis către dâșii: „Așa este și cel ce petrece în mijlocul oamenilor, din pricina tulburării nu-și poate vedea păcatele sale, iar când se va face departe de lume, ducându-se într-un loc pustiu ca acesta, și se va liniști cu simțurile, atunci vede neajunsurile¹⁰⁶ sale; și, dacă voiește, cu împreună-lucrarea harului lui Dumnezeu pe sine se îndreptează.

6. Zis-a un stareț: „Precum în drumul cel mare, adică pe calea cea bătută și adeseori călcată, nu se ivește nimic verde, nici nu răsare ceva, chiar de ai și semăna - ci numai într-un cel necălcat și nebătătorit -, tot așa și pentru noi, până când suntem în mijlocul materiilor lumii, surpându-se mintea de grijile cele dinafară și deseori călcându-se, nu poate să cunoască patimile cele ascunse într-însa; iar atunci când, departe făcându-se de risipire și de griji, se va liniști, atunci vede patimile cele ce răsar și se arată în ea, care mai-nainte erau ascunse de dânsa, înlăuntrul ei fiind, măcar că într-un dânsel de-a pururea umbla și petrecea”.

7. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Bine este, Avvo, a locui în pustie?” Și a răspuns bătrânul: „Fiii lui Israil, atunci când au încetat din grija cea din Egipt și au locuit în corturi, atunci au cunoscut ei cum se cuvine a se teme de Dumnezeu. Încă și corăbiile, până când se înviforează în luciul

mării, nelucrătoare petrec, iar după ce vin la liman, atunci fac negustoria. Așa și omul, de nu va ieși din tulburare, ca să rabde într-un loc liniștit, nu va lua niciodată cunoștința adevărului”. Întrebat-a fratele iarăși: „Și ce va face, părinte, cineva pentru a lua darul faptelor bune?” Și a răspuns bătrânul: „Dacă cineva voiește să învețe meșteșugul, lasă toată grija, și într-un dânsel singur se îndeletnicește, și petrece lângă dascăl, smerindu-se și ticăloșindu-se pe sine, și așa învață meșteșugul. Tot așa și călugărul, de nu va lăsa toată îndeletnicirea omenească, socotindu-se pe sine mai rău decât tot omul, dându-se pe sine fără cârtire¹⁰⁷ la un dascăl duhovnicesc, nu va câștiga nicidecum fapta bună”.

8. Povestit-a un bătrân: „Atunci când eram mai tânăr, aveam, zice, un stareț care iubea să se ducă în cele mai îndepărtate pustietăți și acolo să se liniștească. Și i-a zis lui într-o zi: «Pentru ce, Avvo, fugi totdeauna în pustietăți? Că mi se pare că cel ce petrece aproape de lume, și văzând, trecu cu vederea pentru Dumnezeu, are plată mai mare decât cel ce nu vede nicidecum». Și mi-a răspuns bătrânul: «Crede-mă, fiule, că până când nu va veni omul la măsura lui Moise, și, pe scurt, să se facă fiu al lui Dumnezeu, nu se folosește din lume. Iar eu încă sunt fiu al lui Adam: precum tatăl meu, de văd rodul păcatului, îndată îl poftesc, pe care îl iau, îl mănânc și mor. Pentru aceasta fugeau și Părinții noștri în pustie, într-un care, neaflând materiile patimilor, cu lesnire le-au ucis pe acestea”.

9. Zis-a Avva Tithoi: „Străinătatea este a-și ține omul gura sa în orice loc s-ar afla”.

¹⁰⁶ ἐλαττώματα = defectele, lipsurile.

¹⁰⁷ În manuscris: „cu prostime”, ceredă πεῖσσις, fără gânduri (iscoditoare, de bănuială), fără griji, slobod de acestea; nebunește.

VI.

A Sfântului Efrem

Lucrul cel bine-canonisit [măsurat] este liman liniștit, iar la cei ce nu este călăuzire, aceia cad precum frunzele¹⁰⁸.

---

¹⁰⁸ Sfârșit destul de neobișnuit - sau, ca să zicem cumva ca și autorul, plin de lucruri străine și afară de lume - pentru această pricină dedicată înstrăinării. Cu alte cuvinte, înstrăinarea (ba și rămânerea într-o obște monahală sau în lume) se face în chip măsurat, cu dreaptă-socoteală, sub o călăuzire (κυβέρνησις) duhovnicească, și astfel înstrăinarea se face liman liniștit celor ce o îmbrățișează și prin depărtarea de lume, și cumva în lume, printr-o înstrăinare a minții prin tăcere și cugetare la cele dumnezeiești, precum zice și Avva Tithoi la punctul 9 și cum zic și alții mai-nainte de el. Iar unde nu este călăuzire, cei ce se vor fi dorit după o oarecare înstrăinare (cf. și I Ioan 2: 15) vor cădea ca frunzele, de unde și peisajul „tomnatic” care s-a așternut ca și frunzele, cuprinzând tot mai mult „anul” mântuirii duhovnicești (cf. și Luca 4: 19) al Bisericii.

PRICINA A PAISPREZECEA

De unde se face frica lui Dumnezeu și dragostea în om întru început, și spre cât este cu datorie¹⁰⁹.

¹⁰⁹ Trad. neogr: adaugă „...a ne teme și a iubi pe Dumnezeu”.

I.

Din Pateric

1. Un frate a întrebat pe Avva Evprepie, zicând: „Cum vine frica lui Dumnezeu întru început în suflet?” Și a răspuns bătrânul: „De va alege omul smerenia și necâștigarea, degrab vine într-însul frica lui Dumnezeu”.

2. Zis-a Avva Iacov: „Precum făclia luminează în loc întunecos, tot așa și frica lui Dumnezeu, atunci când va veni în inima omului, îl luminează pe acesta și-l învață toate faptele bune și poruncile lui Dumnezeu”.

3. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Cum vine frica lui Dumnezeu în suflet?” Și a zis bătrânul: „De va alege omul smerenia, și neagoniseala, și a nu judeca, și întru tot lucrul a muștra sufletul său, ca să-și aducă aminte că trebuie să întâmpine pe Dumnezeu, [atunci] îi vine lui frica lui Dumnezeu”.

PRICINA A CINCISPREZECEA

*Că cei ce se leapădă de lume, de nevoie este a nu se amesteca cu rudeniile cele după trup
sau cu patimă către dânșii a se afla.*

I.

A lui Palladie

1. Un oarecare Pior, de neam egiptean, tânăr cu vârsta, lepădându-se de lume, a ieșit din casa părintească, pentru covârșirea dumnezeiescului dor, și a făcut făgăduință lui Dumnezeu să nu mai vadă pe cineva dintre ai săi. Iar după cincizeci de ani, sora acestuia, bătrână fiind și înștiințându-se de la oarecine că fratele său trăiește, simțea că-și va ieși din minți dacă nu va apuca să-l vadă pe acesta; dar neputând merge în pustie, a rugat pe episcopul de acolo să scrie părinților celor din pustie ca să-l trimită pe dânsul și să-l vadă. Și, silă multă punându-se lui, ascultând de părinți, a luat cu sine pe încă unul și s-a dus; și, ajungând la casa unde era sora lui, a vestit așa: „Fratele tău, Pior, a venit”. Și simțind că soru-sa iese către dânsul, închizându-și ochii, a strigat către ea: „Soro cutare, eu sunt fratele tău, eu sunt Pior, fratele tău; uită-te și vezi cât voiești”. Și, incredințându-se aceea, a proslăvit pe Dumnezeu. Și, multe făcând ea, nu l-a putut pleca pe dânsul să intre în casă; și, făcând rugăciune în prag, s-a dus iarăși în pustie.

2. Vestitu-s-a odinioară Fericitului Evagrie Dia-conul săvârșirea părintelui său; și a zis celui ce i-a vestit: „Încetează de a huli, că tatăl meu e nemuritor”.

II.

Din viața Sfântului Pahomie

1. Auzind sora cea după trup a Cuviosului despre viața lui cea îmbunătățită, a venit la mănăstire poftind a-l vedea pe acesta. Și, aflând Marele de venirea ei, a trimis pe portar ca să-i zică ei: „Iată, ai auzit despre mine că trăiesc, deci du-te, și să

nu te mâhnești că nu te voi vedea. Iar de voiești și tu să râvnești acestei vieți a mea, spre a afla noi milă de la Domnul, socotește întru sine și, de-ți este ție plăcut, îți vor face frații o chilie ca să te poți liniști de sine; și poate Domnul va chema și pe altele prin tine. Că nicio altă odihnă nu are omul pe pământ decât a face bunătate și a plăcea lui Dumnezeu”. Primind ea acest răspuns, a lacrimat și, străpungându-se [la inimă], a dat inima ei spre mântuire.

Și, aflând Pahomie de râvna ei și proslăvind pe Dumnezeu, a ridicat pe cei mai cucernici dintre frați ca să-i facă ei unde mai departe de mănăstire o sihăstrie. Iar nevoindu-se aceasta după Dumnezeu, s-au adunat și altele, arătându-le ea toate căile cele către mântuire. Iar pe oarecare Petru, foarte bătrân cu vârsta și cucernic, l-a rânduit spre a le cerceta pe ele; încă și canoane scriind, le-a trimis lor, ca, după dânsle purtându-se, să se țină de viața cea după Dumnezeu.

Încă și maica lui Teodor (ce și el era sub dânsul, pe care foarte îl iubea Pahomie, văzând ascultarea lui cea mare și minunată și nevoința lui strălucind), căutându-l pretutindenea și aflând că petrece acolo, a ajuns la mănăstire aducând scrisori de la episcopi care porunceau să-i dea [spre vedere] pe fiul ei; și, găzduind ea la mănăstirea de femei, a trimis scrisorile lui Pahomie, rugându-se să poruncească să poată vedea pe fiul ei.

Și, chemând el atunci pe Teodor, i-a zis lui: „Ai auzit, dar, fiule, că maica ta a venit aici, vrând să te vadă pe tine; iată, ne-a adus nouă și scrisoare de la episcopi; deci du-te și o întâmpină pe ea, mai vartos pentru bărbații cei sfinți care ne-au scris nouă”. Zis-a lui Teodor: „Încredințează-mă pe mine, părinte, că, dacă o voi vedea pe ea, după atâta cunoștință, nu mi se va face mie

cuvânt de la Domnul în ziua aceea, pentru că, după ce o am părăsit, iarăși spre poticneala fraților vorbesc cu ea. Că dacă fiii lui Levi cei mai-nainte de har, pe părinții și frații lor nu i-au cunoscut¹¹⁰, ca dreptățile lui Dumnezeu să le păzească, cu mult mai vârtos eu, cel ce m-am învrednicit de atâta, sunt dator a nu cinsti mai întâi decât dragostea lui Dumnezeu pe născători sau rudenii; că zice Domnul: *Cel ce iubește pe tatăl său sau pe mama sa mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine* (Matei 10: 37)". Zis-a lui Pahomie: „Dacă ai cercat, fiule, că nu-ți este de folos, eu nu te silesc; iar aceasta este a celor ce desăvârșit s-au lepădat de lume și cu totul s-au lepădat de sineși. Zic adică că se cuvine ca călugării să fugă de vorbele cele mirenești nefolositoare, iar pe cei ce sunt mădulare ale lui Hristos și slujesc Lui cu totul, pe aceștia pe toți deopotrivă să-i iubească. Iar dacă cineva este ținut de oareșicare pătimire și zice «că sunt trupul meu, și îi iubesc», să ia aminte la ce zice Scriptura: *De ce se biruiește cineva, de aceea se și robește* (II Pt. 2: 18)".

Deci nevrând el să se arate maicii sale, și ea la rândul ei a socotit să rămână în mănăstire lângă cele întru Hristos fecioare, socotind că, „de va voi Dumnezeu, îl voi vedea poate cu frații, și sufletul meu îl voi câștiga pentru dânsul". Așadar, o astfel de asprime după Dumnezeu, ce se face întru slava lui Dumnezeu, ajunge pricinuitoare de folos celor ce se întâmplă [pe la mănăstire], deși, pentru puțin, pare a fi întristăcioasă.

III.

Din viața Sfântului Simeon Stâlpcul

Trecând douăzeci și șapte de ani de când s-a lepădat de legile firii și de toate cele din lume, acest mai presus de lume bărbat, Marele Simeon, purtând încă mamă-sa focul firesc al inimii iubitoare de fii și neputând cu niciun chip să stingă para, s-a dus la acest în trup și fără de trup fiu - căci așa ne silește

cuvântul a-l numi -, poftind ea și fața fiului a o avea, și cuvântul lui a-l auzi, de care fusese lipsită de atâta vreme. Iar el, aflând de venirea maică-si, privește dar cum a păzit și cinstea maică-si, și nedelegata poruncă a legii celei mari: că n-a primit venirea, ci a trimis [solie] către dânsa, zicând: „De ți se pare, o, maică, că s-ar cuveni mai degrabă vederea noastră, în veacul cel de acolo să o învisterim și dacă cu adevărat plăcută lui Dumnezeu va fi viața noastră, [să știi că] după ducerea cea de aici în Hristos unul pe altul ne vom vedea mai îndeaproape și mai cunoscuți ne vom face".

Acestea dar i-a trimis el maicii și a sfătuit-o; iar de vreme ce para care ardea pe sufletul ei nu a lăsat-o să [și] simtă cele zise, ea petrecea mai departe punând înainte dorul vederii, drept care el i-a vestit a doua oară, zicând: „Eu, maică, socoteam mai vârtos că vei primi și tu cele ce ne sunt de folos de obște, nouă fiecăruia, și nu te vei sili așa spre vorbire, dar, de vreme ce le văzui pe toate mai prejos decât dorul tău, iată, de aici înainte se cuvine a ne liniști, iar după puțin te voi vedea; căci așa s-a părut lui Dumnezeu". Iar mamă-sa, ca pe o prea dulce și vrednică de dorit primind făgăduința, sufletul ei se ridică de la dânsa, și cu nădejtile se bucura și se veselea, și toată era a vremii viitoare, și, pe scurt [fie zis], i se părea de ca și cum îl vedea pe fiul ei de față, și-l cuprindea și îmbrățișa, și glasul lui îl auzea. Iar întrucât acestea erau astfel, aceea și-a întors de îndată viața¹¹¹ și sufletul l-a dat lui Dumnezeu, fericită, cu adevărat, pentru viață și cu mult mai fierbinte fericită pentru sfârșit, că unui fiu ca acesta a fost maică și că l-a lăsat ajuns

¹¹¹ καταστροφή, sau: „și-a răsturnat", adică a întors prin moarte viața trupului acolo de unde a venit. Expresia desemnează deci moartea vieții trupului (βίος-ul) dar nu și a vieții sufletului (ζωή, adică viața în har cu Dumnezeu) sau sufletul însuși, pe care, se zice mai departe, l-a dat lui Dumnezeu. În acest sens, Părinții mai vorbesc și de o întoarcere sau răsucire a sufletului în sus, în spirală, către Dumnezeu, astfel încât să nu se facă una cu viața trupului sau să-i urmeze acesteia spre cele stricăcioase, răsucindu-se adică într-o spirală ce se învâрте întru cele mai de jos.

¹¹⁰ I-au neglijat.

întru fapta bună. Deci a poruncit dumnezeiescul Simeon ca trupul ei cel mort să fie adus înlăuntrul mandrei (adică al staulului¹¹², că așa se chema ocolul stâlpului); căci stâlpul era împrejmuț de pretu-tindenea cu un zid, ca așa să nu facă vreo intrare femeilor. Deci aducându-se maica sa la dânsul, moartă fiind, o a văzut pe ea după făgăduință și, spre dânsa rugându-se, acolo oareunde lângă stâlp o a îngropat. Așa și maicii cinstite i-a dat, și stăpâneasca poruncă nu numai că o a împlinit, ci și, cu ale sale sporiri, și crescând-o s-a arătat¹¹³.

IV.

Din Pateric

1. Un frate, străin fiind de loc, a întrebat pe un stareț, zicând: „Voiesc să mă duc întru ale mele”. Și i-a zis lui bătrânul: „Aceasta să cunoști, frate, că, venind din orașul tău în cele de aici, îl aveai pe Domnul povățuindu-te, iar de te vei întoarce, nu-L vei mai avea pe dânsul”¹¹⁴.

2. Un frate, sârguindu-se spre

¹¹² Despre sensul cuvintelor *mandră* sau *staul*, am scris în Volumul II, la Pricina XIX, 3. De altfel, paranteza din text confirmă și cele scrise de noi.

¹¹³ Προκοπαις; sau: „îmbunătățită s-a arătat făcând-o”, adică a împlinit cumva două porunci deodată: a rămas, pe de-o parte, departe de maica sa pentru Domnul, iar pe de alta a reușit să fie într-o comuniune de iubire fără a se depărta de Domnul. Vedem așadar de aici și din celelalte vieți de mai-nainte cum în viața pustnicilor acrivia față de poruncile evanghelice și rânduielile monahale legate de așezarea departe de lume era îmbinată foarte bine cu economia, dar aceasta numai după Dumnezeu, sau, cum zice Sfântul Simeon mai-nainte, numai în vârtutea faptului că „că așa s-a părut lui Dumnezeu”.

¹¹⁴ Se socotește de obște că cel odată ajuns în călugărie, de se va întoarce în cele ale sale, adică în lume, nu va mai dobândi, ca mirean, nădejde de mântuire. Pentru aceasta există și acea perioadă de un an sau mai mulți de probă, în care viitorul monah e doar frate de mănăstire, în care timp el se poate întoarce oricând în lume fără nicio piedică, dar, odată rasoforit sau călugărit, de se întoarce în lume, se socotește că nu mai află nădejde de mântuire decât dacă se întoarce din nou la mănăstire. După cunoștințele pe care le avem din literatura ascetică, nu știm să fi fost cineva care s-a mântuit sau a sporit cumva în Dumnezeu, în lume fiind, după ce mai-nainte a fost călugăr.

cetate, cerea rugăciune de la un stareț, iar bătrânul a zis către dânsul: „Nu te sârgui spre cetate, ci sârguiește-te a fugi de cetate, și te vei mântui”.

3. Un frate cucernic foarte avea o mamă săracă; și, făcându-se o foamete mare, luând pâine, a mers să ducă maică-si; și, iată, s-a făcut glas către dânsul, zicând: „Tu porți grijă de mamă-ta, sau Eu să port?” Și, socotind fratele puterea glasului, s-a aruncat pe sineși cu fața la pământ, rugându-se și zicând: „Tu, Doamne, poartă grijă de noi”. Și, sculându-se, s-a întors în chilia sa. Iar a treia zi a venit maica sa către el, zicând: „Cutare călugăr mi-a dat puțin grâu; ia-l și fă-ne nouă câteva pâinișoare ca să ne hrănim”. Iar auzind fratele acestea, a proslăvit pe Dumnezeu și, bine-nădăjduit făcându-se, sporea cu harul lui Dumnezeu întru toată fapta bună.

4. Un călugăr ce locuia într-un schit avea un fiu într-un sat; și, pârât fiind fiul la stăpânire, l-a prins un ostaș și l-a dus; și, venind mama fiului său la călugăr, l-a rugat prin cineva ca să scrie către dregător și să-l roage să-l slobozească pe fecior. Și a zis călugărul către cel trimis: „Și dacă acesta se va slobozi, oare nu vor prinde pe altul în locul lui?” Și acela a răspuns: „Da”. Și a zis bătrânul: „Și ce folos îmi este dacă voi pune bucurie în inima maicii lui și, luând mahnirea ei, o voi pune în inima altei femei?”

5. Tot acel stareț era lucrând multă rucodelie și-si oprea numai cât îi ajungea spre trebuința sa, iar cealaltă parte o dădea săracilor; și, făcându-se foamete, maica a trimis pe fiul său rugându-l să le dea câteva pâinișoare. Iar auzind bătrânul, a zis fiului său: „Mai sunt și alții în acel loc ce au trebuință ca și voi?” Răspuns-a acela: „Da, sunt mulți”. Iar bătrânul, închizând ușa în fața lui și lăcrimând, a zis: „Du-te, fiul meu, Cel ce poartă grija acelora, și a voastră o va purta”. Iar un frate, fiind de față atunci, acolo, și văzând ceea ce a făcut starețul, l-a întrebat pe dânsul, zicând: „Acum nu ai suferit cu gândul, pe fiul tău așa întorcându-l deșert?” Și a zis bătrânul: „Dacă nu se va sili omul pe sineși în fiecare lucru, plată nu va avea!”

6. Era un călugăr oarecare ce avea

un frate mirean sărac și orice lucra, îi dădea lui; și, pe cât îi dădea lui, cel ce lua sărăcea și mai mult. Și, ducându-se călugărul, a vestit unui stareț lucrul; și i-a zis lui bătrânul: „De voiești, ascultă-mă: să nu-i mai dai; ci zi-i lui: «Frate, când aveam, îți dădeam ție, deci și tu, ce vei câștiga din cele ce vei lucra, adu-mi și mie», și orice va aduce, ia de la dânsul și, unde știi că e vreun străin sau bătrân sărac, dă-le pe acelea, și te roagă ca să facă rugăciune pentru dânsul”. Și, ducându-se fratele, a făcut întocmai; iar când a venit fratele său mirean, i-a grăit lui despre graiurile bătrânului, și, auzind acela, s-a dus mâhnit. Însă, în chiar ziua cea dintâi, luând din osteneala sa câteva verdețuri, le-a adus călugărului; iar el, luându-le pe acelea, le-a dat bătrânilor și i-a rugat pe ei să se roage pentru dânsul; și, blagoslovindu-se, s-a întors la casa sa.

Iar după puțin, a venit iarăși către călugăr și a adus verdețuri și trei pâini; și, luându-le călugărul și pe acelea, a făcut ca mai-nainte; și, blagoslovindu-se mireanul de la bătrâni, s-a dus. Apoi a venit a treia oară și a adus multe bunătăți, și vin, și pește; și, văzând călugărul, s-a minunat; și a chemat pe săraci și i-a odihnit. Și a zis mireanului: „Nu cumva ai trebuință de puțină pâine?” Iar el a zis: „Nu, doamne. Că și când luam de la tine ceva, ceva ca un foc intra în casa mea și prăpădea și acel puțin pe care-l aveam. Iar de când nu mai iau de la tine, Dumnezeu mă blagoslovește”. Și, ducându-se fratele, [călugărul] a vestit bătrânului toate cele întâmplate, și i-a zis lui bătrânul: „Au nu știi că lucrul călugărului este foc, și oriunde ar intra, arde? Și mai vârtos aceasta este ceea ce-l folosește pe dânsul: a face milostenie din osteneala sa, și a lua rugăciune de la sfinți, și așa se blagoslovește”¹¹⁵.

¹¹⁵ Iată cum, uneori, mai de folos este, chiar sărac fiind, să faci milă cu cineva, decât să iei milă de la altul, și așa, mai multă blagoslovenie vei avea, chiar încă din viața aceasta. De luat aminte e și lucrarea bătrânului de la punctul 5, ce-i drept mai greu de înțeles pentru mulți. Poate că gândul lui s-ar putea reda și așa: „Cum să faci oare mai multă milă cu cei ai tăi, când mai sunt încă mulți alții în aceleași nevoi? Au nu toți suntem frați înaintea lui Dumnezeu (cf. Fapte 17: 28; I Ioan 3: 16; Evr. 2: 11 etc.), și oare e mai

7. Venit-a odinioară mama Sfântului Marcu, ucenicul Avvei Siluan, ca să-l vadă pe dânsul, și avea mult alai; și a ieșit bătrânul [Avva Siluan] către dânsa, și i-a zis lui: „Avvo, zi-i fiului meu să iasă, ca să-l văd”. Și, intrând bătrânul, i-a zis lui: „Ieși, ca să te vadă mama ta”. Și era îmbrăcat cu fotă (chenotarion) și murdar de la bucătărie. Și, ieșind pentru ascultare, și-a închis ochii săi și le-a zis lor: „Mântuiți-vă”¹¹⁶. El însă nu i-a văzut pe dânsii, iar maica sa nu l-a cunoscut pe el. Și a trimis iarăși către bătrânul, zicând: „Avvo, trimite-mi pe fiul meu ca să-l văd!” Și, chemând bătrânul, i-a zis: „Nu ți-am zis să ieși ca să te vadă mama ta?” Răspuns-a acela: „Am ieșit după cuvântul tău, Avvo, și am zis lor «mântuiți-vă!»; însă, rogu-te, nu-mi zice să ies încă o dată, ca să nu mă fac neascultător”. Și ieșind bătrânul, a zis ei: „Acela este, cel ce v-a întâmpinat pe voi și a zis «mântuiți-vă!»; și, mângâind-o pe dânsa, a slobozit-o.

8. Mers-au odinioară bătrâni mulți la Avva Pimen și, iată, venise și oarecine din rudeniile Avvei Pimen, având pe copilul său cu sine, a cărui față, prin lucrarea Satanei, se întorsese înapoi; și văzând tatăl copilului mulțimea părinților, luând copilul afară de mănăstire, ședea plângând. Și s-a întâmplat să iasă un bătrân și, văzându-l pe dânsul plângând, a zis: „Omule, de ce plângi?” Iar el a zis: „Sunt rudenie a Avvei Pimen și, iată, copilului meu i s-a întâmplat ispita aceasta. Și, vrând a-l duce pe dânsul la bătrânul, m-am temut că nu va voi să ne vadă pe noi, iar acum, de va afla că suntem aici, va trimite și ne va izgoni pe noi, iar eu, văzând venirea voastră, am îndrăznit să venim. Deci, precum voiești, Avvo, miluiește-mă, și ia

mare rudenia după trup (de familie) decât cea după duh, ce o avem cu toți oamenii?” Un răspuns dă și Mântuitorul Hristos: *Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși!*

¹¹⁶ σωθῆναι. Deși pare o zicere simplă și aparent ușor de înțeles, ea este de fapt un salut, precum „bucură-te”, sau „bucurați-vă”, sau „fi binecuvântat”, pe care le întâlnim și în Scriptură. În manuscris e redat „mântuitu-v-ați”, care, deși la prima vedere pare o întrebare, urarea nu este urmată de semnul întrebării. Mai exact s-ar putea reda poate prin „o, de v-ați mântui!”

copilul înlăuntru și rugați-vă pentru dânsul". Și, luându-l bătrânul, a intrat și a lucrat înțelepțește: că nu îndată l-a dus pe dânsul la Avva Pimen, ci, începând de la frații cei mai mici, zicea: „Însemnați copilul cu semnul cinstitei cruci”. Și, făcând toți pe rând, îl însemnă pe el. Iar mai pe urmă l-a dus și la Avva Pimen, iar el nu voia să se apropie de dânsul. Iar ei l-au rugat pe dânsul, zicând: „Precum au făcut toți, așa fă și tu, Părinte!” Și, suspinând, sculându-se, s-a rugat, zicând: „Dumnezeule, tămăduiește zidirea Ta, ca să nu fie stăpânită de vrăjmașul!” Și, însemnându-l îndată, l-a tămăduit, și l-a dat tatălui său sănătos.

V.

A lui Avva Isaia

Dacă te-ai depărtat de rudeniile tale cele după trup și voiești să te faci străin pentru Dumnezeu, șezând în chilie, să nu lași dulceața lor¹¹⁷ să intre în inima ta, milostivindu-te¹¹⁸ cumva de tatăl sau maica ta, sau pomenind în inima ta de frate sau de soră și de milostivirea [afecțiunea] fiilor, sau de voia femeii, sau de cele ce le-ai lăsat, ci adu-ți aminte de ieșirea ta și de nevoia [greutatea] morții, că niciunul dintr-înșii nu-ți va ajuta atunci. Și pentru ce, dar, n-ai voi să-i părăsești pe dânsii pentru fapta bună?

De ți se va face nevoie să mergi în satul tău pentru vreun lucru, păzește-te pe sine dinspre rudeniile tale cele după trup: să nu ai adică îndrăzneală către ele, nici să te amesteci pe sine cu cuvintele lor.

VI.

Din Pateric

Povestit-a oarecine din părinți despre Avva Pimen și despre frații lui care locuiau în Egipt; că, poftind mama lor să-i vadă,

nu putea. Deci a pândit, iar când mergeau ei la biserică, i-a întâmpinat pe dânsii, iar ei, văzând-o pe ea, s-au întors și au închis ușa de la fața ei. Iar ea, dacă stătea în afara ușii, striga cu mare plângere și cu jale, zicând: „Voiesc să văd pe voi, fiii mei cei iubiți!” Deci fiind ei înlăuntru și auzind-o pe dânsa, a zis Avva Anuv către Avva Pimen: „Ce să facem bătrânei acesteia de lângă ușă care plânge?” Și, ducându-se Avva Pimen și stând aproape de ușă, a zis ei: „Ce strigi așa, bătrână?” Iar ea, auzind glasul lui, striga mult mai vârtos, plângând și zicând: „Voiesc să vă văd, fiilor! Că ce este de vă voi vedea? Au nu sunt eu maica voastră? Au nu sunt eu care v-am aplecat [alăptat] pe voi? Acum toată sunt cărunță, deci miluiți bătrânețile mele. Lăsați-mă numai puțin să vă văd pe voi și să potolesc măcar puțin pârjolul inimii mele, că foarte mă ard cu dorul vostru, mai vârtos acum, când am auzit glasul tău, fiule!” Zis-a ei Avva Pimen: „Aici voiești să ne vezi pe noi sau în lumea cea de acolo?” Răspuns-a aceea: „Și, dacă nu vă voi vedea pe voi aici, vedea-vă-voi oare în lumea cea de acolo?” Iar el a zis ei: „Dacă te vei sili a nu ne vedea pe noi aici, ne vei vedea acolo”. Iar aceea, cum a auzit aceasta, s-a dus bucurându-se și a zis: „Dacă urmează să vă văd pe voi acolo, nu voiesc să vă văd aici”.

VII.

A Sfântului Grigorie Dialogul

Un călugăr oarecare din mănăstirea Sfântului Benedict era supărat de dracul mahniciunii [akediei] cu risipirea gândurilor, și nu voia nicidecum să umble în predania cea cu de-amănuntul a canonului; iar omul lui Dumnezeu [Sfântul Benedict] nu lipsea niciodată să-l învețe și nici să-l pedepsească nu se dădea înapoi, iar acela nu numai că nu voia cu niciun chip să asculte sfătuirea Părintelui, ci și cerea cu nerușinare Părintelui să-l lase să meargă la părinții săi.

Într-o zi, supărându-se foarte Sfântul Părinte de rugămințile lui, i-a poruncit cu mânie să se ducă din mănăstire.

¹¹⁷ Altfel spus: dulcele dor către ei.

¹¹⁸ Despre milostivire (σπλαγχνισμός) și modul cum s-a înțeles ea, vezi nota de la Pricina XII, 1.

Iar el, ieșind din mănăstire pentru a merge la născătorii lui, a aflat înainte-i pe cale un balaur¹¹⁹ foarte mare, ce avea gura deschisă, voind a-l înghiți pe el. Iar fratele a început a tremura și de frică a căuta scăpare încolo și-ncoace și cu prea mari glasuri a striga: „Alergați, alergați! Că balaurul acesta voiește să mă mănânce!” Și, alergând frații, n-au văzut niciun balaur, iar pe fratele, aflându-l tremurând și căutând cu mâna ajutor, l-au luat și l-au întors în mănăstire. Și îndată a făgăduit că nu va mai ieși din mănăstire de voia sa, nici nu se va mai depărta până la moarte. Și așa întru această făgăduință a petrecut până la sfârșit, îngrădit fiind cu rugăciunile Sfântului Părinte, nemaivăzând de aici încolo pe balaurul acela stând înainte.

---

¹¹⁹ δράκοντα = șarpe mare sau un monstru oarecare, asemănător șarpelui sau altor reptile.

PRICINA A SAISPREZECEA

Despre aceea că nu se cuvine a iubi pe ceilalți frați deopotrivă cu rudeniile cele trupești, ci numai dacă și aceia urmează aceeași viețuire, iar dacă pe cea potrivnică, se cuvine să ne întoarcem dinspre dânșii ca de niște vătămători.

I.

Din viața Sfântului Pahomie

La mulți ani după lepădarea de lume a lui Teodor, care era ucenic al Sfântului Pahomie, și încă foarte unul sânguitor, a venit la mănăstire și Pafnutie, fratele lui Teodor, cerând și el să se facă călugăr; dar, nevrând Teodor ca să-l aibă acolo ca pe fratele lui (căci se dezbrăcase cu totul de omul cel vechi), Pafnutie petrecea mahnit foarte și plângând. Însă aflând Marele, a zis lui: „Bun este pogrământul către unii ca aceștia [ce sunt] întru început, frate; căci, așa precum unui copac de curând sădit îi trebuie multă grijire, tot așa și celui ce începe călugăria, până când se va înrădăcina și el cu harul Domnului și se va întări prin credință”. Acestea auzindu-le Teodor, s-a supus Părintelui, întărind pe fratele în toate, după cea poruncită lui; căci pricepuse toate cele zise.

II.

Din viața Sfântului Ioanichie

Fiica unuia dintre singlitici [senatori] era bolnavă, și la mădulare era slăbănogită, dar bine-cre-dincioasă și cinstind cele creștinești. Iar cumnatul dinspre soră al Sfântului se turba și se nebunea cumplit asupra sfintelor icoane ale lui Hristos. Dar, ajutând Fericitul, o a izbăvit pe ea de boala cea cumplită cu rugăciunea și cu semnul crucii; iar pe el, de vreme ce, învățându-l, nu era cu putință a-l pleca ca să se depărteze de cumplita nebunie, s-a pornit spre pedeapsă; și, trecând cu vederea legăturile de neam și uitând, pentru buna-credință, de sângele său, a orbit prin rugăciune ochii acestuia. Vedem dar cum râvna cinstirii de Dumnezeu se

laudă și [întru biruința] asupra firii, iar dorul cel adevărat către Dumnezeu e mai puternic și decât nevoia cea către rudenie: că pe aceea, deși după neam nu-i era apropiată, pentru că cinstea pe Dumnezeuul Creștinilor, o a izbăvit de pătimiri, iar pe acela, măcar că îi era cumnat, pentru că se lupta cu dumnezeieștile icoane, l-a lipsit de vedere, și, ca să aibă pedeapsa ochilor nevăzuți, pe cei văzuți cu bună-dreptate i-a judecat¹²⁰.

II.

Din Pateric

Un oareșicare om cucernic și iubitor al vieții celei după Dumnezeu, Carion cu numele, auzind și minunându-se de fericita viață a celor din Schit, aprinzându-se cu dragoste de aceasta, a venit singur de sineși în Schit; acesta, având și un fiu după trup, l-a luat pe dânsul cu sine și îl creștea pe el acolo, știind toți că era fiul lui după trup, iar numele lui era Zaharia. Iar dacă a ajuns în floarea vârstei și a început a sminti pe mulți dintre frați, nu mică cârtire s-a făcut între dânșii din pricina lui. Și auzind Avva Carion, a zis copilului său: „Zaharia, scoală ca să mergem de aici, că cârtesc părinții”. Zis-a lui copilul: „Avvo, toți cei de aici știu că eu sunt fiul tău, iar dacă vom merge în alt loc, să nu zici că eu sunt fiul tău”. Și a zis lui bătrânul: „Scoală, ca să mergem în Thebaida¹²¹”. Și s-au dus acolo; și, luându-și chilie, dacă

¹²⁰ Trad. neogr. dă o interesantă parafrază: „...iar cu pedeapsa orbirii i-a arătat lui cât de drept pot vedea ochii sufletului”.

¹²¹ Thebaida (numită așa de la vechea cetate Theba) se numește Egiptul de Sus, loc în care, în vechime, împărații își aveau scaunul sau reședința. Acesta includea cetățile Luxor și Karnak.

au șezut câteva zile, și acolo aceeași cârtire s-a făcut din pricina copilului. Și a zis iarăși Avva Carion: „Scoală, ca să mergem iarăși în Schit”. Și, ducându-se, n-au trecut multe zile și iarăși s-a făcut cârtire din pricina lui.

Atunci, copilul Zaharia, venind la iezerul Nitriei și dezbrăcându-se, s-a pogorât în el, cufundându-se pe sineși până la nas; și, răbdând, pe cât putea, destule ceasuri, și-a netrebnicit trupul său și s-a făcut ca un bubos [lepros]. Și, ieșind, și-a îmbrăcat hainele sale și s-a dus către tatăl său; iar el abia dacă l-a cunoscut. Și, ducându-se după obicei la Sfânta Împărtășanie, s-a descoperit [cu vedenie] Sfântului Isidor, preotul Schitului, ceea ce a făcut. Și văzându-l pe dânsul și minunându-se, a zis: „Copilul Zaharia, în duminica trecută a venit și s-a împărtășit ca un om, iar acum s-a făcut înger”.

PRICINA A SAPTESPREZECEA

Că cel ce se leapădă de lume se cuvine să se lepede de toate, și despre cum se cuvine a iconomisi partea sa, și cum că celor din obște agoniseala cea deosebită [tăinuță] e vădit pierzare [a sufletului].

I.

A Sfântului Varsanufie

Un frate a întrebat pe un bătrân, zicând: „De vreme ce rudele mele îmi sunt datoare cu o mică socoteală [ceva bani], pe care eu voiesc să o dau săracilor, iar aceia nu par că vor să mi-o dea, ce voi face?” Și a răspuns bătrânul: „De nu vei tăia gândul cel trupesc, și așa să iei puținică îndrăzneală către Dumnezeu, vei cădea în plăcerea ome-nească”.

II.

Din Pateric

1. Un frate, lepădându-se de lume și împărțind averile sale săracilor, oprind puțin pentru sine, a mers la Avva Antonie, cerând să se facă călugăr. Iar el, aflând că acesta a oprit câte ceva dintr-ale sale, i-a zis lui: „De voiești să te faci călugăr, du-te în cutare sat și cumpără carne; și, dezbrăcând hainele tale, pune carnea împrejurul trupu-lui tău cel gol, și așa vino aici”. Și făcând așa fratele, pe când se întorcea el - precum s-a zis: cu trupul gol purtând carnea pe umăr -, câinii și păsările, poftind carnea, îi sfășiau trupul lui. Deci așa întorcându-se el către bă-trânul și trupul său zgâriat arătându-l, a zis către dânsul Marele Antonie: „...Tot așa și cei ce voiesc să se lepede de lume, de voiesc să aibă bani, luptându-se cu dracii, sunt sfâ-șiați de aceștia”.

2. Zicea Avva Isidor: „Cumplitul și întru tot îndrăznețul dor al iubirii de bani, necunoscând sațiul, împinge mai apoi sufle-tul cel prins de el spre săvârșirea răutăților. Deci, la început, mai vârtos pe el să-l gonim, că de va apuca să pună stăpânire pe oareci-ne, pe urmă va fi nebiruit”.

3. Un om oarecare, vrând a se lepăda de lume, a venit către un stareț mare și i-a zis lui: „Voiesc să mă fac călugăr”. Răspuns-a bătrânul: „De voiești, du-te de te leapădă de toate ale lumii și, venind, șezi în chilia ta”. Și, ducându-se, a dat cele ce avea, oprind la sine o sută de monede. Și a venit către bătrân, și i-a zis lui bătrânul: „Nu poți să te faci călu-găr”. Iar el i-a zis: „Ba pot”. Răspuns-a bătrâ-nul: „Du-te și șezi în chilia ta”. Deci s-a dus și a șezut; și, șezând el așa, i-au zis gânduri-le: „Ușa este veche, drept care este trebuință de a fi schimbată”. Și, venind, a zis bătrânu-lui: „Părinte, gândurile îmi zic că ușa este veche și trebuie schimbată”. Zis-a lui bătrâ-nul: „Nu te-ai lepădat; du-te de te leapădă, și atunci, venind, șezi aici”. Iar el, ducându-se, a dat nouăzeci de monede și, întorcându-se, a zis bătrânului: „Iată, m-am lepădat”. Și poruncind bătrânul, ducându-se, s-a așezat în chilie. Iar după ce s-a așezat, i-au zis lui iarăși gândurile: „Toate sunt vechi pe aici, și locul este pustiu, și vine leul și mă mănân-că”. Și, ducându-se către bătrânul, i-au zis lui gândurile, iar bătrânul a zis lui: „Tu zi gândurilor: «Eu aștept ca toate să vină asu-pra mea: să cadă chilia și leul să vină și să mă mănânce, ca mai degrab să mă izbăvesc». Acestea dar zi gândurilor, și du-te de șezi în chilie și te roagă lui Dumnezeu adeseori, de nimic spăimântându-te sau îngrijindu-te”. Și, făcând așa, fratele s-a odihnit¹²².

4. Un tânăr oarecare căuta să se le-pede de lume; și, de multe ori pornindu-se el și ieșind din cetate spre a se duce în mănăstire, gândurile îl întorceau înapoi,

¹²² Bani și celelalte materii de care se atașează omul îi dau acestuia nesiguranță, indiferent de mulțimea sau puținătatea lor. Bătrânul îndeamnă deci la lipsa temerii și a gri-jii pentru cele din jur, și la aflarea fricii lui Dumnezeu, care aduce sufletului odihnă de tirania gândurilor mincinoase.

împleticindu-l cu oarecari griji și lucruri ce se păreau de nevoie; căci era și bogat. Într-o zi, pornindu-se el așijderea și ieșind, dacă l-au înconjurat din nou gândurile, multă negură ridicând asupra-i - pricini oarecare părut de nevoie întinzându-i, ca iarăși să-l întoarcă pe el înapoi -, acela de cum a simțit războiul și sila gândurilor, neavând ce să facă, s-a dezbrăcat de năprasnă de hainele ce le purta și, lepădându-le, alerga gol, voind a se duce către una din mănăstiri. Iar unui bătrân - spre care tânărul își făcea și pornirea - Dumnezeu i-a descoperit, zicând: „Scoală și primește pe nevoitorul meu”. Și, sculându-se bătrânul, a ieșit și l-a întâmpinat pe dânsul. Și, aflând de lucru, s-a minunat; și, primindu-l pe dânsul, îndată l-a învrednicit schimei. Iar când venea cineva să-l întrebe pe bătrân despre gânduri, dacă întreba pentru osebite alte oarecare, însuși răspundea, iar dacă despre lepădare, îl trimitea către acela, zicând: „Întrebați pe fratele”.

5. Era un oarecare călugăr bolnav; și l-a primit pe el părintele din chinovie, și l-a odihnit pe el ca pe unul care nu avea cele de trebuință, și zicea și fraților celor de sub dânsul: „Siliți-vă pe înșivă puțin, ca să odihnim pe bolnav!” Iar cel bolnav avea o ulcică plină cu aur; și, săpând sub așternutul sub care zăcea, a ascuns-o pe ea. Iar nu după mult timp, s-a întâmplat de a murit; și, murind, n-a mărturisit nimic despre aur. Iar dacă l-au îngropat pe el, a zis Avva către frați: „Ridicați așternutul acesta de aici”. Iar ei, răsturnându-l, au aflat dedesubtul lui aurul îngropat, că era vădit din săpătura locului, și l-au dat pe el Avvei; iar el, văzând aurul și aflând cum a fost găsit, a zis: „Pentru că nici când a trăit, nici când a murit nu a mărturisit despre el, el avându-și nădejdea în el, eu nu mă ating de el. Mergeți și-l îngropați împreună cu el”. Deci s-au dus și au pus aurul în mormânt; și, cum s-au întors, iată, au văzut foc pogorându-se din cer și căzând pe mormânt, și a petrecut multe zile nestins, până când a mistuit și pietrele și țărâna și toate cele din mormânt. Și toți cei ce vedeau se spăimântau și se mirau.

PRICINA A OPTSPREZECEA

Că se cuvine ca cel ce voiește să se mântuiască să vâneze [caute] vorbirile celor îmbunătățiți, ca cele ce sunt folositoare foarte, și a întreba pe dânșii și a învăța de la ei cele de mântuire cu mare poftă și cu dor fierbinte.

I.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Palladie: „Se cuvine ca sufletul cel ce se nevoiește după Dumnezeu, sau să se învețe cele ce nu știe prin credință, sau să învețe pe alții înțelepțește cele ce a cunoscut, iar dacă nu voiește pe niciuna din cele două, bolește cu nebunie; căci începutul depărtării de Dumnezeu¹²³ este lipsa învățurii cuvântului și nepoftirea acestuia¹²⁴, de care cuvânt, de-a pururea flămând este sufletul iubitorului de Dumnezeu”.

2. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Avva, iată, îi rog pe bătrâni, și ei îmi spun mie despre sufletul meu, și întru nimic nu mă țin din cuvintele lor; deci, la ce să-i mai rog, dacă nu fac nimic? Căci sunt cu totul necurăție”. Și erau acolo două vase deșarte, și i-a zis lui bătrânul: „Du-te de adu unul din vase, pune untdelemn în el, astupă-l și apoi mută-l, punându-l la locul lui”. Și a făcut fratele așa o dată, și de două ori. Și, deșertând untdelemnul, a pus vasul în locul unde era mai-nainte, apoi i-a zis lui bătrânul: „Adu-le acum pe amândouă împreună, și vezi care este mai curat”. Zis-a fratele: „Cel în care am pus untdelemn”. Răspuns-a bătrânul: „Tot așa este și sufletul: că măcar, deși nu ține nimic din cele ce întreabă, care lucru [totuși] nu mi se pare, se curățește însă mai mult decât cel ce nicidecum nu întreabă”.

3. Zis-a Avva Palladie: „Mai mult decât o fereastră bine-luminată se cuvine a vâna vorbirile bărbaților celor cuvioși, ca, printr-acestea, precum într-o carte scrisă

frumos, cineva să poată vedea și inima sa și, prin alăturare [contrast], să cunoască lenevirea sau sânguința sa; că multe din cele văzute sunt la cei îmbunătățiți, cele ce mărturisesc curăția sufletului lor, și floarea fețelor ceea ce înflorește împreună cu viețuirea și neîmpodobirea hainei, lipsa slavei deșarte în obicei, lipsa îngâmfării în cuvinte, simplitatea noimelor și cucernicia năravurilor [obiiceiurilor], cele ce [adică] pe cei ce iau aminte mult îi folosesc și în sufletele lor pun închi-puri¹²⁵ neschimbate ale faptei bune.

4. Un frate a întrebat pe un bătrân, zicând: „Bine este a merge la bătrâni, sau a ne liniști?” Și a răspuns bătrânul: „A merge la bătrâni este canon al Părinților celor vechi”.

5. Venit-a odinioară un frate la Avva Ioan Colovul, seara, și se sânguia să se ducă. Dar, începând el a grăi cu bătrânul pentru folos, s-a făcut dimineață și n-a cunoscut; și a ieșit bătrânul petrecându-l pe el, și au petrecut grăind până la al șaselea ceas; și l-a adus pe el bătrânul înlăuntru; și, gustând ceva, s-a dus așa.

6. Povestit-a Avva Cassian despre un stareț ce ședea în pustie că s-a rugat el lui Dumnezeu ca să-i dăruiască ca, atunci când se va porni vorbă duhovnicească, niciodată să nu dormiteze. Iar dacă cineva ar aduce cuvinte de clevetire și de vorbă deșartă, să se cufunde în somn, ca nu cumva auzurile lui să guste o otravă ca aceasta¹²⁶; și ceea ce a cerut, aceea i-a și dat lui Dumnezeu. Și zicea aceasta pentru că Diavolul este sânguitor al cuvântării deșarte și vrăjmaș a toată învățătura duhovnicească. Și adeverea cuvântul

¹²³ Lit.: apostaziei.

¹²⁴ Lit.: anorexia cuvântului.

¹²⁵ τύπος = întipăriri, imagini, pilde, forme, exemple.

¹²⁶ Prin urmare, vorba deșartă este și ea o otravă primejdioasă!

cu o pildă ca aceasta: „Odinioară, grăind eu pentru folos pentru niște frați oarecare, cu atâta greutate de somn s-au cuprins, încât nici genele lor n-au putut să le miște. Apoi, vrând eu a arăta lucrarea cea arătată a dracului, am adus în mijloc cuvânt de grăire în deșert, spre care, veseli făcându-se ei, îndată s-au trezit. Și, suspinând, am zis: «Iată, fraților, cât am vorbit eu despre lucrurile cele cerești, ochii voștri ai tuturor erau ținuți de somn, iar când a curs cuvântul deșert, toți cu sânguință v-ați trezit. Deci, rogu-mă, fraților, să cunoașteți lucrarea vicleanului drac și luați aminte de sine, păzindu-vă de dormitare, atunci când faceți sau auziți ceva duhovnicesc»”.

7. Dusu-s-a odinioară Avva Pimen, pe când era mai tânăr, către un stareț, ca să-l întrebe trei gânduri; iar dacă a venit către bătrân, a uitat unul și a întrebat numai despre cele două și, auzind cuvântul, s-a întors în chilia sa; și, cum a pus mâna ca să deschidă cu cheia, și-a adus aminte de gândul pe care-l uitase; și a lăsat cheia și s-a întors către bătrânul; și, văzându-l bătrânul pe el, a zis: „Te-ai grăbit să vii, frate”. Iar el i-a povestit lui, zicând: „Atunci când am pus mâna mea ca să iau cheia, mi-am adus aminte de gândul pe care-l căutam, și n-am deschis, ci m-am întors îndată, iar lungimea drumului era mare foarte”. Și i-a zis lui bătrânul: „Pimen, înțelegesc păstor¹²⁷, numele tău se va vesti în tot pământul Egiptului”.

8. Trei Părinți aveau obicei a merge în tot anul la Fericitul Antonie; doi dintre ei îl întrebau despre gânduri și mântuirea sufletului, iar unul tăcea totdeauna, nimic întrebând. Deci, de multe ori venind, și așa frațele acela era tăcând și nimic întrebând, i-a zis lui Avva Antonie: „Iată, ai atâta vreme de când vii aici, și nimic nu întrebi”. Iar acela, răspunzând, a zis lui: „Îmi ajunge mie numai să te văd, Părinte”.

9. Zicea Avva Pafnutie: „În toate zilele vieții bătrânilor mergeam la dânsii de două ori pe lună, având chilia departe de dânsii cu douăsprezece mile; și toate gândurile le ziceam lor, iar ei nu-mi ziceau nimic altceva

fără numai aceasta: «În care loc vei merge, să nu te numeri pe sineți, și vei fi odihnit»”.

10. Povestit-a oarecine despre un stareț că a făcut șaptezeci de săptămâni mâncând o dată pe săptămână; și se ruga pentru un grai al Scripturii, și nu i-a descoperit lui Dumnezeu; și a zis întru sineși: „Iată, atâta osteneală am făcut, și n-am isprăvit nimic; mă voi duce către fratele meu și-l voi întreba pe el”. Și cum a închis ușa ca să meargă, iată, s-a trimis la el îngerul Domnului, zicând: „Cele șaptezeci de săptămâni pe care le-ai postit nu s-au apropiat de Dumnezeu, iar când te-ai smerit pe sine a ieși către fratele tău, am fost eu trimis ca să-ți vestesc cuvântul”. Și, adevărindu-l pe el despre cuvântul pe care-l căuta, s-a dus.

II.

A Sfântului Marcu

Omul sfătuiește pe aproapele precum știe; iar Dumnezeu lucrează întru cel ce aude, după cum acela a crezut.

Bărbatul îndelung-răbdător mult este întru pricepere; așijderea și cel ce pune urechea sa la cuvintele înțelepciunii.

Nu te da înapoi de la a învăța, măcar foarte priceput de ai fi; căci economia lui Dumnezeu este mai folositoare decât priceperea noastră.

Celui ce voiește a ridica crucea și a urma lui Hristos i se cuvine ca, înaintea înțelegerii cu vreo cunoștință sau învățătură, să se sârguiască prin cea necurmată întru dânsul cercare a gândurilor, și prin multa grijire cea pentru mântuire, și prin întrebarea robilor lui Dumnezeu, a celor ce sunt de o minte și de un suflet, a celor ce se nevoiesc într-aceeași nevoiță; ca nu cumva, necunoscând unde și cum umblă, întru întuneric, fără lumina făcliei să călătorească. Căci, călătorind cu rânduială de sine, fără cunoștința evanghelicească și fără dreapta-socoteală și fără povățuirea cuiva, mult se poticnește și în multe gropi și curse ale vicleanului cade, mult se rătăcește, mult se ostenește și în multe primejdii cade, și nu știe ce sfârșit va dobândi.

¹²⁷ În grecește, Pimen înseamnă păstor.

Că mulți, deși prin multe osteneli și nevoințe au trecut, și rea-pățimire și multe trude au răbdat pentru Dumnezeu, însă prin rânduiala de sine [idioritmia] și nedreapta socoteală și neîndeletnicirea cu folosul de la aproapele, mulțimea ostenelilor lor netreb-nice și deșarte le-au făcut. Pentru aceasta, de este cu puțință, se cuvine să fii împreună și adeseori a te sârgui și a te nevoi să vorbești cu bărbați cunoscători. Căci, dacă nu ai făclia adevăratei cunoștințe, călătorind împreună cu cel ce o are, nu vei umbla întru întuneric, nu te vei primejdui în curse și în lațuri și nu vei cădea în fiarele cele înțeleghătoare ce se pasc întru întuneric, care pe cei ce umblă întru dânsul fără gânditoarea făclie a dumnezeiescului cuvânt, îi hrănesc și îi strică.

III.

A lui Avva Isaac Sirul

Întru tot lucrul socotește-te pe sineți a fi lipsit de învățătură, și în toată viața ta te vei arăta înțelept.

IV.

A Sfântului Maxim

Precum născătorii trupurilor au patimă¹²⁸ către cei născuți dintr-înșii, tot așa și mintea stă firește lipită la cuvintele sale. Și precum cei mai pătimiși dintre aceia, privesc la copiii lor ca pe cei mai blânzi și mai frumoși dintre toți – tot așa și nebunii privesc la cuvintele lor: măcar că sunt decât toate mai rele, decât toate i se par unei țelepte. Iar înțeleptului, nu așa [i se par] cuvintele sale, ci, atunci când i se pare că se vestește cum că sunt bune și adevărate, atunci mai vârtos nu crede judecării sale, ci pune pe alți înțelepți drept judecători ai cuvintelor și gândurilor sale – ca nu cumva să fi alergat sau încă să alerge în deșert – și de la dânsii primește adevărea.

¹²⁸ Aici în sensul de „suferă pentru” sau „sunt legați afectiv de”.

V.

Din Pateric

1. Zis-a un stareț: „Cel ce intră în fierbătoarea de mir, măcar nimic de nu va cumpăra, tot se împărtășește de mireasmă; tot așa și cel ce merge la stareț, de va voi să lucreze, îi arată lui calea smereniei și se face lui zid întru năvălirile dracilor”.

2. Mers-a un frate către Avva Filica, având cu sine mireni, și l-au rugat pe el să le spună lor cuvânt, iar bătrânul tăcea. Și, mult rugându-l ei, a zis lor bătrânul: „Cuvânt voiți să auziți?” Iar ei au zis: „Da, Avvo”. Iar el a zis lor: „Acum nu este cuvânt: căci atunci când întrebau frații pe bătrâni și făceau cele ce le ziceau lor bătrânii, Dumnezeu dădea cuvânt, pentru folosul celor ce întrebau. Iar acum, de vreme ce întrebă, dar nu fac cele ce aud, a ridicat Dumnezeu darul de la bătrâni, și nu află ce să grăiască, căci nu este cel ce lucrează”. Și, auzind, au oftat și au zis: „Roagă-te pentru noi, Avva”.

VI.

A Sfântului Efrem

Nu te lepăda de sfătuirea sfinților bărbați, măcar de ai fi cunoscător; că și aceasta este rod al cunoștinței.

VII.

A lui Avva Isaac

Nu căuta a lua sfat de la cineva ce nu este întru petrecerea¹²⁹ ta, măcar foarte înțelept de ar fi; ci mai vârtos vestește cele ale tale prostului ce este întru iscusul¹³⁰ lucrurilor, decât filosofului în cuvânt ce vorbește din cercetare, fără iscusul lucrurilor. Iar iscusul este aceea a nu intra cineva și a iscodi oarecari părți ale lucrurilor, neluând

¹²⁹ διαγωγῆ, sau care e străin/necunoscător de cele ale vieții tale.

¹³⁰ Experimentarea, (în)cercarea.

încă întru sineși cunoștință din lucrare, ci a simți cu lucrul folosul sau paguba lor prin a zăbovi într-însele. Căci, de multe ori, lucrul se arată având pagubă, iar înlăuntrul lui se arată având ascuns mare folos; iar la cel împotrivă așijderea: altădată se arată cumva plin de folos, iar înlăuntru este plin de pagubă; pentru aceasta, din mulțimea oamenilor nu puțini s-au păgubit din lucrurile ce se arată aducătoare de câștig. Deci pe acela să-l ai sfătuitor: care cu iscusul știe firile și puterile lucrurilor și care știe a le deosebi pe acestea fără greșală, care slobozenia întâi spre sineși temeinic o a chivernisit, acesta dar care este cel mai vrednic de crezut, pe care slobozenie cu socotință o dă și altora.

PRICINA A NOVASPREZECEA

Că supunerea este [un lucru] de nevoie; și care este folosul acesteia, și cum se îndreptează [dobândește].

I.

Din viața Sfântului Teodosie Chinoviarhul¹³¹

Sfântul Teodosie, ajungând la o vârstă înțelepțească, zămisbind dor de viață filosoficească¹³², plecând din țara sa, a venit la Ierusalim. Și, închinându-se celor sfinte cu sfințenia cuvenită, era întorcând gândul întru sineși: oare cum să înceapă a filosofa și pe care cărări din cele două să o aleagă - pe cea foarte singuratică și neamestecată [cu grijile lumești] sau pe cea împreună cu alți cucernici deopotrivă la scop cu dânsul? Însă, precum era atunci, n-a cercat a se liniști deosebi, judecându-l ca pe un lucru fără temei, neiscusit fiind el a se lupta singur de sineși cu duhurile vicleșugului. „Că dacă din cei din lume care se ostășesc, zicea, nimeni din cei ce s-ar lupta de sine n-ar ieși nebiruit la vitejie, nici cineva cu neștiința prisosit, care să fie adică cu totul nedeprins și neînvățat în războaie, care îndată din șanț în mijlocul vrăjmașilor pe sineși să se împingă, eu, având mâinile încă neînvățate spre oștire, nici degetele la război (cf. Ps. 143: 1), nici cu putere de sus fiind îmbrăcat, și mai vârtos pentru că luptarea aceasta este mult mai primejdioasă și plină de alunecări și curse, cum oare mă voi putea oști împotriva începătorilor, stăpânirilor, către țiiitorii lumii acestui veac întunecat, către duhurile vicleșugului? Lipsește doar ca mai întâi să mă fac ucenic la Părinții cei sfinți, la cei ce s-au iscusit întru aceste [fapte] bune, și așa să mă deprind din destul dintr-înșii de cele către înțelegătorii vrăjmași, iar apoi să secer la vreme și

roadele cele ce răsar din liniște”.

Acestea prea înțelepțește socotindu-le (căci la el avea, alături de altele, pricepere adâncă¹³³), îndată către cercarea celor ce cu osteneală fac cugetarea [lucrului] celui bun s-a dus, știind că deprinderea și învățătura din pătimire este mai temeinică. Deci aducându-se pe sineși lui Loghin, fericitului bătrân, care era mult deosebit de părinții cei din vremea lui, s-a dat aceluia, împărțind hrana și făcându-se locuitor cu dânsul; și, foarte îndulcindu-se întru obiceiurile aceluia, era pentru aceasta cu totul altoit lui, și, precum zice și dumnezeiescul David (cf. Ps. 62: 8), se lipise cu sufletul de el. Și bine se zice aceasta de cei vechi: că acela care stă alături de altul se aseamănă cu el, îndulcindu-se de acela, și, de aici, astfel se și crede a fi.

II.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Antonie: „Ascultarea cu înfrânare supune fiarele”.

2. Zis-a Avva Pimen: „A întrebat oarecine odinioară pe Avva Paisie, zicând: «Ce voi face sufletului meu, că nesimțitor este și nu se teme de Dumnezeu?» Și i-a răspuns lui bătrânul: «Du-te de te lipește de omul ce se teme de Dumnezeu; și întru apropierea ta de acela te vei învăța și tu de la dânsul să te temi de Dumnezeu”.

3. Zis-a Avva Isaia către cei ce încep și se supun la Sfinții Părinții: „Cea dintâi vopsea nu se șterge, precum la porfiră; și precum mlădițele cele tinere cu lesnire se întorc și se pleacă, tot așa și noi, începători fiind întru supunere”.

¹³¹ De aici este numit și „Începătorul vieții de obște”. Este prăznuit de Biserică la 11 ianuarie.

¹³² Trad. lit. În context: „călugărească”.

¹³³ Lit.: „cu acrivie”.

4. Zis-a Avva Moise către oarecare frate: „Vino, frate, întru ascultarea adevărului, acolo unde este smerenia, unde este tăria, unde este bucuria, unde este răbdarea, unde este îndelungă-răbdarea, unde este iubirea de frăție, unde este umilința, unde este dragostea. Că cel ce are ascultare bună este plin de toate poruncile Domnului”.

5. Mers-au odată patru schitioți la Marele Pamvo și fiecare a vestit fapta bună a celuilalt. Unul avea post mult, unul era neagonisitor, unul a câștigat multă dragoste, iar al patrulea era sub ascultarea unui bătrân de douăzeci și doi de ani. Și a răspuns lor Avva Pamvo: „Zic vouă că bunătatea [virtutea] celui de-al patrulea este mai mare decât cea a celorlalți. Că fiecare din voi, orice bunătate de ați câștigat, cu voia voastră ați ținut-o, iar acesta, voia sa tăind-o, voia altuia o face, și, pentru aceasta, mai mare decât voi este. Căci unii ca aceștia [precum al patrulea] sunt mărturisitori: dacă se vor păzi așa până în sfârșit”.

6. Zis-a Avva Ruf: „Cel ce șade întru spunerea unui Părinte duhovnicesc are plată mai mare decât cel ce se depărtează în pustie singur de sine”.

7. Zicea același: „Că a povestit unul din Părinți, zicând: «M-am răpit și am văzut în cer patru cete: în cea dintâi era omul bolnav care mulțumește lui Dumnezeu, în a doua, iubitorul de străini, care primea și slujea pe frați, în a treia, cel ce petrece în pustie și nu vede pe nimeni, iar în patra, cel ce șade întru supunerea părintelui său și se supune lui întru toate pentru Domnul. Iar cel pentru ascultare purta lanț de aur și haină albă în chipul norului, acela avea mai multă slavă decât ceilalți. Iar eu, de cum am văzut acestea, i-am zis celui ce mă povățuia: Cum acest mai mic are mai multă slavă decât ceilalți? Iar el mi-a răspuns, zicând: De vreme ce iubitorul de străini și pustnicul întru a lor voie și-au ales fapta bună, ascultătorul, toate voile sale părăsindu-le, atârnă de Dumnezeu și de părintele său, și pentru aceasta este mai proslăvit decât aceia”.

8. Zis-a Avva Iperehie: „Ascultarea este cheazășia călugărului; cel ce o a câștigat pe aceasta va fi ascultat de Dumnezeu și cu

îndrăzneală va sta lângă Cel ce S-a răstignit; că și Domnul Cel ce S-a răstignit S-a făcut ascultător până la moarte”.

9. Doi frați după trup au venit ca să locuiască într-o mănăstire; unul din ei era postitor, iar celălalt își alesese ascultarea, căruia orice îi zicea părintele, fără de îndoire făcea: că-i zicea lui de multe ori „mănâncă de dimineață”, și mânca, și iarăși, „să nu mănânci până diseară”, și nu mânca, și la altele așijderea, orice îi porunceă, împlinea cu bucurie. Și pentru ascultarea lui era slăvit de toți din mănăstire. Dar pizmuind fratele lui, postitorul, a zis întru sine: „Voi ispitii pe el [ca să văd] de are ascultare”. Și, venind către părintele, i-a zis: „Trimite cu mine pe fratele, ca să mergem la oarecare trebuință”. Și l-a slobozit Avva pe el. Și dacă au venit la râu, unde erau o mulțime mare de crocodili, a zis postitorul către fratele: „Pogoară-te în râu și treci”. Și s-a pogorât; și au venit crocodilii și-i lingeau trupul lui și nu l-au vătămat. Și, văzând postitorul, i-a zis lui: „Ieși din râu”. Și a ieșit nevătămat. Și, călătorind ei, au aflat un trup lepădat pe cale, și a zis postitorul: „De am avea o vechitură, am pune peste el”. Răspuns-a fratele: „Mai vârtos să ne rugăm, cumva poate va învia”. Și au stătut la rugăciune și, rugându-se ei, a înviat mortul, și se lăuda postitorul, zicând: „Pentru postirea mea a înviat mortul”. Dar Dumnezeu a descoperit toate părintelui mănăstirii. Și, dacă s-au întors, a zis Avva către postitor: „Fiindcă așa ai ispitit pe fratele tău la râu, iată, pentru ascultarea lui a înviat mortul”.

10. Zis-a Avva Pimen: „Nu te număra pe sineți, ci te lipește de cel ce petrece bine”.

III.

A lui Avva Marcu

Cel ce este sub păcat nu poate să biruiască singur voia trupească, pentru că zădărnirea o are neîncetat zăcând întru patimi.

Pătimaș fiind [cineva], se cuvine a se ruga și a se supune, căci a bate război cu deprinderile cele de mai-nainte e cu puțință

[numai] prin ajutor.

Cel ce se luptă împotriva voii cu supunerea și cu rugăciunea este nevoitor bine-meșteșugos, arătând în chip luminat gânditoarea luptă prin depărtarea de cele simțite.

IV.

A Sfântului Diadoh

Ascultarea s-a cunoscut a fi întâia bunătate dintre toate faptele bune cele începătoare pe care cineva trebuie să o aibă, ca una care leapădă părerea de sineși astfel născând nouă smerita cugetare. Drept aceea, celor ce o suferă pe ea cu dulceață, ea li se face ușă a dragostei către Dumnezeu. Pe aceasta lepădând-o Adam, a alunecat în adâncul tartarului; pe aceasta îndrăgind-o Domnul, întru cuvântul [pricina] economiei [mântuirii], a ascultat de Părintele Său până la Cruce și la moarte - iar întru acestea nu S-a făcut întru nimic mai prejos decât măreția Lui -, ca, dezlegând prin ascultarea Sa vina neascultării omenești, să întoarcă întru fericita și veșnica viață pe cei ce trăiesc cu ascultare. Deci se cuvine ca mai întâi pentru aceasta să ne sânguim noi, cei ce am primit asupra-ne lupta împotriva părerii de sine a [îngâmării] diavolului; căci aceasta ne va arăta nouă (celor ce ne apropiem) în chip nerătăcit toate cărările faptelor bune.

V.

A lui Avva Cassian

Prin nicio altă neajungere nu poartă Diavolul pe om așa de mult în prăpastia pierzării precum prin a-l pleca pe el să nu primească a-și pune în rânduială viața sa prin învățătura și tipicul Părinților, și așa a urma voii sale. Că cel ce umblă cu a sa socoteală și judecată, niciodată nu va călători temeinic, ci în multe se va poticni și se va rătăci, și peste primejdii multe și cumplite va da, că cel ce călătorește întru întuneric de-a pururea va suferi.

Încă se cuvine nouă să ne învățăm și aceasta, și din meșteșugurile și științele cele omenești să luăm pildă: că, dacă pe acelea și cu mâinile de le pipăim, de la înșine nu putem a le îndrepta [învăța,], ci avem pentru aceasta trebuință de cel ce ne învață bine și ne arată fiecare lucru, cum nu-i nebunie și nepricepere a socoti că meșteșugul cel duhovnicesc - cel decât toate meșteșugurile și științele mai anevoie și mai ostenicios - îl putem îndrepta fără dascăl? Care [meșteșug] nu este numai trupesc și văzut - precum celelalte meșteșuguri cu care se îndeletnicește cineva numai împrejurul celor trupești -, ci și ascuns și nevăzut, ca cel ce numai către suflet privește și numai un scop ca acesta are, ca pe dânsul să-l facă [cu] chip dumnezeiesc; iar neizbutirea în acest meșteșug face nu numai pagubă vremelnică, ci pricinuieste și pierzarea sufletului, moarte veșnică și muncă.

VI.

A Sfântului Maxim

Dumnezeu-Cuvântul lui Dumnezeu și Tatăl Se află tainic în fiecare din poruncile Sale; iar Dumnezeu și Părintele nedespărțit este de Cuvântul Său, fiind cu totul într-Însul în chip firesc [după fire]. Deci cel ce primește dumnezeiasca poruncă, și o face pe ea, primește pe Cuvântul lui Dumnezeu Cel dintru dânsa; pe Care, cel ce L-a primit prin porunci, L-a primit printr-Însul și pe Tatăl, Cel ce este după fire împreună cu Dânsul. Încă și pe Duhul Cel ce este în chip firesc întru Dânsul, că zice: *Amin zic vouă: Că cel ce-L primește pe Cel pe care-L voi trimite, pe Mine Mă primește; iar cel ce Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 13: 20). Deci cel ce primește porunca, și o face pe ea, o are tainic primită pe Sfânta Treime¹³⁴.

¹³⁴ La prima vedere cuvântul Sfântului Maxim nu pare a fi zis despre ascultare, nepomenind de termen ca atare. Socotind și cele zise mai-nainte și unindu-le cumva cu cele ale Sfântului Maxim, am putea spune că Sfântul Maxim arată ce înseamnă sau ce presupune ascultarea după Dumnezeu. Citatul de la Ioan a fost tâlcuit de alți Sfinți Părinți și ca o referire la chipul trimiterii și primirii Apostolilor și a ce-

VII. Din Pateric

1. Zis-a Avva Iosif Thebeul: „Trei lucruri sunt cinstite înaintea Domnului: când omul este bolnav și i se adaugă lui ispite, și le primește pe ele cu mulțumire; al doilea: când cineva face toate lucrurile lui curate înaintea lui Dumnezeu, neavând nimic omenesc; iar al treilea: când cineva șade întru supunerea unui părinte duhovnicesc și se leapădă de toate voile sale; iar aceasta are o cunună mai mult”.

2. Zis-a un stareț: „Purtându-ți păcatele tale, fii ca cămila: urmând legat celui ce știe calea lui Dumnezeu”.

3. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Fac în chilia mea toate cele ce se cuvin, și nu aflu mângâiere de la Dumnezeu”. Și i-a răspuns lui starețul: „Aceasta ți se întâmplă ție pentru că te sfârâmi fără socoteală și voiești ca voia ta să sporească”. Zis-a fratele către stareț: „Dar ce poruncești să fac, părinte?” Zis-a lui bătrânul: „Du-te și te lipește de omul ce se teme de Dumnezeu, și smerește-te pe sineți dându-i lui voia ta, și atunci vei afla mângâiere de la Dumnezeu”.

---

lorlalți de după ei - preoți, episcopi etc. Prin urmare, cel ce primește pe cei uniți cu Dumnezeu, pe fiii Lui după har, fie ei clerici sau nu, și ascultă de ei - ca de unii ce sunt cu totul ai lui Hristos - ascultă și primesc tainic (și) pe Sfânta Treime, ale Cărei porunci le-au împlinit (și) prin cei trimiși de Aceasta. Dacă totuși sunt și unii care pretind ascultare în numele Bisericii sau a lui Dumnezeu de la alții, și care nu sunt cu totul ai lui Hristos, lucrând tainele Lui în chip fățarnic și în alte scopuri, dar care totuși folosesc cumva pe aceia de la care pretind ascultare, iar aceia îi ascultă, aceasta este o excepție sau o iconomie deosebită îngăduită de Dumnezeu, care întărește și confirmă de fapt acrvia de care s-a vorbit mai-nainte; iar atunci când tainele acelorora, propovăduirea lor, continuă să fie lucrate în chipul pomenit mai sus, sau chiar prin abatere de la credință, ajungând obicei de sine stătător sau chiar „binecuvântat”, atunci nu se mai poate crede într-o iconomie a lui Dumnezeu de dragul unora, ci de o înșelare de care se cuprind tot mai mulți (cu deosebire cei din cler), în chip ierarhic.

VIII. A Sfântului Efrem

Pentru a nu voi noi a răbda mic necaz pentru Domnul, cădem fără voie în multe și rele necazuri; și, pentru că nu voim să ne părăsim voia pentru Domnul, înșine ne solim nouă pagubă sufletească și pierzare; și pentru că nu voim să suferim întru supunere și să ne facem defăimare pentru Domnul, pe înșine ne lipsim de mângâierea dreptilor; și pentru că nu ne plecăm sfătuirii celor ce ne pun lege pentru Domnul, ne facem pe înșine bucurie viclenilor draci; iar pentru că nu primim pedeapsă cu toiaș, ne va moșteni pe noi cuptorul focului nestins, unde nu este mângâiere.

IX. A lui Avva Marcu

Nu te face ucenic al celui ce se laudă pe sine, ca nu în locul smereniei să te înveți mândria.

PRICINA A DOVĂZECEA

Că nu se cuvine ca cineva să creadă luiși, ci din sfătuirea Părinților să se împărtășească în toate, și pe cele ascunse ale inimii curat a le mărturisi, fără a ascunde ceva.

I.

A lui Palladie

1. Era un oarecare Iron, Alexandrin de neam, ce locuia aproape de mine, tânăr, isteț, ascuțit la minte, curat cu viața în chip covârșitor, subțire la buna-petrecere, încât mulți din cei obișnuiți ai lui ziceau cum că de multe ori mănâncă o dată la trei luni, îndestulându-se numai cu Împărtășania, sau cu vreo buruiană sălbatică pe care ar fi găsit-o. Pe acesta l-am cunoscut și eu mergând împreună cu Fericitul Albin la Schit, care era departe de noi, ca la patruzeci de stadii; și, întru acestea călătorind noi, mâncam și beam de două ori, iar acela nicidecum gustând, mergea pe jos, recitând pe de rost psalmi, pe cel mare [Ps. 118] și pe ceilalți cincisprezece, Trimiterea către Evrei, Isaia, parte din Ieremia Proorocul, Evanghelistul Luca și Parimiile [Pildele]; mergând noi cu acesta, a-l ajunge nu puteam. Acesta, după mari osteneli vitejești și sudori, cu îngâmfaarea nebuniei ridicându-se sus întru înălțime, de acolo înaintea tuturor cu jalnică cădere s-a surpat, și asupra Sfinților Părinți s-a ridicat cu slavă deșartă, și zicea: „Cei ce se pleacă învățăturii voastre se amăgesc; că nu se cuvine a avea alți învățători afară de singur Hristos; că Însuși Mântuitorul a zis: *Să nu vă chemați pe voi învățători pe pământ* (Matei 23: 10)“.

Ca și cel mai-nainte scris Oualis¹³⁵, s-a întunecat atât de mult la minte, încât a căzut cu pierzătoria mândrie de sus în jos, iar mai pe urmă a trebuit să fie pus în fiare, căci nici de Dumnezeieștile Taine nu voia

să se apropie. În sfârșit, ca de un foc mare de dracul fiind gonit, prin Dumnezeiasca Pronie s-a pogorât în Alexandria, ca să scoată un cui, cum se zice, cu un alt cui.

Și așa a căzut în nebagare de seamă¹³⁶ mergând la hipodrom, și petrecându-și cealaltă vreme în cârciumi; în sfârșit, și de pofta femeiască cuprinzându-se, se sfătuia să păcătuiască către oarecare actriță, adeseori vorbind cu ea cele spre rana sa¹³⁷. Și, întru unele ca acestea fiind, i s-a făcut lui după o oarecare iconomie bube la mădulare, și în șase luni atâta a bolnăvit, încât părțile cele de rușine i-au putrezit și au căzut de la sine. Însă însănătoșindu-se mai pe urmă și întru simțire venind, s-a întors fără aceste mădulare; și, venind întru pomenirea cereștii petreceri întru pricepere dumnezeiască, a mărturisit Părinților toate cele întâmplare lui, dar nemaiajungând a lucra iarăși petrecerea cea mai-nainte, după puține zile a adormit.

2. Un altul, pe nume Ptolemeu, viață de fapte bune anevoie de povestit iscusind la început, a locuit dincolo de Schit, într-un loc ce se cheamă Scara, întru care, pentru că era departe de apă la optsprezece stadii, niciunul din călugări n-a putut locui. Iar acela ținea vase de lut și burete, adunând în vase roua care se pogora în decembrie și ianuarie; și, așa punând-o în vase de lut, i-a ajuns lui timp de cincisprezece ani; iar în toată această vreme n-a vorbit deloc cu nimeni. Deci înstrăinându-se de folosul cel învățătoresc [de la dascăli] și de vorbirea Sfinților

¹³⁶ Ir diferență, negrijă.

¹³⁷ ἔλκος. Propriu-zis despre rana sa pricinuită de bube (mai exact: abces) la mădulele de sub pânțele, se scrie după aceasta. Traducerea neogreacă redă ἔλκος prin πάθος (patimă, suferință), termen care ne face să credem că el vorbea cu actrița mai degrabă despre patimile în care se complăcea.

¹³⁵ Despre Oualis s-a vorbit mai-nainte în *Istoria Lausiacă*, carte din care citează autorul. Așijderea și acesta căzuse în multă mândrie: închizându-se în chilia sa, refuza să iasă ca să primească Sfintele Taine.

Părinți, ca și de deasa împărtășire cu Sfintele Taine ale lui Hristos, atâta s-a nebunit abătându-se din calea cea dreaptă, încât a căzut în eresul cel fără de Dumnezeu, vrăjmașul punându-i acestuia în minte să zică că lucrurile nu au nicio ființă, că toate sunt simple și lumea se poartă de sineși.

Apoi, intrând cu totul în sufletul lui, zicea¹³⁸: „Acesta dar astfel fiind, ce te împilezi pe sineți așa în deșert, că ce te va folosi pe tine, nefiind răsplătire? Și ce plată ți-ar ajunge ție pentru atâtea osteneli? Sau cine este cel ce îți răsplătește ție? Și care este judecata cu care îngrozește Scripturile, toate fiind fără Pronie?”

Cu aceste gânduri satanicești fiind stăpânit ticălosul Ptolemeu, depărtându-se de pustnicie, se povestește despre el că umbla cu capul pe sus¹³⁹, ieșit din mințile cele după fire până în ziua de astăzi, rătăcea prin Egipt, dându-se pe sine îndrăcirii pântecelui și beției, nevorbind nicidecum cu nimeni și înconjurând așa mut târgul, se arăta pe sine jalnică priveliște și vrednică de plâns creștinilor spre batjocura celor ce nu cunosc viața noastră [creștinească]. Și o atât de mare și netălmăduită primejdie l-a ajuns pe ticălosul Ptolemeu din părerea cea dobitocească [irațională], încât se socotea pe sine că are o cunoștință mai presus de toți Sfinții Părinți, nevorbind [de fapt] niciodată cu dânșii, ca prin învățătura acestora să se povățuiască, ci, nepovățuit aflându-se, în cel mai dedesubt fund al morții a căzut; căci cei ce nu au povățuire, aceia cad ca frunzele.

II.

Din viața Sfântului Savva

Odinioară, Cuviosul Părintele nostru Savva, precum se obișnuise, în vremea postului ducându-se în pustie și petrecând acolo, un oarecare din ucenicii săi, Iacov, de neam ierusalimit și obraznic cu năravul,

uneltind o socoteală mojicească¹⁴⁰, întovărășind încă și pe alți călugări asemenea cu el la mojicie, s-a apucat a-și alcătui lângă lacul ce se cheamă Eptastomon o lavră a sa, zidind chilii și rânduind casă de rugăciune, gătind și celelalte câte îi sunt de folos lavrei.

Dar, mâniindu-se frații și nelăsând a spori mai mult zidirea, acela, pe lângă nedreptatea lucrului, a adăugat și minciună, zicând că acestea se fac după voia Părintelui Savva; care, auzindu-se de călugări, aceștia s-au depărtat și nu l-au mai oprit pe el de la zidire, însă nu s-au putut izbăvi de măhnire, văzându-l cu ochii lor pe el că tăia nu mică parte din lavră; însă, socotind că Iacov grăiește adevărat, tăceau, așteptând întoarcerea Părintelui lor.

Iar după plinirea postului, întorcându-se către lavră și dumnezeiescul Savva și cuprinzând cu vederea cele făcute, a chemat îndată pe Iacov, pe care l-a sfătuit părintește să se depărteze de ceea ce s-a apucat, căci nu este nici după Dumnezeu, nici după voia fraților, și chiar și lui îi este foarte cu greșală, a i se încredința adică sufletele altora, mai-nainte de a se învăța bine pe sineși. Și așa dumnezeiescul Părinte mai întâi l-a sfătuit cu blândețe și părintește, dar, de vreme ce vedea pe Iacov împotrivindu-se și nicidecum supunându-se, schimbându-și puțin din obișnuita blândețe, a zis: „Eu, o fiule, socotesc a fi ție de folos ceea ce te-am sfătuit eu, dar de vreme ce tu nu te supui, vezi ca nu cumva cu vreo mare vătămare să te înveți a-ți fi ție de folos aceea¹⁴¹”.

Acestea zicându-le, se îndrepta spre turn; iar Iacov îndată începu a pătimi de tremurare a trupului, numai decât fiind cuprins de mare fierbințeală, apoi, căzând la pat, șapte luni de-a rândul s-a chinuit și s-a strămtorat cu o boală ca aceasta; iar în tot acest răstimp, stingându-se toată nădejdea lui pentru viață, și-a adus aminte de nesupunerea pe care a arătat-o odinioară către

¹³⁸ Îi sugera.

¹³⁹ Plin de părere de sine, de slavă deșartă.

¹⁴⁰ σκαλοτέρα = rea, vătămătoare, întemeiată pe neascultare și îngâmfare.

¹⁴¹ Vezi ca nu cumva din părutul folos al acestei lucrări ale tale să primești spre învățătură o mare vătămare.

Savva și îndată întins s-a rugat către cei de față ca să-l ridice pe el pe pat precum era și, ducându-l, să-l pună lângă sfințitele picioare ale Marelui Savva, „ca să mă ierte, zicea, de neascultare, și nu așa, neiertat către dânsul fiind eu, să-mi sfârșesc viața”.

Aceasta dar făcându-se, și pe pat zăcând fiind adus Iacov, blând către dânsul căutând cu adevărat blândul și milostivul, i-a zis: „Cunoscute-ai, zice, frate, care este rodul obrazniciei? Te-ai învățat îndestul? Ai învățat care sunt începerile neascultării și nesupunerii?” Iar el, abia putând-și desface buzele (că din pricina boalei i se ferecaseră și acelea), a zis într-un târziu: „Iartă-mă pe mine, cinstite Părinte, pe mine, care durerea cea de pe urmă o duc”. Iar acela îndată a zis: „Dumnezeu, frate, să te ierte”. Și, zicând așa, i-a atins mâna, iar mâna aceluia s-a făcut în putere; și, o, minune, îndată s-a sculat, apoi i-a dat și din Preacuratele și sfintele Taine, iar acelei Dumnezeiești hrane i-a urmat hrana trupească, și așa se hrănea și se întărea. Și, însănătoșindu-se, se arăta tuturor mai presus de fire, sculându-se din pat mai cu lesnire decât cei ce sunt sănătoși. Apoi și-a dat luiși o certare ca aceasta: să nu se mai întoarcă către acele zidiri noi. Iar venind lucrul întru auzurile lui Ilie Patriarhul, nu i s-a părut de suferit a lăsa pe acestea să petreacă mai mult, ci, trimitând de îndată, le-a surpat pe toate din temelie, peste care a pus și foc.

Însă dumnezeiescul Savva, vrând a-l arăta pe Iacov fiu al ascultării, i-a dat lui în mână slujirea străinilor ce veneau la lavră. Deci s-a întâmplat odată că, pe când fierbea bob - ca un nedeprins cu totul și neiscusit fiind către acestea -, l-a gătit așa de prisosit și peste trebuință, încât din el rămânea și pentru a treia zi. Iar el, atâta din bob cât era peste trebuință l-a aruncat ca pe o lepădătură lângă pârau de lângă lavră, care lucru n-a fost tănuț nicidecum de Sfântul Savva, că zice: *Ochii înțeleptului în capul lui* (Eccl. 2: 14). Deci s-a dus îndată pe ascuns și pe bobul cel vărsat adunându-l, l-a întins puțin la soare, pe care apoi l-a strâns iarăși.

Apoi, trecând la mijloc o vreme oarecare, a chemat la ospăț numai pe Iacov; și gătind bine foarte acel bob - pe care el, cu

puțin mai-nainte aruncându-l lângă pârau, l-a lăsat acolo -, mâncare dulce i-a pus lui înainte. Iar pe când mâncau, dumnezeiescul Savva a început a ispiți pe Iacov, zicând: „Iartă-mă, frate, că poate nu după cum mi-a fost voia te-am mângâiat cu bucatele, de vreme ce nu știu nici iscusul gătirilor și al dresurilor”. Iar el, zicând că foarte s-a îndulcit de dânsule și cum că este multă vreme de când nu s-a mai îndulcit cu o astfel de mâncare, luând prilej Marele Savva, i-a zis: „Să știi, fiule, că acel bob este, pe care tu, cu puțin mai-nainte, ca pe un netrebnic l-ai slobozit lângă pârau. Iar acum este ție vreme a socoti că celui ce nu-i este cu puțință a iconomisi nicio oală de legume - ca să fie deopotrivă cu trebuința și să nu treacă de aceasta -, nici îndestulat nu va fi spre a putea bine-povățui starea-înainte a fraților. Drept aceea, nu este nepotrivit a aduce spre mărturie și zicerea apostolească: *Dacă casa sa nu știe a o chivernisi, cum va ști acesta a chivernisi Biserica lui Dumnezeu?* (I Tim. 3: 5). Acestea și altele ca acestea vorbindu-i lui Iacov, pe de-o parte a îndreptat părintește iconomia, iar pe de alta a muștrat pe cea mai-nainte obraznicie a aceluia; și, întărindu-l ca nu cumva iarăși să fie prins într-o patimă ca aceasta, l-a slobozit pe bărbat cu rugăciunea și cu blagoslovenia.

Iar în vremea mai de pe urmă, liniștindu-se Iacov în chilie, s-a supărat cumplit de gândurile cele necuvioase ale trupului; și mare furtună a poftii era împrejurul lui; dar stând vitejește nu puțină vreme împotriva acestora, privind apoi spre noianul ispitelor și părându-i-se cum că furtuna ispitelor nu se va opri niciodată (iar acest lucru cu adevărat a fost [gând] al vicleanului și al amestecării aceluia și a năvălirii vrăjmașilor), întunecându-se la minte, încă venind și întru uitarea pravilelor, smulgând cuțitul, și-a tăiat mădulele cele născătoare de copii, cu rău pe răul acela mai vartos rău tămăduindu-l¹⁴²; apoi, nesuferind durerea și curgerea sângelui, îi striga pe cei de aproape, chemând pe cei ce puteau ca să-l ajute.

¹⁴² Afirmație ironică. Scăpând adică în chip rău de un rău, a făcut un rău și mai mare.

Și alergând ei și văzând această voință grozăvie a sa, cu meșteșuguri doftoricești precum puteau îi ajutau și durerea o opreau. Dar lucrul a mers și până la Sfântul Savva; și, tămăduindu-se Iacov de durere, l-a scos pe dânsul din lavră ca pe un vrăjmaș de sineși ce cu a sa mână și-a făcut rău. Pentru aceasta, oarecare iute căință intrând în Iacov, rănea amar sufletul lui: lacrimi fierbinți îl făcea a vărsa și cu amar dintru adânc a suspina, și cu totul jalnică era priveliștea aceea, încât pe cei de acolo ce-l vedeau îi îndemna spre milostivire.

Deci, așa aflându-se, s-a apropiat către Fericitul Teodosie, căruia i-a vestit acele cumplite războaie ale trupului, vrăjmașia cea spre sine spunându-i și pe înstrăinarea din lavră tânguind-o. Deci, miluindu-l acela pe dânsul, s-a dus cu dânsul la Fericitul Savva și s-a făcut lui rugător ca să ierte pe fratele, ca pe dânsul cu cele cuviincioase canonisiri [epitimii] iarăși în lavră să-l primească.

Iar Savva, spre rugămințile prietenului său îmblânzindu-se, mult foarte spre aceasta ajutându-i lui și ale sale îndurări, a primit pe Iacov, căruia i-a pus încă și alte porunci: ca cu niciunul din lavră să nu se împărtășească, nici de cuvânt nici de vedere. Și deci avea iarăși pe Iacov liniștindu-se în chilie și arătând multă pocăință, rugându-se întins lui Dumnezeu, până când de sus i s-a iertat lui vina, iar în ce fel, se va spune îndată.

I s-a părut¹⁴³ odată acestui dumnezeiesc Savva că vede un oarecare bărbat luminat și, dulce rază de lumină de pretutinde, slobozind, stătea aproape de el, iar înaintea picioarelor lui Iacov arăta spre un mort lepădat, iar Iacov, rugându-se pentru mort lui Dumnezeu, s-a auzit apoi un glas de sus, zicând: „Iacove, auzitu-s-a rugăciunea ta, atinge-te dar de mort și va învia”. Apoi, atingându-se Iacov, precum i s-a poruncit, mortul a înviat. Iar acel bărbat luminat, uitându-se către Savva și ce voiește vedenia degrab

tâlcuindu-i, a ieșit îndată din chilie și, chemând pe Iacov, i-a poruncit ca de aici înainte să se apropie de dumnezeiasca slujbă. Deci, apropiindu-se acela la biserică și cu frații de cea după Hristos sărutare împărtășindu-se, s-a pogorât apoi și către Fericitul Teodosie, și pe acela așijderea în Hristos sărutându-l, a șaptea zi după vedenie, dintru această viață bucurându-se s-a dus.

III.

Din Pateric

1. Mers-am odinioară la oarecine din Părinți și l-am întrebat pe el, zicând: „De va avea cineva vreun gând, și se vede pe sineși [deja] biruit, și, de multe ori citind cele ce au zis Părinții despre un gând ca aceasta, se ispitește a-l îndrepta pe acesta, dar nu poate cu niciun chip, ce este mai bine: a vesti gândul oarecăruia din Părinți sau a se sârgui a face cele ce a citit, îndestulându-se cu a sa conștiință?” Răspuns-a bătrânul:

„Dator este a vesti la un om ce-l poate folosi pe el, și a nu îndrăzni de sine, că nu poate cineva să-și ajute luiși, mai vârtos atunci când de patimi este împilat. Că mie, zice, tânăr fiind, una ca aceasta mi s-a întâmplat:

Aveam patimă sufletească și mă biruiam întru dânsa; dar, auzind de Avva Zinon că pe mulți, așa având, i-a tămăduit, am voit să mă duc și să-i vestesc lui, iar Satana mă împiedica, punându-mi în gând: «Că de vreme ce știi ce ești dator a face, fă precum citești. Și dar ce mergi să ostenești pe bătrânul?» Deci, când mă sârguiam a merge și a vesti lui, războiul se ușura de la mine prin meșteșugul vicleanului care-l ușura tocmai ca să nu mă duc, iar dacă mă supuneam a nu merge, iarăși de patimi mă stăpâneam, și aceasta multă vreme mi-a meșteșugit-o mie vrăjmașul, nelăsându-mă a mă mărturisi bătrânului. Încă de multe ori am și mers la bătrânul vrând a-i spune lui cugetul, și vrăjmașul nu mă lăsa, aducând rușine în inima mea și zicând: «Că de vreme ce știi cum trebuie să te tămăduiești pe sineși, ce trebuință este să mai spui și altcuiva? Că doar nu te lenevești

¹⁴³ ἑδόκει de la δοκέω = a (i se) părea (că); a socoti, a gândi sau a grăi ceva în urma unei încredințări, luări la cunoștință sau vedenii”.

pe sineți, știind doar ce au zis Părinții».

Acestea îmi puneau deci în gând po-trivnicul, ca să nu arăt patima la doftor și să mă tămăduiesc; iar bătrânul cunoștea cum că am gânduri, dar nu mă vădea, așteptând ca eu să le mărturisesc pe ele; și mă învăța despre dreapta viețuire, iar apoi mă slobo-zea. Iar mai pe urmă, plângând eu, am zis întru sinemi: «Până când, ticăloase suflete, nu voiești a te tămădui? Alții de departe vin la starețul și se tămăduiesc, iar tu nu te rușinezi, aflându-te aproape de doftor și ne-mărturisindu-te?» Deci, înfierbântându-mă cu inima, m-am sculat și am zis întru sinemi că, ducându-mă la bătrânul, de nu voi afla acolo pe cineva, voi cunoaște că este voia lui Dumnezeu ca să-i vestesc lui gândul. Și, ducându-mă eu, n-am aflat pe nimeni. Iar starețul, după obicei învățându-mă despre mântuirea sufletului și cum se curăță cine-va de gândurile cele spurcate, eu, de vreme ce m-am rușinat și nu i-am descoperit lui nimic, vrând eu a mă duce, sculându-se el, a făcut rugăciune și mă petrecea, mergând înaintea mea până la ușa cea din afară. Iar eu, muncindu-mă de gânduri - a spune sau a nu spune bătrânului -, mergând încetișor-încetișor înapoi, iar acela întorcându-se și văzându-mă muncit de gânduri, mă bate în piept și-mi zice: «Ce ai? Și eu sunt om». Iar aceasta zicând, mi s-a părut că mi s-a deschis inima și am căzut pe față la picioarele lui, zicând: «Miluiește-mă!» Iar starețul mi-a zis: «Ce ai?» Răspuns-am eu: «Nu știi ce am?» Răspuns-a acela: «Se cuvine ca tu să spui aceasta».

Iar atunci am spus lui cu rușine cu de-amănuntul patima mea. Și el mi-a zis: «Pentru ce mai demult te-ai rușinat a-mi spune? Nu sunt și eu om? Vrei însă să-ți spun totuși ceea ce știu? Nu ai oare trei ani de când vii aici având aceste gânduri și ne-mărturisindu-le pe ele?» Iar eu mărturisind și căzând iarăși și rugându-mă și zicând lui: «Miluiește-mă pentru Domnul», mi-a zis: «Du-te și nu te lenevi de rugăciunea ta și să nu clevețești pe nimeni. Deci ducându-mă în chilia mea și nelenevindu-mă de rugăciu-nea mea, cu darul lui Hristos și rugăciunea bătrânului, nu m-am mai supărat de patima

aceea. Iar după un an mi-a venit un gând ca acesta: «Oare nu pentru mine Dumnezeu a făcut mila Sa, și nu pentru starețul?» Și, cu-gețând aceasta, m-am dus să-l ispitesc pe el; și, luându-l pe el deosebi, i-am făcut metanie și i-am zis: rog pe iubirea ta de Dumnezeu¹⁴⁴, părinte, roagă-te pentru mine pentru gândul acela de care ți-am vestit odinioară. Iar el m-a lăsat să zac lângă picioarele lui; și, tă-când puțin, mi-a zis: «Scoală, ai credință!» Iar eu, auzind, de rușine voiam să mă înghi-tă pământul. Și, sculându-mă, nu puteam să privesc și să-l văd pe bătrânul; și m-am în-tors la chilie, minunându-mă și înspăimân-tându-mă».

2. Zis-a un stareț: „Cine se face nebun pentru Domnul, îl înțelepțește pe el Domnul”¹⁴⁵.

3. Întrebat-a un frate pe oarecare din stareți: „Cum de nu sunt lăsat a fi slobod cu bătrânii despre gândurile mele?” Și a răs-puns bătrânul: „Pentru nimic nu se bucură vrăjmașul așa de mult precum pentru cei ce nu-și arată gândurile lor”.

4. Zis-a Avva Antonie: „Am văzut călugări căzând după multe osteneli, și ve-nind întru ieșirea din minți pentru nădejdea cea spre lucrul lor, și pentru a amăgi pe cel ce a zis: *Întreabă pe tatăl tău, și-ți va vesti ție; pe cei bătrâni ai tăi, și-ți vor spune ție* (Deut. 32: 7)”.

5. Zis-a iarăși: „De este cu putință, și câți pași pune călugărul sau câte pică-turi bea în chilia lui, dator este a mărturisi bătrânilor și a întreba, ca nu cumva să gre-șească întru dânsule. Că un frate, fiind sub un părinte, a aflat un loc depărtat și liniștit în pustietate, și ruga pe părintele său, zicând: «Blagoslovește-mă să locuiesc întru dânsul, și nădăjduiesc întru Dumnezeu și întru rugă-ciunile tale că mă voi osteni foarte». Și nu l-a lăsat starețul său, zicând: «Cu adevărat, știu că te vei osteni mult, dar tocmai pentru că nu

¹⁴⁴ Sau: „theofilia ta”.

¹⁴⁵ În context, nebunia sugerată aici pare a fi cea a as-cultării necondiționate, care urmează și acele sfaturi care în aparență par nebunești pentru mulți, precum zice și Sfântul Apostol Pavel (I Cor. 4: 10).

ai stareț îndrăznești spre lucrul tău, cum să plăci adică lui Dumnezeu; iar de vei îndrăzni cu totul [să socotești] că lucru călugăresc faci, pierzi osteneala ta și-ți pierzi mințile»”.

6. Zis-a Avva Moise: „Monahul, sub părinte duhovnicesc fiind, dar neavând ascultare și smerenie, de postește de sineși sau face altceva, având pentru aceasta părere bună despre sine, unul ca acesta nu va câștiga nicio faptă bună, nici nu știe ce este monahul”.

7. Spus-a Avva Pimen: „Zicea Avva Theona că, măcar de va câștiga cineva fapta bună de la sineși, Dumnezeu nu-i va da lui har ca fapta bună să rămână după dânsul; căci știe că nu este credincios întru lucrul său; iar de va merge către prietenul său, atunci (darul) va rămâne întru dânsul”.

8. Zis-a un stareț: „De te supără pe tine gândurile spurcate, nu le ascunde pe ele, ci spune-le pe ele îndată duhovnicescului tău părinte și le vădește; că atâta vreme cât omul va ascunde gândurile sale, pe atâta se vor înmulți și vor lua putere. Că precum șarpele, dacă iese din culcușul său, fuge îndată, tot așa și gândul cel viclean, arătat fiind, îndată piere; și precum viermele în lemn, așa gândul cel rău strică inima. Cel ce arată gândurile sale, îndată se tămăduiește, iar cel ce le ascunde, cu mândria boalește”.

9. Avva Macarie, locuind în pustie, sihăstrea singur întru dânsa; și era în josul lui o altă pustie, întru care locuiau mai mulți frați. Deci într-o zi, stând afară din chilia sa, a văzut pe Satana trecând pe cale în chip de om, și purta un fel de stihar de in cu găuri și de fiecare gaură era spânzurată o tigvuliță; și, cunoscându-l pe dânsul bătrânul, a zis: „Unde merge marele?” Iar el a zis: „Mă duc să aduc aminte fraților¹⁴⁶”. Și a zis bătrânul: „Și pen-tru ce-ți trebuie tigvulițele acestea?” Iar acela a zis: „Aduc gustări fraților”. Iar bătrânul: „Și acestea toate?” Iar acela a răspuns: „Da, dacă cuiva nu-i place una, îi dau alta, iar dacă nici aceasta, îi dau alta. Și, cu adevărat, dintr-acestea toate, măcar una tot

îi va plăcea”. Și, acestea zicând, s-a dus.

Iar bătrânul a rămas pândind căile până când se va întoarce acela. Iar dacă l-a văzut pe dânsul bătrânul, a zis: „Mântuiește-te”¹⁴⁷. Iar el a zis: „Unde este cu puțință a mă mântui?” Zis-a lui bătrânul: „Pentru ce?” Răspuns-a acela: „Pentru că toți mi s-au făcut sălbatici și niciunul nu mă suferă”. Și a zis bătrânul: „Dar n-ai niciun prieten acolo?” Iar el a zis: „Da, acolo am numai un frate, și numai el mi s-a supus; iar când mă vede, se întoarce ca o vârtelniță”. Întrebat-a bătrânul: „Și cum se cheamă fratele?” Răspuns-a acela: „Theopempt”. Și, acestea zicând, s-a dus. Și sculându-se bătrânul, a mers către frați, iar ei, cunoscându-l cum că vine, luând stâlپări de finic, au ieșit întru întâmpinarea lui. Și fiecare se gătea spre primirea bătrânului, gândind că poate va găzdui la dânsul. Iar el cerceta întru dânsii cine ar putea fi cel pe nume Theopempt; și, aflând, a intrat în chilia lui; și l-a primit fratele bucurându-se. Deci făcând ei rugăciune și șezând, a zis bătrânul către fratele: „Cum sunt cele ale tale, frate?” Iar el a zis: „Cu rugăciunile tale, bine”. Și a zis bătrânul: „Nu te luptă gândurile?” Răspuns-a fratele: „Până acum mă aflu bine (că se sfia să spună)”. Și i-a zis lui bătrânul: „Iată, eu de atâția ani postesc și mă cinstesc de toți, și pe mine, bătrânul, mă supără duhul curviei”. Iar el a zis: „Crede-mă, Avva, și pe mine”. Și bătrânul pricinuia cum că și alte gânduri, până când l-a făcut pe dânsul să mărturisească. Apoi a zis lui: „Cum postești, frate?” Iar el a zis: „Până la ceasul al nouălea”. Și a zis bătrânul: „Postește până seara și te nevoiește, și citește din Evanghelie și din osebiți psalmi, și de se va sui întru tine gând, să nu iei aminte nicidecum jos, ci totdeauna sus; și-l vestește pe dânsul la bărbați duhovnicești, și îndată Domnul îți va ajuta”. Și, îndreptând¹⁴⁸

¹⁴⁷ Pentru acest chip de a saluta, vezi nota de la Pricina a cincisprezecea IV, 7.

¹⁴⁸ În manuscris avem „tiposind”, iar în *Patericul egiptean* „și punându-l la cale bătrânul” (...). Verbul însă e τυπώσας de la τυπώω = a forma, modela; a închipui pe cineva după un model/tipar. De luat aminte și chipul în care vrăjmașul privește smerenia fraților: sălbăticie, răutate,

¹⁴⁶ În *Patericul egiptean* (Slova M, 3) la această expresie avem o scolie: „Adică să-i zădărase”.

bătrânul pe fratele, s-a întors întru chilia sa.

Și, pândind drumurile, a văzut pe acel drac, așijderea îmbrăcat, și i-a zis lui: „Unde mergi iarăși?” Iar el a răspuns: „Să le aduc aminte fraților”. Și s-a dus, iar starețul, așteptând și veghind, cum l-a văzut pe dânsul întorcându-se iarăși, i-a zis lui: „Cum se află frații?” Iar el a zis: „Rău”. Și bătrânul: „Pentru ce?” Iar el a zis: „Sălbatici sunt toți, și ce e cu mult mai rău e că, și pe cel pe care-l aveam prieten ascultându-mă, și acela, nu știu de unde, s-a răzvrătit, și nu mi se mai supune, și s-a făcut mai sălbatic decât toți; și m-am jurat să nu mai calc o vreme pe acolo”. Și, acestea zicând, s-a dus. Iar Sfântul a intrat în chilia lui, mulțumind lui Dumnezeu pentru mântuirea fratelui.

IV.

A Sfântului Efrem

Frate, ia aminte de sineți, ca nu cumva să fie grai viclean în inima ta, iar de te vei învoi cu un gând ca acesta, să nu-l ascunzi de părintele tău duhovnicesc; că așa a pățimit oarecine din cei de demult: luând din afierosire și ascunzând în cortul său. Așijderea și Ghiezi, sluga Proorocului Elisei, nu s-a ascuns nici de Dumnezeu, nici de oameni: că, pe ascuns făcând răutate, întru arătare și-a luat plata: unul adică fiind ucis de tot poporul cu toată casa sa (cf. Iisus Navi 6: 18; 7: 1-26), iar altul a moștenit lepra împreună cu seminția lui până în veac (II Împ. 5: 20-27). Că nemincinos e cel ce a zis: *Dumnezeu nu Se lasă batjocorit și ceea ce seamănă cineva, aceea și seceră* (Gal. 6: 7).

---

răzvrătire, adică, pe scurt, ofensivă, „dobândire de teren” de către monahi pe câmpul de luptă al inimii întru care se așază slava lui Dumnezeu spre risipirea „aducerilor-amine” de la vrăjmaș, adică a sugestiilor pe care el le aduce, pornind de la lucruri și gânduri după care monahul se poate împătimi.

V.

A lui Avva Isaac

Frate, de vei greși în vreun lucru, să nu minți din pricina rușinii, ci fă meta-nie, zicând: „Iartă-mă”, și greșeala trece. Să nu fie una în gura ta și alta în inima ta, că Dumnezeu nu se lasă batjocorit, ci pe toate le vede - și pe cele ascunse, și pe cele arătate. Deci tot gândul, și tot necazul, și toată voia ta, și toată bănuiala să nu le ascunzi, ci vestește cu slobozenie starețului tău; și ce vei auzi de la dânsul, sârguiește-te să faci cu credință, și așa se va ușura războiul de la tine; că duhurile cele rele nu au bucurie fără numai în omul ce face gândurile sale, fie ele bune sau rele.

Dă inima ta spre ascultarea Părinților, și harul lui Dumnezeu va locui întru tine. Nu fi lângă sineți înțelept, ca să nu cazi în mâna vrăjmașilor tăi. A tăcea întru a nu spune gândurile te face pe tine cum că cauți cinstea lumii și slava ei cea urâtă; iar cel ce îndrăznește a mărturisi gândurile sale înaintea Părinților săi le gonește pe ele de la sineși. Împărtășește-te de-a pururea din sfatul Părinților tăi, și vei face toată vremea ta întru odihnă.

VI.

A lui Avva Cassian

1. Semn al adevăratei smerenii este a descoperi Părinților nu numai ce facem, ci și ceea ce gândim. Că această lucrare gătește pe călugăr a merge fără poticneală pe calea cea dreaptă. Că cu neputință este ca cel ce își rânduiește viața sa prin judecata și socoteala celor mai bătrâni să cadă în amăgirea dracilor. Încă și într-alt chip: că însăși aceasta, a arăta adică și a descoperi Părinților pomenirile cele rele, le vestește pe acestea și mai slabe le face. Că precum șarpele, din gaură întunecoasă ieșind la lumină, se sârguiește a unelti fugă și a se ascunde, tot așa și gândurile cele rele se arată prin curata mărturisire și spovedanie.

2. Una ca aceasta mi-a povestit și

Avva Serapion despre sineși, zicând: „Când eram mai tânăr și petreceam cu starețul meu, după ce mâncam, sculându-mă de la masă, furam, prin lucrarea Diavolului, câte un posmag, pe care îl mâncam pe ascuns de starețul meu. Deci, dacă am stăruit întru aceasta, făcând-o multă vreme, stăpânit fiind, nu mă puteam opri pe sine: conștiința nu mă mai odihnea, iar bătrânului mă rușinam a-i spune.

Și s-a întâmplat după iconomia Iubitorului de oameni Dumnezeu ca să vină la stareț oarecari frați pentru folos, care l-au întrebat despre gândurile lor. Și a răspuns starețul: «Nimic nu vatămă mai mult pe călugăr și veselește pe draci precum ascunderea gândurilor de Părinții duhovnicești». Apoi le-a grăit lor și despre înfrânare. Iar eu, cele grăite auzindu-le și întru sinemi venind, am gândit că Dumnezeu a descoperit starețului greșelele mele; și, umilindu-mă, am început să plâng. Și am scos posmagul din sânul meu, pe care eram obișnuit a-l fura, și, aruncându-mă pe sinemi la pământ, ceream iertare pentru greșelele cele ce s-au făcut de mine și rugăciune de întărire pentru cele ce vor veni de aici înainte. Și a zis starețul: «O fiule, mărturisirea ta, chiar și tăcând eu, te-a izbăvit pe tine; și pe dracul cel ce te rănea până acum prin tăcere, mărturisind tu cele despre tine, l-ai junghiat; de acum nu va mai avea loc întru tine, căci l-ai scos din inima ta la arătare». Și încă nu sfârșise starețul grăind, și iată, lucrarea Diavolului s-a arătat ca o făclie ieșind din sânul meu și umplând casa de putoare, încât cei de față au socotit că acolo arde multă pucioasă. Atunci a zis starețul: «Iată arătarea cuvintelor mele și a izbăvirii tale, pe care Domnul o a făcut cunoscută în chip simțit prin semnul ce s-a făcut». Deci, de atunci, așa s-a depărtat de la mine patima îndrăcirii pântecelui și acea poftă diavolească, încât nici în minte nu-mi mai venea”.

3. Ne învățăm dar din cele zise că nu este altă cale de mântuire fără decât a vesti gândurile la Părinți și a nu defăima predania strămoșilor: că și ei, nu pornind de la sineși, ci de la Dumnezeu și din Scripturile cele de Dumnezeu insuflate au lăsat celor mai de pe

urmă a întreba pe cei ce au călătorit mai-nainte. Și este cu puțință adică și din multe altele ce se găsesc în Scripturile cele de Dumnezeu insuflate a ne învăța, și mai vârtos din istoria cea despre Samuil Proorocul (cf. I Samuil 3: 1-14), care, din pruncie fiind dăruit lui Dumnezeu de maica sa și învrednicindu-se de Dumnezeiești vorbiri, n-a crezut gândului său, ci, odată, și de două ori fiind chemat de Dumnezeu, a alergat către bătrânul Eli și, cu învățătura acestuia îndreptându-se¹⁴⁹, s-a canonisit despre cum trebuie a răspunde lui Dumnezeu; Care Dumnezeu, pe cel ce l-a hotărât vrednic de Sine prin chemarea Sa, pe acela voiește să-l povățuiască prin îndreptarea și învățătura bătrânului, încât prin aceasta să fie călăuzit spre smerenie.

4. Încă și pe Pavel, chemându-l Hristos prin Sine și mai multe vorbindu-i, deși de îndată putea să-i deschidă ochii lui și calea desăvârșirii să i-o facă cunoscută, l-a trimis către Anania, poruncindu-i să învețe de la dânsul calea adevărului, zicând: *Mergi în cetate, și acolo ți se va spune ce se cade să faci* (Fapte 9: 6), printr-acestea învățându-ne pe noi să urmăm povățuirii celor ce au călătorit mai-nainte pe cale. Iar aceasta și însuși Apostolul învățându-se, a plinit-o apoi cu lucrurile lui, precum despre sineși, scriind, zicea: *Că m-am suit în Ierusalim ca să văd pe Petru și pe Iacov, căroră le-am spus Evanghelia pe care o propovăduiesc, ca nu cumva să fi alergat în deșert și încă alerg* (Gal. 2: 2). O, minune, vasul alegerii, cel ce s-a ridicat până la cerul al treilea și a auzit de la Dumnezeu graiuri negrăite, cel ce darul Duhului îl avea împreună cu sine călător și cuvântul învățăturii îl adeverea prin semnele ce urmau, acesta mărturisește că are trebuință de sfătuirea Apostolilor celor mai-nainte decât dânsul!

Cine, dar, va fi așa de fudul și mândru, care, auzind acestea, să nu se îngrozească, și așa să se teamă ca de gheena focului și de veșnica muncă, și să mai umble vreodată în a sa socoteală? Că nimănui nu descoperă Dumnezeu calea desăvârșirii, decât celor ce

¹⁴⁹ Pentru verbul de aici, vezi nota a treia de la cap. III, 9 din Pricina de față.

se vor povăţui spre dânsa prin Părinţii cei duhovniceşti, precum porunceşte şi prin proorocul, zicând: *Întreabă pe tatăl tău, şi-ţi va vesti ţie, pe cei mai bătrâni ai tăi, şi-ţi vor spune ţie* (Deut. 32: 7).

VII.

De la Avva Varsanufie

1. Un frate a întrebat pe stareţul, zicând: „Am fost trimis în sfânta cetate pentru un răspuns al obştii, şi m-am pogorât la Iordan ca să mă rog, necerând pentru aceasta de la stareţul blagoslovenie. Oare am făcut bine, sau nu?” Răspuns-a stareţul: „Nu eşti dator a merge undeva fără blagoslovenie, că cele ce se fac cu gândul propriu, măcar bune de se par a fi, nu plac lui Dumnezeu; ia spre păzire porunca stareţului ce te-a trimis, aceasta este şi rugăciune, şi mângâie pe Dumnezeu, pe Cel ce a zis: *N-am venit să fac voia Mea, ci voia Tatălui, Cel ce M-a trimis* (Ioan 6: 36)”. Zis-a fratele: „De mă voi duce departe şi voi uita să întreb pe Avva unde sunt dator a găzdui, ce voi face?” Răspuns-a bătrânul: „Trebuie să iei aminte la lucrurile ce te întâmpină, şi aşa, spre folosul sufletului, a face după putinţă; însă de ca şi cum ai călca porunca, şi nu ca şi cum ai face bine, căci îndrăzneşti să faci ceva fără a lua voie; şi aşa se încredinţează stareţul tău pentru a te ierta pe tine”.

2. Întrebat-a iarăşi fratele: „Ce este cunoştinţa mincinoasă (cf. I Tim. 6: 20)?” Răspuns-a stareţul: „Min-cinoasa cunoştinţă este a crede gândului tău, adică că aşa este lucrul cutare; şi oricine voieşte să se izbăvească de dânsa, să nu creadă niciodată gândului său, părându-i-se a judeca bine, ci să zică către sine: «Eu de draci mă batjocoresc, ca să cred gândului că am cunoştinţă adevărată şi să nu întreb pe cei mai bătrâni, ca dintru aceasta şi într-altele să mă aduc cu capul în jos»”¹⁵⁰. Deci stareţul a zis adevărul; că de la Dumnezeu grăieşte, şi nu se batjocoreşte nicidecum de draci, iar gândul meu

este batjocură şi amăgire.

VIII.

Din Pateric

1. Un frate ce de multă vreme era luptat de dracul curviei, mult ostenind, n-a putut însă a se izbăvi de dânsul. Într-o zi, simţindu-se pe sineşi aşijderea supărat de patimă şi aflându-se printre alţi călugări, s-a hotărât să lupte, ca să iasă biruitor din vătămarea ce o aducea Diavolul, rugându-i pe fraţi să se roage pentru el, ca aşa să afle o oarecare izbăvire de patimă. Şi deci, trecând cu vederea toată ruşinea, s-a dezgolit pe sineşi înaintea tuturor fraţilor şi a vădit lucrarea Satanei, zicând: „Rugaţi-vă pentru mine, părinţi şi fraţi, că, iată, paisprezece ani am de când sunt luptat aşa”. Şi îndată s-a depărtat de la dânsul războiul, pentru smerenia pe care a arătat-o.

2. Alt frate aşijderea a fost luptat de curvie, şi se nevoia întinzând osteneala, şi se păzea ca gândul să nu i se învoiască cu pofta; iar dacă războiul n-a încetat, venind la biserică, l-a arătat pe acesta la toată mulţimea. Şi s-a dat poruncă de la preoţi, şi toţi s-au ostenit pentru dânsul, o săptămână rugându-se lui Dumnezeu; şi s-a izbăvit fratele de război.

3. Alt frate a fost luptat spre curvie; şi, sculându-se noaptea, s-a dus la un bătrân şi a mărturisit lui gândul; iar bătrânul îl mângâia pe dânsul cu cuvinte duhovniceşti. Şi folosindu-se fratele, s-a întors în chilia sa. Şi îndată războiul s-a pornit iarăşi asupra lui; iar el, neîndoindu-se, s-a dus iarăşi către bătrânul; şi, mângâindu-se de la dânsul, aşijderea s-a întors. Şi iarăşi, precum era supărat, se întorcea către stareţ, de nimic îndoindu-se; iar bătrânul îl primea pe el cu osârdie. Şi, întărindu-l cu sfătuiri şi cu mângâieri, îl primea, poruncindu-i a nu slăbi, ci de-a pururea, ori de câte ori va fi luptat, să vină către dânsul şi vătămarea Diavolului să o vădească: „Că nimic, zice, nu-l izgoneşte pe el aşa de mult precum vădirea şi curata mărturisire cu smerenie şi cu credinţă”. Şi, multă vreme făcându-se aceasta, Dumnezeu, văzând răbdarea fratelui şi suferirea [îngăduinţa] bătrânului, a izgonit războiul de la fratele.

¹⁵⁰ Să ajung şi la alte căderi.

PRICINA A DOVĂZECI SI UNA

Despre aceea că celor cu dreaptă-socoteală dintre Părinți ni se cuvine a spune gândurile, și nu celor ce ajung să creadă (loruși); și cum că se cuvine a mărturisi și a întreba; și cu cel fel de credință a primi răspunsurile Părinților; și cum că prin aceasta se ajută¹⁵¹.

¹⁵¹ συμπεριεῖν. Propoziție relativ clitică. Altfel spus: „Și despre faptul că prin aceasta (adică prin credință) împreună-lucează (spre Dumnezeu - și Părinții, și cei ce se mărturisesc lor).

I.

Din Pateric

1. Doi frați, locuind deosebi, au mers unul la altul; și a zis unul către celălalt: „Voiesc să mă duc la Avva Zinon și să-i spun lui oarece gând”. Zis-a și celălalt: „Și eu voiesc aceeași”. Și s-au dus amândoi împreună. Și, luându-l fiecare deosebi, i-au vestit gândurile lor. Și unul adică, vestind, a căzut la bătrânul, rugându-l pe dânsul cu multe lacrimi să se roage pentru dânsul, și starețul i-a zis lui: „Du-te, și nu te vinde pe sineți, și nu cleveti pe nimeni, și nu te lenevi de rugăciunea ta”. Și, ducându-se fratele, s-a tămăduit. Iar celălalt, spunând gândul său bătrânului, a adăugat cu slăbănogire [în grai] și cu lenevire, zicând: „Roagă-te pentru mine”. Și n-a cerut cu osteneală [deadinsul]. Iar după o vreme, s-a întâmplat lor să meargă unul la altul; și a zis unul către celălalt: „Atunci când ai mers la bătrânul, i-ai vestit lui gândul pe care voiai a-l spune lui?” Iar el a zis: „Da”. Întrebat-a acela: „Oare te-ai folosit vestind lui?” Răspuns-a fratele: „Da, cu rugăciunile bătrânului, m-a tămăduit Dumnezeu”. Iar el a zis: „Eu, măcar că i-am vestit, n-am simțit tămăduire”. Zis-a lui cel ce s-a folosit: „Și cum ai rugat pe bătrânul?” Răspuns-a acela: „I-am zis lui: «Roagă-te pentru mine, că am cutare gând»”. Iar el a zis: „Eu, atunci când i-am vestit lui, am udat picioarele lui cu lacrimi, rugându-l pe dânsul să se roage pentru mine, și, prin rugăciunile lui, m-a tămăduit Dumnezeu”.

Și acestea ni le-a povestit nouă bătrânul, învățându-ne că dator este cel ce

roagă pe cineva din Părinți despre gânduri să-l roage cu durere și din toată inima, ca pe Dumnezeu, și atunci va dobândi; iar cel ce cu lenevire vestește, sau ispitind, nu numai că nu se folosește, dar se și osândește.

2. Zis-a un stareț: „Că oareci-ne, odinioară, alunecând în greșală grea, umilindu-se spre pocăință, s-a dus a-i vesti unuia din bătrâni, căruia nu i-a spus fapta, ci numai gândul: «Mi s-a suit mie un gând de acest fel: am oare mântuire?» Răspuns-a acela, neiscusit fiind a deosebi: «Ai pierdut sufletul tău». Și, auzind fratele aceasta, a zis: «Dacă am pierdut sufletul meu, mă voi duce în lume».

Și, ducându-se [de la bătrânul], a gândit să meargă și la Avva Siluan, care avea multă dreaptă-socoteală, ca să-i vestească și lui gândul acela. Și, venind către dânsul, nu i-a spus nici lui fapta, ci numai gândul, precum și la celălalt bătrân. Iar Părintele, deschizându-și gura sa, a început a-i spune lui din Scriptură: că nu este osândă cu totul¹⁵² celor ce numai gândesc. Iar auzind fratele, și luând putere în suflet, și bine-nădăjduit făcându-se, i-a vestit lui și fapta, iar starețul, înștiințându-se și de faptă, ca un bun doftor, a pus oblojeli pe sufletul lui din Dumnezeieștile Scripturi, arătând că este pocăință celor ce întru cunoștință se întorc către Dumnezeu.

¹⁵² πάντως. Altfel spus: „Nu este sigur că cei ce au numai gândul (păcatului) se vor și osândi”. Sau: „E cu putință ca cei ce au doar gândul (spre păcat) să nu se osândească”. Zicerea nu se află ca atare în Scriptură, ci pare mai degrabă o parafrază.

Iar după aceasta, mergând starețul meu către acest duhovnicesc Părinte, i-a povestit lui despre fratele și a zis: «Iată, cel ce se deznădăjduise de sine și voia să meargă în lume, ca o stea luminoasă este în mijlocul fraților». Iar acestea le-am zis ca să știm că nu mică primejdie este a spune cineva gândurile la bărbați fără dreaptă socoteală¹⁵³.

II.

A Sfântului Efrem

De-ți va vesti ție cineva gândurile sale, ia aminte, frate, ca nu cumva, spunând acela, să nu fii și tu supărat de acele gânduri; și, mai vârtos, dacă și mai neputincios este ochiul minții tale, ești asemenea cârmaciului aflat în furtună mare. De aceea se cuvine ție ca, auzind începerile celor ce se grăiesc, dintr-acestea pe cele următoare să le socotești, și așa să mângâi pe cel necăjit, fie din cele ce le-am primit mai-nainte de la Sfinții Bărbați, fie din cele ispitite de noi; că nu este voia Domnului ca unul să cadă prin altul; că El voiește ca toți să se mântuiască; încă și tu, omule, nu la tot omul să-ți descoperi gândurile, ci la cei pe care i-ai cercat că sunt duhovnicești, neluând aminte la schimă [port] sau la căruntețe. Că mulți, după glasul Apostolului, au chipul blagocestiei, iar

¹⁵³ Iată deci că Mărturisirea gândurilor și a păcatelor (precum și celelalte Sfinte Taine) și dobândirea iertării de la Dumnezeu și a folosului sau doftoriei întru vindecarea patimilor și a alungării gândurilor nu se face întotdeauna „automat”, indiferent de starea duhovnicească a preotului sau a fiului duhovnicesc. Din alte istorioare știm că uneori, mai mult pentru râvna celui ce se mărturisește decât pentru virtutea preotului, iartă și vindecă Dumnezeu pe cel ce se mărturisește, dar aceasta este o economie deosebită a lui Dumnezeu. În cele din urmă duhovnicul este cel ce naște duhovnicește (cf. și Filim. 1: 10; I Cor. 4: 15 etc.) pe cel care vine la el; chiar dacă primul face aceasta mai puțin sau deloc din puterea lui (cf. I Cor. 15: 10), el este cel trimis de Hristos în numele Lui spre a face aceasta, drept care nu ar putea decât să zică cumva ca și Apostolul Pavel (cf. I Cor. 9: 16): „Vai mie dacă nu voi naște în Hristos pe cel ostent și împovărat, care a venit la mine spre pocăință”. Sfântul Efrem oferă însă în cuvântul următor o cale de a ieși din ispitele, tulburările și lipsurile ce le-ar putea avea o mărturisire curată după Dumnezeu.

de puterea ei se leapădă (cf. II Tim. 3: 5); încă și Mântuitorul a zis: *Păzi-ți-vă de proorocii cei mincinoși, care vin către voi întru îmbrăcăminte de oi, iar pe dinlăuntru sunt lupi răpitori; din roadele lor să-i cunoașteți pe dânșii* (Matei 7: 15).

Deci se cuvine să nu luăm aminte la chipul cel dinafară, că multe sunt pândirile vrăjmașului, ci a privi la cugetul fiecăruia; și întru care vei afla roadele Duhului, să nu ascunzi de la dânșii gândurile tale, ca nu cumva, aflând vrăjmașul [vreun] unghi¹⁵⁴, să se încuibeză întru tine și, câte puțin, întru pierzare să te tragă.

Și ia aminte, frate, ca nu cumva, auzind neajunsurile fratelui, să-l defaimi pe el în inima ta, ca pe cel ce a făcut unele ca acestea, ci mai vârtos minunează-te de schimbarea fratelui și de mărturisirea lui cea fără de rușine; că a descoperi cineva de bună voie greșelele sale la bărbați duhovnicești este semn al îndreptării vieții și a fricii lui Dumnezeu, al smeritei cugetări și a credinței.

Deci se cuvine ca mai vârtos de aceasta să te minunezi de fratele și a-l mângâia pe dânșul cu toată smerita cugetare, precum este scris: *Păzindu-te pe sineți, ca să nu cazi și tu în ispită* (Gal. 6: 1). Zice încă și Dumnezeu prin Proorocul Iezechiil: *Și tu, fiul al omului, zi către fiii poporului tău: dreptatea dreptului nu-l va izbăvi pe el în ziua în care va rătăci, și fărădelegea călcătorului de lege nu-i va face rău lui în ziua în care se va întoarce din fărădelegea lui* (Iez. 33: 12).

III.

A lui Avva Isaia

De întrebi un stareț de vreun gând, de știi că este credincios a păzi cuvântul tău, dezgolește-i lui gândul cu slobozenie, iar de

¹⁵⁴ Vreo pricină de ispită, o slăbiciune, o ușă de intrare. Orice dovadă de necredință în puterea de a ierta a lui Dumnezeu prin duhovnic presupune o depărtare a lui Dumnezeu de om sau o întoarcere a acestuia dinspre ajutorul Lui, lucru care creează o breșă în zidul nostru de apărare împotriva vrăjmașului.

va grăi cineva despre gânduri din cele ce te luptă pe tine, să nu voiești să-l asculți pe dânsul, ca să nu ți se facă ție războaie. Dacă fratele îți va încredința ție, ca unui vrednic de încredere, neajunsurile lui, să nu spui aceasta înaintea cuiva, că moarte a ta este¹⁵⁵. De întrebi pe bătrânul despre gândurile tale, să întrebi nu după ce ai făcut [fapta cea după gânduri], ci spune [degrab] ceea ce te luptă pe tine acum, și nu fi fățarnic, zicând unele în loc de altele, sau că altul a făcut, ci spune adevărul, și te gătește pe sineți, ca orice-ți va zice ție să faci, de vreme ce, altminteri, pe tine singur te batjocorești, și nu pe bătrânii pe care-i întrebi.

Și când întrebi pe bătrâni despre război, să nu asculți [de] gândurile cele ce-ți grăiesc ție dinlăuntru mai mult decât de cele ale bătrânilor, ci te roagă lui Dumnezeu, zicând: „Fă cu mine milă și, ceea ce voiești, dă Părinților mei, ca să-mi spună mie¹⁵⁶”. Și orice îți vor spune ție Părinții, fă cu credință, și te va odihni pe tine Dumnezeu. Dacă ești neputincios și cazi într-un patimă, păzește-te pe sine a nu lăsa pe cineva să-ți spună ție patimile gândurilor lui, ca unui credincios, că pierzare este sufletului tău acest lucru. Să nu descoperi înaintea tuturor gândurile tale, ca să nu dai sminteală Părinților, ca darul lui Dumnezeu să te acopere pe tine¹⁵⁷.

¹⁵⁵ La această zicere ce pare mai puțin lesne de înțeles, în pasajul echivalent din *Filocalie* (Vol. 12, Cap. IV, 1: „De auzi de vreo scădere a fratelui tău, să nu-i spui bătrânului despre cine e vorba, căci aceasta este moarte”), găsim o scolie ca aceasta (nota 63): „De mărturisești bătrânului (duhovnicului) tău scăderea aflată a unui frate, să nu-i spui numele fratelui”.

¹⁵⁶ În primele secole, ba chiar și până astăzi în unele mănăstiri, mărturisirea gândurilor se făcea - după tipicul fiecărei mănăstiri sau după învoiala dintre călugări - nu numai în fața unui bătrân (duhovnic), ci, după nevoie, și altora, deși se socotește că fiecare avea la bază un duhovnic al lui. Ce deosebea această practică de chipul spovedaniei de astăzi, înțelegea ulterior ca Sfântă Taină între cele șapte Taine, este o altă temă încă necercetată îndestul până azi, mai ales într-un context în care împărțirea în șapte Taine a apărut datorită scolasticii de mai târziu, când s-a accentuat mai mult caracterul juridic al Tainelor.

¹⁵⁷ Pesemne un îndemn către părinții care primesc mărturisirea altora: prin urmare, neputința (ἀσθενέας) de care zice mai sus - prin care preotul, socotind-o ca pe o virtute,

IV.

A lui Avva Cassian

Înconjurând pe Sfinții Părinți cei de la Schit, am mers și la Avva Moise, bărbat înalt cu fapta bună și înțelept la cele Dumnezeiești; și, apropiindu-ne noi, după alte oarecare vorbe de suflet folositoare, l-am întrebat pe dânsul despre ce se cuvine a face pentru mărturisirea gândurilor, zicând că acestea se fac pricină de rușine și de sfială vătămătoare de suflet: aceea adică că, de multe ori, oarecari din Părinți, ascultând gândurile fraților, nu numai că nu i-au tămăduit pe dânsii, ci și, osândindu-i, i-au adus în deznădăjduire, care lucru și noi înșine am cunoscut că s-a întâmplat în părțile Siriei.

Că un frate oarecare i-a spus unuia din părinții de acolo gândurile sale cu toată simplitatea și adevărul, dezgolind fără rușine cele ascunse ale inimii sale; iar el, îndată ce a auzit, a început să se mânie și să se pornească asupra fratelui, prihănindu-l pe dânsul pentru niște pome-niri rele ca acestea, încât dintru aceasta, mulți auzind, se rușinează a-și vesti gândurilor lor bătrânilor.

Iar Avva Moise, răspunzând, ne-a zis nouă: „Bine este, o fiilor, a nu ascunde gândurile de Părinți, ci slobod și curat a mărturisi, și nu judecății proprii a urma, ci a ne supune fără de îndoială cercării aceloră. Însă nu se cuvine a încredința cele ascunse ale inimii oricui s-ar întâmpla, ci bătrânilor celor duhovnicești și cu dreaptă-socoteală, și de mulți mărturișiți [ca atare], nu celor cărunți numai de vreme; că mulți, către singură vârsta și către chipul cel dinafară privind și pe ale sale gânduri spunând, în loc de [a primi] tămăduire într-un deznădăjduire au căzut.

Era un oarecare frate foarte sânguitor, care, cumplit fiind supărat de dracul curviei, a venit către un bătrân oarecare, căruia i-a vestit gândurile sale. Iar acela, cum a auzit, neiscusit fiind, s-a mâniat și ticălos

nădăjduiește să mărturisească pe cineva - e una cu pierzarea sufletului.

il numea pe fratele, judecându-l pe dânsul nevrednic de schima călugărească pentru că primește niște gânduri ca acestea. Acestea auzind fratele, s-a deznădăduită și, părăsind locul său, s-a îndreptat spre lume; dar, prin Dumnezeiasca Pronie, l-a întâmpinat pe dânsul Avva Apollo, cel prea-iscusit între stareți; și, văzându-l pe dânsul tulburat și posomorât foarte, îl întreba, zicând: «Care este pricina posomorării tale?» Iar el, din multa scârbă a inimii, nu răspundea. Apoi, dacă bătrânul n-a încetat rugându-l pe dânsul a-i vesti lui pricina acestei scârbe prea mari, a povestit cele de sine, zicând: «Gândurile curviei mă supără; și mergând eu, am vestit cutărui bătrân, iar după cuvântul lui, nu este mie nădejde de mântuire. Deci, deznădăduindu-mă de mine, mă duc în lume».

Acestea auzind părintele Apollo, mult îl ruga și-l sfătuia pe dânsul, zicând: «Nu te mira, fiule, nici nu te deznădădui, că eu, întru vârstă și bătrânețe ca aceasta, foarte mă supăr de niște gânduri ca acestea. Deci nu te slăbănogi pentru o înfocare ca aceasta, care se tămăduiește nu atât cu sânguința omenească, cât cu iubirea de oameni a lui Hristos; dăruiește-mi mie numai ziua de astăzi și întoarce-te la chilia ta». Și fratele a făcut așa; și, așezându-l pe dânsul Avva Apollo la chilia lui, s-a dus la acel bătrân ce l-a deznădăduit pe fratele. Și, stând în afara chiliei lui, s-a rugat lui Dumnezeu cu lacrimi, zicând: «Doamne, Cel ce toate le faci spre folos, și ispitele le lași a se aduce asupra noastră spre folosire, Însuși mă ascultă pe mine și întoarce războiul fratelui spre acest bătrân, ca prin cercare să se învețe la bătrânețe ceea ce în lungă vreme nu s-a învățat: că se cuvine a pătimi împreună cu cei luptați». Și cum a sfârșit rugăciunea, a văzut un arap stând aproape de chilie și slobozind săgeți asupra bătrânului; iar bătrânul, sărind îndată ca dintr-o beție, se întorcea ici și acolo; și neputând a aștepta mult, a ieșit din chilie pe aceeași cale pe care și tânărul s-a dus spre lume. Iar văzându-l Avva Apollo pe dânsul așa ducându-se și pricepând ceea ce s-a făcut, prin altă cale întrecându-l pe dânsul, l-a întâmpinat, zicând: «Unde te duci? Care

este pricina unei turburări ca aceasta ce te ține pe tine?» Iar el, simțind că s-au cunoscut cele ale lui sfântului, de rușine nu răspundea nimic.

Și a zis Avva Apollo: «Întoarce-te la chilia ta, iar de aici, cunoscând neputința ta, să te socotești pe tine sau necunoscut de Diavolul, sau nebăgat în seamă de el, pentru că nu te-ai învrednicit de lupta cu el, că asupra lui n-ai suferit-o nici o zi, iar aceasta ți s-a întâmplat din pricină că, primind pe fratele cel luptat de vrăjmașul de obște, în loc să-l îndemni spre nevoie, l-ai adus în deznădăduire, nesocotind acea înțeleaptă poruncă ce zice: *Scapă pe cei târâți la moarte, și nu înceta să răscumperi pe cei duși la junghiere* (Prov. 24: 11), ba nici pilda Mântuitorului care zice: *Trestia zdrobită să nu o frângi; și inul fumegând nu-l stinge* (Matei 12: 20). Căci nimeni n-ar putea suferi uneltirile vrăjmașului, și nici a stinge înfocata înfierbântare a firii, de n-ar întări harul lui Dumnezeu slăbiciunea omenească. Deci, după ce s-a împlinit această iconomie mântuitoare pentru noi, cu rugăciuni de obște să-l rugăm pe Dumnezeu ca să depărteze biciul cel lăsat asupra ta; căci *El face durerea, și iarăși așază, El rănește și mâinile Lui tămăduiesc, El smerește și El înalță, omoară și viază, pogoară în iad și ridică* (I Împ. 2: 6-7)».

Acestea zicând și rugându-se, îndată de război pe dânsul l-a izbăvit, îndemnându-l să ceară de la Dumnezeu a i se da lui limbă de învățătură, ca să cunoască când se cuvine a zice cuvânt. Deci, din cele zise, ne învățăm că nu se află vreo altă cale de mântuire mai temeinică fără decât a mărturisi fiecare gândurile sale la Părinții cei ce au dreaptă-socoteală, și de la aceia a se canonisi spre fapta bună, și a nu urma voii și socotelii¹⁵⁸ sale; iar dacă cineva s-ar întâlni cu vreun bătrân mai simplu și mai puțin iscusit, pentru aceasta nu se cuvine să nu-și mărturisească gândurile [și] Părinților mai iscușiți, sau a ascunde gândurile și a nu le mărturisi din pricina celor mai slabi și mai

¹⁵⁸ κριτηρίω = criteriilor, mai exact: propriului chip de a deosebi lucrurile.

neiscușiți, agonisind astfel necredință și de toți deopotrivă fugind, ci, precum pe doctorii cei trupești, mai întâi a cerca pe cel ce învață, și atunci a-i arăta ranele sufletești, și a nu grăi împotriva tămăduirilor lui, ci a le primi pe acestea cu mulțumire, măcar că întru vremea de față aduc mâhnire și suferință”.

V.

Dintr-ale Sfântului Varsanufie

Un frate a întrebat pe starețul, zicând:

1. „Pe cine se cuvine a întreba despre gânduri, și oare se cuvine tot pentru aceleași [gânduri] a întreba și pe altul?”

Și a răspuns starețul:

„Se cuvine a întreba pe cel spre care ai credință și despre care ai aflat cum că poate purta gândurile, și așa se cuvine a crede lui ca lui Dumnezeu. Iar a întreba pe altul de același gând este necredință și ispitire. Căci dacă crezi că Dumnezeu a grăit întru sfântul Lui, ce trebuință mai este a ispiti pe Dumnezeu de același și a întreba pe altul?”¹⁵⁹

2. Zis-a fratele:

„Dacă pentru gândul ce face necaz, răspunsul se va da și necazul va stăruie, ce se cuvine a socoti sau lucra?”

Răspuns-a bătrânul:

„De va stăruie gândul, necăjind pe cel ce a întrebat după răspunsul acelui părinte, nu stăruie în zadar, ci arătat este cum că cel ce a auzit, nici curat, nici cu sârguință nu a făcut cea poruncită lui; drept care dator este a îndrepta greșeala și a face ceea ce i s-a poruncit, că Dumnezeu, Cel ce grăiește întru Sfinții Săi, nu minte”.

3. Zis-a fratele: „Oare pe același se cuvine a-l întreba pentru același, sau nu? Că știu, Părinte, că odinioară, întrebând eu pe un stareț pentru un gând oarecare, mi s-a zis de dânsul să nu fac cutare lucru. Iar după aceasta, iarăși l-am întrebat pe același

pentru aceleași, și mi-a zis să fac cutare lucru pe care mai-nainte mi-a poruncit să nu-l fac; și cum este aceasta?”

Și a răspuns starețul:

„Judecățile lui Dumnezeu sunt adânc mult. Însă cunoaște că, după inima celui ce întreabă, Dumnezeu pune uneori în gura celui ce-i grăiește lui [a celui ce întreabă]: sau spre ispitirea celui ce aude, sau pentru că inima lui s-a schimbat și [pentru aceasta] s-a învrednicit a auzi în alt fel; adică unii se schimbă întru același lucru, iar Dumnezeu grăiește într-alt fel întru sfântul Lui pentru dânsii; precum prin Isaia a grăit către împăratul Iezechia, că, după ce i-a zis lui: *Rânduiește cele pentru tine, că vei muri* (Is. 38: 1), inima împăratului s-a schimbat și s-a mâhnit. Și iarăși prin același Isaia i-a zis lui: *Iată, a adăugat Dumnezeu la viața ta alți cincisprezece ani* (Is. 38: 5). Deci, dacă ar fi grăit printr-altul, lucrul ar fi avut sminteală, văzând că sfinții grăiesc în chip felurit. Și iarăși, după inima Ninivitenilor, a grăit către Iona și a zis: *După trei zile voi nimici cetatea* (Iona 3: 4). Iar când inima lor s-a schimbat spre pocăință, Dumnezeu a arătat marea Lui iubire de oameni și a lăsat cetatea, căci s-a schimbat spre bine. Pentru aceasta dar nu trebuie ca cineva să schimbe pe sfântul cel întrebat, ci pe același iarăși să-l întrebe, căci, dacă vreodată se ivește trebuința ca Dumnezeu să schimbe răspunsul, pricină făcându-se, să o facă prin același, ca să nu se afle sminteală”.

4. Zis-a fratele:

„Deci, dacă luând sfat de la părinte pentru vreun lucru, voi veni întru dânsul și voi afla că nu mă potrivesc cu dânsul după răspunsul bătrânului, ce mi se cuvine a socoti sau a face într-o greutate ca aceasta?”

Răspuns-a starețul:

„Acest răspuns se apropie de cel dintâi. Cum? Ascultă. Ai luat răspuns pentru vreun lucru: că adică fă cutare, și ai aflat potrivnicie? Întâi adică ești dator a te cerca pe sineți, de nu cumva inima ta s-a îndulcit în lucru, și nu l-ai lăsat pe tot lui Dumnezeu, și, pentru aceasta, Dumnezeu nu a îngăduit ca lucrul să se facă după răspunsul bătrânului; și, de vei afla, cunoaște că din tine este pricina, drept care nu trebuie să pui aceasta

¹⁵⁹ Iată pe scurt cum se alege un duhovnic!

pe seama răspunsului bătrânului, ci pe tine să te prihănești. Că Elisei, nădăjduindu-se, a trimis pe ucenicul său ca să scoa-le pe mort, și acesta nu s-a sculat, iar pricina nu e de la cel ce l-a trimis, ci de la trimis, căci altminteri cum se face că el l-a sculat pe dânsul mai pe urmă? (cf. IV Împ. 4: 29-35).

Deci dator ești ca mai întâi să faci după puterea ta ca să te păzești a se face după răspuns; iar de se va întâmpla ca lucrul să nu se facă după sânguința ta, să știi că s-a făcut schimbare într-una din părți: sau tu îndulcindu-te de lucru, precum ți-am zis mai-nainte, sau însuși lucrul sau felul în care ai [privești] lucrul s-a schimbat; și, pentru aceasta, și Dumnezeu schimbă cele ale răspunsului, precum la Iezechia și la Niniviteni. Deci atunci, de nu este aproape de trupul tău cel pe care l-ai întrebat ca iarăși să-l întrebi pe dânsul, roagă-te lui Dumnezeu, numind pe acel stareț și zicând: «Dumnezeule al cutăruia, nu mă lăsa să mă rățesc din voia Ta și din răspunsul robului tău, ci vestește-mi ce să fac». Și ce te va vesti pe tine, aceea fă, crezând că Dumnezeu a grăit ție prin sfântul și te-a povățuit, și văzând că cu adevărat schimbare oarecare s-a făcut, și pentru dânsa Dumnezeu a schimbat răspunsul”.

5. Zis-a fratele:

„De câte ori se cuvine, stăpâne al meu, a mă ruga ca să se vestească gândul meu pentru aceasta?”

Răspuns-a bătrânul:

„Când nu poți întreba pe bătrânul, de trei ori trebuie a te ruga pentru tot lucrul; iar după aceasta trebuie să privești unde se pleacă inima - măcar și până la un fir de păr - și apoi a face aceasta; că vestirea de la Dumnezeu este, și, cu adevărat, se arată inimii”.

6. Zis-a fratele:

„A mă ruga de trei ori se cuvine a o face în osebite vremi sau în același ceas? Că de multe ori se întâmplă ca lucrul să nu aibă zăbavă”.

Răspuns-a starețul:

„De ai odihnă [slobozenie] de vreme, te poți ruga în răstimp de trei zile, iar dacă te zorește, ca în ceasul vânzării Mântuitorului,

și e greu de îndurat, ia-L pe Hristos ca chip, că El, mergând de trei ori, același cuvânt a zis rugându-Se (cf. Matei 26: 44), iar la vedere n-a fost ascultat, de vreme ce trebuia să îplinească iconomia; iar din aceasta ne învăță ca să nu ne scârbim când ne rugăm, sau dacă nu suntem ascultați în acea vreme, că El, mai mult decât noi, știe ce este de folos; numai noi să nu ne depărtăm de mulțumire și așa ne mântuim”.

7. Zis-a fratele:

„Și dacă după rugăciune va zăbovi a veni vestirea, ce trebuie să fac? Dacă încă și dintru a mea pricină este, și aceasta se ascunde de mine, de unde o voi cunoaște?”

Răspuns-a starețul:

„Dacă după a treia rugăciune nu-ți va veni ție vestire, cunoaște că din tine este pricina; măcar că nu ți se arată ție greșeala, prihănește-te pe sineți, și așa te va milui Dumnezeu”.

8. Zis-a fratele:

„Dar întrebând cineva pe Părinți, și primind răspunsurile, oare pe toate în chip nestrămutat este dator a le săvârși?”

Răspuns-a starețul:

„Nu pe toate, ci pe cele date lui după poruncă; că adică sfătuirea este îndemnare afară de nevoie¹⁶⁰, arătând omului calea cea dreaptă, iar porunca se pune ca un jug ce fără cârtire cere purtarea și lucrarea lui”.

9. Zis-a fratele:

„Mi-ai spus, Părinte, despre osebirea dintre poruncă și sfătuirea cea după Dumnezeu; lămurește-mi acum și semnele deosebitoare ale fiecăreia, cum se cunosc și care este puterea fiecăreia dintr-însele?”

Răspuns-a starețul:

„Dacă tu te apropii de vreun Părinte duhovnicesc și-l întrebi de vreun lucru, nu ca și cum vrând a lua poruncă, ci a auzi răspuns după Dumnezeu, și ți se spune ce trebuie să faci, fără îndoială că ești dator a o păzi și pe aceasta; iar de vei voi să faci

¹⁶⁰ Fragmentul e luat din răspunsul dat întrebării cu numărul 368, după numărul ei din *Filocalie* (Vol. XI). În varianta de acolo, expresia aceasta ceva mai greu de înțeles este redată așa: „Sfatul este o îndrumare care nu obligă”.

aceasta și ești încercat de un necaz, să nu te tulburi, că pentru folosul tău se face. Iar de nu vei voi să faci ceea ce ai auzit, să nu te arăți ca unul ce ai călcat porunca, căci nu ai luat [sfătuirea] ca pe o poruncă, ci să socotești că ai trecut cu vederea ceea ce îți era de folos, și pentru aceasta să te osândești pe sineți. Deci se cuvine să crezi că toate cele ce ies din gura sfinților sunt spre folosul celor ce le aud, de aceea, tot așa trebuie să socotești și atunci când, neîntrebând tu, starețul îți zice ceva de la sineți, pornindu-se de gândul cel după Dumnezeu, precum s-a întâmplat și odinioară: că oarecare din frați căuta să intre în cetate, iar un bătrân i-a zis lui de la sineți: «Dacă vei intra, vei cădea în curvie». Și, neascultând el, a intrat și a căzut. Iar de întrebi în chip deosebit despre un lucru, vrând a lua poruncă, dator ești să pui metanie și să rogi ca să ți se dea poruncă; iar după ce ți-a dat-o, iarăși să faci metanie, ca cel ce ți-a dat-o să te blagoslovească, zicându-i lui: «Blagoslovește-mă, Părinte, pentru porunca ce mi-ai dat-o, și roagă-te ca să o păzesc».

Și cunoaște, frate, că cel ce dă porunca nu face aceasta în deșert, ci te ajută cu cererea și cu rugăciunile, ca să o poți păzi. Iar dacă printr-o răpire¹⁶¹ nu-i vei face metanie, să nu socotești porunca deșartă (căci ea oricum este tare [vrednică spre a fi lucrată]), căci tu ai primit-o fără a o lucra și împlini desăvârșit pe dânsa. Iar de vei putea, nu te lenevi ca să te întorci și să pui metania și să ceri blagoslovenia. Iar de nu poți aceasta, socotește-te pe sineți ca pe unul ce ai primit porunca cu o lipsă”.

10. Zis-a fratele:

„Dacă eu întreb ca să primesc o poruncă, iar bătrânul nu are ca scop să-mi dea vreo poruncă, ci doar o sfătuire, sau dacă, dimpotrivă, eu nu cer, dar el îmi dă o poruncă, o voi socoti oare ca poruncă, pe care trebuie să o păzesc numaidecât? Și, de vreme ce sunt și canoane bisericești, și graiuri ale Părinților ce se află în scris, oare cu adevărat și pe acelea ca pe o poruncă trebuie să le păzim?”

Răspuns-a starețul:

„Dacă, întrebând fiind bătrânul, nu a avut ca scop să-ți dea poruncă, nu ți se va socoti ție întru poruncă, chiar dacă tu ai cerut aceasta. Iar dacă el a socotit să-ți dea ție poruncă, deși tu nu ai cerut aceasta, poruncă este, și este trebuință de a o păzi. Încă și aceea se cuvine a o primi ca pe o poruncă: atunci când oarecari canoane dogmaticești¹⁶² hotărăsc ceva, sau răspunsuri ale Părinților care hotărăsc ceva, dar nu trebuie simplu a le primi, ci, prin întrebarea Părinților și a bătrânilor, să te adeverești în gândul tău; că nu poți înțelege întotdeauna drept puterea graiurilor, și, pentru aceasta, trebuie să întrebi pe bătrâni, și a te pleca mai degrabă răspunsului lor și a păzi în chip nestrămutat cele auzite, cu ajutorul Iubitorului de oameni Dumnezeu și cu rugăciunile sfinților. Amin”.

11. Zis-a fratele:

„Dar dacă, căzând în ispită, voi călca porunca, ce voi face?”

Răspuns-a starețul:

„Dacă, luând poruncă de la cineva din sfinți, o vei călca pe dânsa, să nu te tulburi, nici să te deznădăjduiești întru a o strica pe dânsa, ci adu-ți aminte de cel ce zice: *Dreptul, de cade și de șapte ori în zi, se ridică* (Prov. 24: 16), și de Domnul, Care a zis lui Petru: *De șaptezeci de ori câte șapte să ierți fratelui tău* (Matei 18: 22). Deci dacă oamenilor li s-a poruncit a ierta așa, cu atât mai vârtos Însuși va face aceasta, bogat fiind întru milă și întru îndurări, Care pe toate le biruiește cu covârșire; Care prin proorocul în toate zilele strigă: *Întoarceți-vă către Mine, și Mă voi întoarce către voi; că milosârd sunt, și nu voiesc moartea păcătosului* (Ioil 2: 13; Zah. 1: 3) și ceteralalte. Dar ia seama ca nu cumva, auzind că porunca se zădărnicește [strică] prin călcare, dar și că iarăși se arată lucrătoare prin pocăință, să te trândăvești și să vii întru lenevire, că greu [împovăraător] este lucrul acesta; dar nici spre lucrurile ce par mici să nu defaimi porunca, și, chiar de se va face oarecare

¹⁶¹ E o uitare produsă de cel rău prin ispitirea cu alt gând în acel moment (cf. *Filocalia* XI, nota 526).

¹⁶² E vorba de canoane ale osebitor Părinți sau ale Sinoadelor.

lenevire [nesocotire] într-însele, sârguiește-te a o îndrepta [împlini], știind că din nesocotirea celor mici se ajunge la mari greșeale”.

12. Zis-a fratele:

„Mă sfătuieste gândul a nu întreba pe sfinți, ca nu cumva, primind răspuns și defăimându-l pentru neputința mea, să greșesc”.

Răspuns-a starețul:

„Acest gând este prea cumplit și pierzător, deci nu-l suferi pe dânsul; că dacă cineva, învățându-l¹⁶³, va greși, se osândește cu totul pe sineși; iar dacă, neînvățându-se, va păcătui, nu se osândește niciodată, dar patimile lui rămân netălmăduite. Pentru aceasta pune Diavolul în gând unele ca acestea cuiva, spre a rămâne ele netălmăduite. Deci tu, atunci când te va sfătui gândul că nu poți împlini răspunsul [sfatul, porunca] bătrânului din pricina neputinței, atunci întreabă așa: «De vreme ce aceasta voiesc să fac, spune-mi, Părinte, ce-mi este de folos? Că adică, măcar de-mi vei spune, nu pot să fac și să păzesc cea zisă [de tine], dar pentru aceasta voiesc să știu, ca să mă osândesc pe sinemi că trec cu vederea folosul». Iar aceasta îți va fi ție smerenie. Domnul să lumineze inima ta a auzi și a păzi, cu rugăciunile sfinților. Amin”¹⁶⁴.

13. Întrebat-a fratele:

¹⁶³ μαθών. Adică: aflând despre el (ca sfat sau poruncă de la stareț) și primindu-l pentru a-l împlini.

¹⁶⁴ Iată un răspuns deosebit de delicat și plin de învățăminte pentru mulți care disperă din pricină că nu pot împlini sfaturile și poruncile Părinților. O traducere mai liberă, sau mai degrabă o parafrază, găsim în *Filocalia* citată: „Când deci gândul îți șoptește că nu poți împlini răspunsul din slăbiciune, întreabă așa: «Spune-mi, Părinte, ce-mi este de folos? Căci știu că, dacă-mi spui, nu pot să păzesc ceea ce-mi spui. Dar voiesc să întreb chiar și numai pentru ca să mă disprețuiesc pe mine că am trecut cu vederea ceea ce îmi este de folos». Iar prin aceasta câștigi măcar smerenia”. La care răspuns găsim o frumoasă scolie la nota 530: „E mai bine să afli ce ești dator să faci, chiar dacă știi că nu vei putea face. Dar să-ți fie neîmplinirea poruncii nu din disprețuirea ei, ci din reala ta neputință. Căci însuși chinul de a ști ce trebuie să faci, dar nu poți face, e o continuă smerire și întreține în tine o luptă continuă de a te ridica încet-încet peste neputința ta. E mai bun chinul muștrării de sine pentru ce nu poți face decât nepăsarea insensibilă. E și acesta un mijloc de sensibilizare și umanizare”.

„Spune-mi, Părinte, atunci când mă îngreunez de gânduri și rog pe bătrâni a se ruga pentru mine și ascult cele zise de dânsii, îndată se odihnește sufletul meu. Cum să înțeleg aceasta?”

Răspuns-a starețul:

„Atunci când se înviforește corabia de valuri, de are cârmaci, acesta, prin înțelepciunea cea dată lui de la Dumnezeu, mântuiește corabia, și cel din corabie [călătorul] se veselește, mântuindu-se corabia. Încă și pe bolnav, nu îl veselește atât pomenirea doftorului, cât mai vărtos iscusirea lui. Și oare pe cel ce se primejduiește pe cale de tâlharii cei ce vin asupra lui, nu-l întărește glasul paznicilor, și mai vărtos venirea lor? Deci dacă acestea sunt așa, câtă veselie și întărire poate da răspunsul Părinților celui ce ascultă! Aceasta mai vărtos atunci când este amestecată cu întinsă rugăciune către Dumnezeu, Care a zis: *Rugați-vă unii pentru alții, ca să vă vindecați* (Iac. 5: 16). Iar atunci când își fac ca a loruși [în-susesc] patima¹⁶⁵ mădularelor [fiilor] lor, vor striga către Iisus, către Stăpânul lor, zicând cu preadulci lacrimi: *Învățătorule, mântuiește-ne, că pierim!* (Luca 8: 24).

Deci dacă mult poate rugăciunea dreptului care se face, precum este scris (cf. Iac. 5: 16), să nu ne lenevim a ruga pe drepti ca să se roage pentru noi; măcar că noi suntem nevrednici, Bunul Stăpân primește fața robilor Săi (cf. și Filip. 2: 6-8), precum, iată, de multe ori a și făcut, și ne miluiește pe noi. Că zice: *Voia celor ce se tem de El o va face* (Ps. 144: 19) și celelalte. De multe ori, frate, când tâlharii aud glasul celor mai tari, fug, tot așa și tâlharii cei gândiți, când aud răspunsurile și glasurile celor mai tari întru puterea Duhului - a celor ce au auzit de la Stăpânul și Înainte-stătătorul lor Iisus *îndrăzniți, că Eu am biruit lumea* (Ioan 16: 33), și iarăși, *dau vouă putere ca să călcați peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului și nimic nu vă va vătăma pe voi* (Luca 10: 19) -, fug cu cutremur, rușinându-se. Deci să rugăm pe sfinți¹⁶⁶ ca să se roage pentru noi,

¹⁶⁵ πάθος = suferința, nenorocirea etc. Aici se aplică I Cor. 12: 26.

¹⁶⁶ Am văzut și mai-nainte că duhovnicii sunt numiți

și așa ne facem pe înșine ai lor [familiari], că mare folos este dintru aceasta”.

VI.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Pimen: „Către cel spre care inima nu se încredințează deplin¹⁶⁷, nu încredința lui conștiința ta”.

2. Un frate, căzând în păcate mari, a mers la Avva Lot, și, strâmtorându-se, se tulbura: intrând și ieșind, nu putea să șadă. Și i-a zis lui bătrânul: „Ce ai, frate?” Iar el a zis: „Am făcut păcat mare, și nu pot să-l spun”. Iar starețul a zis către dânsul: „Mărturisește-l mie, și eu îl iau asupra mea”. Atunci fratele, punându-se pe sine la pământ, a zis: „Am căzut în curvie, și am jertfit¹⁶⁸ ca să dobândesc lucrul”. Iar starețul, dându-i lui mâna și ridicându-l, a zis către dânsul: „Îndrăznește, că este pocăință. Du-te de șezi în peșteră și postește câte două zile, și eu [iată] port cu tine jumătate de păcat”. Și ducându-se fratele și făcând precum i-a poruncit lui starețul, trecând trei săptămâni, bătrânul s-a înștiințat că Dumnezeu a primit rugăciunea lui și pocăința fratelui și i-a iertat lui greșala. Și, chemându-l, i-a vestit lui mila lui Dumnezeu, și a rămas fratele supunându-se bătrânului până la moartea lui.

3. Venit-a odinioară un frate la Avva Pimen și i-a zis lui: „Ce voi face, Părinte, că mă necăjesc dinspre curvie? Și, iată, m-am dus la Avva Ivistion și mi-a zis: «Nu trebuie să o lași pe dânsa să zăbovească întru tine»”. Și i-a răspuns lui Avva Pimen: „Faptele lui

Avva Ivistion sunt sus împreună cu îngerii, și se ascunde de dânsul că eu și tu suntem în curvie. Iar tu să știi că, de va ține călugărul pânțelele, limba și înstrăinarea, îndrăznește, că nu moare”¹⁶⁹.

4. Un frate oarecare ce era supărat de curvie, a mers către un stareț mare; și, vestindu-i lui gândul său, îl ruga pe stareț ca să se roage pentru el. Iar starețul s-a rugat pentru el lui Dumnezeu. Și, întorcându-se fratele, iarăși a fost supărat, și iarăși a venit către starețul. Și, mărturisind așijderea, îl ruga pe el ca să se roage pentru dânsul, iar el s-a fâgăduit. Și ruga pe Dumnezeu, zicând: „Doamne, descoperă-mi mie așezarea fratelui acestuia; și de unde este lucrarea aceasta. Că Te-am rugat, și el n-a aflat odihnă!” Și a descoperit Dumnezeu cele despre fratele: și l-a văzut pe dânsul șezând, și duhul curviei aproape de dânsul; și îngerul Domnului stătea [acolo], trimis fiind spre ajutor, care se și mânia spre fratele: că nu se arunca pe sineși către Dumnezeu, adică că nu se nevoia prin rugăciune împotriva gândurilor, ci, indulcindu-se cu gândurile, toată mintea sa o vindea lucrării aceleia. Deci a cunoscut starețul că pricina este de la fratele. Și i-a vestit lui, zicând: „Tu ești pricina pentru care nu se depărtează războiul: că te învoiești și te indulcești cu gândurile”. Apoi l-a învățat pe dânsul cum că se cuvine a sta împotriva gândurilor, prin rugăciune izgonindu-le pe dânsesele. Și, trezvind-se fratele prin rugăciunile și învățătura starețului, a aflat odihnă.

5. Un frate, luptându-se spre curvie, a mers la un stareț; și l-a rugat pe el să se roage pentru dânsul ca să se ușureze războiul de la dânsul; iar el s-a fâgăduit; și s-a rugat starețul pentru fratele șapte zile. Iar a șaptea zi a întrebat pe fratele, zicând: „Cum se află, frate, războiul?” Și a răspuns acela: „Rău, n-am simțit nicio ușurare”. Și s-a mirat starețul; și a rugat pe Dumnezeu să-i descopere lui pentru care pricină nu s-a

(și) sfinți..

¹⁶⁷ πληροφορεῖται (de la πληροφορέω). Altfel spus: „spre care nu se împlinește, nu are vestire că este de încredere”. Iată unul din criteriile alegerii unui duhovnic.

¹⁶⁸ ἔθυσσά (de laθύω) sau: am ucis. În *Patericul egiptean*, la Avva Lot, 2, se redă prin „am jefuit”. Verbul e luat din terminologia liturgică în general – iudaică, creștină și păgână. Nu știm în cazul nostru la ce se referă exact, dar putem presupune că fratele s-a dus fie la vreo capiște păgână, unde, în schimbul unei jertfe, a căzut în curvie cu oarecare preotese de acolo, precum, de pildă, erau riturile de la templele romane, fie a jefuit pe cineva.

¹⁶⁹ Trad. lit. În *Patericul egiptean*: „Să îndrăznești că nu moare”. Altfel spus: „Îndrăznește la Dumnezeu, căci, pentru că ai ținut cele zise, El te va mântui, și crede că un călugăr ca acesta nu va muri”.

ușurat fratele; și s-a arătat lui Satana noaptea și a zis: „Crede-mă, bătrâne, că, din ziua cea dintâi de când ai început a te ruga lui Dumnezeu, eu m-am depărtat de la dânsul, dar el are un osebit drac al său, și osebit război din lăcomia gâtului și a pântecelui lui; că eu nu am treabă la războiul lui, ci însuși pe sineși se luptă mâncând și bând și dormind mult, adică până la săturare sau și peste săturare”¹⁷⁰.

6. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „De-mi va veni necaz, și nu voi avea pe cineva căruia să-i vestesc cu încredințare, ce să fac?” Și a răspuns starețul: „Cred lui Dumnezeu că-ți trimite harul Său și-ți ajută ție dacă într-adevăr te vei ruga Lui”. Că era în Schit un nevoitor oarecare, care, auzind de oarece lucruri și primind gânduri, și neputând să le vestească pe dânsule pentru

¹⁷⁰ Apoftegma se află în *Patericul egiptean* (Despre curvie, 23). Deși textul nu prezintă probleme de traducere, e de mirare cum se poate ca Satana (pesemne Diavolul însuși, căpetenia celorlalți draci), deși la urmă zice că prin rugăciunea bătrânului el s-a depărtat de la fratele și că acesta suferă numai din pricina lăcomiei sale, mai-nainte a zis că are un drac (δαίμονα) osebit al lui, sau propriu. Poate că δαίμονα e folosit aici cu unul din sensurile lui secundare: soartă (rea sau bună) sau destin propriu, sens cu care era folosit în filosofia păgână. Adică fratele și-a ales lăcomia, socotind-o proprie sieși, ca pe o soartă de care vrea să se îndulcească neîncetat. După unii Părinți, se pare că omul poate păcătui – într-o primă „etapă” – și fără „șoptirea” Satanei: însă dacă el este îngrădit sufletește de zidul smereniei lui Hristos, vrăjmașul nu poate cunoaște niciun fel de gând de-al său, nicio pricină și chip de săvârșire a virtuții; precum în iconomia mântuirii adusă Hristos: în care pricină, de ar fi știut Satana gândurile Lui, sau iconomia ce avea să săvârșească cu omul, nu ar fi pus pe ludei ca să-L ucidă. Pe măsură ce dăm loc Satanei a intra prin mândrie, slavă deșartă sau părerea noastră de sine prin spărtura pe care acestea le aduc în zidul cetății sufletului zidit prin smerenie, atunci se poate spune că suntem sub stăpânirea vrăjmașului. Poate că curvia de care s-a scris nu a fost o urmare a mândriei sau părerii de sine, ci a akediei, care akedia e adusă, după Părinți, de un drac osebit. Pe scurt, akedia aduce o stare de lehamite sau plictiseală în care sufletul se simte lipsit de orice poftă către vreo lucrare, păcatul fiind deocamdată în potență. Ea apare din lipsa grijirii de cele duhovnicești sau dintr-o iconomie Dumnezeiască. Ea se poate face păcat printr-o lucrare irațională, precum curvia, prin care sufletul încearcă să scape de această angoasă, dacă am putea-o numi așa, sau „îngheșuire”, cum ziceau cei vechi.

că nu avea încredințare despre nimeni, și-a gătit jocul ca să plece. Și, iată, s-a arătat harul lui Dumnezeu ca o fecioară care l-a mângâiat pe dânsul, zicând: „Nicăieri să nu te duci, ci șezi aici cu mine; și să știi că, din cele ce ai auzit, niciun rău nu s-a făcut”. Iar el, supunându-se, a șezut; și îndată s-a tămăduit inima lui.

VII.

A Sfântului Varsanufie

Un frate a întrebat pe un bătrân: „Oare pentru toate gândurile care răsar în inimă trebuie a întreba pe bătrâni?” Și a răspuns bătrânul: „Nu trebuie a întreba pentru toate gândurile ce răsar, căci unele sunt trecătoare; ci pentru cele ce rămân și bat război; că precum un om, de mulți fiind ocărat, îi disprețuiește și nu-i bagă în seamă, așa se face fără de grijă, dar de se va porni cineva împotriva lui sau se va sfădi cu el, atunci se plânge dregătorului; adică, apropiindu-se de dregător, îl pârăște pe cel ce s-a sfădit cu el; tot așa este și la gânduri: pe cele ce ne luptă sau se zăbovesc, se cuvine să le mărturisim la bătrâni”. Zis-a fratele: „Dar de unde mi se întâmplă ca, după întrebare, să stăruie a osândi pe alții?” Și a răspuns starețul: „A osândi pe alții și după întrebare ți se întâmplă ție pentru aceea că îndreptățirea n-a murit de la tine; osândește-te pe sineți, și osândirea altora se va duce de la tine”.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI DOUA

Că se cuvine a ne abate de la vorbirile oamenilor ce nu iau aminte și de la gâlcevi, și cum că celui ce voiește a se mântui de nevoie îi este înstrăinarea cea dinspre mireni.

I.

A lui Palladie, către

Laus Paharnicul¹⁷¹

Fugi pe cât îți este în putere de vorbele bărbaților care nu au niciun folos, și a celor ce-și împodobesc în chip necuviincios pielea, chiar și monahi de vor fi, necum mireni, a celor ce vatămă cu fățarnicia pe cei cu care se întâlnesc, măcar de se vor părea că sunt întru căruntețea capului și întru zbârciturile obrazului și trăiesc mulți ani, că, măcar că cu inimic nu te vei vătăma de la dâșii pentru nobilitatea năravurilor tale, aceea¹⁷² însă ce se pare [acum] prea mică te va vătăma pe tine; și, slăbănogindu-te la cuget din pricina lor, te vei înălța, luându-i în răs pe aceștia; care lucru îți va fi ție vătămare, întru mândrie căzând tu.

II.

A lui Grigorie Dialogul

Un diacon oarecare, locuind în părțile Nursiei, a venit către omul lui Dumnezeu Florentie pustnicul (care trăia retras în isihie), ca să se dea pe sineși rugăciunilor aceluia. Și a aflat diaconul în afara chiliei aceluia o mulțime nenumărată de șerpi cuprinzând aproape tot locul acela. Și, înspăimântându-se de aceasta, a strigat, zicând: „Roagă-te, robule al lui Dumnezeu!” Și era atunci cer senin. Și, ieșind Florentie, văzând mulțimea nenumărată de șerpi, ridicându-și ochii și mâinile la cer, se ruga lui Dumnezeu ca să ridice precum știe pierzarea aceea. Și, de îndată ce a

început să se roage, cerul a tunat, iar tunetul a omorât toți șerpii aceia. Iar Florentie, văzându-i pe toți morți, a zis: „Iată, Doamne, pe aceștia i-ai omorât, dar cine să-i ridice de aici?” Și, îndată cu cuvântul lui, atât de multe păsări au venit, pe cât de mulți șerpi erau, pe care, și ridicându-i, i-au aruncat departe, iar locul l-au curățit cu totul.

Petru

Câtă putere și dreptate avea bărbatul acesta, încât Atotputernicul Dumnezeu să fie atât de aproape de cererea lui?

Grigorie

La Cel singur curat și fără de răutate, mult poate, Petre, și curăția, și nerăutatea inimii omenești; căci slugile Lui, din cele pământești fiind despărțite, nu știu să zică ceva deșert; căci nici minții nu-i îngăduie a se risipi prin graiuri; drept aceea, și gata pe Dumnezeu îl află ascultându-i pe dâșii mai mult decât pe alții, pentru că se sârguiesc pe cât le este cu putință să se asemene Lui la curăție și la nerăutate; iar noi, cu tulburările poporului fiind amestecați, adeseori cuvinte deșarte grăim, încă de multe și vătămatoare, și, cu cât apropiem gura noastră de lume, cu atât o depărtăm pe ea de Atotputernicul Dumnezeu. Deci mult ne ducem în jos, căci cu lesnire în vorbă cu mireni ne împreună; care lucru bine l-a zis și Isaia după ce l-a văzut pe Împăratul și Domnul Savaoth, pe sineși ticăloșindu-se: *O, ticălosul de mine, căci m-am străpuns de durere, că necurat sunt, și necurate buze am* (Is. 6: 3).

Iar de unde are buzele necurate, arată adăugând: *Locuiesc în mijloc de popor ce are buze necurate*; că îl durea de necurăția buzelor sale, iar de unde i se trage aceasta a arătat atunci când a mărturisit că locuiește

¹⁷¹ Despre Laus, a se vedea Pricina a douăzeci și patra din Vol. II.

¹⁷² Vorba, sminteala etc.

în mijlocul unui popor ce are buze necurate; căci cu neputință este ca din limba mirenilor mintea să nu se întineze; căci, cu cât ne pogorâm cu dâșii cumva întru oarecare vorbe, pe atât ne obișnuim a vorbi cu ei vorbă care nouă ne este necuviincioasă. Și, de aici, cu dulceață pe aceasta ținând-o, nu mai voim să ne întoarcem dintr-însa, căci ne biruiește pe noi cu sila obiceiului. De aici se și întâmplă ca din cele deșarte să ajungem la cele vătămătoare, și din graiurile cele ușoare în cele grele. Iar din această pricină, gura, pe cât se întină de deșarta vorbire, nu se mai aude la Dumnezeu întru cerere, precum este scris: *Cel ce întoarce urechea sa a nu asculta legea, rugăciunea lui este lepădată* (Pilde 28: 9).

Și de ce să ne mirăm dacă, cerând ceva de la Domnul, suntem auziți mai târziu, când și noi din partea noastră întârziem a asculta porunca Domnului sau nu-i dăm nicio atenție? Deci nu e de mirare dacă Florentie a fost auzit degrab în rugăciunea lui, ca unul care la rândul lui degrab a ascultat poruncile Domnului.

III.

Din viața Sfântului Antonie¹⁷³

Sfântul Antonie iubea foarte petrecerea cea din munte. Odată, pătimind silă de la cei ce aveau trebuință și stratilatul¹⁷⁴ prin mulți poftindu-l pe dânsul a se pogori, venind el și vorbind puține, dar îndeștulate spre mântuire și pentru cei ce aveau trebuință, s-a sârguit apoi spre munte. Iar strategul, poftindu-l pe dânsul ca să zăbovească, zicea cum că nu poate să se zăbovească cu dâșii, dar l-a plecat, zicând o pildă frumoasă ca aceasta: „Precum peștii, zăbovind la uscat, mor, tot așa și călugării, zăbovind cu voi, și la voi petrecând, se slăbănesc. Deci trebuie ca, precum peștele în mare, tot așa și noi în munte să ne sârguim, ca nu cumva, zăbovind, să uităm de păzirea cea dinăuntru”.

IV.

Din Pateric

1. Un frate, sârguindu-se spre cetate, cerea de la un stareț blagoslovenie; iar starețul a zis către dânsul: „Nu te sârgui spre cetate, ci sârguiește-te a fugi de cetate, și te vei mântui”.

2. Auzit-a Avva Ioan Colovul, la seceră fiind, pe un frate grăind aproapei cu mânie: „O, și tu!” Și, lăsând secerișul, a fugit.

3. Povestit-au ucenicii lui Avva Evloghie: „Atunci când ne trimitea pe noi starețul în Alexandria spre a vinde lucrul mâinilor, ne dădea nouă poruncă ca să nu zăbovim mai mult de trei zile. «Iar dacă veți zăbovi mai mult de trei zile, zicea, nevinovat sunt eu de păcatul vostru». Iar noi îl întrebam pe dânsul: «Dar cum călugării, în cetăți și în sate cu mirenii ziua și noaptea petrecând, nu se vatămă?» Iar el a zis: «Credeți-mă, fiilor, că eu, de când m-am făcut monah, am făcut [până acum] treizeci și opt de ani fără a ieși din Schit; iar după aceasta m-am dus în Alexandria, la Papa [Episcopul] Eusebie, împreună cu Avva Daniil pentru oarecare trebuință, și intrând noi în cetate, am văzut mulți monahi. Și vedeam pe unii dintr-înșii de corbi loviți peste obraz, iar pe alții femei goale îmbrățișându-i pe ei și la urechea lor vorbind, iar pe alții, goi fiind ei, de copiii de parte bărbătească scoșii fiind, erau mânjiți cu baligă de om, iar pe oarecari i-am văzut ținând cuțite și trupuri de oameni tăind și dând monahilor de mâncare. Și așa am cunoscut că fiecare monah, în orice patimă greșea, acest fel de draci avea care ca roiul îi urma și-i vorbea în cuget. Deci, pentru aceasta, fraților, nu voiesc ca voi să zăboviți vreodată în cetate, ca nu de niște gânduri ca acestea... ba mai vârtos de draci să fiți supărați»”.

¹⁷³ Viața lui a fost scrisă, precum se știe, de Sfântul Atanasie cel Mare.

¹⁷⁴ Comandantul de oști, generalul.

V.

A Sfântului Efrem

Fraților, cunoașteți că, venind la mănăstire, de lume ne-am lepădat și de toate împătimirile ei; deci, de aici, ce este nouă, celor ce am murit lumii și lucrurilor vieții și tulburărilor ei, că iar întru acestea ne tragem? Despre hrană e cuvântul, nu pentru răsfățare; mâinile ne ajung spre slujirea trupului, căci Domnul ne ajută nouă. Să fugim dar de lume și de cele ce sunt în lume, și nici a ne apropia de dânsa să nu suferim, ca nu cumva de făgăduință să ne lepădăm, că zice: *Nimeni, ostaș fiind, nu se amestecă cu lucrurile vieții, ca să fie plăcut voievodului* (II Tim. 2: 4). Și iarăși zice: *Noaptea și ziua lucrând, spre a nu îngreui pe cineva* (II Tes. 3: 8).

Că dacă șezând și liniștindu-ne în chilie, nu putem a sta vitejește împotriva gândurilor patimilor și împotriva umbrei lucrurilor, cum oare mai vârtos nu vom fi lesne războiți, dacă pe noi înșine ne vom arunca în tabăra celor de alt chip? Iar dacă, după porunca egumenului, de cetate sau de sat te vei apropia, de se va face cea poruncită ție cu frica lui Dumnezeu, nevinovat ești. Căci sunt unii care, cu pricina ascultării, vor a săvârși și poftele lor cele după omul cel vechi; dar tu vezi ca un înțelept: nu, în loc de aur și de argint, să aduci tină sau noroi, în loc de ascultare, să lucrezi neascultare.

Că ce s-au folosit cei ce împreună cu Iisus fiul lui Navi și Haleb, trimiși fiind a iscodi pământul, n-au păzit adevărul, întorcându-se adică și spunând minciuni, și așa întorcând inimile fiilor lui Israil de la Domnul? Că și aceștia nu ascultare, ci mai vârtos neascultare au lucrat; pentru aceasta au pierit și ei împreună cu poporul. Deci și tu, trimițându-te în slujbă, cu frica lui Dumnezeu fă ceea ce ți s-a poruncit, având în cuget că Dumnezeu privește lucrurile tale, și să nu adaugi sau să scazi, și să faci ceva după voia ta, ci lucrează-le pe toate privind la scopul și voia celui ce a poruncit, și atunci vei avea mare și covârșitoare plată pentru slujbă. Și să știi, frate, că cel ce iubește vorbirile miren timer, lumea încă nu o a urât. Că,

precum cel ce zădărește focul ridică văpaie, tot așa și vorbirile miren timer deșteaptă patimile în inima monahului.

VI.

A lui Antioh Pandectul¹⁷⁵

Bun lucru cu adevărat este, frate, a ne abate dinspre vorbirile cele deșarte ale miren timer și de vătămarea cea de la dânsii departe pe sinene a ne duce. Căci [ei] grăiesc pe cele ale veacului acestuia, iar pe acestea primindu-le mintea la sineși, se slăbănogeste și se strică din lucrarea cea duhovnicească și slăbește către întinderea [măsura] nevoinței. Iar după ce ei se duc, ea se îngreuiază pentru rămășița canonului. Și pentru aceasta căutau cei nevoitori pustietățile, ca, afară de acestea [cele ale veacului acestuia] făcându-se, fără de opreală să vorbească cu Dumnezeu. Că, precum o fecioară ce este păzită înăuntru e dorită de cei de afară, iar dacă va ieși, nu place tuturor, ba și de mulți se prihănește, tot așa și monahul, departe de oameni fiind, luiși și lui Dumnezeu se va îndeletnici și neieșit va fi la popor; acesta va fi cinstit la Dumnezeu și la îngeri, ba mai vârtos și la oameni. Iar de se va pogorî din înalta vedere și petrecere și se va împletici cu lucrurile și vorbele vieții, neplăcut lui Dumnezeu și oamenilor lesne defăimat se va face.

Deci, de folos ne este nouă a ne depărta noi de mireni, și a ne depărta cu totul

¹⁷⁵ Despre Antioh Pandectul se știu foarte puține. Monah învățat trăitor la Mănăstirea Sfântului Savva, în vremea când Starețul Toma conducea mănăstirea. Scrierile lui (*Pandecte scripturae divinitus inspiratae*, păstrate în PG 89, 1415-1850 și în alte ediții ulterioare), *Pandectele* [rezumate, culegeri, digeste, enciclopedii sau comentarii, cum au fost numite de unii și de alții], cum au fost numite pe scurt, în număr de 130, reflectă spiritualitatea Lavrei Sfântului Savva, ce era pe atunci un mare centru cultural de scriere și copiere de manuscrise. Ele au fost scrise pe la anul 620, la cererea monahului Eustatie, refugiat în Ancira [astăzi Ankara] Galatiei din pricina invaziei persane din Țara Sfântă în anul 614. Acesta ceruse de fapt o copie a Bibliei într-un format mic, ca să o poată purta mai ușor dintr-un loc într-altul. Scrierile lui au fost foarte răspândite în mediul monahal.

de vorbele lor cele de suflet vătămătoare, și a ne încuia în chilie, și așa a ne mântui – ca o căprioară [izbăvită] din cursă și ca o pasăre din laț; căci, cu adevărat, *ca niște curse și lațuri* sunt celor ce vor să se mântuiască vorbirile celor din lume, și nefolositoare, și mult-cuvântătoare¹⁷⁶, care lipsesc mintea, depărtând-o de îndeletnicirea cu voia și vorba cea dulce a lui Dumnezeu, făcând-o a se îndeletnici întru deșertăciunea lor.

Deci, ce împărtășire este nouă celor din afara lumii și a lucrurilor celor ce sunt în lume, încât și pentru dânsule să voim a ne înștiința? Căci călugărul care s-a lepădat de lume și a pus grumazul său sub jugul cel dulce al Domnului, de aici nu el este cel ce se mai stăpânește pe sineși, ci se sânguiește a tăia pururea fără întoarcere brazdele cele ce înmulțesc dumnezeiescul grâu în văile smeritei cugetări, cele îmbătate din ploaia cerescului și de viață dătătorul Duh, cu ale Cărui picături, odată ce răsar înțelegerile, sufletul se veselește. Deci cel ce voiește a viețui cu liniște și de-a pururea cu nerisipită minte a vorbi cu Dumnezeu, dator este ca nici cu mulți a vorbi, nici ieșiri dese a face.

Iar de se va face vreodată trebuință și de vorbire cu Părinți duhovnicești sau cu frați împreună-nevoitori sau cu alți călugări ce au trebuință de folos, cu cuviință [îngăduire] este lui a vorbi; căci o vorbire ca aceasta se socotește teologhisire, și, cu adevărat, ori va folosi, ori se va folosi. Iar dacă vreodată vor veni la noi și mireni pentru folosul sufletului, prin puține cuvinte cu sare dumnezeiască să facem către dânsii vorbă și apoi să le dăm drumul; căci mai mult se vor zidi într-o cuvântare scurtă și duhovnicească, decât într-o mirenească lungă-cuvântare. Încă mai vârtos și prin rugăciune să le ajutăm lor și cu lucrul să-i învățăm fapta bună: că bun lucru este și prin cuvinte a-i folosi pe cei ce întrea-bă, dar cu mult mai bine este prin fapta bună [virtute] și prin rugăciune a ajuta lor.

VII.

A lui Avva Isaia

Zis-a Avva Isaia: „De-ți va spune ție cineva cuvinte nefolositoare, să nu voiești să le ascuți pe ele, ca să nu ucizi sufletul tău; dar să nu rușinezi fața celui ce ți-a spus, spre a nu-l scârbi pe dânsul, zicând: «Nu le primesc în inimă». Să nu spui aceasta, că nu ești mai presus de cel întâi zidit, pe care Dumnezeu l-a zidit cu mâna Sa, pe care nu l-a folosit vorba cea rea. Deci fugi, și să nu voiești să auzi; dar vezi ca nu cumva, deși fugind cu trupul, să voiești a cunoaște cele grăite. Căci dacă auzi chiar și un cuvântel, dracii nu vor lăsa pe cea pe care o ai auzit, ci vor omori sufletul tău. Fugi, fugi cu totul!”

VIII.

A Sfântului Marcu

Să nu voiești a auzi răutățile străine; că într-o voie ca aceasta se scriu și chipurile [trăsăturile] vicleșugurilor. De-ți intră în ureche cuvintele relelor, asupra ta te mânia, și nu asupra celui ce a grăit; că a auzului celui rău, rău este și solul¹⁷⁷.

IX.

A lui Avva Isaac

Fugi de cei iubitori de agoniseală, ca și de a agonisi; depărtează-te pe sineți de cei ce se răsfață, ca și de răsfațare. Fugi de cei neastâmpărați, ca și de neastâmpărare. Iar dacă simpla pomenire a celor zise tulbură cugetul, cu mult mai vârtos tulbură vederea și petrecerea cea împreună cu dânsii. Apropie-te de cei drepti, și printr-înșii te vei apropia de Dumnezeu. Petrece împreună cu cei ce au smerenie, și te vei deprinde cu purtarea lor. Că dacă singură vederea celor

¹⁷⁷ Trad. lit. În *Filocalie* (Despre legea duhovnicească, 153) avem așa: „Căci dacă urechea e rea, rău e și cel care o poartă”.

¹⁷⁶ Izvorătoare de poliloghii deșarte.

pomeniți este folositoare, cu atât mai vătos învățătura gurii lor.

X.

Din Pateric

1. Venit-au odinioară șapte frați din Alexandria către Avva Macarie ca să-l ispitească pe dânsul, și au zis: „Spune-ne nouă, Părinte, cum să ne mântuim?” Iar starețul, suspinând, a zis: „O fraților, fiecare din noi știe cum să se mântuiască, dar nu voim să ne mântuim”. Iar ei au zis către dânsul: „Foarte mult voim să ne mântuim, dar nu ne lasă gândurile cele rele. Deci ce să facem?” Iar bătrânul le-a răspuns lor: „Dacă sunteți monahi, ce căutați cu mirenii? Sau de ce vă apropiați de locul unde sunt mirenii? Cei ce s-au lepădat de lume și poartă sfânta schimă, trăind în mijlocul mirenilor, se înșală. Că deșartă este toată osteneala lor și departe sunt de frica lui Dumnezeu. Căci de la mireni nu câștigă nimic altceva decât odihnă trupească. Iar unde este odihnă trupească, acolo nu poate locui frica lui Dumnezeu, și mai vătos în monah.

Că monahul pentru aceea se numește monah: pentru că ziua și noaptea vorbește cu Dumnezeu, și numai pe ale Lui și le închipuie, neavând nimic pe pământ. Iar monahul cel ce petrece cu mirenii, sau care petrece cu dânsii mai mult de o zi, sau cel mult două, și aceasta pentru trebuința cea de nevoie, și pentru că nu poate trăi altfel – adică pentru a vinde rucodelia sa și a cumpara cele de trebuința sa –, trebuie să se întoarcă cu sânguință [degrab], iar apoi să se pocăiască curat lui Dumnezeu pentru acea zi sau acele două zile pe care le-a petrecut în lume pentru nevoia firii.

Deci cel ce nu face așa, ci merge adesea la mireni – nesilindu-l vreo nevoie, sau zăbovește în zadar cu ei –, nu este cu adevărat monah, nici nu se va folosi vreodată, ci din petrecerea cea cu mirenii mai vătos va câștiga necazuri ca acestea: la început, când se apropie de ei, își înfrânează limba, postește și se smerește pe sineși până se va face cunoscut, și așa va ieși veste

despre el cum că cutare călugăr este robul lui Dumnezeu; și îndată pune Satana în gândul mirenilor ca să-i aducă lui toată trebuința: și de vin, și de untdelemn, și de aur, și de tot felul, zicând despre dânsul: «Sfântul, Sfântul». Iar el, auzind aceea – sfântul, smeritul! –, se îngâmfă și începe a șede cu dânsii mâncând și bând și odihnindu-se, și, la cântarea de psalmi sculându-se, înalță glasul său, ca să zică mirenii că cutare călugăr cântă și priveghează, ca să-l laude pe el, și așa din laude mai mult se ridică și se înalță, iar atunci desăvârșit se duce de la dânsul smerenia.

Iar de atunci, de-i va zice cineva lui vreun cuvânt aspru, el răspunde și mai aspru, și astfel, mânia ajutorându-se de slava deșartă, crește întru el. Încă și pofta mai cu tărie se aprinde întru el: văzând adeseori femeiuști și copii și auzind cuvinte femeiești; pentru aceasta și preacurvește în toate zilele și nu simte – că se zice: *Tot cel ce caută spre femeie și pofteste, iată, a preacurvit cu dânsa în inima lui* (Matei 5: 28).

Apoi se apucă să strângă cele de trebuință pentru un an pentru sineși și pentru cei ce vin; apoi le îndoiește pe acestea, ca spre mai multă odihnă a celor ce vin; și, de aici, adună aur și argint și înainte nu mai încetează a adăuga la răutățile lui, până când dracii desăvârșit își vor râde de dânsul: depărtându-l pe el de la Dumnezeu și întru pierzarea iubirii de argint prăpăstuindu-l; că rădăcina tuturor răutăților este iubirea de argint, precum a zis Apostolul (cf. II Tim. 6: 10); și, pe cât este de departe cerul de pământ, atât este de departe călugărul cel iubitor de argint de slava lui Dumnezeu; și nu este vreo răutate mai presus de răutatea călugărului iubitor de argint.

Călugărul ce vorbește vorbe mirenești are cu adevărat trebuință de multe rugăciuni ale Sfinților Părinți, măcar puțin de vor putea să-l folosească, că cel ce pe sineși se vâra în moarte, cine-l va ajuta? Să-l auzim pe Apostolul Ioan, zicând: *Nu iubiți lumea, nici cele din lume! De iubește cineva lumea, nu este dragostea lui Dumnezeu într-însul* (I Ioan 2: 15), și pe Iacov, fratele lui Dumnezeu, zicând: *Oricare vrea să fie prieten al lumii se face*

vrăjmaș al lui Dumnezeu, căci prietenia lumii e vrăjmășie spre Dumnezeu (Iac. 4: 4).

Deci, să fugim, fraților, de lume, precum fuge cineva de șarpe; că cel mușcat de șarpe, sau moare, sau abia se însănătoșează; mai folositor este nouă a avea un singur război, și nu multe și nenumărate. Spuneți-mi, fraților, Părinții noștri unde au câștigat faptele bune? În lume, sau în pustie? E limpede că în pustia cea necălcată de mirenii. Iar noi, dacă suntem în lume, cum vom câștiga fapta bună? Că de nu vom flămânzi, de nu vom însetoșa, de nu vom tremura, de nu ne vom face departe de materiile lumii și de nu vom muri tuturor voilor trupului, cum oare vom trăi cu sufletul? Cum vom dobândi Împărăția cerurilor? Căci, dacă ostașul nu va bate război și nu va birui, nu se învrednicește de cinste; iar noi, mâncând și bând, și în mijlocul mirenilor aflându-ne, între care eram și mai-nainte, cum dar ne vom învrednici Împărăției cerurilor?

Călugărul ce are aur sau argint sau alte materii nu va crede că Dumnezeu îl poate hrăni pe el – Cel ce și fiarele și chiții cei din mare îi hrănește; și dacă [socotim că] pâine nu ne poate da, nici Împărăția cerurilor [socotim că] nu poate să ne-o dea. Drept care, la ce să ne mai ostenim? Spuneți-mi, fraților? Oare îngerii din cer grămădesc aur și argint, sau slava lui Dumnezeu? Dar noi, pentru ce ne-am depărtat de lume, ca bani și materii iarăși să adunăm? Sau ca îngeri să ne facem? *Sau nu știți că ceata cea căzută din cer din călugări se împlinește?* Căci aceasta o arată și schima noastră, de toți îngerească numindu-se”.

2. Un frate a întrebat pe Avva Pimen, zicând: „Ce voi face cu nefolositoarele mele prieteșuguri pe care le am?” Și a răspuns starețul: „Este vreun om horăind [trăgând] să moară care să ia aminte la prieteșugurile lumii acesteia? [Deci] nu te apropia, nici nu te atinge de dânsule, și de la sineși se vor înstrăina”.

3. Zis-a un stareț: „Cel ce a greșit lui Dumnezeu, dator este să se despartă pe sineși de tot prieteșugul omenesc, până când se va încredința că s-a făcut prieten al lui Dumnezeu. Căci dragostea

oamenilor ne oprește pe noi de la dragostea lui Dumnezeu”.

4. Zis-a un stareț: „Precum cineva, după ce a murit într-o cetate, nu mai aude nici glasul celor de acolo, nici cele ce se fac acolo nu le mai simte, ci se mută într-alt loc unde glasurile și strigările cetății nu mai ajung, tot așa și călugărul, de se va lepăda de lume și către viața monahicească se va muta pe sineși, dator este să se facă mort dinspre toată împătimirea lumii și departe să se facă de grija și truda deșartei și de suflet stricătoarei vieți. Iar dacă, și după ce s-a lepădat, nu va ieși din patria sa, ci stă în mijlocul tulburărilor celor mai dinainte, unul ca acesta se aseamănă unui mort ce zace în casă și s-a împuțit, de care fug toți cei ce-l miros”.

5. Același a zis: „Precum cărnurile nesărate, pen-tru aceea că nu au sare, putrezesc și se fac împuțite – încât toți cei de aproape își întorc fețele lor înapoi din pricina putorii și a viermilor care se nasc și se încuibează, târându-se și mâncând într-însele -, de se va pune însă în ele sare, iar viermii se prăpădesc și putoarea încetează – căci pierzătoare către amândouă este firea sării -, tot așa și călugărul cel ce se dă pe sineși la grijile cele pământești și la risipirile cele dinafară, care nu se liniștește în mănăstirea sa și nu se întărește în frica lui Dumnezeu pentru a nu se slăbănogi cu lenevirea, care nu se asprește pe sineși cu cugetarea la moarte și la muncile cele de acolo și inima sa nu o întărește cu rugăciunea și cu privegherea prin care se face sare duhovnicească, unul ca acesta putrezește, umplându-se de multa împuțiciune a necuratelor și viclenelor gânduri, încât se întoarce de la el fața lui Dumnezeu și a îngerilor, a celor ce urăsc necurăția unui suflet ca acesta, care astfel se fac departe de dânsul; și, de aici, se încuibează într-însul gândiții viermi, adică puterile întunericului – cele ce pururea se îndulcesc în niște putori ca acestea, și care umblă și se pasc întru dânsul, făcându-și lor mâncare din împuțiciunea necuratelor gânduri și a faptelor, prin care ticălosul suflet se strică și intră în pierzare.

Iar dacă călugărul va simți o vătămare ca aceasta, iar gândurile cele din afară le va lepăda, și lui Dumnezeu cu totul I se

va pune înainte și întru Dânsul desăvârșit va nădăjdui, și toată grija și îndeletnicirea sa o va întoarce spre plăcerea Lui, atunci, nu după multă vreme, Dumnezeu îi va trimite lui sarea cea duhovnicească, adică pe Bunul și Iubitorul de oameni Duh, Care și venind, toate patimile și dracii cei dintru dânsule care printr-însele lucrează îndată se prăpădesc și ca fumul pier”.

XI.

A Sfântului Efrem

Frate, nu te sui pe tina noroiului, iar de la bărbații care umblă întru neferică depărtează-te pe sineți; pasăre pe păsări cheamă întru închisoare [colivie]; iar cel ce este cuprins de păcate, pe mulți alții îi îndeamnă întru adâncurile răutăților. Leapădă-te, frate, de cei ce nu iubesc lucrul și nu vor să se liniștească. Fugi de cei ce iubesc ospetele și zic: „Eu voi face astăzi și tu, mâine”. Că de te vei învoi cu cuvintele acestea, nu vei săvârși viață îmbunătățită, ci te vei face locaș a toată patima; urmează pe cei ce trăiesc cu duhul și umblă în calea cea strâmtă și necăjicioasă, ca să ajungi în viața cea veșnică.

PRICINA A DOVĂZECI SI TREIA

Că se cuvine a ne depărta de toți cei ce ne vatămă, măcar de vor fi prieteni sau vom avea oarece nevoie de ei.

I.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Agathon: „De-mi va fi cineva prea foarte iubit, și mă pogoară în lucru de stricăciune¹⁷⁸, îl tai pe el de la mine”.

2. Zis-a un stareț: „Trebuie să fugim de toți cei ce lucrează fărădelegea, fie ei prieteni ori rudenii, măcar de vor avea și dregătoria împăraților sau a preoților. Căci fuga de cei ce lucrează fărădelegea ne dăruiește nouă iubirea¹⁷⁹ și îndrăzneala față de Dumnezeu”.

3. Același a zis: „Nu e de folos a ne lipi de cei fără de lege, nici în biserică, nici în târg, nici în sfat, nici în alt lucru oarecare, ci se cuvine ca desăvârșit să ne depărtăm de împărtășirea lor. Că tot călcătorul de lege este vrednic de îngrețosare [din partea celorlalți], și de a fi părtaș al muncii celei veșnice”.

4. Zis-a un stareț: „Să nu locuiești în locul unde vezi că cineva are pizmă asupra ta, iar de nu [vei face așa], nu vei spori”.

5. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „De mă va sminti vreun frate, voiești să-i fac lui metanie?” Și a răspuns starețul: „Fă-i metanie și apoi taie-te pe sineți de la acela. Căci aveam zicând pe Avva Arsenie: «Cu toți să ai dragoste, dar de toți te depărtează»”.

¹⁷⁸ Lit.: „în micșorime”, adică „mă pogoară în jos, făcându-mă mic și neputincios cu sufletul” sau „mă pogoară în jos, abătându-mă de la lucrarea mea”.

¹⁷⁹ φιλία = apropierea, prietenia, familiaritatea.

II.

A Sfântului Efrem

1. Fraților, se cuvine a lua aminte la sfătuirea cea rea; că precum doi oarecari luminat împodobiți [îmbrăcați], de vor merge înainte prin târg, iar unul dintr-înșii, neluând aminte, se va poticni și va cădea în tină și așa desăvârșit va netrebniți luminata podoabă - iar de aici, mișcat fiind de pizmă, se sârguiește ca și pe aproapele să-l surpe în noroi, ca nu numai el singur să fie urât - tot așa și acum cu cei mulți, din fapta bună căzând, se nevoiesc să împiedice și pe alții, ca să nu fie ei singuri întru urâciune. Iar pentru aceasta grăiesc smerit și răspund dulce, ca, câte puțin smulgându-i din curăție pe cei ce-i ascultă pe ei, întru aceeași groapă să-i pogoare; și nu se rușinează făcând cele rele, ci și pe aproapele îl îndeamnă, zicând: „Pentru ce te îngrețosezi de noi, că [doar] suntem păcătoși? Nu știi că lucrul acesta este căzut și sculat?”¹⁸⁰

Acestea, și ca acestea grăind, nu se rușinează. Pentru ce? Pentru că ei adică, căzând, nu vor să se scoale, precum am zis, ci sunt [trăiesc] spre sminteala celor mulți, spre căderea și stricarea lor, și sunt ca o rămă în undița Diavolului, ce încă se sârguiesc a înșela sufletele cele neîntărite și întru aceeași pierzare a le trage. Pentru aceasta, iubitele, păzește-te dinspre unii ca aceștia, ca să nu te tragă cu cuvintele lor cele moi și focului celui veșnic împreună cu dânșii să te trimită.

2. Odinioară, un frate îl sfătuia pe alt frate după Dumnezeu; și trecând altul [pe acolo], a zis cel ce sfătuia către cel ce

¹⁸⁰ Trad. lit. Pare a fi o expresie idiomatice. Traducerea neogreacă încearcă o parafrază sau o interpretare: „Nu știi că viața este cu susul în jos [πέσε-σῆκω]?” Aceeași filosofie a căderii e valabilă și pentru demoni.

trecea: „Iată, rog pe fratele, și nu vrea să mă asculte”. Iar el a răspuns: „Este dator să te asculte. Iar- tă-mă, dar de la tine și ceva rău de ar auzi cineva și ar face, pricină de bucurie este”. Iar el a zis: „Nu e așa; ci de nu va cunoaște că este după Dumnezeu, să nu mă asculte, și nu numai pe mine, ci pe niciun prooroc, dacă cumva va sfătui afară de voia lui Dumnezeu. Că zice Apostolul: *Măcar noi, sau îngerul din cer de va vesti vouă altceva în afara de ceea ce ați luat, anatema să fie!* (Gal. 1: 8-9). Că cine erau cei ce s-au sculat asupra Suzanei în Babilon? Nu bătrânii? Și nu numai bătrânii, ci și povățuitorii și judecătorii poporului. Dar pentru că nu luau aminte de sine, sub ce fel de sfârșit au căzut? Iar dreștoria lor nu i-a folosit pe ei”.

Trezvește-te, frate¹⁸¹, și ia aminte de sineși, că multe sunt meșteșugurile vrăjmașului. Că de va vedea potrivnicul pe un frate osârduitor întru lucrul lui Dumnezeu, ridică pe alt frate din cei leneși asupra lui, ca să-l surpe pe dânsul fără dreptate și dobitocește, ca doar-doar în mânie și în pomenirea de rău să-l bage pe fratele cel nevoitor, și așa să-i împiedice lui drumul faptei bune și să-l facă a cădea în răutate. Iar de-l va vedea pe dânsul cu îndelungă-răbdare răbdând su-părarea și rugându-se pentru cel ce-i face strâmbătate, se ispitește ca prin alt chip să-l surpe pe acesta. Și se apucă să-l facă a se împrietenii cu cineva din cei neluători-aminte și leneși, ca printr-un prieteșug ca acesta, făcând tulbure gândul lui, să toarne întru dânsul dulce-pățimirea, și așa câte puțin să-l bage întru nebăgare de seamă¹⁸²; dar cel ce se teme de Dumnezeu nu va iubi niciodată nimic, fără numai înțelepciunea cea de sus, că scris este: *Înțelepciunea cea de sus, întâi este curată, apoi împăciuitoare* (Iac. 3: 17) și celelalte.

III.

A lui Avva Isaia

Zis-a Avva Isaia: „De voiești a urma Domnului nostru Iisus Hristos, și pe omul tău cel vechi a-l spânzura [răstigni] împreună cu dânsul, trebuie să tai de la sineți pe cei ce te trag pe tine de la cruce și a te găti pe sineși spre a suferi defăimare și spre a odihni inima celor ce te-au întăritat”.

IV.

A lui Avva Isaac

Prietenul nebun și nepriceput este vistierie a pagubei, iar vorba celor pricepuți este izvor dulce; șederea cu cei nepricepuți este sfărâmare a inimii; mai bine este a locui cu fiarele decât cu cei ce petrec rău; mai bine șezi cu vulturii decât cu lacomul și nesățiosul; fă-te mai bine prieten ucigașului decât iubitorului de pricire; grăiește mai bine cu porcul decât cu îndrăcitul cu pântecele; mai bună este troaca porcilor decât gura mincinoasă și nesățioasă; șezi mai bine între buboși decât între mândri.

¹⁸¹ Iarăși pare a fi cuvântul autorului.

¹⁸² ἀδιαφορία = apatie, răceală, indiferență, nepăsare.

PRICINA A DOVĂZECI SI PATRA

Se cuvine ca cel ce s-a lepădat de lume să nu se amestece nicidecum cu iconomiile lumești, chiar de se vor părea că au ceva binecuvântat, ci să dea loc Dumnezeieștii Pronii și în unele ca acestea.

I.

Din viața Sfântului Arsenie

Venit-au odinioară la Schit oarecari din boierii cei mari din Roma, aducând diata uneia din rudeniile lui Arsenie. Pe aceasta luând-o bătrânul în mâini, voia să o rupă; și ar fi rupt-o, de n-ar fi căzut boierul la picioarele lui pentru a-i opri vrerea, zicându-i că aceasta [ruperea] s-ar face primejdie pentru cel ce a adus-o. Și, dând Arsenie diata înapoi, a zis: „Eu mai-nainte de aceea am murit, și nu mai sunt cu cei vii”.

II.

Din Pateric

1. Zis-a un stareț: „Deși aici s-au ostentit sfinții, iată, au luat o parte din odihnă”. Iar aceasta o zicea pentru aceea că ei erau slobozi de grijile lumii.

2. Zis-a Avva Alonie: „De nu va zice omul în inima sa «numai eu singur și Dumnezeu suntem în lumea aceasta», nu va avea odihnă”.

3. Zis-a un stareț: „Călugărul care, după ce s-a lepădat de lume, iarăși se dă pe sine în ticăloasa grijă a lumii acesteia, și întru a da și a lua, este asemenea săracului ce nu are de niciunele, care e lipsit până și de hrana cea de nevoie, și care, neaflând cum să se hrănească și cum să se îmbrace, din multa trândăvie se dă somnului, iar în vis se vede pe sine bogat, dezbrăcat de hainele cele ponosite și îmbrăcat cu haine luminate, iar deșteptându-se, află sărăcia cea dintâi. Tot așa și călugărul cel ce nu se trezește și care cheltuiește în griji zilele sale, batjocorindu-se

de gânduri și mistuit¹⁸³ de dracii cei ce își bat joc de dânsul și care îi pun în gând că grija și truda lui este pentru Dumnezeu, și pentru aceasta va avea plată. Iar în ceasul despărțirii sufletului de trup se va afla pe sineși neavut și sărac și lipsit de toată bunătatea; și atunci va pricepe de câte bunătăți dătătoare este trezvia și luarea-a-minte la sine și de câte munci solitoare este grija vieții”.

4. Prins-a odinioară dregătorul orașului pe oarecine din satul lui Avva Pimen; și au venit toți rugându-l pe bătrânul să meargă și să-l scoată pe el. Iar el a zis: „Lăsați-mă trei zile, și după acestea voi veni”. Deci s-a rugat bătrânul către Domnul, zicând: „Doamne, nu-mi da harul acesta, de vreme ce după aceasta nu mă vor lăsa să șed cu pace în locul acesta”. Iar după trei zile a venit către boier, și-l ruga pe dânsul pentru acel om. Iar boierul a zis către dânsul: „Pentru un tâlhar te rogi, Avva?” Iar bătrânul s-a bucurat, că nu i-a făcut hatărul acesta¹⁸⁴.

III.

A lui Avva Isaia

Frate, cunoaște că omul nu poate spori după Dumnezeu dacă nu se va face fără de grijă dinspre toate ale veacului acestuia; că două materii sunt care cuprind sufletul: una adică din afară – care se grijește de lucrarea lumii acesteia pentru odihna trupului; iar alta dinlăuntru, a patimilor – care oprește faptele bune. Dar sufletul nu va vedea pe cea dinlăuntru, adică pe cea a patimilor, de nu se va izbăvi pe cea dinafară. Pentru aceasta

¹⁸³ Lit.: cheltuit; fig. mistuit, nimic (de la vb. *δαπανάω*).

¹⁸⁴ Lit.: „că n-a primit har de la dânsul”.

auzi-L pe Dumnezeu: *Tot cel ce nu se lepădă de toată voia sa nu poate fi ucenicul Meu* (Luca 14: 33). Deci materia cea dinafară din voință bate război, iar cea dinlăuntru, din cea dinafară. Deci, știind Stăpânul nostru cum că voința este ceea ce le stăpânește pe amândouă, a poruncit ca aceasta să fie tăiată, de vreme ce, atâta vreme cât sufletul se sârguiește către cele dinafară, mintea se omoară, și, de aici, patimile cele dinăuntru lucrează fără opreală lucrurile lor.

Deci, dacă sufletul va tăia toate voile sale, va urî toată lucrarea și grija lumii acesteia; iar atunci mintea se ridică și stă până va lepăda patimile din casa sa, luând aminte fără încetare la sufletul ei, pe care-l păzește a nu se întoarce înapoi spre cei ce-l nedreptățesc pe el. Căci sufletul este asemenea femeii tinere ce are bărbat, care, atunci când bărbatul ei se duce în străinătate, fără frică și fără rușine se face, nepurtând de grijă cu sârguință de cele din casa ei; iar dacă bărbatul va veni la casa lui, îndată temându-se, se depărtează de cele ce le făcea, sârguindu-se a face cele după voința bărbatului; dar încă și el, odată întors în casa lui, poartă de grijă de toate câte are trebuință, iar sufletul îl păzește fără încetare, până când va naște cu dânsul și-i va crește pe fiii lui.

Iar de aici, amândoi se fac o inimă, și sufletul se supune minții¹⁸⁵, și mintea se face cap al lui, precum este scris în Apostol: *Bărbatul este cap femeii* (I Cor. 11: 3). Deci cuvântul acesta este pentru cei ce s-au învrednicit să se facă una în Domnul, ce nu

¹⁸⁵ Precum femeia se supune sau trebuie să se supună bărbatului, tot așa și sufletul (care în gr. e de gen feminin) minții (care în gr. e de gen masculin), dar unei minți condusă de rațiune sau rațională ce cugetă întru Rațiunea sau Cuvântul lui Dumnezeu, căci numai cugetând rațional întru înfrânarea afectelor și/sau a patimilor putem supune sufletul cu toate lucrările lui, văzute și nevăzute, inteligibile și sensibile, lucrări guvernate deci de voință gnostică sau minte (ca parte socotitoare, sau însăși socotița, cum e numită de Părinți), ce nu poate hotări decât prin rațiune și afectivitate (cf. adică tendințelor generale ale omului) – dar numai printr-o rațiune pătrunsă sau ordonată de rațiunile (λόγοι) lui Hristos și înrăurirea Duhului Sfânt, cu ajutorul Căroră ne putem înfrâna de obște prin nevoită tendințele iraționale ale sufletului și trupului.

au încă dezbinare între ei, precum a învățat și Domnul în Evanghelie, zicând: *Dacă doi dintre voi se vor tocni pentru vreun lucru, orice vor cere li se va face lor* (Matei 18: 19).

Deci Domnul îi voiește pe ai Săi a fi sănătoși [întru slobozirea] dinspre materia cea văzută, și despre cea ascunsă în suflet, și dinspre toate cele pe care El, întrupându-se, le-a stricat în trupul Lui, precum și Însuși a zis: *Petreceți întru Mine, și Eu întru voi* (Ioan 15: 4). Că întâi ne voiește a petrece într-Însul prin faptă, în care pricină El petrece întru noi prin curăție, adică prin vedere. Deci cu neputință este ca sufletul să intre întru odihna lui Dumnezeu, neavând icoana Împăratului [întipărită întru sine]; că nici cumpănitoul¹⁸⁶ nu cumpănește lucruri fără folos, nici împăratul nu pune astfel de lucruri în vistieria sa. Tot așa este și sufletul: de nu va avea icoana Marelui Împărat Iisus, îngerii nu se vor bucura împreună cu el, ci va fi lepădat, Domnul, zicându-i așa: „Cum ai intrat aici neavând icoana Mea, adică dragostea, precum am zis?” Căci este cu neputință ca, împărțindu-se sufletul, dragostea să fie cu noi: căutând adică pe Dumnezeu și iubind cele ale lumii; că, precum pasărea nu poate zbura cu o aripă, nici atunci când are ceva spânzurat de ea, tot așa și sufletul nu poate spori după Dumnezeu, legat fiind întru ceva dintr-ale lumii.

Deci, cei ce iubesc pe Dumnezeu din toată inima, nimic din cele ale lumii nu-i poate despărți de dragostea Lui, după cuvântul Apostolului ce zice: *Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, strâmtorarea, prigoana, sau foamea, sau golătatea, sau primejdia, sau sabia? Căci încredințat sunt că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici puterile cele de acum, nici cele viitoare, nici altă zidire oarecare nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Hristos* (Rom. 8: 35-39).

2. Zis-a același: „Nu voiesc a cere sfat sau cuvânt al vremii acesteia, nici să încredințezi celui ce te întreabă pe tine; ci să ai adesea auzurile tale către cei ce grăiesc întru tine, adică către gânduri, și roagă pe

¹⁸⁶ Bijutierul sau alt lucrător al metalelor.

Dumnezeu ca să-ți dea ție a cunoaște de care dintr-însele trebuie să ascuți; că cei ce se în-deletnicesc în cele deșarte uită de lupta cea împotriva Diavolului”.

IV.

A lui Avva Marcu

Nimeni, zice, ostaș fiind, nu se ameste-că cu lucrurile vieții (II Tim. 2: 4); căci cel ce cu amestecare voiește a birui patimile este ase-menea cu cel ce stinge pârjolul cu paie. Când va afla Diavolul pe om îndeletnicindu-se în-tru cele trupești afară de nevoie, mai întâi răpește de la dânsul dobânzile cunoștinței, apoi ca pe un cap îi taie și nădejdea cea întru Dumnezeu.

V.

A Sfântului Diadoh

Sufletul care nu s-a izbăvit de gri-jile cele mirenești, nici pe Dumnezeu nu va iubi curat, nici de Diavolul nu se va îngre-țoșa precum se cuvine; căci are grija vieții drept acoperământ împovăraător. Drept aceea, mintea nu poate cunoaște într-unele ca acestea județul¹⁸⁷ ei, ca astfel de la sineși să cerce hotărârile judecății; deci prin toate e bună depărtarea de lume. Foarte puțini pot cunoaște cu de-amănuntul greșealele lor, și numai cei cărora mintea nu li se răpeș-te niciodată de la pomenirea lui Dumnezeu. Că în ce chip ochii noștri cei trupești, atunci când sunt sănătoși, pe toate le pot vedea, până și pe țânțari sau altceva de felul țân-țarilor ce zboară în văzduh, când sunt aco-periți cu albeață sau cu urdori, chiar de ar trece prin fața lor ceva mare, nu-l văd decât

¹⁸⁷ δικαστήριο = *lit.* curtea judecătorească; *fig.* judeca-ta sau puterea ei de judecată. În *Filocalie* (Vol. 1, Diadoh al Foticeii, *Cuvânt ascetic*, 18) avem redat mai liber: „Mintea nu-și poate cunoaște dreptul de judecată asupra acestor fel de lucruri”. Frumoasă și plină de adevăr metaforă pentru minte, privită, cum am mai zis, de Părinți ca parte socoti-toare sau hotărâtoare a sufletului.

umbros, iar dacă e ceva mic, nu-l pot vedea deloc cu vederea, tot așa și cu sufletul, de va simți prin rugăciune orbirea ceea ce i se în-tâmplă lui din iubirea lumii, și pe greșeale-le lui cele foarte mici ca pe niște foarte mari socotindu-le, neîncetat lacrimi peste lacrimi va vărsa întru multă mulțumire. *Căci dreptii, zice, se vor mărturisi numelui Tău* (Ps. 140: 14), iar de va rămâne în așezarea lumii, chiar de ar săvârși vreo ucidere sau altă faptă vredni-că de muncă, o privește liniștit, fără supăra-re, iar de vor fi alte greșeli, nu numai că nu le dă vreo însemnătate, ci, de multe ori, pe oarecari dintr-însele le socotește ca pe niște îndreptări [isprăvi]. Pentru aceasta ticălosul nu se va rușina nici să le apere cu fierbințea-lă, nici să se laude întru ele, fără a simți astfel [muștrare în cuget].

VI.

Dintr-ale Sfântului Varsanufie

Un frate a întrebat pe starețul, zi-când: „De voi auzi despre cineva că este într-o luptă mare sau în boală, și simt de ca și cum aş pătimi împreună cu dânsul, spune-mi, Părinte, împreună-pătimirea aceasta este bună, sau este de la draci, care vor să nu mă îndeletnicesc cu grija păcatelor mele? Apoi, sunt oare dator a-l pomeni în rugăciunile mele? Și cum îl pot eu ajuta, care mă află în păcate și primejdii mai mari decât el? Și ce să fac dacă fratele mă va ruga pen-tru aceasta? Sau dacă îmi va cere să-i spun unuia din Părinți? Oare rugăciunea pentru aproapele nu-l deprinde întru dragoste și pe cel pătimas?”

Răspuns-a starețul:

„Nimeni nu trebuie să-și lase mor-tul său și să meargă să-l plângă pe altul, precum au zis Părinții celor mai tineri; căci a pătimi împreună cu aproapele este numai a celor desăvârșiți; iar a pătimi cel tânăr îm-preună cu aproapele este amăgire a dracilor, căci fără pricepere judecă oamenii și lucru-rile, și nu cu negreșită dreaptă-socoteală¹⁸⁸,

¹⁸⁸ Prin urmare, lucru de căpetenie a celor desăvârșiți

pentru care fapt, de multe ori, și cele bune și folositoare se arată acestuia ca rele și ne folositoare. Deci de folos îi este lui a fi fără de grijă dinspre toate cele dinafară; și, de se va face cumva pomenire inimii lui de cel ce este bolnav sau care pătimește ceva de întristare, sau de la alții va auzi despre el, să zică: «Dumnezeu să ne miluiască - și pe mine, și pe dânsul». Iar de la sineși să nu zică cuiva dintre Părinți să se roage pentru dânsul, că aceasta este una cu a se folosi de stăpânirea sa¹⁸⁹.

Iar de voiește, să aducă doar aminte [să pomenească simplu], zicând bătrânului: «Cutare se necăjește». Iar auzind bătrânul, se va ruga pentru cel neputincios cu duhul. Iar de-ți va zice ție cineva să zici pentru dânsul starețului, spune-i cuvântul poruncii ce ți s-a zis, adică: «Roagă-te, Părinte, pentru cutare». Iar de-ți va zice cineva să te rogi pentru dânsul, așijderea pentru cuvântul poruncii, rugându-te, zi așa: «Doamne, iartă-ne pe noi», sau: «Dumnezeu să ne acopere pe noi în lucrul acesta»¹⁹⁰. Iar a pătimi împreună cu cineva ca pentru dragostea lui Dumnezeu, e ceva pe care nu l-ai atins, adică nu ai venit în măsura aceasta. Iar când te va supăra gândul pentru ceva, atunci întreabă, și te învață ce ți se cuvine să faci”.

(în context: părintele duhovnicesc) este a pătimi împreună cu aproapele (cel ce i se mărturisește sau cel în nevoie, în general). Am putea spune de aici că părintele duhovnicesc, dacă nu arată împreună-pătimire cu fiul său duhovnicesc (adică dovada desăvârșirii sale) sau cu aproapele în general, nu se poate îndreptăți arătându-se ca un sfătuitor și duhovnic adevărat, cu un cuvânt greu în fața creștinului, ci ca unul care mijlocește mai mult sau mai puțin personal o Taină a Bisericii sau a lui Dumnezeu, adică o Taină pe care nu o trăiește plenar.

¹⁸⁹ ἐξουσία = autoritatea, puterea (de judecată, de a hotărî etc.).

¹⁹⁰ La aceste delicate îndemnuri, în textul echivalent din *Filocalie* (Vol. cit. nota 497) se dă următoarea scolie: „Nu te ruga numai pentru celălalt, ca și când ai fi într-o poziție superioară și n-ai avea și tu nevoie de rugăciune, ci roagă-te și pentru el, și pentru tine, socotindu-te împreună păcătos cu el. Aceasta nu e o grijă egoistă de tine, ci o eliberare de slavă deșartă”.

VII.

Din Pateric

1. Un frate a zic către Avva Cronie: „Spune-mi, Părinte, un grai: cum să mă mântuiesc?” Și a răspuns starețul: „Când a venit Elisei către sumaniteanca (cf. IV Împ. 4), o a aflat pe dânsa neavând lucru cu cineva; și, pentru aceasta, a zămislit prin venirea lui Elisei”. Zis-a fratele: „Ce este graiul acesta?” Zis-a starețul: „Sufletul, de se va trezvi și se va strânge pe sineși din griji, și va părăsi voile sale, atunci vine Duhul lui Dumnezeu, iar de aici poate să nască, de vreme ce este sterp”.

2. Venit-a dregătorul orașului ca să vadă pe Avva Pimen, iar starețul n-a primit să-l vadă; iar el [pentru a-l face să-l primească] a prins pe fiul surorii sale cu pricină de tâlhărie și l-a pus în temniță, zicând: „De va veni starețul ca să se roage pentru dânsul, eu îl voi slobozi pe el”. Și a venit sora lui la ușă, iar el nu i-a deschis, și nici răspuns nu i-a dat. Iar ea îl ocăra pe dânsul, zicând: „Inimă de aramă, miluiește-mă, că unul-născut îmi este”. Iar el, trimițând, a zis ei: „Pimen n-a născut niciodată fii”. Și așa, nimic isprăvind femeia, s-a dus. Și auzind dregătorul, a trimis către bătrânul, zicând: „Măcar cu cuvântul poruncește, și-l voi slobozi pe el”. Iar starețul a trimis înapoi acestea: „Cercetează cele despre dânsul după lege, și, de este vrednic de moarte, să moară, iar de nu este, fă precum voiești”.

VIII.

A Sfântului Efrem

1. Monahul care se împletește cu lucrurile vieții, și întoarce gândul său întru grija celor din lume, este asemenea cu cel ce se taie pe sine.

2. Monahul care, după ce s-a lepădat și s-a făcut monah, caută moștenirea părinților celor după trup va cădea în ispite; iar cel ce caută pe Domnul se va mântui. Să nu zici: „Dacă voi îmbătrâni, de unde mă voi hrăni?” Căci nouă nu ni s-a îngăduit a ne

îngriji pentru ziua de mâine, iar tu te îngrijești de bătrânețe încă de pe acum? Să căutăm Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea, și acestea toate se vor adăuga nouă (cf. Matei 16: 15-34), că nemincinos este Cel ce S-a făgăduit [că ni le va da]. Iar dacă nu le vom căuta mai întâi pe acestea, e limpede că nu pentru acestea ne nevoim. Deci *aruncă spre Domnul grija ta, și El te va hrăni* (Ps. 54: 23). Iar dacă va spori ceva în mâinile tale, poartă de grijă de acel lucru, căci vei da seama Celui ce a făcut sporirea.

IX.

Din cele ale Avvei Varsanufie

Un frate ce se liniștea în obște a întrebat pe starețul, zicând: „O văduvă ce a suferit strâmbătate a trimis către mine, rugându-se să scriu judecătorului ca să-i ajute ei. Pentru aceasta am două gânduri: unul îmi zice că am venit aici ca să mor lumii, iar altul îmi zice că, de nu vei scrie aceluia, calci porunca care poruncește a ajuta celor ce au trebuință; spune-mi, Părinte, ce să fac?”

Și a răspuns starețul: „De ai fi fost mort și ar fi venit văduva ce are strâmbătate, i-ai fi ajutat ei? Nicidecum! Și altfel: dacă-i vei ajuta acesteia, va veni iarăși alta, și pentru aceasta vei călca porunca: căci mortul nu se îngrijește de ceva dintr-unele ca acestea. Și măcar de vor cârți asupra ta, aceasta nu te va vătăma întru nimic”.

PRICINA A DOVĂZECI ȘI CINCEA

Că răutatea este [se face] cu lesnire, și mulți sunt cei ce o aleg pe aceasta, mai vârtos acum; și că bunătatea este ostenicioasă, și puțini sunt cei ce o urmează pe aceasta; pe care și trebuie a-i râvni, iar la cei mulți a nu lua aminte.

I.

Din Pateric

1. Venit-a odinioară oarecine din frați către Avva Teodor al Fermei și i-a zis lui: „Iată, cutare frate s-a întors în lume”. Și a răspuns bătrânul: „Te miri de aceasta? Nu te mira, ci mai vârtos te minunează de vei auzi de cineva care a putut scăpa din gura vrăjmașului”.

2. Zis-a un stareț: „Mai bine este a locui cu trei care se tem de Domnul, decât cu milioane care nu au frica lui Dumnezeu. Că în zilele cele de pe urmă, dintr-o sută ce vor locui în obști [mănăstirești], foarte puțini vor fi care se mântuiesc; și nu știu dacă se vor afla măcar cincizeci, căci toți se vor schimba, iubind mesele și îmbuibarea pântecelui și iubirea de stăpânire și iubirea de arginți; deci *mulți sunt cei chemați, dar puțini aleși* (Matei 22: 14)”¹⁹¹.

¹⁹¹ Dacă vom socoti că această proorocie s-a împlinit (și se tot împlinește) în vremurile mai noi, atunci am putea îndrăzni să respingem așa zisul „aspect dinamic” al tradiției așa cum îl propovăduiesc astăzi unii clerici sau teologi, care resping foarte multe învățături și practici mai vechi ale Bisericii, afirmând că astăzi trebuie să continuăm mai mult duhul (oare la ce se referă când zic „duhul”?) vechilor Părinți și mai puțin sau deloc forma, ca una care e nepotrivită în bună măsură zilelor noastre. E adevărat că Duhul Sfânt, în lucrarea Sa duhovnicească prin Hristos în duhul credincioșilor în iconomia Sfintei Treimi (sau, pe scurt, duhul Sfintei Tradiții), lucrează desigur după măsura și chipul fiecărei epoci, precum și oamenii, cele ale lor, dar virtuțile nu se dobândesc după mintea fiecăruia sau cu meșteșuguri izvodite de oricine și oricum, ci dobândirea lor necesită o cale sau metodă ce nu se schimbă niciodată în elementele ei de bază. De pildă, smerenia, sau iubirea aproapelui sau postul, sau rugăciunea au trăsăturile lor specifice, definite foarte clar în Scripturi și la Părinți, precum vedem cu prisosință și în Everghetinos. De exemplu: postul, după Părinți, nu e post dacă nu se mănâncă pe nesăturate; mărturisirea presupune dreaptă-socoteală din partea duhovnicului și

3. Același a zis: „De vei șede într-un loc și vei vedea pe oarecari având mângâiere [trupească], nu lua aminte la dânsii, iar de este altul sărac, care nici pâine nu are, la dânsul ia aminte, și te vei odihni”.

4. Rugat-a Avva Pimen pe Avva Macarie cu multe lacrimi, zicând: „Spune-mi un grai: cum să mă mântuiesc?” Și, răspunzând starețul, i-a zis lui: „Lucrul pe care îl cauți acum s-a dus de la călugări”.

5. Povestit-a Avva Ioan că s-a făcut oarecare din stareți în uimire și a văzut: „Și, iată, erau trei monahi ce stăteau de cealaltă parte a mării, și s-a făcut glas dinspre cealaltă parte a mării, zicând: «Luați aripi de foc și veniți către mine». Iar doi dintre ei au luat și au zburat în cealaltă parte, iar unul a rămas, și plângea foarte și striga; iar mai pe urmă i s-a dat și lui aripi, însă nu de foc, ci slabe și neputincioase, cu care, iată, deși căzuse

mai puțin împlinirea unei rânduiei, smerenia nu e smerenie dacă cel ce o dorește nu se socotește mai jos decât toți, rugăciunea nu e rugăciune dacă nu e din inimă zdrobită, nu e rugăciune dacă e alcătuită doar din vocabular și frazeologie a minții, rugăciunea nu e rugăciune dacă nu cuprinde toate lucrările vieții, transformându-le în lucrări spre slava lui Dumnezeu, dogma nu se poate face cunoscută ca atare ca lucru dumnezeiesc dacă nu e trăită în lucrare de cel ce o afirmă, altminteri cel ce o propovăduiește e un mincinos, căruia i se pare doar că crede dogmele adevărului, drept care nu se poate numi ortodox sau drept-slăvitor, ci rău și pseudo-slăvitor; toate acestea și altele ca acestea alcătuiesc sau sunt parte a vieții în Hristos, care viață cere a iubi pe aproapele *până în sfârșit* (Ioan 13: 1), adică a face toate cele în putință pentru folosul și mântuirea lui, împărțându-i și lui sfințenia lui Hristos, și mai puțin „frazeologie biblică și patristică”. Totuși sepa-rarea între vremurile vechi, „mai bune”, și cele noi, de lepădare (precum zice Avva Macarie la punctul 4 sau Avva Ioan la punctul 5), e cumva umbră sau relativizată de perspectiva eschatologică sau de modul duhovnicesc personal de privire a vieții, dar care separare, dintr-o perspectivă mai realistă sau istorică (precum arată Avva Ishirion mai jos), nu e totuși anulată. Cine citește să înțeleagă!

adesea, cufundându-se și sculându-se, a venit de cealaltă parte. Tot așa și neamul acesta, deși ia aripi, nu sunt de foc, ci cu totul slabe și neputincioase”.

6. Sfinții Părinți au proorocit despre neamul cel de pe urmă și au zis, nedumerindu-se unii către alții: „Ce am lucrat noi?” Și, răspunzând unul dintr-înșii, Avva Ishirion, care era mare, a zis: „Noi poruncile Domnului am făcut”. Iar ei au zis: „Dar cei de după noi ce vor face?” Iar bătrânul a zis: „Vor veni întru jumătate din lucrul nostru”. Și iar au întrebat Părinții: „Dar cei de după dânșii oare ce vor lucra?” Iar el a zis: „Cei ai neamului aceuia nu vor avea nicicum de lucru: căci le vor veni lor ispite și, cei ce se vor afla iscușiți, aceia mai mari decât noi și decât Părinții noștri vor fi”¹⁹².

II.

A Sfântului Efrem

Iubitule, când pe cei mai vechi în schimă îi vei vedea lenevind-se, ia aminte și te întărește pe sineți, ca nu cumva, pe aceștia râvnindu-i, pe aceeași cale cu dânșii să umbli și tu, și împreună cu dânșii să moștenești veșnica muncă; sau, iarăși, înfrânător făcându-te, să nu te înalți deasupra lor și să cazi în înalta cugetare, căci așa te vei face sub mâna vrăjmașului; ci ia aminte de sineți și păzește sufletul tău foarte, că nici noi nu ne îndreptăm sau ne osândim din lucrurile altora, ci, atunci când ne vom aduce goi și

împilați [legați] înaintea Judecătorului, fiecare va da seama pentru sineși și sarcina sa o va purta. Pentru aceasta, bine este a lua aminte de sine de-a pururea, și a urma pe cei ce după Dumnezeu au petrecut, și a privi către aceia, și a te asemana pe sineți lor.

Iar celor ce defaimă mântuirea lor și iau aminte doar la schima lor cea dinafară, nu râvni, ca să nu te asemeni ostașului celui prins de potrivnici care adică are pecetea împăratului, dar slujește vrăjmașilor acestuia; că nemincinos este Cel ce a zis: *Amin zic vouă: Tot cel ce face păcatul este rob păcatului* (Ioan 8: 34). Că schima se aseamnă cu frunzele, iar lucrul cu rodul. Deci nu lua aminte la schima cea dinafară și să-i râvnești pe dânșii, zicând întru sineți că nu ești mai rău decât unii ca aceștia ce cad în patimi, ci ia aminte la cea zisă: *Că în casă mare nu sunt numai vase de aur și de argint, ci și de lemn și de lut; și unele adică sunt de cinst, iar altele de necinst* (II Tim. 2: 20). Deci, dacă nu vei asculta de Domnul, săvârșind lucrurile păcatului, vei fi vas de necinst, iar de vei face lucrurile Domnului, vei fi vas ales, cinstit, sfințit, de bună treabă Stăpânului, gătit spre tot lucrul bun.

Iubește sobornicia [însoțirea] cea bună, iar de sobornicia cea rea te depărtează, căci nici vrăjitorii, nici tâlharii, nici săpătorii de morminte nu s-au născut așa, ci au învățat acestea de la oamenii cei stricați la minte de Satana. Că Dumnezeu le-a făcut pe toate bune foarte. Să nu te veselească băile, băuturile, adunările din piață și răsfățarea [luxul], ca să nu cazi în primejdii de nesuferit. Adu-ți aminte de strânsorile [chinurile] păcătoșilor, temându-te ca nu cumva, nu după mult timp, să fii și tu socotit împreună cu aceia. N-ai intrat niciodată în casa plângerii, și, văzând tânguirea și plânsul, nu te-ai silit să ieși afară din casă? Deci de aici, din cele vremelnice, se cuvine a asemana pe cele veșnice. Că zice: *Dă pricină înțeleptului, și mai înțelept va fi* (Pilde 9: 9). Să ai nerăutatea în primirea poruncilor lui Dumnezeu, iar vicleșugul, în gonirea măiestriilor Diavolului și a spre a tăia vorbele cele vătămătoare, ca omul tău cel dinăuntru să se liniștească.

¹⁹² Deși zice că nu vor avea nicidecum de lucru, zice totuși că le vor veni ispite, care ispite oare n-ar putea fi tot atâtea pricini de lucru? Dar „lucrul” la care se referă socotim că este „facerea” sau lucrarea poruncilor Domnului, de care a zis mai sus că le-au împlinit ei. Prin urmare, cei de pe urmă nu vor avea deloc de lucru, adică nu poruncile Domnului vor fi temelia vieții creștine - acestea fiind relativizate sau socotite neobligatorii de către unii din cei ce le răspândesc sau socotesc că le împlinesc -, în care porunci e ascuns Domnul, precum zicea Sfântul Maxim Mărturisitorul. Însă pentru cei ce vor dori să le îplinească, săvârșirea lor va fi pesemne condiționată de biruirea unor ispite sau de scăparea de ele. Despre felul acestor ispite însă, au vorbit alți Părinți din Everghetinos (a se vedea de pildă *Pricina a unsprezecea* din Vol. II și alte locuri).

Nu petrece împreună cu îngânătorii și cu făcătorii de răsuri¹⁹³, ca să nu strice înțelegerile tale, căci, pe cei ce îi ascultă, cuvintele lor îi vatămă mai mult decât otrava aspidelor; pe cei bătrâni îi gătește a face cele ale tinerilor, iar pe cei tineri îi trag întru lucrarea fărădelegii. Iar dacă ești în obște și vezi pe oarecari frați umblând fără de rânduială și grăind cele ce nu plac lui Dumnezeu, tu nu lua aminte la dâșii sau la cuvintele lor, ci să-L ai pe Dumnezeu înaintea ochilor, după cea scrisă: *Văzut-am pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin* (Ps. 15: 8), și să nu-ți pui înaintea ta vicleșugul și să zici în inima ta: „Dacă bătrânii aceștia, și zăbovind de atâta timp în mănăstire și nevoindu-se, răupetrec, ce va fi cu mine, tânăr fiind?”, ci ascultă pe Domnul, zicând: *Mulți sunt chemați, dar puțini aleși* (Matei 22: 14), și iarăși: *Oare puțini sunt cei ce se mântuiesc?* (Luca 13: 23).

Deci fii și tu dintre cei aleși și puțini, și nu din cei mulți și pieritori. Că cei ce fac vicleșugul, sau în obște sau în alt loc, aceia sunt fiii vicleșugului, care se aseamănă cu neghinenele ce sunt în mijlocul grâului. Deci tu fă-te grâu, ca să te aduni în jitițele Domnului și să nu fii ars ca o neghină cu focul nestins. Încă socotește că dreptul Lot locuia în Sodoma, dar nu s-a tras cu iubirea de dulceață a aceluia și cu neastâmpărarea, și pentru aceasta s-a și mântuit, precum este scris: *Căci cu vederea și cu auzul locuind dreptul între dâșii, din zi în zi sufletul cel drept se muncea de nelegiuitele lucruri* (II Pt. 2: 8). Apoi adaugă: *Știe Domnul cum să izbăvească din ispite pe cei bine-credincioși, iar pe cei nedrepți îi păstrează spre munci în ziua judecării* (II Pt. 2: 9) și celelalte.

Deci acesta, lucrând cu unii ca aceștia, n-a pierit împreună cu dâșii. Iar Ghiezi sluja Proorocului Elisei, dar a păcătuit. Așijderea și Samuil, petrecea lângă Eli și cu fiii lui viețuia, dar pierind aceia, acesta s-a mântuit (I Împ. IV: 1-22), că iubea pe Domnul întru adevăr și nu urma căile celor fără de lege. Iar Iuda, deși urma Domnului și umbla împreună cu Ucenicii, L-a dat pe

Dânsul în mâinile celor fără de lege.

Așadar, trebuie ca fiecare dintre noi a lua aminte de sine. Iar dacă locuim împreună cu drepții, privind la dâșii, să viețuim și noi drept, având aproape pildele faptelor bune; iar dacă locuim cu păcătoșii, să ne sârguim a nu râvni lucrurilor aceluia, ci mai vârtos a le da lor pricini de mântuire prin buna noastră petrecere. Iar de va zice cineva: „Sunt neputincios și împruținat, și de oame-nii cei neluători-aminte cu lesnire spre cele rele mă trag în jos”, acesta să ia aminte la Dumnezeieștile Scripturi și să râvnească viața Sfinților Părinți, și așa va fi bine-iscusit și la Dumnezeu și la oameni. Încă să meargă și la oamenii cei temători de Dumnezeu care mângăie sufletele, și să primească cu dorire toate cele zise de aceia, și așa să le arate întru lucruri, și apoi degrab va rodi. Că zice Scriptura: *Întreabă pe tatăl tău, și-ți va vesti ție; și pe cei mai bătrâni decât tine, și-ți vor spune ție ce se cuvine să știi* (Deut. 32: 7).

Că cel ce este în obște și se lenevește de mântuirea sa și face lucrurile cele potrivnice va avea parte de muncă mai grea, nu numai pentru sineși, ci și pentru sufletele cele ce pier printr-însul, făcându-se lor chip de lenevire și de răutate. Și iarăși: cel ce se sârguiește la fapte bune și poartă grijă de mântuirea sa, de mare slavă se va învrednici în ceruri; căci s-a dat pe sine fraților săi chip de viață îmbunătățită și a ridicat osârdia celor mai lenevoși spre lucrarea poruncilor prin a sa sânguință. Că, precum întru lovirea războiului, cel ce se nevoiește în linia întâi și taie în două oastea potrivnicilor, mai mult decât alții se cinstește, tot așa și la Dumnezeu, mai mult se va slăvi cel ce se trezește întru lucrul Domnului, dând multora pildă de folos.

III.

A lui Antioh Pandectul

Precum viespea mănâncă ostenelele albinelor, tot așa și fratele lenevos netrebnițește averea cea îmbunătățită a soborului [frățimii]; și, precum ostașul fricos slăbește mâinile războinicilor, tot așa și monahul lenevos slăbănoghește osârdia fraților, și pentru aceasta și

¹⁹³ Mimii și comedianții.

mare muncă de la Dumnezeu va lua. Deci mai bine este, iubiților, a locui cu puțini ce plac lui Dumnezeu, decât cu mulți care defaimă poruncile lui Dumnezeu. Că, unde este frica lui Dumnezeu, acolo este și dragostea și unirea, și Dumnezeu locuiește în mijlocul lor; iar unde nu este frica lui Dumnezeu, acolo este cearta și pizma, și unde este pizma, acolo se fălește și vicleanul.

Deci lucru de căpetenie este a petrece mai bine cu cei puțini și buni, decât cu mulțime de netrebniți, precum ne-au învățat pe noi Dumnezeieștile Scripturi, că zice scriitorul de Paremii [Pilde]: *Nu pofti mulțime de netrebniți, de nu este frica lui Dumnezeu cu dâșii* (Sirah. 16: 1: 2). *Că mai bun este un drept decât o mie de păcătoși, căci în adunarea păcătoșilor se va aprinde foc* (Sirah 16: 6). Zice încă și altul: *Nu pofti mulțime netrebnică, iar de se vor înmulți, nu te veseli cu dâșii. De nu este frica Domnului cu ei, să nu te încredințezi vieții lor, că vei suspina cu plângere fără vreme. Că mai bun este un drept făcând voia Domnului decât a avea fii necurați; căci dintr-unul priceput se va alcătui (umple) o cetate* (Sirah 16: 1-4).

IV.

A lui Avva Marcu

Când vei vedea pe doi răi având dragoste unul către altul, cunoaște că unul altuia ajută întru voie¹⁹⁴. Cel înalt cu cugetul și cel plin de slavă deșartă cu plăcere se tocmesc unul pe altul; că cel dintâi adică, ca o slugă plecându-se, laudă pe cel plin de slavă deșartă, iar celălalt mărește pe cel înalt cu cugetul, de care te depărtează cât mai departe, ca să nu te împărtășești de vătămarea lor.

V.

Din Pateric

1. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „De voi vedea pe cineva din cei din jurul meu întorcându-se în lume, cum să fac

să nu mă smintesc?” Și a răspuns bătrânul: „Cugetă la câinii care vânează iepuri: că, precum acolo, dacă unul dintre câini va vedea pe iepure, îl gonește, neoprindu-se până când îl va ajunge, iar ceilalți, nu pe iepure, ci numai pe câinele ce îl gonesc văzându-l, aleargă și ei până la un loc; iar mai pe urmă, luând aminte, se întorc înapoi, cel ce a văzut iepurele și l-a gonit nu se oprește din drum până când nu-l va ajunge; iar privind la cei ce s-au întors, nu-i pasă nici de prăpăstii, nici de desigurii, nici nu se teme că se va împiedica de ceva dintr-însele, ci se ține pururea numai de scopul drumului, privind numai spre cel gonit de dânsul; tot așa și cel ce-L caută pe Stăpânul Iisus și se silește să Îl ajungă, la cruce neîncetat luând aminte, le trece cu vederea pe toate, și așa trece peste smintelile ce-l întâmpină, până când Îl va ajunge pe Cel Răstignit, pe Cel Viu Care rămâne în veci.

VI.

A Sfântului Efrem

Pe frații mai lenevoși, vrăjmașul se silește a-i întrarma împotriva celor mai sânguitori; dar, de vor lua aminte, cei mai sânguitori prin cei mai lenevoși vor afla câștig, purtând neputințele lor pentru Domnul. Cel ce face milă aproapelui va afla milă de la Domnul; căci nemilostivă e judecata celui ce n-a făcut milă. Să nu intri cu fratele tău la păcat, ci, de vei putea, sârguiește-te a-l izbăvi și pe el dintr-însul, ca sufletul nostru să trăiască în Domnul. Fie frica lui Dumnezeu înaintea ochilor tăi totdeauna, și păcatul nu te va stăpâni.

¹⁹⁴ Adică întru voia lor cea rea.

PRICINA A DOVĂZECI SI SASEA

Că pe cei ce se apropie de viața călugărească se cuvine a-i primi cu multă cercare; căci, de cele mai multe ori, cei primiți cu cercare, aceia se fac și iscușiți; și despre ce se cuvine a porunci lor.

I.

Din viața Sfântului Pahomie

Încă tânăr fiind Sfântul Pahomie, și cu dragostea lui Dumnezeu înfocându-se la inimă, avea râvnă a se face călugăr; vestindu-se lui despre un sihastru pe nume Palamon ce locuia deosebi [singur], a venit către dânsul, vrând a locui împreună cu el; ajungând la chilia lui care era aproape de pustie, a început să bată în ușă, iar acela, deschizând puțin, a zis către dânsul: „Ce voiești, și pe cine cauți?” (Că bătrânul, pentru că se nevoia de multă vreme, se făcuse foarte aspru.) Și, răspunzând Pahomie, a zis lui: „Dumnezeu m-a trimis la tine ca să mă faci monah”. Zis-a lui bătrânul: „Nu poți să te faci monah; că nu mic este lucrul monahului. Pentru aceasta, și mulți venind aici, obosind, n-au răbdat”. Zis-a lui Pahomie: „Nu toate socotelile oamenilor sunt deopotrivă. Primește-mă, și vremea îți va vesti ție”. Zis-a către el bătrânul: „Ți-am spus că nu poți. Du-te în altă parte și te nevoiește câțeva vreme, apoi vino și te voi primi. Că eu, petrecând aici, aspră nevoiță am, și de nimic altceva prin harul lui Dumnezeu nu mă împărtășesc fără numai de pâine și sare, iar de vin și de untdelemn mă îndepărtez cu totul, și priveghez jumătate de noapte petrecând în rugăciuni și în citirea cuvintelor lui Dumnezeu; iar uneori și toată noaptea”.

Acestea auzindu-le Pahomie și rușinându-se de asprimea cuvintelor, a pus în suflet ca pe toată osteneala vitejește a o răbda. Zis-a către dânsul: „Cred Domnului că-mi va da putere și răbdare atâta cât să mă învrednicesc prin cuvioasele tale rugăciuni aici a mă desăvârși”. Atunci, cu ochii văzători înțelegând Sfântul Palamon credința și osârdia lui Pahomie pentru a se

mântui, deschizând ușa, l-a primit pe dânsul în schima călugărească. Și de atunci înainte petreceau împreună, nevoindu-se și îndeletnicindu-se în rugăciuni. Iar lucrul lor era a împleti funii și a țese saci. Și, lucrând, se osteneau după Apostolul: nu pentru odihnă, nici pentru adunarea banilor, ci spre hrănirea săracilor. Și, văzând Palamon ascultarea lui Pahomie întru toate și sporirea nevoiței, se bucura foarte și slăvea pe Dumnezeu.

II.

Din aceeași viață

Adeseori, rugăciunea lui Pahomie era pentru ca să se facă spre dânsul voia lui Dumnezeu; și iată că, după câțeva vreme, tot aceeași rugându-se el, s-a arătat lui îngerul Domnului, zicând: „Voia lui Dumnezeu este aceea a sluji Lui și a împăca neamul omenesc cu Dumnezeu”. Și, zicând aceasta de trei ori, s-a dus de la dânsul. Deci, mulțumind Pahomie și încredințându-se de vedenia ce s-a făcut iarăși cu dânsul, a început să primească pe cei ce *din pocăință* se apropiau de Dumnezeu; iar schima călugărească cu multă ispitire le-o dădea lor, oprindu-i pe ei de la [împătimirea de] cele din viață, sporindu-i astfel puțin câte puțin întru nevoiță.

III.

Din viața Cuvioasei Teodora

Preafericita între femei Teodora, judecând să se lepede de lume și de cele din lume, și cu prea înțelepte izvodiri a amăgi pe înșelătorul [Diavolul], s-a îmbrăcat cu port bărbătesc - ca astfel să nu fie aflată de bărbatul său, ce sigur va voi apoi să o caute pe dânsa cu sânguință - și a venit la o obște

de bărbați, ce era la optsprezece semne¹⁹⁵ de Alexandria. Și încă în afara porții fiind ea, se ruga să fie primită și să se facă din numărul celor ce se nevoiesc. Iar ei au zis că nu o vor primi – măcar că nu o socoteau femeie, ci bărbat – de nu mai întâi va petrece toată noaptea fără acoperământ deasupra capului și așa să dea fraților [o dovadă de] cercare [a] răbdării. Iar ea nu numai că a primit cu plăcere cea zisă – deși știa că noaptea năpădesc fiare multe, din pricina pustietății și mulței sălbăticii a locului –, ci și cu lucrul a adus la împlinire cea poruncită. Și așa a petrecut noaptea, așteptând la poartă. Pentru aceasta și Cel ce a împlânzit lui Daniil oarecând cruzimea leilor, Același, văzând pe cuvioasa în cel fel de înălțime a faptei bune se va sui, a păzit-o neprinsă de fiare, care lucru și călugării cu iscusul aflându-l, au socotit lucru iubit de Dumnezeu [ca ea] să fie cu aceștia.

Și fiind primită înlăuntru cu bucurie de proestosul mănăstirii, vorbea cu dânsa deosebi, întrebând-o cine este și pentru care pricină a venit către călugărie. Și-i zicea: „Nu cumva ai venit îngreuiată de împrumuturi de bani, sau de uciderea cuiva, sau pentru a nu hrăni copiii lipsiți de hrană, și pentru aceasta ai lepădat portul mirenesc?” Teodora a zis: „Pentru nimic dintre acestea, o Părinte, ci numai pentru a mă liniști de tulburarea mirenească și a-mi plânge păcatele”. Și a întrebat-o Marele: „Cum te cheamă?” Iar viteaza: „Teodor îmi este numele”. Iar el a zis: „Să nu socotești, frate Teodore, că petrecerea de aici îți va fi în afara ostenelelor; iar de voiești a intra sub jugul ascultării, să știi că vei sluji trebuințelor tuturor fraților, și nu numai celor din mănăstire – adică sârguindu-te la saduri și la verdețuri, și la cărarea apei slujind și fără lenevire adăpând –, ci încă slujind și la cele din afara mănăstirii. Iar când treaba ar chema și mergerea spre cetate, să nu cărtești și să zici că aceasta îți va fi pricină de împuținare către ostenelele cele pustnicești, ci așa mai vărtos în post și rugăciune fără încetare ți se cuvine a stărui:

a cânta după obicei, în toate zilele, și slavoslovie de dimineață [Utrenia], și cea de seară [Vecernia]; pe lângă acestea, și din cele ce se cheamă Ceasuri să nu lași pe niciunul; a te osteni încă și la plecarea genunchilor, și așa a trudi [chinui] trupul, pentru a te împotrivi pândirilor¹⁹⁶ celor de acolo ale războinicilor [draci]”.

Deci, pe acestea punându-le Fericita în urechi și socotindu-le ca pe o răsfățare a sufletului, s-a făgăduit cu multă râvnă a face acestea. Și așa s-a făcut împreună rânduită în buna ceată a călugărilor. Și, de vreme ce toate făgăduințele cele călugărești voia să le țină în chip nemincinos, de la toate cugetele cele trupești luându-și ziua bună, îndată s-a dat pe sineși către ostenele, nepunând înaintea slujbei nicio trândăvire sau pricinuire¹⁹⁷.

¹⁹⁶ ἐπιβουλὰς = comploturilor, planurilor de distrugere.

Pentru chipul cum dracii luptă pe om prin trup, a se vedea și Pricina a cinci-sprezecea, III, și nota 108 din Volumul II. Omul nu are alte arme împotriva vrăjmașului decât trupul său, sau pe el însuși, trup și suflet, pe care trebuie să le lucreze conștient că prin puterea sau harul lui Dumnezeu va birui și nu datorită îndemnării, puterii sau priceperii proprii. Prin urmare, după cuvântul de mai sus, el trebuie să izgonească pândirile dracilor și lucrarea pusă la cale de aici în trupul omului. Îndulcirea trupei și sufletească din cele ale lumii [cu măsură sau fără măsură] se face automat pricină de punere în lucrare a „pândirilor” drăcești, care, văzând că omul încă e nedesăvârșit în slava și cunoașterea lui Dumnezeu, îl face să incline din mândrie și lenevire spre cele lumești și trupești (ca oarecând spre rodul pomului cunoașterii, care era *plăcut ochilor la vedere și frumos spre a fi cunoscut* [κατανοῆσαι, adică de a fi cercat, cântărit, gustat sau obținut în ciuda sau spre sfidarea poruncii lui Dumnezeu; Fac. 3: 6]). Printr-o asemenea îndulcire, omul poate lesne nesocoti că *toate* (inclusiv el) sunt ale lui Dumnezeu și că orice ar face în afara voii Sale e una cu a face *altceva*, adică a face jocul planurilor sau pândirilor vrăjmașului. Omul desăvârșit prin Hristos, superior primului om, nu mai este ispitit sau chinuit ca odinioară de șoptirile șarpelui decât dacă va lăsa jugul sau plugul lui Hristos – care e smerenia (cf. Luca 9: 62; Matei 11: 29-30) – și va privi înapoi sau în jos, spre gândurile care zic că poți face și gândi ceva (și) fără Dumnezeu. Dar slăbiciunea adusă de păcat sau stricăciunea ce o pricinuieste în trup și suflet, ce se lucrează atât de profund în lume, a făcut ca acest har al smereniei să nu poată fi ținut fără încetare de nimeni în viața aceasta, drept care toate virtuțile Duhului (sau dobândite prin Acesta) ni se pot face, după Apostolul Pavel (cf. Ef. 1: 14) numai arvună sau pârgă spre moștenirea vieții veșnice, spre lauda slavei Sale.

¹⁹⁷ Pretext spre evitarea ascultărilor sau a ostenelelor

¹⁹⁵ Nu se știe exact cât măsura un semn, dar se socotește că era o măsură relativ echivalentă kilometrului de azi.

Și așa a răbdat opt ani la adăparea sadurilor și a verdețurilor, la cele ce dădeau trebuința celor din mănăstire, în toate zilele măcinând grâul, frământând coca, nelipsind niciodată a face pâine și a fierbe verdețurile, de la care lucru și cei ce se sârguiau a omori trupul se dădeau adesea înapoi. Niciodată n-a lipsit de la săvârșirea pravilei din biserică, ea mai vârtos în aceasta arătându-și în sufletul ei iubirea lui Dumnezeu¹⁹⁸.

Dar având o astfel de povară și alegând o viață atât de ostenicioasă, gândul greșelilor ce o apucaseră mai înainte-vreme nu o slăbea pe dânsa nicidecum ca să se liniștească: după căderea nopții - după slujbele de toată ziua, când de somn și de măsurata odihnă trebuia să se împărtășească -, ea își bătea pieptul și sufletul și-l mișca spre lacrimi, zicând: „Iartă-mi, Doamne, păcatul care a pierdut podoaba curăției mele”. Încă de cele mai multe ori și cumpărarea și aducerea cu mâinile a untdelemnului, a grâului și a altor [lucruri] de nevoie pentru mănăstire, tot această cuvioasă le făcea, și, pe scurt a zice, nu era vreo slujbă cu osteneală întru care Teodora să nu se arate mai cu osârdie decât toți ceilalți.

IV.

Din viața Sfintei Melania Romana¹⁹⁹

În Ierusalim, pe Muntele Măslinilor, Sfânta Melania a așezat o viață de obște ce număra peste nouăzeci de fecioare, peste care a pus o povătuitoare ce pe toate celelalte le întrecea cu cuvântul și cu năravul. Aceasta le era fecioarelor ca o slujnică, iubindu-le pe acestea ca o maică, cu multă smerită cugetare sfătuindu-le pe acestea [cu] cele de mântuire. Și zicea către dânsule despre ascultare și despre schimbarea vechilor obiceiuri cu cele noi: cum că în cele lumești *aceasta* [ascultarea] mai vârtos este ceea ce le ține pe

cerute de slujbă.

¹⁹⁸ E uimitor cum, în ciuda atâtor ascultări, avea timp și de pravila din biserică, lucru extrem de rar astăzi în multe obști călugărești.

¹⁹⁹ Prăznuirea ei se face de Biserică la 31 decembrie.

toate în rânduială, iar pe împărat adică împărat îl arată, iar pe poporul cel ascultător îl arată ascultător; iar dacă s-ar strica aceasta, s-ar strica și rânduiala și, împreună cu numirile²⁰⁰, s-ar tulbura și lucrurile. Încă adăuga și o pildă ca aceasta:

„Odinioară, cineva a venit la un stareț mare, sârguindu-se a se face ucenic al aceluia, iar acela, arătându-i înainte de toate în ce fel se cuvine să fie ucenicul, i-a poruncit ca să se ducă la un idol ce se afla pe acolo prin apropiere și să-l lovească pe acela cu piciorul cât va putea de mult. Iar pentru că tânărul a ascultat, bătrânul l-a întrebat dacă idolul, așa bătut fiind lovit cu piciorul, a zis ceva împotriva sau dacă a arătat vreo scârbă. Iar el, zicând că nimic de acest fel nu s-a făcut, bătrânul i-a poruncit să-l bată iarăși și să-i adauge și ocări. Iar dacă aceasta s-a făcut de trei ori, iar idolul era tot idol neînsuflețit și fără glas, bătrânul a zis așa: «Dacă și tu poți suferi acestea fără a zice ceva împotriva, precum acest idol care prin toate a fost ocărat, îndrăznește și intră, și de învățătura cea de la noi împărtășește-te, iar de nu, nu te apuca de petrecerea cea cu noi»”.

V.

A lui Palladie

Povestitu-mi-a mie Cronie, ucenicul Marelui Antonie, despre Pavel, cel zis „cel simplu”, despre covârșitoarea lui nerăutate și simplitate a năravului său, și mi-a spus mie, zicând:

„Un oarecare pe nume Pavel, om mojiș [țăran] și lucrător de pământ, și-a luat o femeie frumoasă, dar cu nărav rău la socoteală, și care, stricându-se de altul, de multă vreme se tănuia de el, iar, acesta, pentru simplitatea vieții lui și pentru nebănuirea răului²⁰¹, n-a băgat seamă de lucru. Deci odată, întorcându-se Pavel de la țarină și intrând

²⁰⁰ Aici: ierarhia, numirile ce le au fiecare în cetate: împărat, slugi etc.

²⁰¹ Pentru necercetarea unui posibil rău al celor din jur.

fără de veste în casă, o află pe aceasta prea-curvind. Și, zâmbind spre a râde, a zis către dânsii: «Bine, bine; chiar nu-mi pasă. Pe Iisus, că eu nu voi mai trăi cu dânsa. Du-te, ține-o pe dânsa și pe copiii ei, iar eu mă duc și mă fac călugăr». Și, nezicând nimic nimănu-i, a trecut de cele opt mănăstiri²⁰² și s-a dus către Fericitul Antonie și a bătut la ușă.

Ieșind Marele, l-a întrebat pe dânsul: «Ce voiești?» Și i-a zis lui Pavel: «Voiesc să mă fac monah». Și a răspuns lui Antonie: «Un om bătrân de șaizeci de ani nu se poate face monah aici; mai bine du-te și lucrează în sat și trăiește viața lucrând și mulțumind lui Dumnezeu, că nu poți să rabzi necazurile pustiei». Zis-a bătrânul: «Orice mă vei învăța să fac, aici voi face». Zis-a Antonie: «Ți-am zis că ești bătrân și nu poți să te faci călugăr. Dacă voiești să te faci monah, du-te într-o obște cu mai mulți frați, care pot ajuta neputinței tale. Că eu șed aici mâncând o dată la cinci zile, și aceasta încă rămânând flămând și nesăturându-mă». Cu acestea și alte graiuri ca acestea îl izgonea el pe Pavel, iar dacă el nu suferea, Antonie a intrat în peșteră și, închizând ușa, n-a ieșit pentru dânsul de acolo vreme de trei zile; iar el, lângă ușă șezând, aștepta.

Iar a patra zi, de oarecare trebuință fiind silit Antonie, deschizând ușa, a ieșit. Și, văzându-l pe dânsul, i-a zis: «Du-te de aici, bătrânule, de ce mă superi? Nu poți să rămâi aici». Zis-a lui Pavel: «Cu neputință este să mă duc într-altă parte ca să mor, decât aici». Și, uitându-se Antonie împrejurul lui și văzând că nu are cele de hrană, nici pâine, nici apă, nici altceva, și, iată, are patru zile de când așteaptă, și temându-se ca nu cumva să moară și astfel să-și întineze sufletul pentru nemilostivirea față de bătrân, l-a primit pe dânsul. Și udând smicele de finic, i-a zis lui: «Împletește șir [funii], precum mă vezi pe mine că fac».

Și a împletit bătrânul până la ceasul al nouălea cu multă osteneală

cincisprezece stânjeni. Și văzând Antonie împletitura, nu i-a plăcut. Și, apropiindu-se de dânsul, i-a zis: „Rău ai împletit, despletește-o și împletește-o din nou”. (Iar aceasta i-a zis-o lui după ce, și bătrân fiind, postise până în a patra zi, precum am zis, ispitind răbdarea lui.) Iar el a despletit și iarăși a împletit cu anevoie aceleași smicele, căci se făcuseră zbârcite [subrede] după prima împletire. Și văzând Antonie că bătrânul nu a cântit împlinându-se cu sufletul, și cătuși de puțin nu s-a schimbat, și nici fața lui nu și-a întors, s-a umilit spre dânsul. Și, apunând soarele, a zis către dânsul: «Părințele²⁰³, vrei să mănânci o bucată de pâine?» Zis-a lui Pavel: «Precum ți se pare, Avva». Iar aceasta a plecat și mai mult pe Antonie spre milostivire, că adică nu s-a grăbit a alerga spre vestirea hranei, ci a lăsa lui stăpânirea [puterea de a hotări]. Deci a zis către dânsul: «Pune masa». Iar el a ascultat. Apoi Antonie a adus către dânsul patru posmagi de câte șase unghii²⁰⁴ fiecare, iar luiși și-a udat unul, iar ace-luia câte trei. După aceasta a citit un psalm pe care-l știa Antonie, pe care, cântându-l de douăsprezece ori, tot de atâtea ori s-a și rugat, ca și întru aceasta să-l ispitească pe Pavel. Iar el cu osârdie împreună cu acesta se ruga. Iar după rugăciune, făcându-se seara târziu, s-a așezat să mănânce.

Și, mâncând Marele Antonie un posmag, nu s-a mai atins de altul; iar bătrânul, mâncând încetișor, încă mai avea din posmagul pe care-l începuse, iar Antonie îl aștepta ca să sfârșească. Iar după ce a isprăvit, i-a zis lui: «Mănâncă, părințele, și alt posmag». Iar Pavel i-a zis lui: «Dacă tu vei mânca, voi mânca și eu; iar dacă tu nu vei mânca, nici eu nu mănânc». Zis-a Antonie: «Mie mi-ajun-ge, căci sunt călugăr». Apoi s-au sculat și, făcând Antonie douăsprezece rugăciuni și doisprezece psalmi, s-a rugat

²⁰² μόνας. Unii editori ai *Lavsaconului* lui Paladie, de unde e luat fragmentul, zic că aici nu e vorba de mănăstiri, ci de anumite popasuri sau locuri de odihnă.

²⁰³ παππίας, diminutiv de la πάππας (părinte). Deși e folosit și pentru a numi pe Patriarhul Alexandriei, el se poate folosi și la episcopul Romei, precum aflăm și din unele apoftegme din Pateric (*nota trad. neogr.*). Atunci când e folosit cu un singur π - deși nu întotdeauna -, el se referă la episcopul Romei,

²⁰⁴ O unghie avea 32 de grame.

și el împreună. Apoi a dormit puțin până la miezul nopții. Și, sculându-se, au început a cânta până la ziuă. Iar dacă a văzut Antonie că bătrânul cu osârdie îi urma lui întru toate, i-a zis lui: «Iată, frate, de poți trăi așa în toate zilele, rămâi cu mine». Iar Pavel a zis: «De ai și altceva ca să-mi arăți, nu știu, însă acestea pe care le-am văzut că le faci, le fac și eu cu lesnire». Deci, încredințându-se Marele spre dânsul că întru toate este un suflet foarte desăvârșit, neprefăcut fiind și simplu, după câteva luni, ajutând harul lui Dumnezeu, Antonie i-a făcut chilie ca la trei sau patru semne depărtare de chilia lui. Și i-a zis lui: «Iată, puterea lui Dumnezeu lucrând cu tine, te făcuși monah, deci, de aici înainte petrece singur aici, ca și ispitire de la draci să ai». Deci, locuind Pavel cel Simplu un an, s-a învrednicit de darul izgonirii dracilor și a tot felul de boli, îndreptând desăvârșit virtutea nevoinței.

Într-o zi, s-a adus Marelui Antonie un tânăr oarecare ce avea un drac începător²⁰⁵, care hulea până și cerul. Luând aminte Antonie la tânăr, a zis celor ce l-au adus: «Nu este al meu lucrul acesta, că încă nu m-am învrednicit de darul izgonirii unei astfel de tagme drăcești; darul acesta este al lui Pavel cel Simplu». Și, ducându-se Antonie la acela împreună cu aceia, i-a zis lui: «Avvă Pavel, scoate pe dracul din om, ca sănătos să se ducă întru ale sale și să slăvească pe Domnul». Zis-a lui Pavel: «Dar de ce nu o faci tu?» Răspuns-a Antonie: «Nu mă îndelet-nesc cu aceasta, am alt lucru». Și, lăsând Antonie acolo pe fecior, s-a întors la chilia sa.

Deci, sculându-se Pavel și rugându-se, a strigat pe dracul și a zis: «Avva Antonie a zis ieși din om, ca acesta să slăvească pe Domnul». Iar dracul cu hulă a strigat: «Nu ies, bătrâne mândăcios și bărfitor». Și, luând Pavel jocul lui, îl bătea pe dânsul peste spate, zicând: «Ieși, a zis Avva Antonie». Iar dracul ocăra și pe Antonie și pe Pavel,

zicând: «Mult-mândăciosilor, împietriților, nesățioșilor, cei ce niciodată nu vă îndestulați cu cele ale voastre, ce împărtășire aveți cu noi? De ce ne tiranișiți?» Într-un sfârșit, Pavel a zis către el: «Nu ieși? Iată, mă duc de te spun lui Hristos, și vai de tine pentru ce-ți va face!» Sălbaticul diavol l-a grăit de rău chiar și pe Domnul, strigând: «Nu ies!»

Spre aceasta mâniindu-se simplul Pavel, a ieșit din chilia sa, deși era la amiază târziu (iar zăduful cel din Egipt, mai vartos cel din acele locuri, se aseamănă poate numai cu cuptorul Babilonului). Deci, stând pe o piatră ca un stâlp, se ruga așa, zicând: «Tu vezi, Iisuse Hristoase, Cel ce Te-ai răstignit în zilele lui Pilat din Pont, că nu mă voi pogori de pe piatra aceasta, nici nu voi mânca, nici nu voi bea până ce nu voi muri, de nu mă vei asculta și nu vei scoate pe drac din om, făcând-l slobod pe dânsul de acest duh necurat!»

Și încă grăind el aceste cuvinte, a strigat dracul de jos, dinaintea chiliei: «Mă duc, mă duc, ies. Cu silă și tiranisire mă izgonesc. Mă depărtez de om, și nu mă mai apropii. Iar unde mă voi duce, nu știu». Și îndată a ieșit necuratul drac. Și, prefăcându-se într-un balaur mare ca de șaptezeci de coți²⁰⁶, s-a dus târându-se spre Marea Roșie”.

Acesta este lucrul smeritului și simplului Pavel, prin care Dumnezeu a arătat de ce fel de cinste și slavă se învrednicesc cei neprefăcuți și smeriți; că, pe dracul pe care nici Marele Antonie nu l-a putut scoate, Pavel în puțină vreme pe acesta prin simplitate și prin cuget măsurat l-a izgonit; iar aceasta numai după un an de nevointă, în care s-a împlinit cea zisă de Sfântul Duh: *Spre cine voi căuta, zice Domnul, fără decât numai spre cel smerit și liniștit și care se cutremură de cuvintele Mele?* (Is. 66: 2). Este obișnuit ca pe acele duhuri mai de jos ale vicleșugului să le scoată oamenii mai începători cu credința, iar pe cele mai începătorești [stăpânitoare] să fie izgonite de bărbații mai smeriți.

²⁰⁵ Un drac ce stăpânește peste alți draci, precum avem împărțite și cetele îngerilor lui Dumnezeu: Începătorii, Stăpânii și celelalte.

²⁰⁶ Un cot avea 53 de cm.

VI.

A lui Palladie

Rugăciunea cea deasă a Sfântului Pahomie era ca să se facă voia lui Dumnezeu spre dânsul; și iată că, după câtăva vreme, priveghind el și aceeași rugăciune rugându-se, i s-a arătat lui îngerul Domnului, zicând: „Voia lui Dumnezeu este a sluji Lui și a împăca neamul omenesc cu Dumnezeu. Deci, de aici înainte, primește cu tine pe cei ce se apropie de Dumnezeu cu pocăință, și, după regula pe care ți-o dau, așa legiuiește lor”. Și, zicând acestea, i-a dat lui o tablă de aramă întru care erau scrise acestea: „Să îngădui fiecărui monah să mănânce și să bea după putere; și să nu oprești nici postul, nici mâncarea. Sarcinile cele grele încredințează-le celor mai tari și care mănâncă, iar cele mai ușoare, celor mai postitori și mai slabi. Fă și chilii de multe feluri în aceeași mănăstire; iar într-o chilie să petreacă trei. Iar mâncarea tuturor să fie într-o singură casă. Iar de dormit să nu doarmă culcați, ci să-și facă jilțuri puțin întinse [înclinate puțin pe spate], și, punându-și într-însele așternuturile lor, așa să doarmă. Iar de vor veni străini dintr-o altă mănăstire cu alt obicei, să nu mănânce împreună cu aceștia, nici să bea, nici să intre în mănăstire împreună cu aceștia, afară dacă nu va fi găsit afară pe cale. Iar pe cel ce va veni să petreacă împreună cu dânsii, de nu va fi împlinit trei ani în nevoiță, să nu-l primești, ci, lucrurile cele mai grele făcând în trei ani, așa să intre în stadion [arenă]. Și să poarte camilafcă²⁰⁷, nu păroasă, precum copiii, și să se pecetluiască cu cruci roșii; iar atunci când vor mânca, să-și acopere capul cu ele, ca nu frate pe frate să vadă mestecând. Nu este slobod a grăi mâncând, nici afară de strachină și de masă sau într-alt loc să ia aminte cu ochiul”.

Încă le-a mai rânduit să facă douăsprezece rugăciuni peste zi, seara, asemenea, douăsprezece și în privegheri, douăsprezece, iar la ceasul al nouălea, trei, iar la fiecare

rugăciune să cânte un psalm.

Însă împotriva-grăind Pahomie îngerului și, zicând că rugăciunile sunt puține, îngerul a zis către dânsul: „Am rânduit aceste rugăciuni astfel încât să ajungă tuturor, iar cei mai mici să nu se scârbească [îngreuienze]; însă cei desăvârșiți nu au trebuință de vreo dare a legii, că, de sineși în chilii fiind, și-au închinat toată viața lor vederii lui Dumnezeu, iar acestora [celor mai mici] le-am dat lege ca unora ce nu au mintea bine-cunoscătoare, ca, măcar ca niște slugi ce nu iau aminte cu frica Stăpânului, împlinindu-și pravila în chilii, să se afle cu îndrăz-neală²⁰⁸”.

Acestea rânduindu-le îngerul, și plinindu-și slujba, s-a dus. Tipicul acesta e ținut de șapte mănăstiri, ce numără șapte mii de bărbați care lucrează felurite meșteșuguri; dintr-acestea se chivernisesc ei și mănăstirea de femei de cea parte a Nilului, unde trăiesc patru sute de surori; de multe ori, din prisoșință dau și săracilor, și celor din închisori.

VII.

A Sfântului Efrem

Frate, de voiești a te face monah, întâi socotește în gândul tău că de acum te-ai mutat din viața aceasta, iar lumea aceasta și slava ei socotește-o ca pe o colibă părăsită; că dacă nu te vei găti astfel pe sineți, nu poți să viețuiești precum se cuvine călugărilor și să biruiești patimile și poftele cele lumești, care pogoară pe oameni întru pierzare. Că nemincinos e Cel ce zice: *Că ori-cine voiește să-Mi urmeze Mie, să se lepede de sineși, să-și ia crucea sa și să vină după Mine. Că cel ce voiește să-și afle sufletul său îl va pierde pe el; iar cel ce îl va pierde pentru mine, aflaz-l-va pe el* (Matei 16: 24-25). Și să mai știi că cel ce se apropie de Domnul, acestuia i se va întâmpla unele ca acestea: ispite, necazuri, osteneală, mahniciune, golătate, strâmtorare,

²⁰⁸ παρηγοία. În trad. neogr. termenul e tradus prin διάθεσιν (așezare, dispoziție, stare). Orice fel de nevoiță, fie a celor desăvârșiți, fie a celor mici, are îndrăzneala sau așezarea/starea ei prin care poate avea trecere într-un fel sau altul la Dumnezeu.

²⁰⁷ Sau culion. Un fel de glugă, am zice noi.

defăimare și cele ce sunt ca acestea; că întru acestea se cearcă răbdarea omului și se arată dorul ce-l are către Dumnezeu. Deci cel ce se dă pe sineși cu toată inima ocârmuirii starețului după Dumnezeu biruiește întru toate acestea; căci numai sloboda și desăvârșita alegere a voinței²⁰⁹ o cere Dumnezeu de la noi, și numai El ne dă nouă vârtute și ne dăruiește biruință, precum este scris: *Apărător este tuturor celor ce nădăjduiesc spre Dânsul* (Ps. 17: 31).

Deci ți-am spus acestea de mai-nainte, ca nu cumva, intrând [în viața călugărească] și peste acestea dând, căindu-te, să zici: „N-am știu că mi se vor întâmpla unele ca acestea”. Căci, iată, cele ce ți se vor întâmpla se făcură ție cunoscute de mai-nainte, ca și tu de mai-nainte să-ți gătești gândul. Căci a pune temelie nu este osteneală, ci a săvârși zidirea; căci, pe cât de mult se înalță zidirea, pe atât de multă osteneală dă celui ce o zidește, până la săvârșirea lucrului. Ascultă ce zice mântuitorul glas: *Este oare cineva dintre voi care, voind să zidească turn, să nu șadă mai-nainte și să numere cheltuiala ce o va face spre săvârșirea lui? Ca nu cumva, punând el temelia și neputând a săvârși, toți cei ce-l vor vedea să înceapă a-l batjocori pe el, zicând: Acest om a început a zidi și n-a putut să săvârșească* (Luca 14: 28-30). Războiul ostașilor este scurt, iar al călugărului, până la ducerea lui către Domnul.

Din această pricină se cuvine a începe lucrul cu toată sârguința și răbdarea și trezviea. Că de te vei apuca, iubitule, să junghii un leu, apucă-l vârtos, ca nu cumva să sfărâme oasele tale ca pe un vas de lut; iar de te vei arunca pe sineți în mare, să nu te împutinezi până ce nu vei ieși la uscat, ca să nu te pogori în adânc ca o piatră. Deci, înaintea ușilor fiind și primind întrebare, să nu zici: „Toate voi răbda”, iar mâine să te lepezi cu lucrurile. Că îngerii lui Dumnezeu stau împrejur și aud toate cele ce ies din buzele tale. Vezi, iubitule, că nimeni nu te silește, ci de voie și adevărat te făgăduiești, iar de aici înainte să nu tăgăduiești făgăduințele tale

cele către Dumnezeu, că *El va pierde pe toți cei ce grăiesc minciuna* (Ps. 5: 7).

Iubitule, dacă vei pune început bun, și bătrânețile tale le vei sfârși cu plăcere, vei fi ca un luminător, luminând pe toți pe calea Domnului. Deci pune temelie tare, ca lucrul să se suie la înălțime. Iar dacă *de la părerile înalte*²¹⁰ ale deșertăciunii vieții din lume ai venit la călugărie, păzește-te pe sineți de dracul înaltei cugetări, ca să nu te stăpânești de dânsul și să te pogori în pierzare. Dar de vei avea supunere în Domnul și cu mâinile tale lucrezi cele bune, aceasta nu-ți va fie ție pricină de rușine; că această puțină strâmtorare și necaz pe care le rabzi pentru Domnul se vor face ție solitor spre viață veșnică. Și ce încă să mai zic? Că, precum cel ce schimbă o drahmă pentru zece mii de talanți de aur, așa este toată strâmtorarea vieții călugărești către slava ceea ce se va descoperi celor ce se nevoiesc și ostenesc. Deci mici [lucruri] dai, și mari primești înapoi.

Iar de te vei da de starețul vreunui frate ca să fii sub mâna lui, să nu zici în cugetul tău: „Eu sunt fecior de mari și luminați părinți, iar acesta este din părinți neștiuți, proști și cerșetori, sau poate se trage din robie, acesta nu știe filosofia cea din lume, eu știind-o pe aceasta, și deci, dar, cum mă pot eu supune acestuia? Că ocară îmi este de voi face aceasta”. Nu gândi unele ca acestea, iubitule, că nu cu pricepere ai socotit pentru aceasta; că cel ce socotește unele ca acestea, încă nu s-a dezbrăcat de omul cel vechi, de cel ce se strică după poftele înșelăciunii. Iar noi, iubitule, ca unii ce suntem dați de Dumnezeu fraților celor de un suflet întru slujire, să răbdăm, ca să ne învrednicim slobozeniei dreptilor, gândind la Stăpânul tuturor, Care, bogat fiind, a sărăcit pentru noi, ca noi să ne îmbogățim cu sărăcia Aceluia (cf. II Cor. 8: 9); El a fost numit Samarinean și îndrăcit ca să îndrepteze nebunia noastră. Deci pune cerbicea fără rușine sub jugul cel bun al Acestuia, ca să afli odihnă sufletului tău; iar pentru aceasta, ascultă o pildă:

²¹⁰ ὑπόληψεωσ = prejudecățile, pripelile, bănuielile.

²⁰⁹ Θελείαν πρόθεσιν.

Doi atleți au venit ca să se lupte cu cei împotriva-luptători [adversarii lor], dintre care unul era îmbrăcat cu podoabă luminată, iar celălalt cu una săracă; și, dezbrăcând amândoi cele ce le purtau, au intrat goi în stadion. Deci, cel ce a dezbrăcat haina cea luminată o va putea oare aduce pe aceasta în vremea nevoinței spre ajutor împotriva potrivnicului, *sau, mai vârtos, pe aceea* lepădând-o, ca pe una ce nu ajută întru nimic spre nevoie, pe bărbăție și pe meșteșug împreună cu vârtutea le va arata împotriva atletului? Tot așa și tu, nu socoti cele ce le-ai lăsat - că fiecare a lăsat cele ce avea, și de omul cel vechi s-a dezbrăcat, ca cu omul cel nou să se îmbrace -, ci te apucă de smerita cugetare, știind că gol întru nevoie ai intrat, precum și ceilalți împreună-nevoitori [atleți], că scris este: *Cele înalte la oameni urâciune sunt la Dumnezeu* (Luca 16: 15); și nici pentru lumeasca înțelepciunea să nu te înalți, că zice: *Înțelepciunea lumii nebunie este la Dumnezeu* (I Cor. 3: 19). Și iarăși: *Cel dintre voi ce voiește să fie înțelept în veacul acesta să se facă nebun, ca [așa] să fie înțelept* (I Cor. 3: 18).

Deci uită petrecerea cea de mai-nainte, ca și iertarea păcatelor celor dinaintea cu îndrăzneală să o ceri de la Dumnezeu. Iar după ce te-ai lepădat de cele vechi și ți-ai smerit gândul, adună bogăție prin slujirea și aducerea de roadă către frați. Și, de vei curăța curțile de gunoi, sârguiește-te a curăța și poftele cele lumești de la omul cel dinăuntru; iar de cureți cenușa bucătăriei, adu-ți aminte de proorocul care zice: *Cenușă ca pe pâine am mâncat, și băutura mea cu plângere o am amestecat* (Ps. 101: 10).

Văzând focul acesta stricăcios, socotește și văpaia cea veșnică, pe ceea ce va să mănânce pe păcătoși, și lăcrimează pentru cele ce ai păcătuit; și orice faci, cu smerită cugetare și cu bună socoteală fă și prea mare folos vei avea, și harul lui Dumnezeu îl vei trage spre sineți. Că zice: *Domnul le stă împotriva celor mândri, iar celor smeriți le dă har* (Pilde 3: 34). Iar de te ostenești mult, socotește pe cei din surghiun, în ocne și în amară robie, și te supune starețului tău în Domnul, că nu după om este slujirea pe care o rabzi pentru Domnul. Cine dar, necinstit fiind sau

ostenindu-se pentru împăratul, au nu socotește ocara cinste și osteneala odihnă? Iar dacă nu alegem de voia noastră necinste și osteneală a răbda pentru Domnul, pentru ce am mai ieșit din lume?

Iubitule, cine e vrednic și fericit să pătimească pentru El? Deci, orice rabzi pentru Domnul, să știi că mici faci, și mari iei înapoi. De răbdare dar avem trebuință, ca, făcând voia lui Dumnezeu, să dobândim făgăduința. Că zice: *Cel ce va răbda până în sfârșit, acesta se va mântui* (Matei 24: 13).

Iar dacă cel ce le-a lăsat pe cele luminate astfel trebuie a cugeta smerit, cu atât mai vârtos cei ce au venit dintr-o viață ticăloasă și ostenicioasă la viața călugărească se cuvine a se micșora pe eiși și niciodată a cugeta înalt: măcar de se vor cinsti mai mult decât alții, ei să arate toată blândețea și smerita cugetare, pomenind și socotind de-a pururea facerile de bine ale Domnului, adică din care strâmtorare a veacului acestuia i-a smuls pe dânșii, ca să nu se risipească cu mintea și, uitând necinstea lor cea de mai-nainte, să se îngâmfe și să audă, ca niște nemulțumitori către Făcătorul de bine, cea zisă în Psalmi: *Om, în cinste fiind, n-a priceput, alăturatu-s-a dobitoacelor celor necuvântătoare și s-a asemănat lor* (Ps. 48: 20).

De aceea, iubiților, să slujim Domnului cu multă smerită cugetare în toate zilele noastre, Celui ce scoală de la pământ pe cel sărac și din gunoi ridică pe cel lipsit, ca și după sfârșit să ne învrednicească pe noi slavei celor blânzi și smeriți. Pentru că scris este: *Domnul va răsplăti cu prisosință celor ce fac mândrie* (Ps. 30: 24).

VIII.

A lui Avva Cassian

În toate obștile cele din Egipt și din tot Răsăritul se păzesc aceste tipice [rându-iel] canonice: cel ce vine la obște și voiește să se facă călugăr nu se va primi înlăuntru în mănăstire de nu va arăta oarecare dovadă și cercare de dorul cel către Dumnezeu, de smerenie, de stăruință și de îndelungă-răbdare. Deci, odată ispitit prin acestea, se va

face primit la frați, de unde se învață că nu trebuie să aibă nimic învistiert din averea lui. Așadar, fiecare se golește de averea lui cea dintâi până într-acolo încât nu i se îngăduie a mai purta nici îmbrăcămintea cu care a venit la mănăstire, ci, toți frații, adunați fiind, iar el fiind adus în mijloc, se dezbracă de hainele sale, iar prin mâinile starețului se îmbracă cu hainele mănăstirii, astfel încât prin această rânduială să cunoască că de toate lucrurile cele lumești, de fală și de îngâmfare dezgolindu-se, s-a îmbrăcat în sărăcia lui Hristos și că fără de rușine se poate număra și potrive pe sineși împreună cu trupul frățimii.

Iar hainele pe care le-a dezbrăcat, luându-le iconomul mănăstirii, le păstrează vreme îndelungată, punându-le deosebi, până când podoaba sporirii, a petre-cerii și a răbdării o va arăta prin multe ispite. Iar dacă îl vor afla pe dânsul putincios într-o răbdare acestora, într-o sânguință și într-o înfocată fierbințeală într-o care a început a petrece, îl vor număra împreună cu ceilalți; iar dacă vor afla într-însul oareșice neajungere de căteală sau greșală cât de mică de neascultare, dezbrăcându-l pe acesta de cele ale mănăstirii cu care a fost îmbrăcat, îmbrăcându-l cu hainele mirenești, îl gonesc din obște. Această rânduială a acriviei [strictețe] nu e pentru cel ce simplu se gândește la depărtarea de mănăstire, ci pentru cel ce nu petrece după toate cele ce le-a făgăduit în mărturisirea sa, pe acesta deci îl îmbracă în haină mirenească și îl sloboade din mănăstire.

Iar când cel primit într-o aceasta – despre care am zis că va fi ispitit cu multă cercare – se va arăta fără prihană, acestuia nu i se va îngădui să se amestece degrab cu soborul fraților, ci va fi dat celui rânduit a avea grija străinilor, poruncindu-i-se a face slujba sa cu toată sânguința. Iar după ce fără de prihană va sluji un an întreg străinilor, alcătuindu-se [învoindu-se] prin aceasta către smerenie și îndelungă-răbdare, de aici se va număra împreună cu soborul fraților. Iar cel rânduit pentru această grijă îl învață pe dânsul, pe cel ce s-a făcut astfel ucenic, pe care cale, începând, va putea să ajungă la desăvârșirea faptei bune. Întâi îl învață să-și

biruie plăcerile sale, poruncindu-i a face cele împotriva voilor lui. Căci altfel, zic Părinții, nu poate cineva a-și înfrâna plăcerile sale – sau mânia a birui, sau scârba, sau a câștiga smerenia, sau simplu împreună cu frățimea a se desăvârși în viața de obște – de nu mai întâi prin ascultare își va omori voile sale.

Sporind cu aceste reguli și învățături pe cel ce s-a făcut ucenic, iarăși, pe rând, îl învață să nu-și ascundă gândurile sale, ci, de îndată ce-i vor veni, să le descopere pe acestea părintelui său și cu niciun chip să nu-și creadă inimii sale în judecarea²¹¹ acestora, ci, aceea de a cunoaște de sunt bune sau rele să o încredințeze judecării părintelui său. Așadar, atâta supunere se păzește la dânsii, încât nimeni nu îndrăznește ceva în afara voii starețului, nici măcar a ieși din chilia unde șade. Și așa, pe cele poruncite, se sânguiesc a le săvârși de ca și cum le-ar primi de la Dumnezeu.

Și, șezând în chilii, iau aminte cu toată sânguința la lucru, la citiri și la rugăciuni, iar de ar auzi pe cineva bătând în ușa chiliei lor, chemându-i afară la slujbă sau la alt lucru, de îndată le lasă pe toate și spre cea poruncită pornesc cu toată sânguința, râvnind la virtutea ascultării, pe care o cinstesc ca pe un lucru mai mântuitor decât celelalte, adică și decât citirea, și decât liniștirea în chilie, și decât toate celelalte fapte bune, pe care le socotesc mai prejos decât aceea. Pe lângă acestea, este de prisos a zice că nimeni dintre dânsii nu are altceva afară de mantie [tunică], de dulamă [pelerină], de încălțăminte, de cojoc și de rogojină, socotindu-se o rușine să se zică la dânsii „cartea mea” sau „condeiul meu”, „tăblița mea [de scris]” și altele ca acestea.

Și fiecare dintre ei, atâta cât câștigă într-o zi din sudoarea lucrului său, pe toate le adună mănăstirii, atâta cât le ajunge nu numai lor, ci și pentru slujirea străinilor și spre ajutorarea săracilor. Și, așa ostenindu-se, nu se îngâmfă, nu se mândresc și nici nu se află cineva dintre ei care să ceară de pe urma lucrului și sudorii sale mai multă odihnă decât

²¹¹ Lit.: discernerea.

ii este de trebuință; nici nu-și oprește vreo avere din vreun lucru oarecare, ci se are pe sine nemernic [călător] și străin de toată lumea; chiar de are o oarecare stăpânire asupra unui lucru pământesc, se socotește slujitor și rob al fraților. Iar de va sfărâma cineva vreun vas sau va pierde vreun lucru, acela mărturisește starețului greșeala lenevirii sale și, așa pocăindu-se, ia iertăciune.

Tot cel ce este chemat la vreun lucru sau la pravila bisericii, de va ajunge cu zăbavă [întârziere], sau răspunde cu asprime ori cu obrăznicie, sau face ascultarea cea poruncită cu cârtire ori mai cu lenevire, sau cinstește citirea din cărți mai mult decât lucrul și ascultarea, și astfel cele poruncite lui le va săvârși mai cu zăbavă, sau, slobozin-du-se pravila bisericii²¹², nu va alergeră spre lucrul său, sau va vorbi cu cineva afără de trebuința cea de nevoie, sau va apuca mâna altuia cu îndrăzneală, sau ceva din cele asemenea acestora va greși, se va spune unei certări ca acestea: adunându-se frații la pravila bisericii, aruncându-se pe sineși la pământ, cere iertăciune pentru greșeala sa. Iar de se va afla cineva făcând greșele mai groase [grave], precum disprețul, împotriva-grăirea cu mândrie, ieșirea din mănăstire fără blagoslovenia starețului, vorbirea cu femeile sau cu cineva din afara obștii, mânia, cearta, vrăjmășia, pomenirea de rău, iubirea de argint - care este lepra sufletului -, dobândirea vreunui lucru afără de ceea ce dă starețul, hrănirea fără blagoslovenie, ce se face adică ca un furțișag, și cele asemenea acestora, nu se vor pune sub certarea [epitimia] de care s-a zis, ci sub una mai grea și mai mare, iar de nu se va îndrepta, se scoate din mănăstire. Și slujba²¹³ o săvârșesc cu atâta smerită cugetare și sânguință, încât

o astfel de ascultare nici chiar celui mai aspru stăpân nu-i arată vreunul din robii săi.

IX.

Din Canoanele Apostolilor²¹⁴

Cei ce se apropie pentru prima dată de Taina Creștinătății²¹⁵ să se aducă de diaconi către episcop sau către preoți și să cerceteze pricinile pentru care s-au apropiat de cuvântul Domnului; iar cei ce i-au adus să-i cerce cu de-amănuntul și să mărturisească cele despre dânsii. Încă și năravul și viața lor, și de sunt robi ori slobozi; și, de va fi cineva rob, să fie întrebat stăpânul său, ca să-l mărturisească pe el²¹⁶, iar de nu, să se lepede [să nu fie primit], până se va arăta pe sineși vrednic de stăpânul²¹⁷ său.

²¹² Lit.: sinaxa, adunarea, „bisericii” fiind adăugat. Astăzi, în mănăstirile grecești, prin sinaxă se înțelege și adunarea fraților într-un loc deosebi de biserică pentru osebite scopuri, în special de ordin duhovnicesc. În cazul de față, e posibil ca Sfântul Ioan Cassian să se refere la locurile de adunare de pe lângă biserică, sau la pravila din biserică.

²¹³ Lit.: diaconia, adică, precum se pare, orice fel de lucrare din mănăstire: în biserică sau în afara ei.

²¹⁴ Acestea sunt numite astăzi și *Constituțiile apostolice*. O notă a editorilor greci zice aici că, deși textul se referă la primirea idolatriilor la Creștinism, acesta se referă implicit și la monahul care intră în chinovie.

²¹⁵ εὐσέβεια = evalviei, cucernicie, bunei-cinstiri.

²¹⁶ Pesemne legat de vrednicia sau caracterul lui.

²¹⁷ Trad. neogr. înțelege prin stăpân (δεσπότη) pe episcop.

PRICINA A DOUĂZECI ȘI SAPTEA

Că și lepădările de lume cele primejdioase²¹⁸ nu sunt de lepădat cu totul; și cum că pe tot cel ce vine la obște și cere cu fierbințeală a locui împreună cu frații, nu se cuvine ca de îndată să-l izgonim, mai-nainte adică de a cunoaște cu deadinsul cele despre el și a-l cerca și ispiți după cele scrise; iar de va stăruî în voința sa și după ispitire, se cuvine a-l primi, dar numai dacă lucrului acesta [cercării și primirii] nu-i va urma ceva oprit de dumnezeieștile legi.

²¹⁸ περιστάτικαί, mai exact, cele făcute în anumite circumstanțe, care pot sau nu pune în primejdie pe cel ce se leapădă sau pe alții.

I. A lui Palladie

Un tânăr oarecare pe nume Macarie, ca de optsprezece ani, jucându-se cu cei de o vârstă cu el, a săvârșit fără de voie o ucidere; și, temându-se, a fugit în pustie; și într-atâta frică de Dumnezeu și de oameni a ajuns, încât a petrecut trei ani întregi în pustie fără acoperământ, fără a simți [asprimea acestei petreceri]; iar pământul acela de acolo este cu desăvârșire uscat²¹⁹. Iar după aceasta, și-a zidit în pustia aceasta o chilie; și, trăind într-însa alți douăzeci și cinci de ani, s-a învrednicit de darul de a trăi în singurătate și de a scuipa desăvârșit asupra dracilor²²⁰.

Deci eu cu acesta multă vreme fiind, am aflat de la dânsul cele despre el, precum și pricina depărtării de lume. Într-o zi i-am cerut să-mi spună cum se află gândul lui despre păcatul uciderii. Iar el a zis că atât de departe este de întristarea pentru dânsul, încât și mulțumește pentru pricina uciderii. „Că mi se făcu mie, zicea, uciderea cea fără de voie pricină de mântuire”. Și aducea și mărturie din Scriptură, zicând despre Moise: „Că și acela, de n-ar fi fost frica pentru uciderea cea din Egipt prin care a scăpat de

Faraon fugind la Madianiți și la Muntele Sinai, nu s-ar fi învrednicit stăpâneștii vederi a lui Dumnezeu, și de atâtea daruri, și de descoperirea cuvintelor Duhului”. Deci arătat este dintr-aceasta cum că se întâmplă ca uneori cineva, și cu gând fără de voie apropiindu-se de bunătate, să se învrednicească de prea mare sporire spre dânsa.

II. A Sfântului Efrem

De va veni vreun frate în obște dintr-o primejdie²²¹, să se păzească pe sineși, ca nu cumva, dintr-o binecuvântată arătare²²², să fie stăpânit de vrăjmașul; căci îi pune lui în gând și-i zice: „De ce voiești să te oste-nești întru faptele bune și să te ticăloșești, nefiind pentru tine nicio răsplătire? Ce, au doar din a ta hotărâre ai venit în călugărie? Că de nu ți s-ar fi întâmplat ție acel lucru, și din pricina nevoii te-ai făcut călugăr, nu ai fi voit a face aceasta de la sineți. Deci, de ce să te nevoiești acum în zadar, că Dumnezeu nu-ți mulțumește pentru aceasta?” Așadar, acestea și altele ca acestea pune vrăjmașul în gândul fratelui, vrând a-l surpa pe dânsul întru deznădăjduire; dar, de nu se va trezi fratele, socotind facerea de bine a Domnului,

²¹⁹ E vorba de Egiptul de sus, unde plouă foarte rar, dar și când plouă, pământul n-are parte de apă suficientă. Conform unor observații contemporane, a fost o perioadă când n-a căzut nici măcar o picătură timp de șaptesprezece ani (*nota trad. neogr.*).

²²⁰ καπνύειν, adică de a-i disprețui și alunga.

²²¹ Vezi nota de la titlul Pricinii. Ca o continuare: „...și nu dintr-o hotărâre anterioară de a se face monah”.

²²² Din gânduri sau prilejuri ce în aparență sunt promițătoare.

și de nu va sta vârtos întru credință, se dă pe sineși deznădăjduirii, orbindu-se la minte, și așa începe a petrece în lenevire, fără de frică și în toată nepăsarea, ajungând întru cea de-săvârșită pierzare.

Deci nu se cuvine să se supună vrămașului celui ce pune în gând unele ca acestea, ci mai vârtos se cuvine să se ostenească întru faptele bune, aducându-și aminte de facerile de bine ale Domnului, și a zice către sine: „Suflete, mulți prin multe postiri și milostenii s-au învrednicit a veni într-o petrecere ca aceasta, iar eu, întru lenevire petrecând toată vremea vieții mele, m-am învrednicit prin bunătatea lui Dumnezeu a venit într-o astfel de rânduială, a unei vieți cinstite și fără de grijă, nesocotindu-mi mie iubitorul de oameni Stăpân multele și nenumăratele mele păcate. Deci și noi, suflete, să ne sârguim a face lucruri vrednice de pocăință, ca nu îndoit să fim muncii: ca unii adică ce și de harul lui Dumnezeu ne-am lepădat, și făgăduința călugărească nu o am păzit”. Și-ți voi povesti ție, suflete, o pildă pentru aceasta, ca mai multă osârdie să ai și să nu se îndoiască gândul tău.

Un bogat oarecare era într-un oraș; acesta și-a cumpărat luiși moșie de cealaltă parte a râului, și îndată s-a dus; dar înainte să plece, chemând pe robii săi, le-a împărțit lor moșia și le-a zis: „Fiecare dintre voi să se ducă în partea lui și să lucreze într-însa, până când, venind, voi vedea lucrul fiecăruia dintre voi”. Iar unii dintre ei, aflându-se recunoscători și iubitori față de stăpân, au ascultat de cele ce le-a rânduit stăpânul lor și s-au dus să lucreze, iar alții, neascultători fiind și grei la cerbice, au răspuns împotriva stăpânului lor, zicând: „Noi nu vom asculta glasul tău, și nu vom trece râul, și în moșia ta nu ne vom osteni”. Cu toate acestea, domnul lor nu s-a mâniat, ci a poruncit slugilor sale să gătească băutură; și, îmbătând pe robii cei neascultători, a poruncit altor slugi să-i ridice pe dâșii și să-i treacă râul și să pună pe fiecare în partea ce i se dăduse de la dânsul, iar ei au făcut precum li s-a poruncit și au adus pe robi în părțile lor.

Iar unul dintr-înșii, trezindu-se din beție și aflându-se pe sine zăcând de

cealaltă parte a râului în partea pe care i-o dăduse domnul lui, s-a minunat de aceasta și a zis întru sineși: „Dacă așa de mult m-a iubit pe mine stăpânul meu, și, chiar nesupunându-mă eu, el nu s-a mâniat, ci a suferit cu îndelungă-răbdare, și acest mare și silnic [iute] râu m-a trecut ca prin vis fără osteneală și în partea mea m-a pus, și eu, dar, mă voi osteni cu sânguință în moșia lui, pomenind răbdarea și bunătatea lui și facerile de bine ce le-a făcut cu mine”. Și a început robul acesta să lucreze cu așa sânguință, că i-a întrecut și pe ceilalți robi care au început mai-nainte.

Apoi, deșteptându-se și al doilea rob, aflându-se pe sine zăcând de cealaltă parte a râului în moșia domnului său, viclean fiind și leneș, a zis întru sine: „Iată, acest râu mare și silnic m-a trecut ca prin vis, iar eu voi lăsa înțelenită țarina lui, și apoi voi vedea ce va face”. Și iarăși culcându-se, a adormit; și, dormind el, s-au suit mărăcinii și buruienile sălbatice și l-au acoperit pe el.

Iar după multă vreme, a venit domnul robilor acelora ca să cerceteze lucrul fiecăruia; și, văzând lucrul celor ce au început de mai-nainte, i-a blagoslovit pe dâșii. Și venind și către robul pe care el l-a trecut râul ca prin vis, văzând lucrarea lui cea bună, s-a veselit cu dânsul și l-a blagoslovit pe el. Apoi a venit și către robul cel leneș ca să vadă lucrul lui; și l-a aflat domnul pe el acoperit peste tot cu mărăcini; și, strigându-l pe dânsul cu îngrozire, i-a zis lui: „Robule viclean și leneș, pentru ce ai lăsat țarina mea înțelenită, au nu știi că te-am trecut râul ca prin vis și te-am pus în partea pe care ți-am împărțit-o ție, și nu te-am pomenit de rău pentru nesupunerea ta cea de mai-nainte? Nu ți se cuvenea și ție să urmezi celui împreună-rob cu tine, pe care ca și pe tine l-am trecut râul?” Iar el a tăcut și niciun răspuns n-a aflat. Atunci domnul lor a făcut după fapta fiecăruia.

Deci cunoaște cum că bogatul este Hristos, iar credința, moșia, iar îmbătarea,

acesteia și amăgirea ei; iar robii cei osârdnici sunt cei ce pentru dragostea lui Dumnezeu s-au lepădat de viață; iar cel trezit din beție este bărbatul cel iubitor de plăcere, care, făcându-i-se și lui primejdie, a venit la viața călugărească și a lucrat voia lui Dumnezeu; iar omul cel leneș este cel care și el, din primejdie și nevoie la călugărie a venit, dar s-a lepădat de darul Domnului și s-a lenevit de a sa mântuire. Pe lângă acestea, socotește și pe Saul, care, luând cărți de la arhieriei, mergea în Damasc ca să lege pe cei ce cred în Domnul; dar cel ce a ieșit a răsturna credința, același s-a aflat propovăduitor al ei; că multe sunt îndurările Domnului spre toți cei ce-L cheamă pe El într-adevăr.

III.

Din Pateric

Un tânăr oarecare, vrând să se lepede de lume, s-a dus în pustie; și, văzând un turn, adică o chilie zidită în chipul turnului, a zis întru sineși: „Pe cel pe care-l voi afla în turn, aceluia îi voi sluji până la moarte. Și, ajungând acolo, a bătut la ușă, și, ieșind un călugăr bătrân, i-a zis lui: „Ce voiești?” „Pentru blagoslovenie am venit”. Și, primindu-l pe dânsul bătrânul și odihnindu-l, i-a zis lui: „Nu ai treabă nicăieri?” Iar el i-a zis lui: „Nu, ci voiesc să petrec aici”. Și, auzind acela, l-a lăsat pe el. Și era bătrânul căzând în curvie, și avea pe femeia lui cu el. Iar fratele a zis: „De ai femeie, ori soră, nu știi, însă eu voi sluji vouă până la moarte”.

Apoi, trecând vreme din destul, și fără de judecare întru toate slujind fratele, aceia au zis întru eiși: „Nu ne ajunge nouă greutatea [păcatului] pe care o purtăm, oare să mai dăm seama și pentru acest suflet? Să

ne ducem dar din cele de aici și să lăsăm lui chilia”. Apoi, luând câte ceva din cele ce aveau, au zis fratelui: „Noi ne ducem la rugăciune, tu păzește chilia”. Iar dacă s-au îndepărtat puțin, fratele a cunoscut sfatul lor și s-a dus fuga către dâșii, iar ei, văzându-l pe dânsul, s-au tulburat și au zis: „Până când ne vei osândi pe noi? Ia chilia, șezi și ia aminte de sineți”. Iar el a zis: „Eu n-am venit pentru chilie, ci ca să slujesc vouă”. Și, auzind ei, s-au umilit și au început a se pocăi lui Dumnezeu: și femeia s-a dus într-o mănăstire, iar bătrânul s-a întors în chilia sa; și așa, prin răbdarea fratelui, s-au mântuit amândoi.

Vezi cum bătrânul, duhovnicesc fiind²²⁴, nu cunoștea legea Duhului, măcar deși pătimea alunecare ca un om? Pentru aceasta și pe fratele ce s-a apropiat nu l-a gonit desăvârșit: măcar că nu voia să primească a locui împreună cu altul, după ce l-a lepădat puțin, dacă l-a văzut pe dânsul că nu suferea să se depărteze, chiar nevrând, l-a primit, ca pe unul ce de la Dumnezeu era pornit spre aceasta, temându-se să nu greșească spre Dumnezeu, Cel ce l-a pornit pe acesta, Care a și zis: *Pe cel ce vine la Mine nu-l voi scoate afară* (Ioan 6: 37). Așijderea și răbdând fratele vreme din destul și slujindu-i lui fără a aduce pricini, pentru aceasta nu îndrăzne a aduce vreo pricină de a-l izgoni, alegând mai vârtos să se ridice din chilie decât a-l goni fără dreptate pe cel ce din Dumnezeiasca Pronie a venit spre a petrece, Care și încredințare a făcut întru dânsul [spre aceasta]. Să se păzească dar și la noi această lege fără schimbare.

IV.

A Sfântului Efrem

Nu defăima pe bătrâni, de vor voi să vină în osteneala vieții călugărești; căci Domnul, pe cei din al unsprezecelea ceas nu i-a lepădat (cf. Matei 20: 6); că nu știi dacă nu cumva cutare bătrân va fi vas ales.

unde se pomenește de același termen (περίστασις). De luat aminte asemănarea credinței cu moșia (de fapt, lumea întreagă). Cu alte cuvinte, lumea, cu toate „primejdiile” ei, a fost și este făcută de Dumnezeu ca pricină de credință pentru oameni, ca ei să lucreze cu nădejdea primirii plătei de la Dumnezeu, sau, dimpotrivă, lumea poate fi „refăcută” de oameni ca pricină de beție și „odihnă” și scăldare în râul ei cel silnic, ce se arată cu valurile bogăției și amăgirii, care uită, cum se zice, că „nu sunt pe moșia lor”, măcar că nici nu au vreuna a lor.

²²⁴ Trad. lit. Trad. neogr: redă în schimb prin „care nu gândea drept”. De aici se pare că începe cuvântul lui Pavel Monahul.

PRICINA A DOVĂZECI SI OPTA

Despre cum se cuvine a începe nevoința (călugărească), și că cei ce încep au trebuință de răbdare și de silă²²⁵, pentru că fapta bună la început pare a fi aspră, din pricina patimilor și a deprinderilor, iar mai pe urmă se află netedă²²⁶; și cum că începutul temeinic prea mult folosește; și cum că cu neputință este a urma lui Hristos și a îndrepta vreo faptă bună cel ce mai-nainte nu n-a gătit pe sineși spre moarte.

²²⁵ βία = forță, tărie cu care nevoitorii (βιασταί, sau cei ce se silesc) se silesc (διαβιάζομαι) spre Împărăția lui Dumnezeu (cf. Matei 11: 12; Luca 16: 16).

²²⁶ Ușor de dobândit.

I.

Din viața Sfintei Singlitichia

Zice Fericita Singlitichia: „Că multă este nevoința celor ce se apropie de Dumnezeu: întâi e osteneală, apoi e bucurie nepovestită. Că așa cum cei ce vor să aprindă foc, mai întâi adică se afumă și lăcrimează, iar după aceasta împlinesc ceea ce urmăreau, tot așa și noi, de voim a ne aprinde nouă dumnezeiescul foc, cu lacrimi și cu osteneală să ne ispitim a face aceasta. Că zice Domnul: *Foc am venit să arunc pe pământ, și ce voiesc, dacă acum s-a aprins pe pământ?* (Luca 12: 49); unii adică, din pricina împuținării, s-au ostenit puțin suferind fumul, iar focul nu l-au aprins, și s-au îndepărtat degrab - n-au stăruit îndelung și n-au răbdat până în sfârșit.

II.

Din Pateric

1. Întrebat a fost un stareț: „Pentru ce adeseori mă împuținez?” Și a răspuns: „Pentru că încă n-ai văzut soarele întru sineți”.

2. Zis-a un stareț: „A se sili cineva pe sine întru toate, aceasta este calea lui Dumnezeu”.

3. Același a zis: „Cel ce se silește pe sineși pentru Dumnezeu este asemenea omului ce mărturisește (credința)[mărturisorul]”.

4. Întrebat-au frații pe oarecine din

Părinți, zicând: „Cum de nu aleargă sufletul întru făgăduințele lui Dumnezeu pe care le-a făgăduit în Scripturi, ci se abate la cele necurate?” Și a răspuns bătrânul: „Eu zic că din pricină că nu a gustat din cele de sus, și pentru aceasta spre cele necurate pofteste”.

5. Un frate a întrebat pe Avva Pimen, zicând: „Trupul meu a slăbit, dar patimile mele n-au slăbit”²²⁷. Și a răspuns bătrânul: „Rădăcini de spini sunt patimile. Și precum cel ce caută a smulge unele ca acestea își rănește mâinile, tot așa și celui ce voiește a dezrădăcina patimile, îi trebuie multe sudori și osteneală”.

6. Zis-a Avva Iosif lui Avva Lot: „Nu poți să te faci călugăr de nu te faci tot ca un foc învăpăiat, de nu defaimi cinstea și odihna și nu tai voile inimii, și așa să te sârguiești a păzi toate poruncile lui Dumnezeu”.

III.

A lui Avva Isaia

Frater, să nu te lenevești în vreo osteneală, ca să nu răsară întru tine lucrările vrăjmașului; că așa cum o casă din afara cetății se face loc puturos, tot așa și sufletul unui nou-începător leneș i se face acestuia locuință a toată patima necinstită.

²²⁷ Avem aici o întrebare în chip de afirmație.

IV.

A lui Avva Marcu

Tot cel botezat pravoslavnicește [ortodox] a luat în chip tainic tot harul; dar de aici, el îl adeverește prin lucrarea poruncilor²²⁸. Porunca lui Hristos, împlinindu-se după conștiință, adică după scop, dăruiește mângâierea, după măsura durerilor inimii²²⁹.

V.

A Sfântului Diadoh

Calea faptei bune li se arată celor ce încep a îndrăgi cinstirea de Dumnezeu aspră foarte și cu totul posomorâtă, nu pentru că aceea ar fi astfel, ci pentru că, încă din pân-tece, firea omenească petrece împreună cu lărgimea dulceților, iar celor ce au putut să treacă de mijlocul ei li se arată dulce foarte și desfătă; căci, astfel, obiceiul cel rău, fiind supus celui bun prin împreună-lucrarea bunătații, pierde împreună cu pomenirea dobitoceștilor plăceri. Drept aceea, de aici, sufletul umblă cu dulceață pe toate cărările faptelor bune. Pentru aceasta, Domnul, aducându-ne pe noi pe calea mântuirii, zice: *Strâmtă și necăjicioasă este calea ce duce în Împărăție și puțini sunt cei ce intră printr-însa* (Matei 7: 14). Iar celor ce cu multă osârdie vor să se apropie de păzirea sfintelor Sale porunci, El le zice: *Jugul Meu este bun, și povara Mea este ușoară* (Matei 11: 30).

Deci, la începutul nevoinței, se cuvine să lucrăm sfintele Lui porunci cu oarecare voie silită, ca, văzând bunul Dumnezeu scopul și osteneala noastră și cum că cu plăcere foarte alegem a sluji slăvitelor Lui voi, gata spre ajutor să ne trimită sfânta Lui voie. Și de atunci dar este gătită voia noastră de Domnul, încât cu multă bucurie să lucrăm

²²⁸ În Filocalie (*Despre cei ce-și închipuie că se îndreptează din fapte*, cap. 67) e tradus mai liber: „...dar el (harul) lucrează în ei pe măsura împlinirii poruncilor”.

²²⁹ Trad. neogr. extinde puțin: după măsura durerilor pe care inima le cheltuiește în împlinirea poruncilor.

noi neîncetat binele; căci atunci cu adevărat vom simți că Dumnezeu este Cel care lucrează întru noi și pe a voi, și pe a lucra pentru buna-voință.

VI.

A lui Avva Isaac

Fericiți cei ce-și încing mijlocul lor cu răbdarea și cu nădejdea, și se aruncă pe eiși în marea necazurilor în simplitate și în chip necercător pentru dragostea cea către Dumnezeu, și care nu se tem de valurile ce se ridică într-însa, nespăimântându-se nici de învăluirea ei, nici de tulburarea ei, căci degrab scapă către limanul Împărăției, și se odihnesc în lăcașurile celor ce bine s-au nevoit, și se bucură întru veselia nădejdiilor lor. Cei ce aleargă cu nădejde nu privesc către strâmbătura și asprimea căii și nici nu se întorc de la ea, nici nu petrec cercând și întrebându-se pentru aceasta; ci, atunci când vor fi trecut calea săvârșind-o cu bine, socotind atunci întru dânsii întortocherile și asprimile cele dintr-însa, aduc mulțumită lui Dumnezeu pentru cum, neștiind ei, i-a izbăvit pe ei dintr-atât de multe și mari lucruri cumplite.

Iar cei ce cugetă multe gânduri și voiesc a fi înțelepți foarte întru eiși, dându-se pe sineși gândurilor întortocheate, și care mai întâi s-au cuprins amăgindu-se cu temere, și care voiesc a vedea de mai-nainte pricinile cele vătămătoare, cei mai mulți dintr-aceștia rămân tot-deauna șezând înaintea ușilor caselor lor. Și adevărat zice Scriptura despre unii ca aceștia: *Leneșul, trimițându-se pe cale, va zice: Leu este în cale, și ucigaș pe drumuri* (Pil- de 22: 13). Precum au zis și aceia: *Am văzut fii de uriași, și erau înaintea lor ca și lăcustele* (Num. 13: 33). Aceștia sunt cei ce în vremea sfârșitului lor se află neroditori, cei ce pururea voiesc a fi înțelepți, dar a pune început nu voiesc cu niciun chip.

Ia seama să nu ți se facă ție multa înțelepciune alunecare și cursă înaintea feței tale, ci, spre Dumnezeu îndrăznind, apucă întru cea dintâi fierbințeală și așa pune început căii celei stropite de sânge, nefăcând

nicidecum grijă de trup, și nu te marghioli cu multe, ca să nu te afli gol de cunoștința lui Dumnezeu; că și plugarul care se teme și așteaptă vânturile nu va semăna niciodată (cf. Eccl 11: 4); mai bună este moartea pentru Dumnezeu decât viața cu rușine și cu lenevire.

Deci când voiești a pune început în lucrul lui Dumnezeu, întâi fă tocmeală²³⁰ între tine și între Dum-nezeu cum că nu vei mai trăi întru această viață și cum mai întâi te-ai gătit spre moarte și că te-ai deznădăduit cu totul de viața aceasta de aici; aceasta dar să o ai în cugetul tău, și așa vei putea, cu împreună-lucrarea lui Dumnezeu, să te nevoiești și să biruești. Căci nădejdea vieții acesteia slăbănogeste cugetul și nu lasă pe om să sporească întru ceva bun; iar tu nu întru îndoire de suflet, adică întru slăbănogire, să te apropii de lucrarea lucrului celui bun, ca să nu se facă zadarnică osteneala ta și grea lucrarea plugăriei tale; ci în bărbăție și întru credință neîndoită începe binele, știind că milostiv este Domnul, și celor ce-L caută pe Dânsul ajutător gata Se află și dător de plată mult-dăruitor se face, dând harul Lui nu după lucrarea noastră, ci după râvna și credința sufletelor noastre. Căci El este Cel ce zice: *Precum ai crezut, fie ție* (Matei 8: 13).

Deci cel ce voiește a veni pe urma Lui, să se lepede de sineși, după cuvântul Lui (Matei 16: 24), și așa, luându-și crucea, va putea să-I urmeze; că Crucea aceea arată: a fi gata adică spre tot necazul și reaua-pătîmire și chiar spre moarte. Că precum cel gătit a se răstigni ia în gândul lui grija morții, și așa iese ca un om ce nu-și mai aduce aminte că are parte de viață în veacul acesta, tot așa și cel ce voiește a împlini cea zisă: „Că cel ce voiește, zice Domnul, a trăi în lumea aceasta se va pierde pe sineși din viața cea adevărată, iar cel ce pierde sufletul său în cugetul său pentru dorul Meu²³¹, acesta fără prihană și nevătămat îl păzește spre viața veșnică”.

Deci de aici gătește sufletul tău spre stingerea desăvârșită din această viață, și-ți voi da ție, zice Domnul, viață veșnică, precum M-am făgăduit ție, și întru această viață îți voi arăta cu lucrul făgăduința Mea și adevărarea bunătăților ce vor să fie, că arvunile acestora de aici le vei lua. Deci, dacă nu vei defăima mai întâi viața cea de acum, nu vei afla viața cea veșnică; iar când vei intra în nevoie cu această gătire, atunci toate cele ce se păreau dureroase și necăjicioase întru nimic le vei socoti. Și într-alt fel: nu poate cineva să rabde necazurile de nu va urî mai întâi viața aceasta pentru dorirea vieții ce va să fie.

Întrebare

Cel ce a lepădat de la sine toată grija cea dinafară, așa gătindu-se a intra în nevoie, de unde trebuie să înceapă lupta împotriva păcatului?

Răspuns

Temelia a toată fapta bună este postul și privegherea; că acestea, cu dreaptă socoteală făcându-se, lucrează împreună cu omul spre tot binele; iar începutul tuturor celor rele este odihna pântecelui și moleșeala somnului, care aprind pofta curviei și tâmpesc mintea, și groasă de-a pururea și întunecată o arată; precum ochilor sănătoși le urmează poftirea luminii, tot așa poftirea rugăciunii urmează postului ce se face cu dreaptă-socoteală; căci atunci când cineva începe să poftască, dintru aceasta mintea se deșteaptă spre poftirea vorbirii lui Dumnezeu; încă și trupul cel postit și neîngreuiat cu sațiul nu va suferi a dormi toată noaptea în așternutul său, ci cu osârdie se scoală la slujba lui Dumnezeu.

Deci, întrucât pecetea postului se pune pe trupul omului, gândul lui cugetă întru umilință [străpungere], iar inima lui izvorăște rugăciune, și posomorârea zace pe fața lui, iar gândurile cele urâte se fac departe de dânsul, și așa se face vrăjmaș poftelor celor rele și vorbelor celor deșarte. Cale mare spre tot binele este postul, iar cel ce se lenevește dinspre dânsul, toate faptele bune le scurtează; pentru aceasta a și fost pusă firii

²³⁰ Așezământ, făgăduință, legământ (διαθήκη).

²³¹ Trad. neogr. parafrazează astfel: „...cel ce socotește, din dorul pentru Mine, a-și jertfi sufletul său...”.

noastre spre păzire porunca cea dintru început, iar de acolo a căzut începutul plăsmuirii noastre.

Deci, de unde dintru început s-a făcut căderea, de acolo iarăși nevoitorii prin păzirea legii înfrânării se nevoiesc să se scoale întru frica lui Dumnezeu spre a face toate poruncile; încă și Izbăvitorul neamului omenesc lupta cea către Diavolul de aici o a început. Căci după Botez L-a scos pe El Duhul în pustie și a postit patruzeci de zile și patruzeci de nopți.

Așijderea și toți cei ce ies a merge pe urmele Lui, pe această temelie trebuie să pună început zidirii lor celei după Dumnezeu. Că dacă Cel ce a pus Legea mântuirii postește, cine din cei ce voiesc a păzi Legea nu are trebuință de post? Că până atunci neamul omenesc n-a cunoscut biruința, nici Diavolul n-a gustat vreodată biruirea sa dinspre firea noastră, ci întru această armă i-a slăbit puterea cea dintâi.

Iar Domnul nostru, Începătorul biruinței celei asupra lui, a pus prima cunună a biruinței pe capul firii noastre [omului]. Iar de atunci, ori de câte ori potrivnicul va vedea această armă asupra cuiva dintre oameni, îndată se teme, venind întru pomenirea biruinței Sale, a celei prin care de Mântuitorul s-a biruit în pustie, iar cu această armă dată nouă de Povățuitorul mântuirii noastre, puterea lui slăbește; care și prea tare este împotriva săgeților trimise de vrăjmașul; încă și îndrăznire nu puțină înlăuntru ne dă nouă întru nevoință; căci pe cât se trudește trupul și pătimește în vremea când pe om îl înconjoară pâlcul dracilor, pe atât se umple inima lui de îndrăznire și de bună-cutezare, dintru care pricină și mai vitejește stă împotriva celor ce se oștesc împotriva, și mai bărbătește și mai cu îndrăzneală se luptă cu dânșii, cu râvna cea împotriva lor neîncetat înfocându-se; și nu încetează, nici a se liniști nu suferă, până când până în sfârșit de la sineși nu-i va izgoni și pierde pe dânșii prin ajutorul cel de sus și prin lucrarea celorlalte porunci.

Încă râvnitorul Ilie, când a râvnit pentru Legea lui Dumnezeu, întru acest lucru al postului petrecea: că acesta face pomenire [amintește] celui ce îl ține de poruncile

Duhului, el este mijlocitor între Legea cea veche și harul dat nouă de Hristos²³²; iar cel ce se lenevește întru acesta și întru celelalte lucruri ale nevoițelor este slab și neputincios, și așa arată vrăjmașului semn vădit al slăbănogirii sale celei sufletești: căci, în vremea când se lenevește despre post, vădește și că gol intră întru nevoință, pentru aceasta și cu îndrăzneală năpădește războinicul asupra lui, și fără de nicio osteneală, ca pe unul ce este gol și fricos, îl biruiește pe dânsul și degrab îl ucide, toate măduarele omului de-a gata primind săgețile cele slobozite de potrivnicul, tocmai pentru că nu s-au îngrădit cu această armă tare a postului, pe care de la Stăpânul nostru o am luat.

VII.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Zosima că harul lui Dumnezeu urmează totdeauna înainte-voirii noastre²³³, iar prin har ni se îndreptează nouă tot binele; însă noi nu căutăm a pune început spre ce este bun, nici nu arătăm o înainte-voire mare și sârguincioasă pentru a trage spre ajutor harul lui Dumnezeu, iar de ni se va părea vreodată că arătăm voință, tâmpă și proastă o arătăm pe aceasta, nevrednică fiind spre a dobândi ceva de la Dumnezeu. Au nu știm că toate ale noastre se află ca și la sămânță și la rodire? Că precum plugarul seamănă pământul său și așteaptă mila lui Dumnezeu, iar de aici Dumnezeu trimite harul său prin ploaie la bună-vreme și vânturi îndemânaticе [favorabile] – răsărind, crescând și săvârșind semințele cele aruncate de

²³² „Moise a primit tablele legii, scrise în muntele Sinai, postind, iar Mântuitorul tuturor a început să binevestească Legea Harului după postul de patruzeci de zile în pustie. De aceea, postul este mijlocitorul Legii Vechi și al harului. Căci fiecare din acestea ni s-a dat, premergând și mijlocind postul. Postul subțiază firea cărnii și întărește duhul în om și prin aceasta omul intră în legătură cu Dumnezeu, Care este Duh. Sau postul face străveziu pe om pentru lumea Duhului și bun mijlocitor” (cf. nota 545 din *Filocalie*, Vol. X, Sfântul Isaac Sirul, p. 434).

²³³ Pentru înțelesul termenului προαίρεσις, să se vadă nota de la Pricina a doua, XI, 1, din Volumul II.

lucrătorul de pământ, și din puține, multe a dobândi îl gătește pe dânsul -, tot așa și noi, dacă vom semăna bogată înainte-voire și mărime de suflet spre cele bune, după măsura și harul lui Dumnezeu ce le vom afla, vom putea de aici fără silă și osteneală a îndrepta toate bunătățile; căci și la meșteșuguri vedem făcându-se aceasta: că cel ce se apropie de oarecare meșteșug ca să-l învețe, la început se ostenește, se poticnește și de multe ori îl și strică, însă nu se supără, nici nu se deznădăduiește, ci iarăși se apucă. Și de câte ori strică ceva, de atâtea ori caută îndreptare, arătând meșterului voirea sa. Căci dacă se supără și se dă în lături nu va învăța nimic, iar greșind, și de multe ori îndreptându-se de meșter, și așa stăruind, și întru osteneală și întru răbdare lucrând, încet-încet se face întru deprin-derea meșteșugului, iar de aici înainte cu odihnă săvârșește lucrurile sale, ca astfel să și trăiască din ele.

Așa trebuie să fie și cel ce vrea să se apuce de vreo faptă bună: încă dintru început se cuvine să arate vitejie și *mare înainte-voire*, apoi, întru răbdare să se țină de lucrarea [lucrului] celui bun și să se roage lui Dumnezeu pentru ajutor și apărare, neîmpuținându-se întru căderi sau deznădăduindu-se și depărtându-se, că așa nu va putea niciodată să îndrepte ceva bun, ci să se ridice pe sine ori de câte ori se întâmplă să cadă și să aștepte mila lui Dumnezeu.

Aceasta e și ceea ce a zis Avva Moise: „Puterea celor ce voiesc să câștige faptele bune aceasta este: că, de va cădea, să nu se împruțineze cu sufletul, ci iarăși să se îngrijească. Deci și noi, făcând puterea noastră întru lucrarea faptelor bune și pe Domnul așteptându-L, arătându-I lui înainte-voire cu mărime de suflet și de la Dânsul cerând ajutor; și așa, cu adevărat, va face cu noi mila Sa și ne va da nouă din belșug din harul Său prin care cu lesnire și fără osteneală vom fi îndreptând tot binele”.

2. Era un oarecare călugăr tânăr pe care, cum începea să-și facă pravila, îl apuca tremurarea și frigurile, iar capul îl supăra cu durere iute. Iar el zicea către sineși: „Iată, sunt bolnav, și poate voi muri după puțin, deci să fac pravila, până nu mor”. Și

cu gândul acesta se silea pe sine și își făcea slujba sa; iar după ce înceta rugăciunea, încetau și frigurile și durerea de cap. Și iarăși venea ceasul pravilei; iar el, la scopul cel zis luând aminte, se silea să facă slujba sa; și așa, nu după multă vreme, cu ajutorul lui Dumnezeu, s-a izbăvit de război.

3. Mers-a oarecine din bătrâni la Avva Achila; și l-a văzut pe dânsul lepădând sânge din gura lui, și l-a întrebat pe dânsul: „Ce este aceasta?” Și a răspuns: „Este un cuvânt al unui frate ce m-a mâhnit, și m-am nevoit să nu-l spun; și am rugat pe Dumnezeu să se ridice de la mine²³⁴, și cuvântul s-a făcut sânge în gura mea, și l-am scuipat pe el și m-am odihnit, și așa am uitat de mâhnire”.

4. Flămânzit-a oarecine din frați de dimineață; și bătea război cu gândul ca să nu mănânce până nu se va face ceasul al treilea²³⁵; și, stând de față ceasul al treilea, iarăși s-a nevoit a nu mânca până la ceasul al șaselea. Iar dacă a ajuns la ceasul al șaselea, a udat posmag și a zis gândului: „Să așteptăm până la ceasul al nouălea”. Și, făcându-se ceasul al nouălea, a început să facă rugăciune și a văzut lucrarea dracului ca un fum din rucodelie ieșind; și, suindu-se în văzduh, îndată a încetat foamea de la dânsul.

5. Nevoitu-s-a un stareț ca să nu bea apă până la patruzeci de zile; iar dacă se făcea zăduf și se supăra foarte de sete, spăla cofa, o umplea de apă și o punea înaintea lui. Și, întrebat fiind de un frate oarecare pentru ce face aceasta, a răspuns: „Ca prin aceasta eu mai mult să mă ostenesc: văzând apa și negustând din ea, mai multă plată să iau de la Dumnezeu”.

6. Zis-a un stareț: „Pentru aceasta nu sporim, nici nu știm măsurile noastre, pentru că nu avem răbdare în lucru pe care-l începem, ci vrem fără osteneală a câștiga fapta bună; pentru aceasta suntem și

²³⁴ Trad. neogr. adaugă aici „războiul”. Fratele pare să fi fost muncit de cuvântul aspru al unui frate, care cuvânt, rămânând într-însul, îl chinuia ca să-l judece sau să-l mustre pe fratele ce l-a mâhnit.

²³⁵ Ora 9 dimineața. De aici s-ar înțelege că la ora nouă își termina slujba de dimineață - fie de la chilie, fie de la biserică.

schimbăcioși și spulberați²³⁶, din loc în loc mutându-ne cu lesnire, socotind că vom afla un loc unde nu este diavol”.

7. Același a zis: „Călugărul, dacă în puține zile se ostenește, iar apoi se slăbănogește, și iarăși se ostenește, și iarăși se le-nevește, unul ca acesta nici nu face, nici nu câștigă răbdare”.

VIII.

A Sfântului Efrem

Iubite, din tinerețile tale alege învățătura și până la bătrânețe vei afla pricepere (Sirah 6: 19); din tinerețe seamănă țarina ta și poartă grijă de dânsa, ca nu cumva să răsară mărăcinii și să crească într-însa; fă rod bun întru tine, și dă slavă celui ce îți dă ție vârtute.

IX.

A lui Avva Isaac

1. Temelia tuturor bunătăților și întoarcerea sufletului din robia vrăjmașului și calea care duce spre viață stau în acestea două: să te aduni pe tine într-un loc și să postești neîncetat, adică a te canonisi pe tine înțelepțește și cu pricepere într-un loc liniștit întru înfrânarea pântecelui, având ca necurmată îndeletnicire cugetarea la Dumnezeu. Cel ce le va ține pe acestea două, întru [nevoință, sfințenie] mare va spori, iar de aici va îndrepta toate faptele bune.

2. Omul fricos arată că bolește de două boli: de împuținarea credinței și de iubirea de trup; iar cel ce le disprețuiește pe acestea arătat este că lui Dumnezeu crede din tot sufletul și pe cele viitoare le așteaptă. Îndrăzneala inimii și disprețuirea primejdiilor se face dintr-una din acestea două: sau din asprimea [învârtoșarea] inimii, sau din multa credință în Dumnezeu; asprimii inimii îi urmează mândria, iar credinței, smerenia inimii²³⁷.

multă credință și smerenie și așa se poate întări întru disprețuirea primejdiilor prin desăvârșita nădejde în ajutorul lui Dumnezeu. Îndrăzneala inimii însă poate fi pricinuită și de învârtoșarea acesteia, care poate disprețui primejdiile nu din multa credință urmată sau însoțită de smerenia inimii, ci din multa mândrie, din credința în propriile puteri.

²³⁶ Lesne bătuți de vânturile patimilor.

²³⁷ Altfel spus: Inima poate îndrăzni la Dumnezeu din

PRICINA A DOVĂZECI SI NOVA

Că, celui ce se nevoiește, și dracii cu tărie i se împotrivesc și-i dau război; iar de cei ce se lenevesc, ca de unii ce sunt în mâna lor, nu le pasă; și cum că cei ce voiesc binele, ajutor află pe Dumnezeu, Cel ce și războaiele le sloboade spre folos.

I.

Din Pateric

1. Povestit-a oarecine din Părinți despre un călugăr iubitor de osteneală care, deși lua aminte de sineși, s-a întâmplat a se lenevi puțin; iar în vremea când se lenevea, osândindu-se pe sineși, a zis: „Suflete, până când te lenevești de mântuirea ta și nu te temi de judecata lui Dumnezeu, care, de te va apuca întru lenevirea aceasta, te va da veșnicelor munci?” Acestea zicând, se deștepta pe sineși întru lucrul lui Dumnezeu. Într-o zi, făcându-și pravila sa, au venit dracii și-l tulburau pe el, iar el a zis către ei: „Până când mă tot necăjiți? Nu v-ajunge vremea lenevirii celei trecute?” Zis-au lui dracii: „Când erai întru lenevire, și noi eram întru lenevire de tine. Iar dacă te-ai sculat asupra noastră, și noi ne-am sculat asupra ta”. Acestea auzindu-le, se deștepta pe sine întru lucrul lui Dumnezeu și sporea cu darul lui Hristos.

2. Povestit-a oarecine din stareți că un frate, petrecând odinioară în Egipt, mergea pe cale și, apucându-l seara, din pricina frigului a intrat într-un mormânt ca să doarmă, și a trezit doi draci. Și au zis unul către altul: „Vezi ce fel de îndrăzneală are călugărul acesta, că și în mormânt doarme? Haidem dar să-l scuturăm pe el”. Și a răspuns celălalt: „De ce să-l scuturăm pe el? Acesta e al nostru, făcând voile noastre: mâncând și bând și clevetind, și de pravilă lenevindu-se. Mai bine să-i dăm pace acestuia și să mergem să necăjim pe cei ce ne necăjesc pe noi prin rugăciune și prin cealaltă nevoință călugărească, bătând război cu noi ziua și noaptea”.

3. Zis-a un stareț: „De vei voi, o omule, a trăi în Legea lui Dumnezeu, vei afla sprijinitor pe Dătătorul de Lege; iar de nu vei vrea să ascuți poruncile, vei afla pe Diavolul

ajutându-ți ție la cădere”. Zis-a iarăși: „Dă voire și iei putere”.

II.

A Sfântului Efrem

Cuvine-se ca fratele pururea a se îngriji să-și păzească inima sa și simțirile; căci în mare război suntem întru această viață și vrăjmașul mai vârtos se turbează asupra celor ce se nevoieșc, și *înconjură*, după cea scrisă, *căutând pe cine să înghită* (I Pt. 5: 8); împotriva căruia se cuvine a sta vârtos, chemând pe Cel de Sus în ajutor. Iar cel ce este în pace cu patimile cum va bate război cu dănsule, rob pe sine vânzându-se dulceților și cu toată dragostea biruri împlinind tiranului? Pentru că, unde este vrajbă, acolo este și război și, unde este război, acolo este și nevoința și, unde este nevoința, acolo sunt și cununile.

Deci, de voiește cineva a se izbăvi de amara robie, să ridice război împotriva vrăjmașului; că așa și sfinții, biruindu-l pe dânsul, bunătăților celor cerești s-au învrednicit. Dar cineva poate zice: „Deci, dacă acolo unde este vrajba asupra patimilor, acolo războiul are fire să se facă, precum ai zis, cum de vedem pe iubitorii de plăceri, care, deși sunt luptați foarte de patimile de necinste, nu sunt în stare să se pocăiască?” Către unul ca acesta aș zice așa: „Nu mi se pare, iubitu-le, că războiul acesta este după fapta bună și după starea împotriva vrăjmașului, ci mai vârtos patimă a pătimășei robii și a iubirii de plăceri. Pentru aceasta, unii ca aceștia nici cu voirea [hotărârea] nu s-au pus împotriva vrăjmașului. Pentru că cei ce bat război nu au nicio învoire unii cu alții; iar cei ce s-au dat pe sineși voilor vrăjmașului și s-au vândut plăcerilor, cum oare se poate pomeni de

război în pricina lor? Iar deși sunt și luptați, nu sunt așa de ca și cum ar fi întăriți în fapta bună și pe vrăjmaș necăjindu-l, ci din strâmtorarea²³⁸ pricinuită de cel ce-i îndeamnă spre fărădelege, și ca ei să-și împlinescă obișnuitele biruri, și ca să nu răsufle cătuși de puțin din lucrarea cărămidăriei celor prea de rușine pofte, căroră cu a loruși voire s-au dat pe sineși, că zice: *Cel căruia cineva i se pleacă, aceluia i se dă și rob* (II Pt. 2: 19²³⁹). Căci unii ca aceștia nu numai că nu sunt duși cu sila, nevrând ei, ci și plăți dau, pentru ca voia celui ce i-a rătăcit pe ei să o săvârșească; pentru aceasta, și răutatea împlinind-o, nu arată nicio căință sau înfrânare, nicio întărire²⁴⁰ pentru a nu cădea iarăși.

Iar celor ce se nevoieiesc, războiul nu este așa: pentru că, luptați fiind, împotriva se luptă; atunci când se ard [spre împlinirea unei patimi], se înfrânează; necăjiți fiind, rabdă; și însăși materia fiind de față, se întorc dinspre dânsa pentru frica Domnului; iar dacă cineva dintre ei se împiedică, îndată se scoală. Căci cei prinși de barbari și care s-au făcut sub mână tirănească, câți întru năravurile celor ce i-au robii pe dânșii se bucură, aceștia și fără legături și păzire lângă vrăjmași petrec bucuroși, și bat război pentru dânșii, și iscăde împotriva celor de un neam cu ei se fac.

Iar câți se mahnesc pentru robia în care au căzut și întru obiceiurile barbarilor nu se amestecă, nici în nele-giuita lor petrecere, ci se silesc a fugi de la dânșii, pândind vreme întru care să fugă către ai lor, aceștia vor dobândi pe cea dintâi slobozenie a lor,

²³⁸ ἀπορία = greutatea, dificultatea (unei persoane, a unui drum, pro-bleme etc.); lipsa. Pe lângă prilejuirea plăcerilor pătimăse, vrăjmașul pricinuieste în fel și chip și oarecari strâmtorări și/sau lipsuri pentru ca cel odată căzut în acestea să se întoarcă iarăși și să caute plăcerile sau dulcele (cum le numeau cei vechi) spre scăparea de suferința adusă de strâmtorări. Pentru cei ce se prind într-un astfel de hău sau cerc vicios, chinul „dureros” al plăcerilor nu va avea sfârșit: adâncul plăcerii îi va arunca pe aceștia în adâncul durerii, și invers, căci, după Psalmist, *adânc pe adânc cheamă* (Ps. 42: 7).

²³⁹ După altă variantă (Biblia 1688): *Pentru că oricine, de ce s-a biruit, spre aceasta s-a și robii.*

²⁴⁰ ἀσφάλεια = aici: precauție, măsură.

chemând în ajutor și pe cei de-un neam cu ei, aceștia dar, odată scăpați de la vrăjmași, îndată se află potrivnici ai lor bătând război pentru cei de-un neam cu ei, și îndată împreună cu aceștia îi biruiesc. Deci, câți voiesc a se izbăvi de amara robie a vrăjmașului datori sunt a se împotrivi voilor lui și a ridica război vădit asupra acestuia, zicând către dânsul cu așezarea inimii graiurile tinerilor: *Cunoscut să-ți fie ție, diavole, că noi glasul tău nu-l vom mai asculta, nici dulceților tale nu vom sluji* (Dan. 3: 18).

Dar întru nevoieșă trebuie să chemăm și dumnezeiescul ajutor, zicând împreună cu cei trei tineri: *Doamne, pe Tine Te urmăm acum cu toată inima și de Tine ne temem, Doamne, și căutăm fața Ta; să nu ne rușinezi pe noi, ci fă cu noi după blândețile Tale, și după mulțimea milei Tale scoate-ne pe noi după minunile Tale; și dă slavă numelui Tău, Doamne; și să se rușineze toți cei ce arată robilor Tăi rele; și să se rușineze de toată puterea Ta, și tăria lor să se sfărâme, și să cunoască că Tu ești Domnul, singurul Dumnezeu, și slăvit peste toată lumea* (Cântarea celor trei tineri 17-21). Și măcar prea turbat de s-ar face tiranul și ar arde cuptorul dulceților de șapte ori sau îndoit, cei ce nădăjduiesc spre Domnul să îndrăznească, căci cuptorul în rouă se va prefăce, iar tiranul de care odinioară se temeau, de aici înainte se va cutremura și de umbra lor, pentru ajutorul ce se face de sus.

III.

A lui Avva Isaac Sirul

Când vei voi să faci început lucrării celei bune, întâi gâtește-te către ispitele ce vor să vină spre tine; căci este în obiceiul vrăjmașului ca, atunci când vede pe cineva ce cu fierbinte credință începe viața cea bună, să-l întâmpine pe el cu înfricoșate feluri de ispite, ca, de aici sperându-se, din cea bună înainte-voire să se depărteze. Dar Dumnezeu îngăduie să fii ispitit astfel ca prin stăruință să bați la ușa Lui, și prin frica celor necăjicioase să se semene pomenirea Lui în cugetul tău; și așa apropiindu-te de El prin rugăciuni, inima ta să se sfințească cu cea de-a pururea pomenire a Lui; și, rugându-te Tu, El va

auzi, și vei înțelege că Dumnezeu este Cel ce te scoate pe tine; și vei simți pe Cel ce te-a plăsmuit pe tine că te întărește și te păzește. Că acoperământul și Pronia lui Dumnezeu înconjoară pe toți oamenii, dar nu se vede decât de cei ce s-au curățit pe eiși de păcat și fără curmare întru Dumnezeu au cugetarea; iar Pronia și ajutorul lui Dumnezeu se arată mai vădit acestora atunci când vor intra în ispită mare pentru adevăr; și atunci lucrător foarte îl vor simți pe acesta [ajutorul] cu simțirea minții.

Oarecari însă l-au văzut pe acesta și cu ochi trupești, cunoscându-l după măsura ispitelor; și, cunoscând ajutorul, de aici s-au sculat întru bărbăție, precum ne învățăm de la Iacov, de la Iisus al lui Navi, de la cei trei tineri, de la Petru Apostolul și de la ceilalți sfinți care s-au nevoit pentru Hristos: căroră în vederea ochilor li se arăta nu chip omenesc, îndrăzneți făcându-i și gătindu-i către blagocestie. Încă [ne învățăm] și de la Părinții care au locuit pustia și pe draci i-au gonit dintr-însa și sălășluire a îngerilor au săvârșit-o, care adeseori erau cercetați de sfinții îngeri, care în multe feluri îi sprijineau pe dâșii, ajutându-le și întărindu-i întru toate, care și din ispite îi izbăveau, din cele ce le veneau asupra-le de la sălbăticia dracilor. Dar încă nici până acum nu se depărtează de oameni ajutorul lui Dumnezeu: de la cei adică ce cu totul s-au dat pe sineși spre plăcerea Lui, ci aproape este de toți cei ce-L cheamă pe Dânsul.

IV.

A Sfântului Maxim

Pentru cinci pricini zice-se că suntem sloboziți de Domnul a fi luptați de draci: **prima** pricină, zice-se, este ca, războindu-ne de ei și împotriva războindu-i, să venim întru dreapta-socoteală a virtuții și a răutății²⁴¹, iar a **doua**, ca, prin război și osteneală câștigând virtutea, întărită și necăzută să o avem, iar a **treia**, ca, sporind întru virtute, să nu cugetăm înalt, ci să ne învățăm a cugeta

smerit, iar a **patra**, ca, după ce am gustat din răutate, cu ură desăvârșită să o urâm, iar a **cincea**, cea mai presus de toate, făcându-ne nepătimăși, să nu uităm de neputința noastră, nici puterea Celui ce ne-a ajutat.

V.

Din Pateric

1. Un frate, bântuindu-se de dracul, s-a dus către un stareț oarecare și i-a vestit lui ispitele pe care le răbda; și i-a zis lui starețul: „Frate, să nu te spăimânteze ispitele cele ce ți se întâmplă ție; că, pe cât văd vrăjmașii sufletul suindu-se și atingând pe Dumnezeu, pe atâta se fac mai cumpliți, topindu-se de pizmă; dar cu neputință este ca Dumnezeu să nu fie de față, și îngerii Lui în vremea când se ispitește omul, și să nu-i întindă mână de ajutor. Deci tu să nu încetezi pururea către Dânsul a ridica ochii și cu smerenie a-L chema pe Dânsul spre ajutor, încă și împreună luând în cuget întru ispită nebiruita Lui putere, nepu-tința noastră și cruzimea vrăjmașului, și așa degrab câștigi ajutorul lui Dumnezeu.

2. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Cum trăitorii din lume, de post lenevindu-se și de rugăciune nepurtând grijă, de privegheri depărtându-se, de toată hrana săturându-se, după toate poftele lor făcând întru a da și a lua [negustorie], mâncându-se unii pe alții, cheltuind mare parte din zi cu făgăduințe [jurăminte] mincinoase, cum se face dar că aceștia nu cad, nici nu zic «am greșit», nici nu se oselesc pe sineși²⁴² de la Sfânta Împărțășire? Iar noi, călugării, la posturi, la privegheri și la culcări pe jos și la uscate mâncări de-a pururea fiind pironiți, și de toată odihna trupească lipsiți, plângem și ne tânguim și zicem «am greșit» și «suntem vinovați Gheenei»? ”

Iar bătrânul, după ce a oftat puțin, a zis: „Bine ai zis, frate, cum că mirenii nu cad; căci, o dată căzând cu cădere vestită și cumplită, nu se mai pot scula; dar ei nici nu au de unde să cadă, petrecând, din multa

²⁴¹ Să putem face adică deosebire clară între ele.

²⁴² Sau „nu se dau înapoi de la...”

necunoștință, întru cea dintâi cădere, neștiind nici măcar că au căzut. Dar ce grijă este Diavolului să se lupte cu cei ce zac jos? Iar călugării, arătat oștindu-se împotriva vrăjmașului, de-a pururea se luptă cu dânsul; iar pentru aceasta uneori biruiesc, iar alteori se biruiesc; și nu încetează căzând și sculându-se: necăjind și necăjindu-se, lovind și lovindu-se, până când îl vor birui pe dânsul cu harul lui Dumnezeu și neputernic pe el întru dâșii și slab îl vor face. Căci, atunci când în chip desăvârșit se vor fi împăciuit cu Dumnezeu, îndulcindu-se de-a pururea înlăuntru de blândețea Lui și de bucurie, atunci dar se vor odihni”.

3. Zis-a Avva Pimen către Avva Ioan Colovul că a rugat pe Dumnezeu și s-au ridicat patimile de la el, și s-a făcut fără de grijă; și, ducându-se, a spus unui stareț, zicând: „Mă văd pe sineși odihnit și niciun război având”. Și i-a zis lui starețul: „Du-te și roagă pe Dumnezeu ca să-ți vină ție război, căci sufletul prin războaie sporește”. Și s-a rugat, și i-a venit lui război, și nu s-a mai rugat ca să-l ridice pe el de la dânsul, ci zicea: „Doamne, dă-mi răbdare întru războaie”.

4. Zis-a Avva Coprie: „Fericit cel ce rabdă osteneala cu mulțumită”. Același, bolnav fiind de multă vreme, zăcea pe pat, și așa mulțumea și-și tăia voia sa.

5. Zis-a un stareț: „Un frate se bântuia de nouă ani de un gând, și, din evlavie, se judeca pe sine, zicând «am pierdut sufletul meu», socotindu-se pe sineși pricină a bântuielii. Iar mai pe urmă, îngreindu-se și deznădăj-duindu-se de ca și cum nu s-a folosit pentru mântuirea sa, a zis: «De vreme ce am pierit, mă duc în lume». Și pe când se pornea să se ducă, i-a venit lui glas pe cale, zicând: «Cei nouă ani întru care ai fost bântuit ți-au gătit (solit) ție cunună; pentru aceea, întoarce-te la locul tău și te voi ușura de gânduri». Și, întorcându-se fratele, a aflat odihnă. De unde ne învățăm că războaiele ne solesc cununi”.

6. Zis-a un stareț: „La începutul lepădării călugărilor, diavolii nu sunt sloboziți a bântui silnicește pe om, ca nu, sperându-se și spăimântându-se de lucru, îndată să se întoarcă în lume; iar când prin vreme și lucru

va spori călugărul, atunci sunt lăsate asupra lui războaiele tru-peștilor poște și ale celorlalte îndulciri, încă poate și ale mâniei și ale urii și ale altor patimi. Iar atunci nevoie are omul de a se smeri și a plânge: pe sine însuși osândindu-se și prihănindu-se, și așa prin ispite se învață îndelunga-răbdare, iscusința și dreapta-socoteală, iar de aici aleargă către Dumnezeu cu lacrimi. Iar unii, tulburându-se din pricina lucrului și de nesuferită mahniciune îngreindu-se cu totul, s-au pogorât întru adâncul deznădăjduirii, și cu inima iarăși în lume s-a întors, iar alții și cu trupul. Iar noi, fraților, niciodată să nu ne deznădăjduim sau să ne împușinăm, ci vitejește și cu îndelungă-răbdare să răbdăm ispitele, mulțumind lui Dumnezeu pentru toate cele ce ni se întâmplă nouă. Căci mulțumirea cea către Dumnezeu dezleagă toate măiestriile vrăjmașului.

Că așa cum cel ce are mâinile unse cu smoală (de corăbii) nu le poate curăța altfel decât prin untdelemn (de măslină), tot așa și noi, întinându-ne de păcat, prin mila și iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Iisus Hristos iarăși ne curățim. Deci, către Dânsul întru toată ispita să ne apropiem și ajutorul cel de la Dânsul cu întindere să-l cerem, mulțumind pentru toate; și așa vom vedea pe vrăjmașul biruit cu lesnire și slab și neputernic făcut către noi”.

7. Zis-a un stareț: „Dacă rele făcând noi, Dumnezeu ne iartă îndelung, răbdând față de noi, nu cu mult mai vârtos ne va ajuta de vom vrea să facem cele bune?”

VI.

A Sfântului Efrem

Cel ce voiește să placă lui Dumnezeu și prin credință să se facă moștenitor al Lui și fiu al lui Dumnezeu născut din Duhul Sfânt să se numească, înainte de toate, să se apuce de răbdare și de îndelungă-răbdare, și așa nevoile și necazurile cele ce-l întâmpină, vitejește și cu mulțumire să le sufere, fie ele boale trupești, patimi, ocări, defăimări de la oameni sau felurite războaie nevăzute aduse asupra sufletului de duhurile vicleșugului, de la cele adică ce voiesc a-l aduce pe acesta la

slăbănogire și la împuținare și a nu-l lăsa să intre în viață [cu Hristos/călugărească]. Însă Dumnezeu lasă cu iconomisire ca fiecare să se lămurească în felurite ispite, ca cei ce din tot sufletul Îl iubesc pe El arătați să se facă, dacă pe toate cele aduse asupra-le de la vicleanul vitejește și cu mulțumite le rabdă, și de nădejdea cea către Dânsul și de credință nu se depărtează, ci totdeauna pe izbăvirea de cele mahnicioase prin har întru credință și întru răbdare multă o așteaptă. Astfel, prin aceasta vor putea suferi toată ispita și dobândi făgăduința, vrednici Împărăției făcându-se și ei, ca cei ce au mers pe urmele sfinților celor din veac și a Domnului Însuși, și care cu dânsii s-au făcut părtași nu numai pătimirilor Lui ci și slavei.

Că socotește și vezi cum din început Părinții, adică Patriarhii, Proorocii, Apostolii și Mucenicii, prin calea necazurilor și a ispitelor trecând, și pe toate cele anevoie cu stăruință și cu bucurie răbdându-le pentru nădejdea cea așteptată a dării de plată, așa au putut plăcea lui Dumnezeu, precum zice și Scriptura: *Fiule, dacă te-ai apropiat să slujești Domnului, gătește-ți sufletul tău spre ispită, îndreptează-ți inima ta și stăruie, adică privește spre Dumnezeu și cu nădejdea cea întru Dânsul întărește-ți vinele* (Sirah 2: 1-2). Încă și Apostolul: *Dar de sunteți fără de certare, căreia toți s-au făcut părtași, iată dar că sunteți feciori din curvie, și nu fii* (Evr. 12: 8). Iar în altă parte zice: „Pe toate cele aduse asupra ta, pe toate ca pe niște bune primește-le, știind că nimic nu se face fără Dumnezeu”²⁴³. Iar Domnul fericește pe cei ce se nevoiesc pentru Dânsul și cumplite foarte pătimesc: sau în chip arătat de la oameni, sau într-ascuns de la duhurile răutății, cele ce împotrivă se nevoiesc, precum s-a zis, către sufletul cel ce iubește pe Dumnezeu, care felurite necazuri aduc asupra-i spre a-i opri acestuia intrarea în viață, a celui ce aluneacă în împuținare și în deznădejde. Deci ispitele oselesc sufletele cele ce iubesc pe Dumnezeu de cele ce nu iubesc, arătând care suflete sunt vrednice și care ne-vrednice de Dânsul.

Deci, mai-nainte de toate, tot sufletul ce voiește să se facă plăcut înaintea lui

Dumnezeu trebuie să țină vitejește răbdarea și nădejdea; și așa va putea răbda și trece de toată ridicarea asupra și bântuiala vicleanului. Că Dumnezeu nu va lăsa pe sufletul ce nădăjduiește într-Însul și-L așteaptă, să fie astfel ispitit până într-acolo încât, îngreuindu-se peste ceea ce poate, să vină întru deznădăjduire. Nici, iarăși, vicleanul nu bântuie și necăjește sufletul pe cât voiește, ci, atâta cât îi este îngăduit lui de Dumnezeu – că știe Plăsmuitorul nostru cât trebuie a intra sufletul nostru în ispitire și în lămurire –, pe atâta îl sloboade.

Că dacă olarul care plăsmuiește vasele știe cât trebuie să le lase în foc – că, de nu vor trece prin foc, nu se vor face trebuincioase oamenilor – și nu le lasă în cuptor mai multă vreme decât trebuie, ca nu cumva, arzându-se foarte, să se strice, nici iarăși, în lipsă fiind, să le scoată, ca nu asemenea lesne-sfărâmate și netrebnice să fie; încă și celor de sub jug, nu tuturor deopotrivă, ci după puterea fiecărui dobitoc punem sarcina; iarăși, corabia are oarecari semne prin care arată până unde, primind povara, fără vătămare va putea naviga.

Deci, dacă întru cele arătate și stricacioase Dum-nezeu a dat oamenilor atâta cunoștință și socoteală, ca fără de greșală să le ocârmuiască [lucreze] pe ele, nu cu mult mai vârtos Dătătorul înțelepciunii și al priceperii știe de câte și de ce fel de ispitiri au trebuință sufletele cele ce voiesc a-I plăcea Lui, ca bine-trebuincioase și îndemâ-natice către Împărăția cerurilor să se facă? Că precum în felul cânepii nu este de bună-treabă a se face dintr-însa într-alt chip porturi [haine] subțiri, de nu mult se va melița²⁴⁴, și pe cât se căznește și se asprește, pe atâta mai curată și mai îndemânatică [spre porturi] se face, tot așa și sufletul cel iubitor de Dumnezeu, întru multe ispite și necazuri fiind cerc[et]at, răbdând vitejește, se subțiază și mai curat și mai de treabă se face întru lucrarea cea duhovnicească, iar la sfârșit, după ce a intrat cu bucurie în Împărăția cerurilor, va fi moștenitor al chemării celei cerești a bunătăților în vecii cei netrecuți.

²⁴³ Referință neidentificată.

²⁴⁴ Melița este o unealtă primitivă din lemn, numită și frângător sau zdrobitor, prevăzută cu cuțite sau cu aripi de lemn dispuse circular pe un cilindru. Cu ea se zdrobesc tulpinile de in și cânepă pentru a se alege fuiorul.

PRICINA A TREIZECEA

Că nu se cuvine a da vina pe draci în toate cele ce greșim, ci pe noi înșine, pentru că pe cei ce iau aminte, mare fiind ajutorul cel de la Dumnezeu, dracii nu-i pot vătăma; și cum că Dumnezeu sloboade războaie după puterea oamenilor.

I. Din Pateric

1. Zis-a Avva Antonie: „Dumnezeu nu lasă războaiele asupra neamului acestuia ca asupra celor de demult, că știe că neputincios este și nu suferă”²⁴⁵.

2. Întrebat-a Avraam, ucenicul lui Avva Agathon, pe Avva Pimen, zicând: „Ce să fac, că foarte mă luptă dracii?” Și a răspuns starețul: „Pe *tine* te luptă dracii? Atâta vreme cât facem voile noastre, ei nu se luptă cu noi, că voile noastre s-au făcut draci, și *acestea* sunt cele ce ne necăjesc pe noi, ca să le împlinim pe ele. Iar de voiești a ști cu cine s-au luptat dracii, află că cu Moise și cu cei asemenea”.

3. Un frate a întrebat pe Avva Pamvo: „Pentru ce mă opresc pe mine dracii a face bine aproapelui?” Și i-a răspuns starețul: „Nu zice așa, iar de nu, faci mincinos pe Dumnezeu, ci mai vârtos zi: «Nicidecum nu voiesc să fac milă». Că, înainte-apucând, a zis Dumnezeu: *Datu-v-am vouă putere a călca peste șerpi și peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului* (Luca 10: 19)²⁴⁶”.

²⁴⁵ Din alte apoftegme aflăm că, uneori, lipsa războiului duhovnicesc îngăduit de Dumnezeu pentru sporirea nevoitorului era pricină de încetare a sporirii acestuia, astfel că unii monahi cereau de la Dumnezeu să nu ia războiul de la ei sau să-l aducă înapoi. O îndepărtare desăvârșită a războiului duhovnicesc din viața creștinilor în general – precum se întâmplă adesea azi – e una cu părăsirea noastră de Dumnezeu și lăsarea la mâna Satanei, care, precum se zicea undeva mai-nainte, și el la rândul lui renunță la războiul cel asupra noastră, socotindu-ne deja pierduți în prăpastia lenevirii, akediei și a altor patimi subțiri ca acestea, prin care ne mișcăm ca un ceas mecanic întors periodic de acesta, ori de câte ori este nevoie.

²⁴⁶ Fratele pare, deci, să fi fost oprit de la a face bine aproapelui de lipsa milei, de inima împietrită de patimi. Avva Pamvo zice încă că Dumnezeu, din mila Lui față de oameni a dat și acestora din puterea Sa pentru a călca peste lucrarea vrăjmașului, făcând prin aceasta și bine aproape-

4. Un frate a întrebat pe Avva Sisoe: „Ce voi face pentru patimi și pentru draci?” Și a zis starețul: „Fiecare din noi se ispitește de pofta sa”.

5. Zis-a Sfânta Singlitichia: „Pe cât sporesc nevoitorii, pe atât mai tari se fac cei cu care se luptă”.

6. Odinioară, luptat foarte a fost Avva Moise spre curvie; și, nemaiputând ședea în chilie, s-a dus și a vestit lui Avva Isidor; iar bătrânul l-a rugat să se întoarcă în chilia sa, iar el n-a primit, zicând: „Nu mai pot, Avva”. Și, luându-l pe dânsul cu sine, l-a suit pe casă și i-a zis lui: „Ia aminte spre apus!” Și, luând aminte, a văzut mulțime de draci, și erau tulburați, gâlcevindu-se ca să dea război. Și i-a zis lui iarăși Avva Isidor: „Privește și către răsărit”. Și, căutând, a văzut nenumărate mulțimi de sfinți îngeri slăviți. Și i-a zis lui bătrânul: „Iată, aceștia sunt trimiși sfinților de Domnul spre ajutor, iar cei de la apus sunt cei ce bat război cu dânsii, și vezi dar că cei ai noștri sunt mai mulți; pentru aceasta, smerește-te și nu te mai teme”. Și așa, mulțumind Avva Moise lui Dumnezeu, a luat îndrăzneală și s-a întors în chilia sa.

7. Zis-a un stareț: „La începutul lepădării călugărului diavoli nu sunt sloboziți a bântui silnicește pe om, ca nu sperindu-se și înspăimântându-se spre aceasta, îndată se întoarcă în lume. Iar când prin vreme și lucru va spori, atunci se ating de dânsul războaiele truștilor poftă și dulceți, iar scârbindu-se, nevoie are a se smeri și a plânge, și pe sineși a se osândi și a se prihăni pentru cele ce a greșit și greșește. Și așa, prin

lui, iar aceea că, chipurile, nu putem face bine aproapelui nu e (sau e mai puțin) de la draci, ci de la necredința în puterea dată de Dumnezeu, în neluarea-aminte față de darul Lui.

ispitele acestea se învață răbdarea, iscusința și dreapta socoteală. Și de aici aleargă către Dumnezeu cu lacrimi, iar El va dezlega toate măiestriile vrăjmașului, și puțin câte puțin îl aduce pe el într-o odihnă. Unii însă, imputându-se, fie s-au omorât pe eiși, fie s-au întors în lume, fiind înghițiți de mahniciune.

II.

A lui Avva Cassian

Zis-a Avva Serin că nu toți dracii pun deodată toate patimile în gândul oamenilor, ci fiecare dintre patimi are osebite și hotărâte duhuri care le pun pe acestea în gând. Unele duhuri într-o necurăție și într-o întinăciune dulceturilor și într-o imputiciune se veselesc, altele, într-o hulire, altele se bucură într-o iuțime și turbare [nebunie], altele, într-o slava deșartă, iar altele, într-o mândrie, și fiecare din aceste duhuri adeseori iubește a pune gând ceea ce vede că primește și suflul cu dulceață.

Și nu pe toți deopotrivă îi supără, nici tuturor în același fel le seamănă răutatea lor, ci în chip schimbat, după îndemănările vremilor²⁴⁷, a fețelor și a locurilor, și așa se ajută unii pe alții, sau dau loc altora, nepăzind prea mult potriveala și rânduiala între ei – că zice: *Căuta-vei la cei răi pricepere și nu vei găsi; că vrăjmașii noștri sunt neînțelegători* (Is. 56: 11; Deut. 32: 31). Însă spre războiul cel împotriva noastră puțină îngăduială tot dau unii altora, dând loc și vremilor și locurilor, precum s-a zis. Că nimeni nu poate deodată să fie batjocorit de slava deșartă și de pofta curviei a se înfoca, nici de mândrie a se umfla, nici de îmbuibarea pântecelui a se smeri²⁴⁸, nici cu râsurile și hohotele pruncilor a se desfăta, și așa, deodată, a se zădări cu boldurile iuțimii; ci de nevoie este ca fiecare dintre duhuri să-și păzească rânduiala sa și așa să-l biruiască pe om, iar când acesta se va face biruit, altui duh, mai cumplit, îi lasă luptarea.

Încă trebuie să știm și aceasta: că nu toți dracii au aceeași sălbăticie sau aceeași vârtute, ci osebite le este lor, împreună cu lucrarea, și puterea, și osebirea poftirii. Căci, cu nevoitorii lui Hristos cei ce încep fapta bună dar încă sunt slabi, și duhurile ce-i luptă sunt mai slabe, dar când acestea din urmă se biruiesc, după treaptă de-a pururea mai mari luptători le urmează acestora. Căci, dacă nu s-ar fi făcut nevoia luptei după măsura puterii omeneste, nimeni dintre nevoitori n-ar fi putut răbda cumplita sălbăticie a atât de multor războinici ca aceștia, și nici pândirilor celor cu viclesug nu ar fi putut omul a le sta împotriva de n-ar fi șezut înaintea nevoinței acestora Iubitorul de oameni, Mijlocitorul și Dătătorul de nevoie²⁴⁹ și Judecătorul Hristos, privind luptările cu puterea noastră, și oprind pornirile cele covârșitoare ale vrăjmașului, și înapoi întorcându-le, și *nelăsându-ne pe noi*, după cea scrisă – *a fi ispitiți peste puterea noastră* (I Cor. 10: 13) –, ci punând împreună cu ispita și margine, ca să putem suferi.

Această luptă și înșși dracii nu fără de osteneală și durere credem că o săvârșesc, căci și aceștia au oarecare grijă și mahnire, mai vârtos când se lovesc în luptă cu oarecari bărbați mari și răbdători. La acestea mărturisește și Apostolul, zicând: *Nu ne este nouă lupta către sânge și către trup, ci către Începătoriile, către Stăpâniile* (Ef. 6: 12) și celelalte. Și iarăși: *Așa lovesc, nu ca bătând văzduhul* (I Cor. 9: 26). Și în alt loc: *Nevoința cea bună m-am nevoit* (II Tim. 4: 7). Iar unde este nevoie și luptă și ceartă, de nevoie este să se facă în amândouă părțile și grijă, și osteneală, și durere. Și, precum noi ne bucurăm atunci când îi biruim pe dâșii, iar biruindu-ne, ne mâhnim, tot așa pătimesc²⁵⁰ și aceia. Iar spre cele ce, mult trudindu-se, nu vor putea asupra noastră, ci biruiți vor fi, rușinea biruirii care ne aștepta pe noi se întoarce la dâșii, ca să se plinească cea scrisă: *Întoarce-se-va durerea lui pe patul lui*

²⁴⁷ Circumstanțial, după prilejurile oferite de vremi.

²⁴⁸ Aici în sensul negativ al termenului, adică a ajunge într-o oarecare stare de jos, bolnăvicioasă, precară, în urma îmbuibării.

²⁴⁹ Pentru sensul exact al acestei numiri, vezi nota de la *Pricina a șasea* II, 1.

²⁵⁰ Sau: „tot așa experiază și aceia”. La Sfinții Părinți, și bucuria, și mahniciunea sunt pătimiri, dar fiecare e experimentată (pătimită) în felul ei.

(Ps. 7: 16) și iarăși: *Cursa pe care a ascuns-o să-l prindă pe el* (Ps. 34: 8).

Pe acestea toate știindu-le și Proorocul David, și nevăzutul război cu ochii cei dinăuntru privindu-l, și știind că vrăjmașii se bucură pentru căderea noastră, zice către Dumnezeu: *Luminează ochii mei, ca nu cumva să adorm întru moarte, ca nu cumva să zică vrăjmașul meu «întăritu-m-am asupra lui».* *Cei ce mă necăjesc se vor bucura de mă voi clătina* (Ps. 12: 3-4). Și iarăși: *Să nu se bucure de mine cei ce mă vrăjmășesc pe mine cu nedreptate; nici să zică în inimile lor: bine, bine e sufletului nostru! Nici să zică: înghițitu-l-am pe dânsul* (Ps. 34: 22, 28). Încă și de rușinea lor de care, atunci când sunt biruiți, se rușinează, vorbind către Dumnezeu, cânta: *Să se rușineze și să se înfrunte cei ce caută cele rele mie* (Ps. 34: 6). Încă și Ieremia: *O, de s-ar rușina vrăjmașii mei, iar eu să nu mă rușinez. Adu peste dânsii urgia mâniei Tale, și îndată cu sfărâmare sfărâmă-i pe ei* (Ier. 17: 18); și, cu adevărat, atunci când vor fi biruiți de noi, dracii îndoit se vor sfărâma. O dată adică pentru că oamenii, după ce odată au avut sfințenie, au pierdut-o, iar a doua pentru aceea că, deși sunt duhuri, de cei trupești și pământești se biruiesc.

III.

A Sfântului Maxim

Unii zic că răul n-ar fi fost [dintru-nceput] întru cele ce sunt, de n-ar fi fost altă putere oarecare care să ne tragă pe noi spre dânsul; iar aceasta nu este alta decât lenevirea²⁵¹ lucrărilor celor după fire ale minții. Pentru aceasta, cei ce au sânguință întru acestea pururea fac cele bune, iar pe cele rele niciodată. Deci, de voiești, dă brânci lenevirii și izgonește răutatea, care e o greșită socotire a

²⁵¹ ἀμέλεια = negrija, neglijarea. Se întărește aceea că omul poate cădea în ispită și fără șoptirea vrăjmașului. Lenevirea, zice apoi, slobozește răutatea, în general, care e o socotire greșită a noimelor sau a rațiunilor/sensurilor lăsate de Dumnezeu omului și făpturii de obște, căreia îi urmează, ca o consecință, reaua-întrebuintare a lucrurilor. S-ar putea cugeta că drumul de la lenevire la răutate e asfaltat și împodobit cu felurite înlesniri de către vrăjmaș, care ne rătăcește pe acesta precum voiește.

noimelor, căreia îi urmează reaua-întrebuintare a lucrurilor. Lucrarea firească a părții celei cuvântătoare [raționale] din noi este aceea ca ea se supună rațiunii Dumnezeiești, și așa să fie stăpânind asupra părții iraționale celei dintru noi. Să se păzească dar în toate această rânduială, și așa nici răul nu va fi în cele ce sunt, nici vreo putere care să-l tragă spre rău nu va fi.

IV.

Din Pateric

1. Se zicea despre Avva Isaia că a luat odată un sac și s-a dus la arie și a zis lucrătorului de pământ: „Dă-mi grâu”. Iar el i-a zis lui: „Secerași și tu ceva, Avva?” Zis-a bătrânul: „Ba”. Zis-a plugarul: „Dar cum vrei tu să iei grâu fără să fi secerat?” Răspuns-a starețul: „Deci, dacă cineva nu seceră, nu va lua plată?” Zis-a plugarul: „Nu”. Și așa s-a dus starețul; iar frații, văzând ce a făcut, i-au făcut lui metanii, rugându-l să le spună pentru ce a făcut aceasta. Și le-a răspuns lor bătrânul: „Spre pildă am făcut aceasta: că, dacă cineva nu va lucra, nu ia plată de la Dumnezeu”.

2. Un bătrân oarecare ședea în pustie; acesta avea chilia la douăsprezece mile depărtare de apă. Și, ducându-se într-o zi ca să ia apă, s-a împuținat și a zis: „Ce trebuință este de atâta osteneală? Voi veni și voi petrece aproape de apă”. Și, zicând aceasta întru sineși, a simțit pe oarecine urmându-i; și, întorcându-se, a văzut pe cel ce-i urma numărând pașii lui. Și l-a întrebat pe el bătrânul, zicând: „Cine ești?” Iar el i-a zis: „Sunt îngerul Domnului, și am fost trimis să număr pașii tăi și a-ți da ție plata”. Și, auzind bătrânul aceasta, bine-însuflețindu-se, se făcu mai osârdnic și, de aici, se retrase încă cinci mile mai înlăuntrul pustiei, fiind acum la șaptesprezece mile depărtare de apă”.

3. Se spunea despre Avva Herimon cel din Schit că peștera lui era la patruzeci de mile depărtare de biserică, iar apa și lunca de unde afla smicele era la douăsprezece. Dar, dintru atâta osteneală pentru aflarea rucodeliei sale și a apei, starețul nu s-a împuținat, și nici spre a veni duminica la biserică, precum este obiceiul.

PRICINA A TREIZECI SI UNA

Se cuvine ca cel ce se apropie de nevoința călugărească, după ce din destul se va iscusi spre faptele bune, atunci să se îmbrace cu hainele călugărești; și că schima cinstită este, de suflet-folositoare și de mântuire.

I.

Din viața Sfântului Ioanichie

Când Minunatul Ioanichie se afla în cel de-al doisprezecelea an al locuirii sale în pustie, i s-a descoperit lui de sus ca să se depărteze de acolo și să vină și să se sălășluiească în mănăstioara [schitul] ce se cheamă Eristi, și încă să se îmbrace cu hainele călugărești (că deși se dăduse și mai-nainte nevoințelor celor mari ale călugăreștii schime, cu toate acestea, ele erau numai [simple] deprinderi²⁵²). Și, venind vara, a mers la mănăstioara de care s-a zis, unde cele descoperite lui le-a încredințat lui Ștefan, egumenul călugărilor celor dintr-însa. Iar a doua zi, fără a se îngriji de altceva, îi citește acestuia moliftele cele obișnuite și sfintele grăiri²⁵³, după care îl îmbracă în rasa călugărească. Deci cel ce călugărește trăia și mai-nainte de schimă, îmbrăcându-se cu o astfel de schimă a călugărilor, de la nevoințele cele dinainte s-a gătit pe sineși către unele mai mari, dându-se pe sine într-o petrecere și mai aspră.

II.

Din viața Cuviosului Alipie

Vestea despre Marele Alipie l-a făcut pe acesta atât de cunoscut pretutindenea, încât, pentru aceasta, multe suflete a chemat la pocăință, nu numai de bărbați ci și de femei. Iar de vreme ce aceștia nu se puteau lesne număra, a ridicat două case aflate la o oarecare depărtare una de alta, întru care erau

despărțite trupurile amânduror firilor (deși nu se poate zice că și duhurile), dând canon și poruncă cuvioaselor ca să nu se arate nici odată fețelor bărbatești, nici să le privească vreodată. Iar ele atât de mult s-au îngrijit de porunca aceasta, încât, chiar de multe ori și dându-se voie de cuviosul după oareșicare întâmplare sau deznădăjduire de viață²⁵⁴ ca să se arate celor ce le-au născut după trup, ele n-au primit, vrând astfel să arate că porunca cea pârintească [a cuviosului] este mai mare decât cea firească [dorul pentru părinții lor].

Cu acestea se sălășluia și maica cuviosului; aceasta urma același canon cu celelalte, iar de împărtășirea de schimă nu se pleca, măcar că era minunată după fapta bună, precum în altele [alte scrieri] a arătat cuvântul; și, deși feciorul ei de multe ori o ruga, ea era neascultătoare, zicând că în mănăstire slujirea e tot una cu călugăria. Dar un oarecare vis dumnezeiesc de îndată o a făcut pe aceasta plecată, încât de aici a făcut și rugăciune fierbinte către fecior.

Că i s-a părut că aude în somn o viersuire oarecare a acestor sfinte femei ce cântau; apoi a simțit cu duhul că voiește a alerga în casa unde aceste femei cântau ca într-o horă, voind și ea să se facă una dintre ele. Dar cel căruia i se încredințase poarta nu i-a îngăduit să intre, zicându-i că ei, care nu se împărtășise de aceeași schimă cu ele, nu-i este cu putință să se alăture slujitoarelor lui Dumnezeu. Rușinându-se ea de aceea și tulburându-se, somnul i s-a risipit; și, îndată apropiindu-se de sfântul, i-a povestit lui vedenia, și tare se ruga să dobândească lucrul pe care mai-nainte cu

²⁵² Lit.: exerciții, nevoințe pregătitoare.

²⁵³ ἱερολογία. Vorbește poate de ierurgii, osebite rugăciuni sau sfaturi duhovnicești. Trad. neogr. redă prin „rânduile tunderii”.

²⁵⁴ Trad. neogr. redă această expresie (ἀπόγνωσις) prin „moarte”.

multă împotrivire îl oprea; iar de aici înainte se făcu și ea părtaşă schimei celorlalte, cu care de mult se asemana în chipul vieții și al nevoinței; aceasta și multe semințe ale dreptății semănând, acum din roadele cele nesticăcioase se îndulcește.

III.

Din Pateric

1. Zis-a un stareț: „Credeți-mi mie, fraților, celui ce grăiesc, că pe cât de mare laudă și slavă este unui împărat ce se leapădă de lume și se face monah, pe atât de mare rușine este unui monah care-și lepădă schima și se face împărat; pentru că cele gândite sunt mai cinstite decât cele simțite”.

2. Un stareț mare s-a făcut mare văzător cu duhul [cu multă dreptă-socoteală] și a adevărit așa: „Puterea pe care o am văzut stând la Luminare [Botez], pe aceeași am văzut-o și la îmbrăcarea monahului care-și lua schima”.

IV.

A Sfântului Efrem

Frate, nu te împrăști în vremea în care petreci până vei lua schima; că unora vrăjmașul le pune poftă necuvântătoare de a se învrednici de schimă afară de vreme; dar tu, iubitule, ca cel ce te sârguiești a plăcea lui Dumnezeu, îndelung-răbdă și ascultă pe Apostolul grăind: *Deși poți să fii slobod, mai mult te supune* (I Cor. 7: 21). Privește încă și la neamurile cele de demult, că toți sfinții prin îndelungă-răbdare și stăruință au dobândit făgăduințele, și așa mângâie-te pe sineți în fiecare zi, ca împreună-moștenitor cu dânșii să te afli în Împărăția cerurilor.

Socotește dar și pe Patriarhul Iacov: au n-a slujit el paisprezece ani lui Laban Sirianul pentru Rahila în Mesopotamia, suferind arșița zilei și gerul nopții? Așij-derea și Iosif cel iubit: au n-a slujit destui ani în pământ străin? Că scris este: *Și era Iosif de șaptesprezece ani păscând oile cu frații săi* (Fac. 37: 1). Apoi zice: *Și era Iosif de treizeci de ani*

când a stătut înaintea lui Faraon (Fac. 41: 46). Și Moise, robul lui Dumnezeu, patruzeci de ani a nemernicit în pământul lui Madiam, iar fiii lui Israil după patruzeci de ani au intrat în Pământul Făgăduinței; și, mai-nainte de aceștia, vezi-l pe Avraam și socotește după câți ani a câștigat făgăduința; încă și toți sfinții, îndelung-răbdând, au câștigat făgăduințele. Deci și tu așteaptă întru smerenie pe Domnul, și la vreme bine-primită te va înălța, și va scoate ca lumina dreptatea ta, și judecata ta ca amiază-zi.

Iar de te-ai învrednicit sfântului veșmânt călugăresc, nu te înălța deasupra celor ce rămân pentru anul viitor, căci fapta bună este aceea a nu i se părea cuiva că este cel dintâi [înaintea altora], ci a răbda până în sfârșit. Deci, luând schima, să nu zici întru sineți „acum m-am izbăvit de păcate”, ci mai vârtos *mai mult* te ostenește întru faptele bune, ca nu cumva să te păgubești mult pe sineți. Că până acum, de multe ori, din dorirea schimei celei mari, nu te-ai lenevit de mântuirea ta; până acum în bolta cea mai dinafară ai fost, iar acum ai intrat în bolta cea mai dinlăuntru.

De acum se va arăta cu de-amănuntul de care cale dorești: de cea largă, care duce la pierzare, sau de cea strâmtă și necăjicioasă, ce duce în viața veșnică. Deci nu te lenevi de sineți, ca să nu pierzi și cele pentru care te-ai ostenit; niciodată să nu voiești a ieși din chilie fără mantie, măcar de-ar fi și un lucru ce te-ar pune pe mare grabă, ci, pe aceasta punând-o în jurul tău, așa să ieși, că podoabă îți dă ție; căci rușine este călugărului a umbla ca un tânăr oarecare cu dula-ma goală și cu tunica, că scris este: *Încinge-te și pune încălțăminte ta, și îmbracă haina ta, și vino după mine* (Fapte 12: 8).

V.

A lui Avva Isaia

Până ce Domnul nostru Iisus Hristos n-a tămăduit toate patimile omului pentru care a venit, nu s-a suit pe Cruce; căci, până să vină Domnul în trup, omul era orb și mut, slăbănog, surd, lepros și schiop și omorât

între/de toate cele din afara firii. Iar când a făcut milă și a venit pentru noi, a ridicat pe cel mort și a făcut pe cel șchiop să umble, pe cel orb a vedea, pe cel mut a grăi și pe surd a auzi, și așa a sculat pe om nou, slobod de toată neputința; și atunci S-a suit pe Cruce. Și a spânzurat cu sine doi tâlhari: cel de-a dreapta Îl slăvea pe Dânsul și-L ruga, zicând: *Pomenește-mă, Doamne, întru Împărăția Ta* (Luca 23: 42), iar cel de-a stânga Îl hulea pe Dânsul, cuvântul [Scripturii] arătând că, până ce se va trezvi el din lenevire²⁵⁵, vrăjmășia este cu el.

Iar dacă Domnul nostru Iisus Hristos îl va fi ridicat din lenevirea lui și îi va fi dat lui a vedea și drept a socoti toate, atunci ar fi putut să se suie pe Cruce²⁵⁶; dar vrăjmășia petrece hulind cu graiuri grele, nădăjduind ca mintea să se slăbănogească și să lepede osteneala și, astfel, să se întoarcă iarăși în lenevire. Aceasta este dar tâlcuirea despre cei doi tâlhari pe care Domnul i-a despărțit din prietenia unuia față de altul, din care unul Îl ocăra pe Dânsul, așteptând să vadă, precum am zis, dacă-L va putea depărta de nădejde, iar altul a petrecut rugându-l până ce a auzit: „Astăzi vei fi cu Mine în rai, mâncând din pomul vieții”.

VI.

Din Pateric

Zis-a Avva Dioscor: „Fraților, cu harul lui Dumnezeu am luat sfânta schimă și, iată, de atâta vreme o purtăm; deci să ne sânguim a ne afla cu îmbrăcăminte de nuntă și la ceasul de nevoie. Că, dacă vom purta îmbrăcă-mintea noastră cea cerească, nu ne vom arăta goi; iar de ne vom arăta nepurtând-o pe dânsa, ce vom face, fraților? Cu adevărat, vom auzi și noi acel glas, zicând: *Scoateți-i pe aceștia întru întunericul cel mai dinafară. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților* (Matei 25:

30). Vai pentru căința ce ni se va face acolo, vai pentru rușinea și nesuferita scârbă ce ne va fi nouă când vom vedea pe Părinții noștri răpiți întru Împărăția cerurilor, iar pe înșine scoși de îngerii cei muncitori întru întunericul cel mai dinafară și în focul cel veșnic”.

²⁵⁵ Despre lenevire, vezi nota de la *Pricina a treizecea*, III.

²⁵⁶ *Trad. neogr.* dezvoltă ideea, redând prin „crucea tăgăduirii/jertfirii de sine (αὐταπαρνησεως)”.

PRICINA A TREIZECI SI DOVA

Se cuvine ca cel credincios să arate viață cuviincioasă schimei sale; iar cel ce nu petrece upă schimă nu este credincios; și că nu din vreme, ci din nărav se însușesc căruntețele cele după Dumnezeu.

I.

Din viața Sfintei Singlitichia

Zice Sfânta Singlitichia: „Vindecarea sufletului trebuie făcută nu numai pe deasupra, ci acesta trebuie împodobit peste tot, luând mai vârtos aminte de adânc. Am tuns perii capului? Să tundem împreună cu dânșii și boldurile cele din capul cel gândit, adică din suflet; că părul nostru era podoaba din viața lumească, cinstele, slavele, agoniselile de avuții, hainele cele luminate, mergerile la baie, săturările de pântece și celelalte închipuiri ale lumii și îndulciri; iar noi ne-am hotărât ca pe acestea să le lepădăm prin tunderea părului.

Deci să nu mai facem ceva dintr-însele, ca nu cumva și celor ce ne văd să ne facem pricini de sminteală; că, atâta vreme cât în curțile lucrurilor mirenești fiarele acestea sălbătice se acopereau, li se părea că se pot ascunde, dar acum, că au rămas deșarte, sunt arătate tuturor spre vedere. Pentru aceasta, acum, în călugăr sau în călugăriță pot fi vădite și cele mai mici greșeale. Că precum într-o casă curată jivina ce intră, măcar că prea mică este, se vedește limpede tuturor, tot așa și la noi, și cea mai mică greșală se face cunoscută tuturor. Iar la mireni, ca în niște peșteri necurățite, și cele mari din cele veninoase, încuibându-se, se ascund, acoperindu-se sub materia cea multă.

Deci și noi de-a pururea trebuie să curățim casa sufletului nostru, și să pândim împrejur, ca nu cumva din jivinele cele stricătoare de suflet să intre pe alături în cămărilor cele gânditoare, în care se cuvine a tămăia cu tămăie sfântă, adică cu rugăciune. Că precum jigăniile cele veninoase se izgonesc de mirosul doftoriilor celor iuți, tot așa rugăciunea și postul izgonesc gândul cel spurcat

afară de fire. Ne-am dat pe noi surghiunului, adică ne-am făcut afară de hotarul mirenilor. Deci, de la cei de unde ne-am scos, pe cele ale lor să nu le mai căutăm: acolo aveam slavă, aici, ocările; acolo, îndestulare de hrană; aici, până și lipsă de pâine; în lume, cei ce greșesc, și nevrând, sunt băgați în temniță, iar noi înșine, pentru păcatele noastre, să ne închidem²⁵⁷, ca hotărârea cea de bună voie a socotelii noastre să ne izbăvească pe noi de munca ce va să fie.

II.

Din Pateric

1. Întrebat a fost un stareț: „Cum se cuvine a fi călugărul?” Și a zis: „Dacă, după socotința mea, singur către Singur, adică de va privi către singur Dumnezeu”.

2. Tot același, întrebat fiind: „Ce se cuvine a face călugărul?” A răspuns: „Lucrarea a tot binele, depărtarea de tot răul”.

3. Același a zis că este rușinos ca un călugăr, odată ce s-a lepădat de toate lucrurile și s-a înstrăinat de lume pentru Dumnezeu, după toate acestea să se ducă în iad.

III.

A Sfântului Efrem

Pe călugăr nu-l alcătuiește [face] tunderea și îmbrăcămintea, ci dorul cel ceresc și petrecerea cea cerească; că întru acestea se cunoaște călugărul. Așijderea și pe bărbatul mirean, nu părul și haina îl arată, ci năravul, și a căsca gura către poftetele cele

²⁵⁷ În pocăință.

mirenești și materialnice; că întru acestea se așază sufletul necurat. Dacă te-ai lepădat de lume, sârguiește-te la lucrul tău, ca pe măr-găritarul cel căutat să-l afli; căci mulți s-au lepădat de lume și s-au depărtat de ea; unii au părăsit ostășia, alții au risipit bogățiile, iar pe urmă, purtându-se după voile lor, au căzut; că nu este lucru mai cumplit decât ca cineva să fie prins în voia sa, și așa să umble întru a sa pricepere.

Deci acestora li s-a părut că s-au dat în lături din lucrurile vieții, [intrând] prin poarta cea împărătească sau din față, dar prin fereastră ei se află înlăuntrul [lumii]; căci și fiii lui Israil, după ce au ieșit din cuptorul cel de fier, adică din Egipt, și după ce s-au mântuit prin Marea Roșie și s-au saturat de atât de multe și mari daruri de la Dumnezeu, purtându-se cu voia lor, s-au înecat pe uscat. Și dintr-atâta mulțime a celor numărați, adică din șase sute de mii²⁵⁸, numai doi s-au mântuit în pământul făgăduinței: Caleb și Iisus al lui Navi, cei ce n-au amărât cuvântul Domnului și sfatul Celui Preaînalt cu cuvință l-au păzit. Precum nu este cu puțință a dobândi cu bani învățătura cărții, sau a cumpăra vreun meșteșug fără osteneală, tot așa nu este cu puțință a se face cineva călugăr fără de sânguință și întinsă răbdare.

Deci trezește-te, frate, ca un bun ostaș și nu te lenevi de darul cel dat ție, ca nu cumva pentru două să fii muncit: ca cel ce și pe oameni ai scârbit, adică pe părinții cei trupești, și lui Dumnezeu nu l-ai plăcut; ci nevoiește-te ca și cei ce te văd să slăvească pe Dumnezeu pentru buna ta petrecere. Că scris este: *Cei ce se tem de Tine mă vor vedea și se vor bucura* (Ps. 118: 74), și iarăși: *Pace multă este celor ce iubesc Legea Ta și nu este lor sminteală* (Ps. 118: 165). Că, dacă ai părăsit lumea, și părinții cei trupești, și rudeniile, și prietenii, și țara, și bogăția, pentru Domnul, ce folos îți este ție dacă și aici, venind să te mântuiești, pe cele potrivnice le faci? Astfel dar păcătuiești înaintea Domnului, și în

zadar porți cu tine numele de călugăr, iar oamenii ce te fericesc, cei cunoscuți ai tăi de odinioară, îți vor zice: „Fericit este cutare, că a urât lumea aceasta, slava și amăgirea ei, și nu se mai îngrijește de ceva pământesc, că s-a dus și s-a făcut călugăr”. Și, iată, tu, aici, necălugărește petreci.

Să socotim dar ce fel de rușine ne va cuprinde pe noi dacă cei ce ne fericesc pe noi acum vor merge înaintea noastră în Împărăția cerurilor și dacă cei ce se închină nouă acum și zic „rugați-vă pentru noi, păcătoșii, robi ai lui Hristos”, aceia se vor afla întru lărgime, iar noi în strâmtorări pentru greșelele noastre; că nu vom fi judecați deopotrivă cu aceia. Că zice: *Celui ce i s-a încredințat mult, mult i se va cere, și cel ce știe voia Domnului său și nu o va face se va bate mult* (Luca 12: 47-47).

Pentru aceasta, iubitule, să ne trezvim, rogu-te, până când avem vreme, că, iată, stadionul s-a deschis tuturor, iar Dătătorul de nevoință zice prin Apostolul: *Așa alergați, ca să apucați darul; și tot cel ce se nevoiește se înfrânează în toate* (I Cor. 9: 24-25), și iarăși: *Nimeni, ostaș fiind, nu se amestecă cu lucrurile vieții, ca să fie plăcut voievodului. Și, de se va lupta cineva, nu se încununează de nu se va lupta după lege* (II Tim. 2: 4-5). Cunoaște, frate, că cel ce voiește să se facă călugăr, și nu suferă ocară, defăimare și pagubă, nu poate să se facă călugăr.

Iubite frate, dacă, lepădându-te de lume, te vei face călugăr, trezește-te, că multe sunt meșteșugirile vrăjmașului; ca nu cumva, aflând loc întru tine prin lenevire, să-ți pună în gând unele ca acestea și să te abată din calea cea dreaptă, zicând: „Iată, te-ai despărțit pe sineți de oameni și ai șezut în chilie. Ce, dar? Au nu și fiarele se liniștesc în viziunile lor?” Dar tu ceartă-l pe el și-i zi: „Să te strice pe tine Domnul, diavole, că pe omul pe care l-a făcut după chipul Său și spre asemănare tu l-ai asemănat cu fiarele cele necuvântătoare. Și oare până când nu încetezi, vrăjmașule al adevărului și potrivnice al neamului nostru, răsturnând căile Domnului cele drepte?”

Ascultă dar, urătorule de bine, deosebirea călugărilor de mireni: cel ce voiește

²⁵⁸ Israilitenii au părăsit Egiptul în 60 de grupuri a câte zece mii fiecare, fără a se pune la socoteală și femeile și copiii (nota trad. neogr.).

să se facă călugăr, întâi se lepădă de lume, apoi și de voile sale, și își ia crucea sa și-I urmează Mântuitorului nostru Hristos; nu se pricește, nu blestemă, nu se jură, nu grăiește de rău, nu cugetă cuvinte mincinoase prin bârfelnica filosofie; se înfrânează, nu benchetuiește, are prieteni pe cei ce slujesc asemenea cu dânsul lui Dumnezeu, iar ca vrăjmaș nu are pe niciunul din oameni, ci numai pe tine singur, diavole; nu necăjește pe nimeni, nu face strâmbătăte, ci, mai vârtos făcându-i-se strâmbătăte, suferă cu mulțumită și întru nerăutate sporește. Nu se turbează spre a aduna bogăție: căci cum e cu puțință ca cel ce a risipit și ceea ce avea, și sărăcia de bună voie o a ales, să fie covârșit de aceasta, mai vârtos când acum pe aceasta [sărăcia] o are ca laudă și slavă? Nu neguțătorește, nu poartă grijă de casă sau de cum va plăcea femeii; nu se îngrijește de cum va băga la oștire pe fiii săi, sau de fiică, cum o va da la bărbat; nu este legat cu risipirile minții²⁵⁹, ci se îndeletnicește cu slobozenie de mântuirea sa.

Nu caută slavă de la oameni, nu se îngâmă, ci mai vârtos smerit cugetă, și bun și blând este către toți oamenii; cântă cântări bisericești²⁶⁰, și nu lumești; se roagă, dar nu se risipește cu mintea; în loc de fluier și de timpane și de muzici, se folosește de rugăciune și de cântarea de psalmi; în loc de a râde, plânge și lăcrimează, întru cea mai dinlăuntru cămară a casei, și sufletului cerând iertare pentru păcate, și se roagă nu numai pentru sineși, ci și pentru toată lumea. Nu merge la priveriști deșarte, ci la bărbați sfinți. Măinile nu le întinde la table²⁶¹, la ceea ce [adică] pustiește casele și sufletele celor ce se bucură de unele ca acestea, ci în lucrul cel după Dumnezeu și întru citirea Dumnezeieștilor Scripturi. Fără de grijă este dinspre părinții cei trupești și dinspre rudenii și toate lucrurile cele lumești. Pururea pomeneste de judecata ce va să fie și de făgăduințele Mântuitorului, și întru pomenirea aceasta se

înfierbântă²⁶² cea dinlăuntru, și așa face de fuge scârba și mahnirea [akedia]; de vine boală trupească, se bucură, căci aproape este cununa.

Socotind amărăciunea veșnicilor munci ce așteaptă pe cei pătimiși, stă împotriva tuturor dulceților trupești; ocărât fiind, grăiește de bine; hulit, mângâie; pârât, îndelung-rabdă; chinuit, suferă, aducându-și aminte de patimile Mântuitorului. Acestea și mai multe și mai mari decât acestea sunt lucrurile adevăratului călugăr; și cum tu, urătorule de oameni și urătorule de bine, asemeni o viață ca aceasta cu cea mirenească? Deci, depărtează-te de la mine, vicleanule; Domnul îți poruncește prin mine, păcătosul, ca eu să cerc poruncile Dumnezeului meu.

Așa, iubitule, te împotrivește celui ce-ți pune ție în gând unele ca acestea, și va fugi de la tine cu împreună-lucrarea harului.

IV.

A lui Avva Isaia

Amar nouă, că trupului nostru celui spurcat întru necurății, cei iubitori de Hristos dintre oameni i se închină și îl sărută, iar noi suntem mormânturi văruite, puțin cu purtătorul de moarte păcat. Amar nouă, că nebuni suntem și nepricepuți, că laudele sfinților și nu lucrurile lor le iubim și le răpim; și, întinând pururea sufletele noastre cu gânduri spurcate, vrem să fim socotiți sfinți și cu numirile acelor să fim cinstiți.

V.

A lui Avva Marcu

Să știi, frate, că cel ce nu s-a dat pe sineși desăvârșit crucii în cuget de smerenie și de defăimare, și nu s-a aruncat pe sineși spre a se călca, defăima, lua în răs, batjocori

²⁵⁹ Sau distracțiile, adică cele ce-l distrag de la scop.

²⁶⁰ Parafrază pentru ψάλλει (psalmodiază).

²⁶¹ Τάβλην; un fel de joc cu zaruri sau cu alte piese.

²⁶² Trad. neogr. plinește aici adăugând „lumea lui”. Poate mai degrabă ar fi „omul lui cel dinlăuntru”, precum avem și la Ef. 3: 16.

și nedreptăți de toți, și pe acestea toate nu cu bucurie le-a răbdat pentru Domnul, neîndreptățindu-se nicidecum pentru cele ome-nești: pentru slavă, cinste, laudă sau dulceată a hranei, sau a băuturii, sau a îmbrăcăminte, acesta nu se poate face călugăr adevărat.

Deci, niște nevoințe, plăți și cununi ca acestea zăcându-ne înainte, până când ne vom lăsa batjocoriți de fățarnica evlavie, slujind Domnului cu prefăcătorie, într-un fel părând oamenilor și în alt fel arătându-ne Celui ce cunoaște cele ascunse? Că sfinți socotindu-ne de mulți, încă ne aflăm sălbatici cu obiceiul, având închipuire [formă] de adevărată pravoslavie [bună-cinstire], înaintea lui Dumnezeu nu avem puterea ei (cf. II Tim. 3: 5); astfel întărindu-ne întru cea părută dreptate a omului din afară și întru istețimile cele văzute vrând a plăcea oamenilor, vânam cinstele și laudele cele de la dânșii, iar petrecerea cea după conștiință cu totul necunoscând-o. Feciorelnici și curați fiind socotiți de mulți, iar lângă Cel ce ia aminte cele ascunse, întru necurățiile gândurilor celor curvești dinlăuntru suntem întinați și cu lucrările patimilor suntem înnoroiți. Așadar, pentru fățarnicita noastră nevoie, încă și pentru laudele oamenilor cădem cu fața în sus²⁶³ și ne orbim la minte.

Dar veni-va cu adevărat Cel ce descoperă cele ascunse ale întunericului, Judecătorul Cel neamăgit, Care va vădi sfătuirile inimii (cf. I Cor. 4: 5), Care va ridica forma cea dinafară, iar pe adevărul cel dinlăuntru arătat îl va face; Care pe cei ce așa cu fățarnicie trăiesc înaintea adunării celei de sus a sfinților și a toată oștirea îngerească îi va vădi și, tare rușinându-i, întru întunericul cel mai dinafară îi va trimite, ca și pe cele cinci fecioare nebune (căci ele, deși au păzit fecioria cea dinafară a trupului, n-au fost pentru aceasta nicidecum învinuite: deși aveau puțin untdelemn în vase – adică erau împărtaşite din oarecari fapte bune și îndreptări din cele dinafară –, făcliile lor au fost aprinse doar până la o vreme), care,

pentru lenevire, necunoștință și trândăvire, grijă n-au făcut și pâlcul patimilor cel ascuns înlăuntru nu l-au curățit, iar înțelegerilor lor se stricau de lucrările cele potrivnice, încât se învoiau cu ele prin gânduri; pentru aceea au ajuns și la un sfârșit ca acesta, adică la a se lipsi de bucuria Mirelui și a se încuia afară de cămara cea cerească.

Deci acestea socotindu-le, cercându-le și ispitindu-le, să cunoaștem în ce suntem, ca, atâta cât avem vreme de pocăință, să ne îndreptăm pe sinene, ca lucrurile noastre cele bune, curat fiind săvârșite și cu cuget trupesc neamestecate, cerescului Arhiereu Hristos bine-primite să se facă, și nu lepădate ca o jertfă cu prihană.

VI.

A lui Avva Cassian

Din sfătuirea Cuviosului Părinte Pinufrie, pe care o a făcut către un oarecare slujitor

Frate, cunoscut-ai oare câtă vreme ai făcut înaintea porților până ce ai fost primit abia astăzi? Cunoaște, dar, că pentru aceasta am zăbovit a te primi pe tine: nu pentru că nu dorim mântuirea ta și celor ce se întorc spre Hristos, ci ca nu cumva, obrăznicește²⁶⁴ și la întâmplare [fără luare-aminte] primindu-te, să suferim de la Dumnezeu judecată pentru ușurimea și lesniciunea cu care te primim, iar pe tine să te facem vinovat de și mai grea muncă: căci dacă acum vei fi fost primit obrăznicește, iar tu nu te vei fi învățat cu greul și acrivia făgăduinței (călugărești), după acestea te-ai fi arătat trândav și molatic. Că precum celor ce slujesc cu credință Stăpânului, slavă și cinste li s-a pregătit pentru viitor, tot așa prea grele chinuri se găsesc celor ce cu încropire și cu trândăvie se apropie de această viațuire. Că, după Scriptură, mai bine este a nu făgădui, decât a făgădui și a nu da, și iarăși este zis: *Blestemat e cel ce face lucrul Domnului cu lenevire* (Ier. 31: 10). Pentru aceasta, înainte de

²⁶³ ὑπιστάμενοι = cădem pe spate, ne răsturnăm, ajungem în negrijă, leneși, ne „relaxăm”.

²⁶⁴ Cu nonșalanță, fără o pregătire sau ceremonie.

toate, dator ești a te învăța pricina lepădării, că, dacă pe aceasta o vei înțelege, vei putea cunoaște și ce se cuvine să faci.

Deci cunoaște că din ziua de astăzi dator ești a muri și a te răstigni lumii, și lumea ție, după Apostolul (cf. Gal. 6: 14); și învață-te cu deamănuntul care este puterea răstignirii, de vreme ce de aici înainte *tu nu mai trăiești, ci Acela trăiește*, Care S-a răstignit pentru tine. Deci într-acest chip și formă întru care S-a răstignit pentru noi, așijderea de nevoie este ca și noi să petrecem astfel în viața aceasta, precum se roagă fericitul David, cu frica lui Dumnezeu rugându-se a se pătrunde cărnurile lui (Ps. 118: 120).

Că precum cel ce are trupul pironit pe lemn, nemișcat este către orice lucrare pe care o ar voi, tot așa și cel ce are cugetul său pironit pe frica cea dumnezeiască este nemișcat către orice voie trupestă²⁶⁵; și precum cel ce este pironit pe cruce nu mai gândește cele de aici, nici cu voile sale nu se alcătuieste [consimte], acela nu se tulbură cu pofta, nici cu pofta câștigului nu se chinuiește, nici cu mândria nu se îngâmfă, nici cu iubirea de pricire, nici cu pizma nu se aprinde, nu-l doare pentru necinstirile de față, ocările cele trecute nu le mai socotește (căci așteaptă ca, nu după mult timp, să se depărteze de lume prin cruce), așa deci, cel ce curat [sincer] se lepădă de lume, și pe Dumnezeiasca frică ca pe cruce este pironit, și mutarea cea din viața aceasta în fiecare zi o așteaptă, nemișcate și nelucrătoare are toate poftirile și așezările trupesti²⁶⁶.

²⁶⁵ Lit.: carnală. Despre acest fel de voie am mai scris și în altă parte. Deci lepădarea monahului stă în pironirea pe cruce a voilor dobitocești sau iraționale ale cărnii, și nu a celor ale trupului. Care e deosebirea dintre ele? Pe scurt, omul ce cugetă rațional, ce urmează rânduiala firească lăsată de Dumnezeu în făpturi, e omul *cu trup* firesc, adică precum l-a făcut Dumnezeu să fie, iar cel ce cugetă irațional, adică împotriva rânduielii raționale lăstate de Dumnezeu în făpturi, urmând mișcărilor oarbe, iraționale, legilor inflexibile ale naturii care îl duc spre nebunie, slăbiciuni, boli și moarte, acela e numai carne ce nu gândește la ceva superior lui, ci numai la ceva inferior, la lucruri ce-și au finalitatea numai pe pământ.

²⁶⁶ Același termen ca și în nota anterioară.

Deci păzește-te, ca nu cândva dintru acestea să poțestești, din cele de care te-ai lepădat depărtându-te de lume; că, după cuvântul Stăpânului, *cel ce pune mâna pe plug și se întoarce înapoi nu este bine-potrivit pentru Împărăția cerurilor* (Luca 9: 62); și cel ce din înalta petrecere se pogoară către lucrurile cele proaste și pământești ale lumii acesteia, iarăși se face potrivnic poruncii lui Hristos, făcându-se ca unul care se pogoară din pod încercând să ia ceva din casă.

Păzește-te, dar, ca nu cumva mândria pe care acum începi a o călca prin fierbințeala smereniei să o ridici iarăși asupra-ți - [ca, de pildă, atunci] când, învățând Psaltirea sau ceva dintr-ale Scripturii, să te arăți, după glasul Apostolului, că pe cele ce le-ai surpat iarăși le zidești, făcându-te pe sineți călcător de lege (cf. Gal. 2: 18) - , ci mai vârtos, precum ai început și ai mărturisit smerenia înaintea lui Dumnezeu și a îngerilor, așa până în sfârșit păzește-o.

Așijderea și răbdarea pe care o ai arătat ca să fii primit în mănăstire în multe zile înaintea porților așteptând și cu lacrimi rugându-te, sânguiește-te și pe aceasta a o spori, căci, cu adevărat, ticălos lucru este acela ca, dator fiind tu în fiecare zi a adăuga lângă căldura cea dintâi și spre desăvârșire a te sui, să te împruținezi de dânsa și către cele de jos iarăși să te întorci. Căci nu cel ce începe [lucrul] cel bun este fericit, ci cel ce până în sfârșit petrece întru acesta; pentru că șarpele ce se târăște pe pământ, călcâiul nostru de-a pururea îl păzește, adică ieșirea noastră din viață pururea cu vicleșug o pândește; și până la sfârșitul vieții noastre stăruie ca să ne împiedice pe noi; și, pentru aceasta, a începe bine nu va folosi la nimic, nici începutul lepădării și fierbințeala, de nu se va face așijderea și sfârșitul deopotrivă cu începutul; încă și smerenia lui Hristos, pe care acum înaintea Lui o ai făgăduit, nu într-alt fel va fi adeverită, de nu o vei arăta pe aceasta până în sfârșit.

Deci, după Scriptură, dacă te-ai apropiat de slujirea lui Dumnezeu, gătește inima ta nu către răsuflări [odihne] și veselii, ci către ispite și necazuri, că prin multe necazuri se cuvine nouă a intra în Împărăția

cerurilor; că strâmtă și necăjicioasă este calea care duce în viață, și puțini sunt cei ce o află pe dânsa (cf. Matei 7: 14). Deci ia aminte la cei puțini și buni, și din pilda lor canonisește-ți [rânduiește-ți] viața ta; să nu iei aminte la cei trândavi și nebăgători de seamă, măcar și mulți de vor fi. Că zice: *Mulți sunt chemați, dar puțini aleși* (Matei 22: 14), și mică este turma căreia Tatăl a binevoit a-i da Împărăția (Luca 12: 32); nu socoti a fi păcat mic făgăduirea desăvârșirii, iar apoi urmarea celor trândavi și leneși.

VII.

A lui Avva Isaac

Călugăr este cel ce șade afară de lume, pururea rugându-se lui Dumnezeu a dobândi bunătățile cele vii-toare; bogăția călugărului este mângâierea ceea ce se face din plâns și bucuria cea din credință ce strălucește în cămara sufletului; plângător este cel ce în toate zilele vieții sale petrece în foame și în sete pentru nădejdea bunătăților celor învistierite; pentru că cel ce pentru Dumnezeu flămânzește, pe acesta Dumnezeu îl îmbată cu mângâierea Sa; și cel ce pentru Dânsul gol petrece, El îl îmbracă cu podoaba nestricăciunii și a slavei.

În toate lucrurile, înfățișările și mișcările sale, călugărul se cuvine a fi pildă de folos tuturor celor ce-l văd pe dânsul; căci, mai-nainte de toate, se cuvine a disprețui toate cele văzute, a avea desăvârșită neagonisire, negrijă de trup, postire înaltă [aspră] și îndelungată, întreagă-feciorie²⁶⁷, petrecere în liniște, bună-rânduială și păzire în simțiri, înstrăinare de toată pricirea și mânia, scurtime în cuvinte, necunoștință de pomenirea de rău, simplitate cu dreaptă-socoteală, disprețuirea vieții acesteia de aici, dorirea de cea viitoare, fuga de lume și de cei din lume, ba mai vârtos de toți cei din afară [din afara mănăstirii], și a nu voi să fii cunoscut de dânșii, nici a te lega pe sineți în prieteșugul

și însoțirea vreunuia din aceștia, nici a cerca sau a primi cumva a auzi despre lucrurile lor; a nu iubi cinstea, nici a te bucura de daruri, ci a avea liniștit locul locuinței și necunoscut celor mulți, și neîncetat a stărui în rugăciuni, a griji de-a pururea și a cugeta despre latura cea adevărată și fericită; a avea fața posomorâtă și încrețită²⁶⁸ și a lăcrima de-a pururea noaptea și ziua.

Acestea sunt faptele bune ale călugărului sau, pe scurt fie zis, cele ce-i mărturisesc lui murirea cea desăvârșită față de lume și apropierea de Dumnezeu. Deci cel ce se sânguește pentru viața sa, să cerce cu deamănuntul de nu cumva îi lipsește lui ceva din cele enumerate; iar de se va afla pe sine sărac de vreuna din acestea, să știe că numele de călugăr încă nu desăvârșit i se cuvine lui. Iar când pe toate cele zise le va câștiga, atunci i se va da lui și cunoștința celorlalte - de care încă n-am pomenit; și așa, când celorlalți oameni le va fi pricină de slavoslovie cea spre Dumnezeu, atunci, mai-nainte până ce va ieși din această viață, își va fi gătit [deja] loc de odihnă sufletului său.

VIII.

A Sfântului Maxim

1. Lume numește Scriptura lucrurile cele materialnice; iar lumești (mireni) sunt cei ce-și îndeletnicesc mintea întru acestea, către care și zice mai cu înfruntare: *Nu iubiți lumea, nici cele din lume, căci tot ce-i în lume - pofta cărnii, amăgirea ochilor și fudulia [tru-fia] vieții - nu sunt de la Dumnezeu, ci sunt din lume* (I Ioan 2: 15-16) și celelalte.

2. Călugăr este cel ce și-a despărțit mintea de lucrurile cele lumești și de materii, iar prin înfrânare, dragoste, cântarea de psalmi și rugăciune stăruie lângă Dumnezeu.

3. Nimeni să nu te amăgească pe tine, călugăre, zicând că este cu putință să te mântuiești slujind [în același timp] dulceții și slavei deșarte.

²⁶⁷ σωφροσύνην.

²⁶⁸ Brăzdată adică de semnele mahniciunii.

4. Sporirile mirenilor sunt căderile călugărilor, iar sporirile călugărilor sunt căderile mirenilor. Adică sporirile mirenilor sunt bogăția și slava, stăpânirea și odihna și încărnoșarea trupului, belșugul de fii și cele următoare acestora, întru care, venind călugărul, piere de îndată. Iar sporirile călugărului sunt neagoniseala, lipsa slavei, lipsa puterii, înfrânarea, reaua-pățimire și cele următoare acestora, întru care, fără voia lui de ar veni iubitorul de lume [mireanul], socotește a fi cădere mare, iar de aici se primejduiește, de multe ori cugetând a-și face și spânzurare, precum unii au și făcut.

5. Cel ce s-a lepădat de lucruri, adică de femeie, de bani și de celelalte, pe omul cel dinafară l-a făcut călugăr, însă nu încă și pe cel dinlăuntru; iar cel ce s-a lepădat de cugetele cele pătimase față de acestea, zidind pe omul cel dinlăuntru, care este mintea, și pe omul cel dinafară, cu lesnire îl va face călugăr.

6. Oare cine este cel din neamul acesta care să se fi izbăvit de cugetele pătimase și care de-a pururea s-a învrednicit de curata și nematerialnica rugăciune? Acesta este semnul călugărului celui dinlăuntru.

7. Multe patimi sunt ascunse în suflele noastre, dar ele se vădesc atunci când se ivesc lucrurile.

IX.

Din Pateric

1. Zicea Avva Ioan Chilix, egumenul Rai-thului²⁶⁹, fraților celor de sub dânsul: „Fiilor, precum am fugit de lume, să fugim și de poftele trupului, că cel ce fuge de acestea, acela este cu adevărat călugăr.

Deci, să privim la Părinții noștri cei

²⁶⁹ Sau: Ioan Cilicianul. Raith este locul în care, precum scrie în cartea leșirii, erau douăsprezece izvoare de apă și șaptesprezece palmieri. În perioada Bizantină, locul se chema Elana, iar astăzi Turcii îl numesc Raith sau Arabs-El-Tor. Este partea stâncoasă a Arabiei, ce se învecinează cu cea bogată, situată la circa 95 km de Muntele Sinai. Precum se știe, în Raith au fost uciși mulți călugări isihaști de către Vlami (*nota trad. neogr.*).

de demult, la cel fel de petrecere aspră și liniște au șezut aici, și să le urmăim lor, și să nu spurcăm locul acesta pe care aceia l-au curățat de draci și l-au sfințit. Să ne învățăm că locul acesta al nevoitorilor²⁷⁰ este, și nu al negustorilor, și așa, cu vrednicie, să ne sârguim a petrece.

Încă și aceasta să cunoașteți: că, dacă veți voi să urmați Părinților și să păziți poruncile lui Dumnezeu, El va trimite harul Său și va păzi locul acesta; căci și noi, poruncile Domnului și poruncile Părinților păzindu-le, am stătut în locul acesta, părăndu-ni-se că ei sunt cu noi și după ducerea lor din viață, privind toate cele ale noastre. Faceți dar și voi așa, și vă veți mântui de toate relele.

2. Spunea oarecine din stareți, theban de neam: „Eu am fost fiu de popă elinesc; și, copil fiind, dacă am văzut pe tatăl meu intrând după obicei în idolie (biserica idolească) ca să se săvârșească jertfa, am

²⁷⁰ Lit.: asceților. Tălmăcitorul a redat ἀσκητός (ascet, practicant a ceva, exersat, deprins în ceva; dar și: împodobit, înfrumusețat) peste tot prin „postnic”, termen prost înțeles astăzi de mulți, care îl redau prin „pustnic” sau „postitor”. El este întrucâtva sinonim cu ἀγωνιστής (nevoitor) – de unde și ἀγωνίζομαι (a se nevoi, lupta etc. pentru a câștiga un premiu sau pe Dumnezeu). Mai nuanțat: ascetul este și nevoitor în măsura în care e deprins și pregătit pentru luptă sau nevoință, și, invers, nevoitorul este și ascet în măsura în care în vârtutea pregătirii lui sau a ascezei poate lupta în „stadionul virtuților”, cum, de pildă, numește o cântare nevoința Postului Mare. Un alt termen sinonim cu ἀσκητός este γυμναστικός, de la γυμνάζω (a se antrena/osteni în/cu exerciții sportive sau de altă factură, a practica un meșteșug etc.), folosit și de Apostolul Pavel (cf. I Tim. 4: 7; Evr. 5: 14; 12: 11); în sfârșit, ἀθλητής (atlet, concurent, cel ce luptă pentru un premiu) e folosit în Scriptură pentru a arăta mucenicia (cf. IV Macab. 6: 10; 17: 15, 16), iar mai târziu atât pentru muceniec cât și pentru nevoința monahală. Acest antrenament al atletului sau nevoitorului, dar și lupta propriu-zisă, presupunea cel mai adesea goliciunea trupului, lipsa hainelor. Această practică îi dădea luptătorului mai mult lesnire în luptă și mai multe șanse de biruință. Hainele nevoitorului au fost tâluite de Părinții din Filocalie ca „cele ale lumii”, de care călugărul, odată intrat în stadionul virtuților, trebuie să se lepede, altminteri împătımirea de acestea îi făcea împiedicare în luptă și implicit îi aducea biruință din partea vrăjmașului (vezi de pildă în *Filocalie*, Vol. I, Nil Ascetul, *Cuvânt Acetic*, cap 64, și studiul introductiv la scrierile lui).

intrat după dânsul și am văzut pe Satana șezând și toată oastea lui șezând împrejurul lui; și, iată, unul din boierii lui, trecând în mijloc, i s-a închinat lui, iar el a zis către dânsul: «Tu de unde vii?» Iar acela a răspuns: «Am fost în cutare oraș și am ridicat sfade și multă vărsare de sânge am făcut, și am venit ca să-ți vestesc». Și a zis Diavolul: «În câtă vreme ai făcut aceasta?» Iar el a zis: «În treizeci de zile». Și, auzind Satana, a poruncit să fie bătut, zicând: «În toată această vreme numai atâta ai făcut?» Așijderea și altul, trecând, a zis: «Eu am fost pe mare, și am ridicat vânturi, și am răsturnat corăbii și pe mulți oameni am ucis, și am venit ca să-ți spun ție». Și l-a întrebat și pe acela în câtă vreme a făcut aceasta, și, aflând că în douăzeci de zile, așijderea ca și pe cel de dinainte a poruncit a fi bătut, căci într-atâta vreme n-a mai făcut și altceva. Apoi s-a apropiat altul care, zicând despre o nuntă ce s-a făcut într-o cetate, a povestit cum a făcut gâlceavă între cei de acolo, lucrând multă vărsare de sânge, și chiar mirelui și miresei le-a gătit moartea; și zise că un lucru ca acesta l-a săvârșit în zece zile. Și găsindu-i, precum celor dintâi, și acestuia pricină cum că a zăbovit, l-a dat spre bătaie. Iar după aceștia a trecut altul în mijloc, și l-a întrebat Diavolul: «De unde vii și tu?»

Iar el a zis: «Am fost în pustie, iată, de patruzeci de ani bat război cu un călugăr, și în noaptea aceasta l-am surpat în curvie». Iar acela, cum a auzit aceasta, îndată sculându-se, l-a sărutat pe el, și, luând cununa pe care o purta, a pus-o pe capul lui; apoi i-au adus jilțul, pe care l-au pus aproape de dânsul, și, făcându-l să șadă, i-a mulțumit și i-a zis: «Făcând aceasta, mare lucru ai săvârșit!»

Și văzând eu, zice starețul, ceea ce se făcuse, și văzând cât de mare este tagma călugărilor și cât de înfricoșată cea a dracilor, am ieșit, cu bunăvoința lui Dumnezeu [din idolie], și m-am făcut călugăr”.

X.

A Sfântului Efrem

Fraților, vremea pe care o am petrecut în viața călugărească o numărăm, dar lenevirea pe care o am făcut, necunoscând-o, ne îngâmfm; lauda bărbatului nu este numai vremea, ci sporirea cea după Dumnezeu, iar sporirea nu e [una cu] căruntețele, ci a câștiga viață îmbunătățită.

Apucă-te, călugăre, de viața cea veșnică, întru care te-ai și chemat și ai mărturisit mărturisirea cea bună înaintea a multe mărturii, adică înaintea a toată zidirea cea de sus și cea de jos; că încă puțin mai este, și cel ce este să vină va veni, și nu va zăbovi (cf. Is. 26: 20; Avacum 2: 3). Dar ce este călugărul, și cu cine se aseamănă? Călugărul este asemenea bărbatului ce cade din înălțime, care, aflând o funie spânzurată la înălțime, se prinde de ea și stă agățat, și strigă către Domnul ca să-i ajute, știind că, dacă va slăbi și va slobozi amândouă mâinile, va cădea și se va omori.

Iubiți frați, purtând schimă îngerească, să nu ne întrecem cu Diavolul²⁷¹, ci, pe cât este cu putință, să râvnim viața îngerească; căci cu datorie este ca năravul și faptele [bune] să urmeze schimei; căci, fără de fapte, schima nu este nimic. Deci, oare ingerii din cer petrec în ceartă și-n pizmuire, precum vedem făcându-se acum între noi, călugării?

Să ne sârguim, fraților, a nu ne face poticnire și sminteală celor dinafară; să nu fie hulită din pricina noastră schima cea bună, ci mai vârtos de bine să se ves-tească. Oare ce vom răspunde Judecătorului întru înfricoșatul ceas al cercetării, dacă așa ne lenevim de a noastră mântuire? Că ce trebuia El să ne facă nouă și nu ne-a făcut? Ce-I vom răspunde? Cum că n-am văzut pe Însuși Dumnezeu-Cuvântul smerit în chip de rob (Filip. 2: 7), ca și noi smeriți să ne facem? Sau cum că n-am văzut fața Lui cea necuprinsă cu mintea scuiată, ca și noi, ocărându-ne sau loviți fiind, să nu ne slăbănogim? Sau

²⁷¹ Trad. neogr.: „Să nu luptăm de partea lui”.

cum că n-am văzut sfintele Lui spate date spre bătaie, ca și noi să ne supunem după toate egumenilor noștri și tuturor călugărilor? Sau cum că n-am văzut fața Lui ceea *ce caută spre pământ și-l face pe el de se cutremură* (Ps. 103: 32) pălmuită, ca și noi, defăimați fiind, să suferim și să nu ne facem ca fiarele? Sau cum că nu L-am auzit pe Dânsul zicând *că Eu de la Mine nimic nu fac, și iarăși, n-am venit ca să fac voia Mea, ci voia Tatălui Care M-a trimis* (Ioan 5: 30-31), ca și noi să nu fim obraznici și de-sine-stăpânitori? Și iarăși: Nu L-am auzit pe Dânsul oarecum zicând „Eu nu sunt ne-supus, nici nu Mă împotrivesc”, și *n-am venit să Mi se slujească, ci ca Eu să slujesc* (Marcu 10: 45), și *învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima* (Matei 11: 29), și multe altele ca acestea zicând, ca și noi să ne nevoim să fim astfel? Că nu este cu putință a spori și a ne mântui într-alt fel, fără decât a urma Domnului întru toate. Deci, rogu-vă pe voi, fraților, turma cea aleasă a lui Hristos, să ne trezvim până când avem vreme și după cum ne este schima să viețuim, ca mai pe urmă să dobândim și vrednicia îngerească.

PRICINA A TREIZECI SI TREIA

Că se cuvine ca cel credincios, pe cele de la părintele lui duhovnicesc, a le primi cu osârdie, ca pe unele ce sunt de folos, măcar de vor fi întristăcioase și dureroase; căci pentru scopul lui se dau și mila lui Dumnezeu, și necazurile.

I.

A Sfântului Grigorie Dialogul

1. Cel ce, după Sfântul Onorat, a luat stăpânirea mănăstirii, într-o zi, asupra robului lui Dumnezeu Libertin, cu prea grea mânie s-a aprins, încât și-a pus și mâinile pe dânsul; dar, neaflând băț cu care să-l bată, luând un scaun, l-a bătut cu acesta peste față și peste cap și tot negru și umflat l-a făcut. Deci foarte tare fiind bătut Libertin, ducându-se pe patul său, se liniștea. Pentru ziua care urma însă, i se dăduse să facă un lucru oarecare la mănăstire. A doua zi, plinindu-se laudele cele de dimineață, Libertin s-a dus la patul egumenului căruia cu toată smerenia i-a cerut blagoslovenie.

Deși egumenul cunoștea că pentru covârșirea bunătăților lui, Libertin se cinstea și se iubea de toți, a socotit că pentru ocară ce i se adusese asupra-i, acum va voi să se despartă de mănăstire; pentru aceasta l-a și întrebat unde voiește să se ducă. Și, răspunzând, el a zis: „Este un lucru al mănăstirii, părinte, pe care nu-l pot lăsa, că ieri am hotărât cum că astăzi mă voi afla acolo [la lucru]”. Atunci, înțelegând egumenul asprimă viața sa, smerita cugetare și blândețea lui Libertin, a suspinat dintru adâncul inimii și, sculându-se din pat, a apucat picioarele lui Libertin și așa s-a mărturisit pe sineși greșit că unui bărbat mare ca acesta a cutezat a-i aduce o așa de prea crudă chinuire; dar împotriva și Libertin pe pământ așternându-se și la picioarele aceluia tăvălindu-se, zicea că ceea ce se făcuse nu era din greșeala [vina] aceluia, ci a lui, socotind că pătimirile sale erau vrednice de greșeala sa. Iar dintru aceasta egumenul s-a întors către prea mare blândețe, și așa smerita cugetare a ucenicului se făcu părintelui povățuitoare

către fapta bună.

După ce a fost slobozit, s-a dus la lucrul cel rânduit, iar mulți din cunoscuții lui, bărbați de neam bun și cinstiți, văzându-l pe dânsul așa aflându-se – cu fața neagră și umflată –, îl întrebau de unde i s-a întâmplat lui aceasta. Către care el răspundea: „Ieri, spre seară, din pricina păcatelor mele, poticnindu-mă de un scaun, am pățit mit aceasta”. Și, așa, dreptul acesta nici mânia părintelui nu o a vădit, nici sub păcatul minciunii nu a căzut.

Deci, pe această putere a răbdării, Petre, o cred a fi cu mult mai mare decât minunile și semnele pe care le-a făcut acest mare bărbat.

II.

Din viața Sfântului Pahomie

Marele Pahomie, încă tânăr fiind, și supunându-se Sfântului Palamon, într-o toată asculta de dascălul său, fără de îndoire și cu osârdie, și îi urma lui cu smerită inimă întru acele mari și peste fire petreceri aspre. Pe lângă alte rele-pățimiri la care se supunea, adesea el era trimis desculț să aducă lemne din munte; iar pentru că mergea desculț, picioarele îl dureau foarte și ghimpii îl înțepau, dar el răbda, bucurându-se, aducându-și aminte de piroanele cele din mâinile și picioarele Mântuitorului nostru, cele ce s-au înfipt într-Însul pe Cruce.

III.

Din viața Sfântului Antonie cel Nou, cel din vremea luptătorilor împotriva icoanelor [iconomahilor]

Acest Cuvios Părinte Antonie, din dregătorie boierească apropiindu-se de viața cea călugărească, și nevoindu-se într-o liniște cu nevoințe peste fire vreme îndelungată, s-a apucat odinioară a citi dumnezeiasca scară a faptelor bune²⁷²; la sfârșitul cuvântului despre ascultare află pe dascăl zicând așa: „Cel ce, șezând în liniște, a cunoscut neputința sa, iar apoi s-a vândut pe sineși ascultării mutându-se într-alt loc, acesta, după ce mai-nainte a fost orb, de acum fără osteneală privește către Hristos”. Deci acest grai întorcându-l în cuget, zicea întru sineși: „După atâtea osteneli și trude ale nevoinei, oare încă sunt orb? Și oare când ne vom sârgui să vedem?” Și lăsând de aici singurătatea și viața cea depărtată de lume, se dădu pe sineși stadionului vieții de obște.

Pentru aceasta, se duse în vestita obște din Chios, în eparhia²⁷³ Bitiniei, unde a petrecut câteva zile în primitoarea de străini²⁷⁴ ca unul din săraci, neizicând nimănui nimic; iar fiindcă în fiecare zi se hrănea cu săra-cii, nesuferind a mânca pâinea în dar, se suia în muntele din apropiere, de unde aduna o sarcină cu lemne de foc, pe care, ducând-o pe umerii săi, o pune la lângă poartă; pe acest lucru văzându-l cel rânduit la grija străinilor, i-a zis lui: „Ce faci, Avva? Mănăstirea nu are trebuință de osteneala ta. Cei ce vin aici mănâncă la agapă, mulțumind lui Dumnezeu”. Zis-a Antonie către dânsul: „Și eu am cunoscut aceasta, dar, de vreme ce nu sufăr a ședea în zadar, fac de voia mea aceasta și mă odihnesc”. Iar petrecând el la poartă în acest chip și nimic zicând, primitorul de străini a zis egumenului cele despre

dânsul. Iar acesta era vestitul Ignatie, care și mănăstirea cu ale sale osteneli o a zidit întru Domnul.

Și a zis egumenul către primitorul de străini: „Întreabă-l pe dânsul ce caută așteptând la poartă”. Și, întrebând fiind Antonie de fratele, a zis: „Străin sunt în acestea de aici, dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, voiesc să locuiesc cu voi pentru folos”. De acestea înștiințându-se egumenul, a poruncit să intre și, cunoscându-l pe dânsul cine era (căci auzise de viața lui cea înaltă), i-a zis lui: „De ce te-ai ostenit către noi, Avva?” Zis-a lui Antonie: „Ca să mă fac ca unul din voi în fapta bună, cu lipsă spre aceasta aflându-mă până acum”.

Zis-a către dânsul proestosul: „Viețuind de atâția ani pentru sineși și lui Dumnezeu, nu poți să te faci ucenic²⁷⁵; că mulți, întărindu-se întru a lor voie, de orice faptă s-au apucat, o au și îndreptat - zic adică: postul, înfrânarea, necâștigarea, reaua-pătimire a trupului -, dar, pentru lipsa smeritei cugetări, legea cea obștească²⁷⁶ cercându-i de multe ori, i-a arătat nelămuriri chiar și în bunătățile cele în care li se păreau a fi”. Zis-a Antonie: „Aceasta învățându-mă și eu din învățătura cea de Dumnezeu insuflată a Părinților, cum că nu mai sunt adică pe calea faptei bune, aducându-mă pe sine, mă dădai vouă spre slujire, ca prin voi să pun început în Hristos de viața cea cu meșteșug bine-îndreptată la voi”.

După ce a zis acestea, primit fiind Antonie, i s-a poruncit de egumenul ca mai întâi să facă slujirea bisericii, ca una ce era prea grea și de toți socotită o povară. Și, rămânând câțeva vreme în slujba aceasta și neîndestulându-se de truda ce i se făcea lui de aici, apropiindu-se, i-a zis proestosului: „Eu pentru osteneală mai multă am venit aici, iar slujba pe care o ai rânduit pentru mine este ușoară”.

Acestea auzindu-le egumenul, l-a dat pe dânsul monahului ce era întâi la lucrul viilor, ca să le taie împreună cu ceilalți

²⁷² Cunoscuta *Scară a Raiului*, a Sfântului Ioan Sinaitul sau Scărarul.

²⁷³ Districtul, provincia.

²⁷⁴ *Trad. lit.* Un fel de arhondaric, precum îi zicem astăzi.

²⁷⁵ ὑποτακτικός = *lit.* ascultător, supus.

²⁷⁶ Rânduiala chinoviilor.

frați. Dar, neiscusit fiind către o lucrare ca aceasta, în multe locuri își vătăma degetele, de unde greu îi era către meșteșugul acesta. Însă, petrecând toată vremea tăiatului, cu osârdie prea tare ostenindu-se, își continua lucrul și în vremea săpatului. Și, iată, roadele pârguindu-se, i s-a încredințat lui păzirea acestora.

Venind odată oarecari din frați, ori pentru că erau mai leneși, ori pentru a-l cerca, cereau să ia struguri, către care el zicea: „Iertați-mă, fraților, că nu mi s-a dat voie să fac aceasta. Iată, viile înaintea voastră sunt, și, de voiți, luați-vă singuri, iar de veți lua, nevoie îmi zace asupra-mă ca să vestesc egumenului (căci Avva Antonie, ca și toți ceilalți, obișnuia a-și vesti gândurile proestosului)”.

Acestea auzindu-le frații, s-au depărțat deșerți. Iată încă și în ce fel erau cele ce le grăia către sine: că, șezând la amiază în colibă și adunând păduchii de pe haină, zicea gândurilor sale: „Pe când eram eu la liniște [în pustie], voi îmi ziceați: «Cu nimic nu te folosești trudindu-te aici», fără de plată socotind petrecerea mea din singurătate. Acum m-ați adus aici și, vrând să mă depărtați de viața fraților, îmi fericiți ostenele de dinainte». Acestea cu lacrimi întru durerile inimii gândindu-le de multe ori și către sineși zicându-le, a fost înțeles de oarecare bătrân duhovnicesc, de care se și mângâia cu cuvinte ale iubirii de frăție, și așa suferea Antonie ispitele pentru darea de plată ce va să fie.

Iar după ce a trecut vremea culesului, l-au dat a sluji la trapezărie, unde și aici se întâmpla să se ostenească mai mult: că până la al treilea ceas din noapte²⁷⁷ era covârșit întru primirea celor ce intrau și ieșeau, de la care adesea era spălat cu necinstiri, lucru care aici nu de puține ori se întâmpla. Și nevoindu-se el vreme din destul în niște slujiri ca acestea, hainele și încălțăminte lui s-au sfărâmat. Acestea i se dăduseră lui să le poarte la rugămintea Episcopului Pavel, căci, mai-nainte de aceasta, în toată vremea

nevoinței celei pustnicești era cu picioarele goale.

Deci, precum am zis, sfărâmându-se acestea, și iarna stând de față, îngheța din pricina gerului, egumenul încă zăbovind cu ispitire a-i da lui cea de nevoie acoperire a trupului, [aceasta făcându-se] pentru folosul celor nerăbdători și pentru a lua el mai multă plată. De aici și picioarele lui, pentru multa mergere pe marmură, umflare și rupere suferind, nu puțină durere îi făcea lui. Iar văzând frații multa lui silă și nevoie, unii îi aruncau piei de oaie, iar alții îi dădeau încălțăminte, dintru care nimic primind nevoitorul, privea la judecata proestosului, zicând fraților: „Părintele nostru cunoaște cele ce-mi trebuiesc pentru lipsa mea, lui dar îi voi lăsa purtarea de grijă cea pentru mine, până când Dumnezeu îl va înștiința pe dânsul pentru smerenia mea”.

Întru acestea trecând și iarna, iar primăvara fiind urmată de vară, el încă a rămas a se chinui fără purtare de grijă; și, biruindu-se de înconjurarea gândurilor celor dinlăuntru și de lipsa celor din afară, se apropie de îndemnătorul de nevoie²⁷⁸, căruia îi zise: „Stăpâne, dacă mănăstirea nu-i îndestulată ca să-mi dea cele de trebuință, dă-mi voie ca prin prieteni să-mi fac trebuința mea”. Iar acel dumnezeiesc păstor, prinzându-l pe Antonie întru ceea ce voia, zise către dânsul: „Toată casa [regiunea] e hrănită în Hristos, și pe tine nu te poate îmbrăca și încălța? Auzitam de demult despre tine că ești nevoitor și răbdător în primejdiile cele trupesti; iar acum, nimic din cele ce am auzit n-am văzut întru tine; toate avuțiile tale cele din lume le-ai lăsat pentru Dumnezeu și întru ostenele și sărăcie te dăduși, bine-liniștindu-te în pustie vreme de mulți ani și nevoile trupului răbdându-le. Iar dacă acum ai venit către noi, oare nu te-ai făcut împuținat cu sufletul și nerăbdător în aceste mici nevoințe, căutând odihne, ca unul din cei mai leneși, și neprivind cu adevărat la darea de plată cea mare a lui Hristos?” Și, așa umilindu-l, fără

²⁷⁷ După ora bizantină, al treilea ceas din noapte era cel socotit la trei ceasuri după apusul soarelui.

²⁷⁸ Γυμναστή = instructorul, cel iscusit întru îndemnarea altora.

de răspuns l-a lăsat a se duce.

Deci niște arsuri ca acestea primind atletul lui Hristos Antonie, a rămas răbdând întru cele după Dumnezeu necăjicioase, în toate zilele cu lacrimi pe sineși peste tot udându-se și cu înfrânarea trupului în multe feluri curățindu-se; *căci i se îngăduise lui de păstor a se nevoi precum voia, ca astfel să nu i se pară că a venit înapoi din petrecerea lui cea din liniște*. Drept care, nici pe pat n-a primit a se culca, ci, întins puțin pe spate pe un scaun pe care și-l făcuse, se împărțăsea de somn, iar mai-nainte de ceasul tocii, iarăși sculându-se, se ruga și stihuri cuvânta, și așa întru cele bune ale sufletului se răsfața pe sineși.

Iar de vreme ce, pentru multa lui răbdare, Antonie s-a judecat ca iscusit (cer-cat) de Părinte și de frați, cei dintre frați care erau lucrători de pământ îl luau cu ei și, dându-i cazmaua în mână, îi porunceau a dezrădăcina și a tăia desigurile și mărăcinii, și, așa, asudat, cu osteneala și tăiat tot făcându-se, cu cele ascunse buze ale inimii zicea către Dumnezeu: *Vezi, Doamne, smerenia mea și osteneala mea și lasă toate păcatele mele* (Ps. 24: 18). Odată, într-o noapte, vede în somn un bărbat oarecare slăvit ținând o cumpănă; în partea dreaptă părea că ține păcatele lui cele din tinerețe, iar în cea stângă, cazmaua ostanelilor lui cele după Dumnezeu, care, și lovind cu greutatea ei, a risipit toate chipurile greșealelor lui. Și, răspunzând acel bărbat, a zis lui Antonie: „Iată, Domnul Dumnezeu a primit ostanelile tale și a iertat păcatele tale”.

După toate acestea, văzând prostosul răbdarea lui cea de atâta vreme, și cum că cu îndestulare s-a înfocat cu nevoințele cele înfocate ale supunerii, și cum că de aici a pus gândul său spre a răbda pentru Dumnezeu cu mărire de suflet orice i s-ar fi adus asupră-i, chemându-l deosebi, i-a zis lui: „Dumnezeu să-ți dea ție plată, părinte, pentru sufletele cele folosite întru venirea ta către noi și întru viețuirea ta cea după Dumnezeu, că niciodată nu s-au făcut așa de buni frații cei de sub mine precum întru venirea ta cea de Dumnezeu trimisă și desăvârșită ascultare. Și, scoțând, îi dăruie lui haină și încălțăminte și altele asemenea acestora. Și,

de atunci, era ca și ceilalți dintre frați, având cele trebuincioase trupului, și orice vedea egumenul că-i lipsește, pe ascuns îi pune în patul lui, pe care, întorcându-se Antonie, găsea lucrul acolo.

IV.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Arsenie către Avva Alexandru: „Când vei fi despicat smicelele tale, vino să guști cu mine ceva; iar de vor veni străini, mănâncă cu dâșii”. Iar Avva Alexandru lucra încet și moale; și, venind vremea, el încă mai avea smicele. Și, văzând Arsenie că a zăbovit, a mâncat, socotind că negreșit are străini; iar dacă s-a făcut seară, a venit Avva Alexandru și, văzându-l bătrânul, a zis: „Ai avut străini?” Răspuns-a acela: „Ba”. Și bătrânul l-a întrebat iarăși: „Cum de n-ai venit la vreme?” Iar el a zis: „Fiindcă mi-ai zis «când vei fi despicat smicelele tale, atunci vino», păzind cuvântul tău, n-am venit [la vreme], că [abia] acum am plinit”. Și auzind bătrânul de subțirătatea²⁷⁹ lui, a zis către el: „Mai degrabă fă dezlegare, ca și pravi la să-ți faci, și din apă să te împărțășezi, iar de nu, trupul tău degrab se va bolnăvi”.

2. Mers-a Avva Avraam la Avva Ari și, șezând ei, a venit un frate către stareț și i-a zis lui: „Spune-mi, ce să fac ca să mă mântuiesc?” Iar el i-a zis lui: „Du-te de fă anul acesta²⁸⁰, mâncând numai seara pâine și sare, iar după aceasta, vino iarăși și-ți voi grăi”. Și, ducându-se, a făcut întocmai; și, împlinindu-se anul, a venit fratele iarăși către bătrânul, și s-a întâmplat ca iarăși să fie Avva Avraam acolo. Și iar a zis starețul fratelui: „Du-te de postește și în acest an, mâncând la două zile”. Și, dacă s-a dus fratele, a zis Avva Avraam lui Avva Ari: „Pentru ce, atunci când vorbești cu ceilalți frați, le pui un jug ușor, iar fratelui acestuia îi pui o sarcină grea?” Răspuns-a bătrânul: „Frații, precum vin căutând, așa le zic, iar acesta este

²⁷⁹ Lit.: acrivia.

²⁸⁰ Trad. neogr.: „Du-te de șezi un an în chilie”

lucrător și pentru Dumnezeu vine să audă, și orice voi zice lui, el cu sânguință face. Pentru aceasta și eu [la rândul meu] îi grăiesc lui cu vântul lui Dumnezeu”²⁸¹.

3. Povestitu-s-a despre Avva Ioan Colovul că, ducându-se el la un bătrân theban din Schit²⁸², a șezut cu el în pustie; și, luând starețul lui un lemn uscat, l-a sădit și i-a zis lui: „Adapă-l pe acesta în fiecare zi cu o cană de apă, până când va face rod”. Iar apa era departe de dânșii, încât cineva, ca să o aducă la timp, trebuia să pornească de cu seară, ca apoi să o aducă de dimineață. Iar după trei ani, lemnul a răsărit și a dat rod de nuci. Și, luând bătrânul rodul acestuia, l-a dus în biserică, zicând fraților: „Luați de mâncăți rodul ascultării”.

4. Venit-a oarecine din Thebani la Avva Sisoe, vrând a se face călugăr; și l-a întrebat bătrânul pe dânsul dacă are pe cineva în lume, iar el a zis: „Am un fiu”. Și i-a zis lui bătrânul: „Du-te de-l aruncă în râu, și atunci te vei face călugăr”. Deci, dacă s-a dus să-l arunce, bătrânul a trimis pe un frate dinapoia lui, ca, de se va porni a face aceasta, să-l oprească. Deci cum s-a pornit a arunca pe fiul său, l-a oprit fratele, alergând spre dânsul; iar el zicea către fratele: „Lasă-mă! Că Avva mi-a zis să-l arunc”. Iar fratele a zis: „Dar el iarăși a zis «nu-l arunca»”. Și, lăsându-l, a venit la bătrânul, și așa se făcu călugăr iscusit. Asemenea este și povestirea lui Patermuthie, pe care o a povestit Sfântul Cassian.

5. Povestit-a oarecine din Părinți despre un scolastic din Theopolis²⁸³ care stăruia la un zăvorât²⁸⁴, pe care-l ruga să-l primească și să-l facă călugăr. Și i-a zis bătrânul:

„Du-te de vinde averile tale și le dă săracilor, după porunca lui Dumnezeu, și atunci, venind, te voi primi”. Iar acela, ducându-se și făcând precum i s-a poruncit, s-a întors; și iarăși i-a zis lui bătrânul: „Și această poruncă ai a o păzi: să nu grăiești”. Iar el s-a făgăduit. Și așa a făcut cinci ani și n-a grăit. Iar cei ce-l cunoșteau au început să-l slăvească. Și, aflând bătrânul de aceasta, i-a zis lui: „Aici nu te folosești, drept aceea te voi trimite în viața de obște în Egipt”. Și l-a trimis. Iar ducându-se el, nu i-a spus să grăiască sau să nu grăiască; iar el, păzind porunca, a petrecut negrând. Iar starețul care l-a primit pe dânsul, vrând a-l ispiti prin cercare de este cu adevărat mut, l-a trimis pe dânsul cu o sarcină întru puhoirea²⁸⁵ râului, ca astfel, întorcându-se, să se vadă silit să zică că n-a putut trece. Iar el, ducându-se la râu, a plecat genunchii și, iată, a venit un crocodil, și l-a purtat pe el, și l-a dus de ceea parte. Iar starețul a trimis un frate în urma lui ca să vadă ce face, care, văzând ceea ce s-a făcut, întorcându-se, a zis starețului și fraților; și, auzind toți, s-au spăimântat. Iar după câțeva vreme, s-a întâmplat ca el să treacă din viață; și trimițând starețul către zăvorâtul care-l trimisese, i-a zis lui: „Deși cel pe care l-ai trimis era mut, el era înger al lui Dumnezeu”. Dar mai pe urmă zăvorâtul i-a răspuns: „Nu era mut din fire, ci, păzind porunca pe care din început i-am dat-o lui, pentru aceasta a petrecut mut”. Și, auzind, s-au minunat și au slăvit pe Dumnezeu.

6. Un stareț avea un ucenic pe care-l cumpărase de undeva, care avea desăvârșită ascultare. Într-o zi, i-a zis lui starețul: „Du-te de aprinde bine cuptorul și, luând cartea cea de citit în adunare²⁸⁶, aruncă-o în cuptor”. Iar el, ducându-se, a făcut fără să se îndoiască; și, aruncată fiind cartea, cuptorul s-a stins.

7. Ziceau stareții: „Dacă va avea

²⁸¹ Indirect, apoftegma e o minunată tâlcuire a Psalmului 20: 4 (19: 5 în Septuaginta): *Dea ție Domnul după inima ta și sfatul (hotărârea, planul) tău să-l plinească.*

²⁸² Adică la un bătrân ce locuia în Thebaida Egiptului de Sus (*nota trad. neogr.*).

²⁸³ „Cetatea lui Dumnezeu”. Alt nume al Antiohiei, numit așa după reconstrucția cetății de către Justinian. Aceasta a fost devastată de perși în 540 (*nota trad. neogr.*).

²⁸⁴ Zăvorâții erau acei monahi care se închideau în chiliile lor, de unde nu mai ieșeau niciodată. Aceștia primeau hrană printr-o fereastră (*nota trad. neogr.*).

²⁸⁵ În acea vreme, Nilul – căci despre el e vorba – era pe cale să se reverse (*nota trad. neogr.*).

²⁸⁶ Sinaxă. Precum am mai zis, sinaxa este locul de adunare al călugărilor pentru osebite pricini, cu deosebire cele duhovnicești. Astăzi, aceste întâlniri, dacă încă mai au loc, se concentrează mai mult pe cele ale economiei mănăstirești, sau pe „cele lumești”, excepție făcând Sfântul Munte și alte locuri cu tradiție mai veche.

cineva credință către cineva și se va da pe sine spre supunerea față de el, nu va avea trebuință a lua aminte la poruncile lui Dumnezeu, ci voile sale le va lăsa părintelui său, și vină nu va avea la Dumnezeu; că nimic altceva nu caută Dumnezeu de la nou-începători ca supărarea²⁸⁷ cea prin ascultare.

8. Un frate, ducându-se din Schit la seceriș, a mers la un stareț mare și i-a zis lui: „Acum, că mă duc la seceriș, ce să fac?” Zis-a lui starețul: „Și de-ți voi spune, te vei pleca?” Răspuns-a fratele: „Da, te voi asculta”. Zis-a lui starețul: „Dacă te pleci mie, lasă-te de secerișul acesta și, întorcându-te, intră în chilia ta, și, făcând cincizeci de zile, seara mănâncă pâine uscată cu sare, iar după aceasta, vino și-ți voi vesti ce trebuie să faci”.

Iar fratele, ducându-se și făcând precum i s-a poruncit, după cincizeci de zile a venit iarăși la starețul. Iar acesta, văzând că este lucrător, i-a spus lui cum se cuvine să șadă în chilie. Și s-a pus pe sine cu fața la pământ trei zile plângând înaintea lui Dumnezeu. Apoi îi ziceau lui gândurile: „Înălțatu-te-ai, mare te făcuși!” Iar el aducea înainte-i greșelele sale, zicând: „Și unde sunt toate greșelele mele?” Și apoi le număra pe ele. Și îi ziceau lui iarăși gândurile altfel: „Multe păcate ai făcut, și nu poți să te mântuiești!” Dar împotriva aducea și el, zicând: „Dar [totuși] fac mici slujbe la Dumnezeu, și cred într-o negrăita Lui bunătate că va face milă cu mine”. Și așa, în multă vreme fiind el luptat, luptând el, mai pe urmă au fost biruite și duhurile, care, simțitoarește stând de față, i-au zis lui: „Tulburatu-ne-am de tine” „De ce?” le-a zis el lor. „Dacă te înălțăm pe tine, alergi la smerenie, iar dacă te smerim, te aduci la înălțime”. Și, certate fiind de dânsul, se făcură nevăzute.

9. Un om trăitor în lume, având trei copii, lăsându-i pe ei în cetate, s-a dus la mănăstire; și, petrecând trei ani în mănăstire, a început a se supăra de gânduri, care băgau într-însul pomenire și dor de copiii lui, și se mânia foarte pentru dânșii; iar egumenu-lui nu-i vestise de la început că are fii. Deci

văzându-l pe el Avva posomorât, i-a zis lui: „Ce ai, că ești posomorât?” Și a povestit Avvei: „Am trei copii în cetate, și voiesc să-i aduc pe ei în mănăstire”. Și părintele i-a dat voie.

Și, ducându-se fratele, a aflat că doi dintre ei au răposat, iar unul încă trăia. Și, luându-l pe dânsul, s-a întors la mănăstire, și, căutând pe egumen, l-a aflat în pitărie, și l-a adus la dânsul pe copil; iar Avva, luând copilul, îl îmbrățișa și-l săruta. Și i-a zis tatălui lui: „Îl iubești?” Răspuns-a: „Da”. Și a zis Avva: „Ia-l, dar, și-l bagă în cuptorul care arde”. Și, îndată luând acela pe copil cu mâinile sale, l-a aruncat în cuptor, și îndată văpaia s-a făcut ca roua, și n-a ars copilul; iar tatăl lui a dobândit o slavă precum cea a Patriarhul Avraam.

10. Zis-a un stareț: „Drept început al învățăturilor Sale, Mântuitorul a avut necazul și strâmtorarea; iar cel ce fuge de început a fugit de cunoștința lui Dumnezeu; că, precum buchile²⁸⁸ dau început învățării copiilor pentru a ști [apoi] filosofia, tot așa și călugărul, întru osteneală și necazuri având ascultare, se face împreună-moștenitor lui Dumnezeu și fiu al lui Dumnezeu”.

11. Auzind Avva Pimen despre Avva Nistero cum că, tânăr fiind, ședea în obște, a poftit să-l vadă, și a arătat starețului lui dorința sa, rugându-l să-l trimită pe el acolo. Și, venind el cu iconomul mănăstirii, l-a întrebat pe el bătrânul: „Avvo Nistero, de unde ai câștigat bunătatea aceasta? Căci de se întâmplă vreodată necaz în obște, tu nu grăiești nimic, nici nu mijlocești?” Și, mult fiind silit fratele de bătrânul, a zis: „Iartă-mă, Avva, dar când am intrat întâia oară în obște, am zis gândului meu: «Tu și măgarul una sunteți». Deci precum măgarul este bătut și nu grăiește, este ocărât și nu răspunde nimic, tot așa și tu; precum zice și Psalmistul: *Dobitoc m-am făcut la Tine, și eu pururea cu Tine* (Ps. 72: 22)”.

12. Zis-a Avva Pimen: „Omul, lucrând cu aproapele, trebuie să fie ca un stâlp de piatră: ocărându-se, să nu se mânia,

²⁸⁷ σκυλμών, dar și „osteneala”.

²⁸⁸ Gramaticile, abecedarele.

slăvindu-se, să nu se înalțe”.

13. Se spunea despre Avva Ioan cel Mic Thebeul, ucenicul Avvei Amoi, că, doisprezece ani slujind starețului, care era bolnav, a șezut într-o râpă, iar bătrânul îl dosădea adesea. Și, mult ostenindu-se Ioan cu dânsul, acesta nu i-a zis niciodată „Mântuiește-te!” Iar când starețul avea să se săvârșească, șezând bătrânii, l-a apucat de mână și i-a zis lui: „Mântuiește-te! Mântuiește-te! Mântuiește-te!” Și l-a dat pe dânsul bătrânilor, zicând: „Acesta înger este, și nu om”.

14. Oarecine din Părinți a rugat pe Dumnezeu ca să-l încredințeze în ce măsură a ajuns; și i-a descoperit lui Dumnezeu: „În cutare obște este un frate mai bun decât tine”. Și, sculându-se bătrânul, s-a dus în obște; și auzind egumenul, l-a întâmpinat cu bucurie, că era mare și vestit. Și le-a zis lor bătrânul: „Vreau să văd pe toți frații și să-i întâlnesc”. Și, poruncind egumenul, au venit toți frații. Iar cel pentru care bătrânul s-a încredințat nu venise. Și le-a zis: „Mai este vreun frate?” Iar ei au zis: „Da, dar este prostănac²⁸⁹ și se îndeletnicește în grădină”. Zis-a bătrânul: „Chemați-l”. Și ei l-au chemat.

Și a fost că, cum l-a văzut pe el bătrânul, sculându-se, l-a întâmpinat; și, luându-l deosebi, l-a întrebat: „Care este lucrarea ta? Vestește-mi!” Iar el, răspunzând, a zis: „Prostănac sunt”. Și, mult fiind rugat de bătrân, a zis către el: „Egumenul a băgat în chilia mea boul de la moară, și în toate zilele îmi rupe sforile rogojinii la care lucrez. Și, iată, de treizeci de ani rabd aceasta, și niciodată n-am lăsat gândul meu să aibă ceva asupra starețului meu, nici pe bou nu l-am bătut vreodată, ci, îndelung-răbdând, iarăși împleteam sforile, mulțumind lui Dumnezeu”. Și, auzind starețul, s-a minunat, că dintr-aceasta a cunoscut și cealaltă lucrare a lui.

V.

A Sfântului Efrem

De vei șede, frate, întru supunerea Părinților, întru aceasta se va arăta neclătinarea credinței: nu întru a te mângâia pe tine și a auzi tu cuvinte îmbietoare și blânde, ci atunci când, dosădit fiind și bătut, vei răbda; căci și fiara, momindu-se, se domesticește și se îmblânzește. De cumva și vas al alegerii voiești să te faci, nu te amări către cel ce te pedepsește, ci întru toate te supune cu blândețe învățătorului tău, precum Însuși Domnul, întrupându-Se, întru smerenie Se supunea: întâi Maicii, și apoi celui socotit tată, precum ne învață Evanghelistul, zicând: *Și era supunându-se lor* (Luca 2: 51). Iar adevăratului Părinte ceresc ascultător S-a făcut până la moarte, și *chiar moarte pe Cruce* (Filip. 2: 8), după glasul Apostolului.

Deci primește cu mulțumită necazurile ce-ți vin asupra și pedepsirile cele de la proestos, că zice: Cine este fiul acela pe care să nu-l pedepsească tatăl său? *Iar dacă fără de pedeapsă sunteți, căreia i s-au făcut părtași toți sfinții, sunteți feciori din curvie, și nu fii* (Evr. 12: 8). Ai fost bătut? Bucură-te întru aceasta și îndreptează-ți greșeala. Ai fost bătut pe nedrept? Mai mare este plata. Că și Apostolii, vestind mântuirea lumii, în fiecare cetate erau bătuiți ca niște tâlhari; și nu se mâniiau, nici nu se supărau, ci se bucurau că s-au învrednicit a se necinsti pentru numele lui Hristos.

Dar poate va zice cineva din cei mai leneși: „După atâtea osteneli câte m-am ostenit în mănăstire, mă mahnesc pentru că mi s-a întâmplat aceasta”. Către care aș zice: „Aceasta te mahneste, robule al Domnului? Cunoaște de aici că, după atâția ani și multe osteneli de care zici, încă n-ai biruit patimile”. Că, dacă i se pare cuiva că este ceva, nimic fiind, pe sine se amăgește. Că, precum cârma-ciul, în vremea viforului, se vădește în cel fel este la meșteșug, tot așa și călugărul, în vremea necinstirii și a îmboldirii, fie se arată că le suferă pe acestea cu bucurie, ca și cum ar dobândi prea mult, ori se necăjește și se mahneste pentru dănsule [ca de unele ce nu i se cuvin]. Că cel ce se laudă și zice „am

²⁸⁹ Lit.: „Este ca unul care se clatină, instabil”.

atâția ani în viața călugărească”, iar lucrarea făgăduinței nu o arată, nici că a îndreptat năravurile cinstitei vieți, acesta poartă uneltele meșteșugului pe care nu l-a învățat.

Îmbătrânit-ai în schimă? Ca un iscusit într-o viață ca aceasta făte pildă celor tineri și neiscusiți; miră-se astfel și ceilalți de răbdarea și nerăutatea ta. Bucură-Se și Duhul Sfânt Cel ce locuiește întru tine, pentru stăruința ta cea mare. Dar mai vârtos a mulțumi se cuvine ție, că toate le pătimești spre folosul tău.

Că socotesc cum că cel ce a primit asupra-și starea înaintea [povățuirea] ta nu se bucură spre prihana [nedesăvârșirea] ta, ca unul care va da seamă pentru tine la Domnul, ci bucuria lui este dacă te va pune desăvârșit înaintea Domnului; pentru aceea, dator ești cu mulțumită a răbda toate cele de la dânsul, măcar dureroase vor fi, ca cel ce te doftoricești și nu te muncești. Iar dacă mic necaz și ispită nu suferi pentru Domnul, cum o vei suferi pe cea mare? Și dacă ocară sau palmă sau rană nu primești, cum vei purta crucea pe care te-ai făgăduit a o purta de la început? Și dacă crucea nu o porți, cum te vei face moștenitor al slavei cerești împreună cu cei ce zic: *Acestea toate au venit peste noi, și nu Te-am uitat, și n-am făcut nedreptate întru așezământul Tău* (Ps. 43: 19). Și iarăși, *pentru Tine ne omorâm toată ziua. Socotitu-ne-am ca niște oi spre junghiere* (Ps. 43: 24).

Iubite frate, am uitat oare cele ce le-a pățimit pentru noi Stăpânul nostru al tuturor? Ocărâtu-S-a, defăima-tu-S-a, auzit-a drac ai, și nu S-a mâniat, pălmui-tu-s-a, lovit-u-s-a cu pumnii, batjocoritu-s-a, pe Cruce s-a pironit, oțet cu fiere a gustat, cu sulița în coastă S-a împuns, acestea toate le-a răbdat pentru a noastră mântuire, și noi pentru Dânsul nu suferim nici puțină ocară? Cum dar ne vom întâlni cu Dânsul în Ziua Judecății? Și ce fel de răspuns vom afla când, pe lângă alte faceri de bine care a făcut cu noi, ne va aduce nouă înainte și acestea, și oareșicare greutate în cumpănă va cere? Deci să ne trezvim, iubitele, dintr-atâta slăbănogire (moliciune) și, luând inimă vitează și vârtoasă, să zicem și noi cu Apostolul că nu numai a ne lega sau a ne bate pentru Hristos suntem gata, ci și a

muri gata suntem (cf. Fapte 21: 13), *că dacă împreună-pățimim, negreșit că și împreună ne vom proslăvi și împreună-moștenitori cu Dânsul vom fi în Împărăție* (cf. Rom. 8: 17).

PRICINA A TREIZECI SI PATRA

*Că se cuvine ca până la moarte a ne supune celor întru Domnul egumeni,
și a-i iubi pe dânșii, și a ne teme de ei.*

I.

A lui Grigorie Dialogul

Odinioară, liniștindu-se Sfântul Benedict în chilia sa, Plachid, ucenicul lui, s-a dus la gărla ce se numește Lacos, precum e numită de cei de loc, ca să ia apă. Însă vasul cu care voia să scoată apă, căzând din mâna sa, se trăgea de curgerea [curentul] apei; vrând el să apuce vasul din apă, a alunecat și a căzut în apă, iar pornirea cea iute a apei l-a tras până la o aruncătură de arc. Însă omul lui Dumnezeu, liniștindu-se, precum s-a zis, în chilia sa, a cunoscut întâmplarea, și, chemând pe ucenicul său Mavru, a zis către dânsul: „Du-te, Mavre, grăbește-te, că fratele Plachid a căzut în gărlă, iar curgerea apelor l-a târât departe”.

Deci auzind Mavru porunca Părintelui, alergând, s-a dus și, ajungând la locul cu pricina, a văzut pe Plachid dus departe de locul cu pricina.

Cu toate acestea, cu neîndoită credință îndrăznind întru rugăciunile Părintelui, s-a suit pe apă, pe care mergea alergând ca pe uscat, până ce l-a ajuns pe Plachid ce era dus de apă; și, apucându-l de părul capului, l-a tras din apă, așijderea umblând până când a ajuns la uscat. Iar atunci, venindu-și Mavru întru sine, și cunoscând cum că pe deasupra apei a alergat, și cum că negreșit cu neputință îi era lui aceasta de nu l-ar fi întărit pe el rugăciunile purtătorului de semne²⁹⁰ Părinte, minunându-se, s-a cutremurat de ceea ce s-a făcut și, întorcându-se către Părintele său, i-a vestit lui dumnezeiasca minune ce s-a săvârșit.

²⁹⁰ Altă numire pentru cel ce face cele ale lui Hristos; făcător de minuni sau arătător de semnele lui Hristos în viața sa (cf. și Ioan 2: 18; 4: 48).

Iar sfântul nu asupra sa, ci asupra ascultării aceluia o a scris [atribuit]; iar Mavru zicea că porunca sfântului a făcut aceasta; că zicea că puterea întru care era când s-a suit pe apă nu era a lui. Și, luând aminte monahul Plachid la cea de-Dumnezeu-următoare smerenie a acestora și la prea iubită lor pricire²⁹¹, a zis: „Eu, atunci când mă trăgeam din adâncul apei, vedeam deasupra capului meu cojocul starețului meu, de unde am înțeles că dânsul este cel ce mă scotea din apă”.

II.

Din viața Sfântului Teodosie Chinoviarhul

Știind Marele Teodosie cum că celor ce după Dumnezeu au ales a vieții, nimic altceva nu le-ar putea ajuta la câștigarea faptei bune precum pomenirea morții, ce a făcut? A poruncit ucenicilor lui ca să-i gătească mormânt²⁹², ca împreună cu aceasta adică să li se facă pomenire și de sfârșitul lor, căci și acesta se cheamă mormânt, și așa mai vartos înspăimântați să-i facă pe ei și să-i îndemne ca mai ostentiv să lucreze fapta bună; încă și murind, să nu-i primească pe ei mormântul înainte de a vedea și ceva din cele viitoare în chip tainic vestindu-li-se lor de mai-nainte. Iar dacă s-a gătit mormântul, el se așeză deasupra lui, iar ucenicii împrejurul lui. Iar el, cu ochiul cel iute al cugetului văzând

²⁹¹ La prieteneasca lor dispută.

²⁹² Ταφός (*lit.* mormânt) înseamnă și memorial, rit funerar, pomenire, aducere-aminte; de aici asemănarea lui cu μνημεῖον, care înseamnă literal pomenire, amintire (*nota ed. gr.*). Sfântul pare că profită de jocul de cuvinte și dă o lecție ucenicilor: pomenirea morții e una cu viața înțeleasă ca mormânt prin care murim cu Hristos întru Învierea cea de obște.

ceea ce va să se facă, glumind oareșicum, zicea uitându-se la dânșii: „Iată, mormântul este gata, dar oare cine este din voi care să-l înnoiască²⁹³?”

Astfel a amestecat Teodosie hazul cuvântului cu dulceața a ceea ce urma să vadă. Iar oarecare Vasilie, preot cu vrednicia, iar cu râvna către cele bune luminat păzind părinteștile însușiri, iar celui ce l-a născut duhovnicește – precum părinții cei trupești celor născuți dintr-înșii – cu nimic mai prejos arătându-se într-o asemănare cea din fapta bună, știind și că nu în zadar s-a zis de dascăl cuvântul, apucând întâi între toți cuvântul, gata și osârdnic pentru alegerea morții s-a făcut, de ca și cum înainte-i ar zăcea un lucru nu vrednic de lepădat, ci plin de câștig și folositor. Deci îndată în genunchi plecându-se și fața de pământ răzimând-o, zicea: „Blagoslovește-mă, Părinte, și eu voi fi cel dintâi înnoitor al acestui mormânt”.

Deci unul adică a cerut, iar celălalt a dat, iar mormântul l-a luat pe dânșul: căci a poruncit egumenul să se facă toate pentru dânșul, precum este legea la morți: de trei zile, de nouă și, la rând, de patruzeci de zile. Și, iată, luând sfârșit și cele patruzeci de zile, Vasilie nu s-a prins nici de fierbințeală, nici capul sau altceva din părțile trupului nu l-a durut, ci, adormind cu un oarecare somn moale și prea dulce, s-a dus către Domnul, astfel luând el plata ascultării și a osârdiei de a se muta către cele de acolo, pe aceea adică ca să fie cel dintâi dintre frați care să se arate la Dumnezeu și a se încununa (care plată este semn sigur al celor ce *nu cu dulceață* se află către cele de aici).

Deci trecând patruzeci de zile, la cântările cele de seară, între ceata ucenicilor se vedea stând și cântând și acest dumnezeiesc Vasilie, auzindu-se și văzându-se numai de Marele Teodosie, dintre ceilalți nimeni auzindu-i glasul, nici chipul văzându-i-l, numai un oarecare Aetie - și el bărbat pășind pe urma dascălului său și ucenic al lui Teodosie, ca unul care nu numai știa a povesti cele ale aceluia, ci mai vârtos

voia să le și urmeze -, care însă doar glasul i-l auzea, fără a-i vedea și chipul. Și l-a întrebat pe învățător de aude cumva glasul celui săvârșit, iar el a zis că-l aude și-l vede și că, de ar voi, i l-ar arăta și lui în vremea în care s-ar arăta.

Iar pe când sosea noaptea, iar pravi la încă se făcea, omul lui Dumnezeu iarăși îl vedea cu deadinsul pe Vasilie, care cu cei ce stăteau și cântau împreună stătea și cânta, arătându-l cu degetul lui Aetie, în aceeași vreme rostind și o rugăciune către Dumnezeu: „Deschide, Doamne, și ochii acestuia, ca să vadă această mare minune a lucrurilor Tale celor mari!” Iar el, îndată văzând și cunoscându-l, și din dragoste alergând spre a-l cuprinde, Vasilie nu numai că s-a făcut nepris, ci îndată s-a făcut nevăzut de ochii lui, zicând însă într-un auz: „Mântuiți-vă, o, Părinților și fraților, mântuiți-vă; iar pe mine de acum înainte nu mă veți mai vedea”. Astfel că cea zisă de Hristos în Evanghelie: *Cel ce crede în Mine, chiar de va muri, va fi viu* (Ioan 11: 25) s-a arătat prea credincioasă și adevărată.

III.

Din viața Cuvioasei Teodora

Aproape de mănăstirea în care se nevoia Fericita Teodora era un iezer; încuibându-se într-acest iezer un crocodil, pe oricine pe care l-ar fi întâlnit mergând pe lângă iezer, fie om sau dobitoc, mai mic sau mai mare, pe acela îl mânca. Deci așa de înfricoșătoare stătea celor de loc răutatea, încât Grigorie, eparhul²⁹⁴ cetății Alexandria, a pus ostași în locul acela ca să oprească pe cei ce călătoreau pe acea cale.

Știind egumenul mănăstirii în cel fel era viața Teodorei, căreia puțin îi mai lipsea ca să se întreacă și cu înșiși îngerii, și cum că nu e cu putință să nu fie împărtășită și de dumnezeiescul har, a chemat-o pe dânsa și i-a zis: „Fiule (căci sfânta petrecea în mănăstire ca un bărbat), ia vasul de apă și du-te de

²⁹³ Inaugureze.

²⁹⁴ Dregător, prefect.

ne adu apă din iezerul cel de aici". Iar ea, știind îndemnul apostolesc ca să ne supunem mai marilor noștri (cf. Evr. 13: 17), a pornit a împlini cea poruncită. Deși mulți au sfătuit-o să nu se apropie de locul acela pentru a nu fi omorâtă de fiară, aceea a îndrăznit credinței celei întru Dumnezeu și, lucrul ascultării isprăvindu-l, care mai vârtos viață pricinuia, și nu moarte, scăpând îndată de toți cei ce o opreau, s-a dus la iezer. Și - o, preaslăvite lucrurile Tale, Doamne! - se vedea purtată deasupra fiarei, și, scoțând apă și vasul umplându-l, iarăși se vedea de toți purtându-se de fiară și dându-se uscatului. Și așa, aceea a scăpat la pământ fără a pătimi ceva, iar fiara, fiind certată de dânsa, și-a luat judecata pentru cele ce a cutezat a face până atunci: care și de îndată căzând, pe loc a murit.

Iar lucrul s-a făcut degrabă cunoscut și altora, că cei ce au văzut aceasta cu ochii lor au voit să o dăruiască și altora, și mulțumeau lui Dumnezeu pentru minunea care s-a făcut prin Sfânta Teodora.

IV.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Isidor: „Se cuvine ca cei uceniciți pe adevărații învățători să-i iubească ca pe niște părinți și să se teamă de ei ca de niște dregători și nici pentru dragoste a dezlega frica, nici pentru frică a înnegri dragostea”.

2. Se spunea despre Avva Ioan, ucenicul Avvei Pavel, că avea mare ascultare; și erau într-un loc niște mormânturi, iar acolo locuia o hienă; iar starețul a văzut în locul acela cepe sălbătice, și i-a zis lui Ioan să meargă și să le aducă pe ele. Iar el a zis: „Și ce voi face, Avva, cu hiena?” Iar starețul, cu haz grăind, a zis: „De va veni asupra ta, leag-o și o adu încoace”.

Deci s-a dus fratele seara acolo; și, iată, a venit hiena asupra lui; iar el, după cuvântul bătrânului, s-a repezit să o apuce, iar hiena a fugit, iar Ioan, gonind-o, zicea: „Starețul meu mi-a zis să te leg”. Și, apucând-o pe dânsa, o a legat. Iar bătrânul

stătea necăjindu-se și așteptându-l pe dânsul. Și iată, a venit având hiena legată; și, văzând starețul, s-a minunat; și, vrând a-l smeri pe dânsul, l-a lovit, zicând: „Nebunule, câine nebun²⁹⁵ mi-ai adus aici?” Și, dezlegând-o bătrânul, o a lăsat să se ducă.

3. Fericitul Serid, având obște în Thanata, avea un prieten oarecare egiptean ce locuia în Ascalon, care avea un ucenic. Odinioară, iarnă fiind, bătrânul a trimis pe ucenicul său la Avva Serid cu scrisori ca să-i aducă lui piele pentru hârtii²⁹⁶; și, venind ucenicul la obște, s-a întâmplat să se facă ploaie multă, încât și râul Thiathon²⁹⁷ a crescut în toată puhoirea lui [inundând peste tot]. După ce tânărul a dat scrisorile, a cerut hârtiile ca să se ducă, iar Avva i-a zis lui: „Vezi ploaia? Unde vrei să te duci acum?” Răspuns-a tânărul: „Poruncă am, și nu pot să rămân”. Iar dacă el stăruia supărându-l, i-a dat hârtiile; și, luând blagoslovenie de la Avva, s-a dus. Și a zis Avva către noi: „Duceți-vă pe urma lui și vedeți ce face la râu”.

Și noi l-am urmat; și era împreună cu noi și Avva Dorothei²⁹⁸; și am văzut că, de îndată ce a ajuns la râu, și-a dezbrăcat hainele sale, și-a învelit hârtiile într-insele și, legându-le deasupra pe capul său, s-a întors către noi și a zis: „Rugați-vă pentru mine”. Și s-a aruncat pe sine în râul acela întru care abia ne puteam uita. Noi, așteptând ca negreșit să se primejduiască, el petrecea luptându-se și împotrivindu-se curgerii apei; și departe oareunde târât fiind, a trecut de cea parte a râului; și, îmbrăcând hainele sale și făcându-ne de acolo metanie, se ducea alergând către starețul său.

²⁹⁵ Mai exact, „corcitură”. Pare a fi o ironie dublată de un joc de cuvinte.

²⁹⁶ σκυτάλη. De fapt, un cilindru dintr-un material oarecare pe care se înfășura pergamentul sau papirusul.

²⁹⁷ Un râu mic din Palestina (*nota ed. neogr*).

²⁹⁸ Despre Avva Dorothei, să se vadă *Filocalia*, Vol. 9.

PRICINA A TREIZECI SI CINCEA

Că se cuvine întru simplitate a ne supune celor întru Domnul egumeni, și judecățile lor ca de la Dumnezeu fără iscodire a le primi, și a nu le cerceta pe ele sau a le îndrepta, chiar dacă uneori nu par a fi folositoare.

I.

A lui Grigorie Dialogul

Preacucernicul episcop Fortunat l-a izbăvit prin rugăciunea sa pe un om oarecare de muncirea dracului. Iar duhul viclean cel izgonit din om – iată, de aici ziua fiind spre seară –, închipuindu-se întru străin, înconjura cetatea, strigând așa și zicând: „O, ce făcu Fortunat Episcopul? Iată, om străin a scos din chilia sa. Caut dar un loc unde să mă odihnesc, iar în cetatea lui nu aflu loc”.

Acest glas auzindu-l un bărbat ce ședea la foc cu femeia și copilul său, l-a chemat pe dânsul și, întrebându-l ce i-a făcut lui episcopul, l-a primit pe el în casa sa, poruncindu-i a ședea lângă foc împreună cu dânsii. Deci șezând și vorbind unii cu alții, intrând duhul viclean în copilul său, l-a aruncat în foc și îndată l-a omorât. Iar atunci a cunoscut nenorocitul acela pe cine adică a scos episcopul, și pe cine a primit el, și din lucruri s-a învățat a nu se socoti pe sineși mai bun decât episcopul și mai iubitor de oameni.

II.

Din viața Sfântului Eftimie

În Lavra Cuviosului Părintelui nostru Eftimie era un frate oarecare de neam asiatic pe nume Auxentie, aflându-se iscusit la slujba catârilor. Îndemnat fiind acesta de Dometian, iconomul mănăstirii, să intre sub slujba aceasta, se zăbovea și nu asculta. Iar lucrul fiind de nevoie și de trebuință, luând iconomul cu sineși pe Ioan și pe Chirion preoții, iarăși poftea pe Auxentie să intre sub slujbă; iar de vreme ce și așa era neascultător, iată, venind sâmbăta, când se putea întâlni cu Marele, iconomul a adus

aminte Sfântului toate cele despre Auxentie, iar acela, îndată trimițând, a chemat îndată pe fratele, pe care l-a sfătuit a asculta și a nu fi nesupus și neplecat, purtându-se întru singură voia sa, și să nu lepede slujba cea trebuitoare de obște fraților.

Iar el, nici de rugămintea, nici de o față ca aceasta sfiindu-se, lepădându-se la arătare, găsea felurite pricini pentru a-și arăta stăpână voia sa: o dată, cum că este străin de loc și limba acestuia nu o pricepe; a doua, din pricina bântuieiilor trupului și a feluritelor meșteșugiri ale vicleanului, „ca nu cumva, zicea, afară de ochii voștri aflându-mă, să mă împiedice și lucru al răutății sale să mă arate; iar pe lângă acestea, ca nu cumva cu griji și tulburări obișnuindu-mă, să rămân de aici înainte neînduplecat și nepotrivit către liniște [isihie] și liniștirea sufletului. Unele ca acestea zicând și vătămarea sufletului – ca pe una ce părea îndestulată spre milostivirea Sfântului – punând-o înaintea Marele Eftimie zise iarăși: „Dar ne vom ruga lui Dumnezeu, fiule, ca să nu te arăți rob în niciuna din cele vătămătoare ascultării; căci al lui Dumnezeu este glasul Care zice: *N-am venit ca să Mi se slujească, ci ca să slujesc* (Matei 20: 28) și *nu fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis, a Tatălui* (Ioan 5: 30).

Către acestea însă, mai vârtos învârtoșându-se Auxentie, și nicidecum supunându-se, cu mai multă asprime purtându-se și dumnezeiescul Eftimie cu el, i-a zis: „O fiule, ceea ce nouă și ție însuși ni se părea a fi de folos, noi te-am sfătuit, iar tu, petrecând tot întru aceeași nesupunere, numaidecât vei cunoaște care este rodul nesupunerii”. Încă nu luaseră sfârșit cele spuse de Marele, că ticălosul Auxentie, începând să tremure, nu știu de unde, în tot trupul, a căzut pe pământ, făcându-se astfel pentru

nenorocirea sa ca un vrednic de plâns. Iar cei de față dintre frați, rupându-și sufletele pentru dânsul, așa nemiluit aflându-se el, se rugau lui Eftimie și se cucureau ca să-i ajute celui ce zăcea, care pentru neascultare a pățit o amară cădere ca aceasta. Iar el, către cel așa neplecat și neascultător gata era a asculta; pe care și apucând-l de mâini, a sculat pe Auxentie încă tremurând el – care mai prin toate măduarele suferea munciri –, apoi, ca pe o doftorie însemnând peste el semnul crucii, dezlegă omului pătimirea și sănătos îndată arătându-l pe dânsul.

Îndreptându-se Auxentie și venind întru pomenirea neascultării, încă pricepând și patima cea căzută peste dânsul, și nu necunoscând că lucrul era singur al neascultării, încă *mai mare* judecată i se cerea de la conștiință, căință oarecare intrând într-însul cumplită; de aici a și căzut la Eftimie, cerând atât iertăciune pentru cele făcute până atunci, cât și întărire pentru cele viitoare. Iar el îndată i-a iertat lui (că cum ar putea sufletul ce abia s-a abătut spre iuțime să nu voiască a alerga spre milostivire?), și pe cea²⁹⁹ viitoare prin rugăciune întărindu-i-o, acela cu dulceață și cu osârdie a luat asupra-și slujba catârilor. Și așa pedeapsa Domnului, ca să zicem după Dumnezeiasca Scriptură, deschide urechile și mintea cu de-adinsul o adaugă (sporește); și cel ce, mai-nainte de a se smeri, prin nesupunere a greșit, după smerenia cea din pedeapsă, gata către ascultare s-a cunoscut.

III.

Din povestirea călătoriilor Sfântului Apostol Petru, cea istorisită de Sfântul Clement

Petru, verhovnicul Apostolilor, iată, când voind să lipsească din viață, într-o zi, strângându-se toți frații în Roma, apucând-mă de mână pe mine, Clement, și stând în mijlocul bisericii, a zis: „Ascultați-mă, fiilor și fraților,

sfârșitul drumului meu este aproape, iar pe acest Clement vi-l hirotonisesc vouă astăzi episcop, căruia îi încredințez și scaunul propovăduirii mele, și din stăpânirea mea îi dau a lega și a dezlega; că va lega ceea ce se cuvine a lega și va dezlega cu adevărat ceea ce se cuvine a dezlega, ca unul ce știe bine canoanele Bisericii.

Deci pe dânsul să-l ascultați, știind că cel ce pe șezătorul înainte al adevărului [episcopul] îl întristează, lui Hristos greșete, și pe Dumnezeu, Părintele a toate îl întârâtă, pentru care pricină acela nu va trăi. Iar voi, cinstea și spunerea datorată părintelui vostru niciodată să nu lipsiți a o da; că așa și voi, păscându-vă, bine vă veți afla, iar acesta păstor adevărat va fi, și nu năimit, purtând turmei de grijă; iar ceea ce am zis voi zice iarăși: că cel ce pe păstorul și dascălul îl va mâhni întru cele după Dumnezeu, pe Duhul lui Dumnezeu îl întristează, al Cărui scaun și loc îl ține acesta; iar cel ce se lepădă de cuvintele lui, de Hristos se leapădă, și călcător de lege se află.

IV.

Din Pateric

1. Povestit-a oarecine din bătrâni cum Sfântul Vasilie, venind la o obște, după cuvenita învățătură, a zis egumenului: „Ai aici vreun frate având ascultare?” Iar el a zis lui: „Toți sunt slugile tale și se sârguiesc a se mântui, stăpâne”. Iarăși a zis Sfântul: „Ai oare pe cineva într-adevăr având ascultare?” Iar el i-a adus lui un frate, pe care Sfântul Vasile l-a rânduit slujitor la prânz. Iar după ce au mâncat, fratele a dat Sfântului să se spele. Și, spălându-se, i-a zis lui Sfântul: „Vino, că și eu îți voi da ție să te speli”. Iar el a primit sfatul, Sfântul turnându-i apa. Apoi iar i-a zis lui Sfântul Vasilie: „Când voi intra în altar, adu-mi aminte ca să te hirotonisesc diacon”. Iar el, fără de îndoială, a ascultat și întru aceasta. Și hirotonisindu-l Sfântul pe dânsul preot, pentru ascultarea lui, l-a luat cu sine și în episcopie.

2. Se spunea despre Avva Siluan că avea un ucenic pe nume Marcu; și era având

²⁹⁹ Viața, nevoița.

ascultare mare; iar acesta era scriitor³⁰⁰; iar starețul îl iubea foarte pentru ascultarea lui; și avea și alți unsprezece ucenici, care se necăjeau pentru că pe acela îl iubea mai mult decât pe dâșii. Iar ei au spus despre această stareților. Iar într-o zi, stareții au vestit aceasta către Avva Siluan, iar pentru cuvântul ucenicilor săi aceștia i-au băgat vină; iar el, luându-i pe dâșii, au ieșit; și, trecând pe la chiliile fraților, bătea la fiecare ușă, zicând: „Frate cutare, vino că îmi trebuiești”. Și niciunul dintr-înșii n-a urmat lui de îndată.

Și, mergând ei, cum au ajuns la chilia lui Marcu, a bătut și acolo asemenea, zicând: „Marcu...”. Iar el, auzind glasul starețului său, îndată a sărit afară. Și trimițându-l pe dânsul la slujbă, a zis stareților: „Unde sunt frații, Părinților?” Și venind în chilia lui Marcu, și pipăind rucodelia lui, a aflat că el apucase să scrie „to”, dar cum l-a strigat pe dânsul starețul, n-a mai întors trestia ca să săvârșească, ci a lăsat-o pe jumătate; și, scoțând-o, a arătat-o stareților. Iar ei i-au zis lui: „Cu adevărat, pe cel pe care tu îl iubești, Avva, și noi îl iubim, că și Dumnezeu îl iubește pe dânsul”.

3. Se zicea iarăși despre Avva Siluan că odată, pe când umbla cu bătrânii în Schit, vrând a arăta el ascultarea ucenicului său, pentru care îl și iubea pe dânsul, văzând un porc sălbatic [mistreț] mic, i-a zis lui: „Fiule, vezi acel bivolaș?” Răspuns-a lui fratele: „Da, Părinte”. Și iarăși bătrânul: „Vezi și de câte palme sunt coarnele lui?” Și a zis: „Da, Părinte”. Și s-au minunat stareții de răspunsul lui, și s-au folosit întru ascultarea lui.

4. Se spunea despre Avva Moi că avea ucenic pe Avva Sain, căruia dacă-i zicea lui starețul, ispitindu-l, „du-te și fură”, pentru ascultare, mergea și fura de la frați, mulțumind Domnului spre toate; iar starețul, luându-le pe acelea, iarăși le dădea pe ascuns fraților.

5. Povestit-a un stareț, zicând: „M-am dus la Avva Sisoe, care locuia în Clisma; și l-am rugat să-mi spună cuvânt.

Iar el a zis: «Iartă-mă, om mojić sunt»³⁰¹. Dar m-am dus la Avva Or și la Avva Athre; și Avva Or era în boală de optsprezece ani; și le-am făcut lor metanie ca să-mi spună cuvânt. Și a zis Avva Or: «Ce să-ți spun? Du-te, și ceea ce vezi [de cuviință], aceea fă; Dumnezeu este [Dumnezeu] numai al celui ce se silește pe sine întru toate». Avva Or și Avva Athre nu erau din același hotar, dar pace multă s-a făcut întru dâșii, până au ieșit din trup; că mare era ascultarea lui Avva Athre și smerită cugetarea lui Avva Or. Și am făcut puține zile acolo, pândind petrecerea lor; și, printre multele lucruri minunate pe care le-am văzut, voi povesti-o și pe aceasta.

Le-a adus lor oarecine un peștișor și a voit Avva Athre să-l facă pe el bătrânului; iar pe când îl tăia cu cuțitul, l-a chemat pe el Avva Or. Iar el a lăsat cuțitul în mijlocul peștelui fără a tăia și cealaltă parte. Și m-am minunat de mare lui ascultare, că n-a zis „așteaptă până ce voi tăia peștișorul”. Și i-am zis lui: „Avva Athre, unde ai învățata această ascultare?” Și mi-a zis: „Nu este a mea, ci a starețului; iar de voiești, vino de vezi ascultarea lui”. După ce a fiert peștișorul, l-a netrebnicit pe el în chip voit și l-a pus înaintea starețului, care l-a mâncat fără a grăi ceva. Și i-a zis Avva Athre: „Bun este, Avva?” Și a răs-puns: „Bun este foarte”. Apoi i-a adus lui alt peștișor, foarte bine gătit. Și, mâncând bătrânul, a zis: „L-am netrebnicit pe dânsul, Părinte”. „Da, l-ai netrebnicit puțin”, răspunse Avva Or. Iar după aceasta mi-a zis mie Avva Athre: „Văzuși dar că ascultarea a starețului este?” Și am ieșit de la dâșii, și orice am văzut, am păzit după putere.

V.

A Sfântului Efrem

Un frate a întrebat pe un bătrân, zicând: „Starețul m-a rânduit să merg la pitărie să fac pâine fraților; iar argații, deși sunt mireni, grăiesc cele ce nu trebuie, iar eu nu

³⁰⁰ Lit.: caligraf.

³⁰¹ Om simplu, țăran, neînvățat.

mă folosesc auzind acestea; ce să fac?” Iar el i-a răspuns lui, zicând: „Ai văzut mulțimea copiilor ce învață carte unii lângă alții, și fiecare citește din tabla sa, și nu din a altuia, știind că aceea o va da dascălului său, și nu pe a altuia? Deci și tu, ia aminte de sineți și de cugetarea inimii tale. Iar de te biruești de patimi, vestește starețului, și ce-ți va zice, aceea fă; că el mai mult decât tine știe folosul tău”.

VI.

A lui Avva Isaia

De te vei trimite de starețul între străini pentru vreun lucru, zi-i lui: „Unde voiești să merg? De ce ai trebuință?” Și orice-ți va zice, aceea fă, nimic adăugând sau scăzând. Să nu faci lucru făcător de bine săracului, de nu-l vei fi întrebat mai întâi pe starețul; iar de vei face fără dânsul, într-ascuns, vei greși.

VII.

De la Sfântul Varsanufie

Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Se cuvine ca numai în cele bune, sau și întru cele de mijloc, a ne tăia voia, sau numai întru cele ce se par a ajunge călcare de porunca lui Dumnezeu? Iar dacă porunca [de la stareț] e peste așezarea mea, oare trebuie să mă lepăd, ca nu cumva mai târziu să-mi aducă scârbă și tulburare?”

Și a răspuns starețul: „Frate, cel ce voiește a fi călugăr nu trebuie să aibă voie în vreun lucru. Iar aceasta învățând-o Domnul, a zis: *Am venit în lume nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis* (Ioan 6: 38). Căci cel ce voiește să facă aceasta, iar aceea să n-o facă, sau se arată pe sineși mai priceput decât cel ce-i poruncește, acela e batjocorit de draci. Dar amândouă sunt rele și drăcești, căci întru toate ești dator să ascuți: că starețul tău care poruncește, acesta ridică judecata asupra sa, ca celui ce i se va cere seama pentru tine; iar dacă cea poruncită ți se va părea grea, întreabă-l pe dânsul și lasă lucrul

la socoteala lui.

Iar dacă cei ce poruncesc vor fi frații, și vezi sau socotești că lucru are vătămare sau este peste puterea ta, întreabă iarăși pe starețul, și cele ce-ți va zice, acelea le fă. Iar dacă vei voi ca nu numai lucrurile, ci și pe oameni să-i deosebești, necazuri îți tragi asupra-ți. Iar unde ți se pare că lucrul este bun, acolo arată ascultare fraților. Iar unde gândul se îndoieste, sau este peste puterea ta, sau unde este vătămare, spune starețului tău, și ce va socoti, aceea fă; că el știe ce face și cum să se îngrijească de sufletul tău, și așa odihnește-te, crezând că orice-ți zice ție este după Dumnezeu, iar tot ce este după Dumnezeu este folositor, și scârbă și tulburare nu aduce; că *tot pomul bun roade bune face* (Matei 17: 7)”.

Zis-a fratele: „Ce este a tăia voia?”

Răspuns-a starețul: „A tăia voia este sporire după Dumnezeu; iar aceasta înseamnă să-ți tai voia întru cele ce se par bune, și să o faci pe cea a sfinților, iar de cele rele, de la sineți să fugi, ca de cele ce sunt fără de cale”.

PRICINA A TREIZECI SI SASEA

Care este osânda neascultării și a cârtirii către cei întru Domnul învățători; și că se cade ca creștinul nicidecum a grăi împotriva sau în cuvânt a se îndreptăți, ci întru toate a sta împotriva voii sale, și așa a iubi musturarea și a nu o urî.

I.

A lui Antioh Pandectul

Fraților, nu se cuvine să cârtim în lucru bine-cuvântat, sau chiar părut nebine-cuvântat, ci bine-plecați a fi după toate și mulțumitori către Dumnezeu, și către cei ce ne poruncesc nouă după Dumnezeu; iar de cârtim întru ceva, ne vom face asemenea cu pierzătorii și cu nemulțumitorii jidovi, care au cârtit asupra slugii lui Dumnezeu, precum este scris: *Și era poporul cârtind spre Moise. Și a zis Moise: nu asupra noastră este cârtirea voastră, ci asupra lui Dumnezeu* (Ieș. 16: 2, 8), care pentru cârtirea lor au și căzut în pustie.

Încă și nepoții lor, părinteasca nemulțumire și ne-plecare cu deadinsul păzind-o, s-au pornit uneori și asupra ucenicilor Domnului, zicând: *Pentru ce mâncați și beți împreună cu păcătoșii?* (Luca 5: 30), iar alteleori au cârtit și asupra Mântuitorului, pentru că a zis: *Eu sunt Pâinea Care se pogoară din cer* (Ioan 6: 51), către carii a zis Domnul: *Nimeni nu poate veni către Mine, de nu-l va trage pe el Domnul, Care M-a trimis pe Mine* (Ioan 6: 44) – atunci adică când află pe unul ca acesta lesne plecat și recunoscător, și nu cârtitor. Așijderea au zis și lucrătorii cei dintâi ce cârteau asupra Stăpânului din pricina celor de pe urmă ce au fost chemați în al nouălea ceas: „Întocmai cu noi i-ai făcut” și celelalte, către carii Domnul a răspuns: *Prietene, nu-ți fac strâmbătate; nu cu un dinar te-ai tocmi cu mine? Ia-ți dar ce e al tău și du-te în calea ta* (Matei 20: 1-15). Unde îl trimite pe dânsul? E limpede că acolo unde sunt cei ai părții celei de-a stânga, în focul cel veșnic, cel gătit Diavolului și îngerilor lui (cf. Matei 25: 41). Aceasta e arătată și de pricina cea din urmă, prin care-i numește vicleni și pizmăreți pentru cele ce zic: *Ochiul tău este rău, pentru că eu sunt bun?* (Matei 20: 15).

II.

A lui Avva Marcu

Cel ce în ascuns amestecă întru poruncă voia sa, preacurvar este, precum s-a arătat la Înțelepciunea lui Solomon (cf. Pilde 6: 32), iar pentru lipsă de minte, dureri și necinstiri suferă.

Precum potrivnică este adunarea la un loc a apei și a focului, așa se împotrivește smereniei îndreptățirea în cuvinte.

De voiești a te mântui, iubește cuvânt adevărat, și niciodată prostește (ca un mojic) să te întorci dinspre măsură. Cuvânt adevărat a schimbat pui de năpârci, cărora le-a arătat cum să fugă de mânia ce va să vină.

Cel ce primește cuvintele adevărului primește pe Dumnezeu-Cuvântul. Că zice Domnul: *Cel ce vă primește pe voi pe Mine Mă primește* (Matei 10: 40).

Slăbănog slobozit prin pod (acoperiș) este păcătosul cel musturat de cei credincioși după Dumnezeu (cf. și Marcu 2: 4 ș.u.), care pentru credința acelora a luat iertare. Cel ce urăște musturarea este arătat că cu toată așezarea zace în patimă; iar cel ce o iubește este purtat după deprindere³⁰².

Precum cei ce înoată pe mare, cu dulceață rabdă arșița soarelui, tot așa și cei ce urăsc răutatea iubesc musturarea; căci

³⁰² Κατά πρόληψιν, trad. lit., sau „după ceea ce a ales, dobândit sau prins”. Sensul pare a fi acela că cel ce iubește musturarea se va purta cu ea întru deprinderea credinței în iertarea Domnului de care s-a zis mai-nainte, respectiv în puterea de a suferi musturarea altora și cea de sine cu nădejde în Dumnezeu. Trad. neogr.: „...cel ce iubește musturarea viețuiește rațional”. În Filocalie (Vol. 1, Despre Legea duhovni-cească, cap 151): „...iar cel ce o iubește [musturarea adică] va lupta și cu obișnuința”.

precum soarele e potrivit vânturilor, tot așa și muștrarea e potrivnică patimilor.

Cel ce nu se pedepsește cu sfătuirile și poruncile Scripturii va fi mânat de biciul calului și boldul asinului (cf. Pilde 26: 3); iar dacă și pe acestea le va lepăda, cu frâu și cu zăbală i se va strânge fălcile (cf. Ps. 31: 9)³⁰³.

III.

A Sfântului Maxim

Precum păcatul este lucrare a neascultării, tot așa lucrare a ascultării este virtutea; și precum neascultării îi urmează călcarea poruncilor și despărțirea de Cel ce a poruncit, tot așa ascultării îi urmează păzirea poruncilor și unirea cea nedespărțită prin dragoste cu Cel ce a poruncit. Iar cel ce a călcat prin neascultare porunca și a lucrat păcatul s-a despărțit pe sineși de unirea prin dragoste cu Cel ce a poruncit.

---

³⁰³ Prin *frâu* și *zăbală* Sfinții Părinți au înțeles pedepsele și ispitele cu care se frământă omul, prin care crește și se apropie de Dumnezeu; acestea se dau oamenilor ce se aseamănă cu dobitoacele, care, ca și acelea, au nevoie de frâu și zăbală, adică de pedagogia dumnezeiască arătată în osebitele rele-pățimiri prin care trece omul. Acestea, compa-rativ cu părăsirea de către Dumnezeu, sunt totuși și o binecuvântare pentru om. Prin *fălci* însă, ca sinecdocă, Părinții au înțeles omul întreg, adică prin parte, întregul.

PRICINA A TREIZECI SI SAPTEA

Că nu se cade a osândi pe învățător, măcar de ar face lucruri potrivnice celor pe care le învață; căci mulți ucenici, la dascăli lenevoși încredințându-se, neosândindu-i pe dânșii, ci întru Domnul supunându-se, s-au mântuit, iar de multe ori și pricină de mântuire se făcură învățătorilor lor.

I.

Din Pateric

1. Era un sihastru oarecare cu multă dreaptă-socoteală; și voia să rămână la Chilii, dar încă nu aflate una; iar alt bătrân, aflând despre sihastru și având mai departe o chilie deșartă, l-a rugat să șadă în chilia aceea până se va afla alta; iar el, ducându-se, a șezut într-însa. Iar unii din cei ai locului veneau la dânsul ca la un străin, aducând ce putea fiecare, iar el, primindu-i, îi mângâia pe dânșii. Iar bătrânul care îi dăduse chilia a început a-l pizmui, a-l grăi de rău și a zice: „Eu am atâția ani de când cu multă nevointă stau aici, și nimeni nu vine la mine, iar această lipitură³⁰⁴, puține zile are, și iată câți vin la dânsul!” Și i-a zis ucenicului său: „Du-te și zi-i lui «du-te de aici, că am trebuință de chilie»”.

Iar ucenicul, venind la dânsul, i-a zis: „Starețul meu te întreabă cum te afli?” Iar el a zis: „Să se roage pentru mine, că se îngreuiază stomacul meu”. Și, întorcându-se către cel ce l-a trimis, a zis: „Bătrânul zice: «Iată, văd altă chilie, și mă voi duce la ea»”. Iar după două zile îi zice iarăși ucenicului: „Du-te de-i zi lui: «Dacă nu te vei duce, voi veni cu bățul și te voi scoate»”. Iar fratele, ducându-se iar, a zis sihastrului: „Starețul meu a auzit că ești bolnav și s-a întristat, și m-a trimis ca să te cercetez”. Răspuns-a acela: „Zi-i lui: «Prin rugăciunile tale, bine-mi este»”. Deci a venit la starețul său și i-a zis: „Până duminică ies, cu vrerea lui Dumnezeu”.

Iar dacă a venit duminica și sihastrul n-a ieșit din chilie, luând bătrânul bățul, s-a dus să-l bată și să-l gonească. Mergând el, i-a zis lui ucenicul lui: „Să merg eu înainte, ca nu cumva să se afle cineva acolo și să se smintească”, iar el i-a dat voie. Și, mergând fratele înainte, i-a zis sihastrului: „Starețul meu vine să te mângâie și să te ia în chilie”. Iar acela, cum a auzit dragostea bătrânului, a ieșit întru întâmpinarea lui și i-a făcut lui metanie de departe, zicând: „Eu vin la sfinția ta, nu te osteni, părinte!”

Iar văzând Dumnezeu lucrarea mai bună a tânărului, a umilit pe starețul lui, care, lepădând toiagul, alerga spre sărutarea lui. Și l-a sărutat pe dânsul și l-a dus în chilie, de ca și cum n-auzise nimic din cele ce zisese el. Și i-a zis ucenicului: „Nu i-ai zis nimic din cele ce ți-am zis ție?” Iar el a zis: „Nu”. Și aceasta auzind bătrânul, foarte s-a bucurat și a cunoscut că a vrăjmașului era piz-ma; și atunci a odihnit pe sihastru. Iar după aceasta, a căzut la ucenicul lui, zicând: „Tu să-mi mie acum părinte, iar eu ucenicul tău; căci prin lucrarea ta sufletele amândurora s-au mântuit”³⁰⁵.

2. Povestit-a oarecine din stareți că era un bătrân oarecare bețiv, și lucra câte o rogojină pe zi pe care o vindea în sat, după care bea prețul ei. Iar mai pe urmă a venit un frate la dânsul care a petrecut cu dânsul, și lucra și el o rogojină în toată ziua, pe care și pe aceea o lua bătrânul și bea prețul amândurora, iar fratelui îi aduce seara puțină pâine. Și, făcând el aceasta timp de trei ani, fratele nu

³⁰⁵ Iată cum neascultarea poate uneori da naștere la odihnă și înțelegere între frați! Precum s-a mai zis de atâtea ori în Everghetinos, ascultarea e în cele din urmă după Dumnezeu, și mai puțin după om.

³⁰⁴ Acest impostor.

i-a grăit nimic. Iar după aceasta a zis și fratele întru sineși: „Iată, gol sunt, și pâinea mea cu lipsă o mănânc; deci, sculându-mă, mă voi duce de aici”. Și iarăși gândea întru sineși, zicând: „Unde să mă duc? Voi ședea iarăși; că eu de obște lui Dumnezeu șed”. Și îndată s-a arătat lui îngerul, zicând: „Nicidecum să nu te duci, că vin mâine la tine”.

Iar a doua zi a rugat fratele pe bătrânul, zicând: „Părinte, nicidecum să nu te duci astăzi undeva, că acum îmi vin cei ce mă vor lua”. Iar dacă a venit ceasul în care bătrânul trebuia să se ducă, a zis lui: „Au zăbovit, fiule, nu mai vin astăzi”. Iar el a zis: „Nu, părinte, negreșit vin”. Și, încă grăind cu bătrânul, a adormit. Și, văzând bătrânul, a început a plânge, zicând: „Vai mie, fiule, că în mulți ani sunt de când trăiesc în lenevire, iar tu în puțină vreme sufletul ți l-ai mântuit întru răbdare”. Și de atunci s-a înțeleptit și el, și iscusit s-a făcut.

II.

A Sfântului Efrem

Fraților, se cuvine ca cei ce sunt ucenici să nu fie nicidecum neascultători sau împotriva-grăitori către cei întru Domnul învățatori, ci toată smerita cugetare a o arăta înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. Iar de se va întâmpla ca învățătorul cu cuvântul să propovăduiască fapta bună, iar de lucrare a se cam lenevi, să nu dăm, din această pricină, încăpere Satanei spre surparea sufletului nostru, ci să ne aducem aminte de Cel ce a zis: *Pe scaunul lui Moise au șezut cărturarii și fariseii; deci toate câte vă vor zice vouă a face, faceți, iar după lucrurile lor să nu faceți, că ei zic și nu fac* (Matei 23: 2-3).

Încă și Apostolul Petru poruncește, zicând: *Nu numai celor buni și blânzi să ne supunem, ci și celor aspri, că aceasta este har [plăcut] la Dumnezeu: dacă pentru știința lui Dumnezeu rabdă cineva scârbă, pătimind fără dreptate. Că ce laudă este dacă, greșind și pedepsindu-vă, veți răbda? Dar dacă bine făcând și pătimind veți răbda, aceasta este har înaintea lui Dumnezeu. Că spre aceasta v-ați chemat, pentru că și Hristos a pățimit pentru noi, nouă lăsându-ne pildă, ca să*

urmați urmelor Lui, Care păcat nu a făcut, nici s-a aflat vicleșug în gura Lui, Care ocărându-Se, împotriva nu au ocărât, pătimind, nu a îngrozit, ci Se lăsa Celui ce judecă cu dreptate (I Pt. 2: 18-23). Să aveți, fraților, și pilda smeritei cugetări a Proorocului Samuil, că nu s-a înălțat cu inima asupra lui Eli preotul: măcar că atâtea și atâtea a auzit de la Dumnezeu despre el, se smerea sub mâna lui (cf. I Împ. 3: 1-21).

Deci să ne facem ai [vrednici] mântuirii noastre, iubiților, gata fiind spre metanie pentru tot lucrul pe care-l auzim, mai vârtos de la stătătorul-înainte cel întru Domnul. Că precum apa stinge focul, tot așa metania [plecăciunea, pocăința] curată stinge mânia și iuțimea o întoarce. Să te plece pe tine căpetenia celor cincizeci din vremea lui Ilie, care, prin smerita cugetare împlânzind pe proorocul, s-a izbăvit de mânie alături de cei ai lui (IV Împ. 9: 15). Aveți dar, iubiților, ascultare în toate după Domnul către înainte-stătătorul, și păziți cuvintele lui până în sfârșit, și să nu treceți vreodată cu vederea graiul gurii lui, și va fi cu voi Cel ce a zis: *Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Matei 18: 20). Iubiților, de se vor face egumenii noștri aspri către noi – care, o, să nu fie! –, noi întru bună conștiință să le slujim lor *ca Domnului*, și nu ca oamenilor, știind că *de la Domnul vom lua plata*.

III.

Din Pateric

Era un bătrân oarecare locuind în chiliile ce se zic „pustnicești” din afara Alexandriei; și era bătrânul foarte țăfnos și puțin cu sufletul. Și auzind despre dânsul un frate mai tânăr, așază legământ cu Dumnezeu, zicând: „Doamne, pentru toate cele lumești pe care le-am făcut, mă duc ca să petrec cu bătrânul, și-i voi sluji și-l voi odihni pe dânsul”. Și îl ocăra bătrânul ca pe un câine în toate zilele. Iar văzând Dumnezeu smerenia și ascultarea fratelui, i-a arătat lui după șase ani de supunere sub bătrânul, în somn, pe oarecine ținând o hârtie mare, a cărei jumătate era ștearsă, iar cealaltă

era scrisă. Și arătând fratelui hârtia, îi zicea: „Iată, jumătate din datoria ta o a șters Stăpânul Dumnezeu, nevoiește-te și pentru celelalte”.

Și era alt stareț duhovnicesc locuind aproape de dânsul, care cunoștea cele despre fratele; și negreșit auzea cum se mânia și cum îl necăjea bătrânul pe fratele fără dreptate, și cum fratele îi făcea metanie, iar bătrânul nu făcea pace cu dânsul. Iar când acest duhovnicesc stareț se întâlnea cu fratele, îl întreba pe el: „Ce este, fiule? Cum ai trecut ziua? Oare am câștigat ceva? Oare am șters ceva de pe hârtie?” Iar dacă se întâmpla să treacă vreo zi fără să fie ocărât, sau bătut, sau gonit de bătrânul, se ducea către starețul, vecinul său, seara, și zicea plângând: „Vai mie, Avva, că rea îmi fuse ziua de astăzi, că n-am câștigat nimic, ci întru odihnă am trecut!” Iar după alți șase ani, a răposat fratele. Și adeverea acest duhovnicesc stareț: „L-am văzut pe dânsul cu mucenicii fiind, și cu îndrăznire multă pentru starețul său rugând pe Dumnezeu și zicând: «Doamne, precum pe mine m-ai miluit prin acela, miluiește-l și pe el pentru îndurările Tale cele multe, pentru [prin] mine, robul Tău!»” Iar după patruzeci de zile l-a luat către sineși și pe starețul său în locul odihnei. Iată dar ce îndrăzneală dobândesc cei ce pentru Dumnezeu rabdă necazuri.

PRICINA A TREIZECI SI OPTA

*Pentru că cei ce iau aminte de sineși și la Pronia lui Dumnezeu, harul de multe ori și prin
mojici și necunoscători îi învață cele cuviincioase, și cum că cei smerit cugetători nu se leapădă
a învăța nici de la oricine peste care se întâmplă a da.*

I.

Din viața Sfântului Efrem

Marele Efrem, de-a pururea îndeletnicindu-se întru Dumnezeieștile vedenii, și cu mintea Ziua Judecării neîncetat privind-o și plângând neîncetat, se depărta și el, precum Psalmistul (Ps. 54: 8), fugind de toată tulburarea vieții, și de toată furtuna și valul dându-se în lături; și prin pustie sălășluindu-se, și loc după loc schimbând, pentru zidirea și folosul sufletelor – ca cel ce și de Dumne-zeiescul Duh se mișca – a lăsat odinioară pământul care l-a născut – după cum dumnezeiescul Avraam, și acestuia poruncindu-i-se – și s-a dus în cetatea Edessei³⁰⁶, o dată adică ca să ajungă a se închina la Sfintele Moaște și la locurile cele dintru dânsa, iar a doua pentru vorbirea cu vreun bărbat din cei cuvântăreți [învățați], ca din rodul cunoștinței lui să se împărtășească, care lucru îl și cerea de la Dumnezeu, zicând așa: „Iisuse Hristoase, Stăpâne și Doamne al tuturor, învrednicește-mă ca, intrând în cetatea Edessa, cu un bărbat ca acesta să mă întâlnesc, care să fie îndestulat a-mi vorbi mie cele spre zidirea și folosul sufletului”.

Așa rugându-se, de vreme ce era lângă intrările cetății și pe poartă intra, era îngrijat și luător-aminte, pândind și îngrijindu-se de cum s-ar putea apropia de un bărbat ca acesta, ce să-l întrebe pe dânsul și de ce fel de folos să se îndulcească. Așadar, cu îngrijirea pășind, deodată l-a întâmpinat

o femeie, iar aceea era curvă; iar lucrul acesta era negreșit al lui Dumnezeu – al Celui ce, de multe ori, tainic și negrăit prin cele potrivnice cele de folos le iconomisește. Deci așa Sfințitul Efrem, afară de toată nădejdea [în chip neașteptat] întâlnindu-se cu curva, stătea uimit și întins [cu ochii ațintiți] către dânsa uitându-se, slăbind și pătimind întru sine la suflet cum că nu după rugăciune, ci mai vârtos cu totul împotrivă s-a întâmplat cererea. Iar ea, așa uitându-se și privindu-l, *mai iute* iarăși pe dânsul punea ochiul.

Iar de vreme ce așa până la aproape un ceas unul la altul se uitau, vrând Marele pe dânsa a o înfrunta și întru sfiala cea cuviincioasă femeilor a o aduce, a zis: „Dar ce? Au nu te rușinezi, femeie, așa cu ochi înfipti uitându-te la noi?” Iar aceia a zis: „Dar mie așa îmi este cu cuviință a privi către tine, căci din tine și dintr-a ta coastă sunt luată, iar tu nu către noi [femeile, curvele], ci mai vârtos către pământ se cuvine a te uita, dintru care te-ai și luat”. Acestea afară de toată nădejdea [așteptarea] auzindu-le Efrem, mult îi mulțumea femeii pentru folosul adus, și lui Dumnezeu fierbinte îi înălța mulțumiri, Celui ce de multe ori mai mult folos poate să aducă prin cele afară de nădejde decât prin nădejde.

II.

Din viața Cuviosului Pahomie

1. Înțelegând Marele Pahomie priceperea întru toate a lui Teodor, ucenicul său – care, deși tânăr era, nu precum cei tineri avea cugetarea, și pe alții mai slabi în nevoiță îi îndemna –, foarte se bucura de dânsul. Toți cei ai mănăstirii aveau obiceiul ca în fiecare seară, într-un loc anume al mănăstirii adunându-se, să asculte învățătura Marelui;

³⁰⁶ Edessa era o cetate a Mesopotamiei, în care Sfântul Efrem a întemeiat o școală teologică în anul 353. Această cetate a fost condusă anterior de împăratul Avgar, cel ce a cerut și a primit Icoana nefăcută de mână a Domnului (Sfântul „Mandilion” [Sfânta Mahramă]) (*nota trad. neogre.*).

iar strângându-se odată toți spre aceasta, a poruncit lui Teodor – tânăr fiind el, precum s-a zis, și trecând încă de douăzeci de ani – să grăiască fraților cuvântul lui Dumnezeu³⁰⁷; iar el, îndată și fără de nicio grăire-împotrivă sau neascultare, deschizându-și gura sa, le-a grăit lor multe [cuvinte] îndemnătoare spre folos.

Iar unii din bătrânii cei mai vechi, văzând ceea ce se făcu, n-au voit să-l asculte pe dânsul, zicând unii către alții: „De vreme ce nou-începătorul acesta ne învață pe noi, nu-l vom asculta”. Și, părăsind adunarea, s-au dus fiecare la chilia sa. Iar după ce s-a plinit învățătura, trimițând Marele, i-a chemat pe dânșii. Și, venind ei către dânsul, i-a întrebat, zicând: „Pentru care pricină, lăsând auzirea, v-ați dus în chiliile voastre?” Iar ei au zis: „Dar [cum se face că] pe un copil l-ai pus învățător la atâția bătrâni care de multă vreme trăiesc în mănăstire?”

Acestea auzind Marele, a oftat tare și, mult posomorându-se, a zis către dânșii: „Știți de unde a intrat începătura răutăților din lume?” Au zis ei: „De unde?” Zis-a lor: „Din mândrie, prin care și luceafărul cel ce răsărea de dimineață a căzut din cer și s-a sfărâmat pe pământ; așijderea prin aceasta a căzut și Nabucodonosor, împăratul Babilonului, care apoi a locuit împreună cu fiarele. Sau n-ați auzit cea scrisă: *Că urâciune este la Dumnezeu tot cel înalt cu inima* (Pilde 16: 5) și că *cel ce pe sine se înalță, acela se va smeri, iar cel ce se smerește, acela se va înălța* (Matei 23: 12)? Deci, necunoscând acestea, v-ați prădat de Diavolul, toată bunătatea voastră pierzând-o. Că *maică și începere a tuturor răutăților* este mândria; căci nu pe Teodor lăsându-l v-ați dus, ci, de cuvântul lui Dumnezeu fugind, de Duhul Sfânt v-ați despărțit, iar acum cu adevărat de toată

jalea sunteți vrednici! Cum n-ați priceput că Satana era cel ce vă ajuta vouă a veni întru aceasta?

O, mare minune! *Dumnezeu S-a smerit pe Sineși făcându-Se ascultător până la moarte pentru noi* (Filip. 2: 8), iar noi, smeriți³⁰⁸ fiind după fire, ne îngâmfăm; Cel din fire înalt și mare foarte *prin smerenie* lumea o a ocrotit³⁰⁹, putând și numai cu vederea pe toate a le arde, iar noi, cei ce pământ suntem și cenușă, și orice altceva mai de nimic decât acestea, ne îngâmfăm, necunoscând că *dintru aceasta* ne trimitem pe înșine întru cele mai de jos ale pământului. Au nu m-ați văzut pe mine cu multă luare-aminte ascultând? Că zic vouă că eu m-am folosit foarte ascultându-l pe dânsul; căci nu ca ispitindu-vă pe voi i-am poruncit lui a grăi vouă, ci așteptând ca și însumi să mă folosesc.

Dar cu mult mai vârtos *vouă* vi se cuvine a asculta cu smerită cugetare de dânsul! Întru adevăr zic că eu, cel în Domnul părintele vostru, ca neștiindu-mi dreapta sau stânga, așa îl ascultam pe dânsul. Deci înaintea lui Dumnezeu vă zic vouă: că de nu prea mare pocăință pentru greșeala aceasta veți arăta pentru a vi se ierta vouă greșeala, întru pierzare veți fi, iar din pricina acestei prea rele începeri ce s-a făcut întru voi, nu veți înceta până când nu veți ajunge întru cea mai de pe urmă hotărâre a osândirii”.

Cu aceste cuvinte – din destul strepezind [cauterizând] rana mândriei –, *cu măsură* îi mângâia, tămăduindu-le boala, căci era și aspru când trebuia, și bun când vremea o cerea, muștrând și pornind spre bunătate pe cei ce greșesc.

2. Altădată, intrând Cuviosul, a șezut la locul țesătorilor de rogojini; și, venind un copil rânduit spre slujba săptămânii, a văzut pe Marele lucrând și i-a zis lui: „Nu suci așa fâșia; rău lucrezi. Avva Teodor țese într-alt chip”. Iar el, sculându-se, i-a zis lui: „Dar învață-mă, fiule, meșteșugul”. Și, învățându-l iarăși, a șezut cu bucurie multă, scârbind și

³⁰⁷ Precum am mai zis într-o altă notă, călugării din vechime (iar astăzi, numai în unele mănăstiri, cu deosebire în cele din Grecia) se adunau într-un loc, sau făceau sinaxă, pentru a grăi cele duhovnicești, dar și alte lucruri. Lucru de mare plâns este că aceasta nu se mai întâmplă și astăzi în toate mănăstirile.

³⁰⁸ În sensul de „ca unii de jos”, „mici”, „precari”.

³⁰⁹ περιποιήσατο = dobândit, păstrat, ținut în nepriemduire.

întu aceasta duhul mândriei. Căci de ar fi avut cuget trupesc, nu s-ar fi plecat, ci l-ar fi certat ca pe unul ce grăia peste măsura sa.

III.

Din viața Sfântului Arsenie

1. Marele Arsenie, deși mare era la cunoștință – și la cea dinafară zic, și la cea a noastră [creștinească] – și pe toți, precum se zicea, cei de atunci cu învățătura și cu fapta bună îi covârșea – pentru care și înaintea multora s-a cinstit pentru a învăța pe copiii împăratului Teodosie, pe Onorie și pe Arcadie –, însă, chiar într-acest fel fiind, și în schit multă vreme nevoindu-se, și prin bogăția smereniei Dumnezeiasca cunoștință mai mult la sineși luând-o, nici pe cei mai moji-coși [puțin învățați], nu se rușina a-i întreba și fiecare folos cu puțință de la dânsii a-l dobândi. Odată, văzând-l pe dânsul oarecine întrebând pe un călugăr egiptean pentru gânduri, și răspunsuri de la dânsul luând, întru minune hotărând ceea ce a văzut, îl întreabă de pricină, iar el [Arsenie] a răspuns: „Din învățatură adică din destul m-am împărtășit, nu tăgăduiesc, însă mărturisesc că alfavita [abecedarul] acestui mojiic încă nu l-am învățat”, prin acest răspuns însemnând pe cea după Dumnezeu faptă și cunoștință.

2. Altădată, aproape de râu venind minunatul Arsenie și vrând a trece cu luntreă, o femeie arăpoaică s-a apucat de jocul lui, iar el, cumplit și iute certând-o pe dânsa, aceea a zis: „Dacă monah ești, Arsenie, du-te în munte”. Care grai nu fără de folos i s-a părut a fi lui Arsenie.

IV.

Din Pateric

1. Odinioară, Avva Antonie a primit scrisoare de la împăratul Constantin ca să vină la Țarigrad [Constantinopol], și socotea ce va face. Și a zis către ucenicul său Pavel: „Datori suntem să mergem”. Iar el i-a zis lui:

„De vei merge, Antonie te vei chema, iar de nu vei merge, Avva Antonie”. Și l-a ascultat pe dânsul și nu s-a dus.

2. Un frate l-a întrebat odată pe un monah mic, adică de vârstă mică, despre folosul vorbirii. Iar el a răspuns: „Dacă cuvintele vorbirii sunt pălăvrăgeală, ferește-te de ele, dacă sunt de folos, folosește-te de pricină și vorbește; dar oricât de folositoare ar fi, nu vorbi multă vreme, ci fii iute și rupe vorbirea, și așa vei avea odihnă”.

3. Zis-a Avva Olimpie: „S-a pogorât odată un popă elin în Schit și a venit în chilia mea și a dormit; și, văzând petrecerea călugărească, mi-a zis mie: „Așa petrecând, nimic nu vedeți de la Dumnezeu vostru?” Și i-am zis: „Nu”. „Noi, zis-a acela, când slujim dumnezeului nostru, nimic nu ascunde de noi, ci ne descoperă nouă tainele sale, și voi, atâtea privegheri făcând, liniștiri și postiri, zici că nimic nu vedeți? Dar aceea că nimic nu vedeți, e negreșit pentru că aveți gânduri rele în inimile voastre, și acelea vă despart pe voi de Dumnezeu vostru, și pentru aceasta nu vă descoperă vouă tainele Sale”. După aceasta, m-am dus și am vestit bătrânilor graiurile popii celui elin. Iar ei s-au minunat și au zis: „Așa este; că gândurile cele necurate despart pe om de Dumnezeu”.

4. Zicea Avva Macarie: „Când eram mai tânăr, foarte măhnindu-mă în chilie³¹⁰, am ieșit în pustie, zicând gândului meu: «Pe oricine voi întâlni, voi întreba pentru folos». Și am aflat pe un copil pascănd vacile, și i-am zis lui: «Ce să fac, copile, că mi-e foame?» Răspunsu-mi-a acela: «Dar mănâncă!» Și i-am zis: «Am mâncat, dar iar mi-e foame». Zisu-mi-a mie copilașul: «Dar mănâncă iar!» Iar eu i-am zis lui: «De multe ori am mâncat, și iar mi-e foame». Iar atunci mi-a zis: «Avva, doar nu ești asin, nu? Că [văd că] totdeauna vrei să mănânci!» Și, folosindu-mă, m-am dus”.

5. Zis-a un bătrân: „Mai mult voiesc a mă învăța decât a învăța”.

6. Zis-a Avva Macarie către Avva Zaharia: „Spune-mi, ce este lucrul

³¹⁰ Lit.: „cuprins foarte de akedie eram”.

călugărului?” Răspuns-a lui Zaharia: „Pe mine mă întrebi, Părinte?” Zis-a Avva Macarie: „Mă vestesc spre tine, fiule Zaharie, că este cineva îmboldindu-mă pe mine a te întreba pe tine”. Zis-a lui Zaharia: „După mine, Părinte, pe sine a se sili întru toate, acesta este lucrul călugărului”³¹¹.

---

³¹¹ Acest îndemn, pe care-l găsim și în alte locuri din Pateric, e unul care ar putea alunga presupusele deosebiri, chipurile foarte însemnate, dintre monahi și mireni. *Silirea întru toate* e poruncă (cf. și Matei 11: 12) pentru toți. Căci dacă Dumnezeu ne-a îmbogățit deplin întru toate, în tot cuvântul și în toată cunoștința (I Cor. 1: 5), și noi trebuie să ne silim întru toate cu toată puterea dată de Dumnezeu cu care noi suntem datori să ne silim - indiferent de măsura sau lucrarea deosebită a unuia sau altuia - *la ce este bine, spre zidire* (Rom. 15: 2).

PRICINA A TREIZECI SI NOVA

*Se cuvine credinciosul să nu se bizuie pe sine, ci a crede că prin duhovnicescul său
părinte se mântuiește și se înputernicește spre toată bunătatea,
și așa a se sârgui la rugăciunile sale, că mult pot.*

I.

A lui Grigorie Dialogul

Libertin, ucenicul dreptului Onorat, despre care și într-alte capete s-a scris, care și egumenia lui Onorat o a moștenit, după porunca egumenului său a plecat din mănăstire pentru o treabă oarecare; iar pentru dorul ce-l avea pentru cel întru sfinți Onorat, oriunde Libertin se ducea vreodată, s-a obișnuit să poarte în sânul său papucul învățătorului său. Ducându-se el în Ravenna³¹², s-a întâmplat să dea peste o femeie ce ducea trupul fiului ei cel săvârșit; văzându-l aceasta pe Libertin, și crezând că este rob al lui Dumnezeu, cu dorul fiului ei - al celui ce se sfârșise - îmbătându-se, a apucat de frâu calul lui și cu jurămintele zicea că nicidecum nu-l va lăsa să se ducă de nu va învia pe fiul ei. Iar acela, iscus neavând pentru o minune ca aceasta, s-a mirat de jurământul cererii ei. Pentru aceasta, pentru covârșirea smeritei cugetări, voia să se abată de la femeie; dar pentru că femeia nu-l slăbea, s-a biruit de milostivire. Pogorându-se de pe cal și plecând genunchii, și mâinile la cer întinzându-le, și scoțând din sânul său papucul pe care-l ducea, l-a pus pe pieptul copilului celui mort. Și, rugându-se el, sufletul copilului s-a întors în trup și îndată a înviat. Și apucându-l de mână, l-a dat mamei care îl plângea; iar după aceasta s-a dus în calea lui.

³¹² Ravenna este un oraș în Italia cu deschidere la Marea Adriatică, care în vremea lui Onorie a devenit capitala Imperiului Roman de Apus. În 539, împăratul Justinian a ocupat-o prin Velisarie, generalul său, iar de atunci, aici s-au construit importante edificii bizantine (*nota trad. neogr.*).

Petru

Deci ce zicem că este aceasta? Sfințenia lui Onorat a făcut cu puțință o minune ca aceasta, sau cererea lui Libertin?

Grigorie

Întru arătarea unei minuni ca aceasta, împreună cu credința femeii s-a arătat și puterea amândurora, și pentru aceasta mi se pare mie că a putut Libertin să facă aceasta; căci nu atât cu puterea dascălului, cât mai vârtos cu puterea sa a crezut că o va face, dar cu papucul dascălului pe care l-a pus pe pieptul mortului, socotind adică că aceasta va putea împlini ceea ce el a cerut; că și Elisei, ducând jocul dascălului său și venind la Iordan, a lovit cu el o dată, dar apoc nicidecum nu s-a despărțit, dar de îndată ce a zis „unde este Dumnezeu lui Ilie?” și iarăși râul lovindu-l cu jocul dascălului, atunci a făcut drum prin mijlocul apelor (cf. IV Împ. 2: 14). Pricepi, Petre, cât poate smerita cugetare întru puterile [minunile] care se fac? Căci atunci a putut să facă o putere la fel ca și dascălul său, când a scăpat [alergat cu gândul] către acela, și numele aceluia cu credință l-a chemat.

II.

Din viața Sfântului Grigorie Făcătorul de Minuni

Odinioară, Marele Grigorie, cu cei ce erau împreună cu dânsul după obicei lui Dumnezeu rugându-se în munte³¹³, de

³¹³ Atunci când era prigonit de idolatri, dumnezeiescul Grigorie, împreună cu ucenicul și diaconul său pomenit aici, se refugia pe acest munte aflat în apropierea Neocezareei;

năprasună, de frică și tulburare cu totul umplându-se, arătat era celor de față cum că el se minuna și se spăimânta prin oarecare vedenie, iar cu auzul lua aminte de ca și cum un sunet ar fi trecut către dânsul; și, trecând vreme nu puțină, în care el petrecu în mijloc nemișcat și neplecat, apoi, ca și cum spre bine părănd că se preface vedenia care zăcea înainte, s-a întors iarăși întru cea [petrecrea] obișnuită, și a lăudat pe Dumnezeu cu luminat glas, grăind cuvânt de mulțumire și de biruință: *Binecuvântat este Dumnezeu, Care nu ne-a dat pe noi spre mâncare dinților lor* (Ps. 123: 6).

Iar cei dimprejurul lor, întru minune [minunare] aflându-se și poftindu-l a-i înștiința ce fel de minune ar fi aceasta ce se făcu în ochii lui, Sfântul, precum se zice, le-a spus acestea: „Am văzut cum cu mare cădere a căzut Satana lovit de un tânăr, Troadie cu numele, care, adus fiind de muncitori la necredinciosul dregător, după multe chinuri cu cununa muceniei s-a încununat”.

Spăimântându-se de auzire, ucenicul care era împreună cu Sfântul - pe care, de curând crezând, acesta l-a așezat diacon al Dumnezeieștilor Taine - nicidecum cutezând a nu da crezare celor spuse, socotea deopotrivă că e mai presus de puterea omenească ca pe cele ce erau departe, în cetate (niciun om vestindu-i deosebi), de ca și cum ar fi de față, lângă lucruri, să le spună celor de față, cele ce adică se fac acolo; pentru aceasta rugător se făcu dascălului său a i se da voie ca cu ochii să vadă cele lucrute, și a nu se opri de dânsul a ajunge la locurile acelea unde se făcuse minunea³¹⁴.

Iar el zicând că înfricoșat lucru este a merge în mijlocul ucigașilor și primejdios întru a pătimi ceva din ispita potrivnicului, diaconul zicea că îndrăznește la ajutorul rugăciunilor lui, grăind acest glas către dânsul: „Tu pune-mă înaintea lui Dumnezeu, și așa nicio frică dinspre vrăjmaș nu se va atinge

de mine”. Iar el, ca pe un împreună-călător pe ajutorul lui Dumnezeu prin rugăciune trimițându-l, diaconul, nădăjduit fiind, a pornit pe cale, neîntorcându-se către niciunul dintre ei.

Seara, ajungând înlăuntrul cetății și ostenit fiind de călătorie, a socotit lucru de nevoie ca prin baie să tămăduiască osteneala. Locul acela era stăpânit de un drac oarecare ucigaș de oameni ce se încuiba în baie, a cărui putere făcătoare de stricăciune se făcea lucrătoare întru întunerice asupra celor ce se apropiau. Pentru aceasta, nepășită și nelucrătoare [închisă] era baia aceea după apusurile soarelui; lângă aceasta stând diaconul, poftea pe rânduș [îngrijitor] să-i deschidă intrarea și a nu-l lipsi de mângâierea cea din baie.

Acela însă a mărturisit că nimeni din cei ce îndrăznesc asupra apei în acea vreme nu iese pe picioarele sale, ci pe toți, după ce se înserează, îi stăpânește dracul, și că nu puțini din necunoștință au pățimit [răni] netămăduite, carii, în loc de cea nădăjduită răsuflare, le-au urmat plânsuri, tânguiri și mormânturi. Acestea și unele ca aceste povestind, acela cu nimic mai vârtos nu slăbea din poftire, ci sta în tot chipul silindu-l pe dânsul ca să fie primit înlăuntru. Iar el, ca să nu se primejduiască cu necunoștința străinului, a luat ceva câștig de la dânsul, căruia și dându-i cheia, s-a dus în calea lui.

Dezgolindu-se diaconul și intrând înlăuntru, năpădiri în multe chipuri de frici și spaime se făceau de la drac, arătându-se tot felul de năluciri înfocate și fumegoase cu firea; acestea se făceau în formă de oameni și de fiare înaintea ochilor, în auzuri sunându-i, la năduf apropiindu-se și împrejurul trupului vărsându-se, iar el, însemnarea înainte punând-o (însemnare cu sfânta cruce) și numele lui Hristos chemându-l, a trecut de cea dintâi încăpere fără a pătimi ceva.

Iar intrând în cea mai dinlăuntru încăpere, cu mai înfricoșate vedenii se întâlnea, dracul făcându-și lucrarea mult mai înfricoșată; deodată, i se păru că încăperea se clătina de un cutremur, fața [podeaua] încăperii părea că se rupe de jos, iar o văpaie

aceasta era o cetate din Capadocia, Asia Mică, pe țărmul Mării Negre (nota trad. neogr.).

³¹⁴ Cu alte cuvinte: *Cred, Doamne, ajută necredinței mele* (Marcu 9: 24).

de foc se arăta zvârlind din apă scânteii. Iar el iarăși, cu aceeași armă și însemnare, cu al lui Hristos nume și cu ajutorul rugăciunilor dascălului său, pe cele înfricoșate din cele arătate și făcute lui de îndată le-a risipit. Iar îmbăindu-se el și grăbindu-se către ieșire, dracul i se punea iarăși în cale-i, ținându-i acum ușa; dar el și pe aceasta o oprișe a se dezlega [distruge] tot prin aceeași putere – ușa dând loc însemnării. Iar de vreme ce de la mintea lui se dădură toate în lături, dracul a strigat către dânsul cu glas omenesc [zicându-i] că nu luiși să-și socotească puterea aceea prin care a scăpat de pierzare; căci glasul celui ce l-a pus pe dânsul înaintea Păzitorului, acela i-a dăruit nepătimirea [biruirea înfricoșărilor]³¹⁵.

Deci astfel mântuindu-se, precum s-a zis, spaimă mare a dat păzitorilor locului, cum unul adică din cei ce au îndrăznit a intra în apă după ceasul acela să se arate printre cei vii. Iar după ce a povestit acestora cele despre sine și în ce chip și-a făcut cunoscute vitejiile mucenicilor celor din cetate – în ce chip le-a povestit Marele petrecând în pustie – adăugând și minunile cele despre dânsul – prin cele ce a văzut, prin cele ce a auzit și prin cele ce prin iscusul său a

cunoscut puterea credinței Marelui pe care dracul o a mărturisit – a alergat iarăși către dascălul său, lăsând celor din vremea sa și celor de după aceștia păzire de obște³¹⁶ prin care cineva prin cei sfințiți se poate pune înaintea lui Dumnezeu; iar acum este³¹⁷ la toată Biserica, dar mai vârtos un glas ca acesta este pomenire a ajutorului cel făcut atunci bărbatului de către Grigorie.

III.

Din Pateric

1. Zicea Avva Daniil: „M-a chemat Avva Arsenie și mi-a zis: «Odihnește pe aproapele tău, ca, atunci când se va duce către Domnul, să se roage ție și bine ție și se va face»”.

2. Un frate a venit de la Schit la Avva Ammun și i-a zis lui: „Mă trimite părintele meu spre slujire [unde va departe], și mă tem de curvie”. Zis-a lui bătrânul: „În orice ceas îți va veni ție ispita, zi așa: «Dumnezeul puterilor, cu rugăciunile părintelui meu, izbăvește-mă!»” Deci într-una din zile, o fecioară a încuiat ușa în urma lui³¹⁸, iar el a zis cu glas mare: „Dumnezeule, cu rugăciunile părintelui meu, izbăvește-mă!” Și – o, minune! – îndată s-a aflat pe calea Schitului.

3. Un stareț avea un slujitor locuind în sat. Și s-a întâmplat odată ca slujitorul să zăbovească și să nu vină după obicei, starețului lipsindu-i cele de trebuință. Și încă mai zăbovind el, trebuințele i-au lipsit cu totul, mai ales rucodelia pe care o lucra în chilie. Și așa se strâmtora, neavând nici ce lucra, nici cele de hrană. Și a zis ucenicului său: „Vrei să te duci în sat?” Iar el a zis: „Precum voiești, așa voi face”. Căci și fratele se temea de sat, din pricina smintelii. Iar ca să nu se facă neascultător de părintele său, a primit să se

³¹⁵ La acest pasaj din urmă, mai dificil, *trad. neogr.* parafrazează astfel: „Căci acest glas este cel ce în vârtutea căruia a putut scăpa de nenorociri, glasul celui ce-l încredințase pe el păzirii Celui care numai El poate cu adevărat să ne păzească (adică al lui Dumnezeu)”. Despre un drac care locuia într-o baie se scrie și în Vol. II, în care baie cel care-l biruiește pe drac este Sfântul Apostol Ioan. Astăzi dracii nu trebuie să se mai ostenească să-și găsească locuri înspăimântătoare, acestea fiind orchestrate în chip fidel de ucenicii lor – creatorii de „media” –, care ostenitori nu par să mai înfricoșeze pe așa de mulți precum dracul în vremea Sfântului Grigorie, căci „nălucirile” și „vedeniile” lucrate de ei s-au făcut acum și pricină de îndulcire multor doritori împătimiți de „băi” mentale (și nu numai) de „imagini”. Atunci unii mureau de frică sau se îmbolnăveau, acum moartea sufletului a devenit distracție și boala o însușire firească. Unde oare vom găsi un „munte” de scăpare precum Sfântul Grigorie, unde un dascăl ca acesta, cu rugăciunile căruia să izbândim prin toate înfricoșările „mediei”? *Tu ești scăparea mea și izbăvitorul meu, de cine mă voi teme, de cine mă voi înfricoșa? Tu ești scăparea mea din necazul ce mă cuprinde, bucuria mea; izbăvește-mă de cei ce m-au înconjurat!*, zicea și încă zice prin gurile unora dumnezeiescul Psalmist.

³¹⁶ φυλακτήριον = sau: mijloace de pază, pentru ferirea de primejdii. Zice poate de osebite cuvinte sau sfaturi de întărire, ce s-au statomicit pentru viitor.

³¹⁷ *Trad. neogr.* adaugă: „Iar această tradiție este...”, deși mai departe se zice că e vorba de un „glas”. Prin urmare, aici se vorbește de „glasul tradiției”.

³¹⁸ L-a sechestrat cumva.

ducă. Și i-a zis lui starețul: „Du-te, și cred în Dumnezeu Părinților mei că te va acoperi de toată ispita”. Și, făcând rugăciune, l-a trimis.

Și venind fratele în sat, și aflând casa slujitorului, stând lângă ușă, a bătut; și s-a întâmplat ca atunci slujitorul și toți cei din casa lui să fie duși la o pomenire afară din sat, rămânând numai o fiică a sa, care, cum a bătut fratele, i-a deschis. Și văzându-l pe dânsul și aflând ce voiește, îl îndemna și-l trăgea ca să intre înlăuntru, iar el nu primea, iar ea, mult silindu-se, a biruit, și așa l-a tras pe dânsul către sineși. Iar el, dacă s-a cunoscut pe sineși cuprins de gânduri, suspinând dintru adânc, a zis către Dumnezeu: „Doamne, pentru rugăciunile Părintelui meu, mântuiește-mă în ceasul acesta!” Și, zicând aceasta, s-a aflat îndată la râu mergând în munte, și așa s-a dus înapoi nevătămat către Părintele său.

4. Bântuitu-s-a odinioară de un demon Avraam, ucenicul Avvei Sisoe; iar starețul său a văzut că a căzut; și, sculându-se, a întins mâinile sale la cer și s-a rugat către Dumnezeu, zicând: „Dumnezeule, Mântuitorul nostru, Cel ce nu voiești moartea păcătosului, până când se va întoarce ca să trăiască, mântuiește pe robul tău, Avraam, și-l izbăvește pe dânsul de ispita demonului!”, și îndată s-a tămăduit.

5. Trimis-a oarecine din bătrâni pe ucenicul său ca să scoată apă; și era puțul de parte de chilia lor; și el uitase să ia funie; și, venind la puț, a cunoscut că nu a adus funie; și, făcând rugăciune către Dumnezeu – o, minune! –, îndată apa a suit; și, umplând fratele vasul, apa s-a așezat iarăși la locul său.

IV.

De la Sfântul Varsanufie

Un frate a întrebat pe starețul, zicând: „Când am voie slobodă³¹⁹ de la sfinți

și mi se întâmplă a merge pe drum tâlhăresc pentru oarecare trebuință de nevoie sau blagocestivă, cum trebuie, Părinte, a trece drumul? Oare fără cercetare îndrăznind în voia cea slobodă, sau în ce chip? Iar de mă voi întâlni în chip neașteptat cu tâlharii, cum trebuie să mă aflu cu gândul pentru sine și pentru lucrurile ce sunt cu mine? Și de mi se va întâmpla mie a nu zice [mai-nainte] Avvei despre tâlhari, oare trebuie să mă întorc și să-i zic lui?”

Răspuns-a starețul: „Dacă vom ajunge a lua voie slobodă de la cineva dintre sfinți, datori suntem a îndrăzni, căci, cu adevărat, avem ajutorul lui Dumnezeu. Căci, precum în cele ale lumii, de va da cineva casa sa unuia din cei mari, nu puțin se îngrijește de ea, pentru cinstea celui ce i-a dat-o, cu atât mai vârtos la Dumnezeu se săvârșește porunca sfinților ca să păzească pe cel pus înaintea Lui de dâșii. Că zice Scriptura despre Dumnezeu: *Voia celor ce se tem de El o va face, și rugăciunea aceloră o ascultă, și îi mântuiește pe dâșii* (Ps. 144: 19).

Deci întru tot chipul și lucrul datori suntem a avea desăvârșit voia slobodă a sfinților spre ajutorul și mântuirea sufletului. Iar dacă o luăm pe aceasta și aflăm trudă și ne-caz, și în cale sau în lucruri după îngăduința lui Dumnezeu vom cădea în ispită, să nu ne împuținăm, nici să socotim neputincioși pe

---

o binecuvântare sau poruncă pentru a face ceva. i se face semnul crucii pe cap, el sărută mâna starețului său, și, după caz – precum aici –, starețul face o rugăciune pentru el pentru ca lucrul încredințat lui să fie săvârșit cum se cuvine, iar el să fie ferit de osebite piedici sau primejdii (*nota trad. neogr.*). Termenul e tradus în manuscris literal prin „punere înainte”, variantă prin care a fost tradus și *πρόθεσις*; el ca atare, după un prim sens, înseamnă „juxtapunere”, „alăturare”; în cele ale lumii a fost folosit însă pentru „punerea înainte” a unei sau a fafăriei, deci oferirea de hrană, dar și pentru oferirea, darea, punerea-înainte a unui sfat, a unei sugestii. Noi am ales o variantă de mijloc, „voie slobodă”, încercând să îmbinăm atât sensul teologic cât și cel practic, căci atât binecuvântarea starețului cât și urmarea acesteia de către ucenic se face prin alegere liberă – prin robia față de adevărul dumnezeiesc al acestei lucrări, după pilda ascultării lui Hristos – ce face din cel ce ascultă un om slobod de patimi și ascultător slobod după Dumnezeu al voii sau poruncii starețului. După caz însă, din rațiuni stilistice, am redat și prin binecuvântare, poruncă sau ascultare.

³¹⁹ *παράθεσις*. În acea perioadă, termenul avea printre monahi sensul pe care-l au *εὐλογία* (binecuvântare) sau *ἐντολή* (poruncă), sau încu-viințare, așa cum sunt înțelese acestea de monahii de azi. După ce monahul primește

cei ce ne-au pus pe noi înainte și așa să ne smintim întru dânsii, căci astfel porunca ce am primit-o ni se va face nouă pierzare sufletului, ba și rană trupului. Dar să ne aducem aminte că și dumnezeiescul Apostol, puternic fiind și cu desăvârșire sfânt, a căzut în multe [lucruri] întristăcioase, dar întru toate acestea se lăuda, zicând: *Multe primejdii am răbdat, și din toate acestea m-a izbăvit Domnul* (cf. II Cor. 11: 24-33), și *multe sunt necazurile dreptilor, dar din toate acestea îi va izbăvi pe ei Domnul* (Ps. 33: 19), și *prin multe scârbe se cuvine nouă a intra întru Împărăția cerurilor* (Fapte 14: 22; cf. II Cor. 6: 1-10). Și iarăși: *Bărbatul neispitit, neiscusit și nelămurit este* (Iac. 1: 12). Și să avem în minte că tot lucrul bun, fără de necaz nu se săvârșește, căci are potrivnică pizma Diavolului.

Iar de se va întâmpla a trece noi fără de necaz, să nu cugetăm înalt, socotind că, vrednici fiind, ne-am mântuit de necaz, ci să socotim că, știind Dumnezeu neputința noastră – cum că neputincioși ne aflăm a suferi necaz –, prin ascultarea cea dată de sfinți ne-a acoperit pe noi de necaz; iar pentru cei ce rabdă în necaz sau în ispită, scris este: *Fericit cel ce va răbda ispită, că iscusit se face și celelalte* (Iac. 1: 12).

Dar ia seama, ca nu cumva, având voia cea slobodă a sfinților, cu lenevire să se facă drumul tău; că dator ești ca, de vei auzi ceva în cale, sau pentru vreun lucru potrivit, să te păzești pe sineți și să faci tot ce-ți stă în putință să nu cazi în primejdia lucrului, și, rugându-te lui Dumnezeu și pomenind binecuvântarea sfinților, sânguiește fie cu alții să treci acea cale primejdioasă, fie să întrebi în cel fel poți fără primejdie a trece pe aceeași cale sau pe alta. Iar dacă chiar având pricină de lucru blagocestiv sau voiești să mergi către Sfinți Părinți, vei auzi de tâlhari sau de alte primejdii în cale, nu ca îndrăznind numai blagocestivului tău scop să te bagi pe sineți a trece acea cale, ci și cu păzire³²⁰, cu care, pe cât poți, păzește-te pe sineți, ca și întru aceasta să scapi de primejdia înaltei-cugetări; că nu se cuvine ca cineva să se

bage de voie pe sineși în ispită, ci, pe ceea ce vine după îngăduința lui Dumnezeu, [e desul ca] prin mulțumire a o răbda. Căci, iată, aflăm și de oarecari din Sfinții Părinți care, vrând a se duce spre cercetarea altor Sfinți ce locuiau întru cele mai dinlăuntru ale pustiuului, auzind de tâlhari și de alte necazuri, au mai zăbovit [pentru o vreme] a se duce; iar aceasta spre smerenie ne este nouă.

Dacă știi sau ai auzit mai-nainte despre un drum cum că are necaz, întreabă pe starețul «ce socotești să fac?», și ce-ți va zice, aceea fă. Iar dacă din pricina uitării nu-i vei zice lui, ci, luând voie slobodă, te vei duce, și-ți vei aduce aminte pe drum că a urmat uitare și nu i-ai zis lui, nu trebuie să te mai întorci, ci te roagă lui Dumnezeu, zicând: «Stăpâne, iartă mie și lenevirii mele; dar pentru voia slobodă a Sfântului Tău, și pentru bunătatea îndurării Tale, povățuiește-mă după voia Ta și mă mântuiește, și mă păzește de tot răul și lucrul viclean»”.

V.

Din Pateric

1. Un ucenic al unui mare stareț, luptat fiind de curvie, s-a dus în lume și s-a logodit; iar starețul, mâhnindu-se, se ruga lui Dumnezeu, zicând: „Doamne lisuse Hristoase, nu lăsa pe robul Tău să se spurce”. Deci, dacă s-a culcat fratele cu femeia, și-a dat duhul nespurcându-se.

2. Un stareț oarecare era în Thebaida șezând într-o peșteră și avea un ucenic iscusit; și avea starețul obicei ca în fiecare seară să-l sfătuiască pe dânsul cele de folos, iar după sfătuire făcea rugăciune și-l slobozea să doarmă. Și s-a întâmplat odată că oarecari mireni evlavioși, știind de multa nevoie a starețului, au venit la dânsul pentru a-i face mângâiere. Iar după ce s-au dus ei, iarăși după obicei a șezut starețul seara învățându-l pe fratele; și vorbind cu el, bătrânul s-a adâncit în somn; iar fratele petrecea aproape, până se va fi deșteptat starețul și-i va face lui rugăciune.

Deci mult șezând el și starețul nedeșteptându-se, s-a supărat de gânduri,

³²⁰ Oarecari precauții.

dar tot nu s-a dus; și așijderea până la șapte ori supărându-se, stând împotriva, nu s-a dus. Și, iată, noaptea adâncindu-se, s-a deșteptat starețul și, văzând-l pe dânsul șezând, a zis: „Nu te-ai dus până acum?” Și a zis: „Nu; că nu m-ai slobozit, Avva”. Și a zis starețul: „Pentru ce nu m-ai deșteptat?” Răspuns-a fratele: „N-am cutezat a te îmboldi, ca să nu tresalți”. Deci, sculându-se, au făcut Utrenia, iar după Utrenie a slobozit starețul pe fratele, și starețul a șezut de sineși. Și s-a făcut întru uimire: și iată oarecine îi arăta lui un loc slăvit, și un jilț preastrălucit într-însul, iar deasupra jilțului, șapte cununi strălucind. Iar el a întrebat pe cel ce-i arăta lui, zicând: „Ale cui sunt acestea?” Și i-a răspuns lui acela: „Ale ucenicului tău, și locul adică și jilțul i le-a dăruit lui Dumnezeu pentru ascultarea lui; iar acele șapte cununi le-a luat în noaptea aceasta”.

Deci, venindu-și în sine starețul, a chemat pe fratele și i-a zis lui: „Spune-mi, ce ai făcut în noaptea aceasta?” Iar el a zis: „Iartă-mă, Avva, nimic n-am făcut”. Iar bătrânul, socotind că, smerit cugetând el, nu mărturisește, i-a zis lui: „Nu te voi lăsa de nu-mi vei spune ce ai făcut sau ce ai gândit în noaptea aceasta”. Iar fratele, neștiind că ar fi făcut ceva, se nedumerea ce să spună. Și a zis către părintele său: „Avva, nimic n-am făcut, fără decât numai aceasta: că, supărat fiind de șapte ori ca să mă duc fără slobozirea ta, nu m-am dus”. Iar starețul, aceasta auzind, a înțeles că de câte ori s-a luptat împotriva gândului, de atâtea ori s-a încununat de Dumnezeu; iar fratelui nu i-a grăit nimic din cele ce le-a văzut. Iar pentru folos, a povestit acestea la bărbăți duhovnicești, ca să ne învățăm că, pentru mici osteneli, cununi luminate ne dăruiește Dumnezeu; încă ca să ne învățăm cu sârguință a căuta rugăciunile Părinților și a nu cuteza a face ceva, sau a ne despărți cumva de dânsii fără de a lor blagoslovenie³²¹ și voie slobodă.

³²¹ εὐλογία. Aici se face totuși o deosebire între blagoslovenie și voia slobodă (punerea-înainte), de care am scris în nota anterioară. Voia slobodă pare a fi deci, în comparație cu binecuvântarea, încuviințarea sau ascultarea ce o

VI.

A Sfântului Efrem

Cu toată puterea ta cinstește pe părintele tău, și nu zadarnice să faci rânduielile aceluia ce întru Domnul te-a născut; căci cu un chip ca acesta viclenii draci niciodată nu vor putea asupra ta, că scris este: Cel ce cinstește pe tatăl său, veseli-se-va de fii, și în ziua rugăciunii lui auzit va fi. Cel ce slăvește pe tatăl său, îndelungate-și va face zilele, și în ziua sfârșitului său va afla har. În cuvânt și în lucru cinstește pe părintele tău, ca să-ți vină ție blagoslovenie de la dânsul. Nu te slăvi întru necinstea părintelui tău, căci slava ta nu e necinstea părintelui tău; căci slava omului este din cinstea tatălui său (Sirah 3: 3-12).

De vei ședea cu un stareț mare, nu povesti numai faptele lui bune, ci și viața lui o urmează; că aceasta îți este ție de folos; și nu numai din cuvinte, ci și din lucruri arată apropierea ta către dânsul.

dă starețul cuiva pentru a o împlini, iar bine-cuvântarea ar fi scurta rugăciune și semnul crucii pe care le face asupra ucenicului, de care am zis în nota de dinainte.

PRICINA A PATRUZECEA

*Că nu se cuvine cu lesnire să se mute cineva, sau a se duce din mănăstirea în care a făgăduit
lui Dumnezeu a se sfârși; căci Părinții nici din chilie nu se mutau cu lesnire,
întru care pricină nu puțin folos au aflat.*

I.

A lui Palladie

1. Un oarecare Nathanail era în Muntele Nitriei; acesta, atâta răbdare a avut în chilie, încât nu s-a mișcat din așezarea pe care o a pus întru sineși pentru pricina în care a fost batjocorit mai-nainte de dracul. Căci în chilie șezând el mai-nainte vreme, s-a simțit cuprins de mahniciune [akedie]; și, ducându-se de acolo, altă chilie a zidit, ducându-se mai aproape de sat. Și, pe când locuia într-însa, după trei sau patru luni, a auzit sunete venind de afară, din noaptea, de la oarecine ce ținea o dobă din piele de bou, precum aveau lucrătorii³²²; iar acela avea chip de ostaș zdrențăros. Și, făcând acela zgomot din destul, îndrăznind fericitul Nathanail, i-a zis: „Cine ești tu, care faci unele ca acestea în chilia mea?” Iar el a răspuns: „Eu sunt cel ce te-am gonit din chilia ta cea dinainte, și acum am venit să te izgonesc și din aceasta”.

Deci, cunoscând fericitul că s-a batjocorit de dracul, s-a întors iarăși în chilia cea dintâi; și, plinind întru dânsa treizeci și șapte de ani, n-a pășit peste hotar, așa împotrivindu-se dracului care atâtea i-a arătat lui ca să-l silească a ieși din chilie câte nu se pot povesti; iar el a stătut într-însa până la sfârșit și într-însa a adormit³²³.

2. Supărat-au odată pe Marele Macarie Alexandrinul gândurile slavei deșarte, ispitindu-se a-l scoate pe acesta din chilie; acestea-l sfătuiau, [chipurile] pentru

iconomia harului, să meargă la Roma pentru pricina facerii de bine a celor bolnavi de acolo; căci harul Domnului lucra desăvârșit într-însul asupra duhurilor. Și dacă în multe supărându-l, el n-a ascultat, *mai cu iuțime* s-au apropiat de dânsul ca să-l gonească. Deci, căzând sfântul pe pragul chiliei sale și picioarele întinzându-le, le-a lăsat afară, zicând așa către dracii slavei deșarte: „De puteți, trageți-mă târâș, dracilor, că eu cu picioarele în altă parte nu mă duc. Deci, de veți putea să mă duceți așa, unde ziceți voi, acolo voi merge”. Jurându-se lor – că așa voi fi, zicea, până seara: de nu mă veți mișca, nu vă voi asculta – și petrecând nemișcat, s-a sculat, seara fiind de acum adâncă.

Și, făcându-se noapte, iarăși mai cumplit îl supărau. Și, sculându-se sfântul și luând o coșniță ca de două obroace³²⁴, a umplut-o pe aceasta cu nisip, pe care punând-o pe umărul său, se mișca prin pustie. Pe drum, cu acesta s-a întâlnit Theosevie, domnul [guvernatorul] Antiohiei, care i-a zis lui: „Ce duci, Avva, lasă-mi mie sarcina, și nu te trudi singur”. Iar el a zis: „Trudesc pe cel ce mă trudește pe mine, că, odihnit fiind, acela mă sfătuiește spre călătorie”. Și, mult umblând, după ce aproape și-a zdrobit trupul, a intrat în chilie.

2. Întru mahnire [akedie] foarte petrecând, m-am apropiat odată de Sfântul Marcu și i-am zis lui: „Ce să fac, că mă necăjesc gândurile, zicând «nimic nu faci, du-te de aici?»” Răspunsu-mi-a mie Preasfântul Marcu³²⁵: „Zi-le și tu lor: «Păzesc pereții pentru Hristos»”.

³²² Trad. lit. Precum aveau adică cei ce băteau la oarecari sărbători.

³²³ Din „cele câte nu se pot povesti”, câteva care s-au păstrat sunt povestite în *Istoria Lausiacă* (EIBMBOR, București, 1993, cap. 16).

³²⁴ μόδιος, măsură pentru lichide (sau chiar fructe uscate sau cereale) egală cu 8,75 litri.

³²⁵ În *Istoria Lausiacă* (ed. cit. 17), deși întâlnirea de față nu e relatată, aflăm că e vorba de Sfântul Marcu Ascetul, autorul unor capete din *Filocalie*.

II.

Din viața Sfântului Eftimie

În lavra Marelui Eftimie, doi frați oarecari, Maron și Climatie, obosind din pricina hranei și a asprei petreceri celei din lavră, au pus făgăduință unul către altul ca să fugă pe ascuns de acolo în vreme de noapte. Acestea dar vorbeau ei între ei și le meșteșugeau; dar Cel ce descoperă cele adânci celor care s-au afierosit Lui, Care prin Isaia grăiește: *Nu-ți va fi ție soarele spre lumină de zi, nici răsăritul lunii nu-ți va fi ție lumină de noapte, ci Domnul va fi ție lumină veșnică* (Is. 60: 19), Acesta arată și pe aceasta o face plăcutului Său, și o face într-acest fel:

Că, liniștindu-se odată acest mare și minunat Eftimie, i se descoperi lui că lui Maron și Climatie cel viclean le puse frâu³²⁶ - pe care el îi vedea de ca și cum ar fost înaintea ochilor sfântului - și într-o cursă prea cumplită îi trăgea. Iar el, pricepând îndată reaua pândire, chemă îndată pe frați, pe Maron și pe Climatie, îndemnându-i, sfătuindu-i, rugându-i și învățându-i pe dânșii, vorbindu-le, lungi cuvinte despre răbdare întinzându-le și că în tot lucrul trebuință este întotdeauna de multă păzire și îngădire; apoi și pe Adam aducându-le lor spre pildă, pe Adam, dar și pe Iov: pe unul adică care a lepădat porunca în Rai, iar pe celălalt în gunoi arătând tot chipul faptei bune; nelăsând de-o parte niciunele ca acestea: că adică călugărului i se cuvine a fi neprimitor de gândurile vicleanului - fie că acela ar băga scârbă, ori urâciune, ori mâhnire [akedie], ori mutare într-altă parte -, cu deosebire la începerile acestora, care slăbesc cugetul, ci a le izgoni pe ele și brânci a le da cu toată mâna [puterea], ca nu cumva, pe ascuns împiedicându-ne pe noi³²⁷, cădere vrednică de lacrimi să ne pricinuiască.

³²⁶ Îi luase în stăpânire.

³²⁷ Adică atunci când avem cugetul slăbit, fără trezvie, sau când am primit începăturile gândurilor, sau simpla iscodire, sau curiozitate față de ele.

Iar dacă cineva ar voi [de] aici a îndrepta fapta bună și nu va putea, să nu socotească că, dacă se va muta într-altă parte, *mai lesne* va îndrepta pe cea sânguită, căci nu de la firea locului, ci *de la a noastră* voie slobodă este lucrarea celor bune. Așadar, mutarea este cu totul potriv-nică călugărilor, neîncordați [slăbănogiți] și neroditori de bunătați putând a-i face pe dânșii, de vreme ce nici pe sad, de l-am mutat adesea dintr-un loc într-altul, nu e cu puțință a-l face să rodească; iar pentru mai multa încredințare a celor zise, le-a povestit lor și viețile unora din stareții din Egipt.

Și zicea că era un frate oarecare Egiptean șezând într-o viața de obște, care, adeseori întru mânie surpându-se, se sălbăticea și se tulbura, iar gura lui de amărăciune și de iuțime se umplea. Într-o zi, apucându-l pe dânsul oareșicare căință, socotea că, din pricina mâniei și pentru lesnirea cu care se iuțea, el bătea astfel război cu sineși, iar dacă ajungea vreodată să facă ceva bun, se primejduia imediat spre a-l pierde, drept care s-a încredințat că e mai bine să părăsească obștea și singur, adică de sineși, cu liniște să trăiască, gândind că mult i-ar ajuta astfel pustia pentru alinare și netulburare; căci socotea că, dacă nu va fi nimeni către care să se mânie și asupra căruia să-și verse iuțimea, negreșit că acel cumplit foc prea iute și învâpăiat al iuțimii se va stinge încetișor, iar de aici înainte blând își va fi și plin de toată alinarea și liniștirea.

Acestea socotindu-le acela, se povestește că, sculându-se în aceeași zi din obște, singur de sineși în liniște s-a dus să petreacă. Odată, pentru o trebuință oare-care umplând paharul cu apă și vrând a-l pune puțin jos, prin meșteșugul vicleanului, acesta s-a răsturnat - și nu o dată, nici de două ori, ci trei ori la rând s-a făcut aceasta -, iar fratele s-a mâniat și, de covârșirea iuțimii umplându-se, a luat paharul (ce era de lut) și l-a trântit jos, sfărâmându-l în bucăți, stârnind vrăjmașului un răs mai înfocat ca niciodată.

Către acestea a răs și Climatie, înfocându-se de hazul povestirii; iar luând aminte dumnezeiescul Eftimie, a zis: „Cu adevărat, frate, de un drac viclean ca acestea

te-ai biruit și tu; mai vârtos pentru că râzi fără de rușine și cu multă obraznicie, în loc de a te tângui și a te durea așteptând pe cea de acolo [de la Dumnezeu] mângâiere. Căci adevărat este Cel ce ne va judeca atunci, fericiți numindu-i pe cei ce acum fierbinte plâng, *că aceia, zice, se vor mângâia* (Matei 5: 4), și ticăloși pe cei ce râd și nu iau aminte de eiși. Și altfel încă, pedepsire arătată este și pentru acel monah care grăiește fără măsură și care se pornește [ațâță] din orice s-ar întâmpla, sau încă a și îndrăzni; căci Părinții numesc îndrăzneala maică a tuturor patimilor”. Așadar, cu acestea certându-l el pe Climatie, a intrat în cea mai dinlăuntru chilie, iar pe acela, judecata îndată l-a ajuns, că, în brânci pe pământ căzând, cu cutremur se clătina și cu înfiorare era cuprins.

Iar văzând Dometian așa zăcând pe Climatie, și deopotrivă de blândețea și de asprimea lui Eftimie minunându-se – cum prea bine amestecate erau ele la dânsul –, împreună încă și de pătimirea lui Climatie îndurerându-se, adună pe oarecari dintre Părinți, împreună cu care făcu rugămintă către sfântul pentru Climatie, iar împreună cu aceștia îl aduse către Eftimie și pe Maron. Iar el, de la sineși [de fel] blând fiind, și de solia acelora nefiind străin, merse împreună cu dânsii către Climatie care încă zăcea; și cu semnul crucii îi stinse înfiorarea, oprind îndată și cutremurul, astfel că Climatie primi desăvârșit izbăvirea de pătimire, căruia i-a și zis: „Ia aminte de sineți de aici înainte și nu defăima învățătura Părinților, nici sfătuirea, ci fă-te cu totul ochi, în felul în care auzim și despre Heruvimi, de pretutindeni [din fiecare unghi] cercându-te pe sineți, ca cel ce în mijlocul curselor de-a pururea pășești”. Cu unele ca acestea sfătuind și îndemnând pe Climatie, și cu pilda cea despre dânsul îngrădindu-i [întărindu-i] pe ceilalți, slobozi pe bărbat în pace.

III.

Din viața Sfintei Singlitichia

Zice Fericita Singlitichia: „În obște fiind, să nu schimbi locul, că te vei vătăma

foarte. Că precum pasărea, sculându-se de pe ouă, le săvârșește pe acestea reci și nero-ditoare, tot așa și monahia sau monahul, de se vor muta din loc în loc, se răcesc dinspre credință și se omoară”.

IV.

Din viața Sfintei Teodora

Mănăstirea întru care se nevoia Sfânta Teodora arătându-se ca un [cu înfățișare de] bărbat, aflându-se odinioară întru lipsa grâului, i se poruncește fericitei de către egumenul ca, luând cămilele, să se ducă în cetate, de unde să le cumpere grâu; și i s-a mai poruncit ei și aceasta: de s-ar întâmpla să nu fie cu puțință a se întoarce înainte de inserare, să găzduiască în mănăstirea lui Enat, loc în care să odihnească și cămilele. Deci, întorcându-se ea din cetate, de vreme ce, iată, vedea soarele lângă apus, după poruncă s-a dus la Mănăstirea lui Enat, unde a cerut ca să i se dea loc ei și cămilor spre odihnă; și, făcându-se lucrul, s-a odihnit și ea lângă picioarele cămilor.

De aici, vicleanul, zădărând-o pe o tânără fecioară oarecare - ce zăbovea acolo cu pricina rudeniei cu oarecari dintre monahi - cu stărnirea neastâmpărării - care, din cele ce le vedea, pe fericita o socotea de bărbat -, chemând-o să doarmă cu ea, lepădă astfel toată rușinea feței și a sufletului; iar dacă o vedea că aceasta nu ascultă, alegând mai vârtos culcarea pe pământ gol lângă cămile, aceea, neputând stinge strechea [nebulnia poștei], se dădu pe sineși unuia din cei ce dormeau pe acolo, călător fiind și acela, ce era în trecere pe la mănăstire și găzduia peste noapte.

Acolo deci lucrând acela fărădelegea [cu tânără], a plecat îndată dis de dimineață de la mănăstire, așijderea și cuvioasa ducându-se către mănăstirea ei. Trecând oarecare vreme, iată se vădi cum pânțele fetei se îngroșă; iar cercetată fiind ea de rudenii ca să spună de unde îi este, aceasta a zis așa: „Călugărul Teodor, al mănăstirii Octokedekatului, acela s-a stricat împreună cu dânsa”. Călugării crezură îndată cele zise

de ea – căci vrăjmașul care gătea ispite fericitei, același o a învățat și pe fata aceasta să zică unele ca acestea, iar pe aceia să creadă.

După toate acestea, venind aceștia în mănăstirea în care sfânta se nevoia, ziceau cu strigare și cu tulburare: „Teodor, cel făcut de voi călugăr, nu s-a înfiorat ca să nu facă o urâciune ca aceasta!” Deci într-o întrebare de la egumenul venind sfânta – de a făcut o faptă urâtă ca aceasta –, ea a zis către dânsul că nu are vreun lucru vrednic de vină. Aceia s-au întors apoi către mănăstirea lor. Iar după ce s-a născut și pruncul ieșind la lumină, luându-l pe acesta și ducându-l în mijlocul mănăstirii unde petrecea sfânta, l-au lepădat acolo.

Ce s-a întâmplat însă de aici înainte? Se credea de obște că Teodora este tatăl pruncului, iar ea primi cu tăcere hotărârea lor cea spre osândă; drept care a fost surghiunită afară din mănăstire împreună cu pruncul. Și așa, silită fiind să hrănească un prunc ca acesta, se făcu doica lui: pe acesta îl hrănea cu lapte de la oi, iar cerând lână de la păstori, îi făcea acestuia cele de îmbrăcare. Dar care suflet ar fi putut primi o atât de grea năpăstuire ca aceasta? Și care, chiar maică fiind, nu s-ar fi supărat din pricina unei osândiri grele ca aceasta?

Iată, trecură șapte ani de când firea unei viteze ca aceasta se ticăloșea – o, ochii lui Dumnezeu, care pe toate le vedeți! –, mințindu-se despre ea cu clevetire deșartă, și afară din mănăstire fiind lepădată, petrecea de ca și cum lucrul cel urât l-a făcut de voia ei, și că iarăși cu rușine voia să-l acopere pe acesta. Dar, alături de altele [necazuri etc.], cu ce fel de hrană se hrănea! Căci hrana îi erau buruienile sălbatice din câmp, iar băutura era din iezer, pe care o scotea precum putea, de nu mai vârtos cea a lacrimilor, care de-a pururea curgeau din ochii ei, încât într-o dânsa se împlineau cele ale psalmului: *Și băutura mea cu plângere o am amestecat* (Ps. 101: 10).

Deci așa fiind trupul ei și negrijit aflându-se, unghiile îi erau lungi, asemănându-se ghearelor celor mai sălbatice dintre viețuitoare; părul îi era mârșav și aspru,

asemenea desigurilor sălbatice; iar fața, cu lovirea cea nemijlocită a soarelui lovindu-se, cu totul arzându-se, iată, se înnegrirea ca a unui arap; genele îi s-au schimbat³²⁸ din cea întinsă nevoie a privegherii. Însă chiar și cu o povară ca aceasta ducând război, era lovită nu numai cu zăpezile cele din văzduh, ci și cu ispitele cele din acesta, nesuferind chiar și așa a se depărta câtuși de puțin de mănăstire, ci a petrecut așa mai departe, făcându-și o colibă în apropierea porții, stăruind, după proorocul, mai vârtos a ședea lepădată în afara ei (cf. Ps. 83: 11). Dar cine ar putea spune cu de-amănuntul câte alte ispite i-a adus ei vrăjmașul acolo, măcar că pe dânsa n-au putut-o birui?

Odinioară, într-o bărbatul ei prefăcându-se vicleanul, a înconjurat-o pe dânsa cu momeli în chipul cuvintelor dragăstoase, rugând-o să se întoarcă la casa sa, iar aceea cu semnul crucii și rugăciunea nevăzută l-a făcut. Altădată îi nălucea toate fiarele pustiei venind asupra sa și, iarăși aceea rugându-se, ca fumul se risipeau.

Altădată i-a adus asupra-i în chip părelnic și gloată de bărbați, lovituri cumplite dându-i prin aceia, încât din pricina rănilor se făcu pe jumătate moartă. Iar uneori îi arăta ei și vedenii de multe feluri: nălucire de mult aur și de mâncare, dar într-o niciuna n-a putut muia învârtoșarea ei, ci, văzând din acestea neluptarea și nebiruirea ei³²⁹, Cel ce era laudat a pierde pământul și ma-rea (cf. Fac. 7: 4, 23) a socotit să depărteze războiul de la dânsa.

Că, trecând cei șapte ani, călugării Lavrei Enat se făcură rugători egumenului mănăstirii pentru a primi iarăși pe sfânta și a o număra pe ea cu cealaltă ceată a călugărilor, „căci, ziceau ei, stăruind șapte ani pe lângă poarta mănăstirii, destulă răsplătire își luase”. Adăugau însă că și din dumnezeiască arătare li s-a descoperit cum că, iată, i s-a iertat păcatul lui Teodor. La rugămintea acestora, egumenul a dezlegat-o pe aceasta din nedreapta osândire, poruncind ca aceasta

³²⁸ Contorsionat.

³²⁹ Aceea că nu se putea lupta cu ea fără a fi biruit.

să petreacă neieșind în cea mai dinlăuntru chilie și nicio slujire de la mănăstire să i se dea.

Doi ani au trecut după aceea, așa petrecând într-un mai mare înfrânare și într-un mai întinse rugăciuni, se făcu o secetă cumplită, încât în puțurile din obște nu se putea vedea nicio urmă de umezeală; astfel că egumenul, din cele ce auzise și văzuse adevărându-se că fericita se învrednicise de darul tămăduirilor, trimise să o cheme pe aceasta, poruncindu-i a pogori vasul în puț pentru a scoate apă. Iar ea, deprinsă fiind a se pleca cuvintelor părintelui ei, nimic iscodind, deloc zăbovind, făcu cea poruncită și îndată plin de apă a adus vasul de lut, dintru care pricină și toate celelalte puțuri se vedeau pline de apă.

După trecerea a câteva zile, luând copilul și înucându-se pe sineși după înserare, începu vreme de toată noaptea să-l învețe pe acesta cele prea-desăvârșite, iar într-un niște sfaturi ca acestea cu dulceață duhul în mâinile lui Dumnezeu și-a pus. Cei ce se întâmplau a trece pe aproape, aflând de ceea ce se făcuse, au vestit egumenului, care, după ce a auzit acestea, a spus călugărilor celor de sub dânsul visul pe care îl văzuse.

„Mi se părea, zicea, că văd doi bărbați ridicându-mă sus la o înălțime peste puțință de măsurat; și, iată, eram văzut de îngeri, și glas în auzurile mele îmi răsuna, «vezi, zicea, ce fel de bunătăți se gătiră miresei Mele, Teodora». Încă mi se arăta și un pat străjuț de un înger, și o cămară cu o frumusețe nepovestită; și mult silindu-mi priceperea a afla ce este cu acea cămară, și cine este cea căreia i se gătiră acestea, și, pentru aceasta, pe cei mă duceau întrebându-i, îndată horă de prooroci, de apostoli, de mucenici și de alți drepti se vedea, iar hora avea în mijloc o femeie înflorit îmbrăcată și plină de Dumnezeiască slavă, care, după ce a intrat în cămară, se vedea cum se așază pe pat.

Iar cei ce mă duceau au zis că aceasta este Avva Teodor, asupra căruia s-a mințit cu vina curviei, care mai vârtos a suferit a se ticăloși lepădată vreme de șapte ani din mănăstire, și așa a se socoti tată a copilului cel străin, și hrana aceluia și creșterea

asupra-i a o primi, decât a se face cunoscută pe sine cine este cu adevărat [că este adică femeie], ca astfel să se izbăvească pe sine de rușine și de reaua-pătimire. «Pentru aceasta și de o lumină ca aceasta pe care o vezi s-a învrednicit». Acestea văzându-le, somnul m-a lăsat și spre tânguirea păcatele mele m-am pornit”.

Acestea povestindu-le, îndată, precum se afla, a ajuns la chilia cuviosului împreună cu călugării; și, intrând, pe cea cu adevărat vie o văd moartă; și aproape stând, acopereau cu lacrimi sfințitul trup. Iar egumenul, trimițând, a chemat și pe călugării Enatului, cărora le puse înainte unele părți ale sfințitului trup: „Vedeți, le zicea lor, această prea nouă vedere, ce fel de fire [femeiască adică] cu ce fel de amăgire l-a înșelat pe boierul întunericului!” Cum era și firească, privești ea îi uimi pe toți; apoi și frică multă îi cuprinse pe dâșii, socotind ce fel de osteneli sunt dator să facă cei ce sunt ținuți cu patimi trupești; iar frica a fost urmată de lacrimi. Către seară, când abia izbutiseră să înceteze din tânguiri, cu psalmi și cu laude pe acel mult-pătimitor și sfințit trup încuviințându-l, l-au îngropat.

V. Din Pateric

1. Zis-a un stareț: „În locul în care este cineva, de va cerca a face ceva bun și nu va putea, să nu socotească că-l poate face pe el într-altă parte”.

2. Zis-a Maica [Amma] Teodora: „Era un oare-care monah, care, de mulțimea ispitelor, a zis către sineși «du-te de aici»; și, cum și-a pus sandalele, vede un om care-și pune și el sandalele lui și zicând lui: «Au nu pentru mine ieși? Iată, eu înaintea ta merg oriunde vei merge!» Iar aceasta era demonul care-l bântuia pe dânsul”.

VI. A Sfântului Efrem

1. Voiesc să vă fac vouă pomenire, fraților, de cei ce se apucă de cele peste

măsură și cad în primejdii nescăpate, care nu iau aminte la Scriptura care zice: *Să nu cugeți afară de ceea ce se cuvine a cugeta, ci a cugeta spre a fi cu mintea întreagă* (Rom. 12: 3). Și iarăși într-alt loc: *Nu fi drept peste măsură, și nu te arăta prea înțelept, ca nu cândva să te uimești* (Eccl. 7: 17).

Căci s-a întâmplat în zilele acestea ca oarecari frați, părăsindu-și chiliile lor, să se dea pe eiși în pământ neumblat, neroditor și fără de apă; care, și mult fiind sfătuiți de părinți și de frați, nu s-au plecat și au zis: „Ne ducem să ne facem păstori³³⁰”. Iar dacă au ajuns în prea uscata pustietate, atunci, îngrădindu-se de pământul cel neumblat și nicio mângâiere aflând, au început a se îngreua foarte; și, încercând să se întoarcă în pământurile cele locuite, n-au putut ajunge, că, de sete, de foame și de arșiță stingându-se, zăceau abia răsuflând și pe ale lor suflete jeluindu-le; însă prin oarecare economie dumnezeiască, călătorind oarecari prin pustie, i-au aflat pe unii dintr-înșii așa trăgând să moară, care, și punându-i pe dobitoacele lor, i-au dus în pământ locuit, de unde au început din destul să se bolnăvească, abia acum prin cercare învățându-se că nu trebuie să umble în voile lor; iar ceilalți care n-au fost aflați au murit zăcând acolo, trupurile lor făcându-se hrană păsărilor și fiarelor.

Încă și mulți alții, cu obrăznicia gândurilor purtându-se, cumpline primejdii și-au atras în juru-le, așijderea ducându-se în pământ neroditor și fără de apă; ba și cei care se ridică din lume, ce nu vor să se supună [celor mai mari], nici suferind a sluji celor de un suflet cu ei, așijderea în aceeași primejdie cad; alții încă nealegând să lucreze cu mâinile lor, alții cu semeția gândurilor, ca și cum pentru dorul liniștii și al desăvârșirii în fapte bune, măsurile deloc nu le cunosc; alții cu slava deșartă îngâmându-se și laudele cele de la oameni vânându-le - ca unii care deja se închipuiesc sihaștri -, iar ostenelele cele următoare nesocotindu-le, și aceștia toți, gândurilor lor crezând, cumplit s-au

primejduit.

Deci nu trebuie, fraților, să fim duși de voile noastre, ci mai vârtos să ne smerim aproapei într-o dragostea lui Dumnezeu, așa fiecare cunoscându-și măsurile sale. Dar poate că, trecând cineva, va zice: „Dar cum găsim niște Părinți care lucrează această faptă bună?” Să ia aminte la aceasta: Părinții nu făceau nimic fără cercare-împrejur și la întâmplare; deci, prin pilda lor, fiecare să cugete înțelept.

2. Se istorisește despre Avva Macarie că zicea așa: „Șezând eu, zicea, în chilia mea cea din Schit, m-au supărat gândurile, zicând: «Du-te înlăuntrul pustiei și vezi ce vei putea acolo». Și așa am petrecut cinci ani bătând război cu gândul, zicând «nu cumva de la draci este?»” Vezi priceperea Cuviosului bărbat? Nu cumva tras a fost îndată? Nu cumva a alergat? Nu cumva a primit gândurile? Nu, ci a petrecut cercând, postind, priveghind și rugându-se, ca nu cumva de la draci să fie. Iar nouă, de ne vine gând, neținuți suntem și ne sălbăticim; și nu numai că nu cercăm dureros³³¹ rugându-ne, ci nici de alții fiind sfătuiți nu ne înduplecăm, drept aceea ne și înrobim de cel împotrivor [Diavolul].

„Apoi, zice, dacă gândul a stăruit, am ieșit în pustie, unde am aflat iezer de apă și ostrov în mijlocul lui, și au venit dobitoacele pustiului ca să bea apă din el; și am văzut în mijlocul lor doi oameni goi; apoi, după ce am grăit câte ceva cu ei, am zis către dânsii: „Cum pot să mă fac monah?” „Dacă nu se va lepăda cineva de toate ale lumii, nu poate să se facă călugăr”, au zis ei. Iar eu am zis către ei: „Eu neputincios sunt, și nu pot ca voi”. Și mi-au zis aceia: „Dacă nu poți ca noi, șezi în chiliuță și plângi păcatele tale”.

O, smerenie a dumnezeiescului bărbat, o, înțelepciune a îmbunătățitului suflet! Cel ce într-atât de multe și într-atât de mari vitejii a sporit nu s-a judecat pe sine vrednic lucrului, iar noi, nimic fiind, și poate că a ne osteni putem, cu semeția și cu plăcerea

³³⁰ În trad. neogr. avem „ne ducem să trăim ca și oiile”.

³³¹ ἔμπονός.

de sineși³³² purtați fiind, ne apucăm de cele peste măsură, astfel ispitind pe Dumnezeu, care lucru înfricoșat este. Și vai de omul care se nădăjduiește spre *a sa* putere, nevoiță sau pricepere, și nu spre Dumnezeu; că de la Dânsul singur vine stăpânirea și puterea.

3. Să citim și din viața Avvei Antonie și-l vom afla și pe dânsul *numai din dumnezeiasca descoperire* pe toate făcându-le. Au oare nu și el ședea în mănăstire? Au nu se folosea de îmbrăcăminte? Au nu mânca pâine? Au nu cu ale sale mâini lucra? Au nu avea și ucenici, care și după moarte trupul lui l-au învelit și l-au îngropat? Dar toți Părinții, afară numai de puțini, o petrecere ca aceasta au urmat, a căror viață să o râvnim și noi, și în calea cea împărătească și de mijloc să umblăm, neabătându-ne nici întru cele de-a dreapta, nici întru cele de-a stânga.

4. Se cuvine deci ca fiecare să săvârșească lucrul pe care l-a început a-l face cu toată smerita cugetare și răbdarea; iar aceea a fi nestatornic, nu numai cu obi-ceiurile, ci și cu gândurile, și a umbla încoace și-ncolo, din loc în loc și din lucru în lucru cu socotința, face ca roadele să fie necoapte, dacă, într-adevăr, va putea rodi cineva unele ca acestea. Căci vicleanul nu aceleași asupreli aduce la fiecare, ci, pe cel pe care-l vede îndemânatic [gata] spre a fi luptat întru ceva³³³, întru acela îi și pune gânduri prin îndreptățiri³³⁴. Iar celui ce șade în obște îi nălucește spre a se găti către pustie – mare fiind locul de petrecere în acele locuri uscate –, sfătuind a fugi din aceasta către pustie, ca de o secetoasă și lipsită de mângâiere, ce nu are câtuși de puțină pogorâre către cei mai neputincioși. Acestea dar le mișcă în mintea nevoitorului, ca fără încetare să-l facă a începe zidirea turnului, iar apoi, trândăvinduse³³⁵, să zică: „Mai vârtos voi zidi un foisor!” Apoi, puțin lucrând, să zică iarăși: „Mai bine

ar fi să zidesc chilie”. Și, înjumătățindu-se lucrul, să se îngreuiere și către aceea și să o lase pe jumătate zidită. Cu adevărat fără niciun folos se ostenește și de nicio treabă. Tot așa și călugărul, nerăbdând într-un loc, nu poate da roadă desăvârșită întru pricepere duhovnicească.

5. Încă și alte gânduri le bagă vrăjmașul celor din obște, zicând către fiecare: „Ce faci aici mai mult decât oarecând în lume? Căci și acolo lucrai și mișcai dobitoacele cele necuvântătoare. Și ce dreptate este în³³⁶ a lucra și a mânca? Iată că prin mâncare se ridică asupra-ți și războiul curviei”. Și iarăși: „Dacă vei mânca, cum vei putea să suferi osteneala? Ci mai vârtos vino întru cea mai dinlăuntru pustie și te mântuiește; că *al Domnului este pământul și plinirea lui* (Ps. 23: 1); numai un cuțitaș mic ia cu tine, cu care să smulgi buruienile și să mănânci, precum fugeau și călugării cei de demult, care au și plăcut lui Dumnezeu. Că ce trebuință ai să șezi aici, unde sunt sminteli și clevetiri și alte lucruri pe care nu trebuie a le mai spune? Deci, dacă vei ieși, de acestea toate te vei izbăvi; și, de nu voiești a te duce întru cea mai dinlăuntru pustie, du-te într-alt loc, unde nu sunt sminteli; că doar nu-ți lipsește ție loc, că pe cine a părăsit Dumnezeu vreodată, ca și pe tine să te părăsească, și mai vârtos pe unul căutând bunătatea? Și acolo alt meșteșug vei afla, dintru care vei lua plată cu prisosință, ca și săracului să dai din ostenele tale”.

Gânduri ca acestea, din cele de-a dreapta, bagă dar vicleanul fratelui, ca, pârându-i-se lui că într-o mai mare sporire se va trage, să se învoiască cu ele; și așa, despărțindu-se de obște și de acoperământul și păzirea starețului, ca mielusel rătăcit din turmă să se facă lupului mâncare gata. Iar dacă se va duce întru cea mai dinlăuntru pustie, întâi îl va necăji foamea, apoi și dracii *mai mult* îl tulbură cu frica, lucruri înfricoșate și închipuiri multe în cuget arătându-i lui. Atunci va începe fratele a se căi și a zice întru sineși: „Bine ședeam cu frații mei. Care demon m-a amăgit ca să ies în această înfricoșată pustie

³³² αὐταρκεσία = suficiența de sine, independența.

³³³ În punctul lui slab.

³³⁴ δικαιώματων; prin osebite lucrări ale virtuților sau poruncilor pentru îndreptățirea de sine. *Trad. neogr.*: redă așa: „...ca o cheazășie, chipurile, a unei vieți mai desăvârșite”.

³³⁵ *Lit.*: „căzând în akedie”.

³³⁶ Ce virtuți poți lua din...

unde locuiesc fiare multe și cumplite? Dar ce voi face ticălosul de mine, de voi cădea și în mâna barbarilor? Nu cumva voi cădea și între tâlhari, nu cumva mă va întâlni vreo fiară? Dar și demoni mulți se află în locurile acestea, că pustia este locul lor; și oare cum voi putea singur a locui în pustia aceasta, unde duhurile necurate se mișcă fără încetare, mai ales că de fel m-am obișnuit a locui cu mai mulți frați? Căci, cu adevărat, de nu se va trezvi cel ce locuiește deosebi în pustie, poate și mințile să și le piardă, precum și mulți oarecari au și pățimit aceasta. Dar ce dreptate [folos] este dacă și de moarte rea voi muri în pustia aceasta?"

Așadar, luptându-se fratele cu niște gânduri ca acestea, dacă este cu adevărat priceput, se întoarce în obștea sa, trecând cu vederea toată rușinea pe care dracii i-o pun lui în gând, zicând: „De te vei întoarce între frați, aceia te vor socoti ca pe un netrebnic, care nimic nu poate răbda, ca pe un ostaș ce fuge din război”. Dar fratele nu trebuie să se plece unora ca aceștia, ci mai vârtos împotrivă să zică lor: „Nu va fi așa, dracilor vicleni, ci mai vârtos mă vor primi ca pe un nevoitor iscusit și ca pe unul ce am plinit cea zisă de Apostol: *Pe toate ispitindu-le, zice, ținetei ce e bun* (I Tesal. 5: 21). Și, iată, amândouă cerându-le, am aflat că *bine este a locui frații împreună* (Ps. 132: 1), precum este scris: *Frate pe frate ajutându-se, este ca o cetate tare și înaltă* (Pilde 18: 19), și așa, întorcându-se el, îl primesc pe el proestosul și frații cu bucurie, pe temeiul celui ce a zis: *Sprijiniți pe cei neputincioși* (I Tesal. 5: 14).

Iar dacă, rușinându-se, nu se va întoarce în obștea sa, în lume poate că se va întoarce, plecându-se dracilor celor ce zic: „Și acolo, de vei voi să te temi de Dumnezeu, te mântuiești. Ce, ți se pare că numai cei din pustie se mântuiesc?” Acestea i le bagă vrăjmașul, vrând a-l întoarce spre a sa borătură (cf. II Pt. 2: 22).

Acestea dar se petrec celor ce li se întâmplă să se despartă de obște ca să se ducă în pustie; iar dacă mergând, și-ar lua chilie aproape de bătrâni, bătrânii îi vor ajuta lui întru Domnul, aducând lui pe cât poate mâna lor. Iar el, șezând în chilie, zice de aici

întru sineși: „Datori suntem a lucra, ca să aflăm hrană”.

Apoi, ca unul care voiește să rămână deosebi, începe să se frământa pentru felurite lucruri: că, precum celui ce s-a obișnuit a locui deosebi, obștea i se pare a fi ceva cu anevoie de suferit, tot așa și celui obișnuit în obște singurătatea îi face multă și nesuferită scârbă. Și de ispite și frământări fiind înghesuit, începe a se căi și a zice: „Iată, pururea mă risipesc cu mintea și nici pentru puțină mea pravilă nu aflu vreme ca să o fac de atâtea griji și de gândurile cele dintrînsele, iar cu lucrul [de mână] de-a pururea bat război; iar când eram în obște, de acestea toate slobod eram, iar toată grija îmi era la pravilă și la puțină rucodelie. Deci, acum, ce voi face eu, ticălosul? Că pentru păcatele mele mi s-au întâmplat acestea; că, de aș fi ascultat sfatul părintelui, nu aș fi căzut într-atât de multe și mari necazuri care acum mă strâmtorează. Cu adevărat, nimic nu e mai de pierzare precum neascultarea; că aceasta e și cea care l-a scos pe Adam din Rai și pe mine din obște”.

Și așa căindu-se fratele, sau în obște se va întoarce, sau, întorcându-se în lume, va pieri acolo.

Iar dacă, întorcându-se în obște și primit fiind, iarăși va fi luptat de gând din pricina smintelilor și clevetirilor, să zică întru sineși: *Pune, Doamne, ușă gurii mele* (Ps. 140: 3) și *întoarce ochii mei ca să nu vadă deșertăciunea* (Ps. 118: 37). Cu acestea vei birui pe amândouă: clevetirea adică prin tăcere, iar sminteala prin păzirea ochilor. Că dacă nu le vom birui pe acestea, oriunde vom merge, ducem întru sinene pe cei ce ne războiesc pe noi.

6. Altui frate vicleanul alt gând îi vâra, vrând a-l răpi pe dânsul din mănăstire, căruia îi zice: „Iată, netovărășia și lenevirea s-a cunoscut tuturor fraților, de aceea nu mai poți locui în locul acesta; că, măcar deși dorești bunătatea, oamenii cu care locuiești sunt tot aceiași care te știu în ce fel erai și mai-înainte; deci du-te în altă parte, unde nu ești cunoscut, și pune început acolo, și așa vei plăcea și lui Dumnezeu și oamenilor.

Ascultă dar, iubite, pentru ocara oamenilor fugi tu de părintele și de frații cu care te-ai tocmnit [făcând făgăduință] înaintea lui Dumnezeu? De ce nu-ți aduci aminte de proorocul, care zice: *Ocară a așteptat sufletul meu și ticăloșie, și pentru Tine am răbdat ocară, și rușinea a acoperit obrazul meu* (Ps. 68: 20), că vei suferi și tu cu bucurie necinstirea și defăimarea? *Că fericiți, zice, veți fi voi când vă vor ocări și vă vor prizoni și celelalte* (Matei 5: 11). Că ocara cea pentru Domnul foarte ajută spre curățirea păcatelor. Și să te încredințeze pe tine și proorocul, care zice: *Că întru smerenia noastră ne-a pomenit pe noi Domnul, și ne-a izbăvit pe noi de vrăjmașii noștri* (Ps. 135: 23-24).

Și altfel: tu fă bine, și vei vedea că Domnul tămăduiește [întoarce] conștiința fraților tăi spre tine. Petrece deci acolo unde te apucă potrivnicul și, acolo sculându-te, războiește-l pe dânsul, ca celor ce li s-au cunoscut neajunsurile tale, acelorași să se arate și isprăvile tale, și întru aceasta vei dobândi slavă mare de la Domnul nostru Iisus Hristos, Cel ce a zis: *Și vor fi cei dintâi pe urmă, și cei de pe urmă dintâi* (Matei 19: 30). Că după ce haina cea murdară se va spăla, nu se va mai pune alături de cele murdare; iar dacă cineva din zavistie sau dintr-o râvnă nescotită va numi pe cea curată murdară, nu va fi crezut, că vederea [înfățișarea] hainei îl va vădi pe dânsul, că zice: *Spăla-mă-vei, și mai vârtos decât zăpada mă voi albi* (Ps. 50: 7).

7. Iar de multe ori și celui ce a îmbătrânit în obște îi pune vrăjmașul gând de depărtare, zicând: „Iată, atâția ani ai în mănăstire slujind lui Hristos, iar acum îmbătrânești și nu mai poți suferi canoanele obștii, și nici putere de a mai face ceva nu mai ai, că trupul s-a făcut slab, iar de aici înainte vei fi defăimat și de cei mici, și de cei mari; de aceea, pentru bătrânețe, ai nevoie de odihnă.

Deci ieși de aici și, șezând într-un loc, liniștește-te, și Dumnezeu va trimite hrana Sa din dragoste³³⁷ sau prin alte mijloace. Căci care nevoie îți zace asupra, ca, și ticăloșindu-te, să fii ocărat pentru mâncarea ta? Și ce este

și cu mâncarea ta, că așa în fiecare zi te ticăloșești ca un rob rău (cf. Matei 24: 48) și suferi a te supune celor mai mici decât tine?”

Acestea și altele ca acestea îi bagă vicleanul bătrânului și nerăbdător îl arată la bătrânețile lui. Iar dacă bătrânul este ușor cu gândul, se va răsturna îndată, și e mișcat de dânsul ca gătejul [din foc] de vânt, iar dacă bătrânul este desăvârșit cu gândul, îl biruiește pe dânsul, zicând: „Nu-mi vei batjocori bătrânețile, Diavole; că, dacă în tinerețile mele am suferit ostenele mele cu răbdare, cu mult mai vârtos acum le voi suferi, că vremea dezlegării mele a sosit ca să fiu eu împreună cu Hristos; că cel ce a îmbătrânit nu mai așteaptă nimic altceva decât să se dezlege din viață; dar încă și celor mai tineri nu mă voi face pildă de lenevire, ci mai vârtos de răbdare. Căci dacă blagocestivul bătrân Eleazar, cu niște munci ca acestea fiind înconjurat și la mădulare ars peste tot, nu și-a schimbat gândul, ci pildă de răbdare se făcu celor tineri – carii și către acela uitându-se, vitejește și ei au disprețuit muncile tiranilor –, cu mult mai vârtos eu, cel ce niciuna dintre acestea nu pătimesc, pentru mica osteneală și prea mica defăimare, nu voiesc a fi celor mai tineri începătură de depărtare, ci mai vârtos de răbdare și de suferire; căci eu mă socotesc pe sinemi că sunt rob al celui pe care Domnul l-a pus proestos al mănăstirii întru care și locuiesc, înaintea căruia m-a pus Domnul și pe mine, și sunt de sine stăpânitor pentru a putea să mă depărtez. Dar pentru ce și pentru puțină mea rucodelie mă necăjiți [gânduri ale vicleanului]? Că dacă mirenii, pentru cele stricăcioase, nu numai zilele, ci și nopțile cu iubire de osteneală lucrează și sunt împresurați de grija femeilor și a fiilor, a casei și a chiriei, și rabdă, cu mult mai vârtos eu în această puțină osteneală cu bucurie voi suferi, ca cel ce m-am izbăvit de toate acelea cu harul lui Hristos; că jugul Lui e bun, și sarcina ușoară este (cf. Matei 11: 30); pentru aceasta *abateți-vă de la mine, și voi cerca poruncile Dumnezeului meu* (Ps. 118: 115)”. Și așa, cu împreună-lucrarea harului petrecând întru a sa socotință și săvârșindu-se într-acel loc în care a îmbătrânit, dobândește neveștejă cunună.

³³⁷ Prin pomană de la osebiți creștini.

VII.

A Sfântului Maxim

1. Cel fără de minte, care se robește de patimi, când de mânie mișcându-se se tulbură, se grăbește ca fără de socoteală să fugă de frați; și iarăși, când de poftă se înfierbântă³³⁸, căindu-se, iarăși alergând merge spre întâmpinarea lor; iar cel priceput împotriva amândurora se pune: căci adică în pricina mâniei, tăind pricinile tulburării, se izbăvește pe sineși de scârba cea către frați, iar pentru pricina poftii, de iușimea cea necuvântătoare și de întâlnirile fără folos se înfrânează.

2. În vremea ispitelor, nu părăsi mănăstirea ta, ci suferă vitejește valurile gândurilor, și mai vârtos ale scârbei și ale mahniciunii [akediei]; căci astfel, prin iconomia lui Dumnezeu prin necazuri lămurindu-te, vei avea tare nădejdea cea întru Dumnezeu; iar de o vei lăsa (mănăstirea adică), neiscusit și fără bărbăție și nestatornic te vei afla.

Încă nu are dragoste desăvârșită, nici cunoștința Dumnezeieștii Pronii întru adânc, cel ce în vreme de ispită nu rabdă îndelung pentru cele ce se întâmplă în mănăstire, ci se taie pe sineși de la dragostea fraților celor duhovnicești.

Scopul Dumnezeieștii Pronii este aceea adică ca pe cei ce de răutate în multe feluri sunt dezbinați, prin dreapta-credință și prin duhovniceasca dragoste, să-i facă una, căci pentru aceasta a pățimit Mântuitorul, ca pe fiii lui Dumnezeu cei risipiți să-i adune întru una (cf. și Ioan 11: 52).

3. Deci cel ce nu cunoaște nici nu poartă cele ale supărării, nici nu suferă pe cele de întristare, nici nu rabdă cele dure-roase, afară de Dumnezeiasca dragoste și de Pronie umblă. Dacă dragostea îndelung-rabdă și este făcătoare de bine (cf. și I Cor. 13: 4), cel ce se împuținează cu sufletul pentru cele de întristare ce i se întâmplă, și pentru aceasta face vicleșug împotriva celor ce

l-au scârbit, și din dragostea cea către dâșii pe sineși se taie, cum oare să nu cadă de la scopul Dumnezeieștii Pronii?

4. Întâmplatu-ți-s-a ție ispită de la fratele și scârba întru urâciune [ură] te-a adus? Nu te birui de urâciune, ci biruiește urâciunea întru dragoste, pe care o vei birui într-un chip ca acesta: rugându-te pentru dânsul curat lui Dumnezeu și primind răspunsul [apologia] lui, sau și însuși prin aceasta pe dânsul tămăduindu-l, și pe sineși pricinuit [al scârbei etc.] socotindu-te și îndelung răbdând, până va trece norul. Îndelung-răbdător este cel ce așteaptă sfârșitul ispitei și lauda³³⁹ inimii așteaptă.

5. *Bărbatul îndelung-răbdător mare este întru pricepere* (Pilde 14: 29); că pe toate cele ce i se întâmplă către sfârșit [împlinire] le aduce, și pe acela așteptându-l, suferă cele de întristare, iar sfârșitul este viața veșnică, după Apostolul: *Și aceasta este viața cea veșnică, ca să Te cunoască pe Tine Unul Adevăratul Dumnezeu și pe Cel pe Care L-ai trimis, pe Domnul Iisus Hristos* (Ioan 17: 3). Pe fratele ce-l socoteai ieri duhovnicesc și îmbunătățit, nu-l judeca azi de rău și viclean pentru urâciunea care se face astăzi întru tine din meșteșugirea celui viclean, ci, prin îndelung-răbdătoarea dragoste, socotind bunătățile cele de ieri, urâciunea cea de astăzi leapăd-o din suflet.

6. Pe cel pe care ieri îl laudai ca pe un bun și îl propovăduiai ca pe un îmbunătățit, nu-l grăi astăzi de rău, ca pe un rău și viclean, pentru a ta prefacere dintru dragoste în urâciune, făcând din defăimarea fratelui pricină de îndreptățire a viclenei urâciuni celei dintru tine, ci rămâi întru aceleași laude, măcar deși încă ești ținut de scârbă, și așa lesne te vei întoarce la mântuitoarea dragoste. Nu pe cea obișnuită laudă a fratelui, pentru scârba cea ascunsă întru tine către dânsul, întru întâlnirea cu ceilalți frați să o spurci, împreună-amestecând în cuvinte pe furiș și defăimarea, ci curat folosește lauda întru întâlniri, și curat pentru dânsul ca pentru sineși roagă-te, și așa de

³³⁸ Trad. neogr. adaugă „de pofta de a se întoarce la frați”.

³³⁹ καύχημα = sau: slava, bucuria.

pierzătoarea urâciune prea degrab te vei izbăvi; măcar fratele, poate ispitindu-se, petrece grăindu-te de rău, dar încai tu să nu te scoți afară din așezământul [starea] dragostei, pe același drac suferindu-l să te supere în gând; ...și, așa, nu vei ieși dintru aceasta: dacă, ocărându-te, vei binecuvânta, dacă, pândit cu gânduri rele, vei fi de-binevoitor; aceasta este calea filosofiei celei după Hristos, și cel ce nu călătorește pe aceasta nu se va sălăslui împreună cu Dânsul.

7. Să nu îmboldești pe fratele prin cuvinte cu ghicituri, ca nu, pe cele asemenea de la dânsul împotriva-primindu-le, așezământul dragostei de la amândoi să-l izgonești, ci, cu îndrăzneală, prietenește mergi și muștră-l pe dânsul, ca, pe pricinile scârbei dezlegându-le, de tulburare și de scârbă pe amândoi să izbăvești.

Să nu zici „urâsc pe fratele” în vreme ce dinspre pomenirea lui te întorci, ci ascultă pe Moise, care zice: *Să nu urăști pe fratele tău în gândul tău; cu muștrare să muștri pe fratele tău, și nu vei lua pentru dânsul păcat* (Lev. 19: 17).

Nu pomeni în vreme de pace cele ce în vremea scârbei s-au grăit de fratele, ori de față de se vor fi grăit cele întristăcioase, ori către altul despre tine, iar după aceasta le-ai auzit și tu, ca nu cumva, stăruind în cugetele pomenirii de rău, la pierzătoare ură a fratelui tău să te întorci.

8. Nu poate sufletul cuvântător [rațional], către om nutrind urâciune, cu Dumnezeu, Dătătorul poruncilor, să se împace. Că zice: *De nu veți lăsa oamenilor greșele lor, nici Tatăl vostru Cel ceresc nu va lăsa vouă greșelele voastre* (Matei 6: 15); iar dacă acela nu voiește să se împace, încai tu păzește-te pe sineți de urâciune, rugându-te pentru dânsul curat și negrăindu-l de rău către cineva.

9. Pacea Sfinților Îngeri cu aceste două așezămături [stări] este ținută: cu cea către Dumnezeu și cu cea unii către alții dragoste; asemenea și tuturor celor din veac sfinți. Și preafrumos s-a zis de Mântuitorul nostru: *Că întru aceste două porunci atârnă toată Legea și proorocii* (Matei 22: 40).

Nu socoti ca pe niște voitori de bine pe cei ce-ți aduc ție cuvinte care lucrează întru tine scârbă și urâciune către fratele, măcar de s-ar părea că și adeverează, ci ca dinspre niște omorători, dinspre unii ca aceștia întoarce-te, ca și pe aceia de la grăirea de rău să-i oprești și pe al tău suflet de răutate să-l izbăvești.

Cearcă conștiința cu tot de-amănuntul, ca nu cumva din pricina ta să nu se împace fratele, și nu o amăgi pe aceasta, căci cunoaște cele ascunse ale tale și te va pârî în vremea ieșirii, încă și în vremea rugăciunii îți face ție pomenire.

10. Nu fi lesnicios spre lepădarea dragostei duhovnicești, pentru că altă cale a mântuirii nu s-a lăsat oamenilor.

Ia aminte ca nu cumva răutatea care te desparte pe tine de fratele, nu întru fratele, ci întru tine să se afle; și sârguiește-te a te împăca cu dânsul, ca nu din porunca dragostei să cazi. Nu defăima porunca dragostei, că printr-însa te faci fiu al lui Dumnezeu, pe care, lepădând-o, fiu al Gheenei te vei afla.

11. Nu te face plăcut sieți³⁴⁰, și nu vei fi urător de frate; nu fi iubitor de sineți, și vei fi iubitor de Dumnezeu. După ce ai ales a vieții împreună cu frații cei duhovnicești, înaintea ușilor de voile tale să te lepezi, pentru că nu într-alt chip vei putea trăi în pace nici cu Dumnezeu, nici cu cei cu care viețuiești împreună.

12. Al celui ce încă iubește slava deșartă, sau la ceva din lucrurile cele materialnice este dat cu împătimire, însușire de căpetenie este să se mânănească pe oameni pentru cele vremelnice, sau a-i pomeni de rău³⁴¹, sau a avea ură către dânsii, sau gândurilor celor de rușine a robi; însă sufletului celui iubitor de Dumnezeu acestea toate îi sunt străine.

³⁴⁰ Pentru termenul de față, vezi *Pricina de față*, nota 3 de la VI, 2.

³⁴¹ A avea resentimente.

VIII.

Din Pateric

1. Un frate oarecare, într-o viață de obște șezând, se supăra de gândurile mutării. Într-o zi, luând hârtie și șezând, a scris pe hârtie toate pricinile pentru care i-au zis lui gândurile să se mute din obște; iar după ce le-a enumerat pe toate, a scris mai pe urmă, întrebându-se pe sineși: „Le poți răbda pe toate?” Apoi, de ca și cum aducea împotriva și răspundea, a scris: „Da, întru numele lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, voi răbda!” Și, învăluind hârtia, o a legat la brâul său.

Deci, când se pornea vreuna din acele pricini pentru care se lupta și mai-nainte când năvăleau spre dânsul gândurile mutării, acela, alergând deosebi, lua hârtia și o citea și, aflând aceea, adică „întru numele lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, voi răbda”, zicea către sineși: „Vezi, ticăloase, că nu omului, ci lui Dumnezeu te-ai făgăduit”, și îndată se odihnea. Și așa pururea făcând fratele, ori de câte ori se întâmpla vreo tulburare dintr-o pricină sau alta, netulburat petrecea.

Deci ceilalți frați, înțelegând ceea ce făcea fratele, cum, citind hârtia, așa petrecea, de multe ori și ei, tulburându-se prin meșteșugirea vicleanului, spre zavistia și ura fratelui s-au pornit; și, venind la egumenul, ziceau că fratele este fermecător, iar în brâul lui este fermecătoria lui, și pentru aceasta nu puteau petrece cu dânsul: „Deci, ziceau ei, sau pe dânsul, sau pe noi, slobozește-ne de aici”. Iar el, nefiind străin de pândirea vrăjmașului - că știa smerenia și evlavia fratelui -, le-a zis lor: „Duceți-vă de vă rugați, și mă rog și eu, și după trei zile voi zice vouă răspunsul”. Noaptea dormind fratele, venind egumenul încetișor, a dezlegat brâul lui și, citind hârtia, l-a încins iarăși pe dânsul și s-a dus. Iar cele trei zile trecând, s-au apropiat și frații și Avva ca să se înștiințeze de răspuns. Iar el, chemând pe fratele, a zis: „Pentru ce smintești pe frați?” Iar el, îndată jos punându-se pe sineși, a zis: „Greșit-am, iartă-mă, și vă rugați pentru mine”. Și a zis Avva către frați: „Ce-ați zis despre fratele acesta?”

Și, răspunzând, au zis: „Că fermecător este, și fermecătoria lui în brâul lui este”. Și zice egumenul: „Scoateți dar fermecătoria lui”. Iar ei s-au repezit să dezlege brâul lui, dar fratele nu-i lăsa. Și a zis egumenul: „Tăiați-l!” Și l-au tăiat; și au aflat într-însul hârtia, și egumenul o a dat unuia dintre diaconi, poruncind să stea la loc înalt și să o citească, ca și vicleanul *mai mult* să se rușineze, cel ce a semănat o diavolie ca aceasta.

Iar cum s-a citit hârtia, iar mai pe urmă că „...întru numele lui Hristos voi răbda”, auzind frații, de rușine nu mai știau ce să facă; și au făcut egumenului metanie, zicând: „Greșit-am!” Iar el a zis lor: „Nu mie să-mi faceți metanie, ci lui Dumnezeu și fratelui asupra căruia ați mințit, ca să vă ierte”. Iar ei au făcut așa. Și a zis lui egumenul: „Să ne rugăm lui Dumnezeu ca să-i ierte pe dâșii”. Și s-au rugat pentru ei.

2. Zis-a un stareț: „Cei ce de demult nu degrab se mutau din locul lor de nu se va fi întâmplat lor ceva din aceste trei lucruri: adică dacă cineva va fi avut vecin scârbit asupra lui din zavistie, adică cu pomenire de rău, și, deși toate făcând către mângâierea lui, n-ar fi putut să-l schimbe pe dânsul, sau dacă, venind mulți la dânsul, i-ar fi oferit felurite lucruri, pe care, trebuind el să le primească, l-ar fi slăvit pe dânsul cu prisosință, sau de se va fi întâmplat să cadă în ispită de curvie, aproape locuind femeii. Deci, dacă s-ar fi întâmplat unul din aceste lucruri, și el s-ar fi mutat, mutarea n-ar fi fost lipsită de socoteală.

3. Ziceau Părinții: „De ți se va întâmpla ție ispită în locul în care locuiești, nu părăsi locul în vremea ispitei, iar de nu, oriunde te vei duce, vei afla înaintea ta pe cea de care fugi; rabdă dar până ce trece ispita, ca nu cumva depărtarea ta să se facă pricină de sminteală. Și mai vârtos nu în vremea păcii, ca nu cumva despărțirea ta să pricinuiască necaz celor ce locuiesc locul”.

4. Zis-a un stareț: „Precum pomul, adeseori sădindu-se, a rodi nu poate, tot așa și călugărul, mutându-se din loc în loc, nu poate săvârși bunătatea”.

5. Un frate șezând într-o obște, supărându-se de gândurile mutării, a

povestit starețului. Iar el a zis către dânsul: „Du-te de șezi în chilia ta, dând trupul tău drept zălog peretelui chiliei tale, și să nu ieși cu trupul de acolo, iar gândul lasă-l să gândească ce voiește”.

6. Zis-a un stareț: „Chilia călugărului este cuptorul Babilonului, unde cei trei coconi [tineri] l-au aflat pe Fiul lui Dumnezeu; este și stâlpul de nor de unde Dumnezeu a grăit lui Moise”³⁴².

7. Un frate a petrecut nouă ani luptat fiind a ieși din obște și în fiecare zi își gătea jocul său ca să iasă. Iar dacă se făcea seară, zicea întru sine: „Măine mă duc de aici”. Iar dimineața zicea gândului: „Să ne silim pe înșine a răbda și astăzi pentru Domnul”. Și, dacă s-a luptat nouă ani așa făcând, a ușurat Dumnezeu toată ispita de la dânsul.

IX.

A Sfântului Efrem

Să nu zici, călugăre: „Aici e strâmtorare și război, iar mai încolo odihnă și negrijă”. Spune, de știi, cine este cel ce ne luptă? Au nu vrăjmașul nostru, Diavolul? Auzi dar ce zice la Iov că a zis Domnul Diavolului: *De unde vii tu? Și a zis Diavolul înaintea Domnului: Străbătând cea de sub cer și umblând peste tot, iată, de față sunt* (Iov 2: 2). Deci cunoaște că, oriunde vei merge, cerul este mai înalt decât tine; și nu este loc întru toată lumea cea de sub cer necălcăt de vrăjmașul cel de obște; deci rămâi în locul întru care te-ai chemat, și stai împotriva Diavolului, și va fugi de la tine, și apropie-te de Dumnezeu, și El Se va apropia de tine. Vai sufletului întru care va intra necre-dința, netemerea, necunoștința, nebunia și nerușinarea, că parte a vulpii va fi (cf. Ps. 62: 10).

Fericit e sufletul întru care locuiește frica și evlavia. Celui ce nu-i place a sluji unui stăpân, va fi slujitorul multora; și cel ce nu suferă a se supune unui egumen se va

supune multora, în felurite locuri. Scris este: *Pricină caută bărbatul care voiește să se despartă de prieteni, și în toată vremea ocărât va fi* (Pilde 18: 1). Tot așa și călugărul, despărțindu-se de mănăstire, pune drept pricină pe egumen și pe frați, dar de ocară cea de la Dumnezeu și de la oamenii pricepuți niciodată nu va scăpa.

Pentru unul ca acesta iarăși zice Scriptura: *Este o cale care oamenilor li se pare dreaptă, dar sfârșiturile merg în fundul iadului* (Pilde 14: 12). Și iarăși zice: *De căi ca aceasta se va sătura cel învârtoșat cu inima* (Pilde 14: 14). De se va întâmpla ca mănăstirea întru care locuiești să se strâmtoreze întru trebuințele trupului, să nu părăsești locul, căci *atunci* vei afla dobândă multă într-însul. Necuvioșilor nu le va plăcea de egumenul cuvios, nici dreptului tot ce e nedrept.

³⁴² Așadar adevărata chilie îl așază pe călugăr între tirania ispitelor (dintru sineși și din afară de sineși) și norul ocrotitor al lui Dumnezeu.

PRICINA A PATRĂZECI SI UNA

Că celor nedepriși a fi singuri, a locui singuri e lucru primejdios.

I.

Din Pateric

1. Un frate, depărtându-se de lume și luând schima, s-a încuiat pe sineși, zicând: „Sihastru sunt”. Și auzind bătrânii, au venit de l-au scos pe dânsul și l-au făcut să înconjoare chiliile călugărilor, să facă metanie și să zică: „Iertați-mă, că nu sunt sihastru, ci nou-începător”.

2. Întrebat a fost un stareț: „Cum poate omul a locui deosebi?” Și a răspuns: „Atletul, de nu-și va obișnui mâinile cu mulți³⁴³, nu poate învăța meșteșugul biruinței, ca astfel să poată lupta singur cu cel potrivnic lui. Iar călugărul, de nu se va pedepsi împreună cu frații ca să se învețe meșteșugul gândurilor, nu poate locui în singură-tate, nici a sta împotriva gândurilor”.

3. Zis-a Avva Teodor: „Mulți în vremea aceasta au ales odihna, înainte de a le-o da lor Dumnezeu”.

II.

A lui Avva Isaia

Zis-a Avva Isaia: „De va voi mintea a se sui pe cruce mai-nainte până nu va fi încetat slăbănogirea simțirilor, mânia lui Dumnezeu va veni peste dânsa pentru că a încercat lucru peste măsura sa, netălmăduind adică simțirile sale. Că de n-ar fi tălmăduit de mai-nainte Domnul nostru Iisus Hristos toate patimile omului pentru care a venit, nu S-ar fi suit pe Cruce. Că zice mai-nainte de a Se răstigni: *Ducându-vă, vestiți lui Ioan cele ce ați văzut: orbii văd, șchiopii umblă, leproșii se curățesc, morții se scoală și săracilor li se binevestește; și fericit este care nu se va sminti*

întru Mine (Matei 11: 4-6). Iar aceea că Ioan a botezat pe Domnul nostru Iisus Hristos arată că cel ce se apropie să slujească lui Dumnezeu trebuie ca mai întâi să-și mărturisească faptele sale. Că zice: *Se botezau de Ioan, mărturisindu-și păcatele lor* (Marcu 1: 5). Multe alte semne a făcut Domnul Iisus, dar prin cele arătate aici ne învățăm acestea:

Orbii iarăși văd: cel ce ia aminte la nădejdea lumii acesteia orb este; iar dacă, părăsind-o pe dânsa, iarăși va privi către nădejdea cea așteptată, unul ca acesta va vedea iarăși. Iar că *șchiopii umblă*, aceasta arată că cel ce pofteste pe Dumnezeu, dar iubește și cugetele inimii celei de carne, șchiop este; iar de le va părăsi pe dânsa și va iubi pe Dumnezeu din toată inima sa, acela umblă. Iar prin aceea că *surzii aud* ne învățăm că cel ce este întru risipirea minții surd este, prin robime și uitare; iar dacă se va îndeletnici întru cunoștință, acela a auzit. Iar aceea că *leproșii se curățesc*, aceasta înseamnă că - precum este scris în Legea lui Moise: *Necuratul să nu intre în casa Domnului* (Deut. 23: 1-3) - lepros este tot cel ce are vrăjmășie către aproapele, sau ură, sau râvnă [pizmă, invidie], sau clewetire; iar de le va părăsi pe acestea, acela s-a curățit.

Deci, dacă iarăși va vedea orbul, șchiopul va umbla, surdul va auzi și leprosul se va curăți, omul care a murit prin acestea în vremea lenevirii³⁴⁴, acum, înviază, se înnoiește și de aici binevestește simțirilor sale celor ce au săracit de sfințitele bunătăți [virtuți] că iarăși au văzut, iarăși au umblat, iarăși au auzit și s-au curățit. Aceasta dar e mărturisirea pe care o ai dat starețului tău: întru toată reaua-pățimire și smerita cugetare a vieții. Că scris este despre Ioan: *Îmbrăcăminte* lui era de păr de cămilă și

³⁴³ De nu se va antrena de mai-nainte cu unul și altul.

³⁴⁴ Ἀμελείας = negrijii, ignoranței (precum am întărit și în altă parte).

celelalte (Matei 3: 4), prin care se arăta reaua-pățimire care e cea dintâi care curățește pe om, de atunci putându-se el îndeletnici spre a veni spre cruce.

Căci crucea este semn al nemuririi ce va să fie, ca una care înainte de toate închide gurile Fariseilor și Saducheilor; că fariseul este tip al vicleșugului, al fățarniciei și al slavei deșarte, iar saducheul, al necredinței și al lipsei de nădejde, ale căror guri au fost astupate, după cea scrisă: *Iar din ceasul acela nimeni nu mai cuteza a-L întreba. Apoi a trimis pe Petru și pe Ioan ca să gătească Paștile* (Luca 20: 40; 22: 8), cuvântul arătând că, de se vedea mintea pe sineși nestăpânită de ceva, atunci se gătește spre nemurire, aducându-și simțirile sale într-o una și făcându-le pe dânsule un trup, hrănindu-le pe dânsule și împărtășindu-se ele dintr-însa fără de sațiu.

Apoi, Scriptura zice că Iisus S-a rugat, zicând: *De este cu putință, treacă de la mine paharul acesta în ceasul acesta* (Matei 26: 39): *al nostru* este cuvântul – că, de va voi mintea a se sui pe cruce, de multă rugăciune are trebuință și de multe lacrimi, și a se supune în tot ceasul înaintea lui Dumnezeu, cerând ajutor de la bunătatea lui Dumnezeu, ca să fie întărind-o și păzind-o pe dânsa într-o viață nouă, sfântă și nebiruită. Pentru că mare primejdie este în ceasul crucii: căci, rugându-se cineva, are trebuință de Petru, de Iacov și de Ioan, adică de credință sănătoasă [Petru], de nădejde bărbătească [Iacov] și de dragoste desăvârșită [Ioan], ca printr-acestea să tragă asupra-și harul cel de sus și așa să se poată sui pe cruce. Acestea toate Se făcură Stăpânului nostru Hristos, Care chip nouă Se făcu într-o toate, precum a zis Apostolul (I Pt. 2: 21), ca noi să cunoaștem puterea învierii Lui și împărtășirea de pătimirile Lui, doar cumva închipuindu-ne cu moartea Lui, să ajungem într-o două înviere din morți. Iar fierea pe care o a gustat pentru noi ne este nouă închipuire [tip] spre pierderea cu totul a poftelor celei rele ce este într-o noi, spre a îngrădi gurile noastre și a nu lăsa poftele să iasă din trup și a se împlini; iar prin oțetul pe care l-a gustat pentru noi ne învățăm să stingem toată obrăznicia și tulburarea deșartă, iar prin scuiparea cu care a fost scuipat ne

învățăm a șterge toată plăcerea omenească și toată slava lumii acesteia; iar prin cununa de spini ne învățăm învinuirea și batjocura ce ni se aduce în tot ceasul, răbdând ocările fără tulburare.

Trestia cu care băteau capul lui pentru mântuirea noastră este o pildă pentru noi, ca totdeauna având coiful smeritei cugetări să umbrim toată mândria vrăjmașului. Iar aceea de a fi bătut cu vine înainte de a Se răstigni ne este nouă chip pentru a nu băga de seamă toată ocara omenească și disprețul; iar prin împărțirea hainelor Lui și a petrece El netulburat, ne învățăm să trecem cu vederea cele ale lumii acesteia spre a ne sui pe cruce; iar aceea că era al șaselea ceas când El S-a răstignit, ne este nouă chip spre a ne împuneri împotriva a toată trândăvia [akedia] și împușinarea de suflet, până când va muri păcatul, după cea scrisă: *Că prin Cruce a omorât într-o Sineși vrăjmașia* (Ef. 2: 16).

Iar aceea când în ceasul al nouălea Iisus a strigat cu glas mare și a zis *Eli, Eli Lama Sabahtani* ne învață pe noi ca - după răbdarea necazului pentru patimi până când se vor stinge - să îndrăznim de aici într-o smerita cugetare și să strigăm către Dumnezeu. Iar din aceea adică a-Și da duhul într-o apusul soarelui ne învățăm că, de se va izbăvi mintea din toată nădejdea celor văzute ale lumii acesteia, va fi semn că a murit păcatul în om; atunci se despică și catapeteasma; adică după izbăvirea minții, ceea ce stă³⁴⁵ între ea și Dumnezeu pierde. De aici, pietrele se despică și mormânturile se deschid, cuvântul arătând că, dacă se va face într-o noi acea moarte, toată greutatea și orbirea și cele ce zac peste suflet vor pieri, și simțirile cele moarte și roditoare de moarte se însănătoșesc și viază nebiruite. Iar a-L înveli pe Dânsul în giulgiu curat și a-L unge cu aromate arată sfințenia minții, care după moartea aceea o învăluie pe aceasta și arată nemurirea care o odihnește pe dânsa. Iar aceea adică că L-a pus pe Dânsul în mormânt nou, într-o care nimeni n-a fost pus, și au prăvălit o piatră mare peste ușă arată că, de se va izbăvi

³⁴⁵ Intervalul, piedica.

mintea de toate acestea și se va sâmbetiza³⁴⁶, este într-un veac nou, cugetând la cele noi și nesticăcioase. De aici înainte, *unde e stârvul, acolo se adună și vulturii* (Matei 24: 28). Încă se scrie că *a înviat întru slava Tatălui Său și S-a suit în ceruri, și a stătut de-a dreapta slavei întru cele de sus* (Evr. 1: 3), pe care chip, dându-l și nouă Apostolul, zice: *Dacă v-ați sculat împreună cu Hristos, pe cele de sus căutați-le, unde Hristos este șezând de-a dreapta lui Dumnezeu; cugetați deci cele de sus, și nu cele de jos, căci ați murit* (Col. 3: 1-3). Și puternic este numele Lui cel sfânt a ajuta neputinței noastre, astfel ca, după măsura sărăciei noastre [duhovnicești], să părăsim păcatele noastre și să aflăm milă cu cei vrednici de El. Amin.

III.

A lui Avva Marcu

Este o lucrare a harului necunoscută pruncului [începătorului] și este alta a răutății ce se aseamănă adevărului. Și bine este a nu cugeta unele ca acestea, din pricina înșelăciunii; nici, iarăși, a le anatematisi, din pricina adevărului³⁴⁷, ci pe toate prin nădejde a le aduce lui Dumnezeu, că El știe folosul amândurora³⁴⁸.

³⁴⁶ Sabatiza sau odihni.

³⁴⁷ Trad. neogr.: „din pricina necunoașterii adevărului”.

³⁴⁸ Deși scurt, acest text este plin de bogăție duhovnicească. S-ar putea spune că aici se cere, pe de o parte, multă credință și nădejde în cuvântul lui Dumnezeu cel arătat prin ascultarea față de un părinte, iar pe de alta în lucrarea duhovnicească pe care o urmează începătorul din ascultare față de părintele său sau de alți părinți care l-au sfătuit sau îl pot sfătui. Primejdia de care trebuie să se ferească este înșelarea și răutatea; acestea cuprind pe începător fie din cugetarea discursivă, iscoditoare, lipsită de credință față de cele ce le lucrează sau chiar față la Dumnezeu și părintele său duhovnicesc. Avva Marcu cere apoi ca toate (ispitele adică) să fie aduse cu nădejde la Dumnezeu, pentru a rândui El folosul sau vrednicia amândurora. Acestea două sunt cugetarea îndrăzneată la lucrarea cea necunoscută sau tainică a harului și cugetarea plină de bănuială la o posibilă lucrare a răutății ce voiește să se asemene adevărului. Ambele sunt ispite pe care puțini dintre începători le pot înțelege și birui, drept pentru care Avva Marcu propune aducerea lor la Dumnezeu cu nădejde, adică prin rugăciune, prin căutarea voii Sale și a altor părinți mai sporiți, și

IV.

A lui Avva Cassian

Cei ce sunt împreună cu frații, pentru că nu pot răbda războiul cel din patimi, aceștia caută pustia și singurătatea, socotind că acolo, nefiind niciunul mișcându-le pe dânsle și zădărându-le, acestea se vor birui cu lesnire; aceștia dar să cunoască că se batjocoresc de draci, sau și de mândrie foarte sunt ținuti; căci, pentru a nu voi să se osândească pe sineși și a-și atribui asupra-le pricinile patimilor, dau vina pe frați și fără socoteală voiesc a fugi de dânsii, și pentru aceea nenumăratele lor boale și le păstrează netămăduite. Căci atâtea patimi netămăduite câte vor duce în pustie, pe acestea prin singurătate *numai le acoperă*, însă nu le șterg; căci, pentru cei ce nu s-au izbăvit de patimi, depărtarea nu numai că păstrează nedescoperite neajunsurile, ci știe să le și acopere pe dânsle, ca așa cei ce le au pe dânsle să ajungă nici să nu le mai simtă, nici a cunoaște de aici înainte de ce patimi se biruiesc.

Ba mai mult, [gândurile cele rele] le pun lor în gând nălucire a faptei bune și cum că ei au îndreptat îndelunga-răbdare și smerenia și celelalte fapte bune, dar numai până când nu este de față cel ce le-ar putea întărâta. Iar de se va întâmpla vreodată vreo pricină mișcându-i pe aceștia și zădărându-i, îndată patimile cele învistierite într-înșii și mai-nainte ascunse, ca niște cai fără de frâie sărind de pe locurile lor, iute foarte și în chip sălbatic pe călugărașul lor spre pierzare îl târăsc, ca unele ce din lunga liniștire și indeletnicire sunt hrănite și îngășate. Pentru că patimile cele dintru noi *mai mult* se sălbătesc de vor fi odihnite dinspre [slobozite de] petrecerea cea cu oamenii; ba chiar și acea mică împuținare a [sălbăciei] lor, pe care din împreună-petrecerea cea cu frații o au împuținat, este de asemenea pierdută în singurătate, iar atunci când cel ce îi întărâta pe dânsii este de față, ele *mai mult* se întăresc și se împuternicesc asupra noastră decât

mai-nainte³⁴⁹.

Că precum fiarele cele veninoase, în pustie și întru ale lor culcușuri liniștindu-se, *atunci* își arată turbarea lor - când apucă adică pe cineva care se apropie -, tot așa și oamenii cei pătimiși, cei ce nu cu așezământul bunătății ci cu sila pustietății se liniștesc, atunci borăsc veninul sufletului - când apucă pe cineva din cei ce se apropie.

V.

De la Sfântul Varsanufie

Un frate a întrebat pe starețul, zicând: „Gândul îmi zice că «liniștea este mai de nevoie decât toate și este de mare folos sufletului tău»; oare bine zice?”

Răspuns-a starețul: „Liniștea nu este altceva decât a aduna inima dinspre dare și luare și dinspre plăcerea cea spre oameni și dinspre celelalte lucrări asemenea. Deci și tu, nu da nici nu lua cu cineva din cei din afară, și așa, înstrăinându-i de la tine, te liniștești. Că zis-a Domnul: *Milă voiesc, iar nu jertfă* (Matei 9: 13). Deci odată ce știi că mila este mai mult decât jertfa, *spre milă* pleacă inima ta; căci pricinuirea [pretextul] liniștii poate aduce pe cineva întru înalta cugetare înainte ca acesta să se câștige pe sineși, adică

³⁴⁹ Această nevoință fățarnică e prezentă și în viața mirenilor, căci și aceștia obișnuiesc să-și acopere patimile (cu deosebire tristețile, necazurile, frustrările și cele ce vin de aici: mânia, viclenia, curvia și altele): refugiindu-se în „singurătatea” sau „pustia” amăgirii comunicării și a distracției prin mijloacele „media”, aruncându-se pe eiși în hăul fără de sfârșit al imaginii virtuale întru „isihia” adormirii patimilor sau a conștiinței, și a indiferenței ce le lucrează pe acestea, iar de aici, odată sporite și îngrășate întru amăgirea vindecării lor, odată ce sunt frustrați de lucrarea acestora sau împărțășirea de roadele lor, devin mult mai sălbatici ca mai-nainte. O a doua formă de fugă în „pustie” spre „liniștire” e cea a unora care, dobândind niscai mângâieri prin oarecari osteneli duhovnicești, devin refractari până și la cele mai firești relații dintre oameni, tremurând de frica ispitelor ce i-ar putea munci prin aceștia, ajungând să se despartă de lume ca de o împărăție a Diavolului, și nu ca de o pricină de sporire în credință, precum zicea Sfântul Efreim mai-nainte. Bine îndeamnă și Domnul, nu zicând „îndepărtează ispitele de la noi”, ci *și nu ne duce pe noi [nu ne lăsa să cădem] în ispită*.

înainte să se facă fără prihană. Căci atunci când cineva poartă crucea, atunci se poate liniști. Deci, dacă te vei milostivi, vei afla ajutor, iar dacă te vei întinde peste măsura ta, cunoaște că vei pierde și ceea ce ai câștigat. Deci nici în afară, nici înlăuntru³⁵⁰, ci pe mijloc mergi, pricepând voia lui Dumnezeu, *că zilele rele sunt* (Ef. 5: 16)”.

Zis-a fratele: „Lămurește-mi, Părinte, ce este ceea ce ai zis, «nici afară, nici înlăuntru a merge, ci pe mijloc»? Oare nu ar trebui ca și pe oarecari zile să le osebesc liniștii, iar pe altele oarecari, grijilor?”

Zis-a bătrânul: „A nu îndrăzni întru liniște, nici a disprețui cele ce ne răspândesc, aceasta este calea cea de mijloc care nu cade; dar întru liniște se cuvine a avea smerenia, iar întru răspândire, trezviea, iar pentru a ne aduna gândurile nu este hotar, nici ceasuri, și cu atât mai vârtos zile, ci se cuvine a face după cele ce ne vin asupra-ne. Încă se cuvine a pătimi împreună cu cei din obște, căci cel ce face aceasta, porunca Apostolului o împlinește; adică, dacă cineva se necăjește (cf. Rom. 8: 17; I Cor. 12: 26), să se necăjească și el împreună cu dânsul, ca să-l mângâie și să-l îmbuneze; că *aceasta* este împreună-pățimirea. Și bine este a pătimi împreună cu cei neputincioși și a ajuta slujbelor lor. Că, dacă doftorul care se îngrijește de neputincios are plată, cu atât mai vârtos cel ce întru toate pătimește împreună cu alții după puterea sa. Iar dacă cineva nu întru toate ci numai întru unele pătimește cu aproapele, iar întru altele nu, chiar și întru acelea întru care pătimește, el își împlinește voia sa [și nu pe a lui Dumnezeu]³⁵¹. Și mai cunoaște și aceasta:

³⁵⁰ Evită extremele.

³⁵¹ La această zicere aflăm în *Filocalie* (Vol. 11, nota 472) o frumoasă scolie: „La cel ce n-a lepădat în toate egoismul, acesta îi e prezent într-o anumită măsură în toate celelalte. Chiar și în ceea ce pare că a lepădat egoismul, cine știe ce interes îl face să sufere cu altul într-un anumit caz, sau moment? Poate se gândește că va suferi și el de ceea ce suferă acela. În mila suferitoare pentru altul e o depășire palpitană de sine. Se trece iarăși de granița proprie, de granița în care suntem închiși, în Dumnezeu cel transcendent care nu e închis în Sine, ci e plin de o iubire desăvârșită pentru creaturile Sale. Acela nu mai e reținut de niciun egoism, de nicio limită”.

că, pe cât se pogoară omul întru smerenie, pe atâta sporește. Deci a petrece tu acum în chilie, nelucrător te face pe tine [lucrul, șederea], că te faci pe tine ferit de necazuri; iar întru a fi tu fără de grijă mai-nainte de vreme, vrăjmașul cel de obște îți gătește ție tulburare înaintea odihnei, ca să te facă să zici «o, de nu m-aș fi născut!»”.

Zis-a fratele: „Dar gândul îmi zice mie că, de mă voi duce undeva și mă voi liniști, vin întru liniște desăvârșită; că dator [vinovat] sunt cu multe păcate, și voiesc să mă izbăvesc de ele; iar pentru că sunt cu oamenii, și nu pot veni în plângere și umilință, gândul îmi zice că, atâta cât sunt cu oamenii, nu le pot câștiga pe acestea. Deci fă milă cu neputința mea, Părinte, și spune-mi cum să mă mântuiesc de aceste gânduri rele!”

Răspuns-a starețul: „Frate, omul cel dator, de nu va da mai întâi datoria înapoi, măcar de se va duce în cetate, ori în sat, dator este, și nu are slobozenie a ședea în odihnă. Iar de se va osteni, mai întâi trebuie să treacă prin rușinea oamenilor, și atunci, de oriunde va putea, plătește datoria și se izbăvește. Iar izbăvind-se, atunci cu încredere și multă îndrăzneală poate umbla printre oameni și a ședea unde voiește.

Deci, de se va osteni omul după puterea sa a suferi ocări, sudalme, necinstiri și pagube pentru păcatele cele făcute de dânsul, smerenie și osteneală se învață, și așa se vor ierta lui păcatele, după cea scrisă: *Vezi smerenia mea și osteneala mea și lasă toate păcatele mele* (Ps. 24: 18). Și silește-te să înțelegi câte ocări și defăimări a răbdat Stăpânul nostru Hristos mai-nainte de Cruce, și numai după acestea s-a suit pe Cruce³⁵²! Tot așa nimeni nu poate veni în liniște desăvârșită și roditoare și întru sfânta odihnă a desăvârșirii, de nu mai-nainte va pătimi cu Hristos și va suferi toate pătimirile Lui, aducându-și aminte de Apostolul ce zice: *Să pătimim împreună cu Dânsul, ca și împreună cu Dânsul să ne preaslăvim* (Rom. 8: 17).

Deci să nu te rătăcești, că, afară de aceasta, altă cale de mântuire nu este. Iar

pentru plâns: de nu te vei nevoi, cu oamenii fiind, a nu lua către cineva dintr-înșii îndrăzneală, plânsul și străpungerea nu vin. Dacă pentru aceste îndreptări vei fugi de frați, cunoaște că de nevoie și de stadie fugi. Deci nevoiește-te împreună cu oamenii a birui îndrăzneala cea către dâșșii, căci într-alt fel nu vei putea birui îndrăzneala cea către dâșșii și nu vei putea câștiga plânsul sau străpungerea, că zice Apostolul: *Că, dacă va pătimi cineva, de nu va fi muncit după Lege, nu se va încununa* (II Tim. 2: 5). Fă după puterea ta, frate, și îți ajută ție Dumnezeu, și să nu uiți, precum am zis, întru toate a păzi smerenia și ascultarea și supunerea, și te vei mântui întru Domnul.

VI.

Din Pateric

1. Zis-a un stareț: „E cu puțință ca omul, chiar și o sută de ani șezând în chilie, să nu se învețe cum trebuie să șadă în chilie”.

2. Un stareț a avut un ucenic, nu puțin ani bine împlinind ascultarea; acesta, nefiind încă desăvârșit, pofta să se liniștească. Într-o zi, apropiindu-se de stareț, i-a făcut lui metanie, zicând: „Fă-mă, Părinte, ca să fiu singuratic, adică a locui deosebi”. Și a zis starețul: „Caută loc potrivit, și să facem chilie”. Iar el, ducându-se cale ca de o milă, a aflat loc și, venind, a vestit starețului; și au făcut chilie. Și a zis starețul fratelui: „Iată ceea ce ai cerut; șezi dar în chilie; și, când vei avea trebuință: mănâncă, bea, dormi, numai din chilia ta să nu ieși până sâmbătă, iar atunci vino la mine”, și, acestea poruncindu-i lui, s-a dus.

Iar fratele a făcut după poruncă două zile, iar a treia zi, mahnindu-se [cuprins de ake die], a zis către sineși: „Ce e aceasta ce mi-a făcu mie starețul?” Și, sculându-se, a cântat mulți psalmi și a mâncat după apusul soarelui; și, rugându-se, s-a dus să doarmă pe rogojina sa. Și a văzut un arap [etiopian] zăcând și scrâșnind cu dinții asupra lui, și de îndată a fugit părăsind chilia și ducându-se la starețul lui, și, bătând în ușă,

³⁵² Și odihnă.

a zis: „Avva, miluiește-mă și îmi deschide”. Iar starețul nu i-a deschis lui până dimineață. Iar dimineață l-a aflat pe dânsul rugându-se și zicând cu lacrimi: „Miluiește-mă, rogu-mă ție, și primește-mă să petrec aproape de tine, că arap sălbatic scrâșnind asupra mea cu dinții am văzut zăcând pe rogojina mea când m-am dus să dorm, și nu mai pot să locuiesc acolo”. Iar starețul, milostivindu-se, l-a băgat pe dânsul înlăuntru și i-a pus lui tipic după putere pentru urmarea vieții celei singuratice [adică monahicești]; și, puțin câte puțin, s-a făcut monah iscusit.

3. Un frate oarecare, șezând în chilie, se tulbura de singurătate; și, ducându-se la Avva Teodor al Fermei, i-a vestit lui cele ce a pătimit. Și a zis starețul: „Du-te, smereste-ți gândul tău și petrece împreună cu alții”. Iar el a făcut așa. Și după puțin, întorcându-se la starețul, a zis: „Nici cu oamenii nu mă odihnesc”. Și i-a zis lui starețul: „Dacă nici singur nu te odihnești, nici cu oameni petrecând, pentru ce ai ieșit să te faci călugăr? Au nu ca să suferi necazuri? Spune-mi, dar, câți ani ai în călugărie?” Și a răspuns: „Opt”. Zis-a starețul: „Cu adevărat, frate, eu am șaptezeci de ani de călugărie și niciodată n-am aflat desăvârșit odihnă, în nicio zi, și tu în opt ani voiești odihnă desăvârșită?” Și întărindu-se fratele de starețul, s-a dus.

4. Se spunea despre Avva Teodor și despre Avva Luchie, ai mănăstirii Enatului din Alexandria³⁵³, că, supărându-se de gândurile mutării vreme de cincizeci de ani, le amăgeau pe ele, zicând: „După iarna aceasta ne vom muta de aici”. Atunci iarăși, venind vara, ziceau: „După vara aceasta ne ducem”. Și așa, cu zăbovirile înșelând gândurile, au petrecut pe loc până la sfârșit.

VII.

A lui Avva Isaac

Frate, nimeni nu poate birui patimile fără fapte bune simțite, adică trupești și văzute; așijderea și răspândirea minții nu este cu puțință să o biruim într-alt fel fără decât prin îndeletnicirea de cunoștința cea duhovnicească sau a altei griji după Dumnezeu; căci mintea noastră ușoară este, și, de nu se va lega în oareșicare cugetare³⁵⁴, nu va înceta din răspândire. Că, dacă nu va birui mai-nainte pe vrăjmași, cum va fi în pace? Și, dacă pacea nu va împărăți întru dânsul, cum poate să afle și să priceapă cele învistierite înlăuntru păcii? Căci patimile sunt perete pentru cele ascunse ale sufletului; iar dacă acestea nu vor fi cele ce vor cădea mai întâi prin fapte arătate³⁵⁵, *cele dinlăuntru ale lor nu se vor vădi*. Că cine ar putea, în afara zidului fiind, să petreacă cu cei dincolo de acesta? De asemenea, nimeni nu poate vedea soarele prin pâclă, nici virtuțile sufletului, încă zăcând deasupra ceața patimilor.

Roagă-te lui Dumnezeu să-ți de ție a simți dorirea și poftirea duhului; iar când îți va veni ție această simțire, atunci, cu adevărat, poți să te depărtezi de lume și lumea se va depărta de tine, adică de împătimitirea de cele materialnice. Însă întru sudoare a binevoit Domnul Cel înțelept a căuta și afla pâinea aceasta; și aceasta cu folos: ca nu mai-nainte de vreme, împărtaşindu-ne dintr-însa, să ni se facă nouă nemistuire³⁵⁶ și să murim. Deci faptele bune unele din altele se nasc; iar dacă, grăbindu-te, nu te vei apuca a câștiga mai întâi maicile, și te vei sili a lua pe fiice, acestea, de nu le vei lepăda îndată de la tine, se vor face sufletului tău ca niște năpârci.

³⁵³ Enat era numele unei mănăstirii din Egipt, care a primit acest nume din pricina distanței la care se afla de Alexandria - nouă semne. Despre această mănăstire s-a vorbit și mai-nainte, în viața Sfintei Teodora (*nota trad. neogr.*).

³⁵⁴ διαλογισμὸς.

³⁵⁵ Practice, exterioare.

³⁵⁶ Indigestie.

VIII.

A lui Avva Varsanufie

Un frate oarecare, șezând în liniște și citind în Paterice că „dator este cel ce cu adevărat voiește a se mântui mai întâi cu oamenii a suferi ocări, defăimări și necinstiri, și, simplu, mai întâi simțirile sale a le îndrepta, și așa a se izbăvi de războiul cel printr-însele, și abia atunci a veni spre liniștea cea desăvârșită - precum și Domnul nostru Iisus Hristos a făcut: necinstindu-Se mai întâi și defăimându-Se - și așa să vină spre Cruce, care este murire a cărnii și a patimilor și odihnă desăvârșită și sfântă”, a zis către sineși: „Eu, ticălosul, n-am făcut niciuna din acestea, ci, din neputința mea smintind pe toți, m-am depărtat de oameni. Deci oare dator sunt ca iarăși să vin în mijlocul oamenilor, și, ajutând Dumnezeu, precum au zis și Părinții, voi intra în liniște, ca nu cumva zadarnică să se facă osteneala mea?” Și le-a vestit pe acestea bătrânului.

Iar el i-a răspuns lui așa: „Bine au zis Părinții, și într-alt fel nu este, ci, de vreme ce se fac multe pricinuiiri [pretexte] întru care omul socotește că face bine, și încă altele prin care socotește că se poate vătăma, trebuie să se păzească bine pe sineși. Iar de ai ajuns a ședea singur, și vei veni în mijlocul oamenilor, îți vei naște ție slava deșartă; dar poate că nu-ți este potrivit în lume a ședea, căci, de vei stărui cu gândul acolo, se fac două rele. Dar dacă te vei prihăni pe sineși, ca cel ce nu ai făcut cea cu datorie pentru drumul crucii, zicând «întru necunoștință am șezut deosebi», știe prihănirea aceasta, prin ocara și necinstea ce ți le aduce, să aducă pe cel ce o primește pe ea cu adevărat la măsura crucii”.

PRICINA A PĂTRUZECI SI DOVA

*Că nu se cuvine a grăi împotriva cu pricire,
nici întru cele ce par a fi bune, ci a ne supune aproapelui, pentru Dumnezeu, în toate.*

I.

Din viața Cuviosului Simeon Stâlpnicul

Atunci când Simeon și-a izvodit cu mintea petrecerea lui cea nouă pe stâlp, iar vestea despre dânsul se răspândi pretutindeni, de acest nou-arătat și străin lucru, dumnezeieștii Părinți ce locuiau în pustie spăimântându-se, au trimis pe oarecari către dânsul; acestora ei le-au poruncit să-l certe pe dânsul pentru această străină izvodire și să-l învețe să umble pe cărarea cea bătută și obișnuită sfinților, și să nu o disprețuiască, pe care o ceată atât de mare de fericiti călătorind, către ceruri s-au suit și în corturile cele veșnice au intrat. Apoi, temându-se ca nu cumva izvodirea să fie plăcută lui Dumnezeu, iar ei să socotească lucrul omește, au poruncit celor trimiși și aceasta: cum că, de ar vedea pe bărbat părăsind voia sa și depărtându-se de pe stâlp și pogorându-se de acolo pentru ascultarea de ei, să-l oprească de îndată și să-i poruncească să rămână statornic în scopul ce și l-a ales.

Căci așa s-ar fi convins că acolo se arată Dumnezeiasca economie și că nu trebuiau să se îndoiască pentru cele viitoare: cum că cu bun-sfârșit va împlini un început ca acesta; iar dacă greu arătându-se ar fi fost și nici puțin n-ar fi suferit sfătuirea - și așa, simplu și fără socoteală urmează voilor sale -, arătat e cum că departe de smerita cugetare este, în care pricină cine ar fi zis că nu vicleanul era cel ce i-a băgat lui niște gânduri ca acestea? Pentru aceasta le-a poruncit ca, de s-ar afla așa, și jos să-l tragă pe dânsul și chiar fără de voie să-l pogoare de pe stâlp.

Dar solii l-au aflat pe Simeon ca pe un părinte al ascultării și al smeritei cugetări, aceștia adică, chiar din însăși vederea

lui și de întâia grăire, de sfială către dânsul s-au umilit, încât nici a mai privi nu puteau; însă, pentru porunca Părinților celor ce i-au trimis și pentru însăși această bunătate a slujirii [ce li s-a încredințat], i-au spus aceluia cu de-amănuntul toate cele zise de aceia. Iar el, blândul cu adevărat și smeritul cu inima, certarea suferin-d-o, n-a grăit împotriva, nu s-a mâniat, n-a luat în batjocură această certare, nimic, nici mic, nici mare n-a grăit, ci, cu foarte lină și de jos căutare, lui Dumnezeu dând mulțumire și Părinților, pentru grija cea pentru dânsul mărturisind har³⁵⁷, nelenevind-se de nimic, s-a apucat a se pogorî de pe stâlp. Iar ei, oprindu-l îndată, i-au descoperit socoteala Părinților, rugându-l să rămână statornic în starea cea de pe stâlp; și, urându-i lui Simeon sfârșit bun și odihnă adevărată pentru deseale lui ostenele, s-au dus.

II.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Pimen: „Voia omului este zid de aramă între dânsul și Dumnezeu și piatră ce lovește împotriva. Deci, de o va părăsi omul pe aceasta, va zice și el: *Întru Dumnezeul meu voi trece zidul* (Ps. 17: 29). Dar, dacă cu voia se va amesteca și îndreptățirea [de sine], mult se va osteni³⁵⁸ omul”.

2. Zis-a un stareț: „Pricirea vinde pe om iuțimii, iar iuțimea îl vinde pe dânsul orbirii, iar orbirea îl face pe el să lucreze tot răul”.

3. Întrebat a fost Avva Ammona: „Care este calea cea strâmtă și necăjicioasă?” Și, răspunzând, a zis: „Calea cea strâmtă și

³⁵⁷ Recunoscător arătându-se.

³⁵⁸ Sau: „De multe rele-pățimiri va avea parte”.

neacăjicioasă este a sili omul gândurile sale și a tăia pentru Dumnezeu voile sale. Și este și aceasta: *Iată, noi am lăsat toate și am urmat Tie* (Matei 19: 27)".

4. Povestit-a Avva Ioan că Avva Anuv și Avva Pimen, împreună cu alți cinci, erau frați după trup și au locuit întâi în Schit; apoi, dacă Schitul s-a pustiit de Mazichi³⁵⁹, întâi s-au dus într-un loc ce se chema Teremuthin, întru care era o capiște, întru care au locuit puțin, până s-au socotit unde trebuie să se ducă. Și a zis Avva Anuv, care era cel dintâi dintre ceilalți, către Avva Pimen: „Fă dragoste tu și frații tăi, și fiecare dintre noi să se liniștească de sineși, și să nu ne întâlnim unii cu alții în săptămâna aceasta”. Răspuns-a Avva Pimen: „Precum voiești, așa vom face”. Și au făcut așa.

Și era acolo un idol de piatră, și în fiecare dimineață Avva Anuv improșca cu pietre fața idolului, iar seara îi zicea lui „iartă-mă”. Și a făcut așa toată săptămâna. Iar sâmbătă s-au întâlnit unii cu alții. Și a zis Avva Pimen lui Avva Anuv: „Te-am văzut pe tine, Avva, în această săptămână improșcând cu pietre fața idolului, iar după aceasta făcând lui metanie. Spune-mi, așa face un credincios?” Răspuns-a bătrânul: „Aceasta pentru voi o am făcut: că pe când m-ați văzut pe mine improșcând fața idolului, ați văzut cumva dacă a grăit s-au s-a mâniat?” Răspuns-a Avva Pimen: „Nu”. „Și iarăși, când i-am făcut lui metanie, au oare s-a tulburat și a zis «nu te iert»?” Zis-a acela: „Nu”. Și a zis starețul: „Deci și voi, fraților, de voiți ca să petrecem unii cu alții, să ne facem ca idolul acesta, care, de se va ocări sau se va slăvi, nu se tulbură; iar de nu voiți să se facă așa, iată, la această capiște sunt patru porți, fiecare din voi, unde voiește, acolo să se ducă”. Și cum au auzit frații, s-au aruncat pe sineși jos, zicând lui: „Precum voiești,

Părinte, vom face, și vom asculta precum ne zici nouă”.

Zis-a Avva Pimen: „Am petrecut unii alături de alții toată vremea noastră, lucrând după cuvântul bătrânului pe care ni l-a zis nouă; și pe unul l-a făcut iconom, și, orice ne punea înainte, mâncam, și cu neputință era a zice cineva din noi «adune nouă altceva», sau «nu voim a mânca aceasta», și așa toată vremea noastră o treceam în odihnă și pace”.

5. Zis-a Avva Alonie: „De nu m-aș fi răsturnat cu totul, nu m-aș fi putut zidi pe sinemi, adică de nu aș fi părăsit tot ce mi se părea mie bun [venind] din a mea voie, nu aș fi putut câștiga faptele bune”.

6. Întrebat a fost Avva Pimen de un frate: „Cum sunt dator a fi în locul în care locuiesc?” Și a răspuns: „Să ai cuget de nemernic [străin]: oriunde vei merge, să nu cauți a avea cuvântul tău înainte, și te vei odihni”.

7. Zis-a iarăși: „Nu împlini voia ta; de nevoie este mai vârtos a te smeri înaintea fratelui tău”.

8. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Ce să fac?” Răspuns-a lui starețul: „Du-te și te apropie de cel ce zice «ce voiesc eu?» Și vei avea odihnă, adică urmează pe cel ce nu voiește voia sa, și zice «eu nu voiesc nimic», și te odihnești”.

9. Zis-a oarecine din Părinți o pildă pentru smerita cugetare, că au zis cedrii către trestii: „Cum voi, slabe fiind și neputincioase, iarna nu vă frângeți, iar noi, atât de mari fiind, ne zdrobim, iar uneori ne și dezrădăcinăm?” Și au răspuns trestiile, zicând: „Noi, atunci când vine iarna și suflă vânturile, ne plecăm cu vânturile încoace și-ncolo, și pentru aceasta nu ne frângem, iar voi, stând împotriva vânturilor, vă primejduiți”. Și zicea starețul: „Se cuvine ca să ne dăm la o parte atunci când se face cuvânt de ocară, și a da loc iuțimii [până va trece], și a nu ne împotrivi, ca [nu cumva] să cădem în gânduri, în cuvinte și în lucruri fără de cale”.

10. Doi bătrâni erau de ani mulți șezând unul cu altul și niciodată n-au făcut vreo ceartă; și a zis unul către celălalt: „Să facem și noi o ceartă precum oamenii”. Iar

³⁵⁹ *Mazichii* erau un popor barbar care locuia la vest de Râsul Triton în Libia. Unii socotesc, urmându-l pe Herodot, că aceștia sunt unii și aceiași cu Mezii. Aceștia își lăsau partea dreaptă a capului netunsă, iar pe cea stângă o radeau, iar trupurile și le vopseau. Pretindeau că sunt urmașii Troienilor, care s-au risipit după ocuparea cetății Troia de către Greci (*nota trad. neogr.*).

celălalt, răspunzând, a zis: „Nu știu cum se face cearta”. Zis-a acela: „Iată, voi pune o cărămijoară în mijloc și voi zice că este a mea, iar tu să zici că nu, că este a mea, iar de aici se face începutul”. Deci a pus în mijloc cărămijoara și a zis celuilalt: „A mea este”. Iar celălalt a zis: „Ba nu, ci a mea este”. Și zice celălalt: „Dacă este a ta, ia-o și te du”. Și s-au despărțit, neputând a se prici unul cu celălalt.

III.

A Sfântului Efrem

De vei locui cu frați: să nu voiești a porunci lor, ci mai vârtos [voiește] a fi chip lor întru cele bune, ascultându-i pe dânșii întru cele ce-ți zic ție. Iar dacă, trebuință fiind, vei grăi, zi ce vrei să zici, ca unul care sfătuiește cu smerenie. Iar dacă alt frate va zice ceva împotriva celor grăite de tine, să nu te pornești cu mintea, ci lasă voia ta pentru dragoste și pace, și, cu blândețe, zi-i așa celui ce-ți zice ție împotriva: „Eu, blagoslovitule, ca un mojić am grăit și eu, socotind așa, deci mă iartă, că necunoscând am grăit; și fie precum ziseși tu”. Și întru aceasta diavolul cel ce alcătuiește tulburări se va întoarce înapoi deșert și rușinat. Deci aceea a te prici și a-ți impune voia ta ridică tulburări și mânie anevoie vindecată; iar *mânia*, zice, *în sânurile necredincioșilor se odihnește* (Eccl. 7: 10). Și iarăși zice: *Pornirea mâniei lui, [se face] căderea lui* (Sirah 1: 22). Pentru aceea și Apostolul poruncește, zicând: *Și robului Domnului nu i se cade să se sfădească* (II Tim. 2: 24).

IV.

A lui Antioh Pandectul

Omul gâlcevitor nu numai cu ai săi nu se împăciuiește vreodată, ci nici cu cei străini. Că vrând pe gâlcevitorul său gând a-l adeveri [cu vorba sau cu lucrul], de-a pururea izvodește vicleșuguri, și adeseori se întărată și pe alții îi tulbură, și posomorât se află tuturor. Că scris este la Facere: *Că a luat Isav femeii de la cei de alt neam, și erau*

gâlcevitoare cu Isaac și cu Rebeca. Și a zis Rebeca lui Isaac: Mi-am urât viața mea pentru fiicele fiilor lui Het (Fac. 24: 34-35; 27-46), cuvântul arătând că a se gâlcevi se potrivește celor fără de Dumnezeu, și nu credincioșilor și blagocestivilor. Că cei cu adevărat Creștini și Ucenici ai lui Hristos *pe al loruși Stăpân și Învățător* Îl urmează, despre Care scris este: *Nu Se va prici, nici nu va striga, nici nu va auzi cineva în ulițe glasul Său* (Is. 42: 2). Unii ca aceștia nu se ispitesc a dezlega niciun lucru cu gâlceavă și cu pricire, ci prin răbdare, rugăciune și prin ascultare și nădejdea cea de o socoteală³⁶⁰; niciodată nu pun cuvântul lor ca să stea înainte sau îndrăznind întru voia lor, precum și Domnul a zis: *Am venit nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine, a Tatălui* (Ioan 6: 38-39).

V.

A lui Avva Isaia

De vei locui cu frate, și vei voi să se facă lucru, iar fratele cu care locuiești nu voiește a se face acela, sloboade lui voia ta, ca să nu se facă pricire și să se scârbească. Și fii către fratele ca un nemernic; să nu-i poruncești în vreun lucru și să nu voiești a-i fi lui cap. De-ți va rândui ție un lucru pe care nu-l voiești, luptă-te cu voia ta până când vei face cea rânduită, ca să nu-l necăjești pe dânsul și să nu pierzi neîndrăzneala și pacea împreună-locuirii cu el. Deci, de-ți va zice ție „fierbe-mi ceva”, zi-i lui „ce voiești să fac?”, și dacă te va face întru stăpânire [a lucrului de făcut], zi-i lui „orice voiești”, și ceea ce se află fă cu frica lui Dumnezeu.

Dacă [întrebare despre un] cuvânt al Scripturii va veni în mijlocul vostru, cel ce cunoaște cuvântul [și-i știe înțelesul] să lase voia lui în urma fratelui său și să odihnească pe fratele întru bucurie; căci cuvântul ce i se cere acesta este: a te smeri pe sineți fratelui tău³⁶¹. Deci cel ce ia aminte la judecata

³⁶⁰ Ce se îndreaptă adică numai spre Dumnezeu.

³⁶¹ La această zicere plină de adâncime, în *Filocalie* (Vol. 12, nota 93) găsim o frumoasă scolie: „Dacă cunoști

divanului înaintea căruia va sta, face tot ce-i stă în putere ca în acel înfricoșat ceas să nu i se astupe atunci gura lui [de către Judecător/mustrarea cugetului], neaflând niciun răspuns de zis³⁶².

De veți vrea să ieșiți la vreun lucru mic, să bage de seamă unul de altul, și să nu lase singur pe fratele pătimind cu conștiința în chilie, ci să zică cu dragoste: „Vrei să mergem?” Și de va vedea pe fratele său neodihnit în ceasul acela, sau cu trupul neputincios, să nu se pricească, zicând că „acum trebuie să ieșim”, ci să amâne lucrul și să se ducă în chilia sa pentru dragostea ce o are către el; păziți-vă dar a nu sta împotriva fratelui întru ceva, ca să nu-l necăjiți pe dânsul.

De veți locui unii cu alții și lucrați vreo rucodelie - ori înăuntru, ori în afară -, iar fratele tău te va chema, să nu zici „îngăduie, ca să isprăvesc acest puțin lucru ce-l mai am”, ci *îndată* ascultă. De vei locui cu cineva sau vei nemernici, și vei lua de la dânsul poruncă, păzește-te, pentru Dumnezeu, a nu fi nebăgător de seamă [disprețuitor], și nici într-ascuns, nici la arătare nu dezlega porunca.

De vei locui cu părintele tău sau cu fratele tău, să nu te afli având prieteșug cu cineva într-ascuns, nevrând să știe și frații ce sunt cu tine, pentru că și pe tine te pierzi, și pe acela. În ce chip se supune dobitocul omului, tot așa de dator este și omul să se supună aproapei, pentru Dumnezeu; și precum dobitocul nu are o voie a sa nici cunoștință, tot așa și eu sunt dator a face nu numai cu cel ce este cu mine, ci și cu cel potrivit mie, slobozind cunoștința mea celui necunoscător și voia mea celui nepriceput, și atunci mă

voi cunoaște pe sinemi și voi pricepe ce mă vatămă pe mine. Iar cel ce se nădăduiește spre dreptatea sa și se ține de voia sa nu poate scăpa de vrăjmași, nici a se odihni, nici a vedea de ce se silnicește; iar dacă va ieși din trup, mult se va osteni pentru a afla milă.

Deci și tu, frate, nu fi certăreț, ca să nu locuiască vreun rău întru tine, nici nu te socoti pe tine priceput, ca să nu cazi în mâinile vrăjmașilor tăi. Obişnuiește-ți limba ta a zice „iartă-mă”, și smerenia va veni spre tine. A slobozi voia ta aproapei e semn că mintea vede virtuțile; iar dacă impui voia ta aproapei, e semn ce arată necunoștința.

Deci îngrijește-te, iubitule, a slobozi voia ta aproapei întru toate, căci a-ți impune voia ta e pierzare a tuturor bunătăților. Iar cel ce are gânduri întinse întru dreptate, acela își taie voia sa întru blândețe, temându-se de *iubirea de sfadă* ca de un balaur; căci aceasta surpă toată zidirea și face sufletul a se întuneca și a nu vedea ceva din lumina bunătăților. Această patimă blestemată se amestecă pe sine cu bunătățile, până când le va pierde pe acestea.

Domnul nostru Iisus, arătându-ne nouă că, de nu va tăia omul această patimă de necinste, nu va spori după Dumnezeu, nu S-a suit pe Cruce până ce mai întâi nu a lepădat pe Iuda din mijlocul Ucenicilor; acesteia îi urmează toate răutățile; și toate câte le urăște Dumnezeu locuiesc în sufletul iubitorului de sfadă. Deci a tăia voia ta e una cu împăcarea bunătăților unele cu altele, făcând netulburată partea stăpânitoare (mintea). Aceasta caută Dumnezeu de la om mai mult decât toate bunătățile, a ne smeri pe sinene și a ne supune aproapei întru toate. Iar cele ce nasc sfada sunt acestea: multa cuvântare, a preface cuvintele după plăcerea fiecăruia, îndrăzneala, îndoirea limbii [duplicitatea], impunerea propriului cuvânt; acestea dar nasc pricirea, iar sufletul ce le are pe acestea este locuință a tuturor patimilor.

înțelesul unui cuvânt din Scriptură, de care se vorbește, dar îl cunoaște și altul, lasă-l pe el să-l spună. Căci cuvântul cel mai bun pe care îl poți spune cu această ocazie este smerenia ta. Din smerenie se arată cel mai bine că ai înțeles toate cuvintele Scripturii”.

³⁶² În Filocalie avem așa: „Cel ce gândește la judecata dinaintea Scaunului dumnezeiesc, în fața căruia va să se înfățișeze, să facă tot ce poate ca să nu greșască gura lui, căci altfel nu va afla răspuns bun în acel înfricoșător ceas” (*Filocalia*, Vol. 12, Cuvântul V, 2).

VI.**A lui Avva Marcu**

Nu ispiti a dezlega lucru sucit, sau vreo întrebare din Scriptură prin sfadă, ci prin cele ce poruncește legea duhovnicească: prin răbdare și prin rugăciune și prin nădejdea cea de un cuget³⁶³.

VII.**Din Pateric**

1. Se zicea despre Avva Pimen că, chemat fiind spre a mânca afară de voia lui, se ducea lăcrimând, ca să nu se facă neascultător de fratele său și să-l scârbească. Iar frate zic pe cel ce locuia cu dânsul, adică Avva Anuv sau altcineva din ceilalți cu care locuia împreună.

2. Un frate a întrebat pe Avva Pimen, zicând: „Cum trebuie să fie cei din obște?” Și a răspuns starețul: „Cel ce șade în obște dator este pe toți ca pe unul să-i privească și a-și păzi gura și ochii săi, și așa se odihnește”.

³⁶³ Pentru μονολογίστου ἐλπίδος, în *Filocalie* (Vol. 1, *Despre legea duhovnicească*, 12) avem: „Nădejdea care numai la un lucru se gândește”

PRICINA A PATRUVZECI SI TREIA

Toate cele ce se fac, cu dreptatea lui Dumnezeu se fac; pentru aceea se cuvine ca credinciosul să urmeze Proniei, și a nu căuta voia sa, ci pe cea a lui Dumnezeu; că cel ce așa pe toate le face și le primește, acela se odihnește.

I.

Din Pateric

1. De te vei bolnăvi, și vei cere un lucru de la cineva spre trebuința ta, și nu-ți va da ție, nu te necăji asupra lui, ci zi că, „de așa fi fost vrednic a lua, ar fi vestit Dumnezeu fratelui pentru a-mi da mie dragoste (pomână)”.

2. Zis-a iarăși: „Dacă vei fi oprit la dragoste³⁶⁴ și te vor pune în locul cel mai de jos, să nu cârtească gândul tău, ci zi că «nici aici nu eram vrednic»; și cunoaște aceasta: că niciun necaz nu vine omului fără decât numai [îngăduit] de sus de la Dumnezeu, spre cercare sau pentru păcatele tale, iar cel ce nu crede așa nu crede că Dumnezeu este Judecător drept”.

3. Povestit-a un stareț oarecare că odinioară, adunându-se Părinții pentru folos, sculându-se unul dintr-înșii și luând pernuța ce era pe scaunul său, o a pus deasupra, pe umerii săi; și, ținând-o cu amândouă mâinile, a stătut în mijlocul tuturor, căutând spre răsărit. Și s-a rugat, zicând: „Dumnezeule, miluiește-mă!” Și-și răspundea luiși, zicând: „De voiești să te miluiesc, pune jos ceea ce ții, și așa te voi milui. Zis-am ție: pune jos ceea ce ții, și te voi milui”, și aceasta de multe ori făcând, a șezut. Și i-au zis lui Părinții: „Spune-ne nouă, ce este ceea ce ai făcut?” Și a răspuns lor: „Pernuța pe care o țineam pe umerii mei este voia mea; și rugam pe Dumnezeu ca împreună cu dânsa să

mă miluiască. Și mi-a zis mie: «Lasă ceea ce porți, și te voi milui»”. „Deci și noi, zicea, de voim să fim miluiți de Dumnezeu, să lăsăm voile noastre și să dobândim milă”.

II.

A lui Avva Isaia

Frate, de ți se va întâmpla ție vreun lucru, ori în cuvânt, ori în cuget, nu căuta cu niciun chip a ta voie, nici a ta odihnă, ci sârguiește-te a cerca voia lui Dumnezeu cu de-amănuntul și desăvârșit a o face pe aceasta, chiar de se pare că ar avea osteneală, crezând din toată inima că aceasta este ceea ce folosește mai mult decât toată priceperea omenească; căci porunca Lui viață veșnică este și cei ce o caută pe dânsa nu se vor lipsi de tot binele.

III.

A lui Avva Marcu

Unii numesc pricepuți³⁶⁵ pe cei ce cunosc lucru-rile cele simțite; însă pricepuți sunt cei ce pot stăpâni voile lor.

Cel ce nu împacă³⁶⁶ cu Dumnezeu

³⁶⁴ ἀγάπην, sau agapă; adică tot ceea ce presupune primirea unui oaspete - masă, loc de odihnă etc. Agape erau numite și întâlnirile primilor Creștini, la care se punea o masă simplă, pentru toți (*nota trad. neogr.*). Precum s-a văzut, traducătorul a adăugat mai sus o paranteză, dând și varianta „pomână”.

³⁶⁵ Διακριτικοὺς = *lit.*: cei ce sunt pricepuți în a face deosebiri corecte între lucruri, care au dreaptă-socoteală. Prin urmare, priceperea în alte lucruri sau domenii, cunoașterea lor, e o pseudo-pricepere, care de sine nu folosește în final la nimic.

³⁶⁶ Verbul συναλλάσσω e ceva mai bogat. Altfel spus: „Cel ce nu-și asociază/nunțește/nu-și leagă/nu-și supune voia sa cu [voia lui] Dumnezeu...”. Vedem dar că comuniunea dintre om și Dumnezeu, între voia noastră și voia Lui, e (și) o nuntă, iar nunta e însoțită de în-voire, de înțelegere, de supunere în primul rând față de Mire. Alți Sfinți Părinți adaugă la aceasta că uneori, prin faptele noastre bune, noi Îl „obligăm” cumva pe Dumnezeu să ne arate mila Sa, să

voia lui se împiedică în izvodirile sale și sub mâna potrivnicilor se face.

Când voiești să dezlegi lucru împletit, caută pentru dânsul ceea ce place lui Dumnezeu, și dezlegarea lui o vei afla foloșitoare.

Întru lucrurile în care binevoiește Dumnezeu, într-acestea și toată făptura slujește; iar întru cele dinspre care El Se întoarce înapoi, așijderea și făptura se împotrivește.

Cel ce se împotrivește întâmplărilor celor întristăcioase³⁶⁷ nu știe că se ceartă cu cele poruncite de Dumnezeu, iar cel ce le primește pe ele în cunoștință adevărată, acesta, după Scriptură, așteaptă pe [rabdă pentru] Domnul (cf. Ps. 39: 1).

Ispită venind, nu căuta pricina sau prin cine a venit, ci cum pe dânsa cu mulțumită și fără pomenire de rău o vei răbda.

IV.

A Sfântul Diadoh

Toți oamenii după icoana [chipul] lui Dumnezeu sunt, iar după asemănarea Lui sunt numai aceia ce prin multă dragoste pe a loruși slobozenie o au robit lui Dumnezeu; căci atunci când nu suntem ai noștri înșine, atunci suntem cu Cel ce, Luiși, pe noi cu El prin dragoste ne-a împăcat.

V.

Din Pateric

Zis-a Avva Isidor: „Priceperea sfinților aceasta este: a cunoaște voia lui Dumnezeu, că *pe toate* le biruiește omul întru ascultarea adevărului, că icoană și asemănare a lui Dumnezeu este. Decât toate patimile, mai cumplită este aceea de a urma cineva inimii sale, adică a se pleca voii sale și nu Legii lui Dumnezeu. Această patimă se arată

la început omului părând a avea o odihnă oarecare, iar mai pe urmă i se preface lui spre plângere, ca unuia ce nu a cunoscut³⁶⁸ taina Dumnezeieștii Iconomii și care n-a aflat calea lui Dumnezeu ca să umble într-însa³⁶⁹.

ne iubească, și nu în vârtutea unui contract, ci prin *mișcarea* Lui, pe care o săvârșim prin faptele noastre bune sau de iubire în general, așa cum și Dumnezeu a fost Cel dintâi Care ne-a mișcat și ne-a iubit pe noi (cf. I Ioan 4: 10 ș.u.).

³⁶⁷ Sau „circumstanțelor/condițiilor nefavorabile”.

³⁶⁸ ἀγνόησαντι, sau „care a nesocotit/ignorat...”.

³⁶⁹ Urmarea voilor proprii ne duce în final spre necazuri, suferințe și plângere, căci astfel ne depărtăm de acoperământul lui Dumnezeu. Cea mai mare plângere va fi la sfârșitul acestui veac, ca o „împlinire” a tuturor plângerilor, când toate răutățile izvorâte din urmarea voilor noastre vor ajunge într-o fundătură a dezamăgirii, non-sensului, iar plângerea aceasta va continua întru toți vecii, întru întunericul cel mai dinafară (cf. Matei 8: 12).

PRICINA A PATRUZECI SI PATRA

Că smerita cugetare cu totul neprădată de draci este, și care este nașterea smeritei cugetări și puterea ei; și cum că mai presus decât toate faptele bune este smerenia, și singură degrab poate mântui pe om.

I.

Din viața Sfântului Pahomie

Un oarecare bărbat pe nume Silvan, venind dintre măscărici [actori], s-a apropiat de mănăstirea Sfântului Pahomie, voind a se lepăda de lume; și, vestindu-se despre dânsul cuviosului, chemându-l, a zis către dânsul: „Vezi, frate, că de osteneală este trebuință, de suflet trezvit și de gând curat pentru a putea, cu harul lui Dumnezeu, a sta împotriva celui ce te necăjește, mai vârtos pentru obiceiul cel de mai-nainte care te împinge spre rău”. Și, făgăduindu-se a le face pe toate după învățătura lui, Marele Pahomie l-a primit. Acest Silvan, în multă vreme nevoindu-se, a început iarăși a se le-nevi de mântuirea sa și a se trage spre răsfățare și a fi tras de glumiri; încă a început cu toată slobozenia a cânta printre frați și graiuri precum cele din priverile cele necinstite³⁷⁰. Pe acesta chemându-l sfântul, după al douăzecilea an al călugăriei, a poruncit a fi dezbrăcat înaintea fraților de schima călugărească și, luându-și hainele mirenești, să fie scos din mănăstire.

Iar el, căzând la picioarele Sfântului Stareț, îl ruga, zicând: „Încă o dată iartă-mă, Părinte, și cred întru Stăpânul Cel ce mântuiește pe cei neputincioși cum că mă vei avea pocăindu-mă pentru cele ce în lenevire le-am petrecut, și vei simți schimbarea sufletului meu, și vei mulțumi lui Dumnezeu”. Iar Marele, răspunzând, a zis către dânsul: „Știi bine cu câte te-am suferit, cum de multe ori am fost silit a-ți da și băta, ceea ce niciodată

către niciun alt om nu am arătat, ci numai spre tine am fost silit a o face, durându-mă la suflet mai mult decât pe tine la trup, pentru pătimirea cea pentru tine³⁷¹; că pentru nimic altceva n-am făcut aceasta, ci numai pentru mântuirea ta, ca măcar așa să te pot îndrepta din greșeale.

Deci, dacă atâtea sfătuiri ai primit, iar a veni spre mai bine n-ai voit și, nici cu băta fiind căznit, n-ai ales ce e de folos, cum pot eu a lăsa un mădular bolnav să se sălășluiască împreună cu turma lui Hristos, ca nu cumva râia unuia, la toți întinzându-se (lățindu-se), nu mică parte a frățimii să vatăme?” Deci așa socotind Părintele, acela mai mult rugăminte întinzând-o și adevărind cum că de aici înainte se va îndrepta pe sineși, Pahomie cerea de la dânsul chezușuri, ca astfel să nu rămână el iarăși întru acelea.

Iar Petronie, bărbat sfânt și minunat, învoindu-se a-l primi asupra-și pe dânsul pentru cele ce se făgăduia, l-a iertat pe dânsul fericitul; și, făcând rugăciune, l-a dat lui Petronie. Iar el, dobândind iertare, așa de mult s-a smerit, încât a ajuns să se facă chip multora, și mai vârtos la toată frățimea, după fapta bună a blagocestiei, și mai ales întru cele după Dumnezeu lacrimi, încât de multe ori mânca și din curgerea lacrimilor, care ca un râu se revărsau, încât el nici nu se mai putea opri, acestea amestecându-se și cu însăși cea de nevoie hrană, așa împlinindu-se spre dânsul acel cuvântul davidicesc: *Cenușă ca pâinea am mâncat și băutura mea cu plângere o am amestecat* (Ps. 101: 9).

Și, zicându-i lui frații „nu face această înaintea străinilor sau a altora”, el adeverea, zicând: „De multe ori, vrând a mă opri,

³⁷⁰ θυμελικός, din cele ce se cântau în teatrele de atunci, ce nu erau lipsite și de felurite pricini de alunecare în curvie sau în alte îndulciri.

³⁷¹ συμπάθειαι; mai exact: „pentru cele ce am pățit sufleteste împreună cu tine”.

mai vârtos pentru această pricină, nicidecum n-am putut". Iar ei iarăși zicând că plângerea să o facă atunci când stă singur deosebi, din străpungere, iar la masă, mâncând, să se oprească, „că, ziceau ei, sufletul poate și fără cele dinafară lacrimi totdeauna întru umilință a fi". Și, silindu-se ei a afla pentru ce se udă așa cu lacrimi - pentru aceasta și încercând să-l oprească precum puteau din ele, „că mulți dintre noi, ziceau, se rușinează căutând la tine și nici să mănânce nu pot", acela zicea către dâșii: „Nu voiți, fraților, ca să plâng, văzând pe sfinți slujindu-mi mie, cărora și praful picioarelor [la] mare [preț] îmi este mie, și de care eu nicidecum nu sunt vrednic? Deci nu sunt oare dator a plânge, spuneți-mi?

Sunt eu, un măscărici, vrednic să fiu slujit de bărbați sfinți ca aceștia? Plâng dar, fraților, temându-mă în toate zilele, ca nu cumva, ca Dathan și ca Abiron cei spurcați, să fiu înghițit, cei ce s-au apucat cu viclene voiri și cu necurate mâini a tămâia în cele sfinte, că, și atâta cunoștință primind eu, mă lenevesc de mântuirea sufletului. Pentru aceea nu mă rușinez de aceasta, căci știu păcatele mele cele multe; pentru aceea, și însuși sufletul de l-aș da, nimic străin socotesc că aș face".

Așadar, acesta, așa bine-nevoindu-se în multă vreme, mărturisea pentru dânsul Marele înaintea tuturor, zicând: „Iată, fraților, mărturisesc înaintea lui Dumnezeu că, de când s-a făcut obștea aceasta, dintre toți frații care locuiesc împreună cu mine, pe niciunul nu-l știu să-mi fi urmat, afară de unul". Iar auzind aceasta frații, unii socoteau că acesta este Teodor, iar alții Petronie, iar alții Orsision. Deci întrebând Teodor pentru cine zice, Marele nu voia să spună. Iar el, iarăși mai vârtos întrebându-l, și alți mari frați de asemenea rugându-se a se înștiința cine ar putea fi acesta, Marele a răspuns, zicând: „De aș fi știut că cel despre care vreau să spun s-ar mândri de ar fi lăudat vreodată, nu l-aș fi făcut cunoscut pe unul ca acesta; dar, de vreme ce cu harul lui Hristos știu că, lăudat fiind, *mai vârtos* se smerește pe sineși, pentru aceasta, ca să urmați și voi năravului

acestuia, fără de frică înaintea voastră a tuturor îl voi fericii pe dânsul.

Pentru că tu, o Teodore, și câți sunt ca tine în mănăstire nevoindu-se legând pe Diavolul, ca pe o vrabie sub picioarele voastre l-ați pus și în toate zilele prin harul lui Hristos îl călcați ca pe niște țărână, voi, dar, de vă veți lenevi pe înșivă, sculându-se Diavolul de sub picioarele voastre de unde zace, se va ridica asupra voastră.

Iar fratele Silvan, cel ce cu puțină vreme înainte era să se scoată de noi din mănăstire pentru lenevirea lui, acesta, acum, desăvârșit l-a robit (răpus) pe vrăjmașul, pe care l-a stins cu covârșirea smeritei cugetării sale până într-acolo încât a nu se mai arăta acesta la dânsul, desăvârșit biruindu-l pe el; dar și voi, ca cei ce aveți lucrările dreptății, îndrăzniți spre cele ce, iată, ați făcut până acum, iar acesta, pe cât se nevoia, pe atâta pe sineși se arăta mai necercat [începător], din tot sufletul său netrebnic pe sineși socotindu-se a fi; pentru aceasta, și lăcrimarea lesnicioasă o are, dintru aceea cu lesnire putând a se defăima pe sineși și a socoti ca nimic îndreptările cele făcute de dânsul; căci nimic nu taie așa de bine vinele Diavolului ca smerita cugetare, ceea ce se face din tot sufletul cu putere lucrătoare".

Deci, așa nevoindu-se încă opt ani, pe lângă cei douăzeci de mai-nainte, drumul și l-a săvârșit, mărturisit fiind de Cuviosul, care și despre ieșirea lui spunea că a văzut mulțime mare de îngeri care, sufletul lui luându-l și către cer alergând, pe acesta ca pe o jertfă aleasă l-au adus lui Hristos.

II.

Din viața Sfintei Singlitichia

Zicea Fericita Singlitichia că așa este de mare smerita cugetare, încât Diavolul, deși mai pe toate virtuțile le poate urma³⁷², despre aceasta nu știe nicidecum ce este. Pentru aceasta, și Apostolul Pavel, știind întărirea și necăderea ce o aduce aceasta, ne

³⁷² Sau, mai degrabă, „fățărind a le urma".

poruncește nouă să ne împodobim pe dinlăuntru cu aceasta, ca una care nu poate fi smulsă, ca printr-însa să putem cuprinde și strânge toate celelalte virtuți și fapte bune. Că precum cu neputință este ca o corabie să fie făcută fără de piroane, tot așa cu neputință este ca un om să se mântuiască fără smerita cugetare. Vezi cuvântarea de laudă a celor trei tineri? Cum de alte fapte bune nu au pomenit foarte, iar pe cei smeriți împreună cu cei ce laudă i-a numărat, nezicând ceva de cei feciorelnici sau de cei neagonisitori? Încă și Domnul, iconomia cea către noi plinind-o, întru aceasta S-a îmbrăcat, că zice: *Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre* (Matei 11: 29). Deci început și sfârșit al bunătăților tale să-ți fie ție smerita cugetare.

III. Din Pateric

1. Povestit-a oarecine dintre Părinți că era un bătrân ostenitor la Chilii purtând rogojină. Acesta a mers odată la Avva Ammona; iar văzându-l pe el starețul purtând rogojină, a zis: „Aceasta cu nimic nu te folosește”. Și a întrebat acela pe starețul: „Părinte, mă supără trei gânduri: unul, adică, ca într-un noian să mă duc în pustii, sau să mă duc în pământ străin, unde nu mă cunoaște nimeni, sau să mă închid pe sinemi în chilie și cu nimeni niciodată să mă întâlnesc și la două zile să mă mănânc. Deci pe care dintr-însele să-l urmez?” Răspuns-a Avva Ammona: „Niciunul din cele trei nu te folosește să-l faci, ci mai vârtos, de mă ascuți, șezi în chilia ta și mănâncă câte puțin în fiecare zi, și să ai de-a pururea cuvântul vameșului în inima ta³⁷³, și poți să te mântuiești”.

³⁷³ Cf. Luca 18: 13. Cuvântul acesta - alături de multe altele - a ajuns (s-a concretizat, zicem noi) mai târziu, într-o formă mai adevărată, adică în lumina Noului Legământ, vestita rugăciune a lui Iisus. Vameșul a dobândit îndreptarea prin milă, care „îndreptare” odinioară venea mai mult prin Lege, care era una exterioară, lucrând doar prin trupul cel vândut păcatului, cum zice Apostolul, neputând îndrepta pe nimeni cu adevărat, pentru învârtosarea Iudeilor (cf. Gal. 2: 16); cu Mântuitorul Hristos însă îndreptarea vine prin milă,

2. Un frate a mers în Muntele Fermei, la un stareț mare, și i-a zis lui: „Avva, ce voi face, că pierе sufletul meu?”

Zis-a lui starețul: „Pentru ce, fiule?”

Răspuns-a fratele: „Când eram în lume, cu adevărat mult posteam și privegheam, și multă străpungere și fierbințeală era întru mine, iar acum nicidecum ceva bun nu văd întru mine”.

Zis-a lui starețul: „Crede-mă, fiule, că atâtea câte ai făcut când erai în lume spre slava deșartă și lauda oamenilor osârdnic făcându-te le făceai, și neprimite erau înaintea lui Dumnezeu; și, pentru aceasta, nici Satana nu te lupta pe tine, că nu-i păsa lui a tăia osârdia ta, de vreme ce niciun folos nu aveai din aceasta. Iar acum, văzându-te că te-ai făcut ostaș al lui Hristos și ai ieșit asupra lui, de aici s-a întrarmat și el asupra ta. Însă un psalm pe care-l zici acum cu umilință e mult mai plăcut lui Dumnezeu decât acei mii pe care-i ziceai în lume. Iar acum mai cu plăcere primește Dumnezeu puțină postire decât săptămânile pe care le posteai în lume”.

Zis-a lui fratele: „Dar acum nu postesc deloc, și toate bunătățile pe care le aveam în lume acum s-au ridicat de la mine”.

La care starețul a zis: „Frate, îți ajung ție acestea pe care le ai, numai rabdă, și vei fi bun”.

Dar fratele, stăruind și zicând „Avva, pierе sufletul meu!”, a zis lui starețul: „Crede-mă, frate, că nu voiam să-ți spun, ca să nu se vatăme gândul tău, însă văzându-te pe tine adus de Satana în trândăvie, zic ție că însăși aceasta - a te socoti pe tine că atunci când erai în lume bine erai și petreceai - mândrie este; căci și fariseul, socotindu-le, a pierdut toate bunătățile câte făcea; iar acum, iarăși, a te socoti pe tine că nimica bun nu faci, îți ajunge ție, frate, spre mântuire, că smerenie este. Așa s-a îndreptat pe sineși vameșul, nimic bun făcând; căci lui Dumnezeu mai vârtos Îi place omul păcătos și lenevos, cu zdrobită inimă și cu smerenie, decât cel ce face multe bunătăți și crede sieși

și nu din împlinirea unei legi oarecare, din credința lucrătoare prin iubire, și nu din eforturile împlinirii unor prescripții.

că face ceva bun”.

Și, folosindu-se mult fratele, a făcut metanie starețului, zicând: „Avva, astăzi s-a mântuit³⁷⁴ sufletul meu prin tine”.

3. Zicea Avva Epifanie: „Canaaneanca strigă și a fost auzită (cf. Matei 15: 22). Cea căreia îi curgea sânge tace și se fericește (cf. Marcu 5: 25-33). Vameșul nu deschide gura și este auzit. Fariseul strigă și se osândește (cf. Luca 18)”.

4. Întrebat a fost Avva Longhin: „Care bunătate este mai mare decât toate celelalte?” Și a zis: „Socotesc că precum mânia este mai mare decât toate patimile, încât și din cer a putut lepăda pe oarecari, tot așa și smerita cugetare este mai mare decât toate bunătățile, căci chiar și din adâncuri poate scoate pe om, măcar că este ca dracul de păcătos. Pentru aceea și Domnul mai-nainte de toate fericește pe cei săraci cu duhul (cf. Matei 5: 3)”.

5. Zis-a Avva Sarmatie: „Mai mult îl voiesc pe omul care a greșit, dacă știe că a greșit și se pocăiește, decât pe omul care nu a greșit și se închipuie pe sine de ca și cum ar face dreptate³⁷⁵”.

6. Era un episcop oarecare într-o cetate, și, după lucrarea Satanei, a căzut în curvie; apoi, făcându-se adunare în biserică și nimeni cunoscând ceva despre păcatul lui, de sineși a mărturisit înaintea poporului, zicând: „Eu am căzut în curvie”. Și a pus omoforul său pe jertfelnic, zicând: „Nu mai pot să vă fiu vouă episcop”. Și a strigat tot poporul cu plângere, zicând: „Păcatul acesta asupra noastră, numai să rămâi în episcopie”. Iar el a zis: „De voiți ca eu să petrec în episcopie, ceea ce voi zice vouă, aceea faceți”. Și, poruncind a se închide ușile bisericii, s-a aruncat pe sineși la o ușă cu fața în jos și a zis: „Nu are parte cu Dumnezeu cel care, ieșind, nu mă va călca”. Și au făcut după cuvântul lui; și, călcându-l pe dânsul, ieșeau; și ieșind cel de pe urmă, se făcu glas din ceruri,

zicând: „Pentru multa lui smerenie, i-am iertat lui păcatul”.

7. Zis-a un bătrân: „Voiesc [mai degrabă] biruire cu smerită cugetare decât biruință cu mândrie”.

8. Zis-a un bătrân: „Smerenia de multe ori și fără osteneală a mântuit pe mulți; și pe aceasta o mărturisește vameșul și fiul cel curvar [risipitor], numai mici graiuri zicând și s-au mântuit”.

9. Zicea un bătrân că Părinții au intrat în lăuntru [-l Împărăției] cu asprimea, iar noi, de vom putea prin bunătate, vom intra prin smerita cugetare.

10. Zis-a Avva Isaia: „Mai-nainte de toate, trebuință este de a avea smerita cugetare, gata fiind de-a pururea la orice fel de cuvânt pe care-l auzim sau lucru să zicem «iartă-mă»; că prin smerita cugetare se surpă toate cele ale potrivnicului”.

³⁷⁴ ἐσώθη. Iată cum adevărata cunoștință, gândul, sfatul cel bun al altuia e lucrător în sufletul care ascultă de acesta!

³⁷⁵ Că este adică îmbunătățit cu virtuți.

PRICINA A PATRUZECI SI CINCEA

Că osebit lucru al celui ce cugetă-smerit este a se prihăni pe sineși, și a se defăima, și a socoti ca nimic bunătățile cele făcute de sine; și care sunt însușirile smeritei cugetări și care sunt roadele.

I.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Antonie: „Am văzut toate mrejele Diavolului întinse pe pământ și, suspinând, am zis: «Oare cine le poate trece pe acestea?» Și am auzit un glas, zicându-mi: „Smerita cugetare”.

2. Același a zis lui Avva Pimen: „Aceasta este lucrarea omului: ca greșeala sa să o pună înaintea lui Dumnezeu și să aștepte ispita până la cea de pe urmă răsuflare”.

3. Ridicatu-s-au odinioară asupra lui Arsenie demonii în chilie, necăjindu-l pe el; iar venind cei ce-i slujeau lui și stând în afara chiliei, l-au auzit pe el strigând către Dumnezeu și zicând: „Dumnezeule, nu mă părăsi, că nimic bun n-am făcut înaintea ta, ci dă-mi după bunătatea Ta să pun început”.

4. Un frate a mers la Avva Ammona și i-a zis lui: „Avva, spune-mi un cuvânt”. Și, petrecând la dânsul șapte zile, n-a auzit nimic de la starețul. Apoi, pe când se ducea, petrecându-l pe el starețul, a zis: „Păcatele mele se făcură până acum perete între mine și Dumnezeu”.

5. Zis-a Avva Daniil că era în Babilon o fiică a unui boier ce avea drac; și avea tatăl ei un călugăr prieten, pe care l-a și chemat spre ajutorul fiicei sale. Iar acela a zis: „Nimeni nu poate tămădui pe fiica ta, fără numai sihaștrii pe care îi știu; iar de-i voi ruga pe dânșii, nu vor suferi a face aceasta, pentru smerita cugetare. Dar mai vârtos aceasta să facem: când vor veni în târg ca să-și vândă lucrurile lor, prefăceți-vă de ca și cum ați vrea să cumpărați ceva din ele și chemați-i ca să-și ia prețul lor; și, venind ei, rugați-i ca să facă rugăciune. Și cred că se va tămădui fiica ta”.

Deci, ieșind în târg, au aflat pe un ucenic al unui bătrân care își vindea lucrurile lui; și, luându-l pe dânsul împreună cu coșnițele, l-au dus în casa boierului, ca să ia prețul lor. Și, cum a intrat monahul în casă, l-a întâmpinat pe dânsul îndrăcita și i-a dat o palmă, iar el îndată a întors și celălalt obraz, după porunca Domnului (cf. Matei 5: 39). Și, muncit fiind dracul, a strigat, zicând: „O, silă, porunca lui Iisus mă scoate”, și îndată a ieșit din femeie. Și era aceea sănătoasă și întreagă la minte. Și s-a vestit aceasta la bătrâni, și au slăvit pe Dumnezeu, și au zis: „Nimic nu surpă așa de mult mândria Diavolului precum smerenia poruncii lui Hristos”.

6. Zis-a Avva Carion: „Multe osteneli am făcut, mai mult decât fiul meu, Zaharia, dar n-am ajuns la măsura lui, pentru smerenia și tăcerea lui”.

7. Odinioară, șezând acest Avva Zaharia în Schit, a venit întru vedenie; și, sculându-se, o a vestit starețului său, lui Carion; iar bătrânul, lucrător³⁷⁶ fiind, nu avea cunoștință de acestea [de vedenii]. Și, sculându-se, l-a bătut, zicând: „De la draci este”. Iar stăruind vedenia, sculându-se Avva Zaharia în noapte, s-a dus la Avva Pimen și i-a vestit lui lucrul, și cum ard cele dinlăuntru ale lui. Și, cunoscând starețul că de la Dumnezeu este, i-a zis lui: „Du-te la cutare bătrân, și, ce-ți va zice ție, ține”. Deci s-a dus la acel bătrân. Iar el, mai-nainte să apuce a-l întreba ceva, a apucat și i-a spus lui toate, și cum că vedenia aceasta de la Dumnezeu este, și „du-te, zice, de te supune Tatălui tău”.

8. Către acest Zaharia a zis odată

³⁷⁶ πρακτικός = în context: lucrător al virtuților trupești sau din afară.

Avva Moise: „Spune-mi, ce să fac?” Și, auzind acela, s-a aruncat pe sine la picioarele lui, zicând: „Tu mă întrebi, Părinte?” Zis-a lui starețul: „Crede-mă, fiule Zaharia, că am văzut pe Duhul Sfânt pogorând spre tine, și dintru aceasta silit sunt a te întreba pe tine”. Și, luând Zaharia culionul din capul său, l-a pus sub picioare și, călcând-l, a zis: „De nu se va zdrobi așa omul, nu poate să fie călugăr”.

9. Povestit-a Avva Pimen: „Pe când era Avva Zaharia a se săvârși, l-a întrebat Avva Moise: «Ce vezi?» Iar el a zis: «Nu-i mai bine a tăcea, Părinte?» Și a zis: «Da, fiule, taci». Și în ceasul morții lui era și Avva Isidor, care, căutând la cer, a zis: «Veselește-te, fiul meu, Zaharia, că s-au deschis ție porțile Împărăției cerurilor»”.

10. Zis-a Avva Evagrie: „Începutul mântuirii omului este a se osândi pe sineși”.

11. Aflat-a Avva Teodor vreme îndemânatică cu frații, și, pe când mâncau ei, au luat paharele în tăcere, și nu ziceau „iartă-mă”³⁷⁷; și a zis Avva Teodor: „Au pierdut călugării bunul lor neam³⁷⁸ prin a nu zice «iartă-mă»”.

12. Pe același l-a întrebat un frate, zicând: „Voiesc a împlini poruncile”. Răspuns-a lui starețul: „Odinioară a zis și Avva Theona «voiesc a împlini gândul meu cu Dumnezeu»; și, ducându-se în pitărie, a făcut pâini; și, cerând săracii, le-a dat pâinile. Și iarăși, cerând alții, a dat coșnițele și haina cea de pe dedesubt pe care o purta; și a intrat în chilie încingându-și haina cea de deasupra (mantia). Și iarăși se mostra pe sineși, zicând: «N-am plinit porunca lui Dumnezeu»”.

13. Un frate a zis lui Avva Teodor: „Spune-mi mie un grai, că pier”. Și cu osteneală i-a răspuns lui: „Eu mă primejduiesc [de moarte]; [așa că] ce am să-ți spun ție?”

14. Fericitul Teofil Arhiepiscopul a mers odată în Muntele Nitriei; și a venit starețul muntelui la dânsul, și i-a zis lui

Arhiepiscopul: „Ce-ai aflat mai mult în calea aceasta, Părinte?” Și a răspuns starețul: „A se prihăni și a se muștra omul pe sine totdeauna”. Zis-a Arhiepiscopul: „*Altă cale nu este decât aceasta*”.

15. Același Arhiepiscop, venind odată în Schit, s-au adunat frații, și a zis către Avva Pamvo: „Zi un cuvânt către Papa³⁷⁹, ca să se folosească”. Și a răspuns bătrânul: „Dacă nu se folosește întru tăcerea mea, nici în cuvântul meu nu se va folosi”.

16. Zicea Maica Teodora: „Nici nevoința, nici reaua-pățimire, nici felurite alte osteneli nu mântuiesc, fără decât numai ade-vărata smerită cugetare. Iată, era un sihastru ce izgonea draci și i-a cercetat pe dânșii, întrebând: «Pentru care pricină ieșiți? Pentru postire?» Și ei ziceau: «Noi nici nu mâncăm, nici nu bem». «Întru priveghere?» Și ei ziceau: «Noi nicidecum nu dormim». «Întru sihăstrie?» Și au răspuns: «Noi în pustie petrecem». Și, stăruind bătrânul în întrebări, le-a zis: «Dar întru ce ieșiți?» Iar ei au mărturisit, zicând: «Nimic altceva nu ne biruiește pe noi fără numai smerita cugetare»”.

17. Zis-a Avva Ioan Colovul: „Smerita cugetare și frica lui Dumnezeu sunt mai presus de toate bunătățile”.

18. Zis-a iarăși: „Cine a vândut pe Iosif?” Și a răspuns un frate, zicând: „Frații lui”. Zis-a lor starețul: „Ba nu, ci smerenia lui l-a vândut pe el; că putea, atunci când îl vindeau, să zică că «frate al lor sunt» și să se împo-trivească, ci, tăcând, cu smerenie pe sineși s-a vândut; și smerenia l-a așezat pe dânsul povățuitor în Egipt”.

19. Zis-a iarăși: „Pe sarcina cea ușoară lăsând-o, adică pe sinene a ne prihăni, pe cea grea o am ridicat, anume a ne îndreptăți pe sinene”.

20. Zis-a oarecine din Părinți despre dânsul: „Avva Ioan, prin smerenia lui, a atârnat tot Schitul de degetul cel mic al lui”.

21. Zis-a Avva Ioan Thebeul: „Dator este călugărul mai-nainte de toate a

³⁷⁷ Este ceea ce astăzi monahii înțeleg prin „binecuvântați!”

³⁷⁸ εὐγένεια.

³⁷⁹ După toate probabilitățile se referă la Teofil, Patriarhul Alexandriei, care a păstorit între 385-412. Despre apelativul „papa”, am scris într-o nota la Pricina XVI, 5.

îndrepta [câștiga] smerita cugetare. Că aceasta este întâia poruncă a Mântuitorului, Care zice: *Fericiți cei săraci cu duhul că acehora este Împărăția cerurilor* (Matei 5: 3)".

22. Zis-a Avva Pimen despre Avva Isidor că împlotea un snop de smicele în fiecare noapte. Și îl rugau pe dânsul frații, zicând: „Odihnește-te pe sineți puțin, că, iată, ai îmbătrânit”. Iar el răspundea lor: „De vor și arde pe Isidor, și cenușa lui în văzduh să o risipească, niciun har [odihnă, mulțumire] nu-mi este mie; că Fiul lui Dumnezeu pentru noi a venit în lume”.

23. Același așijderea a zis despre Avva Isidor: „Atunci când îi ziceau lui gândurile «mare om ești», zicea către dânsule: «Au doară sunt precum Avva Antonie?» Sau: «M-am făcut cu totul ca Avva Pamvo, sau ca ceilalți Părinți ce au plăcut lui Dumnezeu?» Acestea zicând, se odihnea, acelea dându-se în lături. Când iarăși vrăjmașii îl făceau pe dânsul a se împuțina cu sufletul, zicându-i «după toate acestea vei fi aruncat în muncă», el zicea acelora «măcar în muncă de voi fi aruncat, pe voi vă voi afla dedesubtul acelora»”.

24. Zice Avva Longhin: „Precum mortul nu simte ceva, nici nu judecă pe cineva, tot așa și cel smerit cugetător nu poate judeca vreun om, măcar de l-ar vedea pe el închinându-se idolilor”.

25. Zis-a Avva Matoi: „Pe cât de mult se apropie omul de Dumnezeu, pe atâta se vede pe sine mai păcătos. Căci și Proorocul Isaia, atunci când l-a văzut pe Dumnezeu, ticălos și necurat s-a numit pe sineși (cf. Is. 6: 5)”.

26. Același zicea: „Când eram mai tânăr, gân-deam despre mine că poate lucrez ceva bun; iar acum, dacă am îmbătrânit, văd că n-am niciun lucru bun”.

27. Întrebat-a pe acesta un oarecare frate, zicând: „Cum se făcea că cei din Schit făceau mai mult decât [zice] porunca, iubind pe vrăjmașii lor mai mult decât pe sine?” Și a zis starețul: „Eu până acum nici pe cel ce mă iubește pe mine nu-l iubesc ca pe sinemi”.

28. Zis-a Avva Iacov: „M-am dus la Avva Matoi; și, ajungând, i-am zis lui: «Voiesc să mă duc la Chilii». Și mi-a zis mie

bătrânul: «Închină-te, de la mine, lui Avva Ioan³⁸⁰». Am mers deci la Avva Ioan și i-am zis: «Se închină ție Avva Matoi». Și a zis starețul: «Iată, Avva Matoi e cu adevărat bărbat Ierusalimitean întru care vicleșug nu este (cf. Ioan 1: 47)». Și, împlinind-se anul, m-am dus iarăși la Avva Matoi și i-am spus lui închinăciunea lui Avva Ioan. Iar bătrânul a zis: «Dar eu nu sunt vrednic de închinăciunea starețului; însă să știi aceasta: când vei auzi pe un bătrân lăudând pe aproapele mai mult decât pe sine, acela în mare măsură a ajuns; că aceasta este desăvârșirea: ca cineva pe aproapele său să-l slăvească mai mult decât pe sineși”.

29. Întrebat-a un frate pe Avva Matoi, zicând: „Spune-mi un grai”. Iar el a zis: „Du-te, roagă-te lui Dumnezeu ca să-ți dea ție plângere în inima ta și smerenie; și ia aminte totdeauna la păcatele tale; și nu judeca pe alții, ci fii dedesubtul tuturor; și taie îndrăzneala de la sineți; și ține-ți limba și pântecul tău. Și dacă cineva va grăi pentru vreun lucru sau altul, să nu te pricești cu dânsul: dacă bine zice, zi-i «da», iar dacă rău, zi-i «tu știi cum grăiești», și nu te prici cu dânsul pentru cele ce a grăit; și aceasta este smerenia”.

30. Zis-a Avva Xantie: „Câinele mai presus decât mine este; pentru că și dragoste are, iar la judecată nu va merge”.

31. Un frate a întrebat pe Avva Alonie, zicând: „Ce este defăimarea de sine?” Și a zis bătrânul: „Acea a fi dedesubtul celor necuvântătoare și a ști [recunoaște] că neosândite sunt [pentru ceea ce fac]”.

32. Zis-a Avva Pimen: „De se va prihăni omul pe sine, rabdă pretutindenea”.

33. Același a zis: „De va ajunge omul întru graiul Apostolului ce zice că *toate sunt curate celor curați* (Tit 1: 15), se vede pe sineși mai jos decât toată făptura”. Și i-a zis lui un frate: „Cum pot să mă socotesc pe sinemi mai jos decât tot ucigașul?” Zis-a starețul: „De va ajunge omul întru graiul acesta și va vedea om ucigând, va zice că acesta numai acest păcat a făcut, dar eu ucid în toate zilele”.

³⁸⁰ Salută-l din partea mea pe Avva Ioan.

34. Întrebat-a același frate pentru același grai pe Avva Anuv, spunând și ce a zis Avva Pimen; și i-a zis lui Avva Anuv: „Bine a zis, așa este: că, de va ajunge omul la graiul acesta și va vedea lipsurile fratelui său, face dreptatea sa a le înghiți pe dânsule”. Zis-a fratele: „Care este dreptatea sa?” Și a răspuns starețul: „A se prihăni pe sineși, că cel ce se prihănește pe sineși, drept face pe aproapele, iar această dreptate ascunde neajunsurile aproapelui”³⁸¹.

35. Se spunea despre Avva Pimen că niciodată nu voia să pună cuvântul său

³⁸¹ Adâncimea acestei ziceri pare ceva mai lumina-tă prin parafraza traducerii neogrecești: „Dacă va ajunge cineva la măsura acestui grai [al Apostolului], pe măsură ce află curăția și vede păcatele fratelui, ajunge, prin tăria virtuții sale, să le înghită pe acestea (adică să le treacă cu vederea). (...) Că cel ce se prihănește pe sineși îl îndreptează pe aproapele său, iar această dreptate ascunde lipsurile aproapelui”. „Drept face pe aproapele” este redat aici prin „îl îndreptează pe aproapele său”. De luat aminte că în grecește „face pe” sau „îndrep-tează” nu există, ele fiind adăugate de traducător; literal s-ar traduce prin „drept aproapele”. Într-adevăr, cel drept poate ajunge să-l îndrepteze pe aproapele său prin prihănirea de sine și curăția sa, dar ideea cuviosului pare a fi aici alta: acest aparent laconism ar putea fi dezlegat astfel: „Cel ce se prihănește pe sineși îl privește pe aproapele său ca pe un drept, îl vede aflat în lumina dreptății sale”. Dacă totuși „realmente”, cum se zice, aproapele este păcătos prin faptele lui vădite multora, covârșitoarea păcătoșenie și/sau neputință cunoscută de om îl face pe acesta incapabil de a mai socoti și păcatele altora, lumina dreptății lui Dumnezeu pe care el o cunoaște din/prin nimicnicia sa covârșește orice fel de întuneric din afară, astfel că, precum zice și Avva la urmă, aceasta „ascunde” neajunsurile aproapelui, le acoperă. În întuneric putem zări uneori, undeva în depărtare, o lumină, dar, în lumină aflați, nu mai putem vedea undeva vreun întuneric, totul fiind luminat. Cunoașterea nimicniciei proprii în fața lui Dumnezeu, sau în cumpănă cu dreptatea Acestuia, îl face pe om să-și dea seama că toate cele ce le face și crede prin el însuși sunt nimic, și că toate sunt ale lui Dumnezeu, și că datorită Lui și prin puterea Lui se întâmplă toate; de aici, omul, prin conștientizarea nevredniciei sau nimicniciei sale, le vede pe toate în lumina lui Dumnezeu, ca ale Lui, și deci ca sfinte și drepte, ca daruri de la El pentru care el n-a făcut nimic, iar dacă a făcut ceva, aceasta nu și-o poate atribui sieși, căci toate au fost și sunt în cele din urmă făcute cu putință prin puterea lui Dumnezeu, și că noi suntem doar iconomi ai tainelor Lui. Este exact ca în fragmentul de mai-nainte, din viața Sfântul Pahomie: fratele Silvan îi vede pe toți ca sfinți care-i slujeau și de aceea el nu putea decât să plângă fără nicio rușine sau teamă.

peste cuvântul altui bătrân, ci mai vârtos întru toate îl lăuda pe acesta. Și spunea că, dacă veneau oarecari la el, întâi îi trimitea la Avva Anuv, că acela era mai mare cu anii. Iar Avva Anuv le zicea la rândul lui: „Duceți-vă la fratele meu, Pimen, că el are darul cuvântului”. Iar de se întâmpla vreodată să șadă Avva Anuv cu Avva Pimen, nicidecum nu grăia Avva Pimen de față fiind el.

36. Zis-a Avva Pimen că a zis Fericitul Avvă Antonie: „Silnicia cea mare a omului este să pună asupra sa greșeala sa înaintea Domnului și să aștepte ispite până la răsuflarea cea mai de pe urmă”.

37. Zis-a iarăși: „Cu suspine au intrat toate faptele bune în casa aceasta, fără numai una, iar afară de aceasta, cu osteneală va sta omul”. Și l-au întrebat pe dânsul: „Care este aceasta?” Și a zis: „Ca omul să se prihănească pe sine”.

38. Zis-a iarăși: „Deși va păzi omul rânduiala, nu se tulbură; că pentru aceasta cădem mulți în ispite: că nu păzim rânduiala și numele nostru; am auzit din Scriptură despre Abigail că a zis lui David *întru mine este păcatul*, și el o auzit și o a iubit pe dânsa (cf. I Împ. 25: 24). Deci Abigail stă pentru [simbolizează] fața sufletului, iar David pe cea Dumnezeirii. Deci, dacă sufletul se va prihăni pe sineși înaintea Domnului, îl iubește pe dânsul Domnul”.

39. Zis-a Avva Pimen: „Eu zic că în locul unde se va pune Satana, acolo voi fi pus și eu”.

40. Zis-a iarăși: „Omul de-a pururea are trebuință de smerita cugetare și de frica lui Dumnezeu precum de suflarea care iese din nara lui”.

41. Zis-a iarăși: „A se arunca omul înaintea lui Dumnezeu, și a nu se număra pe sineși, și a pune înapoia sa voia sa, acestea sunt unelte ale sufletului”.

42. Un frate a întrebat pe dânsul, zicând: „Avva, la ce trebuie să iau aminte șezând în chilie?” Zis-a lui starețul: „Eu până acum sunt în adâncul noroiului până la grumaji și, povară ținând în jurul gâtului, către Dumnezeu strig: «Miluiește-mă»”.

43. Zis-a iarăși: „De va veni la mine vreun frate și te vei vedea pe sineși nimic

folosindu-te într-o intrare a lui, cearcă în cugetul tău și află în ce fel era gândul pe care îl aveai mai-nainte de intrarea lui; și atunci vei cunoaște pricina nefolosirii, și cum tu ești cel ce ai dat-o [izvodit-o] pe aceasta. Și, dacă vei face aceasta cu smerită cugetare, neprihănit vei fi dinspre aproapele, adică nu pe acela, ci pe sineți te vei prihăni și așa îți vei purta neajunsurile tale. Căci dacă cu evlavie își va face omul șederea sa, nu va greși, că Dumnezeu înaintea lui este. Și, precum văd eu, *dintru această ședere câștigă omul frica lui Dumnezeu*".

44. Zis-a iarăși: „Șezând bătrânii odinioară și mâncând, la slujire stătea Avva Alonie; și l-au lăudat bătrânii pe dânsul, iar el nicidecum n-a răspuns. Și i-a zis lui oarecine deosebi: «Pentru ce n-ai răspuns bătrânilor ce te lăudau?» Iar el a zis: «De aș fi răspuns lor, mă aflam primind lauda»".

45. Zis-a iarăși: „Pământul în care ne-a poruncit Dumnezeu a face jertfă, acesta este smerenia".

46. Zis-a Avva Sisoe: „Cel ce ține [suferă] nebagarea în seamă într-o cunoștință împlinește toată Scriptura".

47. Mers-a un frate oarecare la Avva Sisoe, în muntele lui Avva Antonie; și, vorbind ei, a zis fratele către starețul: „Părinte, încă n-ai ajuns până acum la măsurile lui Avva Antonie?" Și i-a răspuns starețul: „De aș fi avut măcar unul din gândurile Avvei Antonie, mă făceam cu totul ca focul".

48. Un frate l-a întrebat pe dânsul, zicând: „Avva, văd că pomenirea lui Dumnezeu petrece lângă mine". Zis-a starețul: „Nu este lucru mare a petrece gândul tău cu Dumnezeu, ci mare este a te vedea pe sine dedesubtul a toată făptura; pentru aceasta dar și osteneala trupească povățuiește spre smerita cugetare".

49. Zis-a Avva Sisoe către un frate oarecare: „Cum te afli?" Iar el a zis: „Zilele le cheltuiesc, Părinte". Și a zis starețul: „Dacă aș fi să cheltuiesc și eu o zi, aș mulțumi, adică, de aș împlini o zi fără a adăuga la păcatele mele, aș mulțumi".

50. Trei bătrâni s-au dus la Avva Sisoe, după ce s-au vestit despre dânsul [că este mare etc.]. Și i-a zis lui cel dintâi:

„Părinte, cum pot să mă mântuiesc de râul cel de foc?" Iar el nu a răspuns lui. Zis-a și al doilea: „Părinte, cum pot să mă mântuiesc de scrâșnirea dinților și de viermele cel neadormit?" Și nici lui nu i-a răspuns. Zis-a și al treilea: „Părinte, ce să fac, că pomenirea întunericului celui mai dinafară nu mă lasă să răsuflu?" Atunci a zis lor starețul: „Eu de niciuna din acestea nu fac pomenire, ci nădăjduiesc că, Iubitor de îndurare fiind Dumnezeu, face cu mine milă". Și, auzind aceia, s-au mâhnit și s-au pornit să se ducă; iar el, nevrând a-i slobodzi pe dânsii mâhniți, le-a zis lor: „Fericiți sunteți voi, fraților, că v-am râvnit vouă: că, dacă o aducere-aminte ca aceasta stăpânește mintea voastră pururea, cu neputință este a greși voi. Dar eu, învârtoșatul la inimă, ce voi face, căci n-am fost nici măcar slobod a ști că este chin pentru oameni? Și așa, dintru aceasta, în tot ceasul păcătuiesc". Și, făcându-i metanie toți bătrânii, au zis: „Precum am auzit [despre el că este mare], așa am și văzut".

51. Zis-a Avva Sisoe: „Calea care duce către smerita cugetare este înfrânarea și a se ruga omul pururea către Dumnezeu și a se nevoi a fi dedesubtul a tot omul".

52. Zis-a iarăși: „Scris este despre idoli: *Gură au și nu grăiesc, ochi au și nu văd, urechi au și nu aud* (Ps. 113: 5-6). Deci așa este dator a fi călugărul; și, precum idolii sunt urâciune, tot așa și el să se socotească pe sine urâciune".

53. Un frate a întrebat pe Avva Cronie, zicând: „În ce chip vine omul într-o smerita cugetare?" Răspuns-a lui starețul: „Prin frica lui Dumnezeu". Zis-a fratele: „Și prin care lucru vine în frica lui Dumnezeu?" Zis-a starețul: „După știința mea, prin strângerea [retragerea] din tot lucrul și prin darea pe sineși într-o osteneală trupească și, pe cât are putere, prin a-și aduce aminte de ieșirea cea din trup și de judecata lui Dumnezeu".

54. Trecând odinioară din luncă la chilia sa, Avva Macarie ducea smicele; și, iată, l-a întâmpinat pe dânsul Diavolul pe cale cu o seceră. Și cum a vrut să-l lovească pe el, dar n-a putut, i-a zis lui: „Multă silă am dinspre tine, Macarie, că nu pot asupra ta. Iată, orice faci, și eu fac: tu postești, și

eu postesc, tu priveghezi, eu nicidecum nu dorm; însă este una întru care mă biruiești". Zis-a lui Avva Macarie: „Care este aceasta?” Iar el a zis: „Smerenia ta, și pentru aceasta nu pot asupra ta”.

55. Zis-a Avva Iperehie: „*Pom de viață ridicat la înălțime este smerita cugetare*”.

56. Zis-a un bătrân: „Cel ce are smerenie, acela smerește pe draci, iar cel ce n-are smerenie se batjocorește de aceștia”.

57. Zis-a iarăși: „Nu numai smerit cuvântă, ci și smerit cugetă³⁸²; că a te înălța întru lucrurile cele după Dumnezeu este cu neputință fără de smerita cugetare”.

58. Unui mare sihastru care a zis „pentru ce mă lupți, Satana?”, acesta i-a răspuns, zicând: „Tu ești cel care mă lupți, prin smerita cugetare”.

59. Ziceau bătrânii: „Cunună este călugărului smerita cugetare”.

60. Întrebat a fost un stareț: „Când câștigă sufletul smerenie?” Și a răspuns: „Când de ale sale răutăți se îngrijește”.

61. Zis-a un stareț: „Precum pământul niciodată nu cade jos, tot așa și cel ce se smerește pe sine”.

62. Erau doi frați după trup care locuiau împreună; iar Diavolul s-a apucat să-i despartă. Aprinzând cel mai mic sfeșnicul, iată, din lucrarea diavolului, acesta s-a răsturnat; iar fratele cel mai mare l-a bătut pe acesta cu mânie. Iar el a făcut metanie, zicând: „Rabdă-îndelung, frate, și-l voi aprinde din nou”, și îndată a ieșit puterea Domnului și a prăpădit puterea dracului. Acesta s-a dus apoi la boierul său - care locuia într-o capiște idolească - și i-a zis ceea ce s-a făcut.

Și, dacă a auzit popa elinilor ce a povestit dracul acesta, osândindu-și popa înșelăciunea în care se afla, s-a botezat și s-a făcut călugăr. Și a ținut acesta smerenia încă de la început, zicând: „Smerenia risipește toată puterea vrăjmașului, precum însumi de la acela am auzit, zicând că, «dacă fac tulburare între călugări, iar unul din aceia se întoarce și face metanie, îndată toată puterea

mea se strică»”.

63. Zis-a un stareț: „Smerenia nu se mânie, nici nu întărește pe cineva”.

64. Întrebat a fost un stareț: „Pentru ce ne luptăm așa de draci?” Și a răspuns: „Pentru că lepădăm armele noastre, zic adică necinștea [suferirea necinștei] și smerenia, neagoniseala și răbdarea”.

65. Întrebat a fost un stareț: „Ce este smerenia?” Și a răspuns: „De va greși fratele tău și-i vei ierta lui mai-nainte de a se pocăi el ție”.

66. Se spunea despre Avva Sisoe că a slăbit³⁸³; și, șezând bătrânii lângă dânsul și întrebându-l „ce vezi?”, le-a zis lor: „Văd pe oarecari venind spre mine și îi rog pe dânsii ca să mă lase puțin să mă pocăiesc”. Și i-a zis lui unul din stareți: „Și, dacă te vor lăsa, poți acum să fii de vreo treabă la pocăință?” Și a zis starețul: „Deși nu pot să fac [pocăință], voi suspina însă puțin peste sufletul meu, și îmi va ajunge mie”.

67. Venit-au odinioară oarecari în Thebaida, către oarecare bătrân, aducând un îndrăcit, ca să-l tămăduiască pe dânsul; iar starețul, mult fiind rugat, a zis dracului: „Ieși din plăsmuirea lui Dumnezeu?” Răspuns-a demonul: „Ies; dar să întreb un grai: spune-mi care sunt caprele și care sunt mieluseii?” Zis-a starețul: „Căprițele sunt eu, iar pe mielusei îi știe Dumnezeu”. Și, auzind demonul, a strigat cu glas mare: „Iată, pentru smerenia ta ies”, și a ieșit întru acel ceas.

68. Ziceau bătrânii: „Când nu ne luptăm³⁸⁴, atunci se cuvine mai vârtos a ne smeri; că Dumnezeu, știind neputința noastră, ne acoperă pe noi; iar de ne vom lăuda, ridică de la noi acoperământul Său și pierim”.

69. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Ce este sporirea cea după Dumnezeu a omului?” Și a răspuns starețul: „Sporirea omului este smerenia; și pe cât se pogoară cineva întru smerenie, pe atâta se suie întru sporire”.

³⁸² Nu-ți arăta smerenia numai în cuvinte, pe dinafară, ci și în cuget, adică lăuntric, prin trăire.

³⁸³ S-a făcut neputincios din pricina vreunei boale.

³⁸⁴ Sau „când nu suntem luptați de draci”.

70. Zis-a un stareț: „De vei zice cândva «iartă-mă», smerindu-te pe sineți, arzi pe draci”.

71. De nu va pune plugarul acoperământ pe ochii dobitocului său, acesta se va întoarce și va mânca plata sa (roadele sale). Tot așa și noi: după iconomia lui Dumnezeu luăm acoperământuri, ca așa să nu vedem pe cele bune pe care le lucrăm și să ne ferim pe înșine, și pentru aceasta să pierdem plata noastră. Pentru aceea ne lăsăm [de Dumnezeu] a avea uneori gânduri [necurate] în minte și numai pe ele le vedem, ca pe înșine să ne osândim; și acestea ni se fac nouă acoperământuri întinate ale miciei noastre bunătați; căci, atunci când se va prihăni omul pe sineși, nu-și va pierde plata sa”.

72. Întrebat a fost un stareț: „Ce este smerenia?” Și, răspunzând, a zis: „Smerenia este lucru mare și dumnezeiesc; iar calea smereniei sunt ostenele cele trupești și a se avea omul pe sine păcătos și dedesubtul tuturor”. Și a zis fratele care a întrebat: „Ce este aceea adică dedesubtul tuturor?” Și a zis starețul: „A nu lua aminte la păcate străine, ci totdeauna la ale sale, și a se ruga lui Dumnezeu fără încetare”.

73. Un frate oarecare era într-o obște, și toate greutățile fraților le purta asupra sa, și ajungea să se învinuiască pe sine până și de curvie, zicând „eu am făcut”. Iar oarecare din frați, necunoscând fapta lui, a început a cârti asupra lui, zicând: „Vedeți câte rele face acesta, și nimic nu lucrează”. Iar egumenul, cunoscând fapta lui, zicea fraților: „Voiesc mai degrabă o rogojină de-a lui făcută cu smerenie, decât toate ale voastre cu mândrie. Iar de voiți, vă voi încredința pe voi [de adevăr] de la Dumnezeu”. Deci a poruncit să se aprindă foc și să se aducă câte trei rogojini ale lor și una a fratelui și să se arunce toate în foc. Iar după ce au fost aruncate, îndată toate acelea au ars, numai a fratelui a rămas. Și, văzându-l pe el cei ce mai-nainte îl învinuiau, s-au temut și i-au făcut metanie, și de aici înainte l-au cinstit pe dânsul ca pe un Părinte.

74. Un călugăr, rană luând de la oarecine, i-a făcut metanie celui ce l-a rănit.

75. Povestit-a un stareț că erau doi

mireni; și, învoindu-se ei, au ieșit și s-au făcut monahi; și, purtându-se cu râvnă, însă fără a avea cunoștință, s-au scopit pe eiși pentru Împărăția cerurilor, socotind că plinesc astfel acel glas evanghelicesc. Iar aflând Arhiepiscopul, i-a despărțit pe dâșii de Cuminecătură. Iar ei, părându-li-se că bine au făcut, s-au mâniat asupra lui. Și s-au dus la Arhiepiscopul Ierusalimului și i-au vestit ceea ce s-a făcut; dar și acela i-a despărțit pe dâșii. Apoi, ducându-se către cel al Antiohiei, și acela așijderea. Apoi către Papa al Romei, ca cel ce covârșește³⁸⁵, și de la dânsul pe cele asemenea le-a auzit.

Deci, nedumerindu-se, au zis unul către altul: „Aceștia se învoiesc unii cu alții în hotărâri, căci se adună în Soboare; dar să mergem la Sfântul lui Dumnezeu Epifanie, Episcopul Ciprului, și acela ne va adeveri pe noi, că prooroc este, și nu judecă după fața omului”. După ce au mers și s-au apropiat de cetate, s-a descoperit sfântului cele despre dâșii; și, trimițând întru întâmpinarea lor, le-a zis „nici să nu intrați în cetatea aceasta”. Atunci, venindu-și întru sine, au zis: „Cu adevărat, noi am greșit; și de-am socoti că aceștia fără dreptate ne-au despărțit, au doară și acesta, care e prooroc? Iată, Dumnezeu i-a descoperit lui cele despre noi”. Și așa s-au osândit foarte pe eiși. Iar văzând Dumnezeu că s-a smerit inima lor și mărturisesc greșeala, i-a vestit Sfântului Epifanie despre aceasta, care, de sineși trimițând, i-a chemat pe dâșii. Și, mângâindu-i, i-a primit la împărtășire, scriind și Arhiepiscopului de Alexandria „primește pe fiii tăi, căci s-au pocăit cu adevărat”. De aici trăgea starețul că aceasta este doftoria omului și aceasta o voiește Dumnezeu: ca să pună omul greșeala sa asupra sa înaintea lui Dumnezeu, și așa harul îi va vesti pe oameni despre aceasta.

³⁸⁵ În primele secole ale Creștinătății, Arhiepiscopul Romei era privit ca primul între egali, adică între ceilalți Arhiepiscopi, ca unul ce era Arhiepiscopul Bisericii Romei, capitala Imperiului Roman, a unei Biserici întemeiate de Apostolul Petru. Doar mai târziu, prevalându-se de aceste prerogative, popii au dorit să devină seniori ori superiori ai celorlalți Patriarhi și astfel să câștige putere lumească asupra tuturor Bisericilor și Creștinilor (*nota trad. neogr.*).

76. Era un frate la Chilii; care întru atâta smerenie a venit, încât se ruga aceasta totdeauna: „Doamne, trimite-mi un trăsnet, căci, sănătos fiind, nu ascult de Tine”.

77. Zis-a un stareț: „De se va oste-ni omul de-a pururea a muștra, a certa și a defăima într-ascuns sufletul său, îl pleacă pe dânsul [să socotească] cum că mai necinstit decât căinii și decât fiarele este; că acelea n-au întăritat pe Cel ce le-a făcut pe dânsule, nici la Judecată nu vor merge. Deci, cu mult mai bine este a nu învia la Judecată, decât a învia și veșnic a mă munci”.

78. Un frate a mers la un stareț și l-a întrebat pe dânsul: „Cum te afli, Părinte?” Și a răspuns starețul: „Rău”. Zis-a lui fratele: „Pentru ce, Avva?” Zis-a starețul: „Iată, optsprezece ani am înaintea lui Dumnezeu stând și în toate zilele blestemându-mă pe mine, zic *blestemați sunt cei ce se abat de la poruncile Tale* (Ps. 118: 21)”. Și, aceasta auzind fratele, a ieșit foarte folosindu-se întru smerenia bătrânului.

79. Zis-a un stareț: „De ștezi în pustie liniștindu-te, nu avea întru sineți de ca și cum mare ceva faci, ci mai vârtos socotește-te pe sineți ca un câine surghiunit din gloată și legat, pentru că mușcă și sare asupra oamenilor”.

80. Zis-a un stareț: „De vei locui în pustie, și vei vedea că Dumnezeu poartă grijă de tine, să nu se înalțe inima ta, că astfel va lua Dumnezeu ajutorul de la tine, ci mai vârtos zi: «Pentru împuținarea mea de suflet și neputință face Dumnezeu milă cu mine, ca să rabd și să nu mă măhnesc [să nu fiu cuprins de akedie]”.

81. Zis-a un stareț: „De vei auzi petrecerile cele mari ale Sfinților Părinți, și, înfierbântându-te, vei voi a ale urma, apucă-te și tu chemând numele Domnului, ca să te întărească în lucrul pe care l-ai ales; și, dacă cu ajutorul lui Dumnezeu vei săvârși, mulțumește Celui ce te-a ajutat, iar de nu vei putea săvârși, cunoașteți neputerea și neputința ta și, osândindu-te pe sineți, smerește gândul tău până în ziua morții, avându-te pe tine neîndestulat [nepri-ceput], sărac și nerăbdător, și muștrând pe al tău suflet totdeauna, ca cel ce a început și n-a săvârșit, și așa te

poți mântui”.

82. Venit-a oarecând Avva Macarie Egipteanul, de la Schit în Muntele Nitriei, la pomenirea lui Avva Pamvo, și i-au zis lui bătrânii: „Zi un grai fraților, Părinte” Iar el a zis: „Eu încă nu sunt monah, dar am văzut monahi. Că, șezând eu odată în chilie la Schit, m-au supărat gândurile, zicând: «Dute în pustie și vezi ce vei putea acolo»; și am petrecut luptându-mă cu gândul cinci ani, nedumerindu-mă de nu cumva de la draci este.

Dar fiindcă gândul a stăruit, m-am dus în pustie și am aflat acolo heleșteu de apă, iar în mijlocul lui era un ostrov; și au venit fiarele pustiei ca să bea dintr-însul; și am văzut în mijlocul lor doi oameni goi, și s-a înfiorat trupul meu, că am crezut că sunt duhuri; iar ei, dacă m-au văzut așa înfiorat, au grăit către mine: «Nu te teme, și noi suntem oameni». Și am zis lor: «De unde sunteți și cum ați venit în pustia aceasta?» Iar ei au zis: «Dintr-o obște suntem, dar am făcut tocmeală și am venit aici; și, iată, sunt patruzeci de ani [de când am venit aici], și unul din noi este Egiptean iar altul Libian; spune-ne, dar, cum se află lumea? Vine apa la vremea sa? Are lumea belșug îndestulat?» Iar eu am zis: «Da, însă spuneți-mi, cum pot să mă fac monah?» Și mi-au zis: «De nu se va lepăda cineva de toate ale lumii, nu poate să se facă monah». Și am zis lor: «Eu neputincios sunt, și nu pot să fiu ca voi». Și aceia mi-au zis: «Dacă nu poți ca noi, șezi în chilia ta și plângi păcatele tale». Și i-am întrebat pe dânsii: «Când se face iarnă, nu degerați? Și iarăși, întru arșiță nu vă pârjoliți trupurile voastre?» Și ei au zis: «Dumnezeu ne ajută nouă și ne-a făcut iconomia aceasta: nici iarna nu degerăm, nici arșița nu ne vatămă».³⁸⁶

Pentru aceasta am zis vouă, continuă starețul, că încă nu sunt monah, dar am văzut monahi. Iertați-mă, fraților”.

³⁸⁶ E bine știut că în regiunile toride, în timpul lunilor de vară cu deosebire, căldura este atât de mare, încât în timpul zilei aproape totul este pârjolit, în schimb, în timpul nopții, un frig cumplit cuprinde toată regiunea (*nota trad. neogr.*).

83. Rugându-se odată Avva Antonie în chilia sa, i-a venit lui glas, zicându-i: „Antonie, încă n-ai ajuns la măsura cutărui curelar din Alexandria”. Deci, sculându-se bătrânul de dimineată și luând toiagul cel de finic, s-a dus către dânsul. Și, intrând și heretisindu-l [dându-i binețe], a șezut împreună cu dânsul și i-a zis lui: „Spune-mi, frate, faptele tale”. Iar el a zis: „Nu mă știu pe mine, Avva, că am făcut ceva bun, fără numai că, atunci când mă scol dimineata pentru a șede la meșteșugul meu, zic întru sinemi «că toată cetatea aceasta, de la mic până la mare, intră întru Împărăție pentru dreptățile lor și numai eu singur voi moșteni munca pentru păcatele mele; iar seara mai-nainte de a adormi zic același cuvânt”. Și, auzind bătrânul, a zis: „Într-adevăr, ca un argintar șezând în casă cu odihnă, Împărăția ai moștenit, iar eu, fără de socoteală fiind, toată vremea mea în pustie locuind, nu am ajuns la măsura ta”.

Ia aminte, cel ce citești³⁸⁷, nu fără de dreaptă-socoteală și simplu să înțelegi povestirea aceasta și, în loc de a te folosi, să te vatămi: pe o lucrare ca aceasta a mireanului - care și fără de osteneală era - să o cinstești mai mult decât toată ostenicioasa viețuire a povățuitorului și vârfului Părinților, a celui ce după a sa osteneală și plățile le-a luat, precum zice Apostolul (cf. I Cor. 3: 8), și cel mai proslăvit la Dumnezeu decât toți Părinții, și ridicat întru același loc în care este Dumnezeu, precum oarecăruia dintre sfinți i s-a descoperit.

Căci dacă pentru singur acel blagocestiv gând trebuie mai mult pe curelar a cinsti decât pe stâlpul cel de foc ce luminează lumea - precum despre dânsul a zis oarecine din sfinți -, pentru ce nu s-a pus și curelarul spre urmare înaintea tuturor? De ce nu mai vârtos să ne asemănăm aceluia, sârguindu-ne a-i urma ca unui mai ales, dacă, cu adevărat, lesnicioasă este și urmarea? Și pentru ce, lăsându-l pe acesta [pe curelar] de-o parte, noi, călugării, să nu

privim, ca către un întâi-închipoit³⁸⁸, la viața minunatului Antonie, și după dânsa să ne grăbim a ne închipoii? Și mai vârtos că, asemenea după dânsa fiind așa de ostenicioasă, de puțini cu desăvârșire este îndrep-tată? Dar mi se pare că nici de puțini.

Deci, arătat este că Dumnezeu, Cel ce pururea smerește pe ai Săi și-i primește, după cea scrisă (cf. Pilde 3: 12), Care și lui Pavel i-a dat un bold trupului ca să nu se înalte prin covârșirea descoperirilor, Acesta și pe Marele Antonie, pe cel plin de îndreptări și de darurile Duhului, pe cel ce a sa măsură căuta a cunoaște, și pe dânsul, zic, ca pe un om, cu smerenia întărindu-l iubitorul de oameni Dumnezeu, a zis că n-a ajuns la măsura curelarului, nu mințind - să nu fie! -, ci adevărind, și ceea ce era adevărat grăind. Și de care măsură zice? Aceasta adică a faptelor bune, pe care o a avut curelarul, nimic mare pentru sineși închipoindu-și, ca unul ce ducea viață mojicească și mirenească și de conștiință de multe ori se osândeă. Pentru aceasta și priceput fiind omul, era de sine bine-cunoscător³⁸⁹, și pe toți întru simțirea inimii drepti și vrednici de Împărăție îi socotea a fi; neluând astfel aminte la răutăți străine, numai pe sineși se osândeă, socotindu-se moștenitor al veșnicilor munci.

Dar vrednic adică este bărbatul de laude și de slăviri, că, moji și mirean fiind, o înțelepciune ca aceasta avea; pentru aceasta însă nu și decât Marele Antonie mai înalt, ci numai întru aceasta îl întrecea pe dânsul: adică întru a se avea pe sine decât toți oamenii mai păcătos. Că Marele Antonie, deși smerit cugetător era și, prin lucrarea Duhului Sfânt, nimic vrednic nu socotea că lucrează, avea însă conștiința sa făcându-i pomenire de îndreptările și darurile ce le câștiga, pe care știa că mulți le lăsaseră în urmă; și pentru aceasta nu se putea socoti pe sineși, precum curelarul, mai păcătos decât toți oamenii, măcar că foarte a se osândi și el

³⁸⁸ Lit.: arhetip.

³⁸⁹ Al celor rele cu deosebire, sau al măsurii la care era, precum o socotea el în smerenia sa.

³⁸⁷ De aici începe cuvântul lui Pavel monahul.

pe sineși se sârguia. Deci cu aceasta îl biruia pe el curelarul. Pentru aceasta și Dumnezeu i-a zis și pe al Său fiu spre mai mare smerită cugetare l-a adus. Aceasta să-ți fie ție de dreaptă-socoteală și altor sfinți, la câți într-acest fel li s-a descoperit sau li s-a grăit de la Dumnezeu.

II.

A Sfântului Efrem

1. Începerea rodirii e în floare, iar începerea smeritei cugetări este în supunerea întru Domnul; cel ce o a câștigat pe aceasta, ascultător este, plecat, blând, dând cinste și celor mici, și celor mari și crede că va lua de la Dumnezeu drept plată viața cea veșnică.

2. Un frate oarecare a zis: „Aceasta o am cerut de la Domnul: ca, atunci când frațele meu îmi va zice să fac un lucru, să zic gândului «acesta este Domnul tău, ascultă-L pe Dânsul». Iar dacă și alt frate va zice și el, «acesta este fratele Domnului tău, ascultă-l pe dânsul», și, dacă și un copil îmi va porunci ceva, să zic «ascultă pe fiul Domnului tău»”. Și, așa împotrivindu-se gândurilor străine, face toate fără tulburare, ajutându-i lui harul, pentru că avea smerenie.

III.

A lui Avva Isaia

1. Cel ce are smerită cugetare, nu are limbă a grăi către cineva ce se lenevește sau către altul nebăgător de seamă; nici nu are ochi spre a lua aminte la neajunsurile altora; nici urechi pentru a auzi cele ce nu folosesc sufletul lui; și nu are cu nimeni vreun lucru, afară numai de păcatele sale, ci către toți oamenii este împăciuitoare, pentru porunca lui Dumnezeu și pentru prieteșug. Că de ar posti cineva șase zile de-a rândul și de s-ar da întru mari osteneli afară de calea aceasta, toate ostenelile lui deșarte sunt.

2. Frate, obișnuiește-ți limba ta a zice „iartă”, și smerenia va veni spre tine; iubește smerenia, și ea te va acoperi de păcatele tale.

3. Nu te mâhni [lăsa cuprins de akedie] în vreo osteneală oarecare; că osteneala, sărăcia, străinătatea, reaua-pățimire și tăcerea nasc pe smerenie, iar *smerenia iartă tot păcatul*. Și mai cunoaște aceasta: că, pre cât se lenevește omul de sine, gândește în inima sa că este prieten al lui Dumnezeu; iar dacă se izbăvește de patimi, se rușinează a ridica ochii săi la cer înaintea lui Dumnezeu; că atunci adică se vede pe sine depărtat de Dumnezeu.

4. Un om avea doi robi; și i-a trimis pe aceștia în țarina sa ca să secere fiecare câte șapte prăjini pe zi³⁹⁰, în toate zilele; și unul din ei și-a cheltuit toată puterea lui pentru a împlini cea poruncită de domnul său, dar, pentru că lucrul era peste puterea lui, nu a ajuns a împlini; iar altul, trândăvinduse [cuprins de akedie], a zis întru sineși: „Cine poate face atâta lucru în fiecare zi?” Și, disprețuind lucrul, nu s-a îngrijit, ci a adormit, dormind vreme de un ceas, iar un altul petrecându-l căscând și întorcându-se ca ușa pe țâțana ei; și așa a cheltuit întru deșertăciune toată lungimea zilei. Iar ajungând amândoi seara, au mers către domnul lor; și, cercetându-i acesta pe dânsii și cunoscând lucrul celui sârguitor, deși nu a împlinit cea poruncită, a primit totuși sânguința lui și l-a cinstit; iar pe cel lenevos ca pe un nebăgător de seamă l-a lepădat din casa sa. Deci și noi să nu ne temem în nicio osteneală sau necaz, ci să ne ostenim din toată puterea noastră și din tot sufletul lucrând întru smerenie, și cred că așa ne primește cu sfinții Lui cei ce mult foarte s-au ostenit.

5. Aceea adică a nu vătămă conștiința aproapelui naște smerita cugetare; smerenia naște dreapta-socoteală, iar dreapta-socoteală strică toate patimile, despărțindu-le unele de altele. Deci cu neputință este ție a veni întru dreapta-socoteală de nu mai întâi vei face plugăria ei. Pentru aceasta, de folos este mai întâi a afla liniștirea de cele străine, care naște nevoința, iar aceasta naște plângerea, plângerea naște frica lui Dumnezeu,

³⁹⁰ Prăjina era odinioară o unitate de măsură egală cu 180-210 metri pătrați.

frica naște smerenia, smerenia naște dreapta-socoteală, care naște înainte-vederea; iar înainte-vederea naște dragostea, iar dragostea face sufletul nebolnav și nepătimaș. Așadar, atunci cunoaște omul că este departe de Dumnezeu, după acestea toate³⁹¹.

6. Acea adică a crede că lui Dumnezeu nu-I place osteneala ta gătește ajutorul lui Dumnezeu spre a te păzi pe tine. Că cel ce și-a dat inima sa în blagocestie și adevăr nu poate cugeta că a plăcut lui Dumnezeu. Căci atâta vreme cât îl muștră conștiința pentru oarecare din cele afară de fire, străin este de slobozenie. Iar atâta vreme cât este cel ce muștră [conștiința], este și cel ce pârăște [păcatul]; și atâta vreme cât este pâra, nu este slobozenie.

IV.

A lui Avva Marcu

Precum celui ce se pocăiește străin îi este a cugeta înalt, tot așa și celui ce păcătuiește îi este cu neputință a cugeta înalt.

Smerita cugetare nu este osândirea conștiinței [proprie], ci har al lui Dumnezeu și cunoștință a împreună-pătimirii [Lui cu oamenii]. Dacă de smerita cugetare ne-am fi grijit, n-am mai fi avut nevoie de pedeapsă.

Toate cele rele și cumplite ce ni se întâmplă nouă, pentru înălțarea noastră se întâmplă; căci dacă și Apostolului i s-a dat un înger al Satanei ca să-l bată peste obraz pentru a nu se înălța (cf. II Cor. 12: 7-9), cu atât mai vârtos nouă, celor înălțați, însuși Satana se va da nouă pentru a ne călca pe noi până când ne vom smeri.

Strămoșii noștri case stăpâneau, și bogății țineau, și femei aveau, și de fii purtau de grijă, și cu Dumnezeu vorbeau, pentru nesățioasa lor smerită cugetare; iar noi, de lume ne-am despărțit și bogăția o am defăimat și casele le-am lăsat, și ni se

pare că stăruim aproape [suntem legați] de Dumnezeu, dar de draci ne-am batjocorit, pentru înălțarea noastră. Cel ce se înalță nu se cunoaște pe sine, căci, de s-ar fi cunoscut pe sine, pe a sa nepricepere și neputință, nu s-ar fi înălțat. Iar cel ce pe sine nu se cunoaște, cum poate cunoaște pe Dumnezeu? Că, dacă pe a sa nepricepere cu care trăiește împreună, a o pricepe n-a putut, cum va putea pricepe înțelepciunea lui Dumnezeu, de care străin și departe este?

Că cel ce cunoaște pe Dumnezeu oglindește mărimea Lui și se netrebnicește pe sine, precum Fericitul Iov, și zice: *Până acum la auz Te-am auzit pe Tine, iar acum ochiul meu Te-a văzut pe Tine. Pentru aceea m-am netrebnicit pe sinemi și m-am topit; și mă socot pe sinemi pământ și cenușă* (Iov 42: 5-6). Deci cei ce urmează lui Iov, aceștia văd pe Dumnezeu, și cei ce Îl văd, aceștia Îl și cunosc pe Dânsul. Deci și noi, de voim a-L vedea pe Dânsul, să ne netrebnicim pe înșine și smerit să cugetăm, ca nu numai din împotrivire pe Dânsul să-L vedem, ci și avându-L întru noi locuind și odihnindu-Se, să ne desfătăm de Dânsul. Căci, astfel, nebunia noastră întru înțelepciunea Lui se va înțelepți, și neputința noastră întru puterea Lui se va imputernici, întărindu-ne pe noi în Domnul nostru Iisus Hristos, Cel ce ne-a învrednicit pe noi de darul acesta.

V.

A Sfântului Diadoh

Lucru anevoie de câștigat este smerita cugetare; că, pe cât de mare este, pe atât de multe sunt ostenele prin care se îndreptează. La cei părtași sfintei cunoștințe ea vine în două chipuri: când nevoitorul blagocestiei se află la mijlocul duhovnicescului iscus, acesta are un cuget oarecum mai smerit, fie din pricina neputinței trupului, fie a celor ce fără de vreme vrăjmășesc celor ce se îngrijesc de urmarea dreptății, fie a gândurilor viclene; apoi, când este întru simțire multă și întru adevărire, mintea de la har se va lumina, atunci sufletul are smerita cugetare ca

³⁹¹ Departe nu în sens de depărtat din pricina patimilor, ci departe ca unul care își vede neputința sa și slava lui Dumnezeu.

pe o [însușire] firească; iar umplându-se de dumnezeiescul har, nu mai se poate înălța întru umflarea slavei-deșarte, măcar și neîncetat de ar lucra poruncile Dumnezeiești, ci mai smerit pe sineși - mai vârtos prin împărtășirea de Dumnezeiasca blândețe³⁹² - se socotește.

Cea dintâi smerită cugetare are într-însa de multe ori întristare și mâhnire, iar cea din urmă cuprinde în ea bucurie îndoită de o înțeleaptă sfială. Drept aceea, prima se află, precum bine am zis, la cei ce se află în mijlocul nevoințelor³⁹³, iar a doua se trimite celor ce se apropie de desăvârșire. Cea dintâi se întristează atunci când este lipsită de bunele-întâmplări [fericirea lumească], iar a doua, măcar toate împărățiile lumii de i le-ar aduce ei cineva, nici nu se miră, nici săgețile prea cumplite ale păcatului nu le simte; căci, duhovnicească cu totul fiind, nu cunoaște cu niciun chip trupestile dări [slava lumii]. Pentru aceasta, nevoitorul printr-aceasta în tot chipul trebuie să treacă, și apoi a veni către cealaltă. Căci de nu printr-aceea, cu aducerea-asupra a pedepsitoarelor pătimiri, pe de-sine-stăpânirea noastră harul înainte nu ar netezi-o prin ispite; adică, fără a ne sili, nu ne-ar dărui nouă bogăția cea mare a acesteia [a smeritei cugetări].

VI.

A Sfântului Maxim

Smerita cugetare este rugăciunea deasă cu lacrimi și cu osteneli; că aceasta, pe Dumnezeu de-a pururea întru ajutor chemându-L, nu-l lasă pe om a îndrăzni neînțelepțește întru a sa putere și filosofie, nici asupra altuia a se înălța, care acestea sunt boale cumplite ale patimii mândriei.

VII.

A lui Avva Isaac

Omul, odată ajungând a cunoaște măsura neputinței sale, a ajuns a cunoaște desăvârșirea smeritei cugetări și a cunoștinței lui Dumnezeu; pentru aceasta, și către mulțumire pururea mișcându-se, se îmbogățește totdeauna întru dumnezeieștile dăruiri. Gura totdeauna mulțumind, blagoslovenie primește de la Dumnezeu; iar inima, întru mulțumire petrecând, pururea primește o creștere a harului. Înainte de har merge smerenia, precum și înainte de ispită aleargă mândria.

³⁹² ἐπιεικεῖς = bunătate, cinste, bunăvoință.

³⁹³ Mai exact: la mijlocul duhovnicescului iscus, precum a zis mai-nainte.

PRICINA A PATRUZECI SI SASEA

Despre ce dobândă avem de pe urma prihănirii de sine.

I.

Din Pateric

1. Povestit-a Fericitul Zosima, zicând: „Oarecând am șezut puțin în Lavra Avvei Gherasim, și aveam acolo un frate iubit. Într-o zi, șezând noi și vorbind pentru folos, a căzut pomenire pentru un grai al Avvei Pimen, anume că «cel ce se prihănește pe sineși află întru toate odihnă», așijderea și de graiul pe care l-a zis starețul Muntelui Nitriei, că, întrebat fiind «ce altceva mai mult ai aflat în calea aceasta, Părinte?», a răspuns, zicând că «a se muștra omul pe sine și a se prihăni pe sineși totdeauna», grai pe care l-a mărturisit [întărit] și cel ce a întrebat, zicând «altă cale nu este, decât aceasta».

Deci, dacă ne-am adus aminte de acestea, ziceam unii către alții, minunându-ne de câtă putere au cuvintele sfinților! Cu adevărat, orice grăiau, din iscus și din adevăr grăiau, precum a zis și Marele Antonie, și pentru aceasta puternice sunt, de vreme ce din lucrarea lor s-au grăit, precum poruncește și un oarecare înțelept: «Fie ca cuvintele tale să se adeverească din viața ta». Acestea dar îm-preună vorbindu-le noi unii către alții, a zis acela [fratele cel iubit lui]: «Și eu am avut iscus al acestor cuvinte și al odihnei celei făcute din lucrarea lor».

Odinioară, am avut în această lavră un diacon ce-mi era prieten adevărat; acesta, nu știu de unde, a pus asupra mea o bănuială pentru un lucru ce-i aducea lui întristare. Și, de aici, a început a se purta cu mine fără de cuviință. Și-mi zicea mie că «cutare lucru ai făcut și pentru aceasta mă scârbesc de tine». Iar eu, neștiindu-mă pe mine să fi făcut ceva de acest fel, că am făcut adică precum zicea el, îl adeveream pe dânsul, zicându-i că n-am nicio cunoștință despre acest lucru; iar acela nu se încredința,

ci zicea: «Iartă-mă, dar nu mă pot încredința». Deci, ducându-mă eu în chilia mea, mă cercam pe sinemi mai cu de-amănuntul de am făcut ceva de acest fel, și nu aflam. După aceasta, îl văd pe dânsul ținând sfântul potir și dându-l fraților; am luat pricină de aici și l-am încredințat pe dânsul, zicând că «nu mă știu pe mine făcând ceea ce zici», și nici așa nu s-a încredințat.

Și iarăși adunându-mă întru sinemi, și aducându-mi aminte de cuvintele acestora ale Sfinților Părinți, și crezând lor curat, am întors puțin gândul meu și am zis către mine: «Diaconul curat mă iubește și, din dragoste pornindu-se, mi-a îndrăznit mie cu ceea ce avea inima lui pentru mine, ca să mă trezesc și să nu mai fac de aici înainte. Însă, ticăloase suflete, de vreme ce zici că nu ai făcut lucrul acesta, adu-ți aminte de alte răutăți pe care le-ai făcut, de care acum nu-ți mai aduci aminte, și încredințează-te că, precum cele de ieri și deunăzi făcute de tine nu ți le aduci aminte, tot așa și aceasta făcând-o, o ai uitat». Deci, din gândul acesta am pus așa în inima mea: cum că întru adevăr am făcut aceasta, dar am uitat, precum pe cele dinainte. Apoi am început a mulțumi lui Dumnezeu și diaconului, că printr-însul m-am învrednicit a cu-noaște greșeala mea și a mă pocăi pentru dânsa.

Deci, sculându-mă cu niște gânduri ca acestea, m-am dus către chilia diaconului ca să-i fac lui metanie, să-i cer iertăciune și să-i mulțumesc. Și, stând lângă ușă, am bătut; iar el, deschizând și văzându-mă, îndată el a fost cel dintâi care mi-a făcut metanie, zicându-mi: «Iartă-mă, că, punând asupra ta lucrul acela, de draci m-am batjocorit; că, cu adevărat, m-a încredințat Dumnezeu că nu ai nimic cu acela, nici nu știi ceva despre el». Și cum am început și eu a răspunde și a-l adeveri pe dânsul, acela m-a tăiat [oprit] și mi-a zis că nu este de trebuință.

Deci, de aici, socotea Fericitul Zosima și zicea: „Iată aici adevărata smerenie, cum a plecat inima celui ce o dorea pe dânsa! Una adică, ca nu numai să nu se smintească întru diacon (pentru că l-a bănuț pe dânsul de ceea ce nu știa și s-a scârbit asupra-i fără vreun temei), iar alta, că n-a primit adevăritile cele de la dânsul, care erau în așa fel încât putea pleca și un vrăjmaș, necum și pe un prieten adevărat. Așadar, nu numai pentru acestea nu s-a smintit, precum am zis, ci și asupra sa a pus greșeala pe care nu o a făcut, socotind mai credincios cuvântul aceluia decât al inimii sale; și nu numai aceasta, ci și a se pocăi lui s-a apucat, căruia îi mulțumea pentru că printr-însul s-a izbăvit de greșeala pe care cu desăvârșire nu o cunoștea.

Vezi ce poate smerenia, adică prihănirea de sine? Pe ce trepte ale sporirii suie pe cel ce o ține? Deci, dacă și noi am primi așa - să rânduim adică inima noastră întru gândurile smeritei cugetări -, nu ar mai afla vrăjmașul putere a semăna întru noi semințele cele rele; dar, de vreme ce ne află pe noi pustii de tot gândul cel bun, încă și zădărrându-ne pe înșine spre răutate, pentru aceasta, luând el pricină de la noi, adaugă și de la el [semințele] cele rele, prefăcându-ne din oameni în draci. Lucrul aceluia este a tulbura pe oameni, și a-i tulbura totdeauna, precum dimpotrivă se întâmplă la fapta bună: că, de va vedea Domnul un suflet însetat de mântuire și care se sârguiește sau voiește să se sârguiască a lucra gânduri bune, și lăudată înainte-voire [alegere slobodă] arătând, îi dă lui harul cel de la Sine, prin care în puțină vreme întru prea mare sporire se va sui, precum este scris: *Că, celor ce voiesc bunătatea, împreună-lucreează și Dumnezeu bine* (Rom. 8: 28)”.

PRICINA A PATRUZECI SI SAPTEA

Că nu se cuvine a căuta cinste și a dori locurile dintâi³⁹⁴; că cele ce la oameni sunt cinstite, la Dumnezeu sunt nesuferite.

³⁹⁴ Privilegii.

I.

A Sfântului Efrem

Frate, de ce te amăgești lucrându-te de Diavolul a păși peste trepte întru care nu te vei folosi, adunându-ți ție cinste împrejur? Ascultă pe Apostolul ce zice: *Nu cel ce pe sine se laudă este iscusit, ci pe care Domnul îl laudă* (II Cor. 10: 18). Iar Domnul zice: *Cum putești crede, slavă de la oameni luând, iar pe slava cea de la Dumnezeu necăutând-o?* (Ioan 5: 44). Vino-ți dar întru sine, iubiture, și socotește pentru care pricină te-ai lepădat de viața cea deșartă, de Diavolul și de trufia lui, și încetează a mai cugeta cele mirenești! Nu știi că, de vei defăima pe aproapele tău, lucrezi păcatul iubirii de sine și al slavei deșarte? Socotește cum că, iată, te-ai cinstit mai vârtos decât fratele tău și ai stătut înaintea lui prin sfadă și iubire de sine, și prin a nu voi a te smeri fratelui tău, oare această slavă-deșartă te va pune pe tine lângă Dumnezeu, și mai cinstit te va face și acolo [în cer]? Nicidecum, că Însuși a zis: *Cel ce voiește a fi mare întru voi, să fie slujitorul vostru; și cel ce voiește a fi cel dintâi dintre voi, să vă fie vouă slugă* (Matei 20: 26-27).

Vezi dar, frate, nu cumva vrând să fii mai întâi decât fratele, acolo, în veacul cel viitor, mai mic să te afli și să auzi ce a auzit bogatul acela trufaș, arzându-se în focul nestins: *Adu-ți aminte că ai luat bunătățile tale în viața ta* (Luca 16: 25). Că scris este: *Cele înalte la oameni, urâciune sunt la Dumnezeu* (Luca 16: 15). Deci și tu, frate, socotește că ai murit lumii, și viața ta se va ascunde împreună cu Hristos întru Dumnezeu (cf. Col. 3: 3), atunci *Se va arăta Hristos, viața voastră, atunci și voi vă veți arăta întru slavă* (Col. 3: 4). Iar acum, nu iubi slava oamenilor, că nu petrece cu tine în veac, după cel ce a zis: *Tot trupul, iarbă; și toată slava omului ca floarea ierbii* (I Pt. 1: 24).

Leapădă dar, iubiture, jugul vrăjmașului și trufia lui, și supune ceafa ta sub dulcele jug al Stăpânului, că El a zis: *Tot cel ce pe sine se smerește, se va înălța, iar cel ce pe sine se înalță se va smeri* (Luca 14: 11). Și într-alt loc: *Domnul celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har* (I Pt. 5: 5).

Deci, să ne temem, iubiture, ca nu cândva și pentru noi să zică că „ai iubit slava oamenilor mai mult decât slava lui Dumnezeu”. Și să ne smerim pe sine tuturor pentru Domnul, ca și cea de aici odihnească și cea de acolo să o dobândim, că El a zis: *Învățați-vă de la Mine, că blând sunt și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre* (Matei 11: 29). Încă și aceasta cunoaște-o, iubiture: că în viața mirenească *cel bine-grăitor este lăudat, iar în cea călugărească, cel ce iubește liniștea și tăcerea, mare este la Dumnezeu*. Iarăși: în cea mirenească cel ce se îngrijește de (înfrumusețează) trupul său și se schimbă în haine, slavă omenească are, iar cel [aflat] întru făgăduința aceasta [călugărească], care nu bagă de seamă acestea, ci ia aminte numai la cea de trebuință nevoie a trupului – după cel ce a zis: *Având haine și acoperământuri, cu acestea ne vom îndestula* (I Tim. 6: 8) –, unul ca acesta își agonisește slavă în ceruri. Iarăși întru acea viață [mirenească], cel ce se fălește întru puterea trupului sau spre bogăție, mare se pare a fi la oameni, iar întru cea de la noi petrecere [călugărească], cel ce iubește smerenia și alege pe cele proaste, în adevăr înalt este și ales, precum este scris: *Pe cele bune ale lumii le-a ales Dumnezeu, ca pe cei înțelepți să-i rușineze; și pe cele slabe ale lumii le-a ales Dumnezeu, ca să rușineze pe cele tari, și pe cele nu de neam și defăimate le-a ales Dumnezeu, și pe cele ce nu sunt, ca pe cele ce sunt să le strice, ca să nu se laude tot trupul înaintea lui Dumnezeu* (I Cor. 1: 27-29). Deci și

noi să iubim cele plăcute Domnului nostru, ca niște slugi de treabă și recunoscătoare, și să nu ne sârguim a plăcea oamenilor, că zice: *Dacă oamenilor aș fi plăcut, n-aș mai fi slugă a lui Hristos* (Gal. 1: 10), *căci toată lumea întru răutate zace*, precum se zice într-alt loc (cf. I Ioan 5: 19).

PRICINA A PATRUZECI SI OPTA

Că smerit a cuvânta fără de vreme sau fără măsură nu e folositor, ba și vătămător este; și ce trebuie a face către cei ce ne laudă, și că, pe cel ce ia aminte, laudele nu-l vatămă cu nimic.

I.

Din Pateric

1. Un frate a mers la Avva Serapion; și îl îndemna starețul pe dânsul a face rugăciune, după obicei; iar el nu s-a plecat, numindu-se pe sine păcătos și nevred-nic de schima călugărească; și a voit starețul ca să-i spele și picioarele lui, dar fratele n-a suferit, stăruind în acele cuvinte; apoi, punând masă, l-a făcut pe acesta să șadă, și, șezând și starețul, a început să mănânce împreună cu dânsul. În vreme ce mâncau, starețul începu să-l sfătuiască, zicând: „Fiule, de voiești să te folosești, așteaptă [rabdă] în chilia ta și ia aminte la tine și la rucodelia ta; că nu-ți aduce ție atâta folos ieșirea cât îți aduce șederea”.

Iar el, auzind pe bătrânul zicând acestea, s-a amărât și și-a schimbat fața, însă nu cât să nu se poată ascunde de bătrânul. Deci i-a zis lui bătrânul: „Până acum ziceai că «păcătos sunt» și te grăiai de rău pe sineți și nevrednic de a trăi te judecai, iar eu, deși cu dragoste ți-am făcut pomenire³⁹⁵, cum se face că te-ai sălbăticit atâta? Deci, de voiești a fi smerit, pe cele aduse de la alții asu- pră-ți învață-te vitejește a le suferi, și nu stărui în graiuri deșarte”. Acestea auzindu-le fratele, s-a pocăit [i-a făcut metanie] starețului și, foarte folosindu-se, s-a dus.

II.

De la Sfântul Varsanufie

Un frate a întrebat pe starețul: „Ce să facă cel ce voiește a se liniști pentru numele

ce i se face asupra lui³⁹⁶, ca nu cumva ceea ce se spune în afara lui să ajungă să-l vatăme? Precum au zis Părinții: Vai omului aceluia al cărui nume este mai mare decât lucrul lui”. Și a răspuns starețul: „A avea cineva nume sau slavă mai mare decât lucrarea lui nu-l vatămă întru nimic pe cel ce nu se îndulcește sau nu se învoiește cu cele zise, precum și la cel ce este clevetit pentru ucidere, care în adevăr nu a făcut nimic de acest fel. Dar unul ca acesta dator este să socotească: „Oamenii socotesc una și alta despre mine³⁹⁷, pentru că nu mă știu cine sunt”.

³⁹⁶ Pentru bărfele răspândite pe seama lui sau pentru faptele sale rele sau bune pentru care i s-a dus vestea peste tot.

³⁹⁷ ὑπόληψιν; în manuscris, pentru lipsa unui posibil echivalent, este redat chiar termenul grecesc. Cu alte cuvinte: oamenii au prejudecăți, fac presupuneri, trag concluzii, se pripesc, zicând despre mine cuvinte de laudă sau de clevetire pentru că nu mă cunosc cu adevărat.

³⁹⁵ Te-am sfătuit, ți-am slujit.

PRICINA A PATRUVZECI SI NOVA

Despre cum se cuvine și până unde trebuie a folosi cineva acoperământul trupului, și de ce fel trebuie să fie aceasta; și cum Părinții și întru îmbrăcăminte iubeau ticăloșirea³⁹⁸, pe care întru toate cel credincios se cuvine a urma.

³⁹⁸ εὐτέλεια. A alege adică cele socotite simple, proaste, nebune sau cele ce nu sunt, cum le numește Sfântul Pavel, citat de Sfântul Efrem mai sus. Însă acestea sunt așa în ochii celor lumești, nu însă și ai celor ai lui Hristos, care le socotesc slavă a lor.

I.

Din viața Sfântului Ioan Milostivul

Cine ar putea spune cu de-amănuntul săraca pe-trecere a minunatului Ioan Patriarhul, puținătatea hranei, prostimea și măsurarea cea pentru haină și așternut? Căci, alături de altele, nici de această virtute nu se lenevea, [mergând] până într-acolo, încât nici dintru acestea nu avea mai mult decât locuitorii de rând ai cetății. Odată, unul dintre aceștia, cunoscut al sfântului, aflând de cum se afla acesta, a cumpărat un palton cu treizeci și șase de galbeni, pe care l-a trimis fericitului, prea mult rugându-se lui a nu-l lepăda, ci cu acesta a se înveli.

Deci, pentru buna-credință a bărbatului și pentru sânguința și înfocarea doririi, sfântul s-a învoit la aceasta și l-a primit. Însă toată noaptea nu a încetat ticăloșindu-se pe sine - precum au spus mai pe urmă cei apropiați ai lui -, zicând: „Și cine nu ar osândi pe smeritul Ioan? Dacă mie îmi este cu puțință a mă acoperi cu acoperământ de treizeci și șase de galbeni, iar frații mei cei după Hristos, vai, sub cer stau înghețând de ger și ticăloșindu-se, neputând a dobândi nici măcar un petec mic și ieftin, dintru care cei mai mulți deșerti cu pânțele și necinați s-au culcat, care și de firimiturile cele ce cad de la masa mea - vai mie! - au dorit, precum săracul Lazăr? Vai, vai, câți străini și nemernici au sosit acum în această cetate, care n-au unde să-și plece capul, flămânzind, însetând, și care zac în mijlocul târgului! Iar eu întru

toate felurile de bunătăți ale buneii-pătimiri [zac] și, pe lângă alte răsfățări, de acum mă acopăr și cu acest acoperământ de mult preț. Ce dar aștept să aud în acea Zi? Ce altceva decât că «ai luat bunătățile tale în viața ta, iar săracii cele rele, pentru aceasta ei adică se mângâie, iar tu, după vrednicie, te chinuiești» (cf. și Luca 16: 25). Dar binecuvântat este Domnul, că smeritul Ioan nu se va mai acoperi cu acest acoperământ, ci cu prețul acestuia se vor îmbrăca săracii!”

Deci, îndată ce s-a luminat, a trimis paltonul în târg ca să se vândă; pe care, vându-l cel ce i-l adusese, iarăși l-a cumpărat și iarăși i l-a adus. Iar el, deși l-a primit, l-a trimis iarăși în târg; și dacă de două ori, ba și de mai multe ori s-a făcut aceasta, Marele a trimis cuvânt celui ce îl aducea: „Să vedem, zicea, care din noi doi va obosi primul: eu pe dânsul vânzându-l, ori tu, cumpărându-l și aducându-l?” Căci bărbatul era din cei foarte bogați, pentru care pricină Marele Ioan dinadins voia să câștige bani de la acela, ca de la el să curgă la săraci.

II.

Din viața Sfântului Arsenie

Marele Arsenie se lipsea așa de mult de cele ale lumii, încât le socotea pe toate ca nimic, și nici să le vadă nu suferea; ci, mai vârtos, împotriva măsurând și împotriva punând cele luminoase ale vieții lui celei dintâi de la palat, și hainelor cu care el se îmbrăca acolo, folosea ca îmbrăcăminte haine foarte proaste, atâta cât cu nimic să nu

se deosebească de un țăran sărac, care poartă haine rupte și putrede; dar pe el aceste haine sărace și lepădate *mai mult* îl veseleau, și întru acestea se împodobeau, ca unul ce voia să-și păzească podoaba cea dinlăuntru și nearătată, mai vârtos adică sufletul său a-l împodobi decât trupul.

III.

Din Pateric

1. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Bine este a avea două cămăși?” „Păstrează două cămăși, a răspuns bătrânul, dar nu să nu ai răutate care întină tot trupul și sufletul, că sufletul nu are trebuință de răutate, iar trupul are trebuință de acoperământuri. Deci să avem cele trebuincioase, și cu acestea să ne îndestulăm, precum este scris (cf. I Tim. 6: 8)”.

IV.

A lui Avva Isaia

Vezi să nu lași trupul tău urât la vedere și neînfrumusețat, și așa să te fure slava-deșartă; iar de ești mai tânăr, lasă-l pe el întru toată neînfrumusețarea, că de folos îți este ție. Văzând ceva de-al fratelui tău, să nu-l poftesti, ori haină, ori brâu, ori culion, și să nu-ți împlinești pofta ta făcând-ți ție după asemănarea lui; ba și carte de-ți vei face ție, să nu o înfrumusețezi sau să o împodobești, că patimă este aceasta. Podoaba trupului este prăpădire a sufletului; iar a purta grijă de trupuri, după frica lui Dumnezeu, bine este.

V.

A lui Avva Isaac

Dintre îmbrăcămințile tale, iubește pe cele sărace, ca să defaimi pomenirile cele ce răsar întru tine, zic adică pe înalta

cugetare; căci cel ce iubește scliviseala³⁹⁹ nu poate câștiga pomeniri smerite; că inima cu chipurile cele din afară se închipuiește.

VI.

Din Pateric

1. Zicea Avva Isaac către frați: „Părinții noștri și Avva Pamvo purtau numai vechituri mult cârpite; iar acum voi purtați haine de mult preț..., duceți-vă de aici, că ați pustiit cele de aici!” Iar când voia să se ducă la seceriș, le zicea lor: „Nu vă mai dau porunci, că nu le păziți”.

2. Același a zis: „Zicea Avva Pamvo că o haină ca aceasta este dator a purta monahul, una adică pe care, lepădând-o în afara chiliei și lăsând-o trei zile, nu o va lua nimeni, pentru netrebnicia ei”.

VII.

A Sfântului Efrem

Cel ce împodobește hainele sale vatămă sufletul său; că marele preț al hainelor prihănit face sufletul monahului, mândrie făcând într-însul; iar micul preț al hainelor, folos și laudă a monahului este. Sârguiește-te, călugăre, de lucrarea cea dinlăuntru și nu împodobi pereții, că nu e de folos; că frumusețea chiliei monahului răbdare nu dă. Cele de trebuință să căutăm, că cele prisositoare și cele ce ne aduc risipirea minții sunt vătămătoare și pierzătoare.

³⁹⁹ Eleganța, hainele luxoase etc.

PRICINA A CINCIZECEA

Că nu se cuvine către veselie⁴⁰⁰ sau dintr-o o râvnă pătimașă a face ceva.

400 τέρψις = plăcere, distracție.

I.

Din viața Sfântului Pahomie

Marele Pahomie, într-una din mănăstirile cele de sub dânsul zidind case de rugăciune⁴⁰¹ și făcând și foișoare și stâlpi de cărămidă frumoși, s-a veselit de lucrul pe care bine l-a zidit; și, socotind că nu se cuvine a se minuna de lucrul mâinilor și de frumsețea lucrărilor sale a se veseli, proaspăt încă fiind lucrul, luând funii și legând stâlpii, a poruncit fraților a trage cu toată puterea, până ce stâlpii se vor strâmba și se vor face neplăcuți la vedere. Și, aflând prilej, a început a zice: „Nici voi să nu vă întreceți a împodobi mult lucrul mâinilor voastre, fraților, ci mai vârtos rugați-vă ca, cu harul lui Hristos și cu darul Duhului Sfânt, nefurate să rămână lucrurile voastre, și ca nu, prin lauda cea prin meșteșug alunecându-se mintea, vânare a Diavolului să se facă, că multe sunt meșteșugirile lui”.

II.

A Sfântului Varsanufie

Un frate a întrebat pe starețul, zicând: „De-mi va cădea în mână un lucru și am trebuință de dânsul pentru slujba ce mi s-a încredințat, și văd că am împătımire spre dânsul, oare, de-l voi lua, nu-mi este mie patimă?”

Răspuns-a starețul: „De ai trebuință de acel lucru, dar te luptă gândul împătimirii, zi-i gândului că «trebuință este de el, de ce dar mă lupti cu poftă a-l lua pe acesta?»,

și, de va înceta patima de la tine, ia-l, iar de nu, de va fi cu puțință a se face trebuința și cu alt lucru, fă cu acela, și chinuiește-ți patima, iar de nu se poate, ia lucrul prihănindu-te pe sineți și zicând «de n-ar fi fost trebuință, nu l-aș mai fi luat, pentru că mă biruiesc cu împătimirea»”.

Zis-a fratele: „De-mi va da cineva un lucru și am trebuință de dânsul, și văd inima mea cum cu patimă voiește a-l primi, ce voi face? Să-l iau pentru trebuință ori, din pricina împătimirii, să-l lepăd?”

Răspuns-a starețul: „Precum pentru hrană, la fel și pentru aceasta: știi că avem trebuință de hrană în toate zilele, dar opriți suntem a o lua pe aceasta cu dulceață, dar, dacă mulțumind lui Dumnezeu, Cel ce o a dat pe ea, și osândindu-ne pe înșine că luăm ca niște nevrednici, Dumnezeu o face pe ea spre sfîntire și blagoslovenie. Deci, când ai trebuință de vreun lucru, și te vei bine-noroci cu el, mulțumește lui Dumnezeu, Celui ce l-a sporit pentru tine, și osândește-te pe sineți ca pe un nevrednic, și Dumnezeu va izgoni de la tine împătimirea, că la Dumnezeu toate sunt cu puțință. Iar de nu ai trebuință de lucru, nu-l lua pe el, de vreme ce lăcomie este.

**Sfârșitul cărții celei dintâi
a lui Everghetinos,
și lui Dumnezeu slavă.
Amin.**

⁴⁰¹ Trad. lit. Biserici sau paraclise, cum le zicem noi

INCEPVTVL
CARTII A DOVA
A LVI
EVERGHETINOS

PRICINA¹ ÎNTÂI

Că cei ce se smeresc pe sineși, cinstiți sunt la Dumnezeu.

¹ ὑπόθεσις = *lit.* ceea ce este pus sub/în; subiect în discuție, pretext.

I.

A lui Paladie

În Tavenia² este o mănăstire de femei ca de patru sute, de cealaltă parte a râului fiind cea a bărbaților. Aici era o fecioară care fățarea nebunia pentru Hristos, cu numele Isidora, defăimându-se pe sine și smerindu-se. Atât de mult se îngrețosau surorile de aceasta, încât nici nu voiau să mănânce împreună cu dânsa. Iar ea cu bucurie primea aceasta. Iar în mănăstire fapta ei bună era foarte de folos, ca o roabă ascultând de toți la toată trebuința lor. Și cu toată blândețea slujind lor, era ca o cârpă a surorilor, precum a zis Domnul că *cel ce voiește să fie mare să fie tuturor slugă* (Matei 20: 27) și, *de i se pare cuiva a fi înțelept, nebun să se facă* (I Cor. 3: 18).

Portul tuturor celorlalte era tunde-re, căci aveau culion pe cap, iar ea, cu o cârpă legându-și capul, așa făcea toată slujba. Și nici una din cele patru sute nu a văzut-o vreodată mâncând, nici bucată de pâine luând, ci fărâmiturile meselor ștergându-le și oalele curățindu-le, cu acelea se îndestula; niciodată încălțându-se, nici nu a ocărât vreodată pe cineva. Nici n-a cârtit vreodată, nici n-a grăit mic sau mare grai, măcar că era ocărâtă și palmuită, și blesteme primea și de multe era nesuferită.

Pentru această preacuvioasă, Sfântului Pitirun, bătrân prea iscusit și îmbunătățit sihastru, i-a stăut înainte un înger și i-a zis lui: „Pentru ce cugeți înalt pentru îndreptările tale ca un cucernic, șezând într-un astfel de loc? Voiești să vezi femeie mai cucernică decât tine? Du-te în

mănăstirea de femei a Taveniositilor, și vei afla acolo una, având cunună pe cap; aceea este mai bună decât tine. Pentru că, cu atâta norod bătând război și în multe feluri slujind tuturor, niciodată nu și-a lăsat mintea să se depărteze de la Dumnezeu, măcar că era nesuferită de toate. Iar tu, șezând aici, cetățile în cuget le nălucești, cel ce niciodată n-ai văzut lumea.

Și sculându-se Marele Pitirun, a venit în Tavenia și-i ruga pe dascăli să-l lase să treacă la mănăstirea de femei. Și, ca unul ce era cinstit între Părinți și îmbătrânit într-un nevoită, după ce au trecut râul, l-au băgat înăuntru cu îndrăzneală; și, după ce s-au rugat, Marele a căutat să vadă la față toate fecioarele. Și venind toate în mijloc, aceea nu se arăta. Zis-a lor Marele: „Aduceți-le pe toate!”. Iar ele zicând că de față sunt toate, le-a zis lor: „Lipsește una, cea pe care mi-a arătat-o îngerul”. Zis-au lui: „Avem pe una proastă în bucătărie”. Zis-a Marele: „Aduceți-o și pe aceea, ca să o vad pe dânsa”. Iar ea n-a ascultat, simțind pricina, că i se descoperise ei. Și o târau cu de-a sila, zicându-i ei: „Sfântul Pitirun voiește să te vadă” (căci el era cunoscut).

Și adusă fiind, a văzut Marele fața ei și cârpa care era pe cap și pe frunte. Și căzând la picioarele ei, i-a zis: „Blagoslovește-mă, maică!”. Și căzând și ea la picioarele lui, zicea: „Tu mă blagoslovește, domnul meu, părinte”. Și văzând aceasta toate, s-au uimit și i-au zis lui: „Avva, nu-ți face ocară, că nebună este”. Zis-a Sfântul tuturor: „Voi sunteți nebune, iar aceasta, și decât voi, și decât mine mai bună fiind, Ammă este, adică măică duhovnicească; și mă rog ca vrednic împreună cu dânsa să mă aflu în Ziua Judecății. Acestea auzind ele, au căzut la dânsul toate plângând și mărturisind cum, în fel și fel

² Tavenia este o insuliță pe fluviul Nil, în Egiptul de sus, aproape de Desna.

de chipuri, o necăjeau. Și una zicea: „Eu pe dânsa pururea o luam în batjocură”. Iar alta: „Eu de portul ei cel smerit râdeam”. Și alta: „Eu și lăturile strachinei adeseori asupra ei le vărsam”. Alta iarăși: „Eu lovitori i-am dat”. Alta: „Eu pumni i-am dat”. Alta: „Eu nasul ei de multe ori l-am făcut să strănute”³. Și, pe scurt, toate felurile de ocări au vestit că le-au făcut spre dânsa. Deci, primind Sfântul Pitirun mărturisirea lor, și rugându-se pentru dânsa împreună cu ea, și mult rugând pe cinstita lui Hristos roabă să se roage pentru dânsul, așa a ieșit.

Iar după puține zile, acea cinstită a lui Dumnezeu și cuvioasă, de toate mult cinstindu-se și mângâindu-se, și nesuferind slava și cinstea de la toată frățimea, și răspunsurile [laudele] fiecăreia, a ieșit din mănăstire. Și unde s-a dus, sau unde s-a ascuns, sau unde s-a sfârșit, nimeni n-a cunoscut.

II.

A lui Grigorie Dialogul⁴

Sfântul Acutie, cel ce de mari daruri de la Dumnezeu s-a învrednicit, și multe sufilete la Domnul a adus prin învățătura și propovăduirea sa, care de la Dumnezeu i se încredințaseră, acesta foarte proastă îmbrăcăminte îmbrăca, încât, cei ce nu-l cunoșteau pe dânsul, atunci când se înfățișa lor, se îngrețosau de el a i se închina. Iar când voia a

³ În Pateric, de unde e luată această istorisire, la acest pasaj, traducerea românească redă așa: „Eu muștar de multe ori în nas i-am pus”.

⁴ Grigorie cel Mare (540-604), numit și „Dialogul”, episcop al Romei. În Everghetinos sunt adunate multe fragmente din scrierea lui *Dialogorum libri IV, De vita miraculis Patrum italicorum* (*Dialoguri despre viața și minunile Părinților italieni*). Cartea este concepută în patru cărți, urmând modelul patericelor răsăritene. Dialogurile au fost traduse și în grecește, uneori sub numele de *Patericul lui Grigorie Dialogul*. Textul grecesc al Patericului său s-a publicat la Târgoviște pe la 1730, și s-a tradus la scurtă vreme în românește la Căldărușani, iar ulterior, unele fragmente. Dialogurile culese pentru Everghetinos sunt întocmite cu un anume Petru, căruia Sfântul Grigorie îi povestește din viețile Părinților.

merge într-alt loc, obiceiul lui era a se sui pe calul cel mai prost [prăpădit] dintre toți din mănăstire, și în loc de căpăstru îi punea frâu, iar în loc de șa își așeza piele de oaie, iar sfințele cărți le purta în desagi de piele.

Și oriunde se ducea, izvorul Scripturii deschizându-l, pământul îl adăpa de noime. Vestea despre dânsul a ajuns până la Roma, iar oareșicare, cu zavistie purtându-se, multe a grăit către Patriarh. Și n-a încetat a-l pâri pe el până ce nu l-a înduplecat să-l trimită pe apărătorul⁵ Iulian ca să-l aducă pe Sfântul, care defensor, ajungând degrab la mănăstirea lui Echitie, a aflat pe cei mai aleși dintre frați bine-petrecând, pe care i-a și întrebat: „Unde e egumenul?”. Iar ei, răspunzând, au zis: „De vale, seceră iarbă”.

Dar el, fiind foarte semeț și mândru, a trimis pe o slugă de-a sa ca să-l aducă pe Sfântul; iar sluga, mergând către secerători, căuta să vadă cine este Sfântul. Înțelegând îndată de la dâșii care dintre ei este bărbatul, cu frică nemăsurată cuprinzându-se, a început a tremura și a slăbi⁶, abia mai putând pași. Deci, venind către Sfântul, și la picioarele lui căzând, i-a vestit că stăpânul său dorește venirea sa; iar omul lui Dumnezeu, îmbărbătându-se și legându-și încălțăminte sa, pe umăr purtând secera, a venit.

Deci Iulian, înștiințându-se de la slugă că acesta este Echitie, văzându-i portul, s-a îngrețosat de dânsul, și se gătea cum cu fudulie să vorbească cu dânsul. Iar apropiindu-se Sfântul, nesuferită frică l-a cuprins pe Iulian și, tremurând, de-abia a putut a-i vesti pentru ce a venit. Și așa smerindu-se, a căzut la picioarele Sfântului și cerea să facă rugăciune pentru dânsul. Iar el, sculându-se, a făcut rugăciune, și îl ruga ca să meargă împreună cu dânsul pe calea ce ducea către Patriarh, căci zicea: „Dacă astăzi nu vom merge, atunci vom da de înțeles că ne este

⁵ Latinul *defensor* s-a păstrat în greacă în aceeași formă, care s-a tradus literal și în româna veche (*defensor*). Acest latinism, ce cu greu și-ar găsi un echivalent românesc sau grecesc, se referă la o funcție din Biserica Romei. Defensorii erau un fel de avocați eclesiastici numiți pentru a avea grijă de interesele bisericii.

⁶ I s-au înmuiat picioarele, zicem noi.

cu neputință a merge". Iar Iulian a zis: „Am obosit de cale, părinte, și astăzi a ieși nu pot". Deci, silit fiind de Iulian, în noaptea aceea a rămas în mănăstire împreună cu dânsul.

Iar a doua zi, pe când se lumina de ziuă, a ajuns la Iulian o slugă de la Patriarh care-i poruncea să nu cumva să îndrăznească să-l miște pe robul lui Dumnezeu din mănăstirea sa, și întrebând pricina, sluga a zis: „Noaptea trecută, Patriarhul, prin vedenie Dumnezeiască, îngrozit se făcu, pentru că a îndrăznit să trimită ca să aducă pe robul lui Dumnezeu". Și îndată sculându-se Iulian, a zis către Echitiei: „Se roagă Patriarhul, părintele nostru, ca să nu ostenești". Iar el, foarte mahnindu-se, a zis: „Au nu ți-am spus ieri că, dacă nu vom merge degrabă, nicidecum nu vom mai putea să ne ducem?". Deci, pentru dragoste, l-a mai oprit încă puțin pe Iulian, iar pentru osteneală, oarecare plată dându-i lui, măcar că nu voia, l-a trimis cu pace.

Cunoaște dar, Petre, în ce fel de slavă se află cei ce își aleg să fie mârșavi în viața aceasta; căci aceștia nu se numără împreună locuitori ai patriei cerești. Iar câți prin înalta cugetare se îndreptătesc pe eiși înaintea oamenilor și prin slava deșartă se îngâmă, înaintea ochilor lui Dumnezeu aceștia zac jos. Pentru aceea, și muștrându-i pe ei Hristos, zice: *Voi sunteți cei ce vă îndreptați pe voi înșiși-vă, și celelalte* (Matei 23: 28).

III.

Din viața Sfântului Grigorie, Făcătorul de minuni⁷

Odinioară, cei din cetatea care se învecinează cu Comana⁸, venind cu toții la minunatul Grigorie, l-au rugat să vină la dânsii, și biserica dâșilor prin preoție să o întemeieze, și auzind Marele, a mers la dâșii. Și socotelile tuturor celor de frunte le cerca, și ale celor ce i se păreau a covârși cu cuvântul și cu neamul, dar și ale celor ce păreau a fi

lipsiți de acestea. Dar ei în multe părți se risipeau cu hotărârile, unii voind pe unul, alții pe altul.

Iar Marele aștepta ca numai de la Dumnezeu să-i vină sfătuire pentru lucrul ce-i stătea înainte; și precum despre Samuil se pomenește că nu se minuna de frumusețea și de mărimea trupurilor pentru ungerea într-o împărăție, ci suflet împărătesc se sârguia să afle - măcar în trup defăimat de s-ar întâmpla în acest chip să fie acela -, așa sârguințele fiecăruia dintre cei ce hotărau trecându-le cu vederea, către una numai privea: de poartă cineva sfințirea în nărav⁹ prin sârguința vieții și de este vestit pentru faptele sale bune și minunate.

În vreme ce aceia hotărau și aduceau în mijloc prin laude pe cei hotărâți, el îi îndemna să privească și către cei mai simpli la viață; zicând: „Este cu puțință ca și între unii ca aceștia să se afle cineva cu suflet mai înalt decât aceia văzuți numai pentru bogăție". Iar oarecine dintre cei ce stăteau de față, această judecată a Marelui o a socotit ocară adusă hotărârii sfatului lor și batjocură, adică să nu primească spre sfințire pe nici unul din cei mai aleși și cu cuvântul și cu dregătoria, și cu mărturia cea arătată a vieții, îndreptându-și privirea către unii din cei ce se hrănesc din lucrul mâinilor, și pe unii ca aceștia să-i socotească mai vrednici către un dar ca acesta. Și îndată glumind acesta către dânsul, a zis: „Dacă aceasta poruncești, să-i trecem cu vederea pe cei numiți de cetate și să aducem spre starea înainte a preoției pe cineva din cei de rând. Haide dar să chemăm pe Alexandru cărbunarul la preoție, și, dacă socotești de cuviință, să-l alegem pe el, ca astfel toată cetatea să fie în unire cu noi". Acestea dar le zicea, prin această luătoare în răs hotărâre, socoteala lui prihănind-o și judecarea lui pentru cele de mai-nainte defăimând-o. Iar prin cele zise se face pomenire nu numai de Marele, ci și de Alexandru, fără a-l lăsa nevăzut întru pomenire celor hotărâți a fi aleși. Și zicea: „Cine este acest Alexandru de care făcureți pomenire?"

⁷ Episcop al Neocezareei Pontului (c. 213 - c. 275).

⁸ Veche cetate din Asia Mică.

⁹ De este cineva vrednic a fi sfințit preot.

Iar oarecine din cei ce stăteau de față, în răs aducându-l în mijloc pe cel pomenit, cu cârpituri sărăcăcioase îmbrăcat, și nici măcar pe tot trupul, și împreună arătând prin acea privesște lucrarea sa: mânjit de cărbuni la mâini și la față și de cealaltă parte a trupului, celorlalți adică, pricină de răs le era Alexandru, stând el în acest fel în mijloc. Iar ochiului acelui văzător multă uimire îi dădu a vedea acea privesște: bărbat întru sărăcie și negrijit la trup, către sine uitându-se, de ca și cum întru acestea și-ar fi găsit bucuria, care lucru celor nepedepsiți [neștiutori] le era prea de răs. Dar el nu de nevoia sărăciei venise spre o viață ca aceea, căci bărbatul era filosof¹⁰, precum după aceasta l-a făcut cunoscut viața, căci a ajuns chiar până la mucenie, sfârșindu-și drumul prin foc; iar aceea o meșteșugea pentru a se ascunde, el mai presus fiind decât toată buna-sporire cea sânguită de aceia, și nimic socotind viața, și de mai înalta și adevărata viață având dorire, mai vârtos către fapta bună își îndrepta scopul, și a se ascunde se măiestrea.

Fiind unul ca acesta sub cel mai necinstit dintre meșteșuguri, sub un obraz urât se ascundea; și încă într-alt fel: că înflorind cu tinerețile, sminteală socotea scopului păstrarea curățeniei, căci făcea arătată frumusețea trupului; căci știa că un lucru ca acesta s-a făcut multora pricinuire de cumplite căderi. Deci, ca să nu pătimească ceva din cele fără de voie, nici să se alcătuiască pricină de patimă ochilor celor străini, facerea de cărbuni și-a arătat-o luiși împrejur pe un obraz urât, prin care și trupul prin ostenele către fapta bună îl iscusea, iar frumusețea cu mânjirea cărbunelui o acoperea; încă și câștigul ce i se făcea lui din ostenele, spre slujirea poruncilor îl iconomisea.

Deci mutându-l Sfântul pe dânsul din sobor, toate cele despre dânsul cu demănușul a întrebat, pe care l-a și lăudat celor dimprejurul lui, poruncind cele ce trebuia să se facă, după care iarăși s-a întors în sobor, și din cele de față pe cei adunați îi pedepsea (învăța), punându-le înainte

cuvintele cele despre preoție. Iar prin acestea, zugrăvind viața cea după fapta bună, au petrecut întru cuvinte ca acestea, ținând astfel lângă sine adunarea. Iar ei au stătut de față până când slujitorii au terminat de împlinit ceea ce s-a poruncit; lângă ei a stat apoi Alexandru, spălat cu baie de urăciunea funinginii și îmbrăcat cu hainele Marelui, căci cu acestea le era lor poruncit a face sfințirea.

Apoi toți către Alexandru întorcându-se, și cu minune către cea privesște aflându-se, a zis către dâșii sfântul dascăl: „N-ai pățimit nimic nou, căci, cu ochii amăgindu-vă, judecata binelui ați slobozit-o numai prin simțire, căci, despre adevărul celor ce sunt, simțirea aduce judecată cu greșală: intrarea către adâncul adevărului prin voi înșivă încuind-o afară, dar încă și demonului, vrăjmașul adevărului, aceasta negreșit îi era dragă, că a acoperit vasul alegerii cu necunoștința, ca pe acest bărbat să nu-l treacă în mijloc, ca pe unul ce urma să fie surpător al aceuia.

Acestea zicând, prin sfințire a adus pe bărbat lui Dumnezeu, săvârșindu-l cu darul după rânduiala cea legiuită. Iar toți priveau către tânărul preot, care, fiind îndemnat a face un oarecare cuvânt către adunare, încă dintru început a arătat nemincinoasă judecata lui Grigorie cea spre dânsul, anume că cuvântul lui era plin de înțelegere, deși mai puțin împodobit cu floarea retoriei.

Drept aceea, un oarecine fudul dintre cei tineri, fiind venit la dâșii de la Atena, a răs de neîmpodobirea vorbirilor sale, zicând că nu era împodobit cu iscodirea cea aticească; dar acest bărbat, care din Dumnezeiască vedenie era înțelept, văzând un stol de porumbei strălucind cu nepovestită frumusețe, auzi pe oarecine, zicând: „Ai lui Alexandru sunt acești porumbei, pe care tu i-a luat în răs”.

¹⁰ Aici: cugetător la viața cea adevărată.

IV.

Din viața Cuviosului Marcel¹¹

Dumnezeiescul Marcel, din Apamia¹² trăgându-și neamul, a venit în Mănăstirea ce se zice a Neadormiților¹³, pentru primenirea neîncetată și slavosloviile cele către Dumnezeu ce se fac întru dânsa; și fiind primit înăuntrul, după o vreme oarecare, se îmbracă în hainele monahicești de Alexandru, egumenul mănăstirii. Și era acolo de mai-nainte și unul Iacov, tot de dânsul călugărit, care mai-nainte de călugărie fusese prieten al lui Marcel; și făcându-se ucenic al lui Alexandru, era întâiul între ucenici. Dar netrecând multă vreme, Marcel, nu numai pe ceilalți, ci și pe Iacov cu nevoința și cu bunătățile îi întrecea; pentru aceasta, foarte plăcut era el lui Alexandru.

Apoi, mai-nainte cunoscând prin curăția minții sfârșitul povățuitorului, așijderea încă și hotărârea ce era să cadă spre dânsul pentru începătorie¹⁴ mai-nainte cunoscând-o, și temându-se ca nu cumva, tânăr cum era, să fie începător înaintea bătrânilor și iubita supunere să o lepede (o piardă), cu care el foarte se bucura pentru covârșirea smeritei cugetări, s-a depărtat pe ascuns din mănăstire, nimeni știindu-l pe dânsul. Apoi, după puțină vreme mutându-se Sfântul Alexandru, Marcel s-a aflat de îndată în gurile tuturor, și, pentru că nu era de față, foarte rău le părea. Deci, dacă hotărât fiind pentru egumenie, n-a fost aflat, s-a judecat ca cel ce va începători să fie Ioan, bărbat cărunt și la păr și la pricepere. Iar Marcel, sporind mai departe în bunătățile lui, înștiințându-se de acestea, s-a întors înapoi în mănăstire, și cu Ioan se amesteca, făcându-se mâna lui cea dreaptă și prea bine ajutându-l la începătorie.

Odată, Marcel fiind dus, s-au făcut din pricina dânsului cuvinte oarecare către Ioan. Iar cei mai sârguitori dintre monahi erau minunându-se și de alte [lucruri] ale bărbatului, anume cum s-a depărtat el de începătorie lipsindu-se de scaun cu atâta lesnire. Iar cei mai leneși, necunoscând mărimea sufletului lui Marcel, ziceau că însăși aceasta, adică a fugi de iubirea de mărire, s-a făcut deoarece, știind că Ioan va fi cinstit mai întâi decât dânsul, și nevrând ca să se arate al doilea față de acela, pentru aceasta s-a dus din mănăstire. Aceasta auzind Ioan, și vrând să-i plece pe călugări, ca nu cu lesnire să osândească, le arată încă o dată în ce înălțime a smeritei cugetări a ajuns Marcel, zicându-le: „O, fiilor, judecata să o lăsăm pe seama lucrurilor”. Și nimic mai mult grăind, socotea cu mintea că, întorcându-se Marcel, o să-i dea în mână cea mai necinstită rânduială a slujirii, adică purtarea de grijă a măgarului.

Deci după ce s-a întors acela, iar povățuitorul porunceă înaintea tuturor acea hotărâre de ocară, Marcel a arătat aici luminat covârșirea smeritei cugetări: că nu numai bucurându-se a primit cea poruncită, ci și mai mare și mai minunat s-a arătat. Spun că cu așa de mare bucurie sub slujbă s-a supus, încât a socotit-o pe dânsa chiar ca o facere de bine, și negreșit cu scrisoare cerea o a lua¹⁵, ca niciodată să nu-l depărteze pe el de aceasta. Și nu a zis numai adică așa, și nu a făcut, nici a făcut adică dar în puțină vreme, ci mult mai fierbinte se vedea sârguindu-se spre lucruri. Și într-atât de mult a întins slujba sa, încât aceștia, de toate rușinându-se, mult rugându-se ei, rugători toți i se făcură, ca pe dânsii adică să-i ierte, și de la o robie ca aceasta cerându-i să se depărteze: că lucru fără de cale este ca un bărbat ca acesta - care este vrednic a păstori și turmă cuvântătoare, și mult a-i folosi pe dânsii - să se îndeletnicească întru acea proastă slujire, pe care ar fi putut-o săvârși oricine s-ar fi întâmplat să treacă pe acolo.

¹¹ Cuviosul Marcel († 484) a fost egumen al Mănăstirii Neadormiților din Siria. Biserica îl prăznuiește pe 29 decembrie.

¹² Apamia, veche cetate a Siriei, așezată la sud de Antiohia, pe râul Oronti.

¹³ Veche mănăstire din Bitinia, așezată lângă strâmtoarea Bosfor, la gurile Mării Negre, datând din secolul IV.

¹⁴ Egumenie, conducere.

¹⁵ Cu acte în regulă, am zice noi.

V.

Din Pateric

1. Se povestește despre Avva Pamvo că trei ani a petrecut cerând de la Dumnezeu și zicând: „Nu mă slăvi pe pământ!”. Și așa de mult l-a slăvit Dumnezeu, încât, pentru slava pe care o avea, nimeni nu putea să caute spre fața lui, așa era de strălucit; iar acest dar îl avea și Avva Sisoe și Avva Siluan.

2. Zis-a Avva Ioan Colovul: „Un bătrân duhovnicesc s-a zăvorât pe sineși, și era vestit în cetate, având multă slavă. Și i s-a spus lui că oarecine dintre sfinți va să se săvârșească: «Deci vino de-l sărută pe el, mai-nainte de a adormi», i se zicea lui. Și zicea întru sine: «De voi ieși ziua, vor alerga oamenii și multă slavă mi se va face mie, și nu mă voi odihni întru acestea; voi merge dar de cu seară, pe întuneric, și mă voi ascunde de toți». Și ieșind seara din chilie, și voind să se ascundă, iată, s-au trimis de la Dumnezeu doi îngeri cu făclii, luminându-i pe cale; și văzând toată cetatea slava, au alergat înaintea lui, și pe cât de mult a voit a fugi de slavă, pe atât de mult s-a slăvit, după cea scrisă: *Tot acela ce se înalță pe sine se va smeri* (Matei 23: 12)”.

3. Zis-a Avva Isaac: „Când eram mai tânăr, ședeam cu Avva Cronie și niciodată nu mi-a zis să fac vreun lucru, măcar că, bătrân fiind și tremurând, însuși se scula îndată și-mi dădea vasul, și tuturor asemenea făcea. Și cu Avva Teodor al Fermei am șezut, și nici el nu-mi zicea să fac ceva, ci și masa singur o pune, și zicea: «Frate, de voiești, vino de mănâncă». Iar eu către dânsul ziceam: «Am venit la tine ca să mă folosesc, și cum de nu-mi zici mie să fac ceva?». Iar bătrânul totdeauna tăcea. Și m-am dus și am vestit bătrânilor, și venind aceia către dânsul, au zis: «Avva, a venit fratele la sfinția ta ca să se folosească, de ce dar nu-i zici lui să facă ceva?». Și a răspuns lor bătrânul: «Au doară începător de obște (egumen) sunt eu, ca să poruncesc lui? Eu cu adevărat nimic nu-i zic lui, iar de voiește, ceea ce mă vede pe mine făcând, să facă și el». Deci de atunci, apucam mai-nainte și făceam orice voia

bătrânul să facă. Iar el, orice făcea, tăcând făcea. Și aceasta m-a învățat pe mine: să fac toată treaba tăcând”.

4. Povestea Avva Petru că întru atâtea nerăutate trecea Avva Macarie către toți frații, încât îi ziceau lui unii: „Pentru ce te faci pe sineși așa?”. Iar el răspundea: „Doisprezece ani am slujit Hristosului meu ca să-mi dăruiască darul acesta, iar acum, voi mă sfătuiți a-l lepăda pe dânsul?”.

5. Zis-a Avva Pimen: „Dacă pe tine te vei prosti [defăima], vei avea odihnă în orice loc vei șede”.

6. Se spunea despre Avva Petru și Avva Epimah că erau tovarăși în Rait¹⁶. Iar mâncând ei la biserică, i-au silit pe ei să intre la masa bătrânilor, și, cu multă osteneală, a mers doar Avva Petru. Și dacă s-a sculat, i-a zis lui Avva Epimah: „Cum ai cutezat a intra la masa bătrânilor?”. Zis-a lui Avva Petru: „De aș fi șezut cu voi, frații voiau ca pe un bătrân a mă îndemna a blagoslovi întâi, și ca un mai mare decât voi aveam a fi, iar acum, mergând aproape de Părinți, și mai mic decât toți eram și mai smerit cu cugetul”.

7. Petru, preotul celor din locul ce se cheamă Dia, dacă cândva se ruga cu cineva, fiindcă pentru preoție era silit a sta înaintea cu smerita cugetare, dinapoia lor sta, mărturisindu-se, precum se scrie în viața lui Antonie. Și aceasta o făcea, pe nimeni mahnind.

8. Zis-a un stareț: „Sau fugind, fugi de oameni, sau bațjocorind, bațjocorește lumea - nebun pe tine în multe ori făcându-te”.

VI.

A lui Avva Casian

1. Un tânăr din lume, fiind slăvit și bogat, din părinți slăviți, încă și întru cetirile cele dascălești fiind iscusit, părăsind pe al său părinte și toată slava cea multă lumească, către viața călugărească s-a pornit; iar spre cercarea credinței și ispitirea smereniei lui, i-a

¹⁶ Veche mănăstire din Peninsula Sinai.

poruncit lui starețul ca, zece coșnițe luând la umăr, întru a sa cetate să le vândă, dar nu pe toate deodată, ci câte una să le vândă, pe care lucru acela cu toată răbdarea și smerenia l-a împlinit. Punând pe umerele sale coșnițele, și vânzându-le pe acestea câte una, nicidecum nu se rușina de simplitatea lucrului și strălucirea neamului sau de vânzarea părută de necinste; căci el se sârguia a se arăta pe sine următor smereniei lui Hristos.

2. Văzut-am încă și pe un altul oarecare din Părinți, adică pe Avva Pinufie, bărbat împodobit cu toate bunătățile, care era stareț al unei chinovii (obști) mari ce se afla în Egipt, aproape de cetatea Panefo.

Acesta, văzându-se pe sine de toți cinstit și slăvit pentru cuvioasa lui petrecere, pentru bătrânețe și pentru egumenie, și neputând a se iscusi pe sine la izvodirile smeritei cugetări, cu care dintru-nceput se nevoia pentru a lui mult-dorită supunere, pe ascuns fugind dintru a sa obște, s-a depărtat singur întru cele mai depărtate părți ale Tebaidei. Și lepădând portul cel călugăresc, și îmbrăcându-se cu hainele mirenești - socotind întru aceasta să se ascundă pe sine cine este, dar și pentru mulțimea fraților și pentru a se depărta mult de locul său cel de obște - s-a dus în obștea Taveniositilor.

Deci, în multe zile rugându-se a fi primit, pentru răbdarea și îngăduința sa a fost mai pe urmă primit de stareț, care i-a dat lui, ca unui bătrân ce era, împreună și altui frate, grija și lucrul grădinii, la nimic altceva nefiind de vreo treabă. Acestui frate supunându-se el, pe mult-dorita lui smerenie și ascultare o săvârșea. Și nu numai cu această slujbă se îndestula, ci câte lucruri altora li se păreau a fi grele, el cu osârdie le făcea.

Deci, petrecând el așa ascuns vreme de trei ani, și ucenicii lui căutându-l prin tot Egiptul, abia a fost cunoscut de un frate ce venea pe acolo; pe care văzându-l și cunoscând chipul feței lui, și încă îndoindu-se, se ispitea ca și glasul să-l audă. Căci nu se încredința numai din vedere, de vreme ce vedea pe un bărbat bătrân ca acesta sapa știind-o și pământul lucrându-l, și gunoi pe umerele sale ducând și la rădăcinile verdețurilor punând...

Și sunetul glasului cu dinadinsul cercându-l, a putut să priceapă cu dinadinsul cine e, și aruncându-se pe sine înaintea picioarelor lui, prea mare spaimă pricinuia celor de față, pentru că a făcut aceasta unui om care la dâșii era începător, și ca unuia care nu de demult a părăsit lumea, și cel mai de pe urmă se socotea. Încă mai vârtos s-au spăimântat când au aflat numele acestuia, care mai-nainte de aceasta era cunoscut, mare la dâșii se auzea¹⁷, și cereau iertăciune că, pe dânsul necunoscându-l, cu cei de pe urmă l-au rânduie. Și rugând ei pe dânsul mult, întru a sa obște l-au trimis, nevrând el. Și mult s-a tânguit că nu i-a fost îngăduit a-și isprăvi cea iubită a lui smerenie și ascultare.

Deci petrecând puțină vreme întru a sa mănăstire, și iarăși înfocându-se cu dorul smereniei și al supunerii, pândind vreme, noaptea a fugit, dar nu încă în Tebaida, ci în țară străină și nemernică [de pribegie]. Că, intrând în corabie, a venit în părțile Palestinei, nădăjduind că acolo se va ascunde desăvârșit. Și venind în mănăstirea cea aproape de peștera unde Stăpânul Hristos S-a născut din Fecioară, a fost primit. Întâmplându-se ca eu să petrec pe acolo (zice Casian), nici întru aceea n-a putut să se ascundă multă vreme, după stăpânescul glas ce zice: *Nu poate cetatea să se ascundă, deasupra muntelui stând* (Matei 5: 14).

Că venind frații din părțile Egiptului spre închinare la sfintele locuri, și cunoscându-l pe dânsul, cu multe rugăminți și rugăciuni și tânguiri plecându-l, l-au dus iarăși întru a sa obște. Cu acest sfânt bărbat am petrecut și eu în Egipt puțină vreme.

VII.

A lui Avva Isaac

Micșorează-te pe sineți întru toate către tot omul, și te vei înălța deasupra stăpânitorilor veacului acestuia; defaimă-te pe sineți, și vei vedea slava lui Dumnezeu întru

¹⁷ Care nume, înainte-vreme, când era pomenit pe buzele celorlalți, cu multă cinste era grăit și împodobit.

sineți; că unde răsare smerenia, acolo izvorăște slava lui Dumnezeu. Dacă întru arătare, defăimat te vei nevoi a fi, Dumnezeu te va face să fii slăvit de toți oamenii; iar dacă întru inima ta vei avea smerenie, întru inima ta îți va arăta Dumnezeu slava Lui. Fii lesne defăimat întru dreptatea ta; sârguiește-te a fi defăimat, și de cinstea lui Dumnezeu te vei sătura; urăște cinstea, ca să fii cinstit. Cel ce aleargă înaintea cinstei, fuge înaintea lui, iar cel ce fuge de dânsa, aceasta îl gonește pe dânsul¹⁸ și propovăduitoare a smereniei lui se face tuturor oamenilor. De te vei defăima pe sineți, ca să te cinstești, Dumnezeu arătat te face; iar dacă pentru Dumnezeu întru adevăr pe sineți te defaimi, Dumnezeu va porunci tuturor zidirilor Lui să te laude, și vor deschide înaintea ta ușa slavei Ziditorului tău, și te vor lauda¹⁹; că tu, în adevăr, după

¹⁸ Cine umblă să câștige cinste de la oameni, aceasta va fugi neîncetat înaintea lui, el amăgindu-se ca doar-doar o va prinde cumva; iar cel ce fuge de dânsa este urmărit neîncetat de ea, care cinste îl poate ușor lipsi de cinstea lui Dumnezeu. Acest paradox îl vor înțelege deplin numai cei ce fug de cinstea lumească, căutând numai pe Dumnezeu. Dar zicerea aceasta nu e neapărat un îndemn de a lepăda orice vorbă bună pe care ne-ar spune-o cineva despre vreo ispravă a noastră. Deși această vorbă bună sau laudă ne poate umple de cele mai multe ori de mândrie, ea poate fi totodată - din rânduială Dumnezeiască - și o confirmare a calității faptei bune săvârșite, dar mai ales un îndemn de a săvârși fapte tot mai bune, căci Dumnezeu voiește ca niciodată să nu rămânem la vreo treaptă anume de desăvârșire (măcar că în desăvârșire treptele sunt nenumărate, în ciuda clasificărilor). Orice slăvire lumească e limitată; ea nu ne introduce în slava cea veșnică a lui Dumnezeu, ea o poate doar vâdi pe aceasta. Toate sunt pline de slava Lui și toate se fac pentru slava Lui, căci El le rânduieste pe toate, și deci din puterea Lui se fac toate; și atunci, unde mai încap slava lumească? Slava sau laudă lumească e cel mult un îndemn de sporire în fapte bune. Înainte de a-l lauda pe cineva pentru ceva (ca îndemn la o sporire mai desăvârșită), este trebuință de o împreună-aducere de laudă lui Dumnezeu, căci cu slava și pentru slava Lui s-au făcut și se fac toate. Dacă primim sau aducem laudă cuiva, să socotim deci dacă laudele primite sau date au vreo finalitate în slăvirea lui Dumnezeu sau dacă sunt săvârșite spre slava lui Dumnezeu. Această idee este arătată de altfel mai departe. Sfântul Isaac arată toate acestea prin metafora fugii, folosită de câteva ori și de Apostolul Pavel (cf. Filip. 3: 12; I Cor. 9: 24 etc.). După aceștia, toată viața ar fi astfel o „fugă” tensionată către Împărăția lui Dumnezeu.

¹⁹ Această se arată cu prisosință în viața sfinților: în

icoana și asemănarea Lui ești. Dar om luminat cu bunătățile, și oamenilor simplu arătându-se, și luminat adică cu viața, și înțelept cu cunoștința, și smerit cu cugetul, cine a văzut?

VIII.

Din Pateric

1. Un frate a întrebat pe un bătrân, zicând: „Cum se poate face cineva nebun pentru Domnul?”. Răspuns-a starețul: „Un copil era într-o obște, și a fost dat unui bătrân nevoitor ca să-l crească bine și să-l învețe frica lui Dumnezeu. Și zicea bătrânul copilului: «Fiule, când te va ocări cineva, de bine grăiește-l pe dânsul, și când vei șede la masă, mănâncă cele proaste, și lasă cele bune; și când ți se pune înaintea să alegi haină, las-o pe cea bună, și ia-o pe cea proastă». Zisui-a lui copilul: «Oare nebun sunt eu, Avva, de îmi zici mie să fac acestea?». Zis-a bătrânul: «Fiule, pentru aceasta îți zic ție să faci acestea, ca să te faci nebun pentru Domnul, și astfel te va înțelepți pe tine Domnul». Și iată că a arătat bătrânul ce trebuie a face cineva pentru a fi nebun pentru Domnul.

2. Spunea Avva Daniil despre Avva Dula că întâi a șezut în Chinovie 40 de ani; apoi în Schit s-a liniștit, și a fost socotit între Părinții cei mari. Și mai spunea acesta că: „În multe feluri ispitind-mă, am aflat că în chinovii, mai mult decât cei ce se liniștesc în Schit, mai vârtos și mai degrab sporesc în lucrarea bunătăților, dacă vor întrebuința supunerea din inimă adevărată.

Că un frate era în obște, simplu la schimă și defăimat mai mult decât toți cei ce erau într-însa, iar cu mintea, mare și cinstit. Acesta, de toți ocărându-se și batjocorindu-se, încă de multe ori și

jurul acestora, toată „frunza și iarba” și toată suflarea se pleacă, cu nimic vătămându-i, ci dimpotrivă, cu voia lui Dumnezeu, oferă toate cele de trebuință, și așa, de nimic lipsindu-i pe robii lui Dumnezeu, aceștia toată stricăciunea și moartea cea semănată în fire o risipesc cu slava cea de la Dumnezeu, încât nu mai au așa de mare trebuință de cele firești, trebuincioase trupului.

bătându-se fără dreptate, nici unuia neadu-cându-i vină. Iar un alt oarecare din frații cei de acolo, de diavolul fiind îndemnat, sfinți-tele vase cele din biserică le-a furat pe ascuns de toți.

Apoi, cercetare făcându-se pentru cele furate, toți puneau vina asupra fratelui celui ce se defaimă pe sine; și pe acela din prepus îl osândeau că a lucrat furarea. Iar acela zicând că nu știe nicidecum despre lucrul acela, cu porunca proestosului, schima de pe dânsul i s-a luat; și în fiare băgându-l, l-a dat iconomului lavrei spre cercetare; care și cu vine de bou bătându-l din destul, și la alte cazne dându-l, dacă a văzut că nimic n-a mărturisit, ci deopotrivă pe necunoștința lucrului celui făcut arătată înainte punând-o, l-a trimis pe acesta la dregătorul orașului, ca mai mult de acesta să se pedepsească; iar el, toate felurile de cazne către dânsul arătând, și cu foc cămurile lui arzându-le, și la flă-mânzire de multe zile, și la temniță întune-coasă și sugrumăcioasă dându-l pe bărbat, dacă l-a aflat că de furarea de cele sfinte se lepăda, cu învoiala proestosului și a fraților pe dânsul la moarte l-a osândit, după rându-iala legii. Căci pedeapsa pentru furarea de cele sfinte e moartea; deci îl duceau ca să i se taie capul.

Iar văzând fratele cel ce furase cele sfinte și durându-l la suflet, apropiindu-se de Avva, a zis: „M-am înștiințat că s-au furat sfințitele vase, pentru aceea sânguiește-te a nu se tăia capul fratelui”. Iar el a vestit stă-pânitorului, și slobozindu-se fratele, a venit în obște; și trecând trei zile, s-a dus către Domnul, dându-și sufletul întru rugăciune și cădere în genunchi. Și venind toți cei ai mănăstirii, și aflând trupul așa zăcând în metanie [pocăință], l-au luat și l-au adus în biserică, ca acolo să se așeze. Și lovind în toacă, s-a adunat toată Lavra; și toți alergau la trup, vrând fiecare a lua o parte din haine sau din păr pentru darul blagosloveniei.

Iar Avva, temându-se ca nu cumva și trupul să-l rupă, în altar pe acesta băgându-l, l-a încuiat cu cheia înăuntru, așteptând să vină Avva al Lavrei. Iar după puțină vreme venind și acela, au aprins toți lumânări; și aprinzând tămâie, căuta a scoate trupul

din altar, iar proestosul mănăstirii se silea degrab a deschide. Iar deschizând acela, și intrând împreună cu mulți alții, hainele și încălțămintele celui dus le-au aflat, dar trupul nu era nicăieri. Toți au început a slăvi pe Dumnezeu și a striga unii către alții cu lacrimi și a zice: „Vedeți, fraților, ce ne soleşte nouă îndelunga-răbdare și smerenia?”

Să ne nevoim dar și noi a răbda is-pită și defăimare pentru Domnul, și vom fi slăviți și cinstiți, și împreună cu Dânsul vom împărăți în veci.

3. Pavel, oarecine cu numele, vestit cu dregătoria, având femeie și fii și bogăție multă, a voit a se face călugăr; și chemând pe femeia sa și pe fii, le-a spus lor scopul său; și i-a aflat și pe dânsii râvnitori spre aceasta, și de viața călugărească dorind deopotrivă cu dânsul. Și le-a zis lor: „Dacă cu adevărat voiți a vă folosi, vă voi vinde în mănăstire ca pe niște robi”. Iar ei și aceasta cu bucurie au primit.

Deci, luând pe femeia sa, cu port prost și îmbrăcată cu haine de roabă, și par-tea ceea ce i se cuvenea ei din lucruri, s-au dus împreună într-o mănăstire de femei și o a dat pe dânsa egumenului pentru a fi roabă în mănăstire, dând împreună cu dânsa și lucrurile. Așijderea și pe copiii săi ducându-i în altă mănăstire, i-a dat egumenului ca pe niște robi, împreună și lucrurile ce li se că-dea lor. Iar mai pe urmă mergând și el într-altă mănăstire, a făcut asemenea, și ca pe un rob s-a vândut pe sineși. Apoi a zis egume-nului: „De poruncești, voiesc a intra singur în biserică”. Iar el, dându-i voie, a intrat. Și ușile fiind încuiate, ridicându-și mâinile, a strigat, zicând: „Dumnezeule, tu cunoști că din toată inima m-am apropiat de Tine”. Și i-a venit lui glas, zicând: „Și Eu am cunoscut, și cu toată inima te-am primit!”. Și petrecând în obște vreme multă, și ca un rob, toată proasta slujbă făcând, și dedesubtul tuturor făcându-se, s-a înălțat de Dumnezeu pentru smerenia lui; și după ce s-a sfârșit, mormân-tul lui a izvorât mir, și multe minuni și sem-ne s-au făcut de la dânsul.

IX.

Despre Eufrosin Bucătarul²⁰

Intr-o obște oarecare era un frate, tânăr cu vârsta, Eufrosin cu numele; și slujea fraților la bucătărie, și nu mulți îl cunoșteau; cu cea deasă și către cenușă și funingine petrecere, strălucirea bunătății sale acoperind-o. Pentru că de-a pururea era pârlit și feștelit, răs și jucărie era celor mai lenevoși dintre frați, care și cu imputări, și cu ocări, și cu batjocoriri totdeauna îl spălau, iar prostimea îmbrăcăminte și blândețea feței lui, și tăcerea, și nerăutatea lui fără sfială le luau ca pricină de a-l lua pe dânsul în răs, chiar și pentru a-l bate. Iar acela, unele ca acestea de la mulți în fiecare ceas auzind și pătimind, suferea vitejește, nimănui niciodată împotrivă grăind, sau băgând vină, sau posomorându-se pentru cele ce fără dreptate se ocăra sau se și bătea.

Deci egumenul mănăstirii aceea, într-una toate după Dumnezeu viețuind, și pentru aceea cu multă aprindere întru Dumnezeu îmbogățindu-se, s-a supărat odată de un gând ca acesta: a dorit să cunoască cine din mănăstire și din turma lui cu fapta bună întrecea pe ceilalți frați și este întru cele după Dumnezeu decât ceilalți mai deosebit. Și mult supărându-se de un gând ca acesta, s-a rugat lui Dumnezeu dorirea lui a se isprăvi cu lucrul și a se descoperi lui acela ce între frați pe întâietățile faptei bune le poartă²¹.

Deci rugându-se el noaptea deosebi, se făcu într-una uimire²² și se răpi într-una oarecare loc, nepovestită veselie și dulceță având locul; căci cu mireasmă minunată oareșicare era suflându-se, și cu tot felul de pomi peste tot împodobiți. Iar roadele acestora cu nici unul de la noi nu era asemenea, ci, cu frumusețea și cu mărimea, cu mult de acestea se deosebea, biruind toată povestirea omenească. Și apă prealimpede pe sub copaci curgea,

și cu totul limpede era, și cu totul minunată era vederea și frumusețea locului.

Iar cel ce le vedea pe acestea mulțimea lui Dumnezeu, Pricinitorul de bunătăți, și pe sine se ferecea, ca cel ce s-a învrednicit de o cinste ca aceasta. Apoi poftind din acele minunate roade, s-a repezit a lua dintr-însele, la înălțime împreună cu ramurile ridicându-se ele. Iar dacă de multe ori aceasta înainte punând-o [adică pofta] și apucându-se, asemenea cu mâinile deșarte sub copaci rămânea.

Și a văzut pe acel tânăr frate, cu numele Eufrosin (adică al veseliei), întru acel preaveselitor rai, înaintea lui mergând, și îndulcirea tuturor de acolo îndestulată având-o: plecându-se lui ramurile, și împărțirea roadelor celor dintr-însele gata o dădea, din cele ce voia. Însăpăimântându-se dar de preaslăvita minune, a zis către dânsul: „Fiule Eufrosine, cine te-a adus aici, și a petrece ți-a dat voie?”. Iar el, cu față zâmbită, a zis către dânsul: „O, părinte, îndulcirea și stăpânirea bunătăților acestora ce le vezi, Iubitorul de oameni singur mie mi-a încredințat”. Iar părintele i-a zis: „Și nu poți să-mi dai măcar unul din acestea?”. Zis-a acela: „Ia, părinte, câte voiești!”. Și părintele iar: „Nu, fiule, zice, că de multe ori voinde a face aceasta n-am putut”. Iar Eufrosin apropiindu-se cu îndrăzneală de unul din pomii de acolo, și din roadele cele dintr-înșul luând cu mâna - și erau mere, minunate foarte, și la vedere și la mireasmă - i-a dat starețului trei dintr-acestea. Iar el, cu bucurie primindu-le, din vedenie într-una sine îndată s-a întors.

Și, într-una adevăr, a aflat într-ale sale mâini acele trei mere. Și înfiorându-se tot, și cutremurat făcându-se, a poruncit ca îndată să se bată toaca, și atunci împreună cu frații, cele de dimineață laude săvârșindu-le, s-a liniștit, nimănui nimic zicând din cele ce a văzut. Iar vremea Dumnezeieștii Liturghii stând de față, și frații în biserică adunându-se, slujind el, și împreună cu frații Dumnezeiasca Liturghie săvârșind, după împlinire, înaintea jertfelnicului stând, încă cu sfințita podoabă fiind îmbrăcat, a poruncit a se chema fratele Eufrosin. Iar unii dintre frați, la bucătărie

²⁰ Cuvios din Alexandria (Egipt), prăznuit de Biserică la 11 septembrie.

²¹ Pe cel ce este primul între cei ce-au adunat fapte bune, pe cel întâiul/mai sporit în fapte bune.

²² Căzu în extaz, în vedenie duhovnicească.

alergând, l-au adus degrab și înaintea proestosului l-au pus, peste tot fiind plin de cenușa bucătăriei, și de murdărie plin, și hainele și fața. Și a zis către dânsul părintele: „Unde petreci, Fiule, întru această noapte?”. Iar el, în pământ căutând, nicidecum nimic n-a răspuns. Iar proestosul, mult întinzând întrebarea și a răspunde silindu-l, lăcrămat făcându-se tânărul, cu blând și sfiit glas către dânsul a răspuns: „Nu știi, o, părinte, unde petrecem amândoi?”. Atunci, cu înfiorarea fiind ținut starețul, acele trei mere îndată scoțându-le, a zis: „Le cunoști pe acestea?”. Iar el zice: „Da, părinte, că știi doar că ți le-am dat, de tine fiind poruncit”. Și a zis către dânsul părintele înaintea tuturor: „Fericit ești, fiule Eufrosine, învrednicindu-te unor bunătăți ca acestea; și pentru aceea mă rog ca tu să fii înainte-stătător al ticălosului meu suflet”; și a povestit fraților pe rând cele ce a văzut în vedenie. Iar după povestire, a căzut la picioarele lui Eufrosin, iar acela, scârbindu-se foarte pentru cea făcută, și ca și cum prea cumplit ar fi pățimit, așa se mângâia pentru covârșirea cinstei, și cu jeluiri pe sine se tulbura²³. Iar după aceasta, proestosul, apucându-l pe dânsul de mână, în altar l-a băgat; și bucățind acele trei mere într-un vas sfințit, tuturor fraților dintru acelea a dat; iar tânărul, nesuferind cinstitele cele de la toți și laudele, ieșind pe ascuns din mănăstire, nearătat s-a făcut; laudele cele de la oameni, ocări și vătămări ale sufletului știindu-le, pentru aceasta departe de dânsle a dorit a fi, și înțelepțește și cu adevărat cele ale mântuirii le-a ales.

²³ Se tulbura și se scârbea de slava cea de la oameni.

PRICINA A DOVA

Că defăimarea pe smerenie, iar cinstea pe mândrie le pricinuieste, pentru aceea și cei smerit-cugetători, defăimați fiind, se bucură, iar cinstiți fiind, se mâhnesc.

I.

A lui Grigorie Dialogul

Constantin, oarecine cu numele, bărbat preacucernic, aproape de cetatea Angonurilor²⁴ locuind, slujea în biserica Întâiului Mucenic Ștefan. Odată, lipsindu-i lui untuldelemn, neavând de unde să gătească candelile, cu apă pe dânsle umplându-le și, după obicei, punând fitil în fiecare, s-a aprins foc. Și așa, apa s-a aprins în candelile ca și untuldelemn. Despre un bărbat ca acesta, ascultă și ce fel de smerenie avea, că vestea despre dânsul alerga până în depărtări, pentru puterile (tămăduirile) pe care le lucra Dumnezeu printr-însul. Și mulți din felurite locuri alergau ca să-l vadă. Un țăran de departe veni și el ca pe dânsul să-l vadă.

S-a întâmplat atunci ca Sfântul, pe un scaun cu patru picioare stând, să gătească candelile; și foarte mic era de stat, și uscat la trup, și urât la chip. Deci țăranul, cerând a i se arăta lui cu dinadinsul cine e preacucernicul bărbat Constantin, cei de față au arătat țăranului pe acela. Iar el, ca cel ce fapta bună din gătirea trupului o hotăra, văzându-l pe el așa mic și uscățiv, socotea întru sine că acela nu era Constantin, pe care prin veste mare îl auzea a fi.

Iar dacă de la mulți s-a înștiințat că nu altul, ci acela este cu adevărat cucernicul Constantin, din port și din chipul trupului de dânsul îngrețosându-se și în răs luându-l, a zis: „Eu, om așteptam a vedea, iar acesta, dintr-ale omului nu are nimic”. Deci aceasta auzind-o omul lui Dumnezeu, candelile lăsând, degrab spre sărutarea țăranului a alergat, și îmbrățișându-l, a început a-l săruta pe acesta cu drag și mult a-i

mulțumi, că pentru dânsul așa a judecat; și-i zicea lui: „Numai tu singur ai ochii deschiși spre mine”.

Deci pricepe, Petre, câtă smerenie avea acel minunat bărbat, care pe lucrătorul de pământ, cel ce se îngrețoșa de dânsul, mai mult l-a iubit; pentru că așezarea cea ascunsă înlăuntrul fiecăruia o cearcă ocara cea adusă dinafară. Că precum trufașii întru cinstiri, așa smeriții întru necinstiri și defăimări se bucură, și mai vârtos se veselesc dacă înaintea ochilor multora necinstirile le pătesc. Că, defăimați fiind, atunci pe a lor judecată, pe care întru sineși o aveau, adevărată a fi o cred: că în ce fel pe sine se aveau, într-acest fel și la oameni s-au socotit.

II.

Din viața Cuviosului Efrem

Minunatul Efrem, lângă alte ale lui fapte bune, și aceasta avea, adică către laude foarte cu sfială se afla, iar pe cei ce îl laudau pe dânsul, nu numai că nu-i primea, ci și se sârguia ca nici măcar să nu fie văzut de dânsii, precum altul se rușinează de cei ce-l iau în răs și îl batjocoresc și la pământ caută, iar fața în multe feluri o schimbă, și cu sudoare subțire asudă, și desăvârșit fără glas rămâne, căci glasul lui cu rușinea i se oprește.

III.

Din viața Cuvioasei Singlitichia

Zicea Fericita Singlitichia către cele ce veneau către dânsa: „Precum ceara se topește de la fața focului, așa sufletul de laude se varsă, și pe a sa vârtute o leapădă. Și dimpotrivă, precum răceala, pe ceara cea topită de fierbințeală, închegată și strânsă o

²⁴ Mai exact, Ancona, veche provincie din Italia.

lucrează, așa și ocara și defăimarea, împreună îl strânge pe suflet și vârtos îl arată. Că *bucurați-vă, zice, și vă veseliți, când vă vor ocări pe voi și vă vor goni și celelalte* (Matei 5: 11). Și într-alt loc: *Întru necaz m-ai desfătat* (Ps. 4: 1).

Și nu numai aceasta, ci și capul bunătaților, adică smerita cugetare, defăimarea prin fire [are putere] a o face mai vârtosă în suflet. Căci cu adevărat, vine²⁵ ale smeritei cugetări sunt sudălmile, ocările, loviturile, defăimările, adică ca să audă cineva [zicându-i-se] nebun, sărac, prost, slab, nepricopsit în lucruri, necuvântăreț [irațional] în grăire, necinstit în chip.

Acestea, și unele ca acestea, fac tare smerenia. Că acestea și Domnul nostru le-a auzit și le-a pătimit: că samarinean pe Dânsul Îl numeau zicea și că are drac; și chinuit a fost cu loviri și palmuit, și făcător de rău și înșelător a fost numit. Deci se cuvine și noi a urma pe această lucrată smerenie; că sunt unii din schimele cele din afară²⁶ care fățarnicesc smerenie, și dintru aceasta vânează slavă, dar din roade se cunosc că, pe dinafară fiind ocăriți, n-au suferit, ci, ca niște șerpi, pe a lor otravă o au borât.

IV.

Din viața Sfântului Ioan cel Milostiv

Minunatul Ioan Patriarhul avea un nepot, Gheorghe cu numele; acesta, ocărât fiind de oarecine din cârciumarii cetății, tare a fost mușcat²⁷, și prea cumplite a suferit. Pricina acesteia era deosebirea de cinste dintre cei doi, în virtutea legăturii sale cu Patriarhul, dar și cel ce l-a ocărât, care a îndrăznit una ca aceasta. Și a venit tânărul la fericitul Ioan cu lacrimi și cu înghesuiala inimii²⁸, ocara plângând-o.

Iar el, văzându-l așa biruit de patimă, vrând a-l mângâia pe dânsul, de l-ar

întoarce cumva, a zis: „Dar cum a cugetat să deschidă gura asupra ta? Cum au cugetat a ocări pe preaiubitul meu? Binecuvântat este Domnul, că lucru spre Dânsul voi face, încât toată Alexandria să se minuneze!”. Iar dacă l-a văzut pe dânsul, pentru puțin cuvânt venit în fire din scârbă, a zis: „Fiul meu preadorit, dacă voiești cu adevărurile, ca al meu nepot să fii și să te numești, gândește-te că nu numai către ocări nu trebuie a zice ceva, ci, dacă pot spune ceva mai mult, a nu zice nimic nici către băta. Căci bunul neam, nu din sânge și trup se închipuiește, ci din bunătaatea sufletului”.

Deci degrab pe mai-marele cârciumarilor chemându-l, cu poruncă i-a poruncit ca de aici înainte de la cel ce l-a ocărât pe nepotul să nu se mai ia niciodată obișnuita dajdie sau altceva din cele date de obicei de dânsul bisericii; pentru care, mirându-se toți de neasemuita nerăutate a bărbatului, au priceput că aceasta este pedeapsa de care se miră toată Alexandria.

V.

Din povestirea călătoriilor Sfântului Ioan Bogoslovul [Cuvântătorul de Dumnezeu]

Apostolul Ioan, izbăvind-se din acea înfricoșată spargere de corabie, după patruzeci de zile, și după ce marea l-a clocoțit afară aproape de Efes, dacă m-a aflat și pe mine, pe Prohor, stând pe țărmurile acelea, precum mai-nainte de sfărâmarea corăbiei mi-a poruncit, îmbrățișându-mă, a mulțumit lui Dumnezeu, apoi, luându-mă alături de el, am intrat în Efes și am poposit în locul ce se cheamă al Artemidei, unde era și o baie, a unui oarecare Dioscorid, fruntaș al cetății. Și mi-a zis Ioan: „Fiule Prohore, ia aminte ca nimeni din cetatea aceasta să nu cunoască cine suntem și pentru care pricină am venit aici, până când Domnul ne va descoperi pe noi și vom avea îndrăzneală”.

Grăind el acestea, a stătut de față Romana, femeia cea fudulă de sub

²⁵ Lit.: tendoane, mușchi; fig. puteri, energii.

²⁶ Ce duc alte feluri de viață.

²⁷ Calomniat, tulburat.

²⁸ Cu inima posomorâtă, zdrobită.

stăpânirea lui Dioscorid, care făcea purtare de grijă băii acestuia; de care femeie, pentru multa ei cruzime, toți fugeau. Pe când aceasta purta de grijă de feredeu²⁹, ne-a văzut pe noi. Și socotind ea din prostimea portului că suntem lipsiți de pâine, voind a ne face îndemânateci la baia aceea, și că, pentru neavere, nici simbrie mare nu vom cere, îndată a zis către Ioan: „Omule, de unde sunteți? Și din ce lege?”. Iar Ioan a zis: „Din pământ străin suntem, iudei de fel, creștini după dar, din înecarea corăbiei acum izbăvindu-ne”. Iar ea a zis către dânsul: „Voiești tu adică a-mi arde cuptorul feredelui, iar tovarășul tău, lucrul cel dinăuntru a-l săvârși?”. Și Ioan s-a fâgăduit.

Deci ne-a băgat pe noi în feredeu, și la acele lucruri ne-a rânduit; și ne dădea nouă spre hrană trei litre de pâine și 4 bănișori pe zi. Iar în a patra zi a petrecerii noastre acolo, aflându-se Ioan oarecum nemeșteșugos la lucrul cuptorului, a greșit măsura arderii. Iar venind Romana, și pricepând aceasta, fără de rușine cu mâna ei l-a bătut pe Ioan, și de pământ trântindu-l, îl ocăra strigând: „Calicule, fugarule din cetate, rău norocitu-le, surghiunitule, de nici o treabă putând a fi, pentru ce ai intrat sub grija unui lucru ca acesta? Nătâng ești, precum se vede. Eu voi vădi măiestriile tale, de acum Romanei să slujești, celei vestite până la Roma; de acum înainte, rob al meu ești. Să nu ți să pară că vei scăpa de mâinile doamnei tale, care cu lesnire te poate prinde; iar dacă vreodată vei cuteza a face aceasta și rău a socoti, schimbă-ți socoteala ta cea cu rău nărav. Și precum la trebuința hranei cu dulceață iei aminte, așa să faci și la lucrul tău, ca nu cumva fără îndurări să fi stricat”.

Iar Ioan a zis către dânsa: „Doamnă, lucrul l-am început de curând, neînvățat fiind mai-nainte la acesta, iar vremea, îndemânând iscusința, îmi va dărui și îndemânare”. Întru [Auzind] acestea, femeia s-a dus. Iar mie, foarte grea ceață a mâhnirii mi-a căzut pentru aceste înghesuiri și obrăzniciri ce așa de năprasna le pătimi Ioan, mai vârtos

pentru aceea că nici patru zile n-apucărăm a petrece noi în locul acela...

Dar cunoscând Ioan cu Duhul, a zis către mine: „Fiule Prohore, îndoindu-se gândul meu atunci când mi s-a însoțit Asia, știi în ce fel de înecare am căzut, și nu numai noi, ci și cei din corabie, ce nu erau vinovați de vreo pricină, căci din osânda mea s-au împărtășit, spărgându-se corabia și cu ei, măcar că deși cu pronia lui Dumnezeu au scăpat; și cum am făcut patruzeci de zile în mare, pedepsindu-mă a mă supune lui Dumnezeu mai vârtos decât gândurilor oamenilor, până când Dumnezeu, prin ale Sale milostiviri plecându-Se, m-a dat la uscat. Deci acestea știindu-le tu, nu a slăbi, ci trebuie a mulțumi pentru ispite. Dar nu trebuie a socoti ispită înfiorătoarele îngroziri ale unei femei; deci du-te la lucrul cel incredințat ție și-l fă cu toată osârdia; că Domnul nostru Iisus Hristos, Făcătorul tuturor, nouă făcându-Se pildă și chip, și pe câștigul răbdării arătându-l, a zis: *Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre* (Luca 21: 19).

Cu niște cuvinte ca acestea, patima scârbei³⁰ scoțând, m-a mângâiat. Iar a doua zi a venit Romana și a zis lui Ioan: „Multe am asupra ta: se zice că la lucrul tău nu iei aminte, și cum că cu rea voire îl faci pe acesta, ca să te slobozesc. Dar în zadar cugeți acestea și asupra capului tău meșteșugești³¹, că, dacă cu adevărat voi cunoaște că acestea se vor afla așa, nici unul din mădularele tale nu-l voi lăsa întreg, ci de îndată pe toate le voi sfărâma, și desăvârșit le voi netrebnici”.

La aceasta Ioan n-a răspuns. Iar ea, fricoasă mai vârtos, și blândețea și liniștirea lui Ioan socotind-o mojicească, mai cu asprime către dânsul se purta, îngrozindu-l și zicând: „Nu ești tu al meu rob rău, îndărătnicule? Ce zici? Nu mărturisești pe a ta stare? Răspunde-mi!”. Și Ioan a zis: „Adevărat, robi suntem, eu și cel împreună cu mine, Prohor”. Iar ea, apucând aceste graiuri, îndată a intrat asupra noastră slobozenie și, de un judecător apropiindu-se,

²⁹ Loc public pentru îmbăiere.

³⁰ ἄθυμασ = nehotărârii, lehamitei.

³¹ În zadar încerci să te îndreptățești.

cele ale vicleșugului le grăia, zicând: „Doi robi, fiindu-mi lăsați de la părinți, au fugit de mulți ani, ale căror zapise de cumpărare – iată, împreună cu vremea – le-am pierdut, au venit acum la mine și mărturisesc că sunt robi ai mei”. Poți oare a face alte zapise?” Iar Judecătorul a zis: „Dacă robi ai tăi de la moși vor mărturisi a fi înainte, pot face aceasta”.

Iar Ioan, cunoscând aceasta cu Duhul, a zis către mine: „Fiule Prohore, să știi că femeia aceasta cere de la noi mărturisire în scris, robi ai ei a fi meșteșugind, și cu mărturii vrând a întări aceasta înaintea judecătorului. Deci tu să nu ai scârbă în inima ta pentru aceasta, ci mai vârtos te bucură, că prin aceasta Se va proslăvi Dumnezeu, și degrab va arăta ai Cui chip suntem”.

Acestea grăind Ioan, iată, a intrat Romana și, luând de mână pe Ioan, a început a-l pălmui și a zice: „Robule rău, pentru ce atunci când intră doamna nu o întâmpini și nu i te închini? Au ți se pare că ești slobod?”. Și îndată îl întreba îngrozind: „Nu sunteți robii mei?”. Zis-a ei Ioan: „Și o dată, și de două ori am spus ție că robi suntem”. Iar ea îndată către dânsul a zis: „Ai cui robi, rău năvăelnicule?”. Iar el a zis: „Ai cui lucru îl facem”. Iar ea a zis: „Cu adevărat, de vreme ce și lucrul este al nostru, și voi sunteți ai noștri”. Iar Ioan a zis. „Și în scris și nescris mărturisim că suntem robi”. Iar ea a zis: „În scris voiesc, înaintea martorilor”. Iar el: „Iar de voiești dar așa, zice, să nu-ți pese, ci fă ceea ce ți se pare”.

Atunci, luându-ne pe noi, ne-a dus aproape oareunde de capiștea Artemidei, în loc cu norod, și înaintea martorilor a făcut înscris din tocmelile noastre. Apoi așa ne-a adus iarăși pe fiecare la cel încredințat lucrului la baie, întru care dintru început un drac pânde pe oameni și, din cei ce veneau a se spăla acolo, el sugruma câte trei oameni pe an.

Iar Domnos, fiul lui Dioscorid, îngrijindu-se pentru floarea trupului, într-o noapte, fără de vreme a intrat singur să se spele, iar dracul, năvălind fără veste, l-a sugrumat pe acesta. Și intrând slugile lui și aflându-l mort, au ieșit plângând și zicând: „Amar nouă, că domnul nostru a murit! Ce

vom face?”. Iar Romana, auzind aceasta, rupându-și învelitura patului și părul smulgându-și, plângea, și tânguindu-se, striga: „Vai mie! Ce voi face? Sau ce voi răspunde domnului meu, Dioscorid, întrebându-mă el pentru aceasta? Poate cumva, căzând, îi va ieși sufletul, nesuferind greutatea auzirii; că unul-născut era Domnos, domnul meu. Dar, o, mare Artemidă a Efesenilor, ajută!”

Acestea și mai mult decât acestea zicând, își tăia brațele sale și fața își bătea; iar Ioan, de la al său lucru ieșind, a zis către mine: „Fiule, ce este ceea ce se vestește, și ce a pățit femeia?”. Iar Romana, dacă ne-a văzut pe noi vorbind unul cu altul, alergând a apucat pe Ioan, zicând: „Vrăjitorule, aflatu-s-au vrăjile tale pe care le făceai, că din ziua în care ai intrat aici, și dumnezeoia [zeița] noastră ne-a părăsit. Deci sau înviază pe fiul domnului meu, sau sufletul tău în ceasul acesta îl despart de la trupul tău”. Zis-a ei Ioan: „Doamnă, care este scârba ta? Vestește-mi!”. Iar ea, cu cea de pe urmă scârbă fiind cuprinsă, a ridicat mâna și a pălmuit pe Ioan, zicând: „Robule, și pentru aceea surghiunitule, toată cetatea Efesului, iată, a cunoscut ceea ce se făcu, iar tu întrebi de ca și cum n-ai fi știut? Fiul domnului meu, Dioscorid, a murit în baie”.

Auzind Ioan acestea, vesel oareșicum mie deodată s-a văzut făcându-se; și depărtându-se puțin spre rugăciune, a intrat în baie și, pe necuratul drac gonindu-l de acolo, a băgat sufletul copilului înlăuntrul trupului, și, luându-l de mână, l-a scos pășind afară. Și a zis către Romana: „Ia pe fiul domnului tău, viu, și nu fi cumplită”. Iar ea, văzând ceea ce se făcu, s-a spăimântat și, căzând la picioarele lui Ioan, se ruga lui ca să i se ierte cele cumplite ce spre dânsul a lucrat. Iar el a zis: „Femeie, crede în Domnul nostru Iisus Hristos, al Cărui ucenic și Apostol sunt eu, și acestea toate se vor ierta ție”. Iar ea a zis: „Cred, omule al lui Dumnezeu, de acum tuturor: celor ce vor ieși din gura ta”.

Iar între acestea alergând oarecare din slugile lui Dioscorid, i-a vestit lui pentru moartea fiului său. Iar el, cu lucrul cel neașteptat al primejdiei, ca cu o sabie fiind rănit, îndată căzând, i-a ieșit sufletul. Iar Ioan,

înștiințându-se de aceasta, venind, l-a sculat și pe dânsul, și toți pe dânsii crezând, i-a botezat; Mulți încă și din ceilalți Efeseni dintru aceasta la credință s-au adăugat.

VI.

Din Pateric

1. Mers-au odată oarecari la Avva Agathon, văzând că are multă dreaptă-socoteală, și, vrând a-l ispiți pe dânsul până la a-l mânia, i-au zis lui: „Tu ești Agathon? Auzim despre tine că ești mândru și curvar”. Iar el a zis: „Adevărat, așa este”. Zis-au lui iarăși: „Tu ești Agathon bârfitorul și clevetitorul?”. Iar el a zis: „Eu sunt”. Iar ei iarăși: „Tu ești Agathon ereticul?”. Și a răspuns: „Nu sunt eretic”. Și l-au rugat pe dânsul, zicând: „Spune nouă, pentru ce atâtea ți-am zis ție, și ai primit, iar acest cuvânt nu l-ai suferit?”. Zis-a lor: „Cele dintâi asupra mea le-am însemnat, că folos este sufletului meu; iar a fi eretic, despărțire este de Dumnezeu”. Iar ei, auzind socoteala lui, s-au minunat și s-au dus folosindu-se.

2. Zis-a un stareț: „Cel ce laudă pe călugăr îl vinde pe dânsul satanei”.

3. Spuneau Părinții că s-au dat odată în Schit puține smochine uscate; și, pentru că erau proaste [stricate], lui Avva Arsenie nu i-au trimis nici una, ca să nu socotească ocară; iar auzind bătrânul, n-a venit la biserică, zicând: „Despărțitu-m-ați ca să nu-mi dați mie din blagoslovenia pe care o a trimis Dumnezeu fraților, pe care nu eram vrednic a o lua”. Și auzind toți, s-au folosit de smerenia bătrânului; și ducându-se preotul, i-a adus lui smochinele, și l-a adus pe dânsul în adunare cu bucurie.

4. Spuneau despre Avva Ammona că au venit unii să se judece la dânsul; iar bătrânul se făcea nebun. Și iată, o femeie a stătut aproape de dânsul și i-a zis: „Acest bătrân, nebunatic este”. Și a auzit-o pe dânsa bătrânul și, strigând-o, i-a zis: „Câte osteneli m-am ostent în pustie ca să câștig nebunia aceasta, și pentru tine să o pierd astăzi? Nicidecum!”

5. Făcându-se odată sobor în chilii

pentru un lucru, a grăit Avva Evagrie. Și i-a zis lui preotul: „Știm, Avva, că de-ai fi fost în orașul tău, poate că și episcop și cap multora puteai ajunge, iar acum, ca un smerit șezi aici”. Iar el, umilindu-se, nu s-a tulburat. Și clătinând cu capul, i-a zis lui: „Adevărat este, părinte, însă o dată am grăit, iar a doua oară nu voi mai adăuga”.

6. Zis-a Avva Ioan Colov: „Poartă a cerului este smerenia, și Părinții noștri, prin multe dosădiri bucurându-se, au intrat în cetatea lui Dumnezeu”.

7. Același a zis fratelui său: „Deși suntem foarte proști înaintea oamenilor, totuși să ne bucurăm întru aceasta, ca să ne cinstim înaintea lui Dumnezeu”. Acesta era fierbinte cu Duhul. Și venind oarecine la dânsul, a lăudat lucrul lui (și era lucrând șirul³²), iar el a tăcut. Și iarăși acela a pornit cuvânt de laudă pentru lucrul său; și iarăși acesta tăcea. Iar dacă și a treia oară acela l-a lăudat, i-a zis lui Avva Ioan: „De când ai intrat aici, ai lepădat pe Dumnezeu de la mine”.

8. Acest Avva Ioan ședea odată în Schit, și frații împrejurul lui întrebând gândurile sale. Și i-a zis lui unul din stareți: „Ioane, ca o curvă împodobindu-se pe sine, așa ești, care își înmulțește ibovnicii ei!”. Și îmbrățișându-l pe dânsul Avva Ioan, a zis: „Adevăr grăiești, părinte”. Și după aceasta l-a întrebat pe dânsul oarecare din ucenicii lui, zicând: „Oare nu te-ai tulburat înăuntrul, Avvo?”. Și a zis lui: „Nu, ci precum sunt din afară, așa sunt și dinlăuntru”.

9. Zis-a Avva Iacov: „Cel lăudat trebuie să-și socotească păcatele sale și să se gândească că nu este vrednic de cele zise, și așa nu se va lăuda atâta de mult din laude”.

10. Se povestea despre Avva Macarie că, dacă ar fi venit vreun frate la dânsul ca la un sfânt stareț mare cu frica, nimic nu-i grăia lui. Iar dacă cineva din frați îi zicea lui, ca defăimându-l pe dânsul: „Avva, oare când erai camilar și furai săpun, nu te băteau pazitorii?”. Deci, dacă acestea îi zicea lui cineva, îi grăia cu bucurie orice îl întreba”.

11. Se spunea despre Avva Moisi că

³² Funia sau împletitura pentru coșnițe.

s-a făcut cleric, și l-au îmbrăcat cu stihar (alb), și i-a zis lui Arhiepiscopul: „Iată, te făcuși cu totul alb, Avva Moisi”. Iar el a răspuns: „Oare în cele dinafară, sau în cele dinlăuntru, chir Papa³³?”. Și vrând Arhiepiscopul a-l ispiti, a zis clericilor: „Când va intra Avva Moisi în altar, goniți-l pe dânsul, iar apoi urmați-l, ca să auziți ce zice”. Și a intrat starețul și l-a gonit, zicând: „Du-te afară, arapule!”. Iar el, ieșind, zicea către sineși: „Bine ți-a făcut!”. „Piele încenușată, și negrule, tu, nefiind om, ce ai cu oamenii?”

12. Zis-a un stareț: „Cel ce este cinstit sau lăudat mai mult decât îi este vrednicia lui, mult se păgubește; iar cel ce nicidecum nu se cinstește de către oameni, de sus se va proslăvi”.

13. Întrebat-a un frate pe un stareț, zicând: „Spune-mi mie un lucru, ca să-l păzesc și să trăiesc printr-însul”. Și a zis starețul: „De vei putea a fi ocărat și a suferi, mare este aceasta peste toate bunătățile”.

14. Zis-a un stareț: „Nu cel ce se face pe sine prost este și smerit, ci cel ce primește cu bucurie ocările și necinstirile cele de la aproapele”.

15. Zis-a iarăși: „De te va lăuda vreun om în fața ta, socotește îndată păcatele tale, și-l roagă pe dânsul, zicând: «Pentru Domnul, frate, încetează a mă lăuda, că ticălos sunt, că nu pot suferi». Iar dacă cel ce te laudă este un om mare, roagă-te lui Dumnezeu în inima ta, zicând: «Doamne, acoperă-mă de lauda și grăirea de rău a oamenilor»”.

16. Șezând odată Avva Ioan Colovul înaintea bisericii, l-au înconjurat pe dânsul frații, și-și cerca înainte-i gândurile sale. Iar văzând oarecine din bătrâni și luptat fiind spre zavistie, i-a zis lui: „Paharul tău, Ioane, e plin de otravă”. Răspuns-a lui Ioan: „Așa este, Avva, și prin aceasta ai zis că cele din afară vezi numai; iar de ai fi văzut cele dinlăuntru, ce aveai a zice?”

17. Făcutu-s-a odată sobor în Schit

și, vrând Părinții a ispiti pe Avva Moisi, l-au dosădit pe dânsul, zicând: „Ce vine arapul acesta în mijlocul nostru?”. Iar el, auzind, a tăcut. Iar după ce s-au risipit ei, i-au zis lui: „Părinte, acum nu te-ai tulburat?”. Iar el: „M-am tulburat, zice, dar n-am grăit”.

18. Zis-a Avva Pimen: „Toată osteneala ce-ți va veni asupra-ți, biruirea ei aceasta este: tăcerea!”

19. Se spunea despre un stareț căci, cu cât îl ocăra cineva sau părea că-l întărește, cu atât mai mult și mai vărtos către același alerga, zicând: „Către unii ca aceștia, pricinuitori de sporiri (îndreptări) sunt, iar cei ce fericesc, amărăsc și tulbură sufletul”; că scris este: „Cei ce fericesc, vă amăgesc pe voi”.

VII.

A Sfântului Isaia³⁴

1. Dacă din împuținare de suflet îți va răspunde fratele tău cuvânt, suferă-l pe dânsul cu bucurie; iar de vei cerca gândul tău întru judecata lui Dumnezeu, te vei afla pe sine greșit.

2. A arunca sufletul înaintea lui Dumnezeu naște a suferi ocară fără tulburare; și lacrimile lui întregi sunt dinspre toate cele omenești. Iar aceea adică a nu se muștra pe sine aduce și pe a nu suferi iuțimea altora.

3. Celui ce are smerenie, nu-i pasă de ocară oamenilor, căci ale sale păcate pomenindu-le, arme se fac lui și-l păzesc pe dânsul de iuțime și de răsplătire, și [așa] suferă cele ce îi vin asupra-i. Că ce fel de ocară se va atinge de dânsul, dacă el în felul acesta se are înaintea lui Dumnezeu, înaintea feței sale fiind păcatele sale?

4. Cel ce poate suferi graiul aspru – al celui aspru și nepriceput – pentru Dumnezeu și pentru a fi în pace cu gândurile, acesta putincios este a câștiga pacea trupului, a sufletului și a duhului. Și dacă acestea trei se vor întocmi, și vor înceta cei întrarmați asupra

³³ Lit.: doamne, părinte; în context: Preasfințite. Formă veche de adresare către un episcop sau un alt cleric, folosită și azi în Biserica Greciei în evlavia populară.

³⁴ Scrierile Cuviosului Isaia Pustnicul sunt publicate în *Filocalia*, Vol. XII, Editura Harisma, 1991.

legii minții, și se va strica robia trupului, unul ca acesta se va chema fiul păcii, și va locui întru dânsul Duhul Sfânt; că al Lui s-a făcut, și nu se va despărți de la dânsul.

5. Mare dobândă, frate, și mântuire a sufletului tău să crezi a fi ocările și necinstirile cele ce se fac pentru Domnul spre tine, dar să le suferi pe dânsle cu osârdie și fără tulburare, socotind: „Vrednic sunt și mai multe a pătimi pentru păcatele mele, și că tot m-am învrednicit a pătimi ceva pentru Domnul. Prin multe necazuri și necinstiri, măcar o clipeală oarecare următor să mă fac patimii lui Dumnezeu”. Și dacă deseori îți vei aduce aminte de cei ce te-au necăjit, ca de cei ce mari câștiguri ți-au solit, roagă-te dar pentru dânsii din suflet întru adevăr, necărtind nicidecum asupra lor.

6. Și iarăși, ca pe o moarte mare și pierzare a sufletului tău și muncă veșnică, îngreșează-te și urăște desăvârșit toată iubirea de începătorie, și iubirea de mărire, și pe a voi a fi cinstit și lăudat de oameni.

7. Ia aminte la sineți cu de-amănunțul, că de te va necăji pe tine cineva în orice fel de lucru, și se va face întru tine scârbă sau mânie, să taci și să nu grăiești nimic în afară de cuviință, până când mai întâi cu rugăciunea se va domoli inima ta, și așa, pentru aceea, mângâie pe fratele.

VIII.

A Sfântului Marcu³⁵

1. Bațjocura oamenilor, necaz dă ini-mii, iar celui ce rabdă, pricină de curăție se face. De voiești fără osândă a lua laude de la

³⁵ Oarecari scrieri ale Sfântului Cuvios Marcu Ascetul se găsesc și în *Filocalia*, Vol. I, unde avem și date despre viața și scrierile sale. A murit pe la jumătatea veacului al cincilea, fiind egumen pentru mai mulți ani al unei mănăstiri de lângă Ancyra, în Galatia. Sub numele lui s-au păstrat mai multe scrieri, din care o parte au fost traduse în *Filocalie*. În *Everghetinos* se găsesc fragmente și din scrieri ce nu au fost incluse în *Filocalie*, precum din scrierile *Despre Pocăință*, *Dialog cu un scolastic* și altele. Adeseori, pentru a exemplifica mai bine o pricină, autorul *Everghetinosului* amestecă bucăți culese din două lucrări ale Cuviosului.

oameni, mai întâi iubește mustrarea pentru păcatele tale. Pe cât cineva pentru adevărul lui Hristos ar primi înfruntare, pe atât însutit de la mulțime se va proslăvi. Dar mai bine este ca toată bunătatea să se lucreze pentru cele viitoare. Când vei auzi gândul omenesc șoptindu-ți ție mărirea, cunoaște de aici luminat că rușine ție îți gătește.

2. Rădăcină a poftei celei urâte e lăuda omenească, precum și a curăției mustrarea pentru răutate; și nu când auzim, ci când le primim. Păgubit fiind, sau ocărât, sau gonit de cineva, nu socoti pe cea de față, ci pe cea viitoare o așteaptă, și vei afla că de multe bunătați ți se vor face solitori, nu numai în veacul de acum, ci și în cel viitor.

3. De vei vedea pe cineva după fățărnicie lăudându-te în osebită vreme, de la acea grăire de rău așteaptă. Când necinste de la oameni vei pătimi, îndată cugetă pe aducerea asupra-ți a mării celei de la Dumnezeu, și așa, spre necinste, neîntristat și netulburat vei fi, iar pentru mărirea ce va veni, credincios și neosândit te vei afla.

4. Lăudat fiind de mulțime după bunăvoirea lui Dumnezeu, nimic semeț să nu amesteci întru Dumnezeiasca iconomie, ca nu, iarăși surpându-te, întru cea împotrivă stare iarăși să cazi. Când vei vedea pe cineva întru multe necinstiri durându-l, cunoaște că, de gândul mării deșarte săturându-se, snopii semințelor celor din inimă cu îngreșare îi seceră. Iubitorul de dulceață se măneste întru grăiri de rău și rele pătimiri, iar iubitorul de Dumnezeu, întru laude și lăcomii.

IX.

A Sfântului Isaac

Rabdă defăimarea și smerenie cu bunăvoire ca să ai îndrăzneală către Dumnezeu. Tot cuvântul aspru răbdându-l omul întru cunoștință, fără a săvârși mai-nainte vreo greșeală spre cel ce a grăit, cununa de mărăcini adică pune atunci pe capul său, dar fericit, este că în vremea în care nu știe, nestricăcios se va încununa. Săvârșirea smereniei este a săvârși defăimare cu bucurie și toată

pâra mincinoasă. Căci cel smerit cu cugetul, întru adevăr nedreptățindu-se, nu se tulbură, nici răspundere [cu rău] nu face pentru acel lucru pentru care s-a nedreptățit, ci primește năpăstuirea ca [pe un] adevăr, și nu se îngrijește a încredința pe oameni că s-a năpăstuit, ci iertăciune cere. Că unii pe numele neastâmpărării asupra loruși de bună voie și-au tras, nefiind unii ca aceștia, alții pe al preacurviei l-au răbdat, departe de aceasta fiind; și rodirea păcatului pe care n-au lucrat-o prin lacrimi asupra loruși o încărcau; și iertăciune de păcatul ce n-au făcut cu plângere de la cei ce îi nedreptățeau și îi năpăstuiau cereau; cu toată curăția și neîntinarea fiind încununați la suflet. Iar alții, ca să nu se slăvească întru îmbunătățita lor așezare ce era ascunsă într-înșii, în chipul nebunilor se arătau pe sine oamenilor, cu Dumnezeiasca sare dreși fiind, și întru cea dinlăuntru alinare, pentru desăvârșita lor săvârșire, Sfinții îngeri propovăduiau vitejiile acestora. Iar tu, smerenie socotind că ai, nu suferi a fi prost și rău grăit. Deci de voiești a cunoaște de ești smerit-cugetător, ispitește-te întru cele zise.

X.

Din Pateric

Mers-a odată în Tebaida un frate iscusit din Schit, și a rămas în obștea Taveniosiiților; și erau într-înșă bărbați, mai toți sfinți și cu de-amănuntul nevoitori. Deci fratele, după treizeci de zile apropiindu-se de arhimandrit, a zis: „Fă-mi rugăciunea, Avva, și mă slobozește, că nu pot rămâne aici”. Zis-a lui părintele: „Pentru ce, fiule?”. Răspuns-a fratele: „Pentru că aici osteneală nu este, nici plată, că toți Părinții nevoitori sunt, iar eu sunt bărbat păcătos și mă duc mai vârtos acolo unde voi afla a fi ocărât și defăimat, că acestea sunt cele ce mântuiesc pe omul păcătos”. Și auzind starețul, s-a minunat, căci, știind că este lucrător, l-a slobozit pe dânsul, zicând: „Mergi, fiule, îmbărbătează-te, și să se întărească inima ta, și așteaptă pe Domnul”.

XI.

A lui Avva Zosima

1. Zis-a Avva Zosima: „Osebite sunt pornirile înainte-voirilor³⁶, dar o înainte-voire fierbinte, într-un ceas, poate aduce lui Dumnezeu cele ce nu poate aduce o altă înainte-voire, trândavă fiind, în cincizeci de ani. Adică de vor vedea dracii că cineva s-a ocărât, sau s-a necinstit, sau s-a păgubit, sau de altceva a pățimit, și se necăjește nu pentru că a pățimit rău, ci că n-a suferit vitejește de o pornire ca aceasta, foarte se tem dracii de unul ca acesta; căci cunosc că s-a atins de calea adevărului și voiește a umbla după poruncile lui Dumnezeu.

2. Același zicea: „De-și va aduce cineva aminte de cel ce l-a necăjit pe dânsul sau l-a batjocorit, sau l-a păgubit, sau altceva greu i-a făcut, dator e așa a-și aduce aminte de dânsul: ca de un doftor; și din suflet pentru dânsul a se ruga, iar de împletește gânduri asupra lui, își vrăjmașește sufletul ca și dracii, și mai vârtos lui însuși drac și luptător se face, nevoind a se izbăvi de răutate, ci mai vârtos a boli nevindecat; că de nu ar fi bolit, nu ar fi pățimit către cel ce l-a necăjit sau l-a ocărât pe dânsul, care ca un doftor s-a trimis lui de la Hristos, prin ocară sau pagubă arătând patima lui.

Deci, de dorește cu adevărat a se vindeca, dator este a-l avea pe dânsul ca pe un făcător de bine, și a primi cele de la dânsul ca pe niște lucruri tămăduitoare trimise lui de la Iisus, și a mulțumi pentru dânsule, măcar deși acum durere vor avea. Că nici celui ce bolește nu-i este cu dulceață [plăcut] a se tăia, sau a se arde, sau a avea curățiri, ci și cu îngrețosare pomenește de unele ca acestea, însă, fiind încredințat că nu este cu puțință a se izbăvi de boli fără de acestea, se dă pe sineși de aici înainte doftorului, știind că printr-o mică scârbă se izbăvește de mult

³⁶ Înainte-voire = προαίρεσις = lit.: o alegere a unui lucru făcută înaintea altuia. Termenul a fost tradus de vechii traducători și prin: *alegere*, *voire*, *hotărâre*. Termenul ca atare mai înseamnă și *scop*, *plan*, *principiu de lucru*, *acțiune*.

venin și de boală îndelungată.

Arătător al lui Iisus este cel ce ți-aduce ție pagubă sau ocară, care te izbăvește pe tine de lăcomie sau de mândrie. Iar de nu suferi unele ca acestea, și nici nu mulțumești, ci împletești gânduri asupra fratelui, mare [urâciune] zici lui Hristos: „Nu voiesc a mă doftori de la Tine, nu voiesc doftoriile Tale; voiesc a putrezi întru ranele mele”. Și ce-ți va face de aici înainte Domnul cel bun? Cunoaște dar, frate, că cel ce fuge de ispită folositoare fuge de viața veșnică.

3. Zicea și Avva Evagrie: „Eu pe cei ce-mi grăiesc de rău nu-i învinuiesc, ci și făcători de bine îi numesc, și nu dau brânci doftorului sufletelor, aducând în deșert măritului suflet³⁷ doftorie a necinstirii, ca nu cumva și pentru sufletul meu să zică: *Doftorit-am pe Babilon, și nu s-a vindecat*; (Ier. 51 : 9) că bun fiind Domnul nostru, ne-a dat nouă porunci sfinte asupra răutăților noastre, curățindu-le pe ele prin arsuri și curățenii; deci cu neputință este să ne izbăvim în alt fel de boale, fără numai prin doftoriile cele potrivite și cuviincioase”.

4. Zicea iar: „Nimeni nu minte, fără decât numai cei ce mă laudă și mă fericesc pe mine; și nimeni nu grăiește adevărul, fără de numai cei ce mă prihănesc și mă defaimă. Și nici tot adevărul nu-l grăiesc, că nici nu știu cu de-amănuntul toate ale inimii mele. Iar de s-ar învrednici a vedea, nu zic pe toate, ci oarece parte din răutățile mele, s-ar depărta de mine ca de un noroi împuțit, sau putoare, sau duh necurat; și de s-ar face trupurile oamenilor tot numai limbi spre a ocări cele ale mele, încredințat sunt că nimeni nu va fi îndestulat după vrednicie a spune pe a mea necinste.

Că dacă dreptul Iov a zis: *Plin de necinste sunt* (Iov 10: 15), plinul, adăugire nu primește, și deci eu ce voi zice, noian fiind a toată răutatea? Ne-a smerit pe noi vrăjmașul și nu suntem în stare să fim binecunoscători ai smereniei noastre. Deci cei de sineși binecunoscători sfarmă pe satana, cel ce i-a sfărâmat pe dâșii; și precum au zis Sfinții

Părinți, când se va pogori smerenia în iad, în cer se suie, precum și mândria, când se va înălța până la ceruri, în iad se pogoară. Și ziceau: «Cine va putea pleca cândva pe cel smerit ca să nu împletească gânduri asupra cuiva?».

Că orice lucru întristăcios va pătimi sau va auzi cel smerit, se face lui pricină de a se ocări pe sine și a se necinsti, precum și Avva Moisi, când l-au scos pe dâșii clericii din altar ocărându-l, mai mult decât aceia se ocăra el pe sine. Iar de se va întâmpla vreodată a se tulbura cel smerit din ocara sau nedreptatea pe care o va fi pățit, îndată spre rugăciune se întoarce, și îndată inima i se domolește. Și nu numai aceasta, ci și când se tulbură foarte, pururea se îmboldește pe sine și se mustră, zicând către sufletul său: «Ce te tulburi, mânioase suflete, și te tulburi ca cei ce fac spume? Cu însuși aceasta, adică cu a te tulbura, arăți că boalești, că de nu ai fi bolit, nu ai fi pățimit. Pentru ce, ticăloase, lăsând pe a te prihăni pe sineși, bați vină fratelui că ți-a arătat ție boala ta cea ascunsă întru tine și necunoscută până atunci?»

Urmează lui Hristos, Care, ocărându-Se, nu ocăra împotriva, pătimind, nu îngrozea (cf. Matei 26: 53, 62 etc.); auzi-L pe Dânsul zicând și cu lucrul arătând: *Spatele Mele le dădui spre bății, și fâlcile Mele spre palmuri, iar fața Mea nu o am întors dinspre rușinea scuipătorilor* (Is. 50: 6). Și tu, ticăloase suflete, pentru o ocară zezi împletind miriade de gânduri asupra fratelui celui ce ți-a făcut ție bine prin mica necinstire, și nu simți vrăjmășindu-ți ție ca și dracii? Că ce mai mult are a-ți face ție dracul decât cele ce tu ți le faci, nebunule și ticălosule?»

Și adăuga bătrânul că, deși crucea lui Hristos o vedem și despre patimile Lui citim în fiecare zi, adică cele ce a pățimit pentru noi, noi nici măcar o ocară nu suferim, căci cu adevărat ne-am abătut din calea cea dreaptă.

5. Zicea iarăși: „De ar trăi cineva anii lui Matusala și nu ar călători pe această cale dreaptă pe care au călătorit toți sfinții – zic adică pe a fi necinstit și păgubit și a suferi vitejește –, nu va spori în nimic bun, mic sau mare, ci numai anii și-i va cheltui în zadar”.

³⁷ Sufletului ce suferă de slava deșartă.

6. Zicea iarăși: „Odată, un frate m-a întrebat, zicând: «Așa de multe sunt poruncile lui Hristos, încât mintea mi se întunecă și nu le pot ține pe toate. Spune-mi dar ce să fac?»».

Și am răspuns lui: «Frate, nu te tulbura dintru aceasta, ci aceasta cugetă, și ca pe toate ține-o, adică pe toate cele ce-ți vin asupra cu mulțumită să le suferi, și printr-aceasta pe toate faptele cele bune le îndreptezi cu lesnire. Că ce fel de osteneală ai a te ruga pentru cel ce te-a scârbit? A săpa pământul? A călători pe cale? Sau a merge pe cale? Sau pagubă de bani a suferi? Mulțumește dar, necinstindu-te, și te vei face ucenic al Sfinților Apostoli, care se duceau bucurându-se pentru că s-au învrednicit a se necinsti pentru numele lui Hristos. Iar aceia adică ca niște curați pentru numele lui Hristos, iar noi pentru păcatele noastre datori suntem a ne necinsti. Și chiar de nu ne va necinsti nimeni, necinstiți suntem și blestemați, că *blestemați*, zice, *sunt cei ce se abat de la poruncile Tale* (Ps. 118: 21). Că nu al tuturor este a se necinsti pentru numele lui Hristos, ci numai celor sfinți și curați, precum am zis; iar celor ca noi este adică a suferi cu bună cunoștință acele necinstiri și ocări aduse asupra-ne și a mărturisi că cu dreptate suntem necinstiți pentru lucrurile noastre cele rele. Iar sufletul acesta ticălos, măcar că cunoaște lucrurile sale cele necurate, și că după vrednicie pătimește orice pătimește, șade dar amăgind pe a sa conștiință și împletind gânduri asupra fratelui și zicând: «Mi-a zis mie și m-a necinstit și m-a batjocorit...». Și nu simte, nebunul și nepriceputul, că pe sine se vrăjmășește, și lucrul dracilor îl face. Că precum la meșteșuguri, meșterul dă meșteșug ucenicului și îl lasă pe sine singur de aici înainte a lucra, și nu are trebuință a ședea totdeauna lângă dânsul, ci numai la vreme îl cercetează pe acesta, ca nu cumva să se fi lenevit sau să fi stricat ceva, așa și dracii, dacă vor vedea sufletul supunându-se lor, și cu lesnire primind gânduri viclene, îi dă acestuia meșteșugul cel satanicesc, adică răutatea și viclenia lor, iar de aici înainte nu vor mai avea trebuință a ședea lângă dânsul, știind că își ajunge luiși spre vrăjmășire și

pierzare; numai ce vin la vreme, cercetându-l ca nu cumva să se fi lenevit de lucrul pe care de la aceia l-au luat»”.

7. Zicea iarăși: „Ce e mai cu lesnire decât a iubi pe toți și a fi iubit de către toți? Care odihnă nu o au poruncile lui Hristos? Că iată, înainte-voirea nu pornește spre ele; că de s-ar fi pornit, cu darul lui Dumnezeu, toate i-ar fi fost ei lesnicioase, căci o mică plecare a voii noastre pleacă pe Dumnezeu spre ajutor, precum de multe ori am zis. Iar fapta bună numai de voirea noastră are trebuință, precum a zis Dumnezeiescul Antonie; și nu este trebuință de vreo osteneală, întru toate darul ajutând. Deci cel blând și smerit, ce odihnă nu are? Cu adevărat, cei blânzi vor moșteni pământul și se vor desfăta întru mulțimea păcii”.

8. Zicea tot acesta: „Petrecând odată cu mine un frate și luând de la mine schima³⁸ și mult ajutându-se de la mine spre lucrul cel bun, fiind el din cei fragezi (plăpânzi), multă grăire și milostivire îi trebuia pentru neputința lui. Deci acesta, apropiindu-se de mine într-o zi, mi-a zis: «Părintele meu, mult te iubesc!». Și i-am zis lui: «Eu încă n-am aflat pe cineva să mă iubească precum îl iubesc eu pe dânsul; iată, acum zici *te iubesc*, și cred, dar de se va întâmpla ca ceva să nu-ți placă, nu petreci tot același; iar eu, orice aș pătimi de la tine, petrec către tine tot așa, și nimic nu mă poate despărți de dragostea ta».

Puțină vreme a trecut (și nu știu ce s-a întâmplat, că nu mai avea locuința împreună cu mine) și a început a grăi asupra mea multe rele, până și cele de rușine. Iar eu, auzind toate cele ce grăia asupra mea, ziceam întru sinemi: «Acesta, arzător al lui Iisus este, și s-a trimis a tămădui pe în deșert măritul meu suflet; acesta, cu adevărat, îmi este făcătorul meu de bine» și-mi aduceam aminte de dânsul ca de un doftor și un făcător de bine, și curat pentru dânsul mă rugam. Iar către cei ce îmi vesteau mie pe cele grăite de dânsul ziceam: «Fratele, pe cele arătate ale mele răutăți le știe, și nici pe acestea pe toate,

³⁸ σχῆμα = aici: modul de viețuire, obiceiul, sau poate vreo treaptă monahicească.

ci doar o parte oarecare, și numai pe acelea le spune, adică cele ce le știe, de vreme ce nenumărate sunt cele tănuite și ascunse de dânsul».

După o vreme, a venit în Cezareea; și, după obicei, a venit și m-a îmbrățișat și m-a sărutat, și eu pe dânsul asemenea, de ca și cum nimic nou nu s-ar fi întâmplat, și aceasta nu o dată sau de două ori, ci de multe ori s-a făcut. Și așa, când zicea el unele ca acestea asupra mea când mă întâlnea, eu nici un prepus dându-i lui, nici vreo rămășiță de mahnire arătând, măcar că, precum am zis, nimic din cele de la dânsul de auzurile mele n-a scăpat.

Deci mai pe urmă, așijderea pe mine întâlnindu-mă, alergând, a căzut la picioarele mele și, pe acestea cuprinzându-le, mi-a zis: «Iartă-mă, părintele meu, pentru Domnul, că multe cumplite am grăit asupra ta». Iar eu sculându-l pe dânsul și sărutându-l, am zis lui cu zâmbire: «Își aduce aminte iubirea ta de Dumnezeu că, atunci când mi-ai zis mie *mult te iubesc*, am răspuns ție că nu am aflat pe cineva care să mă iubească pe mine precum îl iubesc eu pe dânsul, și celelalte pe care știi că le-am zis ție? Să știi că din cele ce mi-ai grăit nici una nu mi-a scăpat: ci și unde, și către cine, toate m-au înștiințat, și niciodată n-am zis că *«nu este așa precum zice fratele; nici nu m-a plecat pe mine cineva a zice ceva rău de tine, ci celor ce-mi vesteau mie, acestea le ziceam, că cele zise sunt adevărate, și ziceam că, din dragoste, al tău m-am făcut. Și nu am lipsit pomenindu-te la rugăciuni, și ca semn al dragostei mele celei pentru tine, odinioară, m-a durut ochiul tare și, pomenindu-te, am făcut semnul crucii și am zis: Doamne Iisuse Hristoase, pentru rugăciunile fratelui cutare, tămăduiește-mă; și îndată m-am tămăduit»*.

Deci, de atunci, fratele a avut credință desăvârșită către mine și de a grăi asupra mea a încetat, și foarte mă cinstea și mă iubea.

Și adăuga bătrânul: „Noi nu știm a fi iubiți, nici a ne cinsti [de către alții], ci am pierdut priceperea noastră. Că dacă cineva va suferi pe fratele său atunci când va fi bântuit de vrăjmașul și se va mânia și se va porni asupra lui și după puțin întru sineși se va

întoarce și, cunoscând nerăutatea fratelui și cum l-a suferit pe dânsul, îi mulțumește lui foarte și, într-o dragoste a lui ca aceasta vine, va fi gata și sufletul său să și-l pună pentru dânsul”.

Povestea încă și despre un stareț, zicând: „Un stareț era foarte blând, pe care, pentru bunătatea lui cea mare și semnele ce le făcea, ca pe Îngerul lui Dumnezeu toată latura dimprejur îl avea la evlavie. Dar odată, un frate, aproape de dânsul locuind și pe dânsul povățuitor către Dumnezeu de multe ori avându-l, îndemnat fiind de vrăjmașul, între mulți stând bătrânul, apropiindu-se acesta, cu cea după urmă ocară l-a ocărât. Iar bătrânul stătea și la singură gura lui lua aminte, zicând: «Darul lui Dumnezeu [este] în gura ta, fratele meu». Iar acela, mai mult tulburându-se, zicea: «Așa, înrăutățitule și mincinosule bătrân, acestea le zici ca să ți se pară a te arăta blând!». Zis-a lui bătrânul: «Adevărat, cele ce zici, fratele meu, adevărate sunt».

Apoi, oarecine din cei ce stăteau acolo l-a întrebat pe dânsul, zicând: «Acum nu te-ai tulburat, călugăre?». Iar el a răspuns: «Nu, ci sufletul meu îl simțeam de la Hristos acoperit: căci cu adevărat a mulțumi este dator, precum de multe ori am zis, și a-i avea pe dânsii – dacă adică pățimaș este [sufletul] – ca pe niște doftori, tămăduind ranele sufletului. Iar dacă este nepățimaș, ca pe niște făcători de bine, ce-i solesc lui Împărăția Cerurilor”.

10. Zis-a un stareț: „Dacă suntem fii ai Sfinților Apostoli - că Pavel strigă și zice că *prin Iisus Hristos, prin Evanghelie, eu pe voi v-am născut* (I Cor. 4: 15) -, datori suntem, ca fii, pe acei Părinți a-i urma. Că precum aceia, bătuți fiind, se bucurau, năpăstuiți, netulburați petreceau, că auzeau de la elini și de la iudei că aceștia sunt cei ce tulbură lumea cu vrăjile și fermecătoriilor lor, întru toate acestea și ca acestea nu numai că nu se mâniau, ci se și bucurau. Pentru aceea și lăudându-se, ziceau: *Ocărâți fiind, grăim de bine; huliți, mângâiem*, și celelalte (cf. I Cor. 4: 12-13).

Iar acestea pentru aceasta s-au scris, ca și noi să urmăm. Deci când vom pătimi ceva de acest fel sau vom auzi, datori

suntem a ne bucura, ca cei ce mult dobândesc, și mai mari decât acestea a aștepta, ca și mai curată pe rudenii cea către dânșii să o arătăm păzind-o, și mai multe să câștigăm, părtași împreună cu dânșii făcându-ne ai slavei cele veșnice în ceruri”.

11. Spunea că lăudat a fost un oarecare monah de către frați către Avva Antonie. Iar venind acela, l-a cercat a vedea de poate suferi necinste și, cunoscând că nu suferă, i-a zis lui: „Te asemeni cu o cetate, care dinainte adică este împodobită, iar dinapoi de tâlhari prădată”.

12. Se spunea despre un stareț că în părțile cele mai de jos ședea; și îi slujea lui un mirean credincios, având și fiu. Și s-a întâmplat să se îmbolnăvească fiul său, și, mult rugând pe bătrânul, îl poftea să vină și să facă rugăciune pentru copil; și sculându-se starețul, a ieșit împreună cu dânsul. Și alergând înainte mireanul, s-a dus în casa sa și a chemat pe toți cei dintr-însa și pe vecini, zicând: „Veniți întru întâmpinarea sihastrului!”. Și s-au pornit mulți. Iar văzându-i pe dânșii bătrânul venind de departe cu făclii, a priceput ce voiau să facă; și dezbrăcându-și hainele sale, le-a pus în râu și a început să le spele. Iar văzându-l slujitorul lui, s-a rușinat și a rugat pe oameni, zicând: „Întoarceți-vă! Că starețul și-a ieșit din minți”. Și venind către dânsul, i-a zis lui: „De ce ai făcut aceasta și i-ai smintit pe toți? Că toți cei ce te vedeau ziceau că «Drac are starețul»”; iar el a zis lui: „Iar eu aceasta voiam să aud”.

PRICINA A TREIA

*Că nu se cuvine ca cineva să fie fără lucru, ci și trupește să lucreze,
și cum că deșertăciunea este pricină a multor răutăți.*

I.

A lui Paladie

Se povestește despre Cuviosul Pamvo că, atunci când era să moară, a zis Sfinților Părinți care erau de față: „De când am venit în pustia aceasta și mi-am zidit chilia și am locuit aici, fără de rucodelia mea n-am făcut nici o zi, nici nu-mi aduc aminte să fi mâncat în dar pâine de la cineva”.

II.

A aceluiași

Întâmplatu-s-a să fiu în Galatia și am zăbovit împreună cu iubitorul de Dumnezeu Filorom, bărbat prea postnic și răbdător, de care se îngrijea Marele Vasile, îndulcindu-se de a lui oțărare și posomorâre, și de luarea aminte la lucru, care de condei și de tetrapod pentru a scrie nu s-a depărtat, de optzeci de ani fiind cu vârsta. Acest Fericit a zis: „De la Botez și până în ceasul acesta, pâine de la cineva în dar n-am mâncat, ci din ale mele osteneli, din rucodelie, două sute cincizeci de nomismata [monede] am dat buboșilor”.

Acesta și pe jos s-a dus, închinându-se la mormânturile Sfinților Apostoli în Roma, și în Alexandria, și în Ierusalim, de două ori pentru rugăciune și închinăciune, și cu ale sale cheltuieli s-a îndestulat. Ne spunea nouă aceasta și pentru folos: „Nu-mi aduc aminte să mă fi depărtat vreodată cu mintea de la Dumnezeu”.

III.

A aceluiași

În muntele Nitriei³⁹ este o biserică prea mare, lângă care se află o casă primitoare de străini, întru care pe străinul ce merge îl ospătează în toată vremea, de voiește a rămâne, până când de voia sa se va duce. Și îl lasă pe dânsul a petrece întru nelucrare o săptămână. Apoi îl pun pe dânsul la lucruri, sau în grădină, sau în pitărie, sau în bucătărie, și îi dau lui carte ca să citească, nelăsându-l pe dânsul până la ceasul al șaselea cu nimeni a se întâlni. Și toți aceștia lucrează pânză cu mâinile lor, atâta cât să nu fie nimeni lipsit.

IV.

Din viața Sfântului Eftimie

Zicea Marele Eftimie către ucenicii săi: „Se cuvine ca cei ce se leapădă de viață și de cele din jurul vieții să poarte grijă pretutindenea de ascultare și de smerenie, și să nu umble întru a lor voie, ci în toată vremea toată osteneala să rabde, și în meșteșugul mâinilor și în lucrare, și mai vârtos dacă tânăr este cineva și mișcat de vârstă spre poftă. Atunci trebuie pe lângă aceasta încă o altă păzire, cu multă trudă trupul cu totul a-l osteni, ca bine supus să fie cuvântului și înfocarea tinereților să se vestejească, și ca următorii ai lui Pavel și împlinatorii ai legilor lui să ne facem, nu numai de vina nelucrării scăpând - care judecă nici de hrană vrednic pe cel ce este așa trândav și lenevos, *că cel*

³⁹ Un loc pustiu din Egipt așezat la 40 de mile de Alexandria. Avva Amun a fost cel ce a pus început populației acestui loc, construindu-și prima chilie.

ce nu lucrează, zice, nici să nu mănânce (cf. II Tesal. 3: 10) -, ci și pe *aceleași mâini împreună cu acela împreună să câștigăm, că mâinile, zice acesta, au slujit mie și celor cu mine* (cf. Fapte 20: 34), de vreme ce fără de cale este ca, mirenii adică pe femeie și pe copii și casa toată din lucrul mâinilor a-i hrăni și dajdia lor cea de peste an a o plăti, încă și pângă a aduce lui Dumnezeu din osteneli și bine a face după putere, iar noi, a nu împărtăși și pe alții din rodul mâinilor noastre.

V.

Din viața Sfântului Savva

Tânăr fiind Marele Savva, și în Flavianes petrecând, mâinile lui nu încetau niciodată a face ceva: când nu le avea întinse la rugăciunea cea către Dumnezeu, lucrul era la dânsul totdeauna făcându-se, ca nu cumva slujba lui să slăbească întrucâtva, și așa să se tănuiască pe ascuns vrăjmașul, intrând încetișor. De aici, mai ușoară era lui pana faptei bune, și pe toată frățimea de acolo, ca la șaptezeci fiind, cu ascultarea, cu smerenia și cu toate celelalte evanghelicești îndreptări o întrecea. Apoi, de acolo ridicându-se cu sfatul egumenului și cu slobozirea cea cu blagoslovenie, și la Ierusalim ajungând, de Marele Eftimie s-a apropiat, spre biserică mergând, precum este obiceiul, și la picioarele lui căzând, se ruga cu lacrimi, se ruga, suspina, ca oaie cuvântătoare a lui să se facă și de dânsul împreună cu ceilalți să se păstorească. De vreme ce vedea pe Savva încă tânăr fiind, părându-i-se că sânguinta sa este fierbințeală iute plecată, pe judecata cea din gânduri și greutatea cea de acolo neavând-o, pentru început, până când va fi trecut prin toată pedepsirea [ucenicia] cea călugărească din obște și păzirea cea cerută va arăta, împreună cu monahii din lavră l-a lăsat numai să locuiască. Și către dânsul a zis: „Cu totul nefolositor lucru este - o, fiule - tânăr fiind tu, în lavră a locui, că aceasta nici lavrei nu va aduce folos, nici ție nu ți se cuvine, iar acum, de mă ascuți, în mănăstioara cea de jos, către Avva Teoctist să te duci, lângă care bine știu că pe acest Mare îl vei avea

ocrotitor spre folosință”.

Către acestea supunându-se fericitul Savva, că deprinsese adică pe lângă altele și ascultarea, și făgăduindu-se ca oricâte i-ar porunci acesta cu osârdie pe toate să le facă, că „aceasta, zicea, voiește și scăparea mea cea către tine, ca prin tine să mă mântuiesc”, l-a trimis îndată acela către fericitul Teoctist, căruia i-a poruncit să face multă purtare de grijă de dânsul. Căci „cu adevărat, bogată vărsare a harului Duhului, îi zicea, este a vedea la dânsul” și cum că „nu va trece multă vreme, și de slava lui se va umplea lumea”, care lucru s-a și împlinit, și adevărată a arătat grăirea aceluia.

Deci așa fericitul Savva, sub fericitul Teoctist făcându-se, tot pe sine curat s-a dat lui Dumnezeu, și tot se făcea al doririi celei de acolo. Iar știind pe a sa alcătuire îndoită fiind (din suflet, zic, și din trup) îndoită a izvodit și pe nevoință. Acum adică ostenindu-se cu lucrul, iar acum cu sufletul; și acum adică în trupesti osteneli trecând ziua, iar acum nopțile fără somnuri întru rugăciuni isprăvindu-se, acum apă cărând, acum lemne aducând, și tuturor celor ce le era încredințată slujbă, lucrările acelora răbdându-le (lucrându-le), căci [partea] cea sufletească era după buna bărbăție⁴⁰, și mare la trup și foarte vârtos. Însă și el, unele slujiri le făcea odată, altele, altădată; și încă și sub grija catărilor intrând, și mai-nainte de toți întru adunare (biserică) mergând, și după toți iar ieșind de la biserică, și cu Dumnezeiasca Liturghie osârduitor slujindu-se, tuturor acestora cap sfințit puneasc ascultarea și smerenia, pentru aceea și la toată mulțimea monahilor minune era aceasta: cum pe o tânără vârstă ca aceasta cununa bunătăților și a săvârșirii o împodobeau.

⁴⁰ Căci sufletul său era pătruns de buna bărbăție.

VI.

Din viața Sfântului Sfințitului Mucenic Luchian

Marele Luchian, tânăr fiind încă, către călugăreasca viață abătându-se, îndată după începutul ei asupra dulceților trupului se lupta; de posturi și rugăciuni necurmat lipindu-se, în scurtă vreme nerăzvrătit a supus trupul către duh. Meșteșugea încă și pe iutea scriere, și ce de acolo câștiga, și luiși spre hrană era, împreună încă și săracilor dădea; iar dacă nu s-ar fi împărtășit alții din hrana mâinilor lui mai-nainte de ce s-ar fi împărtășit el din câștigul mâinilor lui., ar fi socotit pagubă.

VII.

Din Pateric

1. Mers-au odată la Avva Achila Avva Moe și Avva Vitimie de dimineață foarte și l-au aflat pe dânsul lucrând împletitură, și l-au rugat pe el să le spună cuvânt de folos, și a zis: „Eu, de aseară până acum, am împletit douăzeci de stânjeni și cu adevărat n-am trebuință de dâșii, dar, ca nu cumva să se mânie Dumnezeu și să-mi bage vină zicând «pentru ce, putând lucra, n-ai lucrat», pentru aceasta mă ostenesc și pun toată puterea mea”. Și folosindu-se ei, s-au dus.

2. Mers-a un frate în Muntele Sinai la Avva Siluan și, văzând pe frați lucrând, a zis starețului: „Nu lucrați mâncare pieritoare, că Maria partea cea bună și-a ales (cf. Luca 10: 42), precum zice Mântuitorul”. Zis-a starețul ucenicului său, Zaharia: „Dă fratelui carte și-l pune într-o chilie ce nu are nimic”. Și el a făcut așa. Deci când a venit ceasul al nouălea, fratele cel din străinătate lua aminte la obște, vrând să afle dacă nu vor trimite să-l cheme și pe dânsul la mâncare.

Iar dacă nimeni nu l-a chemat, sculându-se, a mers la stareț și i-a zis: „Avvo, dar n-au mâncat frații astăzi?”. Iar bătrânul a zis: „Ba da (au mâncat)”. Și fratele a zis: „Dar pentru ce nu m-ați chemat?”. Răspuns-a

starețul: „Pentru că om duhovnicesc ești, și nu ai trebuință de mâncarea aceasta, iar noi, trupești fiind, voim a mânca, și pentru aceasta lucrăm. Iar tu partea cea bună ți-ai ales, citind toată ziua, și nu poțeste să mănânci mâncare trupească”. Iar el, cum a auzit acestea, a făcut metanie, zicând: „Iartă-mă, Avva!”. Și starețul a zis: „Negreșit și Maria are trebuință de Marta, că, prin Marta, și Maria este laudată”.

3. Un călugăr lucra într-o zi a unui Mucenic. Și văzându-l pe dânsul alt călugăr, i-a zis lui: „Se poate astăzi a se lucra?”. Iar el, răspunzând, a zis: „Astăzi robul lui Dumnezeu se zgâria și se chinuia mărturisind, iar eu la lucru oare nu sunt dator să mă ostenesc puțin?”

4. Întrebat a fost un bătrân: „Ce se cuvine a face cineva ca să se mântuiască?” (Și era lucrând împletitură și nu și-a ridicat ochii de la rucodelie). Și a răspuns: „Iată, precum vezi...”.

5. Alt bătrân a venit la un râu și, aflând lac de trestii, a șezut și, tăind foiță din râu, împletea șir și-l arunca în râu; și a făcut până când i s-a dus vestea printre oameni, și l-au văzut pe dânsul; și atunci, sculându-se, s-a dus, că nu lucra pentru că-i trebuia acel lucru, ci pentru osteneală și liniște.

6. Zicea un stareț: „Sculându-te dimineața, zi către sineți: «Trupule, lucrează ca să te hrănești; suflete, trezește-te ca să moștenești Împărăția»”.

7. Se spunea despre Avva Ioan Colovul că a zis către fratele său cel mai mare, tânăr fiind el: „Voiesc fără de grijă a fi, precum îngerii fără de grijă sunt, nimic lucrând, ci necurmat să slujesc lui Dumnezeu”. Și, dezbrăcându-și haina sa, a ieșit în pustie; și făcând o săptămână s-a întors la fratele său. Și pe când bătea la ușă, l-a auzit dinlăuntru fratele său și, mai-nainte de a deschide, i-a zis: „Cine ești tu?”. Iar el a zis: „Sunt Ioan, fratele tău”. Iar acela, iarăși dinăuntru, a răspuns, zicând: „Ioan, înger s-a făcut, și nu mai este încă între oameni”. Iar el îl ruga, zicând că: „Eu sunt!” Și nu i-a deschis lui. Și l-a lăsat a se necăji până dimineața. Iar după aceasta, deschizând, i-a zis lui: „Om ești? Trebuință ai iarăși a lucra, ca să te hrănești”. Iar Ioan a

făcut metanie, zicând: „Iartă-mă!”.

8. Zis-a un stareț: „Pe cel leneș și pe cel nelucrător nu-l voiește Dumnezeu”.

VIII.

A Sfântului Efrem

Frate, pentru lucrul mâinilor nu te împuțina [slăbi], că de multe ori îți poștește gândul zicând: „Niciodată nu vei putea învăța rucodelia aceasta; că slab ești și împuținat și truda lucrului acestuia nu o poți suferi până în sfârșit. Că iată, mădulele tale au început a pătimi din osteneală, că n-ai fost obișnuit a munci. Dar trecând, du-te de unde ai venit. Că și acolo zice: «De vei voi să te temi de Dumnezeu, te mântuiești»”⁴¹.

Deci nu te slăbi, frate, de niște gânduri ca acestea, ci așteaptă pe Domnul, Cel ce te-a chemat întru a Sa Împărăție; că El a zis: *Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre* (Luca 21: 19). Și iarăși: *De veți avea credință cât un grăunte de muștar, veți zice muntelui acestuia: Mută-te de aici, și se va muta. Și nimic nu va fi vouă cu neputință* (Matei 17: 20). Deci și noi, iubitele, să răbdăm, că nu spre om am nădădui, care nu poate mântui, ci spre Dumnezeu, Cel ce mântuiește pe cei ce nădăduiesc spre Dânsul.

Oare, iubitele, de ai fi învățat carte, nu ai fi răbdat truda, că, chiar de este meșteșug lumesc, nu ai fi răbdat osteneala? Iar dacă întru acelea îndelung răbdai, nu cu mult mai vărtos datori suntem a răbda toate pentru Domnul? Că scris este: *Ostenelile roadelor tale vei mânca. Fericit ești, și bine-ți va fi* (Ps. 127: 2). Și Apostolul poruncește, zicând: *Cu mâinile voastre lucrați lucrul cel bun, cât nu numai cel ce lucrează să mănânce, ci să dea dintru ostenelele sale și celui ce are trebuință* (II Tesal. 3: 10). Deci celui ce-i este urât a lucra, iscoditor va fi, că multă răutate a arătat deșertăciunea; iar cel ce iubește a lucra, nescârbit va petrece.

Iubite frate, dacă îți vei alege ție evlavia, trezește-te, ca nu cumva prin evlavie să bage vicleanul gând străin, adică al slavei deșarte sau al mândriei întru a nu voi tu împreună a te osteni împreună cu frații, și așa să risipești evlavia; ci lucrează precum și frații cei de un suflet cu tine, și evlavia ta păzește-o, că lenevirea strică evlavia și aduce nume de ocară celui ce o are pe dânsa. Înjugă dar pe evlavie împreună cu sânguința și vei fi cu adevărat evlavios.

Iubitele, de vei fi în Chinovie lucrând și ostenind-te mai presus de ceilalți, vezi ca nu cumva să-ți bage ție vicleanul gând plin de amărăciunea morții și să zică întru sineți că: „Deși de mult lucrez, hrana mea nu este nimic”; și să cauți mai multă sau mai deosebită hrană decât ceilalți frați, și pentru mândrie să risipești lucrul lui Dumnezeu; că dacă unele ca acestea vei gândi, încă nu ai iubit după dragoste. Și într-alt fel, că, de la oameni căutând plată, pierzi pe cea de la Dumnezeu.

Deci tu, dacă de la Acela aștepti răsplătirile, pe cele de la oameni nu le voi, ci mai vărtos smerește-te pe sineți fraților tăi, și nu te bucura uitându-te la darea de plată a dreptului Judecător, Care răsplătește fiecăruia după lucrurile lui, Care a zis: *Oare cine este sluga credincioasă și înțeleaptă, pe care a pus-o domnul ei peste casa sa, ca să dea celor împreună cu ea hrană la vreme? Fericită este sluga aceea pe care, venind domnul ei, o va afla făcând așa. Amin zic vouă că peste toate avuțiile sale o va pune pe dânsa* (Matei 24: 45-47).

Cunosc pe un frate care a zis: „M-aș ruga lui Dumnezeu zicând că, de ar da dar rucodeliei mele și toată obștea dintr-însa s-ar hrăni, mare bucurie aș avea întru aceasta, și lui Dumnezeu mai mult aș mulțumi, Celui ce a zis: *Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei mai mici, Mie ați făcut* (Matei 25: 40).

Și alt frate mult se nevoia în obște și mult era luptat de gânduri pentru osteneală, iar el răspundea, zicând: „Robule rău, te-ai vândut, și ce-i poți face încă?”. Și Domnul i-a dat lui mângâiere.

Fericit este monahul cel ce păzește poruncile Domnului și cu dinadinsul poartă

⁴¹ Citat neidentificat.

grijă de-a pururea de acestea trei, adică de îndeletnicirea întru rugăciune, de lucru și de citire. Că scris este: *Îndeletniciți-vă și cunoașteți că Eu sunt Dumnezeu* (Ps. 45: 10), și iarăși: *Sărac sunt eu, și în osteneli din tinerețile mele* (Ps. 87: 16), și iarăși: *În legea Lui va cugeta ziua și noaptea* (Ps. 1: 2).

Iubite frate, de ești în obște de frați, fii smerit, după toate slujind fraților tăi, ca și pe cei veniți din viața cea vrednică de plâns întru aceasta așa să-i pedepsească [iscusească] buna-petrecere, și văzându-te pe tine, să-și deștepte sufletele spre lucrarea bună-tăților. Deci când vor porunci proestoșii a ieși cu frații la lucru, cu osârdie mai-nainte aleargă și nu aștepta pe alții să te întreacă, nici nu zădări pe cei mai leneși, care pentru a lor lenevire mult se păgubesc pe sine și se vatămă, întâi adică osânda nespunerii și a iubirii de sine și a nelucrării dobândind, iar apoi și de plata cea din lucrare lipsindu-se. Iar a treia, care mai grea este, pricină celor mulți dând de cârtire, de clevetire și de neascultare, iar pentru vătămarea acelor, ei mai mare [cumplită] judecată vor pătimi.

Iar tu, frate, nu lua aminte la acestea, că nimeni în vremea secerișului, neștrângându-și grâul, nu zice vreodată: „Aproapele, neștrângându-și grâu, nici eu nu-mi strâng mie, ci fiecare, cât are vreme, își adună luiși hrană și dobitoacelor sale, ca nelipsit să petreacă în vremea iernii. Deci, dacă întru cele trupești atâta sânguință arătăm, nu cu mult mai vârtos trebuie noi a ne sârgui întru cele duhovnicești? Iar dacă trupul tău, slab fiind, nu suferă osteneala precum cel al țarinilor, tu adică arată voire întru adevăr, și cei ce văd slăbiciunea și neputința vor ușura de la tine greutatea; însă să nu o lași desăvârșit a o ridica de la tine, ci roagă pe dâșii, zicând: „Și eu împreună cu voi voiesc a avea parte”. Și te ostenește împreună cu dâșii după puterea care ți-a dăruit-o Domnul, și vei avea mare dare de plată de la Dumnezeu.

IX.

A Sfântului Isaia

Frate, vezi să nu fii disprețuitor față de rucodelia ta, pentru porunca lui Dumnezeu, ci îngrijește-te de dânsa în frică Dumnezeiască, ca să nu păcătuiești întru necunoștință. Și toată rucodelia, când te înveți a lucra la ea, zi celui ce-ți arată ție și nu te rușina adeseori a-i zice lui: „Fă dragoste, uită-te de este bună sau nu”. De locuiești cu frate și ești la lucru în treacăt, fă și tu, împărtășește-te într-însul cu fratele tău și, pentru conștiința celorlalți, nu cruța trupul tău; niciodată să nu cercetezi rucodelia fratelui tău: de a lucrat mai presus de tine sau tu mai presus de el. Nevoiește-te pe sine la rucodelia ta și frica lui Dumnezeu va locui întru tine. Că nelucrarea moarte este și cădere a sufletului.

X.

Din Pateric

1. Mers-a Avva Macarie cel Mare la Avva Antonie în Munte; și cum a bătut în ușă, a ieșit către dânsul Avva Antonie, care i-a zis lui: „Cine ești tu?”. Iar el a zis: „Eu sunt Macarie”. Și cum a auzit acela, a intrat și, închizând ușa, l-a lăsat pe dânsul afară. Și trecând ca la un ceas, văzând răbdarea lui, i-a deschis și, zâmbindu-se către dânsul, îi zicea: „De multă vreme dorit-am să te văd, auzind cele pentru tine. Și odihnindu-l pe dânsul, l-a ospătat, că era mult trudit. Iar făcându-se seară, și-a udat Avva Antonie smicele și a zis către Avva Macarie: „Poruncește ca să-mi ud și mie”. Iar el a zis: „Udă-ți”. Și făcând snop mare, a udat. Și șezând ei de cu seară și grăind pentru mântuirea sufletului, împleteau, iar șirul se pogora prin fereastră în peșteră. Iar intrând dimineața fericitul Antonie, a văzut mulțimea șirului lui Avva Macarie și a zis: „Multă putere iese din mâinile acestea”.

2. Eresul Masalianilor nu îngăduie a se lucra, că trebuie, zice, întru rugăciune

pururea a fi, învățând urâciunea de lucru, adică eresul.

XI.

A Sfântului Efrem

Călugăre, nu-ți pricinui ție lenevire prin neputință, pentru că scris este: *Și pofta lor le-a dat lor* (cf. Ps. 20: 2).

Să nu ne lepădăm, fraților, de darul Domnului, Cel ce ne-a dat nouă putere a lucra cel bun; și într-însa pe acesta lucrându-l, să mulțumim lui Hristos totdeauna, că scris este: *Lucrați nu mâncare pieritoare, ci pe ceea ce rămâne spre viața veșnică* (Ioan 6: 27). Măinile tale să lucreze cel bun, încât, și vreo trebuință având, să afli pâine și inima ta să fie către Domnul de-a pururea, și vei fi lucrând lucrarea ceea ce rămâne, nu cea pieritoare. Deci lucrează, și nu te odihni, adică nu umbla deșert, că multă răutate a arătat nelucrarea.

PRICINA A PATRA

Cu care scop se cuvine a lucra călugărul, și spre câte și de care lucruri să se îngrijească.

I.

Din Pateric

1. Odată, niște frați au mers la un stareț mare, iar el a zis celui dintâi dintre dâșii: „Ce lucrezi, frate?”. Răspuns-a acela: „Împletesc șir, Avvo”. Zis-a lui starețul: „Dumnezeu să-ți împletească ție cunună, fiule”. Zis-a și celui de-al doilea: „Și tu ce lucrezi?”. Iar el a zis: „Rogojini”. Iar starețul a zis: „Dumnezeu să te împuternicească, fiule”. Zis-a și celui de-al treilea: „Dar tu ce lucrezi?”. Zis-a și el: „Ciururi”. Zis-a lui: „Domnul să te păzească, fiule”. Zis-a și celui de-al patrulea: „Dar tu ce lucrezi?”. Și a răspuns: „Scriitor sunt”. Zis-a bătrânul: „Tu știi”. Apoi a întrebat și pe al cincilea: „Tu ce lucrezi?”. Iar el a zis: „Țesătorie de in”. Zis-a lui bătrânul: „Cu aceasta eu treabă (lucru) nu am”.

Iar prin aceasta starețul însemna că cel ce împletește șirul, de se va trezvi, împreună cu Dumnezeu își împletește luiși cunună. Iar rogojina vârtute voiește, că are osteneală. Iar cel ce lucrează ciururi are trebuință de păzirea cea de la Dumnezeu, că trebuie a le vinde pe ele în sate. Iar scriitorul trebuință are a smeri inima. Că lucrul (acesta) înaltă cugetare aduce celor ce iau aminte. Iar celui ce lucrează țesătorie de in i-a zis „nu am lucru”⁴², pentru că negustorește, și nu face lucru călugăresc. Pentru că dacă cineva, de departe ducând coșnițe, sau rogojini, sau ciururi, zice: „Acesta călugăr este”; că iarba e lucrul mâinilor lui, și întru arderea focului se mistuie; iar de va vedea pe cineva vânzând pânze, zice: „Iată, au venit negustorii”, căci al lumii este lucrul acesta, și nu pentru

mulți folositor, adică pentru călugări.

2. Avva Ioan Scopitul, mai tânăr fiind, a întrebat pe un stareț, zicând: „Cum ați putut face voi lucrul lui Dumnezeu cu odihnă, iar noi nici cu osteneală nu-l putem face?”. Și a răspuns starețul: „Noi am putut, de vreme ce avem cap pe lucrul lui Dumnezeu, iar trebuința cea trupească, mai de jos. Iar voi, cap aveți pe trebuința cea trupească, iar pe lucrul lui Dumnezeu, mai de jos; și pentru aceasta vă osteniți, că nu socotiți ceea ce a zis Mântuitorul: *Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu, și acestea toate se vor adăuga vouă* (Matei 6: 33).

3. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Ce să fac, că mă necăjesc pentru rucodelie. Că iubesc împletitura, dar nu o pot lucra pe ea”. Iar el i-a spus cum că Avva Sisoe zicea: „Nu trebuie a lucra lucrul care ne odihnește pe noi”.

4. Întrebat-a un frate pe Avva Viare: „Ce să fac ca să mă mântuiesc?”. Și a răspuns starețul: „Du-te, fă pânțele tale mic și rucodelia ta puțină, și nu te tulbura în chilia ta, și te vei mântui, adică petrece întru înfrânare și întru puțină îndestulare și întru negrijire.

II.

A Sfântului Efrem

Frate, ia aminte de sineți cu de-amănuntul: că multă și pestriță⁴³ este răutatea vrăjmașului, și în multe feluri sunt măiestriile lui. Că uneori vicleanul, lenevire te sfătuiește spre rucodelie, și prin trândăvire [acedie] te luptă a te depărta de lucru și a face cele ce nu sunt lucruri, sau a ieși din chilie și a te plimba, părăsindu-ți a ta rucodelie. Iar de te vei împotrivi lui prin răbdare

⁴² Poate voiește a zice: Nu am ce să-ți spun, nu găsesc nici o virtute în acest lucru al tău. În traducerea românească a Patericului egiptean, se redă (prin parafrază) astfel: Din țesătura pânzei nu iese folosul (sufletului).

⁴³ Cu două fețe, mincinoasă, vicleană.

și cugetare, cu alt chip te va lupta: că îți dă ție osârdie spre lucru, peste ceea ce se cuvine, după patimă, sau iubire de argint, sau iubire de materie, și întru dânsul a mâneca și a însera te împuternicește, încât, de va fi cu puțință, și de la rugăciune și de la pravilă să te împiedice. Când toacă la pravilă, mai pe urmă decât toți a ajunge făcându-te, iar la slobozirea pravilei, mai-nainte decât toți a ieși gătindu-te pentru sânguința cea peste măsură spre lucru, și așa, stăpânindu-te câte puțin, iarășimaterialicesc cu totul luiși și pă-mântesc te arată; și mulți se vor întreba de ce se biruiește acela și este rob.

Deci tu, iubitule, cunoscând amă-girea vrăjmașului, nu asculta de dânsul, ci toate cu măsură le fă precum se cuvine, și cu măsură lucrează, și la rugăciune și la pravilă să te îndeletnicești, și rugăciunea credinței îți va fi ție tărie și dar întru tot lucrul bun. Întru puțină îndestulare să ne purtăm, și pentru trebuință să alergăm, iar nu pentru desfătare. Iar dacă răsfățarea o vom căuta și lăcomia, multă va fi osteneala; și așa ne oprim drumul, și necazul ni-l împletim și viața de griji o umplem, dar una este de trebuință, frații mei, precum zice Domnul: nimic nu este mai înalt decât sufletul, sau mai cinstit. Pentru aceasta pururea să alergăm și să ne îngrijim, și să ne gătim, și să nu cheltuim toată vremea noastră întru grija trupului.

Deci atunci când flămânzește trupul și cere hrană, să ne aducem aminte că și sufletul pe a sa trebuință o caută. Precum trupul, de nu se va împărtăși din hrană, a trăi nu poate, tot așa și sufletul, de nu se va împărtăși din înțelepciunea cea duhovnicească, mort este; pentru aceea zicea Mântuitorul: *Nu cu pâine singură va trăi omul* (Matei 4: 4). Deci tu, ca un bun iconom, dă sufletului mâncările cele sufletești, și pe cele trupesti, trupului, și nu lăsa sufletul tău să moară, ci hrănește-l pe dânsul cu cuvinte Dumnezeiești, și cu psalmi, și cu laude și cu cântări duhovnicești, întru citirile Dumnezeieștilor Scripturi, în posturi, în privegheri, întru rugăciuni, în lacrimi, întru nădejdea și cugetarea bunătăților ce vor să fie.

Acestea și cele asemenea, hrană și viață sunt sufletului. Vedeți, fraților, ca nu

cumva cineva fără de rod să se afle, că zice Apostolul: *Căci ce va semăna omul, aceea va și secera* (Gal. 6: 7). Deci, de seamănă în trupul său răsfățare și dulțețuri și bună pătimire, din trup va secera stricăciune; iar cel ce seamănă în Duhul rugăciune și post și priveghere, din Duhul va secera viață veșnică. Cel ce nu petrece cu sânguință într-o rucodelie, în multe feluri de lucruri se va sfărâma (...). Bărbatul neașezat la minte în zi de sărbătoare lucrează și în cea lucrătoare se plimbă. A nu cinsti după rânduială ziua și a fi nesimțitor față de ea nu e o virtute, ci mai vârtos a înțelege și a lepăda lenevirea, că *leneșul*, zice, *ocărându-se, nu se rușinează* (Pilde. 20: 10).

III.

Din Așezămintele Sfinților Apostoli

Tot credinciosul sau credincioasa, de dimineață sculându-se din somn, mai-nainte de a face lucru, trezvinduse să se roage. Iar de se face cuvânt de învățătură, mai-nainte decât lucrul să se cinstească cuvântul creștinătății.

PRICINA A CINCEA

Care lucruri se cuvin a păzi frații, lucrând unii cu alții.

I.

A Sfântului Isaia

1. Fraților, de veți ieși unii cu alții la lucrul ce se întâmplă, fiecare din voi să ia aminte de sineși și nu de fratele său, și fără a lua aminte de a lucrat acela mai mult decât dânsul sau el decât acela; și nici să nu-l învețe sau să-i poruncească. Măcar de-l va vedea oricum făcând lucrul, să nu-i zică lui: „Ai prăpădit lucrul”, ci să lase pe cel ce face lucrul să-l facă cum voiește. Iar de va zice acela: „Fă dragoste, învață-mă”, să-l învețe cu smerenie. Iar dacă, știind, va zice că nu știe, și nu va învăța pe fratele, nu are dragostea lui Dumnezeu întru sine, ci ține vicleșug; și cel ce nu știe lucrul să nu se rușineze a zice adeseori celui ce știe: „Fă dragoste și vezi dacă aceasta este bine”.

2. De veți face lucrul unii cu alții, și unul din voi, din micșorare de suflet, va strica, nimeri să nu-l dojenească, ci mai vârtos să vă bucurați împreună cu dânsul.

3. De vei lucra cu unul slab, să nu te întreci întru ascuns, vrând mai presus decât dânsul a face.

4. De vei face lucrul mâinilor tale, nevoiește-te să nu cugeți la ce ai făcut sau la ce a făcut fratele tău în săptămână, că neiscusință este.

5. De te vei duce la vreun lucru cu fratele tău, să nu voiești ca să știe că ai făcut mai mult decât dânsul; căci tot lucrul pe care-l face omul întru ascuns, acesta este ceea ce caută Dumnezeu de la dânsul.

6. De veți face lucru unii cu alții, toată neajungerea [lipsa] pe care ai văzut-o afară la alții sau ai auzit să nu o porți cu tine în lume, sau să o lași să se afle în gura ta ca să o spui fraților tăi, că moarte a sufletului tău este, de ești înțelept.

II.

A Sfântului Casian

Intru toate obștile cele din Răsărit, și mai vârtos în cele din Egipt, un canon ca acesta stăpânește: „Îndată slobozindu-se de la pravilă, nici unul din frați nu cutează a sta și a vorbi cu altul. Și nici din chilie nu iese, nici lucrul ce-l au în mâini nu-l lasă, apostoleasca poruncă împlinind-o (I Tesal. 2: 9), iar de va fi cândva trebuință de vreun lucru cuviincios al oarecăruia, ies cu toții împreună, ca așa cu sârguință și cu liniște să-l plinească, încât nici o vorbă între dâșii să se ivească, ca fiecare de sine să ia aminte la psalmi și la gândire, plinind lucrul cel poruncit”. Și cu mare sârguință păzesc canonul acesta, ca nu cumva cineva cu altul, și mai vârtos cu nou-începători, să rămână de frați deosebi vreodată, sau mâinile sale să îndrăznească a le întinde ca să apuce sau să se îmbrățișeze cu altul; iar dacă cineva se va afla călcând canonul acesta, sub certare prea grea se va pune.

PRICINA A SASEA

*Că în obște nu se cuvine ca cineva să aibă ceva al său,
iar celui ce are, prea grea muncă asupra-i i se atârnă.*

I.

A lui Grigorie Dialogul

Un călugăr oarecare, cu numele Iust, meșteșugul doftoresc știindu-l, eu încă fiind în mănăstire, acolo și el fiind, în toate zilele se obișnuise a-mi sluji și mie întru cele din obicei căzute boale. Acesta, cu boală trupească fiind cuprins, era aproape de sfârșit. Iar un frate al lui bun după trup, Copios cu numele, stătea lângă dânsul și îl slujea la boală, care, și până acum trăind în cetatea aceasta, din meșteșugul doftoresc își agonisește luiși chiverniseala vremelnicei vieți.

Deci după ce s-a cunoscut bolnavul pe sine și s-a apropiat de moarte, a spus lui Copios, fratele său, că avea trei galbeni de aur ascunși; încă și frații mănăstirii, cu de-amănuntul pe toate buruienile doftoriei lui căutându-le (scormonindu-le), au aflat acei trei galbeni ascunși acolo, și îndată mie mi-au vestit. Și cum m-am înștiințat de un rău ca acesta al fratelui ce trăia împreună cu noi în obște, n-am putut suferi, căci canonul mănăstirii noastre era ca toți frații să trăiască de obște și nimeni să nu aibă nimic de sine. Deci, de prea cumplită scârbă cuprinzându-mă, socoteam ce trebuie a face spre curățirea adică a mortului, iar pentru frații cei vii spre frică și îndreptare.

Și chemând pe iconomul mănăstirii, am zis: „Du-te și poruncește ca nici unul din frați să nu se apropie de acela ce se săvârșește, nici cuvânt de mângâiere din gura cuiva dintr-înșii să audă. Iar dacă, apropiindu-se de moarte, va chema pe frați, fratele lui cel trupesc să-i spună lui că: «Pentru acei trei galbeni pe care întru ascuns îi aveai, de toți frații te-ai urât». Ca măcar la moarte pentru greșeala aceasta, pe inima sa cu prea amară chinuire osândind-o, de păcatul ce l-a făcut să se curățească puțin, iar când se va săvârși,

să nu îngropați trupul lui unde se îngroapă ceilalți frați, ci făcând o groapă oarecare la gunoi, într-însa să aruncați trupul lui, iar acei trei galbeni care au rămas să se arunce deasupra lui, strigând toți deodată: «Argintul tău să fie cu tine întru pierzare!». Și așa pe dânsul cu pământ să îl acoperiți”.

Deci acest Iust, iată, venind la moarte, și foarte strâmtorându-se pe sine, a se pune lângă frați căuta, și nici unul din călugări de dânsul apropiindu-se, fratele lui cel trupesc i-a vestit lui pentru ce s-a făcut tuturor greșos [de nesuferit]. Iar îndată, pentru păcatul lui, tare a suspinat și, așa suspinând, a ieșit din trup. Și s-a îngropat așa precum am rânduit. Deci toți frații, pentru hotărârea cea dată asupra lui, mult tulburându-se, au început fiecare dintr-înșii a aduce în mijloc acele simple și mici lucruri pe care nu-i lăsa pe dânsii canonul cel obștesc a le avea, foarte temându-se ca să nu se afle ceva la dânsii ca să-i osândească pe ei.

Iar după săvârșirea aceluia, treizeci de zile de acum trecând, a început sufletul meu a se milostivi spre fratele cel ce s-a săvârșit și, cu durere prea grea, ale judecății a le gândi și pentru izbăvirea lui izvodire oarecare a cerca. Deci iarăși chemând pe iconom, cu multă posomorâre i-am zis lui: „Destul îi este aceluia frate săvârșit de la noi a fi acum trecut cu vederea, deci datori suntem, pentru dragoste, ceea ce putem a-i ajuta lui; du-te dar, și din ziua aceasta până la treizeci de zile, necurmat pentru dânsul jertfă fără de sânge fă a se aduce în fiecare zi”. Și el a făcut așa.

Și se aducea pentru dânsul mântuitoarea jertfă precum am zis; iar noi, pentru altele îndeletnicindu-ne și zilele trecute numărându-le, însuși fratele cel mort, lui Copios, bunului său frate, noaptea în somn s-a arătat, iar el, pe acela văzându-l, l-a întrebat, zicând: „Întru care loc ești acolo?”. Iar el

a răspuns: „Până acum adică foarte rău îmi era, iar acum bine îmi este”. Și îndată Copios, venind în mănăstire, ne-a vestit nouă aceasta, și cu de-amănuntul zilele numărându-le, am aflat că aceasta era ziua a treizecea într-un care se împlinea jertfa pentru fratele cel mort.

II.

Din Pateric

1. Un frate a întrebat pe Avva Pimen, zicând: „Voiesc a intra și a locui în obște”. Și a răspuns bătrânul: „Dacă voiești a intra în obște, de nu vei fi fără de grijă dinspre toată vorba și tot lucrul, nu poți în obște a te desăvârși, căci afară de singură cisterna cu apă altă stăpânire nu ai”.

2. Paisie, fratele lui Avva Pimen, a aflat un vas mic cu bani și a zis către fratele său, Avva Anuv: „Știi că cuvântul lui Avva Pimen este aspru foarte? Haideți să ne zidim nouă mănăstire undeva și să ședem acolo fără de grijă”. Răspuns-a lui Avva Anuv: „Și de unde avem a zidi?”. Iar el i-a arătat lui bannii; și văzându-i pe ei Avva Anuv, foarte s-a mâhnit, socotind paguba sufletului fratelui cea dintru aceasta. Însă i-a zis: „Bine, haideți și să zidim chilie de cea parte de râu”. Și a luat vasul Avva Anuv și l-a pus în culionul său. Deci trecând râul, cum au ajuns la mijloc, s-a făcut Avva Anuv pe sine de ca și cum s-ar răsturna, și a căzut culionul cu banii în râu. Iar pentru aceasta Avva Anuv se prefăcea a se mâhni. Și a zis către dânsul Paisie: „Nu te mâhni, Avvo, că, de vreme ce s-au dus banii, să mergem iarăși la fratele nostru”. Și întorcându-se, au petrecut cu pace.

3. Zis-a un stareț: „Mulți dintre călugări au risipit banii, părăsind tată, mamă, frați și rudeni pentru păcatele lor, și, intrând în obște, alte mari fapte bune le-au îndreptat, iar de cele mici și de nici o treabă furându-se, se făcură bucurie dracilor pentru a-și întocmi loruși traiste și cutii, având înăuntru poame și mezelicuri, ace și foarfeci și dăltuță și cingătoare, care, ca niște iubitori de sine, de la cei ce drept socotesc se vădesc, iar

după Dumnezeiasca Scriptură se vor trimite ca niște blestemați întru întunericul cel mai dinafară. Că blestemat este, zice, cel ce mută hotarele Părinților, că din partea lui Anania și Safirei și Ioanei se vor învrednici ca niște tainici împreună-părtași ai lor”.

III.

A lui Avva Casian

Cel ce întru viața de obște voiește a se face călugăr, de oprește ceva dintru ale sale, nu poate rămâne multă vreme în ascultarea mănăstirii și învățătorei, nici fapta bună a smereniei și ascultării a o îndrepta, nici în sărăcia obștii până în sfârșit a răbda; căci ori de câte ori vreo pricină sau vreun necaz va mișca cugetul său, îndată și nădejdea agoniseli ce-l învistiorește pe dânsul, ca praștia pe piatră din mănăstire îl va zvârli. Că zădărrile altor patimi, a mâniei, zice, și a poștei, din trup se par a avea pricinile – de ca și cum ar fi sădite înăuntru, având-și începerea de la naștere – și după vreme îndelungată se biruiesc, iar boala iubirii de arginți, din afară intrând, mai cu lesnire se poate tăia, dacă ar dobândi purtare de grijă și luare-aminte. Iar nedisprețuindu-se, mai pierzătoare decât alte patimi și cu anevoie de lepădat se face. Căci *iubirea de argint este rădăcină a tuturor răutăților*, după Apostolul (I Tim. 6: 10).

Deci această boală, când încropit [căldicel] și necredincios la începuturile supunerii va afla sufletul, îi bagă lui în cuget oarecare părute drepte și binecuvântate principii spre a opri ceva din cele ce are. Că scrie în cugetul monahului bătrânețe lungi și boală trupească, și cum că trebuințele cele ce se dau de la mănăstire nu sunt îndestulate spre mângâiere, nu zic bolnavului, ci nici celui sănătos, și cum că aici nu se face purtare de grijă după cum se cuvine la cei neputincioși, ci lenevită, și că, de nu ar avea ascuns aur, cu ticăloșie va muri. Pe scurt, îi pune lui în gând că nici nu va putea petrece în mănăstire până în sfârșit din pricina greutății lucrurilor și pentru lipsa de acrivie a părintelui.

Și când cu aceste gânduri îl va rățăci

pe el, ticălosul, spre a ține măcar un dinar (o para) pentru dânsul, atunci îl pleacă pe dânsul și rucodelia pe ascuns de părintele a învăța, dintru care va putea pe cel sânguit [agonisit] lui argint a-l crește, și, de aici, cu nădejdi nearătate îl înșală pe el, ticălosul, punându-i lui în gând câștigul cel din rucodelie și ușurarea cea dintru aceasta și negrija. Și cu pomenirea câștigului cu totul legându-se, nimic din cele potrivnice nu va socoti, nici turbarea mâniei, dacă vreodată i se va întâmpla să cadă în pagubă, nici întunecarea scârbei, de nu va nimeri [lua] câștigul nădejdi, ci se face precum altora pânțele dumnezeu, așa acestuia, aurul. Pentru aceasta și închinător de idoli este, după judecata Apostolului (cf. Col. 3: 5). Căci depărtându-și mintea sa de la dragostea lui Dumnezeu, iubește idoli scobiți în aur de oameni.

Și cu aceste gânduri întunecându-se monahul și spre mai rău crescând, nici smerenie sau ascultare a avea nu poate, ci se mânie și se zădărește cu patima, și către tot lucrul cărtește și împotriva grăiește, și nicidecum de dânsul nu se va păzi vreo poruncă sau evlavie, ci ca un cal prea iute spre prăpăstii se trage, neajungându-se nici cu hrana cea din toate zilele. Dar și mărturisește că nu poate până în sfârșit pe acestea să le rabde, iar Dumnezeu, zice el, nu este numai acolo, nici pe a sa mântuire nu o încuie în acel loc, ci pretutindenii celor ce-L caută pe Dânsul se află, și de nu se va depărta de mănăstirea aceea, va pieri. Și așa acestei stricate socoteli ajutători având arginții cei păstrați, ca niște aripi cu aceștia înaripându-se și ieșirea cea din mănăstire cugetând-o, de aici înainte cu asprime și cu mândrie spre toate cele poruncite răspunde, și ca pe un străin și nemernic pe sine socotindu-se de orice va vedea în mănăstire, trebuință având de îndreptare, nu-i va păsa, și va defăima și pe toate cele ce se fac în mănăstire le va prihăni. Apoi va căuta pricini prin care să se mânie și să se scârbească, ca să nu se pară că cu ușurătate, fără de pricină, iese de sub stăpânirea obștii. Și de va putea încă și pe altul cu șoptiri și cu cuvinte seci amăgindu-l a-l scoate din obște, nici aceasta nu se leapădă a o face, vrând a avea ajutător neajungerii sale. Și așa

aprinzându-se cu focul banilor săi, niciodată nu va putea să se liniștească în mănăstire sau să trăiască sub canon.

Iar pe acesta, când dracul ca un lup îl va hrăpi și îl va despărți de turmă și gata spre mâncare îl va apuca, atunci îl face pe dânsul ca lucrurile cele ce în viața de obște, în orânduite ceasuri, făcându-le, se împuținează, pe acestea în chilie ziua și noaptea cu multă osârdie să le facă, și nici obiceiurile rugăciunilor, nici felul posturilor, nici canonul privegherilor nu-l va păzi, ci cu turbarea iubirii de arginți pe sine îmbrăcându-se, toată sânguința spre rucodelie o va pleca.

Iar felurile acestei boli sunt trei, pe care deopotrivă le opresc și Dumnezeieștile Scripturi, și învățăturile Părinților. *Unul* adică, pe care l-am scris mai sus, care face jalnici pe acei nenorociți - căci cele ce nici în lume nu le aveau, pe acestea voiesc a le agonisi și a le învistieri; *al doilea*, care îi face a se căi pe cei ce o dată s-au lepădat de bani, punându-le lor în gând a căuta spre acelea pe care i le-au adus lui Dumnezeu; *al treilea*, care la început cu necredința și cu încropirea pe monah îngropându-l, nu-i îngăduie acestuia de lucrurile lumii desăvârșit a se izbăvi, ci îl sfătuiește a ține ceva lângă sine, frica sărăciei punându-i în gând, precum apucând am zis, și necredința de Pronia lui Dumnezeu, și arătându-l călcător al făgăduințelor sale cele ce le-a mărturisit lepădându-se de lume.

Și felurile acestor trei pilde, și întru Dumnezeiasca Scriptură, precum s-au zis, osândite le-am aflat: că Ghiezi⁴⁴, banii pe care mai-nainte nu-i avea vrând a-i agonisi, n-a nimerit [dobândit] darul proorociei pe care a-l lăsa lui voia dascălul în rândul moștenirii, și în locul blagosloveniei veșnică lepră prin blestemul proorocului a moștenit. Și Iuda, voind să ia banii pe care mai-nainte i-a lepădat urmând lui Hristos, nu numai spre vânzarea Stăpânului bolind din ceata Apostolilor a căzut, ci și viața cea în trup cu silnică moarte o a stricat. Iar Anania și Safira, păstrând oarece din cele ce avuseseră, prin

⁴⁴ Despre Ghiezi (*ebr.* Ghehazi), a se vedea IV Împărați, cap. 4, 5 și 8.

apostoliceasca gură prin moarte s-au pedepsit.

Și Dumnezeu încă și prin Moise, în A Doua Lege [Deuteronom], cu taină poruncește celor ce făgăduiesc a se lepăda de lume și cu frica necredinței iarăși ținându-se de lucrurile cele pământești, zicând: *Care om este fricos și slab de inimă să nu iasă la război, ci să meargă și să șadă în casa sa, ca nu cumva să înspăimânte și inimile fraților săi* (20: 8).

Iar acestea le zice învățându-ne pe noi, lepădându-ne de lume, desăvârșit să ne lepădăm, și așa la război a ieși, și nu, pentru a pune început molatic și putred, să răsturnăm și pe alții dinspre evangheliceasca desăvârșire, și frică întru aceștia a băga, ca nu cumva și spre noi să se potrivească cuvântul Marelui Vasilie pe care le-a zis unui singlitean [senator] ce cu încropire se lepădase și oprise oarece din banii săi: „Și singlitul [senatul] l-ai pierdut, nici monah nu te-ai făcut”.

Trebuie dar noi cu toată sânguința să tăiem din sufletul nostru rădăcina tuturor răutăților, adică pe iubirea de argint, temeinic cunoscând că, rămânând rădăcina, cu lesnire răsar odraslele; și a avea înaintea ochilor pe nearătarea morții, ca nu cumva în ceasul în care nu ne așteptăm să vină Domnul și să ne afle pe noi întinată având conștiința de iubirea de argint și să zică nouă ceea ce s-a zis în Evanghelie către bogatul acela: *Nebunule, într-această noapte vor să ceară sufletul tău de la tine; și cele ce ai gătit ale cui vor fi?* (12: 20). Însă se cuvine să știm că anevoie este ca cei ce nu petrec în obște să îndrepte această faptă bună; pentru că într-însa nu avem griji și nici trebuință pentru cele de nevoie.

PRICINA A SAPTEA

Că cel ce dă sau vinde ceva din lucrurile folositoare mănăstirii sau ia pe ascuns mult greșește la Dumnezeu, și mai mult se va munci; pentru aceea se cuvine ca de dânsule, ca de cele ce sunt afierosite lui Dumnezeu, foarte a purta de grijă, și despre cei ce disprețuiesc cele prea mici, și cum că lenevirea întru toate e vătămătoare.

I.

Din viața Sfântului Eftimie⁴⁵

1. Oarecare călugăr din Galatia, Teodot cu numele, era frate în mănăstirea Sfântul Eftimie. Odată, prin sfătuirea celui viclean i s-au întâmplat unele ca acestea. Ștefan, care egumen al aceleiași mănăstiri înainte de Toma, aduse la mănăstire șase sute de galbeni, luați din averea fratelui său cel plecat din viață. Pe aceștia, în diaconicon fiind puși, pe ascuns i-a luat Teodot, pe când lui Toma îi fusese încredințată stăpânirea mănăstirii. Și de dimineață sculându-se Teodot, se prefăcea a se iuți, și a se mânia foarte izvodea, de ca și cum nu s-ar fi putut îndulci de liniște, pentru aceea s-a și ridicat din mănăstire, cu părerea, prin poftirea de loc curat de gâlcevi, iar cu adevărul, prin sânguință a se ascunde pe sine și aurul a-l prăpădi.

Deci pornindu-se către Sfânta Cetate, și de călătoria cea către dânsa apucându-se, ajungând în dreptul mănăstirii Mărturisirii monahului, șezând încetișor și galbenii socotindu-i, și cincizeci cu numărul dintr-înșii luând, pe ceilalți i-a pus sub o piatră mare, și locul însemnându-l, îndată către Ierusalim a purces. Iar de acolo, către Iope năimind [închiriind] niște cai și arvună dând, s-a întors către piatra sub care ascunsese aurul, și aproape acum ajungând - o, ochi ce vedeți toate; o, judecați prea drepte! - a văzut un șarpe mai mare decât piatra și cu chip înfricoșător dinlăuntru târându-se, de

parcă ar fi fost rânduie să păzească galbenii și să-l oprească pe dânsul a ispiti lucru străin, și temându-se acela, atunci adică cu mâinile deșarte s-a întors. Și iarăși s-a pogorât la piatră și a aflat pe acel înfricoșător păzitor al aurului deșteptat foarte cu dinadinsul, de ca și cum priveghea spre bani, încât nicidecum nu-i era cu puțință a se apropia de piatră, chiar năvălind el, iute era gonit de șarpe până departe, încât se bucura măcar să scape și de acolo să se ducă.

Dar mai pe urmă, într-altă zi, a venit iar prin preajma locului, și îndată oarecare putere din văzduh căzând, și ca o beldie⁴⁶ asupra lui Teodot slobozindu-se, rană de moarte întinzându-i, pe acela l-a răsturnat, și multă nesimțire având el, la pământ l-a pus. Iar niște Lazarioteni trecând pe acolo, și așa lepădat ticăloșește aflându-l, l-au luat și în Sfânta Cetate în bolnițe l-au dus. Și șezând acolo multă vreme, a văzut în vis pe un tânăr spre dânsul iuțindu-se și zicând: „Nu este cu puțință a te scula într-alt fel, de nu vei da înapoi lucrul cel furat mai-nainte de la mănăstirea lui Eftimie”.

Și chemând el pe bolnicerul [infirmierul] cel de acolo, și furtișagul și celelalte precum erau i le-a descoperit, și la mănăstire a spune acestea l-a trimis. Iar înștiințându-se cei dimprejurul lui Toma și Leontie de cele făcute, s-au suit îndată către Sfânta Cetate, și întru oarecare ducătoare [targă] pe Teodot ducându-l ca să le arate lor locul sub care era ascuns aurul, au aflat aurul zăcând sub piatra aceea, iar acel înfricoșător păzitor - o, minune! - nu era nicăieri, ca de niște adevărați stăpâni dându-se în lături de la vistierie. Și luând ei galbenii de îndată, s-au întors și acei puțini cheltuiți de Teodot, iar el de răutăți

⁴⁵ Eftimie cel Mare (378-473), Cuvios din Melitina (Armenia), prăznuit la 20 ianuarie. Fragmentul de față nu se regăsește în Viața sa publicată în Viețile Sfinților pe ianuarie.

⁴⁶ Vargă, prăjină, nuia.

era nepățit, iar cu trupul se afla sănătos.

2. Încă și altul oarecare, cilician de neam, monah cu schima, pe nume Pavel, din mănăstirea Mărturisirii⁴⁷ trăgându-se, fiind prins de un duh rău, s-a adus de prieteni la mormântul lui Eftimie. Și fiind pus acolo lângă racla moaștelor, arătându-se Marele [Eftimie] după puține (zile) în miezul nopții, pe drac l-a gonit. Iar aceasta cu adevărat a fost mărturie a tămăduirii; că într-acea noapte ducându-se Pavel, în ceasul cântării de psalmi al nopții, unul din cei ce cântau psalmi se făcu, și înaintea noastră a tuturor lui Dumnezeu tămăduirea o mărturisea. „Că iată și eu, zice scriitorul, în acea vreme am fost primit în mănăstirea Marelui”.

Deci a rămas Pavel de aici înainte într-acea obște, păzind neșters darul lângă sine, și la toată osteneala și slujba cu osârdie cu toți frații se împărtășea. Odată, culegând noi hrană prin pustie, am întrebat pe Pavel la cules, fiind și el de față, ce a pățit și de unde a venit în Chinovie și ce fel de tămăduire a dobândit de la racla moaștelor.

Iar el, fiind acum obișnuit cu noi, curat pe toate le-a povestit, zicând:

„Mie slujbă în mănăstirea Mărturisirii încredințându-mi-se, nu știu cum de m-am robit de dragostea iubirii de arginți; și, de vreme ce eram lipsit și nu aveam de unde să câștig nici două parale, mi s-a făcut gând ca să fur ceva din sfintele vase, și întru chip ca acesta a-mi ocroti [aduna] oarece agoniseală. Deci, fiindcă m-am biruit de acel gând rău și frica lui Dumnezeu o am lepădat de la mine, am luat cheile din altar și, deschizând unde era punerea sfintelor vase, dintr-acelea pe unele le-am făcut tâlhărește ale mele, iar altele, le-am împărțit altora.

Apoi, slujba aceea isprăvind-o, cheile le-am dat înapoi, aducându-le iarăși în altar; și abătându-mă cu oarecari frați spre cină, și întru sațiu vin bând, pe așternut m-am culcat eu, ticălosul. Și îndată tot gândul

neastâmpărării s-a vărsat asupra sufletului meu, fiindcă spre însăși aceasta toate împreună mie mi-au alergat [năvălit]. Iar eu, la cuget încă de beție fiind stricat, cu dulceață m-am dat pe sinemi gândurilor aceloră. Iar ele, luându-mă în stăpânire, așa m-au așezat, încât și femeie, de ca și cum ar fi fost de față a simți și cu ea împreună a zăcea să mi se pară.

Deci de năprasună mi-a năvălit mie nor întunecat și neluminat; iar acela poate că era spurcatul drac cel ce sărise asupra mea, de care, fiind prins, am rămas muncindu-mă de el vreme îndelungată, ca un robit. Dar ce n-am pățimit din cele cumplite? Că de unde ar lua sațiu un vrăjmaș ca acesta ca să facă rău, dacă nu de îndată ce se face stăpân a strica? Până când, jale luând frații, m-au ridicat și lângă racla Sfântului m-au adus. Deci lângă dânsul punându-mă, și îndată, de ca și cum m-aș fi trezvit și întru sine venindu-mi, mă rugam Sfântului cu lacrimi fierbinți să mă miluiască și din bântuiala cumplitelui drac să mă izbăvească. Și ședeam de cu seară lângă dânsa necurmând [neîncetat] și nu slăbeam rugându-mă.

Și iată, la miezul nopții mi se părea că petrec lângă un loc Dumnezeiesc, a cărui așezare și frumusețe și har, oricine s-ar fi rugat a-l vedea, iar cu cuvântul să-l spunem nicidecum nu este cu puțință. Și se părea a șede pe capul meu și un culion negru și plin de mișuri⁴⁸. Iar mișurile ei, o, izbăvitorule de rău, plăcutule al lui Dumnezeu - Eftimie - de nu s-ar mai pune vreodată pe alții, că peste tot, pe dinăuntru, era plină de ghimpi în loc de mișuri, și cu acestea, cu nesuferite înțepături ce nu pot fi măsurate, cu ghimpi asemenea la mărime și la lungime cu instrumentele cele de scris, iute îmi înghimpa patul meu și nu-mi îngăduia, nici a răsufla.

Deci, cu o răutate ca aceasta fiind înghesuit, mi se părea că întorc pe limbă numele lui Eftimie și mă rog lui, iar el îndată mi s-a arătat cu multă lumină împrejur strălucindu-se, cărunt la păr, rotund la față, vesel la ochi, mic la stat, cu barba lungă, cu

⁴⁷ Mănăstirea Mărturisirii este așezată în Palestina, la vest de Lavra Sfântului Eftimie, ca la 5 stadii (2700 m) depărtare de aceasta, la aproximativ 5 km de Betania de azi. A fost construită în 473 de Porfirie, Patriarhul Ierusalimului.

⁴⁸ Bucăți sau fire de lână, de obicei inferioară; blană.

mantie neagră îmbrăcat și toiag în mână ținând, și-mi zicea: «De ce te rogi către mine, ce voiești să-ți fac?». Iar eu, fiind înspăimântat și fricos, am răspuns cerându-i ca să se milostivească să mă izbăvească de patimă și de acel cumplit drac. Iar el, mai cu asprime apucând, a zis: «Dar tu încredințatu-te-ai că din cele ce se fac, nimic nu se poate ascunde de Dumnezeu? Învățatu-te-ai din cele ce ai pățimit cât de mare rău este a defăima pe Dumnezeu și cum se întâmplă a se isprăvi aceasta? Că precum darul acelora ce dau bisericilor către Dumnezeu trece - și El iarăși de sus știe să le dea răsplătindu-le -, așa și cei ce rău le întrebunțează pe dânsule, nu pe altul, ci pe Însuși Acela Îl batjocoresc și vrednică pedeapsă pătimesc.

Că dacă Anania de demult cu femeia lui, din cele ce au adus pe furiș luând, atâta muncă au suferit, încât deodată împreună cu furțișagul au murit, oare ce iertare vei dobândi tu, cel ce așa nici pe cele străine de dănie nu le cruți? Cu toate acestea, de dai încă făgăduință să nu mai pui mâini nedrepte pe lucruri sfinte, nici prin primirea gândurilor celor rele să te îndulcești, se va milostivi Dumnezeu și te va tămădui, că Iubitor de oameni este și nu voiește moartea păcătosului, precum și Dumnezeieștile cuvinte ne învață, ci ca să se întoarcă și să fie viu (cf. Iez. 18: 23, 32; 33: 11). Căci ție pentru aceea ți s-au întâmplat acestea, că slujire a lucrurilor sfinite încredințându-se, nu adică credincios pe sineți lui Dumnezeu te-ai păzit, ci îndată spre vicleșug și furțișag ai privit, secerând, cu adevărat putem zice, unde n-ai semănat și adunând de unde n-ai risipit. Dintru aceasta, vătămare trupului și neastâmpărare, și acest cumplit vifor de la draci ți-a urmat».

Acestea auzind eu, de aici înainte am făcut către dânsul făgăduință a păzirii; și atunci a zis spurcatului drac îngrozindu-l, și luând cu mâna culionul, cu de-a sila de pe cap l-a luat, iar el îndată și-a schimbat chipul, și mi se vedea în mâna Sfântului un arap mic cu ochii de foc. Așijderea mi se părea înaintea picioarelor lui și o groapă săpată foarte adânc și pe el l-a aruncat în groapă, iar către mine întorcându-se iarăși, mi-a zis aceea ce a zis și Hristos slăbănogului: *lată,*

te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai greșești. Ci ia aminte de sineți, ca să nu ți se facă ție ceva mai rău (Ioan 5: 14). Deci eu, slobozindu-mă din patimă, și mai fierbinte mulțumire dând lui Dumnezeu, nepătimind dinspre tot răul, de atunci și până acum sunt păzit”.

Acestea mie Pavel povestindu-le (zice spre scriitorul Chiril), am zis de obște povestirea înaintea tuturor.

II.

A Sfântului Casian

La toate Obștile Răsăritului, pe scurt întru toată săptămâna, frații fac primenire la bucătării și la alte treburi, împreună și pe eiși odihnindu-se, și legea dragostei prin a sluji unii altora o împlinesc. Iar împlinindu-se săptămâna, în ziua duminicii, după laudele cele de dimineață, altora din cei ce intră a sluji, vasele⁴⁹ cele spre trebuință, numărate, le dau în seamă, pe care, primindu-le, atâta purtare de grijă spre păzirea acestora se sârguiesc să arate, ca nu ceva din dânsule să se piardă sau să se strice, încât cei cărora le sunt încredințate, vase sfinite și lui Dumnezeu dăruite cu cuviință pot să arate. Pentru că se găsesc a da seamă nu numai iconomului celui de față, ci și lui Dumnezeu, ca nu cumva să se întâmple ca din lenevire sau din trândăvire să se strice ceva sau să se împruțineze dintr-însele.

Iar spre încredințarea celor zise, voi adăuga la povestire ceea ce însuși am văzut cu ochii mei. Trecând iconomul în săptămâna cea rânduită unui frate și văzând lepădate pe pământ niște grăunțe de linte, nu l-a trecut cu vederea ca pe un lucru netrebnic și, mult muștrând pe fratele căruia îi era încredințată săptămâna, i-a dat canon ca celui ce se lenevea de lucrurile ce sunt date lui Dumnezeu, iar acesta își călca pe conștiință. Căci cu atâta credință și sârguință de toate poartă de grijă și pe toate le iconomisesc, încât și înseși cele ce se par la noi proaste și vrednice defăimării, cu multă luare aminte le păzesc, adică pe

⁴⁹ οκεύη = vase sau lucruri.

vreun vas pus rău să-l pună bine, sau vreo unealtă oarecare să o strângă, crezând că și pentru acestea vor avea plată de la stăpânul Dumnezeu.

Deci în tot Răsăritul, aceste canoane ale săptămânilor se fac precum am zis; iar în Egipt, cei ce slujesc nu se schimbă nicidecum, ci fiecare, întru ceea ce este iscusit și trebuie, întru aceea și petrece, neprimenit cât poate⁵⁰. Și nici bătrânețile și nici slăbănogirea nu-i fac lui împiedicare. Încă și grija bucătăriei i-o dă în mâini unui frate prea iscusit, până când fapta lui bună va spori și puterea trupului îi va putea sluji iarăși.

III.

A Sfântului Efrem

1. A tuturor celor bune este vânzătoare lenevirea, pe care o moștenește cumplita robie (a minții) întru nelucrarea mâinilor, în trândăvie și în rânduiala de sine [idioritmie], iar când voiește, cel ce este întru dânsa va fugi dintru ea (adică din lenevire).

2. Călugărul cel trândav nu va închide nici ușa ogrăzii sau a chiliei sale până ce aceasta nu se va sfărâma trântindu-se de vânt, iar cel treaz, neosândit va fi [...].

---

⁵⁰ Nefiind înlocuit decât atunci când nu mai poate, spre deosebire de cei de mai-nainte, care făceau primenire periodic.

PRICINA A OPTA

Cu ce fel de așezare se cade a sluji sau a se sluji, și ce dobândă este din slujire.

I.

A lui Antioh Pandectul

Dator este slujitorul să slujească⁵¹ cu sânguință și din toată puterea, știind că a lui Dumnezeu este lucrul cu care el se îndeletnicește, și să nu se lenevească întru ceva sau întru trândăvire, sau pentru scârba sau întăritarea sau zavistia oarecăror frați să lepede (lucrul) și să se lenevească. Că toate ale mănăstirii lui Dumnezeu sunt afierosite. Și sub mare și grea primejdie zace cel ce slujește cu lenevire, căci e ca unul care defaimă pe Dumnezeu, că zice: *Întrucât ați făcut unuia dintru acești prea mici, Mie ați făcut* (Matei 25: 40). Și iarăși. *Întrucât n-ați făcut, nici Mie n-ați făcut* (Matei 25: 45). Deci, ori cu sânguire, ori cu lenevire de slujește cineva, la Dumnezeu se suie slujba lui.

Ascultă dar ce zice proorocul Ieremia despre cei ce cu lenevire slujesc: *Blestemat este omul cel ce face lucrul Domnului cu lenevire* (Ier. 48: 10). Deci să ne sânguim, fraților, să fim afară de un blestem înfricoșător ca acesta, și ca niște slujitori ai lui Hristos cu toată silința și sânguința slujba noastră să o împlinim, ca și blagosloveniei să ne facem părtași ca niște ucenici ai Celui blagoslovit, ai Celui Care a zis: *Dacă cineva Mie Îmi slujește, Mie să-Mi urmeze; și unde voi fi Eu, acolo va fi slujitorul Meu, că dacă cineva Îmi slujește Mie, va fi cinstit de Tatăl Meu* (Ioan 12: 26). Și iarăși: *Eu sunt în mijlocul vostru ca cel ce slujește, că Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca să slujească și să dea sufletul Său răscumpărare pentru mulți* (Luca 22: 27; Matei 20: 28). Și tot aceasta și ucenicilor Săi poruncește, zicând: *Cel ce voiește între voi a fi întâiul, să fie mai pe*

urmă decât toți, și tuturor slugă (Matei 20: 27).

Să auzim ce zice și Apostolul: *Iată acum vreme primită, iată acum ziua mântuirii, nici o împiedicare [sminteală] întru nimic dând, ca să nu se prihănească slujba noastră, ci întru toate înfățișându-ne ca niște slugi ale lui Dumnezeu, întru multă răbdare, în necazuri, în nevoi, în privegheri, în strâmtorări, în osteneli, în îndelungă răbdare, în dragoste nefățarnică, în cuvântul adevărului, ca niște robi ai lui Hristos, voia Lui făcând din suflet, și cu dragoste slujind, ca Domnului, și nu ca oamenilor* (II Cor. 6: 2 și urm.). Și iarăși îndeamnă, zicând: *Fraților, temeînici fiți, nemișcați, prisosind totdeauna în lucrul Domnului, știind că osteneala voastră nu va fi deșartă întru Domnul, că nu este nedrept Domnul a uita lucrul vostru și dragostea ce o ați arătat întru numele Lui, slujind și mai-nainte și acum sfinților* (Evr. 6: 10). Încă și despre sine zice: *Iar acum, mă duc în Ierusalim pentru a sluji sfinților* (Rom. 15: 25).

Deci să înțelegem, fraților, că dacă acei luminători ai lumii și stâlpi ai Bisericii cu atâta nevointă și dorire slujeau săracilor celor din Ierusalim, cu atât mai vârtos suntem noi datori cu osârdie și sânguință a sluji celor întru Domnul frați ai noștri, și în tot chipul a ne nevoi ca să le slujim lor ca cei ce printr-înșii lui Dumnezeu slujim.

II.

Dintru ale Sfântului Varsanufie⁵²

1. Un frate a întrebat pe stareț, zicând: „Cad la tine, părinte milostive, ca să mă împuternicesc prin rugăciunile tale; că văd că toată ziua întru răspândire⁵³ sunt și,

⁵¹ E vorba de osebitele ascultări (slujiri) sau diaconii din Mănăstiri.

⁵² Scrierile Sfântului Varsanufie se găsesc în *Filocalia*, Vol. XI. El a fost trăitor în prima jumătate a secolului VI († 540) în mănăstirea lui Avva Serid, la sud de Gaza. Este supranumit „Marele Bătrân”.

⁵³ περισπασμός = distracție, distragere de la cele de fo-

pe scurt, nici nu-mi pot aduce aminte de Dumnezeu. Iar dacă vreodată prin rugăciunile voastre dându-mi Dumnezeu puțină întristare pentru greșealele mele, eu, după puțin, o pierd pe dânsa prin răspândirile cele din afară. Mă tem încă și pentru purtarea de grijă a bolniței - căci este ca o stăpânie - ca nu cumva și să mă îndemne spre înălțare și îndrăzneală, și aceasta pentru că adeseori mă îndeletnicesc cu materii de mâncări, deși mă tem ca să nu fiu îngreuiat de îmbuibarea pântecelui. Știi bine, părinte, că nu trândăvindu-mă spre slujire grăiesc acestea, dar ce să fac, ticălosul? Că mă tem ca nu cumva și șezând să-mi întărit patimile mele ori de la sinemi, ori de la draci, precum socotesc; iar tu, părinte, arată-mi mie voia lui Dumnezeu și mă întărește cu rugăciunile tale să fac ceea ce vei zice, și mă iartă”.

Răspuns-a starețul: „Ascultă, frate, și fii bine încredințat întru Domnul, că de când ți-am poruncit să intri în lucrul acesta, mâna noastră și inima sunt cu tine, iar mai vârtos mâna lui Dumnezeu, a Celui ce este rugat de noi prin rugăciune pentru mântuirea sufletului tău și pentru întărirea cea în lucru și sporirea și acoperământul cel întru Dânsul, și nu este într-alt fel a se mântui decât numai așa, deci nu te împrști: căzând, scoală-te; greșind, prihănește-te pe sine, până ce va face Domnul mila Sa pe care o dorești. Ia aminte să nu te lenevești.

Cât despre răspândire, frate, mulți pururea aud despre vreo cetate, și se întâmplă lor a intra într-însa, fără a cunoaște ei că aceea este despre care se vorbește. Deci și tu, toată ziua, în pomenirea lui Dumnezeu ești, și nu cunoști? Căci a avea poruncă și a te îndeletnici ca să o păzești este supunere și pomenire a lui Dumnezeu⁵⁴; și bine ți-a zis

fratele Ioan: «Scoate întâi frunzele, și prin porunca lui Dumnezeu vei scoate și roadele». Necunoscând dar folosul, urmează celor ce știu, căci aceasta este smerenia, și vei afla darul lui Dumnezeu.

Deci să știi că de aici îți este ție mântuirea. Că nu a fost venirea ta fără de Dumnezeu, ci Dumnezeu te-a povățuit. Întărește-te întru Domnul; că nu puțină dobândă [iscusință] aduni din răspândire; și într-alt fel, de vreme ce nu am ajuns întru desăvârșire, ca desăvârșit să ne izbăvim de robia patimilor, folosește mai vârtos a te îndeletnici întru răspândirea slujbei decât în patimi. Îndrăznește dar, că Domnul Cel ce te-a pus la lucrul acesta, El va iconomisi cele de trebuință, iar noi la rândul nostru ducem împreună cu tine grija ca să nu te amăgească diavolul prin îndreptări; că zice: *Prin buna grijă [vorbele lor frumoase] amăgesc inimile celor fără de răutate* (Rom. 16: 18). Cel ce te-a așezat pe tine la lucrul acesta, tot El este Cel ce a zis ucenicilor Săi: *Iată, Eu vă trimit pe voi* (Matei 10: 16). Și iarăși: *Iată, Eu cu voi sunt* (Matei 8: 20). Nu te teme și nu cugeta nimic de la sineți pentru bolnițe, că de vei înțelege cele ce ți-am zis, pentru nici un lucru nu vei da seama, ci dator numai ești să iei aminte de sineți după puterea ta și Dumnezeu te sprijinește, întru Care și întărește-te”.

2. Alt frate, încredințându-i-se poarta Chinoviei, și ostenindu-se singur, a întrebat tot pe acel Mare Stareț de se cade a lua împreună cu sine și pe alt frate sau nu.

Și a răspuns starețul: „Oricine voiește a veni către Domnul și a călători pe calea mântuirii, dator este a aștepta în fiecare ceas ispite, necazuri și dureri. Că zice: *Fiule, dacă te apropii a sluji Domnului, gătește sufletul tău spre ispite* (Sirah 2: 1), iar Domnul a zis: *Cel ce vine către Mine să se lepede de sine și să-și ia crucea sa în fiecare zi și să vină după Mine* (Luca 9: 23). Deci cine voiește a se face ucenic al Lui până la moarte dator este a face ascultare (cf. Filip. 2: 9),

Iar a fi tu singur și a te folosi puțin, mai mult te folosește pe tine decât când ai avea pe altul; iar trebuință fiind pururea, îți va ajuta ție altul; că nu se va înmulți așa de mult îndrăzneala precum se înmulțește atunci când sunteți împreună totdeauna. De

los. Termenul mai e tradus și prin împrăștiere, cu referire la împrăștierea minții. Dacă citim mai jos, vedem că acestuia i se dă și înțelesul de muncă asiduă, alergătură ce nu e neapărat o împrăștiere în sens negativ.

⁵⁴ Fragmentul se găsește în Filocalie la Răspunsul 330, p. 343. La nota 482, păr. Stăniloae comentează astfel: „Chiar dacă nu pomeniști de Dumnezeu cu numele, împlinind o poruncă de care știi că e dată de El, de fapt Îl pomeniști. Cine lucrează în curtea unui stăpân, chiar dacă nu se gândește mereu direct la el, îl are în slujirea sa pe el”.

vei obosi de osteneală, afli smerenie, iar de vei afla smerenie, este iertare a păcatelor; că zice: *Vezi smerenia mea și osteneala mea, și lasă toate păcatele mele* (Ps. 24: 18). De te vei smeri, vei lua dar, de vei lua darul, îți va ajuta ție darul; că, ostenindu-se Sfântul Pavel mai mult decât toți Apostolii, zice: *Nu eu, ci darul cel ce este împreună cu mine* (I Cor. 15: 10). De vei crede fără îndoire, te vei împuternici a face nu numai trebuința portăriei, lucrul portarului, ci încă și alte trebuințe. Deci cu nădejde ia aminte la lucrul lui Dumnezeu, că nici nu știi cum va economisi Dumnezeu lucrul”.

Zis-a fratele: „Roagă-te, părinte, ca să mi se dea de la Dumnezeu pricepere și putere, că prost sunt și slab”.

Răspuns-a Starețul: „Frate, de vei crede că din pietre neroditoare poate Dumnezeu să ridice fii lui Avraam (cf. Matei 3: 9), și că Cel ce a deschis gura măgăriței [asinei] (cf. Num. 22: 28) poate și pe a ta să o deschidă și să te înțeleptească, și priceput să te facă și să te întărească, toate ți le va da Dumnezeu. Frate, au nu știi lucrurile? Poarta Chinoviei, poartă a lui Dumnezeu este, și știe Dumnezeu că trebuință are robul Său, portarul, de înțelepciune, de pricepere, de cunoștință, de putere, de ajutători și de dreapta socotință; că știe, zice, *Părintele vostru Cel ceresc de cele ce aveți trebuință mai-nainte de a cere voi de la Dânsul* (cf. Matei 6: 8). De vei stăru și vei răbda, fericit va fi sufletul tău”.

Foarte era slab cu trupul, precum se vede din aceasta, pentru aceea și întru slujba ce nu era foarte grea se ostenea singur⁵⁵. Dar vezi de ce feluri de bunătați pricinuitoare i-a făgăduit purtătorul de Dumnezeu părinte că i se va face slujba!

III.

A Sfântului Efrem

1. Monahule, ieșit-ai din chilie la slujbă? Păzește-ți simțurile tale ca să nu-ți aduci

⁵⁵ O notă marginală a traducătorului zice așa: „A lui Everghetinos”, adică adăugire a lui Pavel Everghetinos, cel ce a întocmit această carte.

războaie și tulburări cugetelor. Călugărul priceput, trimițându-se la slujbă, sufletul său îl va așeza întru pace, adică a nu aduce - după ce se va întoarce - cuvinte tulburătoare; iar cel nepriceput și neiscusit gătește gâlcevi.

2. Portarul înțelept știe să răspundă cu blândețe săracului și celui împutinat la suflet [necăjit], iar cel nebun și neînțelept, mândru va fi. Așa, frate, de nu putem face nimic, măcar cuvânt bun să dăm, păzindu-ne să nu cădem și noi întru aceleași. *Că întru toate lucrurile tale, zice, adu-ți aminte de cele mai de pe urmă ale tale, și nu vei greși* (Sirah 7: 38).

3. Portarul trândav mult se va păgubi, iar cel fierbinte cu duhul își va câștiga luiși cunună. Portarul credincios după Dumnezeu, păzitor al sufletului este, iar cel necredincios și sufletul său îl va da spre jeftuire; că cel ce deschide pe ascuns celor pătimiși, păgân este; pentru aceasta, alături de aceia, și sufletul său îl va da întru pierzare. Călugărului celui cu rău nărav nu-i va plăcea de portarul credincios. Cel ce urmărește dreptatea, nu va sminti pe aproapele său. Frate, dacă ești pus înaintea mijloci ceva, adică în mijloc a sluji, să nu fii fără de grijă de o așa mântuire, pricinuind pricinuiți întru păcate⁵⁶, că și Iosif mijlocea la lucrul său în Egipt, și n-a purtat de grijă doar unei case, ci a tot Egiptul, și nu s-a abătut din calea adevărului, și Domnul l-a preaslăvit pe dânsul.

IV.

A Sfântului Isaac

Pasărea, zburând din cuibul ei pentru trebuința hranei, iarăși către dânsul pururea din tot locul aleargă ca să facă întru dânsul pui. Așa și călugărul, de ar ieși vreodată din sălașul său pentru vreo nevoie ce l-ar sili, dator este a avea pururea ca scop întoarcerea, și a se grăbi a se întoarce spre sălașul său cât de repede cu putință, întru care, prin sârguință sa și prin darul lui Dumnezeu, rodul vieții se va naște lui.

⁵⁶ Ca să nu pricinuiști sminteli îndemnătoare spre păcat.

PRICINA A NOVA

Când și în care lucruri se cuvine a se cinsti slujba mai întâi decât rugăciunea

I.

A lui Avva Marcu

Domnul nostru, știind că prin rugăciune toate se întăresc, zice: *Nu vă îngrijiți ce veți mânca, sau ce veți bea, sau cu ce vă veți îmbrăca, ci căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu, și acestea toate se vor adăuga vouă* (Matei 6: 33). Poate că, prin acestea, Domnul ne cheamă la o credință mai mare; că cine, lepădând grija pentru cele vremelnice, și nelipsit făcându-se, nu va crede Lui de aici înainte și pentru veșnicile bunătăți? Care lucru și arătat făcându-l, zicea: *Cel ce este întru puțin credincios, și întru mult este credincios* (Luca 16: 10). Însă și întru aceasta s-a arătat spre noi Iubitorul de oameni; că știind cum că de nelepădat este trebuința cea de peste zi a trupului, n-a tăiat grija cea din fiecare zi, ci, dându-ne nouă loc [având îngăduință] pentru astăzi, ne poruncește foarte cu Dumnezeiască cuviință a nu ne îngriji pentru mâine. Că nu este cu puțință ca, trup purtând și oameni fiind, pe celelalte trebuințe trupesti cu totul a le amăgi [trece cu vederea].

Că a strânge pe cele multe întru puțin prin rugăciune și înfrânare, iar a le trece cu totul cu vederea nu se poate. Pentru aceea, cel ce voiește a ajunge întru bărbat desăvârșit, la măsura vârstei împlinirii lui Hristos, după Scriptură (cf. Ef. 4. 13), nu trebuie a alege oarece slujbă mai-nainte de rugăciune, sau, afară de vreo nevoie, pe acestea a le trage asupra precum s-ar întâmpla, iar dacă întâmpinându-ne o oarecare nevoie și economie a lui Dumnezeu, nu trebuie să le împingem sau să le lepădăm cu pricina rugăciunii, ci să cunoaștem deosebirea și economiei lui Dumnezeu să slujim cu nedogmatisire⁵⁷. Că cel ce nu înțelege așa nu va crede nici

după Scriptură că poruncă de poruncă este deosebită și mai cuprinzătoare, nici după Proorocul nu va voi către toate poruncile a se îndrepta, întâmpinând iconomicește.

Deci pe cele de nevoie slujbe și care iconomicește ne întâmpină, trebuie a le primi negreșit, iar de cele fără vreme îndeletniciri a ne lepăda, cinstind mai mult rugăciunea, mai vârtos decât cele ce ne trag spre prețul și lăcomia banilor. Că pre cât cineva întru Domnul le-ar împuțina pe dânsule, și pe cele dimprejurul materiilor lor le-ar tăia, pe atâta și grija din răspândiri o ar înlătura. Și pe cât ar înlătura grija, pe atâta rugăciunii celei curate îi va da loc și credința cea întru Hristos o arată. Iar dacă cineva, pentru puțină credință sau pentru altă oarecare neputință nu poate face aceasta, măcar adevărul să-l cunoască și, după putere silindu-se, pe a sa pruncie să o învinuiască, că mai bine este a da seamă pentru lipsă decât pentru înșelare și mândrie.

Însă peste toate cele zise, multă dreaptă socoteală ne trebuie nouă de la Dumnezeu ca să cunoaștem când și care îndeletnicire să socotim mai mare decât rugăciunea, de vreme ce fiecare către cea iubită lor trebuință îndeletnicindu-se, datornica slujbă i se pare că face, necunoscând că mai vârtos pentru plăcerea lui Dumnezeu trebuie a judeca lucrurile decât către a lor datorie. Dar ce este mai anevoie de socotit decât aceasta, e aceea că și înseși cele de nevoie porunci nu totdeauna, și nici tot acelea sunt, ci e cu datorie ca, întru vremea sa, una decât alta mai mult trebuie a se cinsti, de vreme ce nu toată slujba totdeauna, ci întru vremea sa se săvârșește, iar slujirea rugăciunii⁵⁸ neîncetat s-a legiuit. Pentru aceasta, afară de îndeletnicirile cele prea de nevoie, pe dânsa mai mare a o socoti suntem datori.

⁵⁷ Fără a mai face alte socotințe de sine, fără cârtire.

⁵⁸ Lit.: liturghia.

Pe această osebire toți Apostolii ne-au învățat, că, mulțimea vrând a-i trage pe dânșii spre slujbă, zicea: *Nu este bine să părăsim noi cuvântul lui Dumnezeu și să slujim meselor, ci cercetați dintre voi înșivă șapte bărbați mărturisiți [cu nume bun] pe care să-i punem peste treaba aceasta. Iar noi întru slujirea cuvântului și întru rugăciune vom stărui. Și a plăcut cuvântul la toată mulțimea* (Fapte 6: 2 și urm.). Ce învățăm dintru acestea? Cum că celor ce nu pot întru rugăciune a stărui, bine ar fi să fie puși la slujbă, ca nu cumva să cadă dintr-amândouă; iar cei ce pot stărui, mai bine este a nu se lenevi de acest lucru mai mare.

PRICINA A ZECEA

*Că trebuie cu osârdie a ne scula la rugăciune și cu răbdare a stăruî în dânsa;
și pentru ce și de unde s-au rânduî rugăciunile cele de la hotărâtele ceasuri;
și cum că nu se cuvine de acestea a ne lenevi.*

I.

A lui Grigorie Dialogul

Intr-una din Mănăstirile cele ce robul lui Dumnezeu, Benedict, le-a întemeiat, era un călugăr oarecare supărat de trândăvie, care în vremea rugăciunii nu răbda să stea împreună cu frații, iar când toți frații întru plecarea genunchilor se așterneau pe eiși înaintea lui Dumnezeu, acela ieșea afară și deșartei cuvântări și trândăviei se dădea. Iar bătrânul acestuia, de multe ori pe dânsul învățându-l, și nimic isprăvind, l-a dus pe dânsul către omul lui Dumnezeu căruia i-a vestit patima sa. Iar cuviosul părinte, cu cînste și cuviincios a muștrat lenevirea lui și, cu sfătuirea întărindu-l, l-a slobozit. Petrecând acesta două zile în învățătura Sfântului, în a treia zi iarăși s-a întors întru diavolescul obicei, iarăși în vremea rugăciunii a început a umbla încoace și-ncolo. Iar bătrânul acestuia, văzând pe acesta biruit de dracul trândăviei, a venit iarăși la Sfântul și cele despre fratele i-a povestit, către care omul lui Dumnezeu a răspuns: „Eu, venind, prin sinemi îl voi îndrepta pe dânsul”.

Deci venind în mănăstire și împreună cu frații în biserică stînd, când s-a împlinit lauda cântării de psalmi și frații la rugăciune se dădură, și genunchii plecându-i, iată, văzu Sfântul un voinic cu chip de arap apucând aripa hainei acelui frate pe care, neputându-l răbda la rugăciune, îl trăgea afară din biserică. Deci împlinindu-se rugăciunea și omul lui Dumnezeu ieșind din biserică, aflându-l pe călugăr stînd afară, pe el - pentru orbirea inimii lui - cu toiagul l-a bătut, iar din ceasul acela fratele s-a izbăvit de trândăvia ce-l ținea pe dânsul. Iar de aici înainte stătea împreună cu frații la rugăciune, nemaicutezând dracul să se apropie de

acel frate, depărtându-se cu desăvârșire de la dânsul.

II.

Din viața

Sfântului Ioan cel Milostiv

Fericitul Ioan, vrînd a îndrepta lenevirea celor ce se leneveau în Dumnezeieștile adunări, a izvodit oarece întâmplare într-un fel vrednic de pomenire. De vreme ce a cunoscut că, după citirea Dumnezeieștilor Evanghelii, mulți din cei leneși ieșeau din biserică și se îndeletniceau întru deșarta grăire, într-o zi de praznic, Dumnezeiasca Liturghie lăsând, a ieșit și el din biserică și a șezut împreună cu tot norodul. Și toți minunându-se de aceasta, acela a zis: „Nu trebuie să vă mirați, că unde sunt oile, acolo negreșit trebuie să fie și păstorul, fiindcă pentru voi și pentru folosul vostru ne-am obișnuit a săvârși adunările. Iar voi afară petrecând, nefolositoare se întîmplă nouă a ni se face osteneala. Și am hotărât ca, ieșind voi, împreună să ies și eu, și intrînd voi împreună, să intru și eu”. Aceasta pe mulți i-a îndreptat și de obiceiul cel ce nu bine se făcea i-a izbăvit.

III.

Din viața Cuviosului Pahomie

Odinioară, Marele Pahomie, învățînd pe monahii cei de sub dânsul și arătându-le prea mare folos între cuvinte, făcându-se ca uimit, a stătut ceas din destul. Apoi a zis încetișor iconomului mănăstirii: „Ducându-te în cutare chilie, vezi cine este acolo care nu bagă seamă de suflet și

mărturie te fă de vătămarea lui. Dacă a venit aici ca să asculte Dumnezeieștile cuvinte ca să se împuternicească asupra celui ce îl necăjește pe dânsul în lume, pentru ce stă acolo și nu se roagă, ci doarme? Nu știu dacă acesta se va face călugăr”. Iar după puțină vreme, despărțindu-se acela de călugări, s-a întors în lume, neputând a suferi jugul Domnului cel ușor.

IV.

Din Pateric

1. Zis-a un stareț: „De vei lucra ruco-deliu în chilia ta, când va veni ceasul rugăciunii tale, să nu zici că trebuie să împlinești aceste puține smicele sau această coșniță mică și că apoi te vei scula, ci scoală-te în fiecare ceas și plătește-ți datoria la Dumnezeu. Căci, puțin câte puțin, te vei obișnui a te lenevi la rugăciune și la slujba ta, iar sufletul tău se face pustiu de tot lucrul: și trupesc, și duhovnicesc; că osârdia ta de dimineață se arată.

2. Se spunea despre Avva Macarie că, mergând odată la biserică ca să săvârșească pravila, a văzut în afara chiliei unuia dintre frați mulțime de draci, unii adică închipuindu-se în femei și necuvioase lucruri zicând, iar alții în tineri, aceleași lucruri grăind, alții jucând, iar alții în felurite chipuri schimbându-se. Deci starețul, văzător fiind, a cunoscut pricina și, suspinând, a zis întru sine: „Cu adevărat, fratele întru lenevire petrece, și pentru aceasta îi înconjură chilia duhurile cele viclene”. Iar după ce a împlinit slujba, a intrat în chilia fratelui și i-a zis lui: „Necăjit sunt, frate, dar am credință la tine că de te vei ruga pentru mine, negreșit mă va ușura Dumnezeu de necaz”. Iar el, făcând metanie starețului, i-a zis: „Părinte, nu sunt vrednic a mă ruga pentru tine!”. Iar bătrânul a petrecut rugând pe fratele și zicând: „Nu mă duc de nu-mi vei da cuvânt că vei face o rugăciune pentru mine în fiecare noapte”. Și a ascultat fratele de porunca starețului. Iar aceasta o a făcut bătrânul vrând a-i da lui pricină ca să se roage nopțile.

Și sculându-se fratele în noaptea ce a

urmat, a făcut rugăciune pentru stareț, apoi, umilindu-se, a zis întru sineși: „Ticăloase suflete, pentru un stareț ca acesta te-ai rugat, și pentru sineși nu te rogi?”. Deci a făcut și pentru sineși o rugăciune întinsă. Apoi așa făcând el în fiecare noapte, și pe amândouă rugăciunile săvârșindu-le, în duminica ce a urmat, mergând iarăși starețul la biserică, a văzut pe draci stând afară de chilia fratelui, ca și mai-nainte, dar triști și posomorâți. Și a cunoscut că s-au întristat din pricina rugăciunii fratelui. Și umplându-se de bucurie, a intrat la fratele și i-a zis lui: „Fă dragoste, și mai adaugă pentru mine încă altă rugăciune”. Iar el a ascultat și, făcând pe amândouă rugăciunile pentru stareț, iarăși umilindu-se a zis către sineși: „O, ticăloase suflete, mai adaugă și pentru sineși încă altă rugăciune”.

Deci așa petrecând el și întru acea săptămână, în toată noaptea pe cele patru rugăciuni săvârșindu-le, venind starețul duminica iarăși, a văzut pe draci mai mult triști și de tot tăcând. Și mulțumind lui Dumnezeu, când s-a întors, a intrat iarăși la fratele și l-a rugat să mai adauge încă pentru dânsul. Iar el, primind și pe aceea, și adăugând și pentru sine încă una, și în fiecare noapte șase rugăciuni făcând, cum a trecut iarăși starețul duminică, a văzut pe draci departe stând de chilia lui. Iar dacă l-au văzut intrând către fratele, l-au ocărât și mult s-au sălbăticit pentru mântuirea fratelui. Iar starețul, slăvind pe Dumnezeu, a intrat la fratele și l-a îndemnat pe dânsul a nu se lenevi, ci neîncetat a se ruga; și așa, osârdnic către rugăciune făcându-se fratele, cu darul lui Dumnezeu desăvârșit s-au depărtat de la dânsul dracii.

V.

A Sfântului Efrem

Frate, când îți va bate ție fratele noaptea ca să te scoli la slavoslovie lui Dumnezeu, scoală-te cu osârdie, ca și cel mai leneș, văzând osârdia ta, să-și ridice sufletul său către trezvie, după cel ce a zis: *Deschisu-mi-s-au ochii mei către dimineață, ca să cuget cuvintele Tale* (Ps. 118: 48); și iarăși: *În miezul nopții m-am sculat ca să mă mărturisesc spre judecățile*

dreptăților Tale (Ps. 118: 62). Nu ai auzit că, de multe ori fiind chemat, Proorocul Samuil, măcar că era copil, nu s-a lenevit niciodată a se scula? Iar de se va întâmpla cândva să fii cuprins cu somn adânc, poate prin ispită diavolească, și a rămâne de pravilă, deștep-tându-te după aceasta, să nu te lenevești a merge la pravilă, zicând întru sineți: „Acum, iată, aproape de otpust este pravila, și eu unde merg?”

Să nu zici aceasta, că al trândavilor și al leneșilor este cuvântul acesta, ci, mai vârtos sculându-te spre rugăciune, alear-gă la biserică, ca cel ce silă ai pățimit, și ca o căprioară ce scapă din curse. Și să știi că precum cei ce umblă întru cele rele vor da seama în ziua judecății pentru grai și cuvânt deșert, tot așa și pentru un pas și un cuvânt bun plată va dobândi cel ce aleargă întru lu-crul cel bun. Deci de vei ajunge la cea mai de pe urmă rugăciune, intră, și nu te rușina, că toți, mărturisind întâmplarea la întâi-stătător, acești psalmi, pe care nălucirea dră-cească i-a furat, poruncindu-ți adică acela, în chilia ta îi vei rosti, și așa, în ziua ce va urma, mai gata te vei afla întru lucrul Domnului. Iar de vei lăsa aceasta din lenevire, afară de mare nevoie sau boală, mult te vei păgubi pe sineți.

Cunoaște încă și aceasta, iubitele, că pe cât aprinde cineva rău trupul său, pe atâta înmulțește într-însul patimile; iar sufle-tul, de aici îngreindu-se de obiceiul cel rău al trupului, neroditor se face; pentru aceea zice Mântuitorul: *Căutați ca nu cumva să se îngreueze inimile voastre cu îmbuibarea, și cu beția, și cu grijile lumești* (Luca 21: 34). Pentru aceasta zice și Apostolul: *Îmi chinuiesc trupul meu și îl robesc, nu cumva, altora propovăduind, însuși neiscusit să fiu* (I Cor. 9: 27), și de va sili cineva trupul în lucrul Domnului, pe atâta și el sănătos se face și sufletul se luminează. Că precum atletul se folosește cu osârdie de exercițiile trupului pentru ca trupul să se deprindă spre meșteșugul nevoinței (luptei), așa și nevoitorul blagocestiei⁵⁹ dator este a se sili pe sineși la tot lucrul bun.

Voiesc a-ți spune și despre dormi-tat. Precum socotesc, trei sunt pricinile aces-tuia: [1] atunci când va începe fratele să cân-te sau să se roage, îndată și vicleanul îi aduce lui dormitare, ca să lase rugăciunea și să se ducă; dar de se va deștepta fratele pe sine și nu se va lenevi, nimic nu va putea asupra lui dracul. [2] Însă de va fi îngreuiat stomacul cu mâncări și băuturi, mai tare va fi supă-rat, apoi iarăși, pe la mijlocul pravilei, îi vine fratelui dormitare dintru a sa lenevire, când nestrângându-se⁶⁰ pe sine va sta până la îm-plinirea canonului, ci moleșindu-se, nu so-cotește mare pagubă a lăsa pe cei ce cântă și a merge în așternutul său, sau, afară șezând, a dormi. [3] Iar după împlinirea canonului, a pravilei celei obișnuite, se întâmplă frate-lui dormitare după fire, și mai vârtos de este slab, la care și de se va pogori puțin, poate că nu-i cu necuviință la cei neputincioși.

Iar tu, frate, nu te lenevi a te trezvi în-tru toate: când stai la pravilă în mijlocul fra-ților sau, deosebi, la slavoslovie Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, de te va supăra dormitarea cea dintâi, cunoscând vicleania, stai împotriva și rabdă cu stăruință, măcar și de față te va surpa - fie o dată, fie de două ori, nu te muta din locuri, și vei afla mare folos. Că se aseamănă patima somnului celui fără de sațiu cu lăcomia pânteceleui; că de se va obișnui cineva mult a mânca, mult și firea va cere, iar de se va obișnui cu înfrâ-narea, nici firea nu va cere multă mâncare; tot aceasta e și la somn. Cum cutezi a lăsa pravila și a ieși mai-nainte de otpust, fără de mare nevoie? Oare, frate, de-ai fi fost chemat la cina vreunui om bogat, ai fi îndrăznit a te scula din mijlocul celor ce șed și a te duce în casă? Au nu, așteptând, ai fi așteptat până ce toți se vor fi sculat?

Deci să ne temem, iubitele, de Stăpânul cerului și al pământului; să ne sâr-guim a-I plăcea Lui, că scris este: *Blestemat este tot cel ce face lucrul Domnului cu lenevire* (Ier. 48: 10). Ia aminte la păsări, că toată noap-tea o trec priveghind și lângă lucru petrec. Iar dacă cineva dintr-înșii, îngreindu-se de

⁵⁹ εὐσεβεία = cucernicie, evlavie.

⁶⁰ Nesilindu-se, neîntărindu-se.

somn și lenevindându-se, doarme, când se scoală din somn, se cunoaște pe sine că nimic n-a prins; iar pe cei ce au privegheat îi află chi-vernisiți, și atunci începe a se căi întru sineși și a zice: „Vai mie, leneșului și trândavului, că, trândăvindu-mă, am dormit, și iată, mă întorc cu mâinile deșarte”, că zice: *Adormit-au cu somnul lor, și n-au aflat nimic* (Ps. 75: 5).

Ia în minte și pe cărămidari, și pe cei ce uneltesc meșteșugul fierăriei, și vei afla și acolo osteneală nemăsurată, și priveghe-re multă și împinsă. Aceia, pentru lucrurile veacului acestuia, o osteneală ca aceasta și oboseală suferă, iar noi, nimic ostenicios sau nesuferit răbdând, în loc curat și sfânt stând înaintea Domnului Dumnezeuului nostru, în cinstire și pace multă și în bucurie duhovnicească și nădejde bună, pentru ce ne lenevim, iubitele, și ne moleșim, și nu mai vârtos ne îndemnăm pe înșine întru prea dulcea slujbă a Domnului și Mântuitorului nostru? Că zice David: *Cât sunt de dulci gâtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decât mierea gurii mele!* (Ps. 118: 103). Și iarăși: *Bucura-se-vor buzele mele când vor cânta Ție; și sufletul meu care l-ai izbăvit* (70: 26).

Deci ce este vremea noastră pe pământ, că așa ne lenevim de mântuirea noastră? Iată, tot acest Prooroc strigă: *Omul, deșertăciunii s-a asemănat, zilele lui ca umbra trec* (Ps. 143: 4). Deci nu te certa, robule al lui Hristos, iubite, cu mine, leneșul și nerăbdătorul, știind cu de-amănuntul că cel ce se trezește, acela dobândește, iar cel ce se lenevește, în-suși se păgubește - că fiecare din noi pentru sineși răspuns va da la Dumnezeu -, nici ca pe o dobândă să socotești somnul și odihna trupului, ci mai vârtos prea mare pagubă, că dobândă este împărăția lui Dumnezeu.

Deci să ne silim și noi, iubitorilor, ca și Împărăția să o dobândim, și fericirea ei, precum a zis: *Fericite sunt slugile acelea pe care, venind Domnul lor, le va afla priveghind* (Luca 12: 37). Încă nu numai pe noi înșine, ci și pe alții să rugăm și să sfătuim cu dragoste spre frica Domnului, și să deșteptăm osârdia unii altora întru slavosloviea lui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, ca nu numai pentru înșine, ci și pentru folosul aproapelui, mari plăți să luăm de la Dânsul,

Care a zis: *Întrucât ați făcut unuia dintru acești frați ai Mei prea mici, Mie ați făcut* (Matei 25: 40).

VI.

A Sfântului Isaia

De te vei scula în chilia ta ca să faci slujba ta, vezi să nu fii nebăgător de seamă întru lenevire: în loc de a cinsti pe Dumnezeu, să te afli mâniindu-L pe El, ci stai întru frica lui Dumnezeu: să nu te pleci spre perete și să nu slăbănogști picioarele tale stând întru unul și ușurând pe celălalt, precum fac cei fără de minte; împotrivește-ți inima a nu iscodi întru voile tale, ca să primească Dumnezeu jertfa ta.

VII.

Din canoanele lui Petru și Pavel

Rugăciuni se săvârșesc dimineața și la al treilea ceas⁶¹, și la al șaselea, și la al nouălea, și seara, și la cântatul cocoșilor. Dimineața adică, că atunci ne-a luminat pe noi Domnul, trecând noaptea și aducând ziua; iar la al treilea ceas, că întru dânsul a luat Hristos hotărârea de la Pilat; iar întru al șaselea, că întru dânsul S-a răstignit; iar întru al nouălea, că toate s-au mișcat, fiind răstignit Stăpânul, înfiorându-se de cutezarea rău-credincioșilor jidovi și nesuferind ocară Domnului. Iar seara, pentru că ne-a dat nouă odihnă din ostenelele cele din toate zilele. Iar noaptea, întru strigarea cocoșilor, pentru ceasul ce binevestește venirea zilei, spre lucrarea lucrurilor luminii.

⁶¹ Acestea sunt ceasurile numite, de regulă, bizantine. Cele trei ceasuri au corespondente relative în ceasurile de astăzi astfel: al treilea – ora 9; al șaselea – ora 12; al nouălea – ora 15.

PRICINA A VNSPREZECEA

Pentru cântare și rugăciune, și buna rânduială întru dânselle

I.

A lui Paladie

Avva Pamvo a trimis pe ucenicul său să vândă rucodelia sa, și, zăbovind, precum ne spunea nouă, șaisprezece zile, noaptea dormea în pridvorul bisericii la biserica Sfântului Apostol Marcu; și văzând slujba bisericii, a învățat tropare, apoi s-a întors la stareț.

Și i-a zis lui starețul: „Te văd pe tine, fiule, tulburat, nu cumva ți s-a întâmplat vreo ispită în cetate?”

A răspuns fratele: „Vai de noi, Avva, că întru lenevire cheltuim zilele noastre în pustia aceasta, că nici canoane, nici tropare nu cântăm; că, mergând în Alexandria, am văzut cetele [corurile] bisericii cum cântă, și în scârbă multă m-am făcut, că nu cântăm și noi canoane și tropare”.

Zis-a lui Starețul: „Amar nouă, fiule, că au ajuns zilele în care vor lăsa monahii hrana cea tare, cea zisă prin Duhul Sfânt, și vor urma cântărilor și glasurilor; căci ce umilință, ce lacrimi se nasc din tropare, când stă cineva în biserică sau în chilie și își înalță glasul său ca boii? Că dacă stăm înaintea lui Dumnezeu, întru multă umilință suntem datori a sta, și nu întru răspândire. Că n-au venit călugării în pustia aceasta ca să stea înaintea lui Dumnezeu și să se răspândească cu mintea și să cânte cântări și să numere glasuri și să-și clatine mâinile și să miște picioarele, ci datori suntem în frica lui Dumnezeu cu cutremur, în lacrimi și în suspinuri, cu glas evlavios, umilit și măsurat a duce rugăciuni la Dumnezeu.

Iată, zic ție, fiule, că vor veni zile când vor strica creștinii cărțile Sfintelor Evanghelii, și ale Sfinților Apostoli, și ale Dumnezeieștilor Prooroci, ștergând Sfintele Scripturi și scriind tropare și cuvinte

elinești, și se va vărsa mintea întru acestea, iar de acelea se vor depărta. Că pentru aceasta au zis Părinții noștri că cei ce sunt în pustia aceasta să nu scrie viețile și cuvintele Părinților pe piele [pergament], ci pe hârtii, că va să șteargă neamul cel de pe urmă viețile Părinților și să scrie după voile lor, că mare va fi nevoia cea viitoare”.

Și i-a zis lui fratele: „Dar ce? Se vor schimba obiceiurile și predaniile creștinilor, și nu vor fi preoți în biserici, de se vor face acestea?”

Și a zis starețul: „În niște vremi ca acestea, se va răci dragostea multora, și nu puțin necaz va fi: năvăliri ale neamurilor și porniri ale noroadelor; nestatornicie a împăraților și benchetuire a preoților; lenevire a călugărilor – egumenii vor fi nebăgători de seamă pentru a lor mântuire și a turmei; osârdnici toți și sânguitori la mese și gâlcevitori, leneși la rugăciuni și la clevetiri osârdnici; gata a osândi viețile stareților și cuvintele lor, nici urmându-le, nici ascultându-le, ci mai vârtos luându-le în râs și zicând: «De-am fi fost și noi în zilele lor, ne-am fi nevoit și noi».

Iar Episcopii vor fi în zilele acelea sfiindu-se de fețele celor puternici, judecând judecăți cu daruri [mită], neținând parte săracului la judecată, necăjind văduvele, pe copiii cei săraci obidindu-i; și va intra în norod necredință, neastâmpărare, urâciune, vrajbă, zavistie, sfadă, furțișaguri, beții”.

Și a zis fratele: „Și ce va face cineva în vremile și anii aceia?”

Și a zis starețul: „Fiule, în niște zile ca acestea, cineva, mântuind, mântuiește pe al său suflet^{62*} și mare se va chema întru Împărăția Cerurilor”⁶³.

^{62*} Un îndemn asemănător găsim la Fac. 19: 17 (vezi în LXX sau Biblia 1914).

⁶³ O posibilă aluzie la Matei 5: 19. Cuvântul lui Avva

II.

Din viața

Cuviosului Luca cel Nou

Cuviosul Luca a mers odinioară la oarecare din prieteni, sânguitor și acela, povățuitor al turmei bărbaților iubitori de Dumnezeu. Și cum i-a trecut lui a treia zi, l-a apucat pe el dorul de colibă și de pustie, drept care poftea să se întoarcă, dar proestosul nu i-o dădea; că și pe dânsul dorul bărbatului îl ținea, și nu suferea despărțire, căci iuți sunt dorurile celor ce după Dumnezeu doresc și decât cele firești mai puternice. Iar cum acela nu slăbea, ci cerea arătat întoarcerea, egumenul, de vreme ce apucase

Pamvo are, desigur, caracter apocaliptic, drept care nu e al celor mulți să-l tâlcuiască deplin. A-l cerceta și tâlcui cu de-amănuntul ar putea pune pe cineva în oarecari primejdii. Se cuvin totuși făcute câteva precizări sau mai degrabă încercări de meditație, care, nădăjduiesc, vor fi de natură să risipească eventualele sminteli pe care le-ar putea resimți cei ce vor citi textul. 1) Troparele, condacele etc. cântate în Alexandria în marile bisericii, sau în Răsăritul ortodox, au fost în general compuse de Sfinții Cuvioși sub înrăurirea Duhului Sfânt spre slăvirea lui Dumnezeu. Tot spre slăvirea lui Dumnezeu și tot de Sfinți Cuvioși a fost rânduită și viața anahoretică pe care o propune Marele Pamvo. Tristețea lui Avva Pamvo se referea la lipsa evlaviei, lacrimilor etc. cu care trebuie asumate și trăite acele cântări. 2) „Stricarea” cărților sfinte nu se referă la distrugerea lor, căci, după cuvântul Domnului, în acele vremuri cumplite (fie ele la sfârșitul veacurilor, fie din alte „sfârșituri” anterioare acestora), Evanghelia (și, desigur, alte scrieri ale Părinților din vechime sau mai noi) se va propovădui la toată făptura (Matei 24: 14), numai că toate aceste scrieri, după cum reiese din cele ce le spune Marele Pamvo mai departe, vor fi relativizate (în sensul că mesajul lor va fi „returnat” în bună măsură epocii care l-a izvodit, el fiind socotit demodat, specific mai mult epocii în care a fost formulat), luate în răs etc., răspândite în ediții „critice” sau transformate în „fosile” vii, bine împodobite și frumos așezate muzeele-rafturi ale cititorilor sau ale librăriilor, spre plăcerea admirativă a curioșilor, și aceasta din pricina decăderii vieții creștine de care zice mai departe. Criteriul de recunoaștere al autenticului mesaj al lui Hristos și al Sfinților Părinții, ba chiar al lor personal, va fi chiar Duhul Sfânt, ca Cel ce a făcut cu puțință și a sfințit Dumnezeieștile cuvinte, că doar, după un vestit cuvânt, scopul vieții creștine este dobândirea Duhului Sfânt, ai Cărui purtători vor fi în acele vremuri tot mai puțini creștini, aceștia devenind mai mult „iconomi” și „primitori” ai unor rânduiri și taine bisericești și mai puțin purtători ai Duhului care le-a izvodit pe acestea.

și pricină, praznic oarecare fiind, mai aspru oarecum, ca cel ce și la suflet de dragoste se împuțina, zicea către dânsul: „Până când, așa, mojicește, te împotrivești, și pustia, mai mult decât slujba bisericii, o cinstești? Că mai vârtos praznic mare lângă ușă fiind, de a cărui sfințite graiuri te poți păgubi, pagubă prea mare îți poți face”.

Către acestea, Purtătorul de Dumnezeu, cu cea potrivită lui și fericită simplitate, a zis: „Dascăle bune, păstorule blagoslovit, bine poruncești, și canoanele adică și citirile foarte folosesc de vom lua aminte la dânsle, dar toată slujba bisericească către ce aduce, și care este scopul acestora? Cu adevărat, precum însuși înveți, către frica lui Dumnezeu povățuiesc și aduc pe cei sânguitori. Dar cel ce se sânguiește pe Însuși Acela a-L avea în inimă, oare din acestea de care zici, are trebuință de ceva?”

Și cum a auzit acela acestea, mult minunându-se de dânsul pentru răspuns, n-a mai voit nicidecum să-l oprească, ci l-a slobozit îndată spre a se duce spre al său sălaş.

III.

A Sfântului Diadoh⁶⁴

Când sufletul va fi întru îndestularea fireștilor sale roade, își face și cântare de psalmi cu glas mai mare, și cu glas mai vârtos voiește să se roage; iar când de Duhul Sfânt se lucrează, încet și cu toată dulceața cântă și se roagă cu toată inima. Iar acestei așezări adică îi urmează și bucurie pătrunsă de închipuiri, iar acesteia, duhovnicească lacrimă, și, după toate acestea, o veselie oarecare iubitoare de liniște. Că fierbinte este pomenirea ceea ce petrece prin măsurarea [domolirea] glasului, gătind inima a aduce oarecari cugetări înlăcrimate și blânde; drept aceea, atunci cu adevărat e cu puțință a se vedea semințele rugăciunii cu lacrimi semănându-se în pământul inimii pentru nădejdea bucuriei secerișului. Însă când ne

⁶⁴ Despre Diadoh al Foticeei, a se vedea *Filocalia*, Vol. I.

îngreuiem de multă mâhnire, trebuie a face cântarea cu glas puțin mai mare, atingând sunetele sufletului cu bucuria nădejdi până când acel nor prea greu se va risipi de vânturile cântării.

IV.

A lui Avva Casian

Toate Obștile cele de la Răsărit, și mai vârtos cele din Egipt, au la rugăciune și la cântări un canon ca acesta. Adunându-se frații împreună în vremea pravilei, atunci când se isprăvește psalmul, nu îndată se pornesc către plecarea genunchilor, ci, mai-nainte de a pleca genunchii, stând puțin, mâinile întinse avându-le, se roagă, iar după acestea, căzând la pământ, și câte puțin întru plecarea genunchilor iarăși rugându-se, toți împreună se scoală și, iarăși întinzând mâinile, mai întins și mai cu osârdie împlinesc rugăciunile, nici unul genunchii plecând, nici de la rugăciunea îngenuncherii sculându-se până când nu se va scula și nu va pleca mai întâi cel ce le face lor rugăciunea.

Deci, precum s-a zis, atunci când, după ce pe cele mai-nainte zise slujbe le săvârșesc, se adună, atâta tăcere de către toți se face, încât s-ar putea socoti că nu este nici un om într-atâta mulțime de frați. Iar mai vârtos în vremea rugăciunilor, când nici scuiat nu se leapădă, nici tuse nu se aude, nici lene sau căscare de dormitare, nici oftare cu sunet în sus nu se trimite, cel ce întru moleșea la minții cu strigare săvârșește rugăciunile, îndoit zic că greșește: întâi adică, ca cel ce cu trândăvie se roagă, iar al doilea, ca cel ce cu glas neiscusit⁶⁵ izbește auzul și mintea o împrăstie, împresurându-l și duhurile cele viclene, care, dacă ne văd pe noi stând la rugăciune, cu gânduri necuvioase și cu trândăvie îngreuiază sufletul. Și pentru aceasta și psalmii fără strigare sau tulburare se sânguiesc să-i săvârșescă: că nu se veselesc întru mulțimea stihurilor, ci în înțelegerea minții, urmând acelui cuvânt ce zice: *Cânta-voi cu*

duhul, cânta-voi și cu mintea (I Cor. 14: 15). Că mai de folos este a cânta zece stihuri cu pricepere, decât tot psalmul cu tulburarea minții.

Iar sfârșindu-se psalmii și canonul, precum am zis mai sus, nimeni din frați nu cutează câtuși de puțin să stea și să vorbească cu altul, ci, întru chilia lor intrând, la lucru stăruie, precum are fiecare în mâini, împlinind porunca Apostolului. Și iar în vremea pravilei – la al treilea, al șaselea și al nouălea ceas – dacă cineva nu ajunge mai-nainte de a se săvârși cel dintâi psalm, de aici nu cutează să intre în biserică, nici să se amestece pe sine cu cei ce cântă, ci, înaintea ușilor stând, așteaptă ieșirea fraților. Și ieșind toți, punând metanie până la pământ, cere iertăciune lenevirii sale; iar în adunările cele de noapte, până la al doilea psalm se dă iertăciune celor ce zăbovesc [întârzie].

V.

Din Pateric

1. Avva Macarie cel Mare, cum slobozea biserica, zicea către frați: „Fugiți, fraților!”. Și i-a zis lui unul din bătrâni: „Unde avem să fugim mai mult decât în pustia aceasta?”. Iar el, punând degetul său în gura sa, a zis: „De aceasta fugiți”. Și, de aici, a intrat în chilie, iar încuind ușa, ședea.

2. Se spunea despre Avva Sisoe Tebeanul că, cum apuca de slobozea biserica, îndată se pornea în chilia sa, tăcând degrab, și asemănându-se cu cel ce fuge; iar unii din cei ce-l vedeau pe dânsul făcând așa ziceau: „Acesta drac are”. Iar acela, lucrul lui Dumnezeu făcând, nu lua aminte la cei ce grăiau asupra lui.

3. Un frate a întrebat pe Avva Siluan, zicând: „Ce să fac, Avva? Cum să câștig umilință? Că foarte sunt surpat de trândăvie, de somn și de dormitare, iar când mă scol din somn, mă lupt mult întru cântare, și nu pot să biruiesc dormitarea, nici psalm fără glas nu pot zice”.

Și a răspuns lui starețul: „Fiule, a spune tu psalmi cu glas, întâi e pricină de mândrie, că-ți zice ție gândul: «Eu cânt, iar fratele

⁶⁵ Aspru, neformat, zgomotos.

nu cântă»; al doilea că învârtoșează inima ta și nu o lasă a se umili. Deci, de voiești umilință, lasă cântarea, iar când stai făcând rugăciunile tale, să caute mintea ta la puterea stihului și socotește că înaintea lui Dumnezeu stai, a Celui ce cearcă inimile și rărunchii. Iar când te scoli din somn, mai-nainte de toate să slăvească gura ta pe Dumnezeu, și apoi citește credința [Crezul] și Tatăl nostru, și atunci începe canonul tău, rar suspinând, și aducându-ți aminte de păcatele tale și de munca întru care te vei munci”.

Zis-a fratele: „Eu, părinte, de când m-am făcut călugăr, urmarea canonului și ceasurile după Octoih le cânt”.

Răspuns-a starețul: „Pentru aceasta fug de la tine umilința și plânsul; socotește pe Părinții cei mari, cum, neînvățați fiind, și nici glasuri, nici tropare știind, fără decât niște puține psalmi, ca niște luminători în lume au strălucit. Ce fel erau Avva Pavel cel Simplu, și Avva Pamvo, și Avva Apollo și ceilalți Purtători de Dumnezeu Părinți, care și morți au înviat, și puteri mari au făcut, și stăpânire asupra dracilor au primit...! Nu cu cântări și tropare și glasuri, ci cu rugăciunea cea cu inimă zdrobită și cu postul prin care și frica lui Dumnezeu se face în inimă necurmat și plânsul se ține, cel ce curățește pe om de tot păcatul, și mintea mai albă decât zăpada o lucrează.

Iar cântarea, pe mulți întru cele mai dedesubt ale pământului i-a pogorât: nu numai pe mireni, ci și pe preoți i-a moleșit, și în curvie și în alte patimi urâte i-a adus. Deci cântarea, a mirenilor este, că pentru aceea se și adună norodul în biserică. Socotește, fiule, câte cete sunt în cer, și nu este scris despre nici una dintr-însele că cu Octoihul [cele opt glasuri] cântă, ci o ceată neîncetat cântă «Aliluia!». Iar alta: «Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot!». Iar alta: «Blagoslovită este slava Domnului din locul și din casa Lui!». Deci tu, fiule, de voiești întru rugăciuni umilință a câștiga, urmează Părinților, păzind pe cât poți mintea nerisipită. Iubește smerenia lui Hristos. Și oriunde vei merge, nu te arăta pe sineți ca un ascuțit la minte și învățător, ci ca un neînvățat și ucenic, și Dumnezeu îți

va da ție umilință”⁶⁶.

4. Zis-a un stareț: „Cei ce se roagă lui Dumnezeu, datori sunt în pace, în liniște multă și în așezare a o face, și nu cu strigări necuviincioase și amestecate prin care pe ei și pe cei de aproape să-i tulbure, ci cu durere de inimă și cu gânduri treze a lua aminte la Domnul. Că așa sunt unii, patimi trupești având, atunci când îi ard sau îi taie, bărbătește și cu răbdare suferă durerea, nestrigând sau tulburându-se, ci ținându-se pe sineși, și durerile cele de doftorie cu tăcere răbdându-le. Iar alții, asemenea cu aceia aflându-se, și tot aceleași pătimind, strigări necuviincioase și tulburări uneltesc. Dar durerea tot aceeași este și a acelora ce strigă, și a acelora ce nu strigă; așa și la rugăciuni și la umilințe.

Sunt unii care, cu liniște rugându-se, durerea inimii întru netulburare o păzesc, iar alții, neoprindu-se pe eiși, cu tulburare și cu sunet își fac rugăciunile, încât și cei ce aud se smintesc. Dar nu se cuvine ca robul lui Dumnezeu să fie întru neașezare, ci întru toată smerita cugetare și liniștea, precum se zice la Proorocul: *Spre cine voi căuta, fără de numai spre cel blând și liniștit și care se cutremură de cuvintele Mele* (Is. 66: 2). Că cei ce pe-trec așa, și pe cei ce-i văd pe toți îi folosesc”.

⁶⁶ Un alt Avvă din Pateric ar putea adăuga aici: „Mare lucru este cu adevărat a se ruga fără răspândire, dar mai mare este și a cânta fără răspândire” (Avva Evagrie). Deși se arată că marii Părinți din vechime s-au nevoit fără (prea multă) cântare, Avva Siluan voiește a arăta primejdiile ce le poate pune cântarea, căci conține în ea elemente lumești (din tradițiile antice), de aceea și zice că este mai mult a mirenilor. Căci mireanul, după Apostolul Pavel, este cel împărțit între Dumnezeu și soție (deci și lume), în timp ce călugărul se dă cu totul lui Dumnezeu, încercând a minimaliza la maxim cele ale lumii, ca unele ce pot fi pricini sau piedici în calea sa spre Dumnezeu. Dar dacă călugărul poate să se folosească de cântare (sau de toate celelalte) fără răspândire sau fără mândrie, adică fără a-și despărți mintea de Dumnezeu, mai mare lucru este, așa cum zice Avva Evagrie mai-nainte. Cuvioșii din Pateric accentuau rugăciunea fără cântare ca una ce este o cale mai directă și mai simplă (deși nu mai ușoară) către Dumnezeu. Cântarea deja se făcuse multora din lume – cum zice Avva Siluan mai sus – pricină de „pogorâre în cele mai de jos ale pământului”, de aceea, ea trebuia evitată cât se poate de mult, fără a fi totuși lepădată cu totul.

VI.

A Sfântului Efrem

A ajunge mai-nainte de toți în biserică, bun lucru și mântuitor este; iar a ieși din biserică mai-nainte de otpust, fără de mare nevoie, vătămător și pierzător. Deci tu, iubite, ca să te folosești, așteaptă și ascultă Dumnezeuieștile Scripturi. Că precum în zăduf, un pahar de apă rece e degrab primit de omul călător, așa Dumnezeuieștile cuvinte rouează sufletul. De voiești să auzi, așteaptă, și de vei auzi, înțelept vei fi; iar dacă cu greu suferi răbdarea de a auzi cuvântul, nu cu atât mai vartos fapta? Deci de aici să te cunoști pe sineți dacă ești lenevos ca și mine. Iar intrând noi în casa Domnului, toată răspândirea să se depărteze de la cugetul nostru, iar omul nostru cel dinlăuntru să se îndeletnicească întru vedenie și rugăciune, iar mintea noastră să nu se tulbure de oarecari gânduri străine.

Să cunoaștem înaintea Cui stăm la rugăciune, și tot sufletul nostru și inima să fie umilindu-se către Dânsul, și nimic altceva nălucind. Înțelege și pe cea zisă în pildă:

„Dacă, luând cineva legătură de argint în mâna sa, se va duce la bălci ca să cumpere boi, au doară la porci va lua aminte? Iar dacă voiește să cumpere măgari, au doară îi va socoti pe câini? Au nu cugetul lui se va lipi de cele ce pofteste, socotindu-le numai pe acelea, ca nu cumva, înșelându-se, să piardă în zadar cele din mâini?”

Așa și noi, când intrăm în sfințita casă, înaintea lui Dumnezeu să stăm, și toată gândirea noastră la Dânsul să o întindem, și pe cele ale Lui singure să le cugetăm și să le închipuim, ca și mântuirea noastră de aici să o neguțătorim, și bunătățile cele cerești să le dobândim. Dar nici la oareșicare vorbă să nu ne abatem cu aproapele, ca nu în loc de a îmblânzi pe Făcătorul cerului și al pământului, să ne aflăm întărâtându-L.

Căci așa cum cineva, stând și vorbind cu împăratul, dacă ar fi chemat de un împreună-rob, va lăsa pe minunata și slăvita vorbire a împăratului, și întorcându-se, va vorbi cu cel împreună-slugă, de sineși

ocărăște pe împăratul și înfricoșătoare urgie de la acela își pricinuieste luiși, tot așa și cel ce vorbește în vremea cântării sau a rugăciunii. Deci datori suntem ca în chipul în care îngerii cu mult cutremur stând săvârșesc laudă Ziditorului, așa și noi la cântare să stăm. Iar dacă fratele cel ce stă lângă tine, fiind poate neputincios cu trupul, tușește sau scuipă mult, nu te supăra pe dânsul, ci adu-ți aminte că mulți s-au dat pe sine spre slujirea bolnavilor și a buboșilor, ca dintru aceasta mult să câștige, cu iscusul învățându-se dragostea și milostivirea. Și tu, ca cel ce cu același trup ești înfășurat, aproape ești de niște neputințe ca acestea, deși acum, cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu, ești sănătos cu trupul; pentru aceea, nu te înălța asupra celui neputincios, ci teme-te ca să nu pătimești aceleași sau mai rele decât acelea, și întărește-te pe sineți cu milostivirea cea către frate.

PRICINA A DOVĂSPREZECEA

*Că se cuvine a-i canonisi pe cei ce grăiesc în deșert la Dumnezeiasca slujbă,
iar de nu se vor îndrepta, să-i izgonim cu asprime din Biserică.*

I.

Din viața

Sfântului Ioan cel Milostiv

Marele Ioan, pe cei ce dobitocește vorbesc în biserică unii cu alții, se sârguia cum să-i îndrepte mai degrabă; iar dacă pe cineva, după prima și a doua învățătură l-ar fi văzut neîndreptat, îndată îl scotea afară, zicând-i lui stăpânescul glas: *Casa lui Dumnezeu casă de rugăciune se cuvine a fi* (Matei 21: 13). Iar pe cei mai sânguitori la Dumnezeieștile slujbe îi primea și îi lăuda pentru iubirea [lor] de Dumnezeu; încă îi cinstea și cu sporiri în treaptă.

II.

Din Pateric

1. Zis-a un stareț: „De va afla cineva vreme a vorbi în biserică cu mulți sau cu puțini, și va astupa gura⁶⁷ celui ce cântă, ca să nu strige el către Dumnezeu, acela lucrează lucrul dracilor; că și dracii, neputând a asculta lauda lui Hristos, îi opresc pe cei ce cântă”.

2. Zis-a Avva Evagrie: „Mare lucru este adică a te ruga fără răspândire, dar mai mare lucru este a cânta fără răspândire”.

III.

A Sfântului Efrem

Frate, dacă vei sta în casa Domnului spre slujbă duhovnicească, osârdnic să fii către psalmodiere; iar dacă tu vei tăcea, și voi

tăcea și eu, și va tăcea și aproapele, nevoie este să înceteze și psalmodierea; dar să nu fie așa. Că dacă cei ce laudă pe boieri sau pe împărat, atunci când vor sta în priveriște⁶⁸ și vor vedea pe cineva stând între dâșii și nestrigând împreună cu dâșii cu glas întins, pe acesta împingându-l, îl pun jos, ca pe un nevrednic judecându-l de o stare ca aceasta, au nu mai vârtos noi, stând înaintea Stăpânului cerului și al pământului, trebuie a face cântările cu osârdie și cu bună întindere? Și ia aminte ca nu cumva să tulburi ceata de bărbați asceți ce stau și cântă Domnului, ca să nu vină asupra ta mânie Dumnezeiască și rană. Că a greși spre Dumnezeu, cumplit este și neiertat, încă și duhurile Proorocilor, Proorocilor se supun, după cea scrisă: *Că Dumnezeu nu este un Dumnezeu al nestatorniciei, ci al păcii și al rânduiei* (I Cor. 14: 33).

IV.

A lui Antioh Pandectul

Cântarea de psalmi este lucrul puterilor celor fără de trupuri, a celor ce stau și slujesc neîncetat lui Dumnezeu, după cea zisă: *Lăudați pe Domnul din ceruri (lăudați pe El) toți îngerii Lui și toate puterile* (Ps. 148: 1, 2; 150: 2); dar se potrivește și tuturor oamenilor, că zice: *Toată suflarea să laude pe Domnul* (Ps. 150: 6), iar cu mult mai vârtos călugărilor, care viață îngerească au luat asupra-le, că zice: *Cei ce vă temeți de Domnul, lăudați pe Dânsul* (Ps. 135: 20), *seminția lui Iacov, slăviți-l pe Dânsul* (Ps. 21: 15).

Iar după cântare, adeseori este jertfă, și jertfă de laudă, după cea scrisă: *Jertfa laudei Mă va slăvi* (Ps. 49: 24). Pentru aceea datori sunt călugării adeseori și necurmat să

⁶⁷ Poate „va brui”.

⁶⁸ La loc deschis, în public.

slujească lui Dumnezeu cu cele legiuite Lui slavoslovii, ascultând pe David poruncindune nouă și zicând: *Cântați Dumnezeului nostru, cântați; cântați Împăratului nostru, cântați; cântați cu înțelegere* (Ps. 46: 6, 7), *binecuvântați-L pe El întru strigare* (Ps. 32: 3); *Bucura-se-vor buzele mele când voi cânta Ție, și sufletul meu, pe care l-ai izbăvit* (Ps. 70: 26); și iarăși: *Cântați Domnului cei cuvioși ai Lui* (Ps. 29: 4), și *slujiți Domnului cu frică și vă bucurați Lui cu cutremur* (Ps. 2: 1). *Că lauda Lui în biserică cuvioșilor* (Ps. 149: 1) și *Fiii Sionului să se bucure de Împăratul lor* (Ps. 149: 2); iar eu voi lăuda și voi cânta întru slava mea (Ps. 107: 1), *că s-a înfierbântat inima mea înlăuntrul meu, și în cugetul meu se va aprinde foc* (Ps. 38: 4). *Așa te voi binecuvânta în viața mea, și în numele Tău voi ridica mâinile mele. Ca de seu și de grăsimă să se umple (sature) sufletul meu, și cu buze de bucurie Te va lăuda gura mea* (Ps. 62: 5, 6), *căci cu lucrul desfătării vei adăpa pe cei ce-ți cântă Ție* (Ps. 35: 8).

Dar ce, trebuie ca toate mărturiile lui David să le punem înainte pentru a cânta, și pentru bucuria și veselia ce se face în inima celui ce cu umilință și cu trezvie cântă? Căci aceasta o știu bine cei ce au gustat cu deamănuntul. Deci cu osârdie să stăm, iubitorilor, la cântare și la rugăciune, întorcându-ne dinspre năvălirile gândurilor și ale grijilor. Că obișnuiesc dracii ca, atunci când văd pe cineva cântând sau rugându-se, atunci vâra noimi ale oarecăror lucruri, ca și când de nevoie ar mișca mintea către cercarea lor, ca, ținută fiind mintea cu pomenirea lor, să piardă dulceața cântării. Că pentru aceasta Hristos din gura pruncilor săvârșește laudă, pruncind adică cu nerăutatea, ca prin cântarea de psalmi să sfărâme pe cel ce ne tiranizește pe noi, pe vrăjmașul și izvoditorul diavolul, vrăjmaș adică al faptelor celor bune și izvoditor al răutății.

Deci și noi, cu simplitate laudând pe Domnul, zdrobim și sfărâmăm măiestriile lui. Să fie dar psalmul rostit adeseori; că numai și numindu-se Dumnezeu, gonește dracii. Încă și aceasta este de nevoie a vă aduce vouă aminte, anume că cântarea noastră, canon se zice, precum și înșivă știți. Și precum lucrătorul de pământ, de nu va da deplin

și bine canonul⁶⁹ său, miriade cumplite pătimește, în temniță se bagă și îl spânzură și îl bat până va plăti toată datoria sa, așa și călugărul, când se va lenevi de canonul său, îndată îl părăsește darul, și îndată se dă vrăjmașilor săi și cade sub picioarele lor.

V.

A Sfântului Isaia

Fraților, fără de mare nevoie, nu grați nimic la trapeză sau în biserică, și să nu îndreptați pe cineva când cântă de nu vă va întreba el pe voi. Că de se va rătăci în grai și va trece, și graiul a trecut, voi nu îndată să-i ziceți lui și să-l tulburați; iar de va zice „faceți iubire, spuneți-mi!”, spuneți-i lui.

VI.

A Sfântului Efrem

Frate, dacă nu voiești a zidi, pe cele zidite nu le răsturna; dacă nu voiești a răsădi, pe cele răsădite nu le smulge; adică, dacă la pravilă stând, nu voiești a trimite laude Domnului, pe cei ce cântă nu-i împiedica. Bogatul a grăit și toți au tăcut, și cuvântul lui l-a înălțat până la nori; iar Dumnezeu ne grăiește prin Sfintele Scripturi, și noi nu voim a tăcea și a asculta? Ci unul adică vorbește, iar altul dormitează, iar altul se răspândește afară cu gândurile; dar ce zice Scriptura? *Cel ce întoarce urechea sa ca să nu audă legile Celui Preaînalt, și el va fi nesuferit la Dumnezeu, și rugăciunea lui* (Pilde 28: 9).

Călugărul leneș se sârguiește la rugăciune a auzi „Amin”, iar cel ce se roagă cu trezvie nu se trândăvește⁷⁰, nici nu se tulbură; ca nu cumva să se zică și despre cea a proorocului: *Aproape ești de buzele lor, și departe de rărunchii lor* (Ier. 12: 2). Călugăre, frații, la pravilă stând, binecuvântează pe Dumnezeu, iar tu afară te răspândești? Nu știi că pe sineți te păgubești? Zi gândului

⁶⁹ Sarcina care i s-a dat de făcut.

⁷⁰ Lit.: „nu cade în acedie”.

tău: „Oare de ar fi fost dare de aur, sau altceva din cele materialnice, au nu ne-am fi sârguit mai-nainte de toți a ajunge?”. Și dacă la cele trupești atâta sârguință [punem], au nu cu mult mai vârtos la cele duhovnicești? Fii fierbinte cu duhul, precum sfinții, ca să te sălășluiești împreună cu dâșii întru Împărăția cerurilor.

PRICINA A TREISPREZECEA

Că se cuvine a priveghea în toată vremea și a dormi atâta cât să se țină trupul; și că cei începători la nevointă trebuie și prin izvodiri [cugetări] a deprinde privegherea.

I.

Din viața Sfântului Efrem

Pe Marele Efrem, de multe ori nopțile priveghind primindu-l, treaz iarăși luminii celei de zi îl dădea, ca domnul întinericului, pe ascuns uitându-se, să nu-l apuce pe dânsul ferecat cu somnul, și pentru aceasta din pricina năvălirii aceluia priveghea; că foarte puțin somn îi ajungea lui, gustând numai, și nu într-un sațiu folosindu-l, ci atâta cât era de nevoie a întări și a ține trupul lui cel întins cu multe sudori și osteneli; și pe multe altele le făcea somnul a fugi de la ochii lui⁷¹, multe, iar mai vârtos culcarea pe jos, aspra petrecere și cea în tot chipul topire și necăjire a trupului.

II.

Din viața Sfântului Pahomie

1. Cuviosul Palamon, învățătorul Marelui Pahomie, dacă se întâmpla vreodată ca în rugăciunile cele de noapte să vadă pe Pahomie cu somnul îngreuiat, ieșea împreună cu dânsul în munte, și nisipul cel de acolo, în coșnițe luându-l, așa îl muta din loc în loc și îl deșerta, dintru aceasta pe trup și pe mintea cea îngreuiată le gătea a se trezvi către rugăciuni și cântări. Și zicea către dânsul starețul: „Trezvește-te, Pahomie, ca nu cumva să te ispitească ispititorul și în deșert să se facă osteneala noastră”. Deci se obișnuia Pahomie, stând la rugăciune, a-și întinde mâinile și nicidecum a le slobozi în jos

⁷¹ Ideea aghiografului pare a fi aceasta: pe lângă ispita somnului celui peste măsură și feluritele ispite ale trupului, el reușea a pune pe fugă cu privegherea și cu celelalte nevointe trupești încă multe alte ispite sau chiar patimi.

pe dânsule, ci cu întinderea lor ca pe cruce întinzându-se, așa chinuind trupul, sufletul către trezvie îl întorcea.

2. Se spunea despre Avva Sarmata că, postind de-a pururea și înfrânându-se, așa a biruit somnul, încât, dacă-i zicea lui „du-te”, se ducea, și când îi zicea „vino”, venea.

III.

A Sfântului Isaia

Frate, fă privegherea ta cu bună rânduială, și să nu lipsești trupul tău de trebuința lui, și săvârșește slujbele (rugăciunile) tale cu blândețe și cu cunoștință, ca nu cumva din multa priveghere să se întunece sufletul tău și să fugă din stadion. Deci ajungă-ți ție a socoti că lucrurile faptelor bune sunt ostenelile cele trupești într-o cunoștință și că nașterile patimilor se fac într-o lenevire. A iubi lățimea [destinderea] izgonește cunoștința; iar a iubi osteneala este urâciune către patimi; iar trândăvia le aduce pe dânsule fără osteneală. Deci nu lua aminte, frate, la odihni, până când ești în trupul acesta, nici să-ți crezi ție de te vei vedea pe tine la o vreme odihnit dinspre patimi. Pentru că vrăjmașii se strâng [retrag] pe eiși până la o vreme, dar de va slobozi omul inima sa, socotind că s-a odihnit, fără de veste sar asupra ticălosului suflet, și-l hrănesc pe dânsul ca pe o vrabie; și dacă se fac mai tari decât dânsul, îl smeresc fără milostivire într-o tot păcatul, mai cumplit decât cele dintâi pentru care se ruga să i se ierte.

Deci să stăm întru frica lui Dumnezeu, păzind și săvârșind partea noastră cea lucrătoare, păzind toate faptele bune care opresc răutatea vrăjmașilor; că ostenelile și obosirile acestei vremi scurte, nu numai că ne păzesc pe noi de răutate, ci, iarăși, ele gătesc

sufletului cununi de mai-nainte, până ce va ieși din trup. Că Domnul nostru și Dascălul, știind marea nemilostivire a vrăjmașilor, și miluind neamul nostru, a poruncit întru asprimea inimii, zicând: *Fiți gata în toată vremea, că nu știți în care ceas vine tâlharul, ca nu cumva să vină fără de veste și să vă afle pe voi dormind* (Matei 24: 42-43); și iarăși: *Căutați ca nu cumva să se îngroașe inimile voastre cu mâncări, și cu beții, și cu griji lumești, și va veni asupra voastră de năprasună ceasul* (Luca 21: 34).

Și știind că, de nu va avea omul ceva de-al vrăjmașilor, aceștia nu-l pot birui pe dânsul, trimițând pe ucenicii Săi, le zicea lor: *Iată, Eu vă trimit pe voi ca pe niște oi în mijlocul lupilor, ci nimic să nu luați pe cale* (Matei 10: 16). Că atâta vreme cât aveau ceva dintr-ale lupilor, nu puteau scăpa de dâșii. Deci întorcându-se ei sănătoși și păzind porunca, S-a bucurat împreună cu dâșii și, imputernicind inima lor, le zicea: *Văzut-am pe Satana ca pe un fulger din cer căzând. Iată, vă dau vouă stăpânire [putere] să călcați peste șerpi și peste scorpii, și peste toată puterea vrăjmașului, și nu vă vor nedreptăți pe voi* (Luca 10: 18-19).

Deci trimiterea Lui în frică și în păzire a fost; iar când au împlinit porunca, le-a dat lor stăpânire cu putere; aceste cuvinte nu sunt numai ale acelora, ci și a tuturor celor ce împlinesc poruncile. Și iarăși imputernicindu-i pe dâșii ca să nu obosească întru necazuri, le zicea lor dându-le darul în inimile lor: *Voi sunteți cei ce ați rămas cu Mine întru năpastele Mele* (Luca 22: 28), adică cei ce stau peste cele afară de fire, până când le vor tăia pe ele.

Și acestea le-a zis lor mergând spre Cruce: *Și Eu, zice, vă rânduiesc vouă Împărăție precum Mi-a rânduit Mie Tatăl Meu, ca să mâncați și să beți la masa Mea* (Luca 22: 29-30). Deci cel ce voiește a mânca și a bea la masa Lui să meargă împreună cu Dânsul la Cruce, căci Crucea lui Iisus este reaua pătimire și înfrânarea dinspre toată patima, până când se vor tăia toate patimile; precum și Apostolul, tăindu-le pe dâșele, zicea: *Cu Hristos împreună m-am răstignit, și de acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește întru mine. Și iar a zis: Cei ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftele* (Gal. 2: 20). Și scriind

și lui Timotei, zicea: *Dacă împreună am murit, și împreună vom împărăți. Dacă ne vom lepăda, și Acela se va lepăda de noi* (II Tim. 2: 11-12). Și cine sunt cei ce se leapădă de Dânsul, dacă nu cei ce fac voile lor cele trupești și ocărăsc sfântul Botez, prin care s-a dat nouă iertare păcatelor?

Dar avem pocăință și după sfântul Botez, că de n-ar fi fost pocăință, nu s-a fi mântuit cineva. Căci cunoscând Apostolul cum că și după Botez este cel ce păcătuiește, zice: *Cel ce fură să nu mai fure* (Ef. 4: 28). Deci, de avem pecetea sfântului Botez, să ne sârguim a părăsi păcatele noastre ca să aflăm milă în ziua aceea. Că s-a apropiat, și vine șezând pe scaunul slavei Sale, și se vor aduna toate semințiile înaintea Lui, și fiecare în parte se arată întru făclia [candela] sa ce este în partea cea lucrătoare a bunătăților. Cel ce nu are untdelemn, făclia lui se va stinge, iar el se va arunca întru întuneric; iar acela a cărui făclie este luminată, va intra împreună cu Dânsul întru Împărăție.

Deci să ne sârguim, iubiților, să umplem cu untdelemn vasele noastre până ce suntem în trup, ca să lumineze făclia noastră. Vasele noastre sunt puterile sufletului, cele ce încap [cuprind] faptele bune, iar untdelemnul cel dintru dâșele este lucrarea tuturor bunătăților. Iar făclia cea luminoasă este mintea cea primitoare de strălucirea cea Dumnezeiască. Deci sufletul care se face purtător de lumină prin lucrurile cele bune va intra împreună cu Hristos întru Împărăție; iar cel care se face întunecat din lucrarea lucrărilor întunericului sau din lenevirea spre bunătăți se va duce întru întunericul care i s-a solit luiși prin cele ce a făcut.

Zis-a iarăși: „Urăște, frate, pe toate cele din lume, și trupeasca odihnă, că acestea te fac pe tine vrăjmaș al lui Dumnezeu. Că precum omul, având vrăjmaș, bate război cu dânsul, așa datori suntem cu trupul nostru a bate război ca să nu-l odihnim pe dânsul. Că depărtarea, cei de demult, fugire de trup o au zis, și cugetare la moarte.

IV.

A lui Avva Marcu

Domnul nostru Iisus Hristos, cu cuviință Dumnezeiască, precum știe, Înșuși mai-nainte purtând grijă de mântuirea tuturor, cu feluri de dogme pe cuvântul slobozeniei așezându-l, un singur scop de cuviință a hotărât tuturor, zicând: *Pocăiți-vă!* Așa încât dintru aceasta să cunoaștem noi că felurimea poruncilor în hotarul pocăinței încetează⁷². Iar pocăința, precum mi se pare, nici în vremi, nici în fapte nu se îngrădește împrejur [circumscrie], ci, prin poruncile lui Hristos, după măsură se iscusește. Unele porunci sunt mai cuprinzătoare: pe multe din cele osebite întru dănsule cuprinzând și multe miriade ale răutății tăindu-le; pentru aceea, iubitorii de Dumnezeu și statornicii în credință spre poruncile cele cuprinzătoare se silesc, iar pe cele din parte [osebite], după întâmplare întâlnindu-le, nu le trec cu vederea.

Tuturor dar - și celor mici, și celor mari - până la moarte, nesăvârșită este pocăința; căci izbăvitorul sufletelor noastre, tuturor un singur hotar cuprinzător al poruncilor punând, a zis către Apostoli: *Ziceți-le lor: Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția cerurilor*" (cf. Matei 3: 2), punând împreună și porunci (cf. Matei cap. 5 și urm.; Fapte 2: 38 și urm.; 3: 19 și urm.), care porunci isprăvesc pocăința, iar împlinirea lor până la moarte o a hotărât, zicând: *Cel ce-și va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, în viața veșnică îl va afla pe dânsul* (Matei 10: 39), și strigă, grăind: *Cel ce va strica o poruncă dintru acestea mai mici, și va învăța așa pe oameni, prea mic se va chema întru Împărăția cerurilor* (Matei 5: 19). Deci dacă până la moarte a hotărât pocăința, precum se arată, cel ce zice că mai-nainte de moarte o a săvârșit strică porunca, scoțând moartea.

Dar negreșit îmi vei zice mie: „Cei ce cu adevărat au plăcut lui Dumnezeu și către desăvârșire au ajuns, de ce fel de pocăință

încă mai au trebuință?”. Zic și eu ție cum că: „Au fost niște oameni ca aceștia, și încă sunt, și eu mărturisesc aceasta. Dar ascultă cu pricepere și cunoaște cum și aceștia au trebuință de dânsa. Minciuna, de la Diavolul a zis Domnul că este; și a căuta la femeie pentru a o pofti, preacurvie a socotit, și mânia cea către aproapele, cu uciderea o a asemănat.

Cine dar este unul ca acesta care nicicum să nu știe de minciună, și străin să fie de toată pofta cea din vedere, și niciodată să nu se mânie în zadar pe aproapele, nici să se afle vreodată vinovat de grai deșert, încât să nu aibă trebuință de pocăință? Că, deși acum nu este într-acest fel, dar fiindcă a fost odinioară, dator este a face pocăință până la moarte. Încă și firea ne învață pe noi să nu o lăsăm pe dânsa până la moarte. Mintea cea cuvântătoare nu poate să nu lucreze: măcar și desăvârșit în bine s-ar afla, întru cele de-a dreapta lucrează⁷³; iar dacă cu pricina săvârșirii [depline] va înceta din lucrarea celor bune, negreșit spre stânga se pleacă⁷⁴; și depărtându-se dinspre stânga, iarăși spre dreapta firește se trage. Iar lucrarea celor de-a dreapta, și celor nou-începători, și celor din mijloc, și celor desăvârșiți, rugăciunea este, și curățirea gândurilor, și răbdarea întru cele ce vin asupra-le, fără de care nu e cu putință a se îndrepta prin celelalte porunci prin care se face bine-primită pocăința.

Caută pe cei ce din veac au călătorit în viața aceasta, și vei afla că nimeni nu s-a făcut drept, fără numai cine a purtat grijă de aceasta, și nimeni nu s-a osândit, fără numai cine o a defăimat pe aceasta. Dacă diavolul nu încetează a bate război cu noi, pentru aceasta nici lucrarea pocăinței nu trebuie a o lăsa vreodată. Că deși chiar și până la moarte de ne-am nevoi, nici așa n-am împlini pe cât trebuie, că nimic vrednic de Împărăția cerurilor n-am făcut. Că precum mâncăm și

⁷³ Adică virtuțile sau, în general, cele de folos oamenilor și plăcute lui Dumnezeu, pe care vrăjmașul le folosește ca tot atâtea pricini de căderi în păcat, cu deosebire prin gândul mândriei și al slavei deșarte.

⁷⁴ Adică spre viața întru ispitele cele prin gânduri și închipuiri rele și urâte, pe care vrăjmașul voiește a ne face să le transpunem și în faptă.

⁷² Toate poruncile au ca principiu și scop pocăința.

bem și vorbim firește, așa și a ne pocăi firește suntem datori. Odată, cel vrednic de moarte, după lege, se omora; iar cel ce a trecut într-
tru credință trăiește pentru pocăință, deși nu osebit [nu pentru altă pricină], ci pentru păcatul neascultării⁷⁵.

Botezându-ne, ne-am curățit, curățindu-ne, porunci am luat; cel ce nu face pe cea de-a doua [împlinirea poruncilor], pe cea dintâi o a spurcat [curățirea prin Botez], uitare luând de curățirea păcatelor lui cele de demult, de care nimeni nu se află cu totul curățit, niciodată, nimic din cele poruncite părăsind. Pentru aceasta, tuturor le este nevoie de pocăință până la sfârșit. Cel ce o ocolește (o hotărăște împrejur [o circumscrie]) pe dânsa, se întoarce înapoi, și căderile cele vechi le înnoiește. Credinciosul Avraam și Dreptul Iov, pământ și cenușă s-au numit pe eiși, iar aceste smerite graiuri sunt semn al smeritei cugetări, iar cel despărțit de pocăință nu poate cugeta smerit.

Cei trei tineri mari Mucenici, în mijlocul văpăii ce ardea se mărturiseau, și ziceau cum că au greșit și au nelegiuit, și de relele cele de oarecând se pocăiau. Pe scurt, desăvârșiți fiind, toată lauda lor are putere de pocăință. Deci dacă și cei ce foarte bine au plăcut și desăvârșiți prin lucruri s-au arătat, de acest ajutor s-au folosit până la moarte, cine este de aici care, cu pricina dreptății îndrăznindu-și, și pocăința să o defaime? Mie mi se pare că nici dacă ar fi cineva sfânt ca Pavel sau ca Petru, nici așa nu va alege a părăsi pricina smeritei cugetări. Pentru aceasta, Petru, pe sineși cu Cornilie s-a alăturat, zicând: *Scoală, că și eu sunt om!* (Fapte 10: 26). Iar Pavel, de darul dat lui de la Hristos, pe sineși înapoi până la moarte socotindu-se, așa zicea: *Alerg, ca doar o voi prinde, spre ceea ce m-am prins de Domnul* (Filip. 3: 12). Prindere a numit petrecerea cea până la ieșire.

⁷⁵ Pocăința să fie săvârșită neîncetat pentru păcatul neascultării lui Adam sau omului în general, căci neascultarea ne-a lipsit de Rai, de slavă și de toate celelalte bunătăți, la fel și păcatele de după Botez: săvârșite din nou, aduc cu ele urmări asemănătoare păcatului strămoșesc (acestea se arată în continuare), urmări care se vindecă prin pocăință neîncetată.

Deci, spune-mi acum, firea noastră, câtă putere are spre blagocestie? Oare pe aceasta în fiecare zi suntem datori a o aduce lui Dumnezeu, sau nu? Negreșit îmi vei zice că da, de vreme ce pe aceasta Dumnezeu o a arătat firii, și după putere a pus poruncile. Deci dar, dacă astăzi, aducându-se Lui bunătate, de astăzi este datoria, arată-mi mie de aici vreo răsplătire a păcatului celui de demult pe care l-ai făcut?! Și eu voi zice ție că nu numai aceasta nu o vei avea a o arăta, ci nici toate zilele nu-ți vor ajunge pentru a o plăti fără lipsă; arată-mi deci de unde este aceasta arătat? Dintru aceea că nu totdeauna întru aceleași fapte bune ne aflăm.

Că pre cât astăzi vei adăuga la fapta bună, pe atâta te-ai vădit dator al celei trecute, arătată făcând puterea firii. Că prin adăugirea de astăzi te-ai arătat cum că nu a firii, ci a voinții este lipsa de ieri, și, pentru aceasta, de păcat ne lucrăm.

Inima cea iubitoare de dulceți, temniță și lanț este sufletului în vremea ieșirii, iar cea iubitoare de osteneală, ușă deschisă este.

Frica Gheenei și dorul Raiului dau răbdare în cele necăjicioase. Și aceasta nu de la noi, ci de la Cel ce cunoaște gândurile noastre.

Precum pe faptele noastre bune, ostenele și necinstirile, așa și pe răutăți, dulcele și slavele de la oameni s-au obișnuit a le naște.

Cel ce, pentru frica relei pătimiri și a ocării, cu oamenii se ceartă, sau va pătimi aici necazuri mai mult, sau în veacul cel viitor, fără de milostivire se muncește.

Cel ce reaua pătimire și necinstirea pentru adevăr și le alege, apostolicească cale călătorește, crucea răbdând, și cu lanț împrejurându-se. Iar cel ce se ispitește afară de aceste două feluri de luare aminte a inimii, se înalță cu mintea și cade în ispită prin cursa diavolului.

Afară de zdrobirea inimii, cu nepuțință este cu totul a se izbăvi cineva de răutate. Iar inima o zdrobește înfrânarea cea din trei părți: a omului, a hranei și a odihnei celei trupesti. Că prisosința acestora, pe dulcea pătimire o pune înăuntru. Iar dulcea

pătimire primește gândurile cele viclene; se împotrivește încă și rugăciunii, și celei după cuviință slujiri.

V.

A Sfântului Isaac

Precum din dureri se naște rod, veselind pe cei ce l-au născut, așa din osteneală se naște în sufletul celui ce se nevoiește cunoștința tainelor lui Dumnezeu. Iar celor spurcați și iubitori de dulceți, rodul rușinii [se naște]. Osteneala cea trupească, fără de curățirea minții, ca un zgău [pântece] neroditor și țate uscate [se face], căci de cunoștința lui Dumnezeu nu poate să se apropie, și trupul adică cu totul ostenit îl face, și nimic nu isprăvește. După toată odihna, urmează truda, iar după toată truda cea după Dumnezeu urmează odihna. Spală, frate, frumusețea sufletului tău cu lacrimi și cu posturi și cu cealaltă rea pătimire. Necazul cel ce se face pentru Dumnezeu este mai presus decât orice lucru ce se face fără de necaz, pentru că necazul cel de bunăvoie, lămurirea dragostei celei adevărate o răsare. Iar lucrul odihnei, din săturarea⁷⁶ conștiinței se face. Pentru aceasta, în necazuri s-au lămurit sfinții și nu într-o răsufare [odihnă].

Iar tu, o, râvnitorule al patimii lui Hristos, într-o sineți nevoiește-te, ca să te învrednicești a gusta din slava Lui. Că dacă împreună pătimim, tot împreună ne vom slăvi. Că dacă trupul nu pătimește pentru Hristos, mintea nu se slăvește împreună cu Dânsul. Viețuirea cea trupească cere deșteptarea simțirilor, iar viețuirea cea sufletească, adică lucrarea cea gânditoare, deșteptarea inimii, și precum în fire mai presus este sufletul decât trupul, așa și lucrul sufletului, mai mare este decât lucrul trupului. Și

precum dintru început, mai-nainte a mers plăsmuirea trupului decât insuflarea [harului], adică decât facerea sufletului, așa și lucrurile cele trupesti mai-nainte aleargă decât lucrul sufletului.

VI.

A Sfântului Efrem

Frate, sârguiește-te să pășești pe calea cea strâmtă și necăjicioasă, mai-nainte până ce o vei călători pe aceasta mai strâmtă. Nu iubi odihna trupească, ca să nu afli într-însa pagubă duhovnicească.

VII.

A Sfântului Maxim

Smerenia și reaua pătimire, de tot necazul izbăvesc pe om, una adică taie patimile cele sufletești, iar cealaltă, pe cele trupesti. Că aceasta se arată făcând și Fericitul David, într-o cele ce se roagă către Dumnezeu, zicând: *Vezi smerenia mea și osteneala mea, și lasă toate păcatele mele* (Ps. 24: 19).

⁷⁶ κόπος = plinătate, covârșire, sațietate; obrăznicie, ca o consecință a saturării. În Filocalie, Vol. X, p. 85, în loc de *săturare* găsim *vârful*. Deși, după traducerea păr. Stăniloae, pare a fi vorba de covârșirea sau coplășirea conștiinței de odihna cea întru Dumnezeu (așa cum întărește și la nota 73), Sfântul Isaac pare a-i da acestei odihne o conotație negativă, după cum reiese în continuare din context.

PRICINA A PAISPREZECEA

Despre iubirea de sine

I.

A Sfântului Isaia

Cel ce se teme de neputința trupului nu ajunge [la viața] cea după fire, nici fapte bune nu poate câștiga; iar dacă cineva cade la Dumnezeu întru toată osteneala sa, puternic este Dumnezeu a-l odihni pe dânsul. Că de n-ar fi sfârâmat Ghedeon vedrele, n-ar fi văzut lumina făcliilor (cf. Judec. 7: 19); așa și omul, dacă nu va defăima trupul, nu va vedea lumina Dumnezeirii.

II.

A Sfântului Maxim

Fii cu luare aminte asupra iubirii de sine, că este maica răutăților, și este iubirea necuvântătoare [irațională] de trup; că dintru aceasta, în chip binecuvântat arătându-se, se nasc cele dintâi gânduri pătimase și stăpânitoare: al îndrăcirii pântecelui, zic, și al iubirii de argint, și al slavei deșarte, pricină luând din păruta trebuință de nevoie a trupului. Dintru care (gânduri) se naște tot catalogul răutăților. Deci se cuvine, precum s-a zis, de nevoie a lua aminte, și pe aceasta a o lupta cu multă trezvie; că aceasta stricându-se, se strică toate cele dintr-însa. Patima iubirii de sine îi vâără călugărului gândul miuirii trupului și a se pogori întru mâncări mai mult decât se cuvine, aducându-i ca pricină iconomia, chipurile pentru chivernisire, astfel încât câte puțin târându-se, în groapa iubirii de dulceță să cadă; iar mireanului îi pune în minte de aici cum să facă grijă de dânsul spre poftă.

Unele patimi sunt ale neastâmpărării [desfrânării], iar altele ale urâciunii [vrajbei]. Iar altele sunt făcătoare atât de neastâmpărare, cât și de urâciune. Multa mâncare și dulcea mâncare sunt pricini

ale neastâmpărării, iar iubirea de argint și slava deșartă, a urâciunii către aproapele. Iar maica acestora, iubirea de sine, este pricină a amândurora. Iar acesteia se împotrivește dragostea și înfrânarea. Deci cel ce o are pe dânsa are toate patimile; *nimeni*, zice Dumnezeiescul Apostol, *nu și-a urât trupul său* (Ef. 5: 29), ci îl chinuiește adică și îl robește (cf. I Cor. 9: 27), nimic mai mult dându-i lui, afară de hrană și de acoperământuri, și acestea singure spre cele de nevoie spre a trăi i le dă. Deci așa fără patimă să-l iubească cineva pe dânsul, ca pe un slujitor al celor Dumnezeiești, hrănindu-l și înălțându-l pe dânsul cu singure cele ce împlinesc trebuința lui.

Pe cine iubește cineva, acestuia ne-greșit și se sârguiește a-i plăcea; deci dacă cineva iubește pe Dumnezeu, cu adevărat și cele plăcute Lui se sârguiește a face; iar dacă iubește trupul, pe cele ce îl veselesc pe dânsul le săvârșește. Lui Dumnezeu îi place dragostea, curăția, vedenia și rugăciunea, iar trupului îi plac îmbuibarea pântecelui, zburdarea, și cele crescătoare acestora. Pentru aceasta, cei ce sunt în trup, a-i plăcea lui Dumnezeu nu pot, iar cei ai lui Hristos au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftele. Mintea, de va privi spre Dumnezeu, rob are pe trup, și nimic mai mult nu-i dă lui, afară de cele de nevoie spre a trăi, iar de va căuta spre trup, rob se face patimilor, grijă de dânsul pururea făcând spre poftă.

PRICINA A CINCISPREZECEA

*Ce folos este din înfrânare, și ce vătămare din neînfrânare,
și ce pierdere este din nemăsurarea vinului.*

I.

Din viața Sfintei Singlitichia

Sfânta Singlitichia, pe lângă alte bunătați ce avea, nu se lenevea nici de mântuitoarea doftorie cea pentru trup; că atât de mult iubea postirea, încât nimic din celelalte nu socotea a fi deopotrivă cu dânsa, căci o socotea păzitoare și temelie a celorlalte. Și dacă vreodată, din nevoie, afară de rânduiala cea obișnuită se hrănea, pătimea cele potrivnice celor ce mănâncă; că i se îngălbenia fața ei și-i scădea grosimea trupului. Deci, pururea, precum pomilor celor stufoși li se taie ramurile cele neroditoare, așa și aceea, odraslele cele mărăcinoase ale cugetului ei le curăța prin postire și prin rugăciune. Și dacă vreuna din acestea sporea întrucâtva, feluri de chinuri aducea asupra lor, prin tot felul de osteneli necăjind trupul.

Căci atunci când se lovea cu război de la vrăjmașul, întâi adică pe stăpânul său îl chema spre ajutor prin rugăciune, apoi aspră nevoiea asupra lui uneltea; și pâine adică de tărate mânca, și aceasta cu înfrânare și cu păzire, iar apă de multe ori nicidecum nu primea. Și către somn prin culcarea pe jos tare se lupta, și prin acestea biruia pe vrăjmașul. Și puțin slăbind doar din prea aspră nevoiea, aceasta o făcea spre a nu se slăbănogi de năprasna mădulelele trupului și în primejdie să cadă; și acesta este semn al biruinței; deoarece, armele căzând, ce nădejde mai este ostașului în război? Iar unii nemăsurați fără socoteală cu flămânzeala, și pe sineți dărăpănându-se [epuizându-se], rană întreagă asupra loruși și-au adus, și ca și cum ar fi fost întru ostășirea potrivnicului, așa pe eiși s-au stricat.

Iar aceasta nu făcea așa, ci pe toate cu socoteală le făcea, și cu vrăjmașul prin rugăciune și prin nevoiea foarte se lupta, iar de trup purta grijă doar spre alinarea

sufletului. Căci și cei ce umblă cu corăbiile, iarnă căzând asupra și vifor, deși petrec flămânzi, tot meșteșugul lor îl pun împotriva primejdiei celei dinaintea ochilor. Iar când scapă din furtună, atunci oareșice odihnă de osteneală primind, și de cealaltă izbăvire fac grijă. Însă nici atunci nu petrec cu totul fără de grijă, nici cu somn adânc se cuprind, având iscusință din cele trecute și grijă luând a celor viitoare; deși furtuna a încetat, marea nu s-a împuținată; și dacă ceea ce fusese trece, cea viitoare așteaptă; de aceea, se cuvine ca, pentru nestatornicia mării, neîncetat a lua aminte și a ne păzi pe noi înșine.

II.

A Sfântului Efrem

Frate, iubește pururea înfrânarea, ca să te folosești foarte. Iar de vei începe a fi nebăgător de seamă întru cea mai de pe urmă, în pierzare vei ajunge; și întâi adică darul lui Dumnezeu îl vei întoarce înapoi, apoi și față de cei ce te văd vei fi de râs; și a treia, nici rucodelia ta nu o vei avea îndeajuns către o risipă ca aceasta. Și vei avea de aici grijă de negustorii și de cele următoare acestora, adică minciuni, nedreptăți, călătorii dese și mită către cei mai mari, și toată viața îți va fi în grijă, și pomenirea lui Dumnezeu se va depărta de la tine. Și întru aceasta, desăvârșit te vei da în mâinile vrăjmașilor tăi, care te vor și trage în fundul iadului, și în veșnicul foc împreună cu dânșii te vor trimite, că multa mâncare și multa băutură întru cea de față dulceață vor rămâne, greață și slăbănogire dând gândului.

III.

A lui Antioh Pandectul

Tuturor este de nevoie a ține pânțele, iar mai vârtos celor ce voiesc a sluji lui Dumnezeu; ca pe slujba cea către Stăpânul, cu osârdie și cu umilință să o plinească, iar cel ce fără ținere mănâncă se aseamănă cu corabia cea încărcată peste măsură, care cu lesnire se scufundă de valuri, căci trupul de hrană are trebuință, nu de îngrășare: de puțină mâncare, nu de săturare, că unele adică și pe dânsul și pe suflet îl folosesc, minții adică, istețime și curățire, iar trupului, sănătate și bine dându-le, iar altele pe amândouă le vatămă, gândul adică îngroșându-l și întunecându-l, iar trupul, nu numai spre gâdilări pornindu-l și poște urâte, ci și boale cumplite și dese îi solesc. Pentru aceea, și sihaștrii cei ce trăiesc pururea cu puțină mâncare sunt mai pricepuți decât cei hrăniți cu multe desfătări, și mai curați, și mai sănătoși.

Deci să fugim, fraților, de săturare, ca nu cumva pe cel sădit înlăuntru foc al trupului mai mare asupra noastră să-l aprindem; că precum cel ce dă lemne focului, mai multă văpaie ridică, așa și cel ce dă trupului mulțime de bucate, pofta o crește și ridică; așijderea și scumpetea mâncărilor, pe gât în puțină vreme îl veselește, iar apoi hrănește viermele neadormit al neastâmpărării (cf. și Marcu 9: 44).

Călugărul îndrăcit cu pântecele nu este altceva decât birnic al pântecelui, și pomenirile sfinților în deșert le numără, iar cel înfrânat urmează vieții acestora; cel lacom cu pântecele întru nimic altceva nu se fălește fără numai în burta cea lată și largă, cămara cinstului și iubitului său gunoi. Așa, întristează pe Duhul Sfânt, Ce locuiește întru dânsul, și departe de sine Îl izgonește; că nesuferind putoarea, Se depărtează de la dânsul.

Că precum fumul gonește albinele, așa lacomul cu pântecele, darul Sfântului Duh. Și zice și Apostolul: *Trupul și sângele nu pot să moștenească Împărăția lui Dumnezeu* (I Cor. 15: 50). *Trup și sânge* numește patimile cele trupești, prin care mintea se târăște întru cugetul trupului, încă și trupul hrană este a

dracilor, că zice Proorocul: *Când se apropiau de mine cei ce-mi fac rău ca să-mi mănânce cărnurile mele...* (Ps: 26: 3)⁷⁷.

Deci cel ce prin înfrânare topește trupul, cu foamea omoară pe draci, și mai slabi către războiul cel către sineși îi face. Unul ca acesta pururea are mintea decât cele pământești adică mai înaltă, și către cer ridicată, și frumusețile cele dintru dânsul, întru Duhul Sfânt le închipuiește, și pe dinafară adică este posomorât și trist, iar dinlăuntru luminat tot și vesel. Că postitorul se aseamănă cu floarea finicului, care pe dinafară este posomorâtă, iar pe dinlăuntru este albicioasă și mult roditoare; așijderea și cel înfrânat: pe dinafară adică este posomorât, iar pe dinlăuntru luminat de Dumnezeu, și cu Dânsul cu îndrăzneală vorbește.

IV.

A Sfântului Isaia

Precum oaia cu lupul nu se adună spre nașterea de fii, așa nici sațiul cu durerea cea din inimă, spre nașterea bunătăților. Nimeni nu poate avea durere și mahnire

⁷⁷ Trupul (*lit.*: carnea) este hrana dracilor, dar, pentru ca să o capete, ei luptă pe nevoitor cu ispitele cămii (concupiscenta), căci din cămuri și pentru cămuri se lucrează patimile, ca unele ce sunt simbolul celor mai grosiere înclinații ale persoanei, cu deosebire curvia – ca una ce nu are ca scop decât plăcerea cămii, cea care într-un final poate distruge sufletul și trupul, care trup, cum s-a zis, se face hrană sau „materie primă” pentru draci. Prin fire, trupul nu se dorește după înclinații grosiere, căci are, structural, o alcătuire și o raționalitate Dumnezeiască, dar, făcându-se cu totul rob legilor oarbe ale cămii, el devine una cu carnea, adică devine individ, predându-se cu totul dracilor, căzând în ispitele acestora sau făcându-se lor hrană, iar pe de alta, prin aceea că nu mai dorește nimic din cele specifice trupului omenesc ca deosebit de animal[itate] și chemat către o viață superioară; cu alte cuvinte, aceasta e inconștienta, lipsa sensului. Din rațiuni stilistice, *ὁ ἀπὸ* s-a tradus în general de traducătorii de ieri și de azi prin „trup”, deși propriu-zis pentru *trup* există un alt termen - *σῶμα*. Dar chiar și în scrierile patristice, nu întotdeauna s-a făcut o deosebire clară între termeni, aceasta pentru că ei pot fi interschimbabili, folosiți pentru a scoate în evidență un aspect sau altul, înțelesul unuia putând foarte bine reieși și din celălalt, unul dintre ei fiind folosit cu înțelesul celuilalt. Antioh a folosit aici aproape peste tot numai *ὁ ἀπὸ*

după Dumnezeu dacă nu va iubi mai întâi pricinile acestora. Frica lui Dumnezeu și muștrarea primesc întristarea, iar înfrânarea și privegherea vorbesc cu durerea. Cărnurile tinereților, îngrășându-se cu felurite mâncări și iubirea de vin ca un porc gata de junghiat, așa cu aprinderea dulceților se junghie sufletul și cu fierbințeala poftei celei rele mintea se robește, neputând să se împotrivească dulceților trupului.

Iar mai vârtos împărtășirea vinului, tinerețile nici să nu miroasă, ca nu cumva îndoit pârjol aprinzându-se, cu lucrarea patimii celei dinlăuntru și cu cea din afară turnare a vinului printr-acestea dulceața trupului să se înfierbânte și dulceața cea duhovnicească a durerii umilinței dintru sine să o izgonească, și tulburare și împietrire în inimă să facă. Dar pentru pofta curățeniei și viețuirea duhovnicească tinerețile să nu primească nici sațiu de apă, că foarte ajută către lucrarea întregii înțelepciuni și lipsa apei.

V.

A Sfântului Isaac

Precum norul acoperă lumina soarelui și a lunii, așa și aburii pântecelui înțelepciunea lui Dumnezeu din suflet.

Precum văpaia focului în lemne uscate, așa și trupul, pânțelele fiind plin.

Precum materie lângă materie crește para focului, așa și felurimea bucatelor pe mișcarea pătimășă a trupului.

Întru trupul cel iubitor de dulceți nu locuiește cunoștința lui Dumnezeu; și cel ce și iubește trupul său nu va dobândi darul lui Dumnezeu.

Precum tatălui îi este milă de fiu, așa și Hristos cruță trupul cel ce rău pătimește pentru dânsul, și aproape este de acesta totdeauna, și îl apără, și nu-l lasă pe el de tot a cădea.

VI.

Din Pateric

1. Venit-a odinioară cineva în Schit având drac; și multă vreme petrecând, nu s-a tămăduit, Părinții nevoind să-l tămăduiască pe dânsul, pentru covârșirea smereniei; milostivindu-se unul din bătrâni, a însemnat [cu semnul crucii] pe cel ce pătimea, și omul s-a tămăduit îndată. Iar dacă a ieșit dracul, jeluindu-se, a zis bătrânului: „Iată, m-ai scos, acum vin asupra ta”. Zisu-i-a lui starețul: „Vino bucuros, bucuros sunt”. Și a intrat într-însul dracul (mi se pare că de la Dumnezeu a cerut bătrânul aceasta). Și ajungând starețul 12 ani având pe dracul și sfârâmându-l prin nevoia postnicioasă: că în fiecare zi mânca douăsprezece sâmburi de finic. Iar după aceasta a ieșit dintr-însul dracul, iar starețul, văzându-l ieșind dintr-însul, i-a zis lui: „Ce fugi? Mai așteaptă!”. Răspuns-a lui dracul: „Dumnezeu să te prăpădească, că de nu El singur, altul nu poate asupra ta”.

2. Zis-a Avva Ioan Colovul: „Dacă va voi împăratul să ia cetatea vrăjmașilor, întâi oprește apa și hrana, și așa vrăjmașii, de foame pierind, se supun lui. Așa și patimile trupului, dacă cu postire și cu foame va trăi omul, vrăjmașii, adică patimile și dracii, slăbesc din sufletul lui”.

3. Zis-a iarăși: „Cine este tare ca leul? Și pentru pânțelele său cade în cursă și toată puterea lui se smerește”.

4. Zis-a Avva Pimen. „De n-ar fi venit Navuzardan, mai marele bucătarilor, biserica lui Dumnezeu nu s-ar fi ars, adică de n-ar fi venit odihnierea lăcomiei pântecelui în suflet, mintea n-ar fi căzut în războiul vrăjmașilor”.

5. Zis-a iarăși: „Atunci când David s-a luptat cu leul, l-a apucat pe dânsul de gât și îndată l-a omorât. Deci și noi, de vom opri gâtul și pânțelele nostru, adică iubirea de dulceți și lăcomia pântecelui, biruim prin Dumnezeu pe nevăzutul leu”.

6. Zis-a tot acela: „Acestea trei nu le poți tăia cu totul: mâncarea și îmbrăcămintea și somnul, ci numai din parte poți a le tăia”.

7. Zis-a iarăși: „Sufletul cu nimic nu se smerește de nu-l vei micșora pe dânsul cu pâine, adică să-l strâmtorezi, hrănindu-l către singură trebuința”.

8. Povestit-a oarecine lui Avva Pimen despre un călugăr care nu bea vin; și a zis: „Vinul nu este nicidecum al călugărilor”.

9. Zis-a Avva Iperehie: „Postul este călugărului frâu asupra păcatului; iar cel ce-l leapădă pe dânsul se află ca un îndrăcit spre femei”.

VII.

A Sfântului Efrem

1. Leul vânează pentru pânțelele său, iar lacomul cu pânțelele se sfărâmă pentru îndulcirea pântecelui. Se ostenește lacomul cu pânțele și se sfărâmă a-și umple pânțelele său cu bucate, și, mâncând, se jeluiește din pricina mistuirii, iar înfrânării îi urmează sănătatea și trezvirea.

2. Călugărul năvălaș nu va fi nesăgetat. Iar cel ce rabdă în locul în care a fost chemat, mai vârtos va afla odihnă.

3. Zis-a Avva Daniil: „Pe cât trupul înflorește, pe atâta sufletul slăbește. Și pe cât trupul se subțiază, pe atâta sufletul înflorește”.

PRICINA A SAISPREZECEA

Cum au iubit Părinții postul și l-au săvârșit, și până unde se nevoiau întru acesta cu acrivie.

I.

Din Pateric

1. Povestea Avva Daniil despre Avva Arsenie și zicea: „Atâția ani a petrecut starețul cu noi, și numai un sac de grâu îi făceam noi spre trebuința a tot anul; iar noi, când mergem la dânsul, dintru acela mîncăm”.

2. Spunea iar: „Bătrânul se depărta de poame și numai o dată în an, toamna, de sineși zicea «aduceți-mi», și îi aduceam lui; și din toate aceste poame el numai o dată gusta, mulțumind lui Dumnezeu”. Vezi cum și pe dulceață o biruia cu depărtarea, și slava deșartă și mândria le-a surpat prin cea singură împărțășire.

3. Venit-a odată Avva Achila la Avva Isaia și l-a aflat pe dânsul mîncând; și puse-se acesta în străchinuță sare și apă, pe care a și ascuns-o dinapoia împletiturii, simțind că vine Avva Achila; că aceasta din economie o făcea, ca să nu smintească pe cel ce vine, precum și însuși lucrul mai pe urmă l-a arătat; căci în Schit nu era un obicei ca acesta. Deci Avva Achila, aflându-l pe el mîncând, nefiind nimic pus înaintea lui, l-a cercetat pe dânsul, zicând: „Spune-mi ce mîncai?”. Iar el a răspuns: „Iartă-mă, Avva, că am tăiat smicele pe zăduf și, cum am venit să mîncăm, am pus în gura mea pâine cu sare, și nu se pogora bucătura în pânțece, pentru că gătulejul meu s-a uscat de zăduf. Pentru aceea am fost și silit a pune apă în sare, ca așa să pot face trebuința mea; deci iartă-mă!”. Zis-a Avva Achila: „Veniți de vedeți pe Isaia, că mîncă zeamă în Schit; dacă voiești să mîncă zeamă, du-te în Egipt”.

4. Spunea Avva Veniamin: „După ce ne-am pogorât de la seceră în Schit, ne-au adus nouă din Alexandria aducere de roadă câte o cinzeacă [0,16 litri] de untdelemn în vase astupate cu ghips. Și la fiecare seceriș,

fiecare din frați aducea la biserică vasul său, adică rămășița [prisosul] de untdelemn; iar eu l-am adus pe al meu, pe care nu l-am destupat, iar cu acul găurindu-l, m-am împărțășit dintr-însul; și avea inima mea cum că mare lucru am făcut. Și aducându-se vasele, nu s-au aflat nicidecum schimbate, ci erau încuiate cu ghipsul, precum li s-a dat de la început, iar al meu era găurit, și, de ca și cum aș fi curvit, așa m-am rușinat”.

5. Spusu-ne-a nouă Avva Veniamin, preotul chiliilor: „Am mers în Schit la oarecare bătrân, la care mersesem și altădată; și vrînd noi să punem puțin untdelemn în fiertură ca să mîncăm împreună cu starețul, ne-a zis nouă acela: «Iată, acolo stă vasul acela mic de untdelemn, pe care mi l-ați adus cu trei ani în urmă, și, precum l-ați pus, așa petrece neatins, luați dintr-însul cât voiți». Iar noi, auzind, ne-am minunat de viețuirea bătrânului”.

6. Zis-a același: „Am mers la alt stareț și ne-a oprit ca să mîncăm, și ne-a pus nouă ulei de semințe de ridiche, și am zis lui: «Pune-ne nouă mai vîrtos puțin untdelemn». Iar el, auzind, și-a făcut cruce, zicând: «Alt ulei afară de acesta nu știu»”.

7. Se povestea despre Avva Dioscor: „Pâinea lui, de orz era, sau de linte, și în tot anul punea început unei vieți, zicând: «În anul acesta voiesc să nu mă întîlnesc cu nimeni, sau să nu grăiesc nicidecum, sau să nu mîncăm fiertură, sau poamă, sau verdețuri». Și întru toată lucrarea pustniciei, așa făcea în fiecare an. Și sfîrșind lucrarea unui an, o începea pe a celuilalt, și așa, către toate a dobîndit nepătimirea, și, întru acelea prin care se vedea pe sineși micșorat, pe toate le-a biruit”.

8. A mers oarecare din frați la Avva Isaia; iar el i-a spălat picioarele lui, apoi i-a pus o mîna de linte, și cum s-a înfierbîntat, o a dat în lături. Iar fratele i-a zis lui: „Încă n-a fiert, Avva!”. Răspuns-a acela: „Nu-ți ajunge

că ai văzut lumina de Paști?. Și aceasta e mare mângâiere”.

9. Zicea Avva Ioan Colovul că, mâncând Părinții Schitului pâine și sare, nici întru aceasta nu se nevoiau pe eiși, adică nici de aceasta nu se săturau peste măsură, și, pentru aceasta, puternici erau spre lucrul lui Dumnezeu.

10. Povestit-a Avva Casian că a mers Avva Ioan, care era egumen al unei Obști mari, la Avva Paisie, care petrecea întru adâncă pustie de patruzeci de ani; și avea către dânsul multă dragoste și îndrăzneală, și a zis starețului: „Ce ai îndreptat atâta vreme depărtându-te și de nici un om supărându-te?”. Iar el a răspuns: „De când m-am călugărit, niciodată nu m-a văzut soarele mâncând”. Zis-a și Avva Ioan: „Nici pe mine mâniindu-mă”.

11. Un bătrân ședea în obștea lui Teodosie, începătorul de obște, care de treizeci de ani acest canon păzea în săptămână: din pâine și apă se împărțășea doar o dată, și lucra neîncetat, iar din biserică nu ieșea niciodată.

12. Se spunea despre Avva Macarie că dacă ar fi aflat vreodată vreme să mănânce împreună cu frații, de se va afla vin, pentru frați bea, și pentru un pahar de vin, o zi nu bea apă. Iar frații, pentru odihnă îi dădeau lui, iar starețul cu bucurie lua, ca pe sineși să se chinuiască. Dar ucenicul lui, știind lucrul, zicea fraților: „Pentru Domnul, nu-i dați lui; iar dacă nu, se va chinui pe sineși în chilie”. Și aflând frații ce făcea starețul, nu-i mai dădeau lui vin.

13. Se spunea despre Avva Marcu Sihastrul: „De șaiszeci și trei de ani o lucrare ca aceasta avea: săptămânile postea, încât oarecari ziceau că este afară de fire. Și lucra ziua și noaptea, și dădea săracilor din cele câștigate din lucrul lui, și niciodată nu lua ceva de la cineva. Iar către cei ce îi dădeau lui zicea: «Nu am trebuință a lua, că rucodelia mea mă hrănește pe mine și pe cei ce vin la mine pentru Dumnezeu»”.

14. Povestit-a un ucenic despre Starețul său: „În toți cei douăzeci de ani nu s-a culcat pe coaste, ci în scaunul în care lucra, acolo șezând, dormea. Și întru toți acești

ani, mânca o dată la două, sau patru, sau cinci zile. Iar când mânca, avea o mână întinsă la rugăciune, iar cu cealaltă mânca. Și întrebându-l ei pe dânsul: «Pentru ce faci aceasta?», răspuns-a starețul: «Judecata lui Dumnezeu o pun înaintea ochilor mei, și nu pot suferi». Iar odată, ieșind starețul și aflându-mă în curte dormind, a stătut deasupra mea și a plâns și, mângâindu-se, zicea: «Unde oare este gândul acestuia că doarme așa, fără de grijă?»”

15. Alt stareț ședea în pustie departe, iar un frate, mergând la dânsul, a aflat pe bătrânul bolnav. Și l-a spălat pe el, și din trebuințele cele ce le adusesese a făcut puțină fiertură, și i-a adus lui să mănânce. Iar bătrânul i-a zis lui: „Adevărat, frate, am uitat că oamenii au o odihnă ca aceasta”. Și i-a adus lui și un pahar de vin și, văzându-l, a plâns, zicând: „Nu m-aș fi așteptat să beau vin până la moarte”.

16. Spunea un frate: „Am văzut pe un bătrân șezând într-un munte înalt, neluând nimic de la nimeni, ci, având puțină apă, își adăpa verdeța sa, și așa se ocărmuia de cincizeci de ani, niciodată ieșind din îngăditura cea dinainte. Și s-a făcut vestit pentru tămăduirile ce le făcea celor ce veneau la dânsul, și așa a adormit în pace, lăsând în loc cinci ucenici”.

17. Zis-a un stareț: „Am văzut bătrâni în pustia aceasta, șaptezeci de ani împlinind, și nimic altceva mâncând decât numai buruieni și finice [curmale]”.

18. Se spunea despre un stareț mare ce ședea în lavra lui Avva Petru că cincizeci de ani a făcut șezând în peștera sa, și nici vin nu a băut, nici pâine nu a mâncat, fără de cât tărățe, și se împărțășea de trei ori în săptămână.

PRICINA A SAPTESPREZECEA

*Felurite fapte de la Părinți Sfinți, deșteptând neputința noastră spre răbdare,
și cu covârșire învățându-ne pe noi smerenia.*

I.

A lui Paladie

1. Marele Macarie Alexandrinul, nu o singură nevoie, ci fel de fel întrebuință; căci dacă auzea de vreun fel de nevoie, făcând de cineva din cei nevoitori, se sârguia nu numai a-l împlini, ci și a-l covârși pe acesta. Și auzind de la oarecine că taveniosii în tot Postul cel Mare mănâncă netrecând mâncarea prin foc, a hotărât întru sine ca șapte ani să se lepede de trebuința focului, și mânca verdețuri crude, și dacă se afla ceva din legume muiate, mânca și din acelea.

2. Apoi a auzit de la altul că un bătrân mănâncă o litră de pâine; și ducându-l pe care o avea, a pus-o într-un borcan, hotărând să mănânce în fiecare zi atâta cât putea scoate mâna. Și ne povestea nouă după aceasta cu glumă: „Că, cuprinzând adică mai multe frânturi, nu eram lăsat să le scot pe toate, din pricina îngustimii borcanului, căci un vameș nu mă lăsa”.

3. Și în alți trei ani, această înfrânare a îndreptat, patru sau cinci uncii⁷⁸ de pâine mâncând, și după măsura acestora bând și apă.

4. Hotărât-a acest diamant (nebiruit) să biruiască și somnul, și, precum povestea pe urmă, n-a intrat sub acoperământ vreme de douăzeci de zile și nopți, ci a petrecut sub cer senin, pârjolit de arșița zilei, și de răceala nopții înghețând, ca să biruiască somnul. Și zicea: „Dacă n-aș fi intrat degrab sub acoperământ și nu m-aș fi împărțit de somn, întru hulire aș fi venit, căci mi se uscaseră creierii. Deci, cât despre mine, zice, somnul

l-am biruit, iar cât despre fire, ce are trebuință de somn, acesteia m-am supus, dând loc nevoii firii”.

5. Sfântul acesta, șezând într-o zi în chilie, a fost împuns în picior de un țânțar; iar el, după ce acesta se săturase de sânge, l-a zdrobit cu mâna, apoi, căindu-se – ca cel ce și-a izbândit [s-a răzbunat] și pe cel ce l-a împuns l-a omorât –, s-a pus pe sine sub o pedeapsă ca aceasta: ducându-se în lunca Schitului, care este în pustie, unde sunt țânțarii, care sunt ca viespile de mari și care cu ciocul [acul] lor pot străpunge și pieile porcilor sălbatici. Deci șezând acolo șase luni, atât de mult a fost mâncat de ei, încât a scos bube peste tot trupul. Iar întorcându-se, nici n-a mai fost cunoscut de cei ce-l știau cine este din vedere, ci cunoșteau numai din glas că este Marele Macarie. Iar unii, văzându-l pe dânsul, și neștiind ceea ce se făcuse, gândeau că s-a leproșat; iată deci ce fel de răbdare a arătat nevoitorul lui Hristos.

6. Acesta, auzind despre Taveniosii că au mare viețuire, schimbându-și hainele și îmbrăcându-se în port mirenesc, ducându-se în Tebaida cale de cincisprezece zile, a ajuns la mănăstirea Taveniosilor, și cerea ca să se vestească pentru dânsul arhimandritului Pahomie, dar acestuia, deși era prooroc, din Dumnezeiască iconomie nu i s-a făcut atunci cunoscut de la Duhul cele despre Macarie. Și chemat fiind înăuntru și cu Pahomie întâlnindu-se, a zis: „Rogu-mă ție, Doamne, primește-mă în mănăstirea ta ca să mă fac monah”. Zis-a Marele Pahomie: „Iată, la bătrânețe ai ajuns, cum poți să te nevoiești? Că aici sunt frați ce din tinerețe se nevoiești și cu ostenelele împreună au crescut, care și suferă truda, iar tu, într-o vârstă ca aceasta, nu vei putea suferi ostenelele postniciei și grijile; iar întunecându-te la minte, te vei întoarce iarăși în lume, și pe noi de rău ne vei grăi, iar pe tine te vei vătăma”.

⁷⁸ O notă marginală zice așa: „Uncia este cincizeci de dramuri (dramul este o veche măsură de greutate egală cu 3,18-3,23 grame)”. Astăzi se socotește că o uncie cântărea (în special în Antichitate) între 28 și 35 de grame.

Iar Pahomie nu l-a primit, ci l-a întors înapoi; iar el a așteptat lângă poartă flămând șapte zile, și înștiințându-se Pahomie de aceasta, l-a chemat iarăși înlăuntru și i-a zis ca și mai-nainte; iar el a răspuns: „Primește-mă, Avva, și de nu voi posti ca frații, și nu voi lucra ceea ce lucrează, atunci poruncește să fiu lepădat din mănăstire”. Și l-a primit pe dânsul și l-a ridicat cu cei din mănăstire (adunarea de frați ai mănăstirii aceleia numără o mie patru sute de bărbați până astăzi). Apoi, trecând puținică vreme, a sosit Postul Mare.

Și a văzut bătrânul pe frați feluri de petreceri alegându-și: pe unul mâncând seara, precum este obiceiul, iar pe altul după două zile, iar altul după cinci, pe altul stând toată noaptea (la rugăciune), iar ziua la ruco-delie, și pe altul altfel de nevoiță izvodind, precum îl îndemna pe fiecare osârdia și puterea. Iar el, udând smicele de finic, a stătut într-un unghi [colț] și, până n-a trecut Postul și Paștele a venit, pâine n-a mâncat, nici apă, nici genunchii nu i-a plecat, nici nu s-a întins, nici altceva n-a gustat, fără numai puține foi de varză crude. Dar aceasta, mi se pare mie, doar ca să se arate că mănâncă numai. Iar ca să nu cadă într-un slavă, nimănui n-a grăit nici un cuvânt, ci stătea tăcând, și de sine lua aminte: cu inima neîncetat vorbind cu Dumnezeu și rugându-se, iar cu mâinile împletind smicele.

Văzând frații covârșitoarea lui răbdare, venind la Pahomie, au zis: „De unde ai nouă, Avva, pe acest fără de trup, spre a noastră osândire? Sau scoate-l pe acesta de aici, sau să știi că noi toți ne despărțim astăzi de tine”. Iar Marele Pahomie, înștiințându-se de cele despre bărbatul acesta și de nevoița lui cea mai presus de om, s-a rugat lui Dumnezeu să-i descopere cine este acesta care a arătat o răbdare ca aceasta. Și i-a descoperit lui că acesta este Macarie Monahul.

Atunci, venind Pahomie la dânsul, l-a apucat de mână și l-a dus în casa de rugăciune și, sărutându-l pe dânsul, a zis: „Vino, călugăre, nu ești tu Macarie? Pentru ce ai ascuns de mine numele tău? Că de mulți ani voiam să te văd, auzind cele despre tine. Mulțumescu-ți că i-ai pălmuit [muștrat] pe

copiii mei ca să nu cugete înalt despre nevoița lor. Rogu-te dar, de aici înainte, du-te la locul tău, că ne-ai folosit îndeajuns, și te roagă pentru noi”. Atunci, poftit fiind de dânsul și de frați, s-a dus și a venit în chilia sa.

7. Povestit-a mie acest om ceresc: „Odată, zice, am voit cinci zile mintea de la Dumnezeu nerăspândită a o face, și nimic materialnic a cugeta, ci la Acela singur a lua aminte, și la vedeniile cele mai presus de lume a mă uita. Deci aceasta hotărând-o într-un sinemi, am încuiat chilia și curtea pe dinafară, ca nu cumva să dau răspuns vreunui ce va veni. Și am stătut începând de luni, poruncind minții mele și zicând ei: «Vezi, nu te pogorî din ceruri, ai acolo îngeri, arhangheli, pe puterile cele de sus, pe heruvimi, pe serafimi, pe Dumnezeu, Făcătorul a toate. Petrece acolo și nu te pogorî mai jos de cer. Nu cădea în gânduri materialnice». Deci, petrecând într-un aceste două zile, zice, așa de tare am întărâtat pe dracul, încât s-a făcut văpaie de foc și pe toate cele din chilia mea le-a ars, și chiar rogojina pe care stăteam s-a aprins. Iar eu, socotind că și pe sine mă voi arde, și temându-mă, a treia zi m-am depărțat de acea vedenie mai presus de lume, pogorându-mă către privirea lumii acesteia: și am luat asupra-mi gânduri materialnice, ca să nu mi se socotească lucrul într-un mândrie”.

II.

A aceluiași

Este în Egipt un munte ce duce spre Schit, care se numește Ferti; într-un acesta șed nevoindu-se ca la cinci sute de bărbați, între care era și un oarecare bărbat, Pavel cu numele, monah prea bun, care în vremea pustniciei sale această viață a avut: nu s-a atins niciodată de lucru, nici de vânzarea a ceva, și n-a luat ceva de la cineva, afară de ce era să mănânce într-ună zi, ci lucrul lui era totdeauna neîncetată rugăciune. Acesta avea rânduite a face în fiecare zi trei sute de rugăciuni. Aducând niște pietricele și în sânul

său băgându-le, cu dânselle număra rugăciunile, lepădând câte una la fiecare rugăciune.

Și mergând odată acesta la Marele Macarie ce se zicea "cetățeanul Alexandriei", i-a zis lui: „Avva Macarie, foarte sunt necăjit”. Și l-a silit robul lui Dumnezeu Macarie să-i spună pricina pentru care este scârbit. Iar el i-a zis lui: „Într-un sat locuiește o fecioară ce se nevoiește de treizeci de ani, iar afară de sâmbătă și duminică nu mănâncă în toată vremea, ci după cinci zile, și în fiecare zi face șapte sute de rugăciuni. De aceasta înștiințându-mă, m-am deznădăjduit: că eu, bărbat fiind, zidit cu vârtutea trupului mai presus decât aceea, nu pot face mai mult de trei sute de rugăciuni”. I-a zis lui Sfântul Macarie: „Eu de acum am șazeci de ani de când fac rânduială de o sută de rugăciuni, iar cele pentru hrană le lucrez cu mâinile, și fraților, datoria vorbirii o dau, și nu mă judecă conștiința cum că m-am lenevit vreodată, iar tu, dacă trei sute de rugăciuni făcând, te judeci de conștiință, arătat ești că nu curat te rogi, și, putând mai multe a te ruga, nu te rogi”.

III.

A aceluiași

Oarecare Dorotei, sihastrul teban, locuia la cinci șemne de cetatea Alexandriei, întru cele ce se numeau "pustnicești", căruia m-am dat de Sfântul Isidor preotul și primitorul de străini al Bisericii Alexandrinilor. Că la acesta am venit dintru-nceput, tânăr fiind, rugându-mă a mă învăța la viața călugărească. Iar el, scoțându-mă din cetate, m-a dus la sihastrul Dorotei și, dându-mă lui, l-a poftit să mă învețe cele călugărești. Iar bătrânul trăia cu viață foarte aspră, toată ziua adică, și întru însuși zăduful amiezii, în pustia de lângă mare el aduna pietre, și pe acelea zidindu-le și chilii făcând, le lăsa celor ce nu-și puteau zidi chilii din pricina slăbiciunii. Iar eu am zis odată către dânsul: „Ce faci, părinte, întru atâta bătrânețe ucigându-ți trupul tău întru cumplitul zăduf?”. Răspuns-a bătrânul: „Acesta mă ucide pe mine, și eu îl ucid pe dânsul”.

Și mânca în fiecare zi șase uncii de pâine. Iar câteodată și verdețuri simple și un pahar cu apă. Martor este Dumnezeu că nu l-am văzut vreodată pe acesta întinzând picioarele, nici dormind cu dinadinsul pe rogojină ori pe pat, ci toată noaptea șezând, împletea împletitură din smicele de finic, cu pricina hranei. Iar eu, gândind că poate pentru mine arată o nevoieță ca aceasta, m-am înștiințat de la cei ce-l știau pe el mai bine dintru început – cei ce au fost ucenici ai lui, și care mai apoi se nevoiau de sineși – cum că o petrecere ca aceasta a avut: nu dormea niciodată într-adins, fără de numai atunci când lucra, sau mânca, închidea ochii puțin oarece fiind tras de somn, încât de multe ori îi cădea bucățica din gură în vremea mâncării de covârșirea dormitatului.

Într-o zi, silindu-l eu pe dânsul a se da puțin pe rogojină și rugându-l fierbinte, acela, întristându-se, a zis: „De vei pleca pe îngeri să doarmă vreodată, vei pleca întru aceasta și pe sânguitor”. Iar odată, în ceasul al nouălea trimis fiind de dânsul ca să aduc apă din puț cu pricina împărtășirii de ea, am văzut jos în puț o aspidă. Și, înspăimântându-mă, de-a fuga m-am întors, iar el, frumos zâmbind, mult se uita la mine și, clătinând încetșor cu capul, a zis: „De se va părea diavolului a băga în fiecare puț aspide, sau șerpi, sau broaște țestoase sau alte fiare veninoase, tu vei petrece niciodată bând?”. Și ieșind el, și la puț mergând, singur cu mâinile sale a umplut ciutura și, crucea însemnând-o peste apă, întâi însuși a sorbit, și a zis către mine: „Unde crucea sosește, acolo nimic nu poate răutatea satanei”.

IV.

Din Pateric

1. Povestit-a Avva Daniil despre Avva Arsenie că odată a chemat pe Părinții mei, pe Avva Alexandru și pe Zoil, și, smerindu-se pe sineși, a zis lor: „De vreme ce mă luptă dracii, și nu știu dacă mă vor fura în somn, osteniți-vă cu mine în noaptea aceasta și mă păziți de voi dormita la priveghere”

Și a șezut de cu seară unul de-a dreapta lui și unul de-a stânga, tăcând, și au povestit: „Noi adică am dormit și ne-am trezit, iar pe dânsul nu l-am simțit nicidecum dormitând, fără numai spre ziuă, când l-am văzut pe dânsul trei răsufări suflând, și, de îndată ce s-a deșteptat, a zis: «Așa-i că am dormitat?» Iar noi, răspunzând, am zis: «Nu știm»”.

2. Povestit-a același despre Avva Arsenie că toată noaptea o săvârșea de-a pururea priveghind, iar când ajungea spre ziuă, adormea pentru fire. Șezând, zicea somnului: „Vino, robule rău”. Și-l răpea puțințel, și îndată se scula.

3. Zicea Avva Arsenie: „Ajunge călugărului să doarmă un ceas de va fi nevoitor”.

4. Zis-a Avva Visarion: „Patruzeci de zile și nopți am petrecut, în mijlocul spinilor stând și nedormind, ca să biruiesc somnul”.

5. Iarăși a spus acesta: „Patruzeci de ani nu m-am pus pe coaste, ci șezând sau stând dormeam”. Acest bătrân, ca una din cele zburătoare în aer, fără de tulburare și fără de grijă și-a săvârșit toată vremea sa: neagonisind nimic pe pământ, nici ceva prea mic, nici carte, nici haină, afară de una, și aceea ruptă, și nici sub acoperământ nu intra vreodată, ci în pustii și în locuri nelocuite sub cerul senin totdeauna răbdând, și cu frigul și cu căldura luptându-se, mai presus de nevoile trupului s-a făcut. Iar dacă vreodată venea la vreun loc locuit, mergea la vreo mănăstire, în afara porții șezând și plângând, de parcă ar fi scăpat dintr-o înecare de corabie. Și dacă era întrebat pentru ce plânge, zicea așa: „Pentru cele ce le-am pierdut, adică bogăția și slava cea dinainte și neamul cel bun, dintru care ticăloșește am căzut”. Iar dacă era chemat să intre în mănăstire ca de hrană să se împărtășească, cu dânsii nu se pleca. Dându-i lui pâine, îi ziceau: „Primește aceasta, și pe cele ce le-ai pierdut, puternic este Dumnezeu ca iarăși să ți le dea”. Iar el, pâinea primind-o, ofta tare și zicea: „Nu știu de voi afla cele ce le-am pierdut, însă de căutat, pe cât voi putea, nu voi înceta”. Și așa făcând, și-a săvârșit călătoria sa.

PRICINA A OPTSPREZECEA

Cum se cuvine a purta grijă de trup și ce sunt nevoița cea cu socoteală și înfrânarea.

I.

Din viața Sfântului Antonie

Marele Antonie, atunci când voia să mănânce sau să doarmă sau alte nevoi ale trupului să plinească, se rușina, socotind partea cea gânditoare a sufletului. Și de multe ori, împreună cu mulți călugări vrând să mănânce, aducându-și aminte de hrana duhovnicească, se lepăda și pleca departe de la dânșii, socotind că se va rușina de l-ar vedea alții mâncând.

Mânca însă deosebi pentru nevoia trupului, iar de multe ori și cu frații, sfiindu-se de aceasta, dar îndrăznind către cuvinte de folos, și zicea: „Trebuie ca toată îndeletnicirea să fie pentru suflet mai vârtos decât pentru trup, și a lăsa puțină vreme trupului pentru nevoile lui, iar toată cealaltă vreme a o îndeletnici pentru suflet și folosul acestuia a-l căuta, ca să nu se tragă acesta de dulcele trupului. Că aceasta este cea zisă de Mântuitorul: *Nu vă îngrijiți cu sufletul, ce veți mânca sau ce veți bea, și nu vă răspândiți (cu mintea), că pe acestea le caută toate limbile lumii, că știe Tatăl vostru că aveți trebuință de acestea toate. Însă căutați Împărăția Lui, și acestea toate se vor adăuga vouă* (Luca 12: 29-31).

2. Zicea Marele Eftimie cum că prea-bună este înfrânarea care nu ajunge până la săturare, adică, încă mai trebuindu-ne nouă hrană, să ne sculăm [de la masă], de care trebuie a ne împărtași mai puțin decât este [de obicei] trebuința.

II.

Din viața Sfintei Singlitichia

Zicea Fericita Singlitichia că nu toată nevoița este lămurită; căci este nevoiță întinsă și de la vrăjmașul, dar și ucenicii fac aceasta. Deci cum vom deosebi nevoița

cea Dumnezeiască și împărătească de cea tirânească și diavolească? Arătat este că din măsurare. Deci în toată vremea ta, un canon al postului să-ți fie ție: nu posti patru sau cinci zile într-o vreme, iar în cealaltă, întru mulțimea mâncărilor să oprești puterea lui; că în tot locul, nemăsurarea este făcătoare de stricăciune. Nu cheltui deodată toate armele tale, ca nu cumva, aflându-te lipsit în război, să te faci lesne rob. Armele noastre sunt trupul, iar sufletul este ostașul; și de amândoi poartă de grijă către cele trebuincioase.

Tânăr fiind și sănătos, postește, că vor veni bătrânețile cele cu slăbiciune. Învistierează merinde atâta cât mai poți, ca, slab fiind, să le afli. Postește cu socoteală și cu de-amănuntul, vezi să nu se vâre vrăjmașul întru negustoria postului tău, ci fii zaraf iscusit, după glasul Domnului, și împărătească închipuire⁷⁹ cu de-amănuntul cunoaște-o. Că sunt și închipuiri viclene care fură aurul, ce pare că e tot aceeași, dar se deosebește în însușiri. Deci aurul este postul, înfrânarea și milostenia. Dar și elinii pun înainte tiraniceasca lui icoană, încă și ereticii printr-acestea se laudă. Iar tu vezi pe aceștia și fugi de ei ca de niște chipuri viclene și ia aminte vârtos, ca să nu te păgubești cu lucrurile lor și așa să cazi fără iscusință.

III.

Din Pateric

1. Întrebat-a Avva Iosif pe Avva Pimen: „Cum trebuie a posti?”

Și i-a răspuns lui: „Eu voiesc ca monahul să mănânce în fiecare zi, câte puțin mâncând, ca să nu se sature”.

⁷⁹ Întipărire, imprimare; vorbește de chipul împărătesc al lui Dumnezeu din om.

Iar Avva Iosif i-a zis: „Când erai mai tânăr, nu posteai la două zile?”

Iar bătrânul a zis: „Adevărat, și trei, și patru. Toate acestea le-au cercat Părinții ca niște puternici, și au aflat că mai bine este a mânca în fiecare zi, dar puțin; și deci această cale împărătească ne-a dat nouă, căci este ușoară și folositoare”.

2. Zis-a iarăși acesta: „Cele peste măsură, toate de la draci sunt”.

3. Era un oarecare vânător prin pustie, vânând fiare sălbatice, și a văzut pe Avva Antonie făcând haz cu frații; și vrând bătrânul a-l adevăra pe dânsul cum că câteodată trebuie să se pogoare fraților, i-a zis lui: „Pune săgeată în arcul tău și-l întinde”. Iar el a făcut așa și l-a întins. Și iarăși a zis: „Mai întinde”. Și a întins. Și iarăși a zis: „Mai întinde”. Și i-a răspuns vânătorul: „Dacă peste măsură voi întinde, se frânge arcul”. Zisu-i-a lui bătrânul: „Așa și cu lucrul lui Dumnezeu: dacă ne vom întinde asupra fraților mai presus de măsură, degrab se vor vătăma. Deci se cuvine, vremea chemând, să ne pogorâm fraților”.

4. Mers-a Avva Isaac la Avva Pimen; și, văzându-l pe dânsul turnând puținică apă pe picioarele sale, și ca cel ce avea îndrăznire către dânsul, i-a zis lui: „Cum unii au uneltit necruțarea, aspru purtând-se cu trupurile lor?”

Și a zis Avva Pimen. „Noi nu ne-am făgăduit a fi omorători de trup, ci omorători de patimi”.

5. Un frate a întrebat pe Avva Sarmata, zicând: „Avva, îmi zic mie gândurile: «Nu lucra, ci mănâncă, bea, dormi»”.

Răspuns-a lui bătrânul: „Când flămânzești, mănâncă; când însetezi, bea; când dormitezi, dormi”.

Și s-a dus fratele. Iar după întâmplare, a venit alt stareț la acel frate, și el i-a vestit starețului cele ce i-a zis lui Avva Sarmata, și i-a zis lui bătrânul: „Aceasta este ceea ce ți-a zis ție Avva Sarmata: «Când vei flămânzi tare și când vei înseta până să nu mai poți, atunci mănâncă și bea. Iar când vei priveghia foarte mult și vei dormita, dormi. Iar afară de silnică trebuință, nimic din acestea să nu faci»”.

6. Zis-a un bătrân: „Se află om care mănâncă mult, și încă este flămând, și este altul care mănâncă puțin, și se satură; iar cel ce mănâncă mult și încă nu se satură va avea (lua) mai multă plată decât cel ce mănâncă puțin și se satură”.

7. Zis-a iarăși: „De este trupul tău neputincios, după dânsul fă și tu trebuința ta, ca nu cumva să cazi la boală și să cauți apoi bucate și să îngreuezi pe cel ce-ți slujește ție”.

8. Povestitu-s-a despre Avva Netra, ucenicul lui Avva Siluan, că ședea în chilia lui în Muntele Sinai și cu bună măsură se ocărmuia pe sineși la trebuința trupului. Iar când s-a făcut episcop în Faran, multă petrecere aspră arăta. Și i-a zis ucenicul lui: „Părinte, când erai în pustie, nu te sporeai așa”. Și a răspuns bătrânul: „Acolo era pustie, și liniște, și sărăcie, și voiam a chivernisi trupul, ca să nu slăbesc și să caut cele ce nu aveam. Iar aici lume este, și pricini sunt, și dacă mă voi bolnăvi aici, este cine să mă sprijinească, ca să nu pierd pe monah [Schima monahală]”.

9. La Avva Meghetie al doilea, ce locuia în Muntele Sinai, a mers oarecare stareț și a întrebat pe dânsul, zicând: „Cum petreci, frate, în pustia aceasta?”. Iar el a zis: „Postesc câte două zile, și mănânc câte o pâine”. Iar bătrânul i-a zis: „De vei voi să mă ascuți pe mine, mănâncă în fiecare zi câte o jumătate de pâine”. Și făcând așa, a aflat odihnă.

10. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Cum se cuvine a săvârși măsura postului?”. Și a zis starețul: „Nimic peste cea poruncită; căci mulți, voind mai presus de puterea lor să postească, mai pe urmă, nici puțin nu au putut săvârși”.

IV.

A lui Antioh Pantectul

Postul este nu numai a mânca târziu, ci și puțin a mânca; iar nevoință nu înseamnă a mânca peste două sau trei zile, ci a nu mânca multe feluri. Că nevoința este masa scurtată într-un fel de mâncare, iar postul cel

fără de socoteală este cel ce pe vremea cea hotărâtă mesei o aşteaptă, iar în ceasul mâncării, fără de frâu pornindu-se către masă, împreună cu trupul şi pe minte întru dulceaţa celor înainte puse o leagă.

V.

A lui Isaia Pustnicul

Liniştindu-te în chilia ta, rânduieşte-te pe sineţi întru mâncare, dând trupului tău trebuinţa, ca să te poarte a-ţi face slujirile tale şi ca să nu voieşti a merge afară. Iar de-ţi vor vâri ţie dracii nevoiţă peste puterea ta, să nu-i ascuţi pe dânşii, că-l înfierbântează pe om întru tot lucrul pe care nu-l poate, până când va cădea în mâinile lor şi se bucură de dânsul.

Deci tu dă trebuinţa trupului tău, încât să te scoli atunci când încă mai voieşti a mânca; şi nimic nu mânca întru dulceaţa şi în pofta gustului - fie bun, fie rău. De se va face nevoie de vin, primeşte până la trei pahare⁸⁰. Şi nu dezlega porunca pentru prieteşug. Nu fi lacom cu pântecele la bucate ca să nu se înnoiască întru tine greşele tale cele mai dinainte. Să nu iubeşti vin întru beţie, ca să nu te lipseşti de veselie lui Dumnezeu. Nevoia cea sufletească este a urî răspândirea, iar a trupului este sărăcia. Căderea sufletului este a iubi răspândirea, iar îndreptarea lui este liniştea cea întru cunoştinţă. Deci, de voieşti, frate, a da pocăinţă lui Dumnezeu, păzeşte-te pe sineţi de multa băutură de vin. Că aceasta înnoieşte toate patimile şi izgoneşte frica lui Dumnezeu din suflet.

VI.

A lui Avva Marcu

Se cuvine ca cei ce se nevoiesc, după ce încep, să şi săvârşească, şi cei tineri, şi cei mai bătrâni, sănătos având trupul, să nu se

teamă de necaz, ci cu toată osârdia să primească pe preafolositorul şi temeinicul post. Cu cumpăna a mânca pâinea, şi cu măsura apa a o bea, din vreme în vreme; atâta cât ne aflăm flămânzind şi însetoşând, de la cină să ne depărtăm, şi de la slujirea cea de nevoie către Dumnezeu să nu fim opriţi de dulceaţa mâncării. Dacă, mâncând, vom voi să ne săturăm, degrab trândăvind-ne, spre altă poftire ne vom abate; şi dacă dintr-însa împărtăşindu-ne ne vom sătura, şi pe aceasta asemenea iarăşi ca şi pe cea dintâi, dispreţuind-o, o vom părăsi, căci nu este cu putinţă, să ne săturăm, dacă vom petrece întru poftirile pe care ni le izvodim spre mângâiere.

Ce este mai dulce şi mai scump între bucate decât mana? Şi după ce aceasta mâncând-o, s-a săturat Israil, când nu avea ceva mai bun a pofti, bucatele cele mai proaste a poftit: usturoi şi ceapă (cf. Num. 11: 5); aşa încât putem socoti că înlăuntrul saţiului este sădită poftirea altui lucru. Deci, dacă când ne săturăm de pâine poftim altele, pe aceasta mâncând-o să nu ne săturăm, ca de aceasta, flămânzi fiind, totdeauna să poftim a ne sătura, şi aşa de vătămarea cea din poftire să scăpăm, şi dreptatea cea din înfrânare să o câştigăm.

Dar poate că va zice cineva din cei ce se află mai cu lenevire către post: „Au doară păcat este a se împărtăşi omul din hrană?”. Noi nu sfătuim aceasta de ca şi cum ar fi păcat de care să ne păzim, ci pentru că dintru aceasta urmează păcatul. Şi Israil n-a păcătuit poftind, ci prin poftire - căci prin poftire asupra lui Dumnezeu grăind, a păgânătăţit; că au zis: *Au doară va putea Dumnezeu să gătească masă în pustie?* (Ps. 77: 22). Şi după ce s-a gătit lor, atunci s-a aprins mânia lui Dumnezeu întru dânşii, şi a împiedicat pe cei puternici ai lor, ca nu trăind altă mâncare să poftească, şi cuvinte asupra Celui Înalt să grăiască şi să se stingă cei rămaşi ai lor. Mare lucru este a-l stăpâni pe neruşinatul pântec, că le este dumnezeu celor biruiţi de dânsul; iar cel ce îl îngăduie pe dânsul nu este cu putinţă să fie nevinovat.

Şi nu numai al saţiului este lucrul cel primejduit, ci şi al postirii: căci când trecem noi mai multe zile, de nimic împărtăşindu-ne,

⁸⁰ Paharele de atunci nu erau atât de mari precum cele de acum.

trândăvirea încăpere luând, se va ridica asupra-ne și ne va lupta pe noi. Și privegherea noastră cea din noapte în somn o preface, iar rugăciunea zilei, în gânduri trupesti, că din somn nu folosim nimic, iar din trupestile gânduri mai vârtos ne vătămăm prea mult. Iar dacă începem, nevoindu-ne noi, chipurile, mai presus decât alții, și mare a cugeta și pe cei mai mici a-i defăima, este lucru mai cumplit decât toată greșeala. Că, precum un plugar, dacă, cu multe cheltuieli pe a sa țarină lucrând-o, nesemănată o va lăsa, spre pagubă s-a ostenit, așa și noi, dacă trupul nostru cu multă luare aminte îl vom robi, dar pe cuvântul rugăciunii nu-l vom semăna, mai vârtos împotriva noastră ne-am silit.

Dar poate că va zice cineva: „Care este trebuința postului, întru rugăciune sau întru dreptate?”. Multă, în tot felul. Că precum cineva din lucrătorii de pământ, dacă în țarină va semăna neînnoind pământul, în loc de grâu va culege mărăcini, așa și noi, dacă trupul nostru, cu postul nechinuindu-l, cuvântul rugăciunii îl vom semăna: în loc de dreptate, păcat vom aduna. Că trupul acesta din acel pământ este; și dacă nu atâta grijire va dobândi cât acela, rodul dreptății nicio dată nu-l va odrăsli.

Iar acestea le zicem nu ca înlăturând pe cei ce pot să se folosească din post, ci pe cei ce voiesc a nu se vătămă îndemnându-i; că în ce chip folosește pe cei ce se apropie cu socoteală de dânsul, așa vătămă pe cei ce se lipesc fără socoteală de dânsul. Deci cei ce se îngrijesc de folosul lor, datori sunt să se păzească de vătămarea lui, adică de slava deșartă pe care o aduce, și pâinea pe care voim s-o mâncăm, urmând împlinirii acelei postiri ce ne-am hotărât-o nouă înșine, pe aceasta să o despărțim întru zilele flămânziei: ca, câte puținică parte în fiecare zi mâncând, să amuțim cugetul nostru cel trupesc, și inima să o avem întărită întru folositoarea rugăciune, ca, prin puterea lui Dumnezeu de îngâmfare păzindu-ne, să petrecem întru smerita cugetare, toate zilele vieții noastre să le grijim, fără de care nimeni nu va plăcea lui Dumnezeu.

VII.

A Sfântului Diadoh

În ce chip de mulțimea bucatelor se îngreuiază trupul, fricoasă oarecum și anevoie mișcată pe minte lucrând-o, tot așa și slăbind de multa înfrânare, posomorâtă și iubitoare de grăire săvârșește partea cea vătătoare a sufletului. Deci trebuie după mișcările trupului a găti hrana, ca atunci când este sănătos să se chinuiască cu măsură, iar când este slab, să se ajutoreze cu măsură, căci nevoitorul nu trebuie să se slăbănogască cu trupul, ci, pe cât poate, să ajungă spre nevoie, ca, prin vârtutea trupului, sufletul să se curățească după cuviință.

Postul are adică de sineși fală, dar nu către Dumnezeu, căci este unealtă către întreaga înțelepciune⁸¹, îndreptând pe cei ce voiesc. Deci nu se cuvine ca nevoitorii blagocestiei să cugete mare pentru dânsul, ci să aștepte numai în credința cea întru Dumnezeu sfârșitul scopului după care se doresc. Că nici cei știutori de oricare din meșteșuguri nu se fălesc vreodată din lucrarea uneltelor breslei, ci fiecare așteaptă să isprăvească lucrul de care s-a apucat, ca dintru acela să arate măiestria meșteșugului lor.

În ce chip pământul, cu măsură adăpându-se sămânța cea semănată, o răsare curată și cu multă adăugire [belșug], de se va îmbăta de multe ploi, va scoate numai mărăcini și pălămidă, tot așa și pământul inimii, dacă puțin vin vom folosi, va da în sus la iveală, curate, semințele lui cele firești, iar pe cele semănate într-însul de la Duhul Sfânt le va aduce bine înfrunzite foarte și mult roditoare; iar dacă se va face cu totul udat de multa băutură, cu adevărat va preface întru mărăcini și pălămidă toate gândurile sale.

⁸¹ σοφροσύνης este tradus de traducători în cele mai diverse feluri, urmând contexte diferite. Varianta „întreaga înțelepciune” a fost aleasă de traducătorii mai vechi ca fiind cea mai potrivită, ea incluzând toate implicațiile termenului: cumpătare, dreaptă cugetare, raționalitate, sănătate a minții, autocontrol, curăție, cuminenie etc.

Când mintea noastră, în valul mul-tei băuturi va înota, nu numai la idolii cei plăsmuiți în somn de la draci se va uita cu împătimirea, ci și întru sineși își plăsmuiește cu înfocare oarecari fețe frumoase. Căci în-fierbântându-se organele cele împreunătoa-re de fierbințeala vinului, toată nevoia minții va să-și pună înainte umbra cea îndulcitoare a patimii.

Deci ni se cuvine ca, întrebuițând buna măsurare, de vătămarea cea din pof-tă să fugim. Căci atunci când mintea nu are dulceață ca s-o târască către zugrăvirea pă-catului, rămâne cu totul nenălucită și nemo-leșită.

VIII.

A lui Avva Casian

Părinții noștri, nu un canon al pos-tului, nici un chip al împărtășirii de mâncări, nici o măsură tuturor au hotărât, pentru că nu toți au aceeași vârtute sau vârstă, ori din pricina slăbiciunii, ori din pricina așezării mai nestatornice a trupului. Însă un scop au dat tuturor: să fugă de sațiu și să se întoarcă dinspre săturarea pântecelui, iar cercând ei postul cel din fiecare zi, au socotit cum că este mai folositor și mai ajutor către cură-țenie decât postul cel ce se trage peste trei zile, sau patru, sau care se întinde pe o săp-tămână. Căci zic cum că cei ce se întind fără măsură la post folosesc de multe ori hrană peste măsură, încât dintru aceasta, uneori, cu covârșirea flămânziei slăbănogesc trupul și către Dumnezeuiștile slujiri se fac mai le-neși; iar alteori, cu mulțimea mâncărilor în-greuindu-se, trândăvie și moleșală fac în suflet. Și iarăși au cercat și au cunoscut că nu tuturor este potrivită împărtășirea de verde-țuri, adică celor sănătoși, ci celor neputin-cioși; nici tuturor împărtășirea de legume, și nici de hrana pâinii celei uscate nu se pot fo-losi toți, adică cei slabi, ci cei sănătoși. Și au zis că unul mănă două litre de pâine și încă este flămând, iar altul, mâncând o litră sau

șase uncii⁸², se satură. Deci, precum s-a zis, un hotar al înfrânării s-a dat tuturor, adică să nu se amăgească cu săturarea pântecelui, nici să se târască furați de îndulcirea gât-le-jului. Căci înfocatele săgeți ale curviei s-au obișnuit a le aprinde nu numai deosebirea felului bucatelor, ci și mulțimea mâncărilor; căci cu orice fel de hrană umplându-se pân-tecele, semințele neastâmpărării le naște. Și iarăși, nu numai beția vinului s-a obișnuit să îmbete mintea, ci și sațiul apei, dar și covâr-șirea tuturor mâncărilor, mahmură și ador-mită o face pe aceasta. Sodomitenilor nu be-ția vinului sau a felurilor de bucate se făcură pricină de prăpădire, ci sațiul pâinii, după proorocul (cf. Iezechiel 16: 49).

Slăbiciunea trupului nu stă împotriva curățirii inimii când luăm aminte la trup nu cu cele ce voiește dulceața, ci prin cele pe care le cere neputința.

Trebuința bucatelor este bună numai atâta cât slujește spre a trăi, nu spre a ne robi pornirilor poftei.

Bine-măsurata împărtășire de bucate de sănătatea trupului poartă grijă, și nu jefu-iește sfințenia.

Hotar al înfrânării pe care Părinții l-au dat, acesta este: cel ce se împărtășește din mâncare, încă fiind înlăuntru poftirea, de dânsa să se depărteze și să nu aștepte sătura-rea. Încă și Apostolul, zicând: *Grija de trup să nu o faceți spre pofță* (Rom. 13: 14), nu a oprit pre cea de nevoie chivernisire a vieții, ci si-lința cea iubitoare de dulceață.

IX.

Din Pateric

1. Făcutu-s-a pomenire în muntele lui Avva Antonie, și s-a aflat acolo ulcior de vin; dar luând unul din bătrâni un vas mic și un pahar, a adus la Avva Sisoe și i-a dat lui, și a băut; așijderea și a doua oară, și a primit; adusu-i-a lui și a treia oară, și n-a primit, zi-când: „Încetează, frate, au nu știi că este de

⁸² Vezi nota de la Pricina a Șaptesprezecea, primul fragment.

la satana?”.

2. Întunecarea sufletului se face din ne-orânduiala viețuirii, iar măsura vremii întru viețuire luminează cugetul și izgonește tulburarea; că tulburarea cugetului cea din neorânduială face întunecare în suflet, dintru care se face neorânduială și amestecare [confuzie]. Iar din orânduială se naște pacea, și din pace se naște lumina în suflet, iar din lumina păcii se descoperă în cuget văzduhul cel curat; și după măsura după care inima se apropie de înțelepciune, după aceea și darul îl primește de la Dumnezeu.

Deci, de voiești să te apropii de Dumnezeu întru inima ta, întâi întru cele trupești arată-I Lui dorirea ta, adică întru lipsa trebuinței, întru împărtășirea de un fel de mâncare, în orânduială și întru celelalte nevoițe, și întru reaua-pățimire a trupului cu socoteală și cu cunoștință făcută. Că de aici și Domnul a pus temelia desăvârșirii: din reaua-pățimire în pustie începând, așa și tu te vei sui către cele mai mari și desăvârșite, și gânditor la Dumnezeu te vei apropia cu ajutorul darului.

3. Mare putere este acea mică viețuire ce îndelung petrece; căci o adâncește ca pe piatra cea vârtoasă. Să nu socotești, frate, că cele dinlăuntru gânduri se opresc într-alt fel, fără decât numai din obișnuirea trupului în buna rânduială.

PRICINA A NOVASPREZECEA

Cum se cuvine a prăznui iubitorul de Dumnezeu, și care este și în praznice hrana Părinților.

I.

Din Pateric

1. Zis-a un stareț: „De-ți va zice ție gândul să faci în praznice fel de fel de bucate, să nu ascuți de el, de vreme ce iudaicește prăznuiești, că aceia gătesc așa; iar mâncarea cea bună a monahului este plânsul și lacrimile”.

2. Se spunea despre Avva Eladie că pâine și sare mânca totdeauna, ca și ceilalți schitioți. Iar când veneau Paștile, zicea către sineși: „Acum ceilalți frați mănâncă pâine și sare, după obicei, iar eu dator sunt a face puțină osteneală pentru Paști; și de vreme ce în celelalte zile mănânc șezând, acum, că sunt Paștile, să mă ostenesc puțin și să mănânc stând”. Și aceasta o făcea de-a pururea la Paști.

3. Zis-a oarecine din Părinți: „Știu pe un frate, la Chilii fiind, că postește săptămâna Paștilor, și dacă frații s-au adunat seara, a fugit, ca să nu mănânce la biserică, și și-a făcut puțințele sfecle opărite, și a mâncat fără de pâine”.

4. Zis-a un stareț: „Întru Dumnezeieștile cuvinte să ne răsfățăm, și întru povestirile Sfinților Părinți să prăznuim, nu cu pântecele răsfățându-ne, ci duhovnicește veselindu-ne”.

5. Povestit-a nouă Avva Pavel Capadocianul: „Când s-a făcut pustiire de la perși, am fugit și noi din mănăstirea noastră și ne-am risipit. Și intrând eu în Țarigrad [Constantinopol], am aflat după întâmplare o corabie, vrând a purcede către Alexandria, și, dând plata, am intrat într-însa, și peste puține zile am venit în Alexandria. Și aflând acolo călugări din muntele Nitriei, am călătorit împreună cu dânșii. Și ajungând la munte, am locuit împreună cu unul din bătrâni și, petrecând împreună cu dânsul un an și trei luni, m-am dus la egumenul muntelui și

i-am zis lui: „Fă milă, părinte, și-mi dă chilie pentru a mă liniști, că nu pot să trăiesc împreună cu bătrânul, că nu păzește rânduiala călugărilor și nici a mirenilor: că mă silește a posti duminica și în celelalte praznice, și în Penticostar; și ce e mai cumplit e că nici nu mă lasă să cânt canoane și tropare, pe care toți obișnuiesc a le cânta; încă și în zilele Marelui Post: afară de sâmbătă și duminică, nici de pâine, nici de vin, nici de untdelemn nu ne împărtășim, ci cu poame ne îndestulăm, la două zile mâncând”.

Și mi-a răspuns starețul, egumenul muntelui: „De voiești să te mântuiești, întoarce-te, frate, și locuiește împreună cu bătrânul. Că cel ce pofteste mântuire, nici în Praznic, nici în duminică nu se cuvine a conteni din slavoslovie lui Dumnezeu, care de la post și de la priveghere se împuțernicește și se păzește. Că precum peștele nu poate trăi fără apă, așa și monahul, fără de neîncetată rugăciune și postire și priveghere, nu poate nicidecum a trăi și a petrece după Dumnezeu. Iar îndoite zile de post este potrivit numai sihaștrilor, așijderea și din poame adică a se împărtăși, iar de pâine a se depărta nu-i lucru folositor, nici lăudat, căci are dovadă de slavă deșartă. Iar aceea adică patruzeci de zile a se înfrâna, adică în Sfântul Post, iar în cincizeci a dezlega, și a se odihni adică în Penticostar, se cuvine mirenilor și bogaților, nu călugărilor. Așijderea și tropare și canoane a cânta, și glasuri a viesui, preoților celor din lume și celorlalți este cuviincios. Că pentru aceasta s-a obișnuit a se aduna și norodul în biserici. Iar călugărilor celor ce petrec departe de gâlcevile lumii, una ca aceasta nu numai că nu este folositoare, ci, de multe ori, și solitoare de vătămare se face. Că precum pescarul prin undiță și prin vierme vânează peștele, așa și diavolul, prin înseși troparele și cântarea întru slava deșartă și în plăcerea de oameni și iubirea

de dulceață, poate încă și în curvie ca într-o groapă să-l surpe pe monah. Căci cântarea este departe de călugărul cel ce voiește întru adevăr a se mântui”.

II.

A Sfântului Efrem

Praznicul călugărului este păzirea poruncilor lui Hristos; iar mângâierea lui, a nu face rău. Veselia monahului este călătoria către Domnul; iar lauda lui, frica Domnului.

PRICINA A DOVĂZECEA

Că mare rău este mîncarea într-ascuns, pentru că aceasta poate chiar și numai singură să piardă pe monah.

I.

A lui Grigorie Dialogul

O călugăriță oarecare din mănăstirea ocârmuită de Marele Echitie, intrînd în grădină și văzînd o varză, a poftit să o ia, și, nici chipul crucii făcînd, ca o lacomă cu pîntecele pe aceea o a mîncat, și îndată a intrat într-însa duh necurat care a trîntit-o la pămînt. Și văzînd cei de față ceea ce se făcuse, i-au vestit degrab părintelui Echitie, ca, degrab venind, să o ajute pe ceea ce se primejduia.

Și îndată intrînd părintele în grădină, a început dracul cel ce o trîntise pe dînsa, de ca și cum dădea seama prin gura ei, să strige și să grăiască: „Eu ce-am făcut? Că șezînd eu deasupra verzei, a venit ea și m-a îmbunat”. Iar omul lui Dumnezeu l-a certat pe dînsul cu mînie ca să se depărteze de la dînsa și să nu-și mai aibă locul într-însa. Și îndată a ieșit dintr-însa duhul necurat, și nicidecum n-a mai îndrăznit de aici înainte a se apropia de dînsa.

II.

Tot a aceluiași

Încă și Atanasie, cel ce este preot la noi, mi-a povestit că în Iconia, de unde se trăgea el, este o mănăstire ce se numește a Galatenilor, întru care viețuiește un oarecare monah socotit de toți ca unul care cu prea mare nevoiță petrece și are obiceiuri de cînte; și a arătat și sfârșitul, adică aceea că el era departe de ceea ce se părea: că pe sineși se arăta postind împreună cu frații, iar pe ascuns de ei mânca.

Dar venind boală asupra-i, a ajuns la sfârșitul vieții; și cunoscîndu-se pe sineși cum că se apropie de sfârșit, i-a chemat

la sineși pe toți frații cei din mănăstire, iar ei s-au adunat cu osîrdie, oarește mare și dorit glas așteptînd a auzi de la un bărbat îmbunătățit ca aceasta, precum socoteau ei, sfârșindu-se el. Iar acela, plîngînd și tremurînd către dînșii, a zis: „Voi credeți că eu posteam împreună cu voi, dar eu mîncam pe ascuns, și acum, iată, întru mîncare balaurului m-am dat, care a legat cu cîada lui picioarele și genunchii mei, iar capul lui în lăuntrul gurii cu care mîncam pe ascuns l-a băgat, iar duhul meu dîndu-l, el îl smulgea”. Și acestea zicînd, îndată a murit, rămânînd neiertat, și fără a putea scăpa prin pocăință de balaurul acela.

Întru aceasta se arată vederos că numai spre folosul nostru, al celor ce auzim aceasta, s-a văzut aceasta, adică spre a-l face cunoscut pe vrăjmașul căruia s-a dat și de care n-a putut scăpa.

PRICINA A DOVĂZECI SI VNA

Că se cuvine călugărului a mânca o dată în zi, și aceasta către al nouălea ceas, către seară, de poartă grijă cu de-amănuntul, pe care rânduială toți Părinții o au păzit, și nu numai în isihie, ci și în viețuire de obște.

I.

Din viața Cuviosului și Mărturisorului Hariton

Marele Hariton, în peștera tâlhariilor locuind și toată pustnicească petrecere desăvârșit împlinind-o, cu acest fel de viață pe mulți îi trăgea către sineși. Drept aceea, tot norodul către dânsul ca un râu curgând, și pustia ca pe o cetate prin multa supărare arătând-o, s-a văzut fericitul din tulburarea cea făcută aici depărtat de iubita liniște. Sârguindu-se și într-alt fel a fugi de slava oamenilor – căci știa că cumplit lucru este a tulbura podoaba sufletului –, a cercat pentru toate cu ucenicii, câte se cuvin așezării călugărești: a rânduit vreme de mâncare, care este la sfârșitul zilei, și a nu mânca până la sațiu, înainte ca pântecele să ajungă la sațiu. Iar hrana să fie numai pâine și sare, iar băutura să fie apa, și aceea cu măsură și cu cruțare să se primească, și a urî nelucrarea, ca ceea ce este pricină a multor răutăți, iar mâinilor a le da de lucru.

II.

Din Pateric

Mers-a odată Avva Antonie la Avva Amun, în Muntele Nitriei, și după ce au vorbit unul cu altul, i-a zis lui Avva Amun: „De vreme ce prin rugăciunile tale s-au înmulțit frații, iar oareșicare voiesc să zidească chilii departe ca să se liniștească, cât de departe poruncești să se zidească chiliile?”. Iar el a zis: „Să gustăm în ceasul al nouălea și să ieșim”. Și călătorind ei prin pustie până ce a venit soarele să apună, a zis Avva Antonie: „Să facem rugăciune, și să punem aici cruce,

ca aici să zidească cei ce voiesc a zidi, ca și cei de acolo, când vor veni la aceștia, și aceștia la aceia, fără de grijă să rămână când vor merge unii la alții”.

III.

Din istoria lui Filothei

Marele Iulian, în oarecare peșteră nefăcută de mână vreme acum din destul locuind, a arătat întru sine nevoia cea desăvârșită (căci hrana lui era mălai de mei, și acela necernut, din care făcea pită, punând și sare, iar băutura prea dulce avea singur izvorul de ape, iar desfătare și masă îndestulată de tot felul era pentru el cea de-a pururea către Dumnezeu vorbire). Deci așa viețuind acesta, mulți s-au apropiat de dânsul, înștiințându-se de o filozofie ca aceasta, fie că locuiau aproape, fie că locuiau departe, aceștia voiau să fie împreună cu dânsul și sub dânsul să viețuiască, ca să le fie lor învățător. Iar el la început se lepăda; apoi, adevărindu-se cum că de la Dumnezeu sunt porniți bărbații, cu drag îi primea. Iar după puțină vreme, cei ce veneau au ajuns să fie o sută la număr, iar peștera aceea pe toți îi primea. Și se hrăneau și ei, asemenea cu învățătorul lor, cu pita de mei cu sare.

Și i-a deprins pe dâșii, noaptea adică, toți împreună a aduce laudă lui Dumnezeu înlăuntrul peșterii, iar după ce se făcea ziuă, să iasă în pustie câte doi: unul plecând genunchii (făcând metanii), datornica închinăciune aducând Stăpânului, iar celălalt, cântând 15 psalmi davidicești. Apoi schimbau lucrul: unul se scula la cântare, iar celălalt, la pământ plecându-se, se închina; și aceasta o făceau de dimineață până la Vecernie. Iar mai-nainte de apusul soarelui se adunau toți de pretutindeni, și lauda de seară de obște Stăpânului o aduceau, apoi,

în peșteră șezând, unii aici, iar alții acolo, aceea proastă hrană o primeau.

IV.

A lui Avva Isaia

Liniștindu-te în chilia ta, rânduiește-te pe sineți întru mâncare, dând trupului tău trebuința lui ca să te poarte a-ți face slujirile tale și ca să nu voiești să te duci afară; și o dată mâncând în zi, dă cât este de trebuință trupului tău, încât să te scoli de la masă încă mai voind a mânca.

V.

A lui Grigorie Dialogul

În mănăstirea cuviosului părinte Benedict, era o predanie ca aceasta, de dânsul legiuită: „De se vor trimite frații în slujire, să nu se împărtășească nici de mâncare, nici de băutură până când se vor întoarce în mănăstire”. Iar acest canon se păzea cu de-amănuntul de toți în mănăstire.

Într-o zi, oarecari frați ai mănăstirii aceleia, trimițându-se la slujire de Cuviosul, și mergând cale lungă, n-au ajuns a mai înnopta în mănăstire. Și fiind siliți de vreme, au înnoptat în chilia oareșicărei fecioare cinstite și de hrană s-au împărtășit. Iar unul dintr-înșii a trimis la părintele ca să ceară după obicei blagoslovenie ca să se împărtășească de hrană, pe care și noaptea venind văzându-l Marele, l-a întrebat, zicând: „Unde v-ați împărtășit de hrană?”. Iar el a zis: „Nicăieri, părinte”. Iar Sfântul: „Pentru ce minți? Au nu în chilia cutărei fecioare ați înnoptat și de hrană v-ați împărtășit? Au nu atâtea pahare ați băut?”. Iar el, muștrat fiind, căzând la picioarele lui, cerea iertăciune.

Iar prea milostivul părinte i-a iertat lui greșeala, încă și pe ceilalți, după ce s-au întors a doua zi, asemenea muștrându-i și din destul posomorându-i cu cuvinte – de vreme ce și ei au mărturisit că au greșit –, aruncându-se pe dânsii la pământ și rugându-se ca să-i ierte, le-a dăruit și lor iertăciune de greșală, adevărate de la dânsii luând ca

de aici înainte să nu mai calce porunca cea dată de dânsul până la răsuflarea cea mai de pe urmă.

PRICINA A DOUĂZECI SI DOVA

Că nu se cuvine după îndulcire, ci după trebuință a mânca, și cum că cel ce nu după îndulcire mănâncă, măcar dulci de vor fi bucatele, nici nu se păgubește.

I.

Din viața Sfântului Sava

Cuviosul Sava, încă tânăr fiind, și în mănăstirea ce se cheamă Flaviane petrecând, care este în Capadocia, se afla depărtat doar la douăzeci de stadii de satul său, Mutalac, și se nevoia pe sine la toată înfrânarea, dar nu mai puțin cât privea îndulcirea gâtului, și buna-pătimire a pântecelui și mângâierea.

Într-o zi, lucrând în livada mănăstirii, văzând mere atârând în pomii cei de acolo, își clătina pofta lui pe care o mișca mai-nainte de vremea rânduiea mănăstirii. Ca cel ce și el era om, și de poftiri omenești se trăgea, s-a biruit de vederea merelor, căci erau frumoase la vedere. Și s-a biruit într-atât încât a luat mărul cu mâna. Apoi, cunoscând cum că o pândire ca aceasta este a vicleanului, și că de-a pururea îi este în obicei a fura, punând el înainte dulceața ca pe o rămă în undiță. Apoi încă socotind cum că și în rod se ascunde șarpele, și cum adică și pe strămoși i-a scos din rai dulceața și mănecarea și că miriade de răutăți au gustat, acestea acela bine socotindu-le, a aruncat îndată mărul la pământ, și cu picioarele, precum se afla călcându-l, a călcat și împreună cu mărul și pofta, și pe ceea ce ochii i-a biruit, cu picioarele o a ocărât, punându-și de aici înainte o lege ca aceasta: în toată vremea viețuirii sale, mărul nicidecum să nu-l mănânce, nici pofti pântecelui să nu-i facă vreun hatâr.

II.

Din viața Sfintei Singlitichia

Fericita Singlitichia așa de mult iubea postul, încât niciodată nu voia a se de-
juga de acesta, nici cât de puțin, că îl socotea

păzitor și temelie a tuturor celorlalte bună-tăți. Iar dacă vreodată se făcea vreo nevoie, și se hrănea afară de rânduiala cea obișnuită, împotriva pătimea: că se îngălbenea fața ei, și se subția mărimea trupului. Că mișcându-se îngreșoșarea, împreună se schimbă și cel mișcat. Și oricum se va așeza începutul, negreșit de nevoie este a urma și pe cele ce atâr-nă dintr-însul. Că celor ce li se aduce hrană cu dulceață, bine înflorită li se face mărimea trupului. Iar cei ce fără de dulceață și fără de plăcere mănâncă, împotriva pătimesc: trupul lor scade, făcându-se searbăd, și fața li se îngălbenește, iar pentru acest cuvânt îl mărturisesc și bolnavii.

III.

Din Pateric

1. În Tebaida locuind oarecare stareț, Antian cu numele, în tinerețile lui multe și mari petreceri a făcut, iar la bătrânețile lui a slăbit și a orbit. Iar frații multă mângâiere îi făceau pentru slăbiciunea lui: și îi dădeau lui hrană în gură, că el, cu neputința lui, nu putea primi în mâini hrană. Și oarecari au întrebat pe Avva Aio despre dânsul, care era mare și vestit: „Ce va fi pentru aceasta, multă mângâiere?”. Și le-a zis lor: „Zic vouă că, dacă inima lui va voi și se va pogori cu dulceață, de va mânca o finică [curmală] pentru îndulcire, Dumnezeu o va lua pe ea din osteneala lui, iar dacă nu se va pogori, silit fiind și nevrând să primească, Dumnezeu va păzi întreagă osteneala lui, și aceia vor lua plată”.

2. Întrebat-a oarecare din Părinți pe Avva Meghetie: „De va prisosi fiertura într-altă zi, voiești ca să o mănânce frații?”. Răspuns-a starețul: „De s-a stricat, nu este bine să se silească frații a o mânca și să se bolnăvească, ci să se lepede; iar dacă este

bună, și pentru dulceața ei se va fierbe alta, iar aceea să se lepede, lucru rău este acesta”.

3. Zis-a oarecine din Părinți: „Ochilor porcului din plăsmuire le este firesc de nevoie a privi numai spre pământ, și niciodată a nu-i putea ridica ca să privească spre cer. Așa zice și sufletul celui ce se îndulcește întru dulceață, odată alunecându-se către noroiul dulcii-pățimiri: pe cele de sus a le cugeta nu poate”.

IV.

A lui Avva Isaia

Dacă lăcomia pântecelui te luptă întru pofta bucatelor, adu-ți aminte de putoarea lor, și te vei odihni.

V.

A lui Avva Marcu

Cel ce întru dulceațile cele trupești peste trebuință se îndulcește, cu însutite osteneți va plăti prisosința.

Cel ce crede pentru cele viitoare, de cele dulci de aici se depărtează fără dogmatizare⁸³. Iar cel ce nu crede se face dulce și nedureros, dorindu-se după dulceață și nedurere.

Să nu zici: cum se va împătimi săracul de dulce, neavând pricinile? Că cineva poate și numai prin gânduri ticăloșește de dulce a se împătimi.

VI.

A Sfântului Diadoh

Toate băuturile cele izvodite [drese] - cele numite „mai-nainte băuturi” [aperitive] de meșterii unei izvodiri ca acestea -, precum se vede pentru ca să povățuiască în

⁸³ A dogmatisi = aici: a avea o socotință sau opinie proprie; a cârți. Cu alte cuvinte, îndemnul e să se depărteze fără a mai cugeta ceva despre cele de aici, fără a mai avea vreo opinie, vreo iscodire.

pântece mulțimea bucatelor -, nu se cuvine a le căuta cei ce voiesc a înfrâna mădularele cele umflătoare ale trupului. Că nu numai felul lor se face vătămător trupurilor celor nevoitoare, ci și însăși amestecarea lor cea fără rost bate foarte conștiința cea iubitoare de Dumnezeu. Căci ce lipsește la firea vinului ca, prin amestecarea a felurite îndulciri, să moleșească tăria aceasta?

Domnul nostru Iisus Hristos, Dascălul acestei sfinte viețuiri, cu oțet la patimă s-a adăpat de cei ce slujeau diavoleștilor porunci, ca să ne lase chip, precum mi se pare, un chip lucrător al așezământului sfințelor nevoințe; că nu se cuvine, zice, ca cei ce se voiesc împotriva păcatului, cu bucatele cele ce îndulcesc, sau cu băuturi, să-și aducă asupra-le război, ci mai vârtos să sufere cu stăruință amărăciunea luptei. Încă la buretele ocării s-a adăugat și isop, ca desăvârșit să poarte în pildă chipul curățeniei noastre. Că unul [buretele ocării] este însuși iuțeală a nevoințelor, iar celălalt [isopul] este curățitor cu adevărat spre toată desăvârșirea.

VII.

A Sfântului Maxim

Precum zilele sunt moștenite de nopți, iar verile de ierni, așa și dulceața, de scârbe și de dureri, sau în veacul de acum, sau în cel ce va să fie.

VIII.

Din Pateric

1. Zis-a un stareț: „Asupra neajungerii monahului, diavolul de-a pururea se pune; că precum a zis oarecine din sfinți, obiceiul, prin multă vreme întărindu-se, dobândește tărie în fire, și mai vârtos între cei mai leneși. Deci toată mâncarea ceea ce cu poftă o cauți, să nu voiești a o primi, și mai vârtos, sănătos fiind, ia cele trimise ție de la Dumnezeu și le mănâncă, și mulțumește în tot ceasul”.

2. Întrebat-a oarecari Părinți pe Avva Macarie Egipteanul, zicând: „Cum și când mănânci; iar când postești, trupul tău este

la fel de uscat?”. Și le-a răspuns lor starețul: „Lemnul ce întoarce uscăturile cele ce ard se mănâncă cu totul de foc; tot așa, de va curăța omul mintea lui cu frica lui Dumnezeu, va mânca trupul lui”.

3. Un frate a întrebat pe Avva Isidor, zicând: „Pentru ce se tem dracii așa de tare de tine?”. Și a răspuns starețul: „De când m-am făcut călugăr, mă nevoiesc să nu las niciodată mânia să se suie la gândul meu”. Mânie, mi se pare mie, pe dulceață o zice, pentru care pornim asupra noastră mânia lui Dumnezeu și sub însutite dureri ne vârâm.

4. Zicea tot același: „Patruzeci de ani am acum de când simt cu mintea păcatul, dar niciodată nu m-am învoit cu pofta, nici cu mânia”.

5. Adusu-s-au odinioară struguri la Avva Macarie, și a poftit să mănânce; dar, arătând-și înfrânarea, i-a trimis către un frate bolnav, ce foarte poftea struguri. Și primindu-i pe dâșii fratele, bucuroș se făcu. Și nici el nevoind să-și îplinească pofta sa, i-a trimis la alt frate, arătând că el se află fără plăcere spre bucate, iar aceasta o a zis ascunzând-și lucrarea înfrânării. Iar acela, primindu-i, așijderea a făcut și, pentru că-i poftea pe dâșii, n-a mâncat, ci i-a trimis către alt frate. Și acela asemenea la altul, și așa la mulți frați venind strugurii, și nici unul nicidecum gustându-i, mai pe urmă iarăși la Avva Macarie întregi au ajuns, fratele cel ce pe urmă i-a primit, neștiind că de la acela s-au trimis întâi, ca un oarecare mare dar i-a adus lui pe aceia. Iar bătrânul, cunoscându-i, și mult iscodind, și înștiințându-se de ceea ce se făcuse, s-a minunat și a mulțumit lui Dumnezeu pentru atâta înfrânare a fraților.

6. Avva Pior, când voia să mănânce, se plimba, și așa plimbându-se mânca. Și întrebat fiind de oarecine pentru ce face aceasta, a răspuns: „Nu voiesc, zice, să pregătesc mâncare ca pe un lucru, ci ca pe o nebăgare în seamă”. Și către alt frate, tot aceleași întrebându-l, a răspuns: „Ca nu cumva când mănânc, zice, vreo dulceață din bucate să simtă sufletul meu. Pentru aceasta, întru a mă plimba îl iscusesc pe dânsul și îl răspândesc, ca nu cumva să aibă mintea pironită la bucate”.

7. Un frate a întrebat pe Avva Sisoe despre viețuire; și a răspuns bătrânul: „Proorocul Daniil a zis: *Pâinea poftelor n-am mâncat* (Dan. 10: 3)”.

8. Se povestea despre un stareț oarecare că a poftit o dată o smochină și, luând-o, nebiruindu-se cu pofta, o a spânzurat înaintea ochilor săi; și așa s-a împilat pe sineși, căci venise în poftire.

PRICINA A DOVĂZECI SI TREIA

*Cum se cade și cu ce scop să șadă monahul la masă și de cele puse înainte să se atingă,
și ce se cuvine a păzi după masă.*

I.

Din Pateric

1. Zicea oareșicare din Părinți că la călugări trei rânduieli sunt mai vârtos cinstite, de care ni se cade să ne apropiem cu frică și cu bucurie duhovnicească: împărtășirea cu sfintele Taine, masa fraților, și spălarea lor.

2. Povestea încă și oarecare într-acest fel: „Era un oarecare stareț mare și văzător, și s-a întâmplat lui odată să șadă cu mai mulți frați, și, pe când mâncau ei, starețul lua aminte cu duhul și vedea adică pe unii mâncând miere, iar pe alții pâine, iar pe alții gunoi. Și se minuna întru sineși, și se ruga lui Dumnezeu, zicând: «Doamne, descoperă-mi taina aceasta: cum tot aceleași bucate sunt tuturor puse înainte pe masă când mănâncă, și așa schimbate se arată». Și i-a venit lui glas de sus, zicând: «Cei ce mănâncă miere, aceștia sunt cei ce cu frică și cu cutremur și cu bucurie duhovnicească șed la masă și neîncetat se roagă, și rugăciunea lor ca o tămâie se suie către Dumnezeu. Iar cei ce mănâncă pâine, aceștia sunt cei ce mulțumesc lui Dumnezeu pentru împărtășirea celor date lor de la Dânsul. Iar cei ce mănâncă gunoi, aceștia sunt cei ce cârtesc și zic: aceasta este bună, iar aceasta proastă. Deci nu se cade, zice, pe acestea a le socoti, ci mai vârtos a slavoslovi pe Dumnezeu, și laude a-l trmite Lui, ca să se plinească cea zisă de Apostolul: *Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva faceți, toate întru slava lui Dumnezeu să le faceți* (I Cor. 10: 31).

3. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Iată, mă duc cu frații într-un loc, și ne pun nouă de mâncare; iar dacă frații, ori pentru înfrânare ori pentru că au mai mâncat, nu mai voiesc a mânca, iar eu sunt flămând, ce voi face?”. Și a răspuns starețul: „Dacă tu

ești flămând, ia aminte la cei ce șed câți sunt, așijderea socotește și cele puse înainte, și vezi ce parte ți se cuvine ție, aceea mănâncă, și nu-ți va fi ție sminteală, că trebuința ai făcut; iar de te vei birui, și vei mânca mai mult, aceasta îți va fi biruire”.

II.

A lui Avva Isaia

1. Frate, șezând la masă cu frații, mai tânăr fiind, să nu zici întru sineți „Mănâncă tare⁸⁴” ci adu-ți aminte de păcatele tale ca să nu mănânci cu dulceață, și întinde mâna ta numai înaintea ta, de ca și cum ai fi silit să mănânci, iar de este ceva înaintea altuia, să nu întinzi mâna ta la aceea. Iar hainele tale să fie acoperind picioarele tale, și genunchii tăi lipiți unul de altul. Și mâncând, să nu ridici fața ta către aproapele, și să nu iei aminte aici și acolo, și să nu grăiești vreun cuvânt, afară de mare nevoie. Să nu întinzi mâna ta la ceva, voind pe aceea, mai-nainte de a zice: „Blagoslovește”. Și bând apă, să nu lași gâtlejul tău să facă sunet, precum mirenii. De vei conțeni a mânca, sculându-se frații, scoală-te și tu. Și să nu șezi cu cineva a vorbi ceva, nici chiar și de-ar fi cuvinte Dumnezeiești, ci intră în chilia ta și plânge păcatele tale.

2. De vei merge la vreun frate, sau la obște, tot ce se află dulce nu da gurii tale întru sațiu, ca degrab să voiești a veni la chilie, și să nu te faci vânzător de sineți. Și șezând cu frații, de-ți va veni ție flegmă, să nu o lepezi pe ea înaintea lor, ci scoală-te și lepăd-o pe ea afară. Nu întinde trupul în văzul lumii. De te va îneca căscarea, să nu deschizi gura înaintea oamenilor, și va fugi de la tine.

⁸⁴ τόνω = cu încordare, repezit.

Să nu deschizi gura ta răsând nicidecum, că este semn al netemerii. De veți mânca ceva la masă, și este cineva din voi nevoind pe aceea, să nu zică că „nu pot să mănânc”, ci să se silească pe sine până la moarte, și Dumnezeu îl va odihni pe dânsul. Dacă fratele tău va fierbe fiertură și aceasta nu se va face bine, să nu zici „rău ai făcut”, că moarte este sufletului tău, ci cearcă-te pe sineți - căci de-ai fi fost tu auzind aceasta de la altul, mult te-ai fi necăjit - și te vei odihni.

III.

A Sfântului Diadoh

A mânca și a bea din toate cele puse înainte, mulțumind lui Dumnezeu, nicidecum nu este ceva care se împotrivesc canonului cunoștinței; că toate sunt bune foarte; iar a se depărta cineva cu plăcere de cele dulci și multe este a celor cu prea mare dreaptă-socoteală și preacunosători. Că nu vom defăima cu dulceață pe cele dulci de aici de nu vom gusta din dulceața lui Dumnezeu întru toată simțirea și adevărarea.

IV.

A lui Avva Casian

A se face citire în obștile Răsăritului în vremea mâncării am cunoscut că nu e o rânduială dată de canonul obștilor din Egipt, ci de cel al obștilor din Capadocia, care nu atât pentru iscusire duhovnicească, cât pentru tăcerea vorbirilor s-a rânduit. Iar celor din Egipt, dar mai vărtos la Taveniosiți, atâtă tăcere se arată de către toți (când într-un loc, în vremea mâncării, se adună o mulțime mare de frați), cât întru alte obști nu se află, încât a nu îndrăzni cineva nici a cârcăi, afară de începătorul mesei, care, de s-ar fi făcut vreo trebuință, cu lovire în clopoțel mai vărtos decât cu glasul o însemna pe aceea. Încă și culioanele până jos la gene le poartă aceștia, ca nu cumva să aibă ochii risipiți și să se uite unii la alții cu iscodire, ci să privească numai la singură masa și la mulțumirea lui Dumnezeu Celui ce îi hrănește. Și o mare oarecare păzire este la dânșii, aceea

că nimeni nu se împărtășește de hrană afară de trapeză.

V.

Din Pateric

1. Spuneau Părinții că, mâncând odată frații la dragoste⁸⁵, a răs un frate la masă, și, văzându-l pe dânsul Avva Ioan, a plâns, zicând: „Oare ce este în inima celui frate de a răs, dator fiind mai vărtos a plânge, că doar dragoste (milostenie) mănâncă?”

2. Bolnăvitu-s-a oarecare din Părinți și, neputând a primi hrană multe zile, îl ruga ucenicul său a face puțină fiertură; și i-a dat voie. Și ducându-se fratele, a făcut și i-a adus lui să mănânce. Și erau acolo agățate două vase: unul având miere, iar celălalt ulei de sămânță de in, pe care, după fire fiind puturos și cu totul de nemâncat, îl folosea pentru candelă. Iar fratele, vrând a pune miere în fiertura bătrânului, n-a luat bine aminte și, în loc de miere, a pus ulei, și așa a dus fiertura la bătrânul. Iar el, gustând, a priceput necunoștința fratelui, dar n-a grăit nimic, ci a mâncat tăcând. Și l-a silit pe dânsul fratele iarăși a mânca. Iar el, silindu-se pe sineși, a mâncat puțin. Și pe când stătea fratele încă rugându-l pe dânsul ca să mai mănânce, a zis bătrânul: „Crede-mă, fiule, nu pot să mănânc mai mult”. Iar el, de ca și cum îndemnând pe bătrânul, și pornind pofta lui cea căzută de boale, a zis: „Bună este, părinte, iată și eu mănânc cu tine”. Și cum a gustat, cunoscând ceea ce a făcut, a căzut cu fața la pământ, zicând: „Vai mie, părinte, că te-am prăpădit, și tu, pentru că n-ai grăit, ai pus păcatul asupra mea!”. Răspuns-a starețul: „Scoală-te, fiule, și nu te necăji, că de ar fi voit Dumnezeu ca să mănânc miere, miere ai fi pus”.

3. Zis-a un stareț: „Șezând ca să mănânci, dracul lăcomiei pântecelui cu trecearea vremii biruiește-l și-l ține, zicându-i lui: «Așteaptă, că nu ești flămând»; și mănâncă frumos și binișor; și pe cât te silește acela, mai vărtos tu încetișor mănâncă, căci așa

⁸⁵ Agapă.

opintește pe cineva: încât a voi pe toate deodată să le mănânce”.

VI.

A Sfântului Efrem

Mai bine este a mânca și a mulțumi Domnului, decât a nu mânca și a osândi pe cei ce mănâncă și mulțumesc Domnului. Frate, șezuși la masă? Mănâncă pâine și nu cleveti asupra aproapelui, ca să nu te afle mâncând cărnurile fratelui tău prin clevetire; că scris este: *Cei ce mănâncă pe norodul meu întru mâncare de pâine, pe Domnul nu L-au chemat* (Ps. 13: 4). Sănătos fiind cu credința, mănâncă întru Domnul tot ce este pus ție înaintea. Iar de este pus înaintea noastră ceva de mâncare pe care tu nu poțtești a mânca, nu te întoarce dinspre dânsa, ci mai mult mănâncă și mulțumește Domnului.

Șezut-ai la masă? Ia aminte de sineți și nu căuta împrejur ca un neînvățat. Neiscusire este monahului a mânca pe de-a-ntregul bucatele cele puse înaintea. Nu defăima frânturile, că Domnul a zis ucenicilor Săi să adune prisosința frânturilor ca să nu se piardă ceva. Frate, de ți se va întâmpla a bea un pahar de vin, du-te după rugăciune degrab în chilia ta și, închizând ușa, mulțumește Domnului Celui ce iconomisește, căci a înmulți cuvinte cu frații după masă, bănuieli, prepusuri și sfărâmări naște. Bărbatul bețiv face și grăiește seara cele ce nu se cad, iar dimineața se căiește; și dacă iarăși va afla, iarăși le va face pe acelea. Dacă te-ai ispitit odată, păzește-te de aici înaintea; că scris este: *Cel născut de la Dumnezeu se păzește pe sine, și vicleanul nu se atinge de dânsul* (I Ioan 5: 18).

Cinstește pe toți pentru Domnul, cinstește necerând ceva, și de la Domnul vei afla dar; că scris este: *Cel ce nu se rușinează de fețele dreptilor nu este bun; unul ca acesta, într-o bucată de pâine va da [vinde] pe om, și cel ce nu se sfiește de fața fratelui său, prin osteneală se va pedepsi* (Pilde 28: 21). De vei mânca împreună cu frații, după canon întinge în tipsie, adică după rânduială; căci și turtureaua și rânduineaua, păsări ale câmpului, au păzit

vremile intrării lor. Întinge, și nu te întrece cu cei mai mici decât tine, adică nu-i defăima pe aceia ca pe niște mai mici: o dată întinzând ei mâna, tu de două ori întinzând, și apucând mai-nainte decât dânsii. Și tu, iubitu, toată ziua săvârșind-o flămând, pentru o bucată de ceas te tulburi, dar mai vârtos (se cuvine) ca părintele să-i aștepte pe toți, și pe cei mai mici a-i îndemna, și să nu înceapă mai-nainte din mâncare, ci o dată cu frații să întindă mâna în strachină.

Cel ce tace la masă este asemenea celui ce mănâncă pâinea sa cu miere; iar cel ce înmulțește cuvinte tulbură și pe cel liniștit. Mănâncă cu așezare, și băutura ta să fie fără gâlceavă [zgomot]. Frate, mâncat-ai pâine și te-ai săturat? Dă slavă lui Dumnezeu, Celui ce te-a săturat, iar dacă te-ai ales cu puțin, mai puțin decât trebuința luând, slăvește așijderea întru sineți pe Domnul, Cel ce te-a întărit, și nu zice înaintea tuturor „Numai atâta pâine am mâncat”, că, dacă vei zice aceasta și dacă te vei sârgui a se cunoaște ceea ce ai făcut, te depărtezi de la plata ta; iar dacă și osândind pe cei ce mănâncă și mulțumesc ai zis aceasta, ai prăpădit toată lucrarea ta, și te-ai dat pe sineți în mâinile vrăjmașilor.

PRICINA A DOVĂZECI SI PATRA

Despre mâncare și băutură, și când, și cum, și de care se cade a ne împărtăși sau depărta.

I.

A lui Paladie, către Laus

Paharnicul⁸⁶

Imbărbătează-te întru toată priceperea, rogu-te, robule al lui Dumnezeu, Lause, și nu cu pricina plăcerii de oameni pentru o oarecare judecată să lepezi cu jurământ înaintea-voirea ta, precum mulți au pătimit: care cu slava deșartă cea iubitoare de priciri, a nu mânca cutare, sau a nu bea cutare, dobitocește s-au jurat, robindu-și stăpânirea de sine cu sila jurământului. Apoi iarăși sub acel lucru au năzuit [căzut] ticăloșește: sau prin iubirea de viață, sau prin trândăvire, sau prin boala trupului, sau prin pofta oarecăror dulceți, pe jurământul cel strâmb l-au născut. Deci cu socoteală mâncând, și cu socoteală oprindute, nu vei greși niciodată, că mai bine este a bea vin cu socoteală, decât a bea apă cu mândrie. Cercetează dar și vezi pe cei ce cu socoteala blagocestiei beau vinul, și iarăși pe cei ce fără de socoteală leapdă vinul.

Băut-a Iosif odată vin la Egipteni, a băut încă și Domnul nostru Iisus Hristos cu ucenicii Săi, și a fost prihănit ca mîncăcios și băutor de vin. Iar Maniheii, și oarecari dintre filosofii elini, apă bînd, și cu mândria legându-se, de prăpădirea necunoștinței lui Dumnezeu n-au scăpat. Dar materia bucatelor și a băuturilor nu este prihănită, ci socoteala celor ce bine sau rău folosesc materia.

Iar celor ce se împărtășesc sau se înfrânează de materie a zis Domnul: *Din roadele lor îi veți cunoaște pe dânșii* (Matei 7: 16), care, după Apostolul, sunt *dragostea, pacea, bucuria, îndelunga-răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blîndețile, înfrînarea, curăția* (Gal. 5: 22). Iar cel ce se nevoiește a avea astfel de roade, de toate se înfrânează, și fără socoteală nici nu va mânca, nici nu va bea, nici nu va locui împreună cu cineva ce are conștiință rea. Sănătos fiind, se va opri de la cele ce îngrașă, iar bolnav fiind, sau scârbit [suferind de oarece dureri], sau în primejdii fiind, sau spre stricarea măririi deșarte, le va folosi pe dănele cu măsură, ca pe niște doftorii, numai spre tămăduirea sufletului și a trupului, mulțumind lui Dumnezeu.

II.

Din Pateric

Suitu-s-a odată Avva Xantia de la Schit la Terenut, și acolo unde a găzduit, pentru osteneala pustniciei, i-au adus lui puțin vin. Și i-a adus lui oarecine pe un îndrăcit, și a început dracul a ocări pe stareț, zicând: „Către băutorul acesta de vin m-ați adus pe mine?”. Și starețul nu voia să-l scoată pe dînsul. Iar pentru ocară a zis: „Cred lui Dumnezeu că nu voi sfârși paharul acesta până nu vei ieși”. Și cum a început starețul a bea, a strigat dracul, zicând: „Mă arzi, mă arzi!”. Și mai-nainte de a săvârși, a ieșit prin darul lui Hristos.

⁸⁶ Titlul nu se găsește în traducerea românească, ci doar în originalul grecesc. „Paharnic” redă mai mult sau mai puțin fidel termenul Πραίποσιτον. Termenul desemna în Antichitate diferite funcții înalte sau împărătești: ofițeri, magistrați etc. cu rol important la curtea împăraților. În cazul lui Lausus, pentru care a fost scrisă *Istoria Lausiacă* de către Paladie, termenul se referă la o demnitate și o funcție specifică eunucilor.

III.

A lui Antioh Pandectul

Intru înfrânare de nevoie este să se păzească și aceasta, adică a nu se opri [înfrâna] de vreun fel de mâncare ca de ceva grețos și oprit; căci acest lucru este cu totul blestemat și drăcesc. Că nu ne depărtăm de niște bucate mai grase ca de niște rele – să nu fie! –, ci ca patimile cărnii cele ce înfierbântă să le tăiem prin hrana cea uscată și proastă, și așa să chinuim trupul cu cuviință când acesta este sănătos, iar când este bolnav, să-l îngrășăm pe dânsul cu măsură, ca întru cele de nevoie să ajute sufletului, și nevoia cea bună împreună cu dânsul să se nevoiască.

IV.

A Sfântului Anastasie Sinaitul

Întrebare

Dacă cineva va hotărî cu jurământ să facă binele, adică să nu guste vin pentru o vreme, sau să nu cârtească, sau altceva de acest fel să nu facă, și dacă din trândăvie nu va putea să împlinească ceea ce s-a apucat, ce este dator să facă?

Răspuns

A hotărî cu totul una ca aceasta cu jurământ este lucru cu greșală și oprit; căci nu de nevoie, ci cu înainte-voirea cea de sineși stăpânitoare să ne îndestulăm; că nu trebuie ca prin sila jurământului să robim slobozenia socotinței, nici de ceva din zidirile lui Dumnezeu ca de un rău să ne depărtăm, ci să folosim la toate dreapta socoteală. Însă Fericirii Părinți, cei ce ne-au scris nouă sfintele rugăciuni, au făcut rugăciuni și pentru o pricină ca aceasta: o rugăciune ce dezleagă pe om. Căci s-a zis preoților celor adevărați ai lui Dumnezeu că *cele ce veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer* (Matei 16: 19); însă și cei ce dezleagă și cel ce încalcă jurământul datorii sunt să se mărturisească lui Dumnezeu prihănind a sa lenevire și imputinare. Că dacă unui împărat stricăcios făgăduindu-se cineva, nu cutează până la moarte să se arate călcător de făgăduință, cu

atât mai vârtos către nemuritorul și cerescul Împărat: dacă oarecare făgăduință cu jurământ împreună a făcut, iar apoi se leapădă de ceea ce a făgăduit, oare nu este vinovat de muncă? Însă pocăința pe toate le poate.

V.

A Sfântului Diadoh

Pe toate poftele cele dobitocești, cei ce se nevoiesc, într-un chip ca acesta se cade a le urî, încât, într-un obicei ca acesta ajungând, temelnic a cugeta urâciune către dânsesele. Iar înfrânarea cea spre lucruri se cade a o păzi, așa încât să nu vină cineva cândva întru îngreșoșarea lor, căci acest lucru blestemat este și cu totul drăcesc. Că nu ca de niște rele să ne depărtăm de dânsesele – să nu fie! –, ci ca să ne smulgem pe înșine de la cele multe și netrebnice mâncări, și părțile cele fierbinți ale cărnii cu măsură să le chinuim; ca pentru aceasta și prisosința noastră spre iconomia celor săraci îndestulată să se facă, care este cunoaștere a dragostei celei adevărate.

VI.

Din Pateric

Ieșit-au odată Părinții în Alexandria, chemați fiind de Fericitul Arhiepiscop Teofil⁸⁷, ca să facă rugăciune și să surpe idoli. Și mâncând ei cu dânsul, le-a pus înainte carne de vițel, și mâncau, nimic socotind (îndoindu-se). Și luând Arhiepiscopul o bucată, a dat bătrânului celui aproape de el, zicând: „Iată, aceasta este bună!”. Iar bătrânii, auzind, au zis: „Noi până acum verdețuri mâncăm, iar dacă este carne, nu mâncăm”. Și n-a mai gustat nici unul dintr-înșii dintru dânsa.

⁸⁷ Teofil I, Patriarh al Alexandriei (385-412).

PRICINA A DOVĂZECI SI CINCEA

Care este deosebirea războiului curviei și cum se cade a ne nevoi împotriva lui.

I.

A lui Paladie

Supărat-a odată pe Fericitul Evagrie Diaconul dracul curviei cu îngreuiere, precum singur ne-a povestit nouă, și toată noaptea a stat gol într-un puț, în vreme de iarnă, până i-a înghețat trupul.

II.

Tot a aceluiași

Se povestește despre Fericitul Amonie, ucenicul Cuviosului Pamvo, o povestire ca aceasta: „Ridicându-se odată în trupul lui o poftă necuvioasă, nu și-a cruțat trupul, ci fier înfocând, pune pe mădulele sale, încât era el totdeauna rănit”.

III.

Tot a aceluiași

Asupra viteazului Filorom Episcopul, întru începutul lepădării sale de lume, i s-a pus asupra-i prea foarte războiul curviei; care, tiranisind patima, o a izgonit ca pe o aprindere nemăsurată, cu apă multă stingând-o, adică cu înfrânarea cea desăvârșită, și cu purtarea de fier, și cu zăvorârea și cu depărtarea de mâncări: și de pâine, și de grâu, și de toate cele ce trec prin foc; întru acestea cu răbdare petrecând optsprezece ani, cu Dumnezeiescul ajutor s-a făcut biruitor unei patimi ca aceasta.

IV.

A lui Grigorie Dialogul

Liniștindu-se odată Sfântul Benedict, a venit ispitorul în chip de pasăre neagră,

care se numește mierlă, și zbura împrejurul obrazului lui, având atâta obrăznicie, încât Sfântul ar fi putut-o prinde și cu mâna. Și cunoscând Cuviosul gândirea vrăjmașului, întrarmându-se pe sine cu semnul de viață făcătoarei cruci, nevăzut l-a făcut pe vrăjmaș. Iar după puțin timp s-a ridicat în carnea sa acest fel de patimă, într-un chip în care nici odată nu i s-a făcut; că pe o femeie oarecare pe care o văzuse Sfântul odată când era tânăr, închipuind-o dracul curviei, pe aceasta înaintea ochilor acestui drept o a pus, și atâta înfocare i-a aprins din carne, încât puțin de nu s-a clătinat de sufleteasca mahniciune⁸⁸, ca iarăși să alerge în lume.

Dar darul lui Dumnezeu cel mântuitor l-a întărit pe dânsul atâta cât să transtească pe vrăjmașul și biruință asupra patimilor să ridice: că prin gând curat și vitejesc îndreptându-se pe sine, căutând, a văzut pe aproape mulțime multă de urzici și de mărăcini, și, dezbrăcându-și haina, gol s-a aruncat într-insele, și în multe ceasuri s-a aflat întru dânsle tăvălindu-se, încât tot trupul cu ghimpii spinilor și ai urzicilor zgâriindu-se, cu sânge împrejur s-a cruntat [înroșit]. Și suferind vitejește niște dureri ca acestea, războiul trupului l-a biruit. Și, de atunci, cu darul lui Dumnezeu, în toată vremea vieții sale n-a mai căutat să-l supere pe dânsul dracul acela al curviei, precum pe urmă a povestit acela ucenicilor săi.

V.

Din viața Sfântului Pavel Tebeul

În vremea împăraților păgâni Deciu și Valerian, prinzându-se de necredincioși oarecare din sfinți și multe munci suferind, pe lângă altele, și i aceasta a pățimit: că

⁸⁸ ἀκηδίας = acedie.

văzându-l cei necredincioși că este tânăr și în floarea vârstei și cu frumusețea împodobit, au găsit aceasta ca materie a vicleniei lor, și vrând nu numai cu trupul, ci și cu sufletul să-l strice, ce au făcut și în ce fel de măiestrie ca aceasta au sporit? Într-o grădină moale și bine-înflorită aducându-l pe dânsul, unde și așternutul era moale, și cu răsfățare trupul odihnindu-l, întru acelea l-au culcat pe nevoitor cu fața în sus, și, lăsându-l cu mâinile legate, au lipsit pentru puțin.

Și se sfârșea sporirea lor într-un lucru foarte spurcat și plin de urâciune: că, după ieșirea acelor, s-a băgat o fată frumoasă la chip, iar la suflet foarte puturoasă și neastâmpărată, care, împreună cu viteazul acela culcându-se, lucra cele mai urâte lucruri cu puțință: îl îmbrățișa, se împleticea cu el, cu iscodire îl săruta, îl mângâia, cu spurcată mână de rușine se atingea, prin toate cu totul îndemnându-l către dulceață.

Deci ce trebuia să facă acel suflet curat? Ce trebuia, nedumerindu-se către dezlegarea unui rău ca acela? Să-i dea brânci spurcatei nu putea, dar nu s-a nedumerit [stat în cumpănă], foarte urător de rău fiind. Că împotriva „dragostei” punând pe dragoste, împotriva celei necuvioase pe cea Dumnezeiască, și vrând a arăta că cel curat și iubitor de Dumnezeu cu lesnire nu va cruța nici mădularele, nici carnea, ca numai să-și păzească luiși întreagă curățenia, cu mușcare pe a sa limbă tăind-o și în gură mestecând-o, în loc de sărutare în fața curvei o a scuipat, cu pătimirea-patima - și cu durerea-dulceața a o stinge bine a socotind.

VI.

Din Pateric

1. Întrebat a fost un stareț: „De unde îmi este mie că mă bântui spre curvie?”. Și a răspuns. „Dintru multa mâncare și dormire”.

2. Zis-a iarăși: „Dacă firea va ridica poftele, întinderea nevoinței le va stinge pe dânsle”.

VII.

A lui Avva Marcu

Se cade ca tânărul așa să-și supună tinerețile sale cuvântului lui Dumnezeu, precum însuși cuvântul cere, că zice: *Puneți înaintea trupurilor voastre ca jertfă vie, sfântă, bine-plăcută lui Dumnezeu, ca slujba voastră cea cuvântătoare* (Rom. 12: 1), și așa, toată umezeala poftei celei trupesti - prin puțină mâncare și puțină băutură, și privegherile cele din toată noaptea - a o răci și a o usca, ca și el din așezare să zică: *Făcutu-m-am ca un foale la fum, îndreptările Tale nu le-am uitat* (Ps. 118: 83), și cunoscând că al lui Hristos este, acest trup împreună să-l răstignească cu patimile și cu poftele, și să omoare nu numai fapta curviei, ci și mădularele cele pământești, precum și necurăția ceea ce se lucrează în trup de la duhurile cele viclene.

Cel ce așteaptă cununa adevăratei și neîntinatei și desăvârșitei feciorii, nu numai până la aceasta pune să stea nevoința, ci, urmând apostoleștii învățături, și însăși însemnarea și mișcarea patimii se nevoiește a o omori.

Cel ce cu iute dragoste preacurata și îngereasca feciorie în trupul său a se sălășlui așteaptă, și nici așa nu se adevărește, se roagă ca însăși pomenirea cu gândul a acesteia subțiri patimi ce se suie fără mișcarea și lucrarea trupestii patimi să se stingă, și de este dar cineva care s-a învrednicit de darul acesta, acesta știe că aceasta se poate isprăvi numai prin singură puterea cea de sus și ajutorința și dăruirea Duhului.

Tot așa cel ce așteaptă cununa curatei și luminatei feciorii, pentru dânsa cu dor Dumnezeiesc este străpuns, și trupul îl răstignește prin nevoințele cele pustnicești.

Omoară mădularele cele de pe pământ cu întinderea și cu stăruința înfrânării, stricând omul cel dinafară și subțindu-l pe acesta, și ostenindu-l în felul pilei, ca, prin credință și nevoință și lucrarea darului, omul cel dinlăuntru să se înnoiască, din zi în zi sporind spre mai bine. Că dragostea crescând, cu nădejdea se mărește, cu bucuria Duhului se veselește, cu pacea lui Hristos se

dăruiește, de bunătate e purtată, cu facerea de bine se păzește, cu frica lui Dumnezeu se cuprinde, cu priceperea și cunoștința se luminează, cu înțelepciunea strălucește, cu smerita cugetare se povățuiește.

Cu acestea și cu fapte bune asemenea acestora înnoindu-se mintea de Duhul, însemnarea [caracterul] icoanei acesteia cu chip Dumnezeiesc întru sineși o cunoaște, și frumusețea cea gânditoare și negrăită a stăpâneștii asemănări o pricepe, și bogăția înțelepciunii de sineși învățate a legii celei înlăuntru puse o înțelege.

VIII.

A Sfântului Maxim

Greu este dracul curviei, și foarte se pune asupra celor ce se nevoieșc împotriva patimii, și mai vârtos în disprețuirea hranei și în vorbirile femeilor. Că furând mintea pe ascuns cu netezirea [moliciunea] dulceții, sare apoi asupra celui ce prin pomenire se liniștește, trupul înfocându-l, și, felurite fețe înaintea minții punând, către alcătuirea păcatului o cheamă pe dânsa, care față, de voiești a nu zăbovi întru tine, ia lângă tine post și osteneală și priveghere, și buna-liniște cu rugăciune aprinsă. Când dracii scot mintea din întreaga înțelepciune și cu gândurile curviei o vor înconjura, atunci cu lacrimi să zici către Stăpânul: „Izgonindu-mă acum, m-au înconjurat, Bucuria mea, izbăvește-mă de cei ce m-au înconjurat”.

IX.

Din Pateric

1. Un frate a întrebat pe Avva Paladie, zicând: „Părinte, spune-mi mie ce voiești să fac, că trei ani am postit perechi-perechi, adică câte două zile, iar întru a treia mănânc, și nu pot să mă izbăvesc de dracul curviei?”. Răspuns-a starețul: „Fiule, când Dumnezeu l-a trimis pe Proorocul Isaia către Israiliteni, așa i-a zis lui: *Strigă întru tărie, și nu cruța, și vestește norodului: Păcatele lor mă caută pe Mine din zi în zi, și să se apropie de Mine*

poftesc, zicând: Ce e că am postit și Tu n-ai cunoscut? Smerit-am sufletele noastre, și n-ai văzut? Și le-a răspuns lor acestea: În zilele posturilor voastre vă aflați făcând voile voastre, și pe cei de sub mâna voastră îi asupriți, și pe toți cei din preajma voastră îi obidiți, și postiți spre judecăți și sfade, încât auzită se face înaintea Domnului strigarea voastră. Nu pe acest post l-am ales, zice Domnul. Nici de vei încovoia ca pe un lanț și ca pe un belciug grumazul tău, și sac și cenușă de ți-ai așterne, nici așa nu se va chema post primit (Is. 58: 1-5).

Deci și tu, fiule, dacă vei posti de mâncări, și vei grăi de rău pe cineva, sau vei osândi, sau vei pomeni de rău, sau gânduri viclene vei primi, sau vei pofti ceva din dulceți, sau de cele oprite cu cugetul vei închipui prin poftă, cum crezi că te vei izbăvi de războiul curviei? Sau nu știi că tot cel ce-și împlinește pofta sa în cuget, și fără bucatele cele dinafară se îmbată și se satură? Deci, de voiești ca postul tău să fie primit la Dumnezeu, păzește-te mai-nainte de toate de tot graiul cel viclean, de toată clevetirea și osândirea, și auzire deșartă nu primi, după cea scrisă. Și curățește toată inima ta de toată întinăciunea trupului și a duhului, și de toată pomenirea de rău, și de toată agoniseala urată, și obosește trupul tău întru mulțimea metaniilor și a privegherilor, și a celorlalte osteneli întru cugetarea ascunsă. Și când vei voi să dormi, nu te culca, ci șezând, așa dormi. Întru acestea și întru unele ca acestea, de ca și cum ai fi copil cu tinerețile, învață-te, cu darul lui Dumnezeu, războiul curviei să-l biruiști.

Pentru aceasta și Părinții au zis că nu în chilie sau în sihăstrie trebuie a șede, ci în obște a petrece, și cu mai multe osteneli a se obosi. Pe lângă acestea, monahul să se îmbrace cu haine aspre și trănțoase [zdrență-roase], și nu cu cele moi, și cu toată întărirea de la proestoși să se țină și să se păzească. Căci nelucrarea și negrija, și mâncarea de două ori în zi, și somnul mult s-au obișnuit a ridica asupra noastră nu numai pe dracul curviei, ci și pe cel al trândăviei⁸⁹, și pe cel al

⁸⁹ Achediei.

slavei deșarte, și pe cel al mândriei.

2. Zis-a Avva Antonie: „Socotesc că trupul are mișcarea firească împreună frământată [amestecată] cu dânsul, dar nu lucrează nevoind sufletul, ci numai însemnează în trup nepătimașa mișcare. Dar mai este o mișcare - întru a hrăni și a încălzi trupul cu mâncări și băuturi, dintru care căldura trupului deșteaptă trupul către lucrare. Pentru aceea și poruncind Apostolul, zice: *Nu vă îmbătați de vin, întru care este curvie* (Ef. 5: 18); iar Domnul în Evanghelie zice: *Vedeți să nu se îngreueze inimile voastre cu îmbuibarea și cu beția* (Luca 21: 34). Și este încă o mișcare oarecare, făcându-se la cei nevoitori din pândirea cea cu vicleșug și pizma diavolilor. Drept aceea, se cuvine a ști că trei sunt mișcările poftei celei trupesti: una adică firească; alta, din neluarea aminte la mâncări; iar a treia, de la draci. Deci se cuvine ca cel ce se nevoiește, deosebirea acestora știind-o, și nu necunoscând pricinile, potrivit către fiecare și cuviincios să se nevoiască.

3. Un frate a întrebat pe Avva Pimen, zicând: „Ce voi face, că sunt luptat spre curvie și spre mânie?”. Și a răspuns lui starețul, zicând: „Zicea David: *pe leu îl ciomăgeam și pe urs îl sugrumam* (Împărați 17: 34-37), arătând cuvântul că se cuvine ca pe mânie să o tăem cu îndelunga răbdare, iar pe curvie să o tescuim [strămtora] cu ostenele și cu post”.

4. Povestit-a Avva Foca că, mutându-se în Schit Avva Iacov, s-a luptat tare de dracul curviei, și, aproape fiind de a se primejdui, a venit la mine și mi-a arătat cele despre sineși, și mi-a zis mie: „De mă duc mâine în cutare peșteră, te rog, pentru Domnul, să nu spui nimănui cele despre mine, ci numai patruzeci de zile, și când se vor fi împlinit, fă dragoste și vino la mine, aducând Sfânta Cuminecătură; și de mă vei afla mort, îngroapă-mă, iar dacă încă sunt viu, să mă împărtășești cu Sfânta Cuminecătură”. Și acestea zicând, s-a dus.

Și împlinindu-se patruzeci de zile, luând Sfânta Cuminecătură, pâine curată și puțin vin, m-am dus către dânsul, și numai cât m-am apropiat de peșteră, am mirosit multă putoare, care din gura lui se făcuse. Și am zis întru sinemi: „A răposat

fericitul”. Și intrând în peșteră, l-am aflat pe dânsul zăcând mai mult mort. Și dacă m-a văzut, mișcând puțin mâna sa cea dreaptă precum putea, însemna prin chipul mâinii pentru Sfânta Împărtășanie. Iar eu am zis: „Am adus”.

Și deschizând cu sila gura lui puțin, și sfărâmând o parte din cinstitul Trup întru de viață făcătorul Sânge, am turnat în gura lui. Iar el, împărtășindu-se, s-a întărit. Apoi, udând din pâinea de obște un miez, i-am adus lui, și după puțin, iarăși altul, și, precum putea, a primit. Și așa prin darul lui Hristos înputernicindu-se, a ieșit după o zi, călătorind împreună cu mine, și a venit întru chilia sa, izbăvindu-se cu darul lui Dumnezeu de pieritorul război al curviei.

5. Un frate era luptat spre curvie, și era războiul ca un foc arzând noaptea în inima lui; iar el se nevoia ca nicidecum să se învoiască cu gândul. Iar după puțină vreme a fugit războiul, nimic punând asupra fratelui pentru răbdarea lui, și îndată a venit lumină în inima lui.

6. Alt ucenic al unui stareț mare așijderea a fost luptat de dracul curviei, și se nevoia vitejește; iar starețul, văzându-l pe dânsul ostenindu-se, i-a zis lui: „Voiești să rog pe Dumnezeu și să se ușureze războiul de la tine?”. Iar el i-a zis: „Deși mă ostenesc, Avva, și acest război mult mă necăjește, văd totuși din osteneală rod întru mine; însă, aceasta roagă pe Dumnezeu: ca să-mi dea răbdare a suferi”. Zis-a lui starețul: „Încă ești întru sporire, și pe mine mă covârșești!”

7. Zis-a un stareț către oarecare frate ce era supărat de curvie: „Frate, dormind voiești a te mântui? Du-te, ostenește-te, trudește-te, caută și vei afla, priveghează, și bate, și se va deschide ție. Sunt în lume unii luptători care, deși stau întru multă bătaie, se înputernicesc și se încununează. Și de multe ori, și unul de doi fiind bătut, înputernicindu-se întru lovituri, pe cei ce-l bat îi biruiește. Deci dacă aceia, pentru câștig trupesc, atât de mare răbdare arată, nu cu mult mai vârtos tu mai cu vârtute vei sta și te vei nevoi pentru Împărăția Cerurilor, și mai vârtos având și pe Dumnezeu împreună ajutor?”

8. Un frate era nevoitor în Schit; și

i-a vârât lui vrăjmașul pomenire a unei femei frumoase pe care o văzuse odată în Egipt, și îl necăjea pe dânsul foarte. Iar după iconomie, alt frate, venind din Egipt în Schit, s-a dus la dânsul și, vorbind cu dânsul, i-a spus că femeia cutăruia a murit; iar aceea era cea de care era luptat fratele. Și cum a auzit, luând haina sa, s-a dus acolo și a întrebat despre femeie, și, înștiințându-se, a destupat noaptea mormântul ei și a șters puroile [puterejunea trupului] ei în haina sa și s-a întors în chilia sa, aducând haina sa, plină fiind de puroile trupului cel mort, care multă putoare slobozea. Și când îl supăra pe dânsul gândul curviei, pune haina înaintea sa și zicea gândului: „Iată pofta pe care o cauți, ia-o pe ea, satură-te!”. Și așa se chinuia pe sineși cu acea nesuferită putoare, până când desăvârșit s-a stins războiul de la dânsul.

9. Venit-a odată oarecine în Schit vrând a se face monah, având și pe fiul său cu sine tocmai atunci înțărcat, și au petrecut amândoi în chilie vreme din destul. Iar copilul, crescând și făcându-se voinic, a început a fi cumplit supărat de războiul cărnii. Și neputând a sta împotriva, a zis către tatăl său: „Mă duc în lume, că nu pot să sufăr războiul”. Iar tatăl lui stăruia rugându-l pe dânsul să nu facă aceasta. Zis-a tânărul: „Avva, nu pot, lasă-mă să mă duc”. Zis-a lui tatăl său: „Ascultă-mă, fiule, de această dată, și ia-ți patruzeci de perechi [legături] de pâine, și smicele pentru patruzeci de zile, și du-te în pustia cea mai dinăuntru, și petrece acolo patruzeci de zile, și așa facă-se voia Domnului”. Iar el a ascultat de tatăl său. Și, sculându-se, a intrat în pustie și a petrecut ostenindu-se acolo, împletind smicele uscate și mâncând pâine uscată.

Și făcând așa, și liniștindu-se douăzeci de zile și douăzeci de nopți, a văzut pe lucrarea sa un fel de arătare stând lângă el, și slobozea o putoare atât de mare, încât tânărul abia o putea suferi, pentru aceasta și degrab o izgonea pe dânsa. Iar ea, așa gonită fiind, a zis către dânsul: „Eu în inimile oamenilor, dulce mă arăt, și tu acum mă izgonești? Dar să știi că, pentru ascultarea ta și osteneala ta, Dumnezeu nu m-a lăsat să te amăgesc, și ți-a arătat ție putoarea mea”. Iar

el, sculându-se și mulțumind lui Dumnezeu, a venit la tatăl său și i-a zis lui: „Nu mai voiesc să mă duc în lume, că am văzut lucrarea curviei și putoarea ei”. Și era și tatăl lui încredințat pentru dânsul. Și a zis tânărul: „De ai fi petrecut patruzeci de zile și ai fi păzit porunca, ai fi văzut mare vedenie”.

10. Alt stareț de asemenea a venit în Schit, aducând pe fiul său, încă sugând, și neștiind ce este femeia. Și dacă a crescut și s-a făcut bărbat voinic, dracii îi arătau în somn chipurile femeilor, iar el spunea tatălui său cele ce vedea. Și auzind bătrânul, s-a minunat de vicleșugul vrăjmașului. Odată, suindu-se în Egipt, fiind și tânărul împreună cu dânsul, s-au întâlnit cu femei. Zis-a tânărul către tatăl său: „Avva, aceștia sunt cei ce vin noaptea la mine în Schit”. Răspuns-a bătrânul: „Fiule, aceștia sunt călugării satelor, și aceștia au alt port, iar cei din pustie altul”. Și îndată s-a întors în chilia lor.

11. Un frate a zis către un stareț: „Ce să fac, că mă ucide gândul cel întinat?”. Și a răspuns lui bătrânul: „Când mama voiește a înțărca copilul ei, pune ceapă câinească la țâța ei, iar pruncul vine după obicei să sugă și, gustând din ceapa câinească, fuge din pricina amărăciunii ei”. Deci pune și tu ceapă câinească”. Întrebat-a fratele: „Ce este cuvântul, părinte?”. Și a răspuns bătrânul: „În loc de ceapă câinească, pune întru sineți pomenirea morții și a muncilor veacului ce va să fie”.

12. Tot acel frate a întrebat pe alt stareț pentru un alt gând, și i-a zis lui bătrânul: „Eu n-am fost niciodată luptat întru acest fel de lucru”. Și a auzit fratele și s-a smintit. Și sculându-se, a ieșit, nici ziua bună luându-și. Și s-a dus către alt stareț, și i-a vestit lui, zicând: „Iată ce mi-a zis mie cutare stareț, și m-a smintit, că peste fire a grăit”. Zis-a bătrânul: „Nu simplu ți-a zis ție aceasta omul lui Dumnezeu; pentru aceea, întoarce-te curând de te pocăiește lui”. Iar fratele, întorcându-se de îndată la stareț, a făcut metanie, zicând: „Iartă-mă, Avva, că nebunește am făcut ceea ce am făcut: ieșind neluându-mi ziua bună, dar te rog, tâlcuiește-mi mie cum niciodată n-ai fost luptat de curvie?”. Zisu-i-a lui starețul: „De când m-am făcut

monah, nu m-am săturat nici de pâine, nici de apă, nici de somn, ci grija acestora foarte supărându-mă, nu m-a lăsat să simt războiul de care ai zis”. Și folosindu-se fratele, s-a dus în chilia sa.

13. Un frate era cumplit bântuit de dracul curviei; patru diavoli în chip de femei prefăcându-se au stătut în preajma lui, și au petrecut patruzeci de zile luptându-se cu dânsul spre a-l trage spre spurcata amestecare. Iar acela, vitejește nevoindu-se și nebiruindu-se, Dumnezeu văzând răbdarea lui, a depărtat de la dânsul războiul și i-a dăruit lui a nu se mai supăra de înfocarea cărnii.

14. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Avva, mă necăjește pânțele și nu-l pot opri cu totul, și de aceea zburdă trupul meu”. Zisu-i-a lui starețul: „De nu vei pune pe dânsul frică și post, nu umbli drept în calea lui Dumnezeu”. Și i-a zis lui o pildă ca aceasta: „Un om oarecare a călătorit șezând pe asin, iar asinul îl purta abătându-se încoace și-ncolo de drum, iar el, luând toiagul pe care-l avea, îl bătea pe dânsul. Și a zis asinul: «Nu mă bate, că de acum voi merge drept». Și dacă au mers puțin, s-a pogorât de pe asin, punând toiagul pe desagi deasupra asinului, iar asinul nu vedea că toiagul este deasupra lui. Și cum a văzut pe domnul său neducând toiag, și nebăgând de seamă de dânsul, a început a se abate și a se trage ici și colo în semănături. Și alergându-l domnul lui, a luat toiagul și n-a conținut bătându-l pe dânsul până ce a mers drept. Așa și la trup, când zburdă și se abate de a face calea lui Dumnezeu, bate-l pe dânsul cu postul și va umbla drept; și să stea acesta (adică postul) deasupra lui împreună cu frica lui Dumnezeu de-a pururea”.

PRICINA A DOVĂZECI SI SASEA

Că nu este cu putință a se izbăvi cineva desăvârșit de războiul curviei fără decât numai prin ajutorul lui Dumnezeu, ajutor care urmează neîndoios nevoitorilor, și care este desăvârșita curăție.

I.

A lui Paladie

Fericitul Moisi Arapul [Etiopianul], care mai-nainte fusese povățuitor al unei mari cete de tâlhari, iar mai pe urmă, botezându-se, s-a făcut monah preaiscusit și preot, și s-a numărat împreună cu Părinții cei mari, acesta, la începutul lepădării sale de lume, a fost luptat de dracul curviei până într-o atâta, încât puțin a lipsit ca să nu cadă din punerea [treapta] sa. Și se lupta împotriva vrăjmașului prin mare post și liniște. Și încuindu-se pe sine în chilie, cu sfătuirea Marelui Isidor al Schitului, în multă vreme neieșit a fost, nimic altceva nemâncând, fără numai o litră de pâine, și făcea cincizeci de rugăciuni pe zi. Apoi și prin priveghere întinsă împotriva se nevoia, nedormind toată noaptea vreme de șase ani, și, topindu-și trupul desăvârșit, a rămas încă înfocându-se și având felurite vedenii de noapte. Apoi sub altă aspră petrecere s-a pus pe sineși: că, ieșind noaptea, se ducea pe la chiliile Părinților celor bătrâni, la cei ce nu puteau aduce apă, și, neștiind ei, lua vasele și le umplea cu apă, că la unii dintr-înșii apa era la cinci mile⁹⁰ depărtare.

Și plecând-se el într-o noapte în puț ca să umple vasul unui monah, l-a lovit diavolul peste șale cu o beldie și l-a lăsat în loc zăcând mort, că nu suferea, pizmărețul, răbdarea nevoitorului. Iar a doua zi, venind oarecine din monahi și văzându-l pe dânsul zăcând și trăgând să moară, întorcându-se, a vestit Marelui Isidor.

Și venind acela cu oarecari și luându-l pe dânsul, l-au dus la biserică, și atât de mult a bolit, încât într-un an a venit în

putere. Și atunci i-a zis lui Isidor, Marele lui Hristos preot: „Contenește de aici înainte să mai bați război cu dracii, frate Moisi, și nu intra așa asupra lor, căci în sihăstrie sunt și măsuri ale luptei celei către draci”. Iar diamantul⁹¹ lui Hristos, Moisi, i-a zis lui: „Nu voi conțeni să mă lupt cu dâșii până nu va conțeni nălucirea viselor”. Atunci i-a zis lui Marele Isidor: „Acum, întru numele lui Iisus Hristos, au conținut visurile tale cele necuvioase; deci apropie-te cu îndrăzneală de Dumnezeuieștile Taine și cuminecă-te; ca să nu te trufești cum că cu a ta nevointă ai biruit această patimă, că pentru aceasta te-ai tiranisit cumplit din parte-i, spre folos ție, ca să nu te surpi prin îngâmfare”.

Acestea auzind, s-a întors în chilia sa, de aici înainte luând aminte cu liniște și cu măsură întru nevointă, și așa de neastâmpărata patimă s-a izbăvit.

A aceluiași

Un oarecare Pahon după nume, ajungând ca la șaptezeci de ani, ședea în Schit. Și mi s-a întâmplat (zice scriitorul) să mă supăr de dracul neastâmpărării, fiind cuprins și supărat de gânduri întru nălucirile cele de noapte. Și neîngăduind eu a spune cuiva lucrul, fiind gonit de patimă, am ieșit din pustie. Și ducându-mă pe ascuns întru pustia cea adâncă, m-am întâlnit după cincisprezece zile cu sfinții bărbați cei de la Schit, între care era și Pahon.

Și aflându-l pe dânsul mai curat și mai nevoitor, am îndrăznit să-i zic lui cele ale minții mele, și mi-a zis mie Sfântul așa: „Să nu te uimească lucrul, că nu pătimești aceasta din lenevire - că te mărturisește lucrul și lipsa celor trebuincioase și depărtarea

⁹⁰ πέντε σήμεριων = lit. 5 semne sau hotare (...).

⁹¹ ἄδαμας = fig. nebiruitul.

de vorbirea femeilor -, ci mai vârtos de la potrivnicul ți se întâmplă ție aceasta, din pricina răvnei tale întru fapta bună. Că întreit este războiul cel curvesc: uneori, de bine bucurându-se, trupul se pune [ațâță] asupra noastră, iar alteori, patimile se ridică asupra noastră prin gânduri, și mai este când și dracul se ridică tiranisește asupra noastră. Iar eu, mult pândind, am aflat aceasta; și iată, precum vezi, bătrân sunt, și am patruzeci de ani de când stau în chilia aceasta îngrijindu-mă de mântuirea mea, și chiar ajungând întru această vârstă, până acum sunt bântuit”.

Și s-a jurat, zicând: „După ce am trecut de al cincizecelea an, în doisprezece ani acest demon n-a încetat nici noapte, nici zi a se năpusti asupra mea. Și gândind eu că Dumnezeu S-a depărtat de mine, și pentru aceasta sunt tiranisit, am ales cu nesocoteală mai vârtos a muri decât să mă urătesc din pricina patimii. Și ieșind din chilie, înconjuram pustia; și aflând o peșteră a unei hiene, m-am pus jos gol ca să mă mănânce fiarele. Și făcându-se seară adâncă, au ieșit fiarele, cea bărbătească și cea femeiască, și m-au mirosit de la picioare până la cap, și, lingându-mă, s-au depărtat.

Și zăcând eu acolo până dimineata, părându-mi-se că voi fi totuși mâncat, am socotit că negreșit m-a cruțat Dumnezeu, și, sculându-mă, m-am întors în chilie. Și stărui demonul puține zile, iarăși s-a năpustit asupra mea, mai tare decât înainte, încât era să și hulesc. Că prefăcându-se într-o fetișcană arăpoaică [etiopiancă] – pe care o văzusem în tinerețile mele adunând spice la seceră –, a șezut pe genunchii mei și atâta de tare m-a zădărnă, încât mi se părea că m-am împreunat cu dânsa. Și tulburându-mă eu, i-am dat o palmă, și așa s-a făcut nevăzută; și credeți-mă ce grăiesc, că putoarea mâinii mele n-am putut-o suferi doi ani de zile.

Împuținându-mă la suflet, și întru aceasta mai mult urându-mi-se de mine însumi, cu totul am ieșit rătăcind întru adâncă pustie, și, aflând o aspidă mică, luând-o, o am apropiat de mădulele mele cele născătoare, ca măcar așa, mușcat fiind de dânsa, să mor. Și frecând capul fiarei de mădule, ca de cele ce-mi sunt pricină de ispită, nici

asa n-am fost mușcat, cu pronia darului fiind cruțat. După acestea, am auzit venind glas în cugetul meu: «Du-te, Pahon, de te nevoiește, că pentru aceasta te-am lăsat a te tiranisi atât de mult: ca nu cumva să cugeți înalt, de ca și cum cu o putere așa mare să crezi că l-ai biruit pe demon, ci, cunoscând neputința ta, niciodată să nu te încrezi în viețuirea ta, ci de-a pururea să alergi la ajutorul lui Dumnezeu».

Încredințându-mă astfel, m-am întors în chilie, șezând de aici înainte cu îndrăzneală, fără să mă mai grijesc de războiul cel pentru îndrăcirea de femei, rămânând cu pace din lupta aceea în zilele ce au urmat. Iar diavolul, cunoscând disprețuirea mea cea spre dânsul, de aici rușinându-se, n-a mai putut să se apropie de mine”.

Cu aceste cuvinte și lupte către sata-na întărindu-mă Sfântul Pahon, și mai vârtos către osteneli ungându-mă, și învățându-mă a suferi cu lesnire acest război, m-a slobozit, întru toate spre îmbărbătare îndemnându-mă.

A aceluiași

Fost-a oarecine foarte iubitor de feciorie, pe nume Ilie, sihastru preabun, grijă făcând de partea cea mai slabă [femeiască]. Că sunt unele suflete ca acestea, pe care le mărturisește scopul lor, că pentru fapta bună fac aceasta. Milostivindu-se acesta spre ceața pustniciților, în cetatea Africii⁹², unde avea ceva cheltuieli, a zidit mănăstire mare, și a adunat în mănăstire toate femeile cele risipite ce nu aveau loc de refugiu, purtând apoi grijă de ele, făcându-le lor toată odihna și câte cere lor viața sihăstrească. Iar acelea, din felurite viețuiri și osebite obiceiuri fiind adunate, dese sfezi făceau unele cu altele. Iar el, doi ani petrecând cu dânsule, trebuia să le asculte și să le împace.

Fiind apoi bântuit de potrivnicul spre îndulcire și depărtându-se de

⁹² Ἀφρική.

mănăstire, rătăcea flămând prin pustie, două zile rugându-se lui Dumnezeu și zicând: „Doamne, sau mă omoară – ca să nu le văd pe dânsle necăjindu-se –sau ia de la mine patima mea, ca să port grijă de ele după cuviință”. Și erau acelea trei sute la număr. Și făcându-se seară, a adormit în pustie, și, precum chiar el a povestit, au venit la dânsul trei îngeri și i-au zis lui: „De te vom izbăvi de patima aceasta, merge-vei oare să grijești de dânsle?”. Și el s-a făgăduit la aceasta.

Atunci, unul ținând picioarele lui, iar altul mâinile lui, iar al treilea luând un brici, i-au tăiat lui boasele, dar nu aieveau, ci după uimire și nălucire⁹³. Și precum i s-a părut că a fost tăiat, așa a fost și vindecat. Apoi l-au întrebat pe dânsul: „Ai simțit vreun folos?”. Zis-a acela: „Foarte m-am folosit ușurându-mă astfel, și sunt încredințat că m-am izbăvit și de durere și de patimă”. Iar ei i-au zis lui: „Du-te în sihăstria ta”. Iar s-a întors după cinci zile. Și aflând toată mănăstirea plângând pentru dânsul, a intrat înlăuntru, și de atunci a petrecut în chilie aproape de mănăstire, de care aproape fiind, adeseori le putea îndrepta pe dânsle, trăind încă patruzeci de ani, adevărindu-se Părinților și zicând: „Nu s-a suit în mintea mea poftă de patimă femeiască”. Și așa s-a sfârșit din viață într-o dăruire⁹⁴ ca aceasta a petrecerii.

II.

A lui Avva Casian

1. De este la noi sânguință după Apostoli (cf. I Tim. 2: 5; Iac. 1: 12), după lege a pătimi și a ne încununa biruind pe necuratul duh al curviei, să nu ne bizuim pe puterea și nevoința noastră, ci pe ajutorul Stăpânului nostru Dumnezeu. Că nu va conțeni omul să se războiască de duhul acesta până nu va crede cu adevărat că nu cu sânguință, nici cu osteneala sa, ci cu acoperământul lui

Dumnezeu și ajutorul Lui se va izbăvi de această boală, și va fi ridicat la înălțimea curăției.

Căci lucrul, fiind peste fire, de aceea, cel ce a călcat pe zădărrările cărnii și pe dulcețile acesteia se face oarecum afară de trup. Pentru aceasta este cu neputință ca omul, așa-zicând, să zboare cu aripile sale către o cunună a sfințeniei așa de înaltă și cerească și următor îngerilor să se facă, dacă nu l-ar ridica spre aceasta de la pământ și din tină darul lui Dumnezeu. Că prin nici o altă bunătate nu se aseamănă oamenii cei legați cu trup cu duhovniceștii și gânditorii îngeri precum prin cea a întregii-înțelepciuni. Că printr-aceasta, pe pământ fiind și petrecând, au, după Apostoli, petrecerea în ceruri.

Iar mărturia după care desăvârșit am câștigat noi această faptă bună este atunci când sufletul nu va alerga în somnuri la nici un chip al urâtei năluciri. Că deși o mișcare ca aceasta nu se socotește păcat, este totuși însemnare [înștiințare] cum că sufletul bolește și că încă nu s-a izbăvit de patimă, iar pentru aceasta datori suntem a crede că uratele năluciri cele ce ni se întâmplă nouă în somnuri sunt dovadă a lenevirii de care am fost cuprinși mai-nainte și a neputinței celei dintru noi, căci boala cea ascunsă întru ascunzătorile sufletului o face arătată scurgerea ceea ce ni se întâmplă nouă întru odihna somnului. Că cei ce au ajuns pe vârful sfințeniei nici în somn nu sunt bântuiți de năluciri, nici, deșteptați fiind, nicidecum nu simt mișcarea.

2. Cu un astfel de bărbat din cei de mai sus am vorbit în Schit, care, mai presus de ceilalți Părinți, era împodobit cu o mai strălucită cunună a curăției; iar curățenia sufletului strălucea întru însăși închipuirea feței⁹⁵, care, din Dumnezeiescul dar covârșind hotarele firii, și de fireasca mișcare s-a lepădat. Precum m-am înștiințat și de la cei ce știau cu de-amănuntul cele despre dânsul, acesta, cu postul, cu privegherea, cu lacrimile, în multă vreme pe Dumnezeu rugând

⁹³ Οὐκ ἐν ἀληθείᾳ κατ' ἔκστασιν δὲ δὲ καὶ. Φαντασίαν = nu în adevăr, ci prin extaz și închipuire.

⁹⁴ Harismă.

⁹⁵ τῆς ὀψέως χαρακτῆρι = întru înfățișarea caracterului sau trăsăturilor.

să-i dăruiască lui darul întregii-înțelepciuni îngerești, a luat cererea de la Stăpânul și bunul Dumnezeu. Și a văzut în vremea nopții pe înger deschizând oarecum pânțele lui și o bucată de carne înfocată din cele ale lui smulgând, iarăși cele din pânțele le-a alcătuit la loc și i-a zis lui: „Iată, am luat de la tine înfierbântările poftelor trupești, și să știi că de astăzi ți s-a dat ție curăția de la Dumnezeu, pe care cu credință și cu răbdare o ai cerut”.

III.

A lui Avva Isaia

De vei fi întru nevoință, să nu îndrăznească inima ta întru dânsa ca să cârtești cumva, căci aceasta e cea care te păzește, ci să zici gândului tău: „Prin reaua pătimirea a trupului, Dumnezeu ascultă și ticăloșia mea”.

IV.

Din Pateric

1. Un frate nevoitor, supărat fiind de curvie, a întrebat pe Avva Agathon, zicând: „Ce să fac?”. Și i-a răspuns lui bătrânul: „Du-te și aruncă înaintea lui Dumnezeu puterea ta, și vei avea odihnă”.

2. Se povestea despre Amma Sarra că a petrecut treisprezece de ani luptată fiind de dracul curviei și niciodată nu s-a rugat să se depărteze războiul, ci mai vârtos zicea: „Dumnezeule, dă-mi putere!”. Într-o zi, fiind cumplit supărată de dânsul, s-a suit în căscioara ei ca să se roage, și s-a arătat ei trupestă duhul curviei, și i-a zis ei: „Sarro, tu ești cea care m-ai biruit?”. Răspuns-a aceea: „Nu eu te-am biruit, ci Stăpânul meu Hristos”.

3. Un oarecare bărbat, lepădându-se de lume, a venit în Schit și s-a făcut monah. Și era nevoitor; și s-a întâmplat lui prin pizma vicleanului să fie luptat de femeie, și, zăbovind războiul, a vestit aceasta Părinților; iar ei, văzând că este luptător, îi puneau lui

viețuirii⁹⁶, iar el, cu osârdie primindu-le, le făcea, de care viețuiri trupul lui slăbise atâta de mult, încât nici nu se mai putea scula. Iar din iconomia lui Dumnezeu a venit în Schit un oarecare părinte străin, și, ducându-se către alți stareți, a venit și către chilia lui, pe care, văzând-o deschisă, tare s-a minunat că nimeni n-a ieșit de acolo întru întâmpinarea lui. Și a zis întru sineși: „Nu cumva cel ce locuiește într-însa este bolnav?”

Și apropiindu-se, a ciocănit, și dacă vedea că nu ieșea nimeni, a intrat și l-a aflat pe dânsul zăcând bolnav. Și i-a zis lui: „Ce ai, părinte?”. Și i-a povestit lui cele despre dânsul: cum luptat fiind de femeie, a vestit Părinților, care au pus asupra lui felurite viețuiri, „pe care și făcându-le eu”, zice, „trupul adică s-a îmbolnăvit, iar războiul crește”. Iar starețul, auzind, a zis: „Părinții, ca niște puternici ce sunt, au pus ție viețuiri, însă, de ascuți de smerenia mea, lasă de aici înainte viețuirile, de vreme ce n-ai aflat folos dintr-însele, ci împărtășește-te de puțină hrană, la vremea ei. Și făcând puțină ta pravilă, aruncă spre Domnul grija ta și neputerea ta; că nu vei putea să biruiești războiul prin ostenele tale. Și să știi că trupul nostru este ca o haină: de-l vei griji pe dânsul, va fi păzit, iar de nu-l vei griji, putrezește”. Iar el a făcut așa, și, peste puține zile, s-a depărtat războiul de la dânsul.

4. Era un sihastru feciorelnic ce nu știa deloc de femeie și nici ce este curvia. Și zicea el: „Mădularul acesta îl are omul spre a vărsa apa – la fel cum este la ibric țâțșoara spre deșertarea apei celei dintr-însul”. Și căutând cu ochii lui, a văzut împrejur pe draci ca pe niște arapi [etiopieni], mișcându-i lui patima. Și astfel se înfoca și pofta, că nu știa, neavând iscusință, de ce lucru se făcea îndrăgitor.

Într-o zi, i-a arătat lui diavolul bărbat cu femeie, urâciunea lucrând-o. Dar văzând Dumnezeu covârșirea răutății diavolului, a acoperit pe fratele, povățuind-l să meargă la un stareț mare, care, învățându-l pe

⁹⁶ Trad. lit. Altfel spus: îl sfătuiau a se nevoi și prin alte feluri de viețuire (mai grele).

dânsul cum se cuvine să se nevoiască împotriva dracilor, l-a slobozit. Și întorcându-se fratele, s-a nevoit rugându-se lui Dumnezeu, și i-a dat lui Dumnezeu să sporească atât de mult, încât s-a învrednicit de mare dar: că i se adeverea lui pentru fiecare suflet al fraților care mureau – ori de se afla bine, ori rău, și unde va să meargă.

5. Un frate, locuind în pustie, a fost supărat de curvie, și, ducându-se undeva, a aflat o vizuină a unei hiene, și, intrând într-însa, a petrecut flămând șase zile. Apoi, venind hiena, și văzând-o pe dânsa, temându-se a zis: „Doamne, de știi că voi ajunge ca să spurc trupul meu, dă-i acesteia stăpânire asupra mea, iar de nu, mântuiește-mă de dânsa”. Și îndată a auzit glas zicând: „Scopiți-l⁹⁷ pe dânsul și sloboziți-l”. Și numaidecât s-a depărtat războiul de la dânsul.

⁹⁷ *Lit.*: Faceți-l eunuc. Se referea, probabil, ca și mai-nainte în povestirea lui Paladie despre Cuviosul Ilie, la îngeri.

PRICINA A DOUAZECI SI SAPTEA

Care este cinstea curăției, și care este necinstea curviei, și sfârșiturile⁹⁸ fiecăreia și răsplătirile, fie în veacul de acum, fie în cel viitor.

⁹⁸ Scopurile.

I.

A Sfântului Efrem

Frate, voiești să înveți cât de cumplită și pierzătoare este curvia? Socotește pe cei care n-au putut să omoare mișcările șerpilor în pustie (cf. Num. 21), că pe aceștia i-a pus la pământ curvia în Madiam, și pentru dânsa nu s-au lepădat a mânca și jertfa idolească. Drept aceea, au căzut din norod într-o zi douăzeci și trei de mii (cf. Num. 25: 1-9).

II.

Din Pateric

1. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Ce să fac, Avva, că sunt luptat cumplit de curvie?”. Iar starețul i-a zis lui: „Pentru acest gând, păzește-te de deznădăjduire pe cât ți-e puterea; căci dintru acest gând se face deznădăjduirea de mântuire a celui biruit. Că precum corabia se luptă cu valurile, cu furtuna și cu marea, dacă va lepăda cârma, aproape este de primejdie, însă încă poate să înoate. Așijderea dacă se va frânge catargul sau dacă altceva din cele trebuincioase spre a înota va pierde, cei ce sunt într-însa se vor afla încă întru nădejdi bune, mântuindu-se corabia (corabia rămânând întreagă).

Așa și monahul, de se va lenevi și va cădea întru alte patimi, trage nădejde că le va birui prin pocăință, iar dacă va cădea vreodată în patima curviei, ca celui ce i s-a stricat corabia, va veni întru deznădăjduire, ducându-i-se corabia întru adânc.

2. Zis-a un stareț: „Puțin pelin netreb-nicește un borcan cu miere, la fel un păcat trupesc izgonește din Împărăția Cerurilor, și în Gheena focului trimite. Fugi, o, smeritule

monah, de păcatul trupesc ca de foc, ca nu cumva să te mistuiești de dânsul”.

III.

A Sfântului Efrem

Precum tămâia înmiresmează simțirea, așa Se veselește și Duhul Sfânt spre curățenie, și locuiește în om. Și precum porcul se veselește întru tăvălirea noroiului, așa și dracii se veselesc întru putoarea curviei. Lumină mare și bucurie și pace și răbdare locuiesc întru curățenie. Iar scârbă și trândăvie și somn fără sațiu și întuneric păcios sunt înjugate cu curvia. Iubește, monahule, curăția întru dragostea lui Hristos; că așa este potrivit viețuirii tale, precum e potrivită tesla meșterului de lemn.

Frate, nu fără frică poartă grijă de trup atunci când îl împodobești, ci ascultă ce grăiește Apostolul: *Fugi de poftele cele tinerești* (II Tim. 6: 22). Nu știi cu ce fel de vrăjmaș te lupti? Nu știi că este cumplit lucru a te face cursă altui suflet? Și aceasta cunoaște-o: că dacă omul cel dinafară ar fi împodobit cu chip frumos, iar sufletul dinlăuntru murdar, frumusețea acestuia nu va zăbovi a se strica. Iar de vei câștiga frumusețea sufletului, și împreună se va glăsui⁹⁹ din frumusețea lui și omul cel dinafară, cu această frumusețe vei petrece.

⁹⁹ Armoniza.

PRICINA A DOVAZECI SI OPTA

Că vrednic de pedeapsă este a primi gânduri urâte și a nu le alunga de îndată, așijderea și privirea cu iscodire și grăirea și auzirea de gânduri urâte, tot așa, iarăși, învoirea împreună cu fapta, și că prin multe și felurite meșteșuguri năvălește duhul curviei, pentru aceasta se cuvine de-a pururea a lua aminte.

I.

Din viața Sfântului Eftimie

Era un frate în Lavra Sfântului Eftimie, roman de neam, cu numele Emilian, care ducea o viață bună, și întreaga înțelepciune foarte tare a urmat-o dintru înseși tinerile sale. Acestuia, trecând odată noaptea spre Duminică, i-a pornit vrăjmașul din trup un război cumplit, împotriva căruia a se ține până în sfârșit obosind, se da, iată, și sub gânduri se pleca. Așa aflându-se, și de patimă înconjurându-se, s-a întâlnit cu Sfântul, venind el la pravilă în vremea Utreniei, și cu oarecare putoare pe acela izbindu-l, i-a arătat Marelui acestuia cumplita lui patimă.

Și mirosind-o pe dânsa Dumnezeiescul Eftimie, și cunoscând pândirea cea vicleană, a cercetat pe vicleanul drac ce-i făcea supărare, și îndată fratele s-a aruncat jos cu fața în sus, zgâriindu-se și scuturându-se și spume scuipând, și mulți monahi s-au adunat la dânsul.

Și a poruncit Marele Eftimie să se aducă lumânare, căci și locul era întunecos și neluminos, și a zis către dâșii: „Vedeți, o, Părinți și frați, pe fratele cum, dintru fapta bună trăind din copilărie și către întreaga înțelepciune sârguindu-se, acum, pentru că s-a dat puțin patimilor celor trupești, ne stă înaintea ca o priveliște vrednică de tânguiri? Pentru aceea dar este de trebuință ca fiecare mintea sa să și-o păzească, ca nu cumva prin vreo nălucire să ni se întâmple nouă a ne fura vrăjmașul și în prăpastie să ne pogoare. Că de se va face întru noi măcar și un gând necuvios, zădărând pofta cea urâtă, iar noi nu ne vom sârgui îndată încă de la început a bate război cu dânsul, ci prietenește îl vom

primi pe dânsul în cuget, nu vom fi slobozi de răutate, dar chiar și neapropiindu-ne de trupuri, ca cei ce am curvit în cuget, tot vom fi judecați”.

Și le-a povestit lor și un lucru ca acesta, „pe care mie”, zice, „mi l-a povestit odată unul din stareții egipteni”.

„Era oarecine într-o cetate, fiind socotit de toți cu viață minunată, și, ca și cum cu multă apropiere către Dumnezeu ar fi fost bogat, cu adevărurile însă adeseori îl mânia cu mișcarea cea ascunsă a patimii din învoirea cea către gândurile cele rele, întru care, deși nu cu lucrul, cu cugetul cu lesnire este cu puțință a greși.

Și în grea boală unul ca acesta odată căzând, la cele de pe urmă răsuflări era, și acum către moarte privea. Iar cetatea era cuprinsă de tânguire, și toată vârsta se tânguia, și toți se rugau de ar fi cu puțință ca mai bine să moară ei înaintea bărbatului, socotind că mai bine ar pătimi ei aceasta decât să vadă ducerea unui bărbat atât de laudat de toată limba.

Iar oarecine din cei văzători, la acea cetate ajungând, și văzându-l pe acela greu plâns de tot norodul, a auzit apoi și mulțimea ce cu suspinări îl plângea pe acela și strigând așa: „O, sfântul, o, părintele, o, mântuitorul nostru, cu a cărui solire către Dumnezeu toți sunt mântuiți; ce fel de nădejde de mântuire ne va fi nouă de aici înainte? Ce întărire după acesta?”

Acestea văzând și auzind acel văzător bărbat, se ducea cu sârguință către dânsul, silindu-se a se învrednici de vreo rugăciune și blagoslovenie. Și apropiindu-se, a văzut pe cei mai luminați¹⁰⁰ dintre cetățeni, a văzut

¹⁰⁰ Însemnați.

și clerul preoților, încă și pe însuși episcopul, făclii în mâini având, și pompa [însoțitorii] trupului așteptând-o. Împingând apoi în lături mulțimea și îndreptându-se către cel ce zăcea, l-a aflat pe dânsul încă suflând puțin. Și a văzut oarecare vedenie cu ochii cei ascunși, pe care a o vedea este înfricoșător, și a o auzi, vrednic de lacrimi.

Că i se părea lui că oarecine pogora o ostie [furcă] de foc în inima aceluia, și sufletul, vai, cu silă și amar de acolo îl smulgea; apoi a auzit și un glas de sus ce zicea: «În ce chip nu M-a odihnit sufletul acesta în nici o zi, într-același chip nici tu să nu contenești zgâriindu-l pe dânsul, cumplit trăgându-l și chinuindu-l».

Acestea le-a povestit Sfântul Eftimie celor ce erau de față, și de aici înainte sfătuiră lui urmând-o, s-au făcut pe eiși luători aminte, și de-a pururea gata spre ieșirea sufletului îngrijindu-i, zicea: „Acest Emilian să vă fie vouă pildă, pe care, și pentru aceasta, negreșit Dumnezeu l-a trecut cu vederea, așa urât și ticăloșește lăsându-l să se chinuie, ca ochii voștri ai tuturor, de amarul drac al iubirii de dulceță să fie feriți și voi mai buni să vă faceți, și din chinuirea cea dintru el voi să câștigați. Dar să ne rugăm, zice, lui Dumnezeu, de o bănuială ca aceasta să slăbească pe acest bărbat”.

Și îndată s-a rugat pentru fratele, iar locul numaidecât de putoare s-a umplut, ca și cum ar fi ars niște pucioase, și glas a urmat putorii, zicând: „Eu sunt duhul curviei”. Și de atunci înainte înțeleptindu-se fratele și trezvindu-se, s-a sculat, vas de alegere și el, după Apostolul, făcându-se (cf. II Tim. 2: 21).

Încă și încheind Marele, învățând pe frați acestea, a zis că acei din frați care se luptă cu gândurile fără de cale să se păzească de voi de-a pururea, și de îndemnare să se îndulcească totdeauna, și de învățătură și de sfătuire să nu se întâmpile câtuși de puțin să se poticnească, căci cădere cumplită se vor face diavolului.

II.

Din viața Sfântului Savva

Fericitul Savva, mergând odată la Iordan, ducând împreună cu sine și pe oarecare dintre ucenici, tânăr cu vârsta, s-au întâlnit cu dânsii o mulțime de mireni, între care era și o tânără frumoasă la chip, cursă nu lesne de trecut privirilor celor nepăzite. Iar după ce a trecut aceea, Savva, ispitind pe ucenic, i-a zis: „Ție cum ți s-a părut a fi fata? Că mie mi s-a părut oarbă de un ochi”. Iar el a zis: „Ba nu, părinte, avea amândoi ochi”. Și el a zis: „Nu cumva te-ai amăgit, fiule? Căci îți spun că fecioara avea unul scos”. Iar ucenicul, necunoscând că întrebarea înțeleptului este ispitire, lucrul cel de cunoscut căutând să-l facă binecunoscut de la dânsul, a zis: „Ba nu, părinte, ci mai vârtos și mult luminați erau ochii dânsei, și preadulci la vedere”. Iar Savva a zis: „Și de unde e cu puțință să știi tu cu de-amănuntul despre aceasta și apoi să adeverești cu tărie?”. El a zis: „Cu grijă am luat aminte la dânsa și curat am cunoscut că avea amândoi ochii”.

Deci, de vreme ce ucenicul era acum înlăuntrul mrejelor, atunci, Dumnezeiescul Savva, pe față muștrându-l, a zis: „Unde îți șade ție porunca, adică să nu pui ochiul către dânsa, și să nu te repezi cu genele tale? De acum nu vei mai fi împreună cu mine, nici la chilia mea nu vei petrece, până ce te obișnuiești a nu te amăgi astfel, ci a-ți păzi ochii”.

Așa zicând, îndată l-a trimis pe acela în castelion¹⁰¹; apoi, petrecând acolo vreme din destul și bine pedepsindu-se, și, cum s-ar zice, îndestulată osândă răsplătind ochiului cu nemincinoasa căință și cu durerile inimii, iarăși l-a primit Fericitul pe dânsul și l-a numărat împreună cu cei ai chiliei.

III.

Din viața Sfintei Singlitichia

Zicea Fericita Singlitichia către cele adunate: „Se cuvine ca fiecare din noi,

¹⁰¹ Καστέλλιον = aici: rezervor sau cisternă de apă.

cunoscând pe al ei cin, să nu se tragă către cele mai de jos, ci de cele mai înalte pururea să se dorească. Că știți pilda cea din Evanghelie despre cele o sută, cele șaiszeci, și treizeci. Suta este cinul nostru, iar cele șaiszeci, ceata postitorilor și a celor ce se înfrânează, iar cele treizeci, a celor ce viețuiesc cu întreagă-înțelepciune.

Și bine este a se muta cineva de la cele treizeci la cele șaiszeci, și de la cele șaiszeci la cele o sută; căci bine este a spori de la cele mai mici la cele mai mari. Iar pogorârea de la cele mai mari la cele mai mici nu e lucru fără primejdie; căci cel ce s-a povârnit o dată spre cele mai rele, nu se mai poate opri din căderea întru acestea, căci ca-ntr-un adânc de pierzare se pogoară.

Drept aceea, unele [maici], după ce au făgăduit fecioria, iar cu neputința socoteții au tras pe gând, pricinuiesc pricini întru păcate, zicând către sineși: «Dacă vom trăi cu întreagă-înțelepciune, (deși mai bine aș zice cu desăvârșită nebunie) măcar de cele treizeci ne vom învrednici». Dar această socoteală este a vrăjmașului, că cel ce vine de la cele mai mari la cele mai mici se batjocorește de vrăjmașul; că precum un ostaș fugar, de va face aceasta, se va judeca și nici de iertăciune nu se va învrednici, căci s-a dus către ostășia cea mai mică, pentru că s-a depărtat de la cea mai mare, va lua chinuire.

Deci ni se cuvine nouă de la cele mai mici pururea a trece la cele mai înalte, pe cele dinapoi uitându-le, după rânduirea Apostolului (cf. Filip. 3: 14), și spre cele dinainte întinzându-ne, și după cinul nostru a arăta preadesăvârșit întreagă-înțelepciune. Că deși se pare că mirencele trăiesc după întreaga înțelepciune, cu aceasta însă este amestecată și nebunia, căci păcătuiesc cu toate celelalte simțiri ale lor: că și văd fără de cuviință, și râd fără de rânduială. Iar noi, și de acestea lipsindu-ne, să ne suim la faptele bune și să scoatem din ochi nălucirea cea deșartă; că zice Scriptura: *Ochii să vadă cele drepte* (Pilde 4: 25),

Și trebuie și limba a o înfrâna de la niște păcate ca acestea; căci cu necuviință este ca organul cel de laude să scoată graiuri scârnavе. Însă acestea sunt cu puțință a fi

păzite numai dacă nu vom întrebuința adeseori ieșiri: căci astfel, măcar deși n-am vrea, furii intră prin simțirile noastre. Căci cum se poate ca fumul, pe dinafară umblând, și ferestrele deschise fiind, să nu înnegrească casa?

Deci de nevoie trebuie să părăsim ieșirile pe la târg. Că dacă greu și nesocotit lucrăm socotim a vedea goi pe frații sau Părinții noștri, cu atât mai vârtos de vătămare ne va fi nouă să vedem pe ulițe pe cei ce se dezgolesc cu necuviință, sau și grăiri de curvie¹⁰² a auzi. Încă și când în casă pe sine ne vom închide, nici atunci nu se cuvine a fi fără de grijă, ci, după cea scrisă, *privegheați neîncetat* (I Tesal. 5: 17), că pe cât ne îngrădim pe noi spre întreaga înțelepciune, pe atâta cu mai iuți cugete batem război. Că pe cât sporesc atleții, pe atâta și cu mai mari împotriva-luptători se împletesc.

Deci caută de vezi cât ai zburat, și nu vei slăbi întru cele dinainte. Ai biruit pe materialnica și lucrătoarea curvie? Dar vrăjmașul pe curvia cea prin simțuri ți-o pune ție înainte. Iar când și dinspre aceasta pe sineți te vei opri, apoi în locul cugetului tău se încuibază, pornindu-ți ție războiul cel nematerialnic: că fețe frumoase și vorbiri vechi pe furis aduce la cele ce se liniștesc.

Deci se cuvine să nu ne învoim cu nălucirile; că scris este: *De se va sui peste tine duhul celui ce stăpânește locul tău* (adică al diavolului), *să nu-l lași* (locul adică) (Eccl. 10: 4); învoirea cea către năluciri este deopotrivă cu curvia cea mirenească; că zice: *Cei tari, tare vor fi cercetați* (Înț. lui Sol 6: 6). Mare este nevoința cea împotriva duhului curviei, căci cap întru răutățile vrăjmașului spre pierzarea sufletului este aceasta. Și aceasta umbros însemnând-o fericitul Iov, zicea despre diavol ca de *cel ce are putere peste buricul pânțecelui* (Iov 40: 16).

Drept aceea, cu multe și felurite măiestrii pornește diavolul boldul curviei asupra oamenilor celor iubitori de Hristos; de multe ori încă și dragostea frățească o abătut

¹⁰² ἀκόλαστα = lit. neînfrânate, urâte, deșarte; despre felurite urăciuni, în general, sau curvii.

rău-cugetătorul spre a sa răutate. Căci pe fecioarele care au fugit de nuntă și de toată nă-lucirea vieții, prin tovărășia frățască le-au poticnit, încă și pe monahi a rănit, pe cei ce fugiseră de tot felul de forme curvești, și pre aceia i-a momit prin oarecare vorbire evlavioasă; că acesta este lucrul vrăjmașului: ca îmbrăcându-se în cele străine pe ale sale pe furiș să le lucreze. Arată grăunte de grâu, și sub dânsul pune cursă.

Pare-mi-se că și Domnul zice despre dânsul că: *Vin către voi în piei de oi, iar pe dinlăuntru sunt lupi răpitori* (Matei 7: 15). Deci să ne facem pe noi înțelepți ca șerpui și blânzi ca porumbeii; și împotriva gândurilor lui gând șiret să uneltim, spre a nu se ascunde de noi măiestriile lui, că nici cel asemenea degrab se [re]cunoaște de cel asemenea, iar blândețea porumbelului întru curățenia faptei să o arătăm.

Deci de trebuință este a ne trezvi noi totdeauna, îngrozirea vrăjmașului luând-o în cuget, să ne păzim noi de felurile lui pândiri; căci, precum s-a zis, și prin lucrările cele dinafară bate război, și prin gândurile cele dinlăuntru năvălește.

Deci trebuință este nouă de nevoie dureroasă și rugăciune neîncetată împotriva războiului acestuia; căci aceste doctorii folositoare sunt cuprinzătoare spre tot gândul cel pierzător; dar trebuie și deosebite izvodiri asupra ciumei acesteia a unelti, și a adăuga împotriva ei pe cele potrivnice. Și de va pune în cuget nălucire de vreo față, mintea cu socoteală pe idolul acela cel pus în suflet să-l chinuiască: întâi adică să-i scoată ochii, apoi să-i smulgă carnea obrazului și să-i taie și buzele, și de aici înainte să vadă o înșirare urâtă de oase goale și să înțeleagă ce lucru era acela pe care-l dorea. Încă să zugrăvească cugetul și tot trupul celui îndrăcit, al ibovnicului, plin de rane putrezite greu-mirositoare, și în puroi [putrejun], și cum în ruperi deșirându-se precum ale morților, sau și pe sineși moartă să se vadă cu ochii cei dinlăuntru.

Că așa mintea de greață umplându-se, va stinge dorul către acel trup, și pe sine din deșarta rătăcire va putea să se oprească, socotind că ce a iubit nu era nimic altceva

fără numai decât sânge amestecat cu flegmă, care lucru și pricină de scormonire dă osebitelor jigăni, și de aici înainte de patima cea dulce se va depărta; însă mai mare decât cele zise este stăpânirea pântecelui, că așa și dulcelele cele de sub pânțe poate cineva, ajutând Dumnezeu, cu lesnire să le stăpânească”.

IV.

A Sfântului Efrem

Frate, toți cei de demult aduceau viței, berbeci și miei spre jertfă Domnului, iar noi am adus trupul nostru întru Duhul Sfânt. Deci să nu-l facem prihănit pe acesta, sau să-l întinăm cu cele oprite, ca nu cumva să fim dați morții ca niște furi de cele sfinte, ci sfânt și întreg să-l păzim pe dânsul. Iar spre a păzi sfințenia, celor ce au minte trează le ajunge pomenirea lui Dumnezeu, a Cărui rază luminează inima, iar cei ce se află încă cu slăbiciune întru isprăvirea unei fapte bune ca aceasta, către o grijă ca aceasta au trebuință de oarecari pilde.

Să luăm ca pildă pe cei din lume care fac izbânde în războaie, pe ale căror icoane¹⁰³ pe pereți și pe scânduri le scriu zugravii, pe toate cele din război istorisindu-le cu silință: pe unii îi arată fugind, iar pe ceilalți gonindu-i, pe aceștia lovind sau străpungând și ca pe niște spice pe potrivnici secerându-i, iar aceia falnic căzând, și fără cinste trăgând spre moarte. Mulți încă și chinurile sfinților le zugrăvesc în biserici, spre râvna celor trândavi cu inima, și spre pomenirea celor ce s-au nevoit și au izbândit asupra celor potrivnici.

Deci precum trupul nostru este sortit ca cu de-amănuntul să se zugrăvească, și la înălțime să se pună spre arătare tuturor celor cerești și a celor pământești și a celor de dedesubt în ziua judecății, să ne sârguim a săvârși fapta bună, ca nimic scârnav ori prihănit despre noi să se zugrăvească în icoană; *că nu este ceva ascuns care să nu se cunoască*

¹⁰³ Aici: osebite înfățișări sau reprezentări.

(Matei 10: 26), și celelalte.

Căci cu adevărat scârnăv lucru este a vedea în icoană bărbat cu femeie împreunăându-se fără cinste, dar mai vârtos cel ce voiește să pară a fi îmbrăcat cu o părelnică evlavie. Iar dacă și cu bărbat să se împreuneze, după cel ce a zis *bărbați cu bărbați urâciu-ne lucrând-o* (Rom. 1: 27), oare cine va putea să se uite la icoana aceea? Căci singură vederea e una vrednică de fugit și urâtă cu adevărat. Deci dacă într-o necinste ca aceasta și scârnăvie nu voim a fi văzuți de toată zidirea, aceasta să o socotim totdeauna: când de urâtele gânduri ne vom război, și negreșit rușinându-ne și amărind, patima o vom birui, darul împreună-lucrând cu noi.

Așa deci se cuvine a păzi de păcat trupul nostru, ca să nu mințim Ziditorului; că doar ne-am adus pe noi Domnului, și nu mai avem stăpânire peste trupul nostru; că ori de ne strâmtorăm, ori de ne războim, nu mai putem să tragem darul spre voia noastră. Că precum cel ce se roagă rugăciune lui Dumnezeu, și îi aduce Lui ceva în dar - pe care prin preot în biserică înainte îl pune, de aici înainte nemaiavând putere de a lua ceea ce a adus, - chiar de ar voi să se și căiască pentru aceasta, și pe ascuns se va apuca să ia ceea ce a adus, și se va prinde, nici așa prin luarea aceluia nu va scăpa de vină, ci ca un fur de cele sfinte se va chinui -, tot așa și cei ce s-au dat pe sineși danie lui Dumnezeu¹⁰⁴ nu mai au stăpânire pe trupul lor¹⁰⁵.

Iar dacă și încă ne supără pofta, să ne plecăm în mormânt și să vedem tainele firii noastre: grămadă de oase unul peste altul, hârci goale de cărnuri și pe celelalte oase; și

pe acelea văzându-le, pe noi între aceia să ne socotim a ne vedea, și să socotim: „Unde este frumusețea floarei de acum, și rume-neala obrazului și cealaltă frumusețe?”. Și prin această gândire se va stinge înfocarea trupului.

Se poate încă și prin alte gânduri a războinici și a împila patima cu împreună-lucrarea lui Dumnezeu. Că vrăjmașul, supărând pe fratele adeseori prin înfocare, îi vâra lui niște gânduri ca acestea și zice: „Până când vei suferi osteneala și supărarea patimii? Împlinește-ți o dată pofta ta ca să nu mai fii luptat, și iarăși te vei pocăi; că nimic este lucrul; de un ceas, și îndată trece; că milostiv și iubitor de oameni este Dumnezeu, și, iarăși pocăindu-te, te va primi”.

Iar fratele, printr-o împotrivă-grăire ca aceasta îl va surpa pe dânsul, zicând: „O, vrăjmașule al neamului nostru, și luptătorule al [împotriva] mântuirii, îmi vâri mie [gânduri] până când voi stărui în a răbda osteneala? Dar zic ție, până când va vedea Domnul smerenia mea și osteneala mea și va lăsa toate păcatele mele, de tine, pârașul meu, ca pe văduvă mă va slobozi (cf. Luca 18: 3-8). Și nu știi, diavole, că de se va obișnui fiara să mănânce carne, de aici înainte mai amar către patimă se va face?

Deci cum îmi vâri mie gânduri zicând că «de-ți vei face o dată pofta ta, nu vei mai fi supărat»? Și cine să-mi făgăduiască mie că, de-mi voi strica trupul meu, voi afla vreme de pocăință, și nu voi fi tras împreună cu cei ce lucrează fărădelegea? Că umbră este viața noastră pe pământ. Și ce nu va fi într-un ceas, de voi lua cuțitul și mă voi tăia pe sinemi? Deci mai vârtos pentru aceasta sunt dator a nu te asculta, ca nu cumva să pierd într-un ceas bogăția cea veșnică, și cele ce le-am adunat prin mulți ani și osteneli, lucrând faptele bune, în mică clipeală risipindu-le, robit ție să mă fac.

Și zici că lucrul este mic? Dar ascultă, vrăjmașule al vieții noastre, și pizmărețule, ce fel de cinste este celor ce prin blagocestie au biruit patima aceasta pe care tu o zici mică, și ce fel de muncă s-a gătit celor ce s-au biruit de dânsa? Întregul cu înțelepciune Iosif, au nu patima aceasta biruind-o,

¹⁰⁴ Lit.: cei ce s-au afierosit.

¹⁰⁵ Cei ce se afierosesc cumva lui Dumnezeu - fie printr-o rânduială oarecare, fie printr-un dar adus la biserică - se fac legați de Dumnezeu prin ceea ce au făgăduit în afierosirea lor, și așa vor fi judecați. În schimb, cei din afara Bisericii, sau ai lui Dumnezeu, în general, vor fi judecați nu după legea creștinească, ci după legea conștiinței lor (cf. Rom. 2: 15), care fie îi va osândi, fie îi va îndreptăți, după cum numai ei și Dumnezeu știu, căci felul în care vor fi judecați aceștia va rămâne o taină până la sfârșitul veacurilor, căci ce ar putea spune creștinii despre cei ce n-au cunoscut pe Dumnezeu, și ce ar putea ei judeca, inima lor necunoscând-o?

între toate neamurile se laudă și se mărește în cer și pe pământ, iar de ocara egiptencei se râde, în toată lumea propovăduindu-se? Și Fericita Suzana, au nu de toți se laudă până acum și în veci ca ceea ce nu s-a dat patimii acesteia, ci a păzit întreaga înțelepciune și moartea a disprețuit-o? Iar Bătrânii și Judecătorii ce păreau că chivernisesc pe norod, biruindu-se de această patimă, au n-au murit împroșcați cu pietre, lăsându-și nume rău întru neamurile cele de după dânsii?

Deci depărtează-te de la mine, lucrătorule al fărădelegii și războinice împotriva sufletelor. Domnul Dumnezeu, Cel ce a dat oamenilor Duhul Lui Cel Sfânt, Acela să te certe pe tine, și nelucrătoare să pună măiestriile și pândirile tale, căci ca un leu pândești a înghiți sufletul meu; că dulceața este amară, iar netezirea¹⁰⁶ este groapoasă, și în pierzare pogoară, și dăruirile tale sunt pline de stricăciune și de moarte. Îmi vâri mie gândul a mă lepăda de atâta dar pe care l-am luat de la Dumnezeul meu, și a scârbi pe Duhul Sfânt întru Care m-am pecetluit în ziua slobozaniei, și mădularele lui Hristos, mădulare ale curviei a le face, și sfințenia a o pierde - *fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu* (Evr. 12: 14) - și din nesfârșita bucurie și slavă a Domnului a cădea, și a moșteni împreună cu tine focul nestins și viermele cel neadormit și celelalte veșnice munci, care împreună cu tine și îngerilor tăi de la Dumnezeu s-a gătit? Acestea a face și a păcătui în scurtă vreme îmi vâri, și îmi zici mie că nimic nu este lucrul?

Știu că, de te voi asculta, tu te vei duce și vei vesti tatălui tău, lui satana, pierzarea mea, împreună bucurându-vă întru a mea cădere. Iar eu mă voi rușina înaintea Tatălui meu Celui din Ceruri. Dar nu mă voi pleca ție, diavole, că mai bine îmi este mie ca tu să mă superi ca un câine, decât să-ți râzi de mine acest răs, căci Domnul este Întărirea mea și Sprijinitorul mântuirii mele. Domnul este Scutitorul [Apărătorul] vieții mele și voi nădăjdui spre Dânsul, și de cursele tale mă

voi mântui”¹⁰⁷.

Pe lângă acestea, iubitule, adu împotriva lui frica Gheenei și amărăciunea muncilor, și așa, cu frica acelui foc, focul cel dintru tine se va stinge.

Și, de voiești, voi pune ție înaintea și oareșice însemnare a muncii celei din Gheena, ca prin această mică însemnare aceea durere netrecută și nesuferită ca dintr-o socoteală să o pricepi. Ai intrat vreodată într-o baie să vezi acolo bărbați leșinați de căldură și în răcoritoare băgați? În văpaia aceea ce va să moștenească pe păcătoși, nici țiitoare de apă nu este, nici ușă, nici ieșire, nici rază, nici vânt răcoritor, nici, de va striga cu mare glas cel ce se pârjolește, nu este cine să-i ajute sau să-l mângâie, că scris este: *Nemilostivă este judecata celui ce n-a făcut milă* (Iac. 2: 13).

Și n-ai văzut oare și cuptorul cel ce ardea sub baie, ce fel de frică dă numai celui ce se apropie? Iar acolo, în loc de lemne, se ard cu Dumnezeiescul foc cei necredincioși, iar păcatele lor cea văpaie mai cumplit o aprind, iar munca le-o face și mai nesuferită? Că scris este: *Mânie și urgie și necaz și strâmtorare peste tot sufletul de om ce a lucrat răutate și a păcătuit* (Rom. 2: 8-9).

Deci, frate, socotește-le pe acestea, și se va topi pofta dulceții din cugetul tău precum se topește ceara de la fața focului. Păzește încă și ochii tăi, și îi întoarce ca să nu vadă deșertăciune. Căci cumplit vânzător este ochiul cel spulberatic¹⁰⁸. Că prin celelalte simțiri mintea proaspăt va primi războiul, iar mai vârtos și mai mult nefiind de față căznește sufletul decât când este de față, aprinzând pofta.

Adică ce zic? A auzit cineva deodată dulci viersuiri de muzică, și a trecut; apoi a auzit glas de plâns și de tânguire, și prin tânguire s-a împins afară dulcea viersuire a muzicilor. Așijderea a gustat miere, apoi vreun fel de hrană amară, și s-a stins dulceața mierii

¹⁰⁷ Diferite frânturi din Catisma I din Psaltire.

¹⁰⁸ În lb. pop., nestatornic, ușuratic, flușturistic; în gr. μετέωρος = lit. ridicat de la pământ și agățat sau suspendat undeva; fig. nesigur, dus de valuri etc. Sfântul Efrem va arăta mai departe ce înseamnă ochiul ridicat de la pământ sau „agățat” și ce înseamnă ochiul plecat.

¹⁰⁶ Forma netedă și frumoasă la suprafață a gândurilor sau închipuirilor cu care diavolul ispitește pe nevoitor.

de amărăciunea cea din urmă. Asemenea și la mirosire: a mirosit cineva vreo mireasmă, apoi și putoare, și a uitat dulceața miresmei de grija putorii. Tot astfel și la pipăire: s-a atins cineva de apă rece, și apoi și de fierbințe, și fierbințeala căldurii a copleșit răceala de dinainte.

Iar războiul cel prin ochiul cel spulberatec, fie că materia este de față sau nu este, pârjolește mintea cu poftirea. Și nu numai aceasta, ci și în visuri urâte nălucește inima, căci dracii, aflând pe furiș intrare prin gând, zugrăvesc ispita în minte, și, obișnuind mintea în patima cea dulce, o surpă pe dânsa.

Pentru aceea, scris este: *Neînfrânarea poftei schimbă gândul cel fără de răutate* (Înț. lui Sol. 4: 12). Căci păcatul primește început prin biruirea ochilor, dintru care mintea, de nu se va trezvi îndată, câte puțin negreșit se va prăvăli, precum și Domnul a mărturisit, zicând: *Tot cel ce caută la femeie pentru a o pofti, iată, a preacurvit cu dânsa întru inima sa* (Matei 5: 28). Deci această preacurvie o dezrădăcinează aceea, adică a avea totdeauna ochiul jos, iar sufletul sus. Și ajută la aceasta și înfrânarea, că zice: *Cel ce și-a înfrânat pântecul a înfrânat vederea*. Fugi de cuvinte nerușinate, și vei scăpa de gânduri scârnavе.

V.

A lui Avva Isaia Pustnicul

Dacă ești în cetate sau în sat, ochii tăi să fie căutând jos, ca să nu-ți ridice ție războaie în chilia ta; de vei sta pentru ud, sau și pentru trebuința de nevoie vei ședea, nu fi nebăgător de seamă, ci adu-ți aminte de Dumnezeu că ia aminte la tine. Și vrând să dormi, să fii încins cu brâul tău, și silește a nu băga mâinile înlăuntrul tău, că multe patimi are trupul pe care le isprăvește inima. Să nu primești să dormi cândva cu cineva, fiind doar pe o rogojină, fără numai cu fratele tău, sau cu starețul tău, și aceasta cu frică, și nu cu nebăgare de seamă.

Îmbrăcând hainele tale, să fii nebăgător de seamă cu ochii, nici, tânăr fiind, să porți haină bună, până nu vei ajunge la vârsta bărbăției; că tămăduire îți este ție. Să

nu locuiești în locul în care ai păcătuit lui Dumnezeu. Păzește-te pe sineți să nu te robești întru cele ce ai păcătuit, ca să nu se înnoiască întru tine. Păzește-ți ochii tăi, și inima ta să nu vadă lucruri viclene. Cel ce caută pe cineva întru dulceață, preacurvie săvârșește. Dacă frumusețea va trage trupește pe inima ta, adu-ți aminte de împruțiciunea ei, și te vei odihni. Dacă dulce îți va fi dulceața femeiască, adu-ți aminte de cele ce au murit până acum, unde s-au dus, și te vei odihni.

Ia aminte de sineți cu de-amănuntul, ca precum te înfrânezi de curvie, așa să te înfrânezi și de poftele ochilor, de ale auzirii, de ale limbii și de ale pipăirii, ca ochii tăi totdeauna să-i ai luând aminte la sineți, și la lucrul mâinilor tale, și să nu privești la om decât de vei cunoaște că este vreo treabă binecuvântată. Iar la femeie, sau chiar la bărbat cu față frumoasă, să nu iei aminte, fără de mare nevoie, iar auzirilor tale să nu le îngădui a auzi vorbe nefolositoare, și gura ta, nefiind vreo nevoie, încă să tacă și să nu grăiască nicidecum.

VI.

A lui Avva Casian

Celelalte patimi adică au luptă numai în suflet, iar războiul curviei se duce îndoit, ridicându-se și în suflet și în trup, pentru aceea și îndoită luptă trebuie a primi împotriva lui. Că nici postul cel trupesc nu este singur îndestulat spre câștigarea desăvârșită a întregii și adevăratei înțelepciuni, de nu se va face și zdrobirea inimii, și rugăciune întinsă către Dumnezeu, și deasa citire a Scripturilor, și osteneală, și rucodelie, ca unele ce pot să oprească pornirile cele fără de rânduială ale sufletului, și din scârnavеле năluciri înapoi să-l cheme pe dânsul. Însă mai-nainte de toate ajută smerenia sufletului, fără de care nici curvia, nici alte patimi nu le poate birui cineva.

Deci mai-nainte trebuie ca prin toată păzirea să păzim inima de gândurile cele scârnavе, că dintru aceasta ies, după glasul Domnului, cugetele viclene, uciderile,

preacurviile, curviile și celelalte (cf. Matei 15: 19). Căci postul ni s-a poruncit nu numai spre reaua-pătimire a trupului, ci și spre trezirea minții, ca nu, cu mulțimea mâncărilor întunecându-se, să se slăbănogescă spre păzirea gândurilor.

Deci se cuvine nu numai în postul cel trupesc toată îndeletnicirea a o urma, ci și întru luarea-aminte a gândurilor, și întru cugetarea cea duhovnicească, fără de care nu este cu putință a ne sui la înălțimea adevăratei curății.

Deci se cuvine a curăți mai întâi, după glasul Domnului, partea cea dinlăuntru a paharului și a blidului, ca să fie și cea din afară curată (cf. Matei 13: 13-36). Căci Doftorul sufletelor, știind că boala este ascunsă întru ascunzătorile sufletului, acolo a pus și doftoria, unde cunoaște că sunt și pricinile boalei, zicând: *Cel ce caută la femeie spre a o pofti spre dânsa, iată, a preacurvit cu dânsa întru inima sa* (Matei 5: 28), iar cu aceasta a îndreptat nu numai ochii cei iscoditori și curvești, cât sufletul cel sădit înlăuntru, care, ochii cei dați de la Dumnezeu spre bine, rău îi folosește. Pentru aceasta și înțeleptul proverb nu zice „păzește cu toată păzirea ochii tăi”, ci *cu toată păzirea păzește inima ta* (Pilde 4: 23), pe aceea punând mai vârtos doftoria păzirii, ceea ce se folosește de ochi la orice voiește.

Deci fie-ne nouă aceasta înainte-păzitoare a curăției, ca atunci când în cugetul nostru se va face pomenire, ivindu-se în sus prin diavolescul vicleșug, fie de la mamă sau de la soră sau de la alte oarecari femei cuernice, îndată să o scoatem pe aceasta din inimile noastre, ca nu îndelung petrecând noi întru pomenirea aceea, amăgitorul sufletelor dintru aceste fețe să răstoarne și să prăpăstuiască mintea în urâte și vătămatoare gânduri.

Pentru aceasta și porunca cea dată de Dumnezeu întâiului zidit poruncește păzirea de capul șarpelui (cf. Fac. 3: 15), care este începătură a gândurilor celor vătămatoare - prin care gânduri apucă a se târî în sufletele noastre -, ca nu cu primirea capului, care este năvălirea gândului, să primim celălalt trup al șarpelui, adică învoirea cu

dulceața, și dintru aceasta de acolo înainte mintea să se pogoare întru fapta nelegiuire. Ci se cuvine, după cea scrisă, *în dimineți a ucide*¹⁰⁹ *pe toți păcătoșii pământului* (Ps. 100: 10), adică a-i deosebi cu lumina cunoștinței, și a pierde din pământ gândurile cele păcătoase, care este inima noastră, după învățătura Domnului, până încă viclenele gânduri sunt prunci, pe care Scriptura îi numește fii ai Babilonului (Ps. 136: 8)¹¹⁰.

Că dacă prin învoirea noastră se vor face bărbați, nu se vor birui fără de mare suspin și osteneală. Și se cuvine a cunoaște că privegherea mult poate către războiul acesta: că precum curăția și păzirea zilei, sfințenia cea de noapte înainte o gătește, așa și privegherea nopții după Dumnezeu face cărare sufletului către curățenia cea din zi.

VII.

Din Pateric

1. Un frate, de gândurile curviei bântuindu-se, a întrebat pe Avva Chiril al Alexandriei¹¹¹, zicând: „Ce să fac, părinte?”. Și i-a răspuns lui bătrânul: „Dacă gânduri nu ai, ai faptă, adică dacă nu stai împotriva gândurilor, arătat este că le faci pe dânsese, și nu te mai superi cu dânsese. Că cel ce împlinește cele ce-l sfătuiesc gândurile, cum va mai fi supărat de dânsese?”. Și a zis bătrânul către fratele: „Nu cumva obișnuiești să vorbești

¹⁰⁹ ἀπέκτενον.

¹¹⁰ După învățătura Părinților, pomul cunoștinței bine-lui și răului este acest pământ, respectiv pământul inimii cu care formează un tot, căci inima cugetă din cele ce îi vin din acest pământ. Din acest pământ se ivește capul șarpelui. O dată primit în inimă capul (începătura gândurilor sau sugestiile șarpelui), acesta își poate băga și trupul (năvălirea gândurilor și învoirea cu dulceața lor întru săvârșirea faptelor nelegiuite), de aceea se cuvine ca în dimineți (încă de la început) a ucide pe păcătoșii pământului (a-i deosebi cu lumina cunoștinței și a-i pierde din inimă) atâta cât aceștia sunt prunci, căci dacă se vor face bărbați, cum se zice mai departe, nu vor fi biruiți decât cu „mare suspin și osteneală”.

¹¹¹ Sfântului Chiril, Patriarhul Alexandriei (375-444), mare părinte și scriitor al Bisericii. Înainte de a ajunge pe scaunul patriarhal, el a petrecut o perioadă și în pustia Egiptului.

cu femeie?”. Și a zis fratele: „Nu, ci vechi și noi sunt gândurile mele, adică sunt pomeniri ce mă supără și idoli ai gândurilor”. Și i-a zis starețul: „Nu te teme de gândurile cele moarte, ci fugi de cele vii, și te întinde mai vârtos la rugăciune; prin cele moarte să înțelegi pomenirile cele vechi, iar prin vii pe vorbele cele de față”.

2. Întrebat-a Avva Anuv pe Avva Pimen despre gândurile cele necurate pe care le naște inima omului, și a răspuns lui Avva Pimen: „Au doară se va slăvi securea fără de cel ce taie cu dânsa? (cf. Is. 10: 15). Deci tu nu le da lor mână, și vor înceta”.

3. Zis-a același: „Se cuvine ca omul să se nevoiască împotriva acestor două gânduri, adică împotriva gândului curviei și al clevetirii, și nicidecum a cleveti, nici a gândi cu inima pentru ele. Că dacă vei voi să le deosebești cumva, nu te vor folosi, ci mai vârtos te vor vătăma; iar înstrăinându-te de dânsule, vei avea odihnă; și numai scăpând la Dumnezeu se poate cineva înstrăina și pe dânsule să le izgonească”.

4. Un frate a întrebat pe oarecine din Părinți, zicând: „Ce să fac, că gândul meu este întotdeauna în curvie, și nu mă lasă să mă odihnesc nici măcar un ceas, și se necăjește sufletul meu?”. Și a răspuns lui bătrânul: „Când dracii vor semăna gândurile, să nu vorbești cu dânsule, că lucrul vrăjmașului este a vâri totdeauna gânduri și niciodată a se lenevi – însă nu pot să și silească. Iar trebuia ta e a primi sau a nu primi. Știi ce au făcut Madianiții, cum au împodobit pe fetele lor și le-au pus înaintea Israilitenilor? Pe nici unul dintr-înșii n-au silit, ci cei ce au voit au căzut cu dânsule, iar ceilalți, mâniindu-se, cu îngrozire i-au omorât¹¹². Așa este și la gânduri, când vor începe a grăi, să nu le răspunzi lor, ci, sculându-te, te roagă și fă metanii, zicând: «Fiule al lui Dumnezeu, miluiește-mă, și ajută neputinței mele»; și vei vedea îndată topindu-se gândurile ca ceara de fața focului, și stingându-se”.

5. Zis-a oarecine din Părinți că în multe feluri este patima curviei, căci, după

Apostolul: *Curvia sau necurăția, sau lăcomia, nici să nu se numească între voi, precum se cuvine sfinților* (Ef. 5: 3). Curvia este a face în trup, iar necurăția este a pipăi trupul. Iar râsul și îndrăzneala, încă de multe ori vorbind cineva, de ca și cum din blagocestie sau pentru îndreptare, împlinește pofta, mișcându-se patima. Iar de multe ori patima se mișcă și din mirosirea hainei iubitului, necum prin pipăire sau vorbă. Deci se cuvine ca monahul să se trezească în fiecare ceas, ca nu, mola-tic fiind, să se alunece întru cele mai-nainte zise, căci altminteri nu numai pe a sa patimă o va crește, ci și mai tiranisească și mai greu de biruit o lucrează [desăvârșește] pe dânsa, iar pe el mult se păgubește și se vatămă.

6. Zis-a oarecine din Părinți despre gândurile curviei cele ce se nasc în inimă și nu se săvârșesc, adică nu se plinesc cu fapta: „Precum de ar vedea cineva vie, și va pofti cu toată inima sa să mănânce struguri, și, temându-se ca nu cumva, prinzându-se ca un fur, să moară, nu intră în ea, ci pe dinafară degrab umblând, cercetează via și se uită împrejur, și aceasta făcând, de se va prinde, unul ca acesta nu va muri: că nici n-a intrat dinlăuntru gardului, nici n-a gustat, dar va primi bătaie¹¹³, căci, poftind, s-a arătat iscoditor. Așa și cel ce pofteste, iar păcatul nu-l săvârșește cu lucrul, nu de moarte, ci de bătaie este vrednic¹¹⁴”.

7. Un frate a întrebat pe un bătrân, zicând: „Luptat sunt de curvie”. Și a zis bătrânul: „Dacă este lucru bun, pentru ce te-ai depărtat de dânsul, adică de lume lepădându-te, iar dacă este rău, pentru ce-l cauți pe dânsul?”

8. Un frate călătorea cu oarecine, și s-au biruit gândurile lui spre curvie, și, ducându-se, a vestit Părinților, zicând: „Ce voi face, că nu se mângâie inima mea de când m-am învoit cu războiul vrăjmașului, că mă

¹¹³ πλῆγῶν = bătaie, loviri; răni, nenorociri.

¹¹⁴ Aluzie poate la Luca 12: 45-46: cel ce nu ascultă de voia Stăpânului și nici cu vrăjmașul nu pare că vrea să se învoiască, va avea parte de numeroase bătaie sau chinuri din partea tuturor, nemaipunând la socoteală chinul pe care însăși și-l pricinuieste prin nehotărârea sa. Iar de la sfârșitul veacurilor, în veci se va chinui astfel.

¹¹² Se referă poate la episodul din Numeri 31.

aflu de ca și cum aş fi făcut păcatul?”. Și i-au zis lui Părinții: „Păcatul nu este săvârșit, că a venit vrăjmașul să te bântuie pe tine, iar Dumnezeu te-a acoperit”.

Iar fratele, auzind acestea, nu se pleca, de mâhnire fiind tras în jos. Și i-au povestit lui Părinții, zicând: „Doi frați, trimiși fiind de Chinovie la oarecare sat, călătoreau împreună, și a fost unul luptat de dracul de cinci ori a face păcat. Iar el, sculându-se, făcea rugăciuni, și așa nu s-a stăpânit de gânduri, însă foarte a fost supărat. Și după ce s-a întors la părintele lor, fața fratelui aceluia era tulburată, și întrebat fiind care este pricina tulburării, a făcut metanii, zicând: «Roagă-te pentru mine, părinte, că am căzut în curvie». Și a povestit cum a fost luptat de gânduri. Iar Starețul lui, fiind văzător, a văzut pe capul lui cinci cununi. Și i-a zis lui: «Îndrăznește, fiule, că nu te-ai biruit, ci mai vârtos ai biruit, fiindcă nu ai săvârșit păcatul». Și i-au zis lui stareții: «Deci, frate, îndrăznește și nu te scârbi, că n-ai adus păcatul în lucru, că mare nevoie este când omul, îndemnare având, se va înfrâna, că mare plată este pentru aceasta, că nu este alt război mai mare decât acesta și mai iute. Pentru aceasta, și a-l birui pe acesta, greu este foarte și cu osteneală. Că ce socotești despre Fericitul Iosif? Că fără de osteneală a îndreptat una ca aceasta? Nicidecum! Ci cu multă osteneală și cu nevoie, și ca într-o priveriște era cea făcută, și Însuși Dumnezeu și Soboarele Îngerilor îl priveau de sus pe nevoitor nevoindu-se.

Și se lupta asupra lui diavolul cu toată tabăra lui cea vicleană: patima bărbatului mai mult aprinzând-o, și pe femeie mai mult sălbăticiind-o. Deci când a biruit punătorul de nevoie, toate oștile îngerilor, cu mare glas au dat slavă, zicând: A biruit atletul biruință neobișnuită! Deci bine este, frate, prin pomenire¹¹⁵ a nu face rău; iar dacă te bântuiești, nevoiește-te să nu te biruiesti de ele, adică să nu le lucrezi”.

8. Zis-a un stareț: „Dacă curvia luptă trupul tău sau inima ta, cearcă-l de unde și

s-a pornit ție războiul, și îndreptează [caută pricina lui]: ori din răsfățare, ori din somn mult, ori din înalta cugetare, sau din aceea că te ai pe sineși mai bun decât cineva, sau ai osândit pe cineva ce a greșit, că fără de acestea nu va fi luptat omul spre curvie”.

9. Zis-a iarăși: „De vei cădea în curvie, iar fața [persoana] cu care ai căzut este aproape de locul întru care locuiești, depărtează-te de locul acela, căci altminteri așa nu te pocăiești”.

10. Un frate a întrebat pe un bătrân despre patimile cele trupesti, adică despre gândurile curviei, și a răspuns bătrânul: „Aceștia sunt cei ce cântă icoanei¹¹⁶ lui Nabucodonosor. Că dacă fluierașii și lăutarii nu ar fi cântat oamenilor, nu s-ar fi închinat chipului¹¹⁷. Așa și dracii: cântă sufletului în patimi, adică deșteaptă patimile, doar-doar de l-ar amăgi și ar cădea în păcat cu lucrul”.

VIII.

A Sfântului Efrem

1. Grăiește cu urgie împotriva dracului curviei precum împotriva unui câine, și nicidecum să nu voiești să fii răpit de un gând ca acesta, că din scânteie se înmulțește jăraticul, și din pomenirea¹¹⁸ rea cresc poftele cele rele. Scutură pomenirea lor mai vârtos decât putoarea noroiului curviei adusă de acestea.

2. Oarecare frate, luptat fiind de curvie, certând pe dracul, zicea: „Du-te întru întuner, satano, oare nu știi că, deși nevrednic sunt, mădulare ale lui Hristos port?!”. Și îndată a încetat înfocarea, de ca și cum, suflând cineva, ar fi stins lumânarea, încât se minuna singur de sineși și slăvea pe Dumnezeu.

¹¹⁶ Chipului idolesc.

¹¹⁵ Εὐθυμσις = cugetare, punere la inimă, reflectare cu atenție asupra.

¹¹⁷ Vezi Daniil 3: 1-7. Ascultând de porunca lui Nabucodonosor, oamenii au venit să se închine chipului construit de el, iar atunci când se începea cântarea, toți trebuiau să se plece la pământ spre închinare. La fel și sufletul cel luptat de curvie: dacă ascultă de chemarea diavolului, îi dă pricină acestuia să-i cânte spre deșteptarea patimilor, doar-doar de ar cădea și cu lucrul în fața lui, așa cum păgânii au căzut odinioară în fața idolului lui Nabucodonosor.

¹¹⁸ Vezi nota de mai-nainte de la cap. VII.

3. Dacă lucrând tu, te va supăra duhul curviei, să nu te lenevești a întinde mâinile tale la rugăciune; iar dacă mai iute se va pune asupra ta, sculându-te, pleacă genunchii rugându-te, și rugăciunea credinței va bate război pentru tine.

PRICINA A DOVAZECI SI NOVA

*Că trebuie a ne abate de la vorbirile femeilor,
și de la celelalte ce zădăresc patimile.*

I.

A lui Paladie

Era un oarecare monah în vârful muntelui cetății Lico, pe nume Ioan, care, mergând noi la dânsul, ne-a povestit nouă o povestire ca aceasta, zicând: „Era un oarecare în pustia cea de aproape de cetate, într-o toată nevoița petrecând, și cu rucodelia pâinea sa scoțându-și, și la rugăciune stăruind, sporea cu bunătățile. Și de aici luiși și bunei sale viețuiri ticăloșește și-a îndrăznit lucruri peste măsură; iar ispititorul, ca pe Iov l-a cerut pe el. Și iată, i-a făcut lui lângă seară nălucire de femeie frumoasă rătăcită prin pustie, care, aflând ușa deschisă, a sărit în peșteră și, căzând la picioarele lui, a cerut de la dânsul odihnă, că o apucase seara.

Iar el, cu prea nebunească socoteală miluind-o pe ea, fără cuviință o a primit în peșteră și o întreba de rătăcirea ei. Iar ea îndată i-a spus, și cuvinte de momire și de amăgire pe furis îi semăna lui, și multă vorbire. Și de aici înainte zâmbire și râs, și atingere de mână și de barbă, și pe după cap, și a robitor desăvârșit pe sihastru. Iar cum se pornea el cu gândurile, ca cel ce avea în mâini poftire, îndemnarea și vremea de a săvârși dulceața socotindu-le, s-a învoit în cugetul său cu aceea, și se ispita să se împreuneze cu dânsa, făcându-se, iată, ca un nebun și ca un cal turbat către femeie.

Iar ea, de năprasna tare strigând, s-a făcut nevăzută din mâinile lui, fugind ca o umbră; și se auzea în văzduh râs de draci mulți muștrându-l pe dânsul că s-a plecat sub amăgirea lor, și cu mare glas strigau: „Tot cel ce se înalță pe sine se va smeri; tu te-ai înălțat până la ceruri, iar acum te-ai smerit până la adâncuri”. Iar el, petrecând noaptea aceea în tânguiri și în gemete, s-a deznădădui de a sa mântuire, care lucru nu trebuia,

și în lume s-a întors. Că aceasta este sporirea vicleanului, atunci când, biruind pe cineva, îl va așeza pe dânsul într-o nebunie, ca de aici înainte să nu se mai poată scula. De unde, o, fiilor, ne învățăm că nu ne folosește nouă vorbirea femeilor, ci prea mult ne vatămă, neștearsă pomenire tipărind întru noi, pe care din față și din vorbire ne-o tragem asupra-ne.

II.

A lui Grigorie Dialogul

În vreme ce povestesc, Petre, lucrurile bărbaților celor mai mari, de năprasna am venit într-o pomenirea lui Andrei, Episcopul cetății Fundis¹¹⁹, adică de ce a făcut într-o dânsul Dumnezeuiasca milostivire. Prin care, pe cei ce citesc îi îndeamnă mai vârtos a se păzi, ca cei ce trupul lor cu înfrânarea și l-au sfințit să nu cuteze a locui cu femei, ca nu cumva sub o atât de mare cădere cu gândul să se supună, că, de față fiind fata, pofta o zădărește, și spre rău o pleacă pe dânsa. Că pentru lucrul ce-l povestesc eu aici nu este îndoială, pentru că atâtea mărturii sunt câți locuiesc în cetatea aceea.

Deci acest preacucernic bărbat, viața sa plină o petrecea de fapte bune, și prin înfrânare păzirea cea dinlăuntru cu sfințenie o păzea. Și avea o călugăriță oarecare ce de multă vreme locuia împreună cu sine, și n-a voit să o lepede pe ea din episcopie sau dintru grija sa, într-o vestire fiind¹²⁰ despre curăția sa și a aceleia, lăsând-o pe dânsa să locuiască cu el în episcopie. Dar, dintru aceasta, obișnuitul într-o răutate vrăjmaș a

¹¹⁹ Oraș din vechea Italie.

¹²⁰ evn plhrofori, a = (fiind) liniștit, asigurat.

cercat intrare de ispită în sufletul episcopului. Și a început să vâre frumusețea aceleia în ochii lui cei gânditori și, pe pat culcându-se, i-a gătit acestuia a gândi cele ce nu se cuve-neau.

Într-o zi, un jidov din părțile Campaniei, venind în Roma, apucându-l pe dânsul seara pe cale și neavând unde să găz-duiască, a poposit spre a rămâne în capiștea lui Apollon, ce era aproape de locul acela. Și temându-se de spurcăciunile ce se făceau în acel loc, măcar că nu avea credință în Cruce, pe sineși cu semnul crucii îngrădindu-se, s-a culcat. Iar pe la miezul nopții, liniște fiind din pricina pustietății locului, și pentru singurătatea sa sperindu-se, zăcea treaz.

Și de năprasnă uimindu-se, a văzut norod mult de duhuri viclene cum mergea înainte ca într-un alai al unei stăpâniri. Iar cel mai întâi decât ceilalți a șezut în scaunul său, și au început duhurile cele ce stăteau înaintea lui să cerceteze faptele și izvodirile lui, căutând să se înștiințeze câtă răutate și vicleșug dintr-înșii a lucrat fiecare. Iar când toți îi povesteau lui cele ce au lucrat asupra oamenilor, unul, în mijloc sărind, a vestit is-pita și tulburarea cărnii ce s-a ridicat în su-fletul episcopului Andrei prin frumusețea călugăriței ce locuia împreună cu dânsul în episcopie.

Deci aceasta auzind-o proestosul celorlalte duhuri, vicleanul diavol, foarte cu dulceață o a primit și a mărturisit cum că mare câștig i s-a adus lui, anume că a înduplecă suflet de bărbat sfânt în greșeala pierzării. Iar dracul cel ce a vestit acestea, adăugând a zis: „Până în ziua trecută n-am încetat supărându-l pe el, și gândul lui a-l trage n-am putut, iar ieri, spre seară, l-am făcut a se atinge cu împătimire pe dinapo-ia sfintei fecioare cu mâna sa”. Atunci, vicleanul diavol, vechiul vrăjmaș al neamului omenesc, pe acesta mângâicios chemându-l, a zis: „Ceea ce ai început, silește-te a împlini, ca întru căderea lui, tu singur între ceilalți semnul biruinței să-l dobândești”.

Deci acestea văzând jidovul și auzin-du-le, întru mare frică și înghesuială [strâm-torare] a căzut. Iar diavolul, proestosul du-hurilor celor viclene, le-a poruncit aceloră să

caute să afle cine este cel care a cutezat a se culca în casa lor. Și venind duhurile vicleșu-gului, și cu de-amănuntul cercându-l, dacă l-au văzut pe el cu semnul crucii pecetluit, mirându-se, au zis: „O, nevoie, vas pângă-rit și pecetluit este”; și aceasta lui vestind-o, toată tulburarea duhurilor celor viclene s-a făcut nevăzută.

Iar jidovul cel ce a văzut și a auzit acestea, îndată s-a sculat, și la Episcop cu sânguință a venit, și aflând-l pe dânsul în bi-serică, l-a luat deosebi. Și căuta a se înștiința de la dânsul de ce fel de ispită este cuprins. Iar el, rușinându-se, nu mărturisea. Atunci a zis jidovul: „Au nu pe roaba lui Dumnezeu cutare ți-ai răzimat ochii tăi prin dragoste urâtă?”. Iar Episcopul se lepăda chiar și de acestea. Și a zis jidovul: „Pentru ce te lepezi? Au nu până la aceasta te-ai pogorât? Ieri, spre seară, au nu cu împătimire ai apropiat mâna dinapoia ei?”

Atunci, Episcopul, cu graiurile aces-tuia vădit fiind, cu toată smerita cugetare a mărturisit cele pe care mai-nainte le tă-găduia. Și vrând jidovul a-i mângâia rușinea greșelii lui, i-a povestit lui cum a cunoscut aceasta, și cele ce le-a auzit întru adunarea duhurilor celor viclene. Iar acestea auzindu-le Episcopul și cunoscându-le, îndată la pă-mânt plecându-se, pe sineși la rugăciune s-a dat; și numaidecât din episcopie nu numai pe roaba lui Dumnezeu aceea, ci și toată par-tea femeiască pe care o avea spre slujba epi-scopiei a lepădat-o, iar capiștea lui Apollon, biserică a Fericitului Apostol Andrei o a fă-cut.

Și s-a izbăvit și de bântuiala cărnuri-lor sale, cu darul lui Dumnezeu izgonindu-se desăvârșit de la dânsul, iar pe jidov către veșnica viață l-a tras: că tainele credinței pe dânsul învățându-l, și cu apa Botezului cu-rățindu-l, în sânul Sfintei Biserici l-a adus. Deci s-a făcut ca jidovul cel ce spre mântui-rea altuia alerga, întru a sa a sosit, iar dintru aceasta puternicul Dumnezeu l-a adus pe al-tul la viață bună, de unde pe altul într-însa a fi păzit a binevoit.

Petru

Acest lucru ce s-a făcut și pe care l-am auzit dă și frică, și nădejde de mântuire.

Grigorie

Așa se și cuvine a nădăjdii noi totdeauna la milostivirea lui Dumnezeu, și de a noastră neputință a ne teme; că iată, și cedrul grădinii, clătinat l-am auzit, dar nu dezrădăcinat, ca nouă, neputincioșilor, prin clătinarea lui, frică să ni se facă, iar îndrăznire, pentru statornicirea lui cea de pe urmă.

A aceluiași

În părțile Campaniei, în muntele cel din Marsin, un oarecare bărbat foarte cucernic pe nume Martin a petrecut viață singuratică într-o peșteră foarte strâmtă, închizându-se pe sine pentru mulți ani. Și se dădea lui din piatra peșterii, cu îngăduința preaputernicului Dumnezeu, izvor de apă, atât cât ajungea lui spre trebuința cea de toate zilele. Iar începătorul răutății, vrăjmașul, pizmuind răbdarea Sfântului, se ispitea a-l izgoni pe dânsul din peșteră: și intrând într-un șarpe, iubita lui fiară, l-a făcut pe acela a intra în peșteră. Și rugându-se Sfântul, s-a lungit înainte-i, și Sfântul era cu totul nesperiat, și pune mâna sau și piciorul său la gura aceluia, zicând: „Dacă ai luat voie a mă vătăma, eu nu te opresc”. Iar aceasta s-a făcut până la trei ani. Apoi, vrăjmașul, de răbdarea și puterea lui cea multă biruindu-se, a scrâșnit, iar șarpele se dădu pe sineși de-o parte a muntelui, într-o râpă, și toate desigurile cele din locul acela s-au ars cu văpaia ce a ieșit dintr-însul, Dumnezeu silindu-l pe dânsul a-și arăta câtă putere avea, care, biruindu-se, rușinat s-a dus. Deci pricepe-l pe dânsul, și ia aminte la ce fel de păzire a minții a statut acest om al lui Dumnezeu, care trei ani fără de grijă împreună cu șarpele a petrecut.

Petru

Mă spăimântează chiar și numai la auzirea acestora.

Grigorie

Deci acest preaputernic bărbat, încă din început de când s-a închis pe sine în peșteră, a hotărât ca să nu vadă femeie de aici înainte, nu ca și cum ar urî firea femeiască, ci temându-se să nu cadă în primejdia ispitei ce se întâmplă din frumusețea cea văzută. Iar o femeie oarecare, auzind aceasta, cu îndrăzneală în munte s-a suit, și la peștera lui fără de rușine a venit. Iar văzând-o Sfântul pe dânsa de departe venind, și din haine cunoscând-o că este femeie, pe sineși la rugăciune se dădu, și la pământ a plecat fața sa, și atâta a stăruit întins la rugăciune, până când, acea nerușinată femei slăbind, de la fereastra chiliei lui s-a depărtat, și pogorându-se din munte și-a plinit viața ei chiar într-o zi, și dintru aceasta cunoscut tuturor se făcu că Preaputernicului Dumnezeu nu i-a plăcut ca printr-o îndrăzneală ca aceasta să-l scârbească pe robul lui Dumnezeu.

III.

A Sfântului Simeon cel din Staul¹²¹

Odată, o femeie a fost cuprinsă de un dor Dumnezeiesc de a-l vedea cu ochii pe Marele Simeon, ca să se îndulcească de la dânsul de dar și de blagoslovenie; dar poftirii ei i se făcea opreală, căci ograda stâlpului oprea intrarea femeilor. Și fiind ea iubitoare de fapte bune ce se topea cu focul dorului de acesta, toate gândurile le mișca către sineși.

Iar odată, oarecari ostași mergând pentru vederea bărbatului, îmbrăcându-se ea cu îmbrăcăminte asemănătoare aceluia, toată prefăcându-se după portul aceluia și toată bănuiala alungând-o, s-a suit pe cal, mergând călare împreună cu ei, și așa drumul degrab l-au isprăvit.

Iar fiindcă au ajuns la ogradă, ostașii s-au pogorât de pe cai, iar caii i-au lăsat femeii, ca la unuia din ostași, căci încă nu

¹²¹ Μάνορα = spațiu închis; staul sau țarc pentru diverse animale. Numit așa poate pentru îngrăditura în care se afla stâlpul său. E vorba de Sfântul Simeon Stâlpnicul.

era cunoscută că era femeie. Iar ea a primit numaidecât însărcinarea, voind și ea asemenea lor să dobândească, și calul ei să-l lase iarăși cu ei, că, dacă-l vor vedea pe Sfântul, apoi se vor întoarce. Deci de vreme ce ostașii au venit la Sfântul și au dobândit cele ce doreau, Dumnezeiescul Simeon a zis către dâșii: „Un ostaș dintre voi a rămas în urmă, iar voi, dacă vă veți întoarce către dânsul, spuneți-i așa: «Rugăciunea sufletului tău s-a suit în urechile Domnului, și te-a blagoslovit Domnul Dumnezeu, Cercetătorul pomenirilor și al gândurilor inimii, și blagoslovit ești Domnului, căci, ajungând tu la un sfârșit al acestei sânguințe, nu mai ai trebuință să vii până aici»”.

Zicând minunatul Simeon acestea, ieșind ostașii din ogradă, se înspăimântau de proorocia bărbatului și se minunau de fapta bună a ostașului care rămăsese în urmă. Iar după ce au ieșit din ogradă, i-au spus lui cele ce li se porunciseră. Și multă rugăciune aduceau fericitei aceleia, oricine ar fi fost ea, cerând ei să le arate care este mărimea isprăvilor ei; că ziceau: „Acea dulce gură și de miere curgătoare a lui Simeon nu te-ar fi adus prin atât de multă pomenire de nu s-ar fi învistierit întru tine oarecare bogăție de fapte bune ascunsă”.

Iar ea, cunoscând că nu s-a ascuns de Sfântul nimic din cele despre dânsa, a descoperit bărbatilor cele despre ea, dar nu pe toate, și a zis: „Pe mine, fraților, de multă vreme un dor Dumnezeiesc spre vederea acestui Dumnezeiesc bărbat mă ține a veni, și cu darul Duhului cel dintru dânsul cu însuși ochii a mă îndulci. Iar de vreme ce femeilor nu le era îngăduit să intre în ogradă, am socotit de trebuință să ascund firea (căci sunt femeie) și înfățișarea să mi-o ascund; dar fiindcă și cunoscător de cele ascunse este bărbatul, iar a mă ascunde astfel n-a fost cu puțință, de acum mă duc, și nu grăiesc împotriva poruncii. Că iată, mă învrednici blagosloveniei, și nu prin cele prin care mi s-a părut că mă pot ascunde, ci îndulcindu-mă din cele prin care m-am prins de dar”.

Unele ca acestea povestind acea femeie bună, mai mult minunându-se ostașii de Sfântul, întru ale sale fiecare s-a întors.

IV.

Din viața Cuviosului Martinian

Sfântul Martinian, mulți ani locuind în pustie și felurite fapte bune isprăvind, mai pe urmă, din băntuiala vicleanului, puțin de n-a ajuns să se primejduiască. Căci pe o femeie oarecare, pe care satana o rânduise spre a bântui pe acest drept, primind-o în chilia sa, de ca și cum ea ar fi fost rătăcită prin noapte, și temându-se ca nu cumva să piară, atât de tare s-a clătinat cu mintea de cuvintele ei drăgăstoase, încât s-a învoit cu păcatul, măcar că, cu mila lui Dumnezeu, îndată trezindu-se din patimă, pe sineși cu nemilostivire s-a chinuit, și, foc aprinzând în mijlocul lui, a stătut din destul, încât cumplit i s-au ars picioarele, și așa, cu arderea focului, a stins focul poftii și a scăpat de primejdie.

Și stăruind acela la chilie până la șapte luni, căci se afla neputincios din pricina rănilor arsurii, după aceasta, din durerile rănilor ușurându-se, s-a ridicat din chilie și a mers la mare, a locuit pe o piatră strâmtă ieșită din mare, stând departe de pământ, fiind povățuit către dânsa de un corăbier, care, bine-credincios fiind, îi dădea lui trebuința cea de nevoie, pâine și apă. Dar și acolo i-a ridicat vrăjmașul ispită, mai rea decât cea dintâi.

Că iată, trecând de acum șase ani de când Martinian a ales să locuiască pe acea piatră strâmtă, neacoperit cu totul și senin, iar al șaptelea curgând, trecând pe lângă locul acela o corabie plină de femei și de bărbăți, pândind vrăjmașul, cu oarecare vânt silnic o a izbit de piatră, și îndată o a sfărâmat pe dânsa, iar pe cei din corabie degrab i-a înecat în apă. Iar o fată, cu frumusețea peste fire, o scândură apucând, și aproape de piatră venind, s-a agățat de dânsa și a început să strige: „Miluiește-mă, robule al lui Dumnezeu, milostivește-te spre mine, ceea ce pier, întinde mâna, apucă mai degrab, că iată, mă apucă adâncul”.

Deci văzând fericitul pieirea ca pe ascuțișul briciului și că de nicăieri altundeva nu este ei mântuire, zâmbind, a zis: „Și acest

lucru este meșteșug al tău, vicleanule, dar nu vei birui tu puterea lui Hristos spre Care eu am nădăjduit”. Și numaidecât la cer întinzându-se, a zis: „Doamne, Doamne, întru Care eu nădăjduiesc, nu mă lăsa să pier, pe mine, care voiesc a izbăvi pe ceea ce se primejduiește, ci ce este de folos pentru sufletul ei economisește și mie”.

Așa zicând, a întins mâna femeii și o a scos din apă; iar după ce s-a uitat și la fața ei și a cunoscut cât este de frumoasă, a zis: „Cu adevărat, nu se întocmește fânul cu focul, nu se poate eu și tu a avea petrecerile de obște, căci, prin vicleanul, va fi putrezire întru amândoi. Deci tu îngăduie aici și de nimic să nu te temi, că este pâine și apă, până ce va veni corăbierul care s-a obișnuit a aduce mie cele de trebuință; și când va veni, spune-i lui întâmplarea, și acela te va duce de aici, și te vei duce în cetatea de acolo. Așa zicând, semnul crucii pe apă l-a pus, rugându-se așa: „Dumnezeule, de a Cărui certare marea și vânturile ascultă, caută spre mine și să nu mă lași să pier; că iată, întru numele Tău Cel înfricoșător apelor pe sinemi mă las, hotărând a pieri mai bine așa decât a mă robi cu patimă trupească”. Apoi și către fată întorcându-se, și mântuire sufletului ei cercându-i, s-a lăsat pe sine în mare. Și numai-decât doi delfini punându-se dedesubt, și vârtos pe bărbat pe spinări purtându-l, l-au scos din apă.

Iar dacă a ieșit cuviosul pe pământ, mulțumind lui Dumnezeu pentru acea preaslăvită aducere, apoi așa se judeca cu gândurile ce-l munceau, socotind ce trebuie să facă, „că nici în munți, zicea, nici în apă nu mă lasă vrăjmașul să mă liniștesc. Și bine este a ne pleca lui Hristos, Care poruncește: *Goniți fiind în această cetate, fugiți în cealaltă* (cf. Matei 10: 23)”. Și zicând așa, a plecat fugind și zicând: „Fugi, Martiniane, ca să nu te prindă ispita. Fugi, sărace călugăre!”. Și așa a petrecut fugind, până la cea mai de pe urmă răsufare a lui.

V.

Din viața Sfântului Arsenie

În preajma Canoponului petrecând Marele Arsenie (iar acesta era una din cele șapte guri ale Nilului), a venit o oarecare singlitică¹²² din Roma, foarte bogată, dar și iubitoare de Dumnezeu. Iar scopul venirii ei era ca să-l vadă pe Arsenie și să dobândească folos de la dânsul, și împreună cu acela, cu cele după Dumnezeu faceri de bine să-l ospăteze. Aceea, pe Arhiepiscopul Teofil¹²³ - cel ce o primise pe dânsa și o găzduise - cu dinadinsul îl poftea ca să plece pe Sfântul să o învrednicească pe ea de vederea ochilor lui.

Iar el s-a dus, și, apropiindu-se, foarte cu căldură îl poftea, iar Arsenie nu îngăduia, măcar că Arhiepiscopul, pe lângă altele pe care le punea înainte-i spre plecare, a adăugat și osteneala acelui drum depărtat, și așa se ispita să-l înduplece adică pe Arsenie, iar singlitica, înștiințându-se de aceasta, n-a răbdat; că o zădăra pe dânsa și credința cea către Cuviosul și dorul. Însă și osteneala și sfiala și toate trecându-le cu vederea, a apucat pe calea cea către dânsul, voind să-l vadă.

Apropiindu-se ea, afară din chilie aflându-se Sfântul, s-a pus pe sineși înainte la picioarele aceleia; și el o a sculat cu mînie și, luând aminte, a zis: „Dacă fața mea voiești a mi-o vedea, vezi-o!”. Iar pe dânsa, cuprinzând-o frica împreună cu rușinea, acestea nu o au slăbit [lăsat] pe dânsa nicidecum să se uite.

Apoi, adăugând iarăși, a zis: „Au oare n-ai auzit de lucrurile mele, și nu pentru acestea ai poftit a veni către noi? Și cum ai îndrăznit să faci atâta călătorie pe mare și să vii aici? Nu știi că ești femeie și nu-ți sunt spre cuviință cărările dinafară? Dar, precum se vede, aceasta ți-a venit în minte: ca, după ce te vei întoarce iarăși în Roma, arătat să

¹²² Senatoare sau persoană nobilă în general.

¹²³ Teofil, Patriarh al Alexandriei între anii 385-412. A trăit între anii 350-445.

faci și celorlalte femei zicând că «am văzut pe Arsenie»; și dintru aceasta să pui marea plină de femei ca să vină neconținut către noi”.

Iar ea a zis: „Nu voi pleca, părinte, Dumnezeu ajutându-mi, pe nici una din femei să vină aici, numai tu să nu încetezi a te ruga pentru mine și a mă pomeni”. Iar el a zis: „Mă rog lui Dumnezeu, mai vârtos să șteargă pomenirea ta din inima mea”.

Aceasta auzind aceea, cu prea mare scârbă s-a atins, și fierbințeala s-a aprins de dânsa, și a hotărât să se întoarcă în Alexandria, care lucru, fiindcă a venit în urechile Episcopului, spre cercetarea ei s-a dus cât mai degrabă.

Întrebând de pricina boalei, și înștiințându-se, o mângâia pe dânsa cu blândețe și-i zicea binișor: „Nu se cădea să te mârnești așa pentru cele ce ai auzit, căci cuvintele nu sunt de îngreuiere, ci de păzire prea adevărate, de vreme ce și tu cunoști ce fel de războaie este în obicei vicleanului a ridica prin femei celor ce au ales a sluji lui Dumnezeu. Deci ceea ce ți-a zis ție starețul, pentru aceasta ți-a zis; însă acela nu va conține nicidecum rugându-se pentru sufletul tău, ba și pentru toți creștinii neîncetat rugându-se”. Cu aceste cuvinte tămăduindu-se femeia de scârbă, s-a întors acasă.

VI.

Din Pateric

1. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „De va ieși vreun frate la slujire și se va întâlni cu o femeie pe cale, cum va putea să scape de războiul curviei?”. Și a răspuns bătrânul: „Poate că de război nu poate să fugă, dar de fapte poate să scape, numai de va tăcea în ceasul întâlnirii. Că precum cremenea împreună lovindu-se cu amnarul, scoate foc, așa și vorba femeii cu a bărbatului, împreună lovindu-se, păcatul îl lucrează”.

2. Zis-a Avva Isaac: „Nu primiți, o, monahilor, a locui cu copii; că în Schit, patru biserici s-au făcut pustii din pricina copiilor”.

3. Zis-a un stareț: „Punând copilul

cuvântul său între cei mai mari decât dânsul, asemenea este cu omul ce aruncă foc în sânul fratelui său”.

VII.

A Sfântului Efrem

Frate, de vei vorbi cu vârstă tânără și înflorită cu frumusețea, păzește-ți ochiul, ca nu cumva pofta să tulbure mintea ta și să începi a întinde cuvinte cu împătımire, și astfel să te afli cu marginile buzelor vorbind pentru întreaga-curăție, iar cu sufletul înverșunându-te. Dar când se va întâmpla ție vreo vorbă ca aceasta, vorbește căutând jos pe cele mai multe și, prin scurtime cuvântul tăindu-l, apucă-te de tăcere, că zice Scriptura: *Și l-a ră tăcit pe el multa vorbă* (Pilde 7: 21).

VIII.

A lui Antioh Pandectul

Fraților, bun lucru este, și potrivit nouă, celor ce odată am fugit de lume și ne-am făgăduit lui Dumnezeu să ne păzim curății și neîntinați, să ne depărtăm de vorbirea femeilor, de este cu puțință chiar și de vederea lor. Căci vederea femeiască este săgeată plină de otravă, și în sufletul pe care-l va străpunge, îndată pune într-însul otravă, și pe cât zăbovește, pe atâta mai multă putreju-ne lucrează; și precum scânteia, zăbovind în paie, ridică văpaie, așa pomenirea femeiască, stăruiind în cuget, aprinde pofta; și precum fitilul candeliei este hrănit de untdelemn, așa și focul dulceții e aprins de vorba femeiască. Deci să fugim de dânsule, iubiților, că otravă sunt vorbele lor, căci cu lesnireucid sufletele noastre.

Dar să ascultăm ce grăiește Sfânta Scriptură despre dânsule. Zice Pilduitorul: *Prin femeie e începutul păcatului, și printr-însa murim toți* (Înt. lui Sol. 25: 24). Și mai zice: *Nu da apei cărare, nici femeii îndrăzneală spre tine* (Sirah 25: 24). Și iarăși: *Fiule, să nu te biruiască pofta frumuseții, nici să te lipești cu genele tale, că femeia vânează suflete cinstite de bărbați*

(Pilde 6: 25-26). *Multa vorbă amăgește pe om, și cu lațurile cele din buze l-a scăpătat pe dânsul, iar el a urmat eiși, ușor din minte fiind; și precum boul spre junghiere se aduce, și ca un câine spre legături, neștiind că pentru suflet aleargă. Deci să nu se abată inima ta la căile ei, că, pe mulți rănindu-i, la pământ i-a pus, și nenumărați sunt cei pe care i-a omorât; căci cărări ale iadului este casa ei, pogorând în cămările morții. Departe dar fă calea ta de la dânsa, și să nu te apropii de ușile casei ei, ca să nu se umple străinii de puterea ta, iar pe urmă să te căiești* (Pilde 5: 8-11).

Deci de la aceasta și noi să ne plecăm și să ne depărtăm pe înșine de vederea și vorba femeilor. Că am auzit despre Samson Nazireul, cu care umbla Duhul Domnului, cum s-a pogorât prin femeie în adâncul pierzării; încă și David Proorocul, din nepăzita vedere prinzându-se, a împreunat uciderea cu preacurvia, iar pentru acestea a căzut în miriade de rele. Dar și Solomon, cel ce avea înțelepciune și pricepere mai presus decât nisipul, și chibzuială a inimii, și bogăție, și slavă multă, mai presus decât toți oamenii, au nu și unul atât de mare ca acesta prin femeie s-a surpat, și depărtat de la Dumnezeu s-a făcut? Încă și bătrânii și judecătorii norodului, fără de socoteală uitându-se, și la frumusețe străină luând aminte, fiindcă cumplit și-au aprins loruși cuptorul poștei, sculându-se asupra Fericitei Suzana, și neputând-o birui pe aceasta, spre pâră mincinoasă s-au abătut, și la cea nevinovată pe a loruși vină o au lipit fără dreptate; dar vădiți fiind, cu silnică moarte au pierit.

Deci mai bine este să se apropie cineva de foc arzând decât de femeie, căci dacă de foc te vei atinge, durându-te, cu dulceață te vei depărta. Iar dacă de femeie apropiindu-te, te vei atinge de graiurile ei, și înmulțind cu dânsa vorba, nu vei mai putea să te depărtezi, iar mai vârtos dacă ești tânăr, și cu gândul neputincios, te vei primejdi în curcându-te în mrejele ei, precum gângăniile ce cad în mreaja păianjenului.

Deci, se cade ca cel ce voiește să păzească curățenia să fugă de femeie precum fuge cineva de șarpe, pentru că sufletul aceleia este otravă purtătoare de moarte, și nu numai vorba ei, ci și aducerea aminte de

dânsa. Că vinul, zice, și femeile, depărtează¹²⁴ inimile înțelepților (Sirah 19: 2); și Ecclesiastul zice: *Mai amar decât moartea și otrava este a vorbi cu femeia* (Eccl. 7: 27). Iar această patimă, și Iubitorul de suflete, Domnul, stricătoare de suflete știind-o, și pierzătoare, a hotărât, zicând: *Tot cel ce se uită la femeie spre a o pofti pe dânsa, iată, a preacurvit cu dânsa întru inima Sa* (Matei 5: 28).

IX.

A lui Avva Isaia

Dacă te vei duce în sat sau în cetate, ochii tăi să fie căutând în jos, ca să nu-ți ridici războaie în chilia ta; și mergând, de-ți va zice ție vreo femeie: „Pace ție!”, răspunde-i în inima ta, jos luând aminte cu ochii. Și, de vei putea, să nu iei aminte până la haine femeiești. Să nu primești a mânca împreună cu femeie, sau să ai prietșug cu cei mai tineri, nici să dormi, mai tânăr fiind, cu cineva pe o rogojină, fără decât cu fratele tău sau cu Starețul tău, și aceasta cu frică, și nu cu nebăgare de seamă.

X.

A Sfântului Varsanufie

Un frate, trimițându-se departe la un răspuns al Chinoviei, a întrebat pe stareț de se poate, chemat fiind de prieteni, ca să mănânce împreună cu femei. Și a răspuns starețul: „Nicidecum nu se cuvine să mănânci împreună cu ele”. Și a zis fratele: „Și de unde știu că, atunci când sunt chemat de cineva, nu vine și o femeie să mănânce împreună cu noi, ca să nu mă duc?”. Răspuns-a starețul: „Întreabă pe cel ce te cheamă pe tine de este cumva acolo femeie, și de va zice că da, lea-pădă-te, zicând: «Iartă-mă, că am poruncă să nu mănânc împreună cu vreo femeie»”. Zis-a fratele: „Și dacă, uitând să întreb, mă

¹²⁴ ἀποστήσουσιν = pustiește, înstrăinează (pe înțelept de Dumnezeu, de gândurile bune etc.).

voi duce, și se va întâmpla să aibă femeie, și va veni cu mine la masă, ce să fac?”. Răspuns-a starețul: „Dator ești a lua deosebi pe cel ce te-a chemat și să zici lui: «Iartă-mă că am uitat să-ți spun ție mai-nainte cum că am poruncă să nu mănânc împreună cu femeie, slobozește-mă dar, și mă duc». Iar de va fi depărtat femeia, rămâi, iar de nu, depărtează-te. Și să nu vatămi porunca, ca să nu se facă moarte din neascultare, și să nu te temi, că nu se face spre sminteală, ci spre zidire”.

XI.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Macarie: „Să nu dormi în chilia fratelui ce are veste rea”.

2. Ziceau Părinții că, între călugări, copiii sunt o cursă a diavolului mai presus decât femeile.

3. Ziceau iarăși că, unde este vin și copii, nu mai este trebuință de satana.

4. Zicea un stareț: „Fiilor, sarea din apă este, și de se va apropia de apă, se topește și se prăpădește. Asemenea, monahul: din femeie este, iar de se va apropia de femeie, se topește și pierе”.

5. Zis-a ucenicul lui Avva Sisoe către dânsul: „Părinte, ai îmbătrânit, haide dar să mergem aproape de lume”. Zis-a lui starețul: „Unde nu este femeie, acolo să mergem”. Zis-a ucenicul lui: „Și care este locul acela unde nu este femeie, fără numai singură pustia?”. Și i-a zis lui starețul: „Deci dar în pustie mă du”. Și s-a liniștit acest stareț în muntele lui Avva Antonie 70 de ani, numai puțin petrecând mai-nainte cu Avva Or în Schit, și vezi cum încă tot se îngrădea pe sineși.

6. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „De se va face nevoie să vină cineva în vorbire cu o femeie, cum se cade să o întâmpine pe dânsa?”. Și a răspuns bătrânul: „Nevoia aceasta este de la diavolul, că multe și din multe feluri de pricini, de ca și cum ar fi de nevoie, punându-le înainte vicleanul, ca pe cel ce se nevoiește împotriva lui cu una dintr-aceasta să-l robească și să-l pogoare cu

sineși în prăpastia pierzării; însă, precum ai zis, de se va face vreodată nevoie de vorbă cu o femeie, să nu o lași să vorbească mult cu tine. Încă și tu când vei grăi, încheind în puține graiuri, zi cât mai multe pricini și degrab las-o pe dânsa; iar dacă vei zăbovi cu dânsa, nu vei putea scăpa de putoarea ei, ci gândul tău, de dânsa umplându-se, se va moleși și va cădea de aici înainte”.

7. Un frate oarecare s-a dus spre ceretarea surorii sale care era bolnavă într-o mănăstire; și era credincioasă foarte, și nu primea să vadă bărbat. Încă și într-alt fel, nici vrând cu pricina ei fratele său să intre în mijlocul femeilor, l-a înștiințat pe dânsul prin altcineva, zicând: „Du-te, frate, rugându-te pentru mine, și, cu darul lui Hristos, te voi vedea întru Împărăția Cerurilor”.

8. Oarecare frate era călătorind cu maica sa, bătrână fiind ea, și, dacă s-a apropiat de un râu, bătrâna nu putea să treacă. Și luând fiul ei haina sa, și-a învelit mâinile sale și, așa luând-o pe dânsa, o a dus de cealaltă parte. Apoi i-a zis lui aceea: „Fiule, pentru cei ai învelit mâinile tale?”. Iar el a zis: „Pentru că trupul femeiesc este foc, iar dintr-acest lucru vine pomenire de alte femei, și pentru aceasta am făcut așa, ca să nu mă ating de trupul tău gol”.

9. Zis-a Avva Daniil către un oarecare frate supărat de curvie: „Niciodată să nu-ți întinzi mâna ta în blid cu vreo femeie și să mănânci cu dânsa, iar cu aceasta vei scăpa de dracul curviei”.

10. Zis-a Avva Ioan Colov: „Cel ce se satură și vorbește cu copiii, iată, a curvit în gândul lui”.

11. Zis-a Avva Carion: „Omul, petrecând cu copil, de nu va fi puternic, vine jos; iar de este puternic, nu vine jos, dar nici nu sporește”.

12. Era oarecare sihastru în părțile Egiptului șezând singur în pustie într-o chilioară, și era vestit. Iar după lucrarea diavolului, oarecare femeie necinstită auzind despre dânsul, a zis unor tineri oarecare: „Ce-mi veți da și eu voi surpa pe sihastrul vostru?”. Iar ei s-au făgăduit să-i dea oareșice lucru. Și ieșind seara, a venit la chilia lui, prefăcându-se că este rătăcită. Și stând lângă ușă,

a ciocănit, și ieșind bătrânul, și văzând-o pe dânsa, s-a tulburat și a zis: „Cum ai venit aici?”. Iar ea a răspuns plângând: „Rătăcită am venit aici, ci fă milă cu mine, și nu mă lăsa să fiu mâncată de fiare”. Și milostivindu-se, a băgat-o înlăuntru. Apoi, noaptea, diavolul a început să-i semene lui gânduri de neastâmpărare. Iar el, cunoscând gândul vrăjmașului, a zis către sineși: „Meșteșugurile vrăjmașului întunerice sunt, iar Fiul Lui Dumnezeu luminează este”; și sculându-se, a aprins candelă. Și pe măsură ce văpaia poftii creștea într-insul și cumplit îl învăpăia pe bărbat, iarăși a zis întru sine: „Cei ce fac unele ca acestea, în muncă merg; deci cearcă de aici de poți suferi focul cel veșnic”. Și punând degetul său în focul candelii, nu l-a ridicat până n-a ars de tot. Căci, de covârșirea înfocării trupului, arzându-se de foc, nu simțea așa de tare arderea lui. Deci arzând pe cel pus întâi, l-a pus apoi pe al doilea, apoi pe al treilea, și, așa făcând până dimineața, a ars toate degetele mâinilor.

Iar acea ticăloasă, văzând cele ce făcea bătrânul, și cum și-a ars degetele sale, a înghețat de frică, și de tot i-a ieșit sufletul. Iar tinerii care făcuseră rămășagurile, dacă s-a făcut dimineață, au venit la sihastru și l-au întrebat pe dânsul, zicând: „Venit-a aseară o femeie aici?”. Răspuns-a lor: „Da, e înlăuntru, doarme”. Iar ei, intrând, au aflat-o pe dânsa moartă. Apoi au zis lui Avva: „A murit”. Atunci bătrânul, descoperindu-și mâinile sale, le-a arătat lor, zicând: „Iată ce mi-a făcut fiica diavolului, că mi-a prăpădit degetele”. Și povestindu-le lor cele despre sine, a zis: „Scrie este: *Să nu răsplătești cu rău pentru rău* (Rom. 12: 17); să ne rugăm dar ca să învieze”. Și, făcând rugăciune, o au ridicat pe dânsa și i-au dat drumul; iar ea, ducându-se, s-a înțelepțit de aici înainte.

13. Se spunea despre un stareț oarecare că, umblând pe drum, a aflat urmă de femeie, și a acoperit-o, zicând: „...Ca nu cumva să o vadă vreun frate și să primească război”.

14. Se spunea despre un stareț mare că a mers la o obște și a văzut acolo un copil, și n-a voit să doarmă în locul acela. Și i-au zis lui frații cei ce erau cu dânsul: „Și tu te temi,

Avva?”. Iar el a zis: „Adevărat, nu mă tem, fiilor, dar ce trebuință este de război sec¹²⁵?”

15. Se spunea că s-a dus odinioară diavolul și a bătut în poarta unei mănăstiri, și a venit un copil să dea răspuns. Și văzând demonul copilul, a zis: „Dacă tu ești aici, de mine nu mai este trebuință”.

16. Zis-au Părinții: „Dumnezeu nu aduce copii în pustie, ci satana, ca să răstoarne pe cei ce voiesc a trăi creștinește”.

17. Înnoptat-a odată o corabie în diolkon¹²⁶, și a tras la muntele monahilor. Și ieșind o femeie din corabie, a șezut pe munte; iar un frate, venind să ia apă din râu, o a văzut pe dânsa. Și s-a întors lângă preot, zicând: „Iată, lângă râu șade o femeie, care lucru, Avva, niciodată n-a fost pe aici”. Și auzind starețul, a luat toiagul, și, ieșind, alerga, strigând și zicând: „Ajutați, fraților, că sunt tâlhari!”. Și toți, văzându-l pe dânsul, alergau și ei cu bețe spre râu. Iar corăbierii, văzând pornirea lor, au priceput ce voiau să facă și, răpind femeia în corabie, au tăiat funiile, și au lăsat corabia să se ducă pe apă.

18. Zis-a un stareț: „Cursă a diavolului către om, și mai vârtos dacă este și tânăr, este trupul nostru, precum și Avva Isaia poruncește, zicând: «Să-nu apuci mâna cuiva, nici să te apropii de trup străin, afară de boală mare, și aceasta cu frică. Nici de tine să nu se apropie mână străină, nici să te scarpine, nici să zici cuiva vreodată să-ți ia păduche din barbă sau din capul tău, sau din haina pe care o porți, și nici să dormi cumva aproape de cineva, niciodată în viața ta. Nici să nu dai sărutare tânărului ce nu are barbă, nici chiar în biserică, nici venind din pământ străin, nici să râzi cu copil, ca să nu piară sufletul tău, nici să șezi sau să mergi aproape de dânsul. Încă și întru trebile pântecelui tău, să nu șezi nicidecum cu altul, că cel ce este cu adevărat cucernic se rușinează chiar și de sine, că mulți, nebăgând de seamă de aceste lucruri, socotindu-le ca un nimic, au căzut dintr-însele în groapă și au pierit: că

¹²⁵ ἀργού πολέμου = război fără rost.

¹²⁶ Διόλκον = cală de lansare pentru trecerea vaselor de-a lungul Istmului Corint.

fiecare rău mare, de la unul mic se începe, și așa se face mare”.

XII.

A Sfântului Efrem

Mare primejdie e copilul în obște dacă nu este ocârmuire în mijloc, iar cel ce îl crește cu plăcere lui Dumnezeu, fericit este. Nu fugi tu, iubitule, de cei ce săgetează trupul? Fugi dar mai vârtos de cei ce săgetează sufletul. Nu fugi de șarpele ce mușcă trupul? Fugi dar mai vârtos de femeia ce mișcă sufletul. Cel ce ia aminte la frumusețea femeilor sădește în sufletul său pofta ei, și cel ce merge adeseori la ușile casei ei, asemenea este cu cel ce umblă pe gheață, căci alunecarea nu e departe de dânsul. Dar de foc fugi, iubitule, ca să nu arzi trupul tău? Fugi și de păcat, ca să nu te trimită în focul nestins, și să ardă trupul tău împreună cu sufletul veșnic. Precum doi războinici, așa călugărul vorbind cu femeie se va prăda de întreaga curăție, căci aceasta și vorba femeiască sunt ca leoaica cu oaia într-o casă.

PRICINA A TREIZECEA

Că nicidecum nu se cuvine să audă credinciosul fluierul sau alăuta sau alte oarecare viersuri fățarnice¹²⁷, ci să fugă de acestea ca de niște lucruri pierzătoare.

¹²⁷ θυμελικός = teatrale, de scenă; de dragul îndulcirii patimașe a urechii și minții.

I.

Grigorie Dialogul

Un oarecare cu numele Fortunat, bărbat de neam preabun, l-a rugat pe robul lui Dumnezeu Bonifatie, Episcopul cetății Fernitidos¹²⁸, ce strălucea cu prea mari faceri de minuni, să vină în casa lui. Iar el, văzând că bărbatul cerea cu credință, cu osârdie l-a ascultat. Și venind Episcopul în casa lui Fortunat, și masa punându-se, mai-nainte să aducă el lui Dumnezeu rugăciunea cea hotărâtă la masă, un om oarecare sărac a stăut înaintea ușii cu jucări și cu chimvale, cântând și cerând de mâncare cu acelea. Iar Episcopului, rău părându-i și înfuriindu-se de sunetul chimvalelor, a zis: „Vai,vai, a murit nenorocitul acesta: eu la masă de veselie venind, încă n-am deschis gura mea spre lauda lui Dumnezeu, iar acesta, cu jucări venind, în chimvale a lovit”. Și adăugând, a zis: „Dați-i lui, pentru dragostea de mâncare și de băut, ca să cunoașteți că a murit”.

Deci acel om ticălos, luând pâine și vin din casa aceleuia, iar apoi voind să iasă pe ușă, o piatră mare foarte de sus din zid i-a căzut pe cap și i l-a sfărâmat desăvârșit. Și ridicându-l mai mult mort, a murit în ziua ce a urmat, după hotărârea omului lui Dumnezeu, dintru care lucru, Petre, se poate să cunoști cum că arătat este că sfinții sunt lăcașuri ale lui Dumnezeu și, dacă se vor mișca cândva înspre mânia, Cel ce locuiește întru dânșii printr-înșii lucrează putere, și le aduce asupră-le izbândă, în orice fel voiesc ei.

¹²⁸ Vechi oraș italian.

PRICINA A TREIZECI SI UNA

Că visarea se face din felurite pricini

I.

Din Pateric

Întrebat a fost un bătrân despre visare și a răspuns: „Se cuvine ca aceasta nicidecum a nu o face pricină a ta, ci a te socoti pe sineți nebăgător de seamă. Că dacă umblând pe uliță vei vedea cârciumă cu bucătărie și, apropiindu-te când treci pe acolo, te vei împărtăși din mirosul cărnurilor, au nu se socotește că ai mâncat? Negreșit vei zice că nu. Așa nici a visa, întinăciune ție nu-ți va da: că dacă te va vedea pe tine potrivnicul fricos, mai mult se pune asupra-ți; deci, păzește-te ca nu cumva, întru simțire venind, să te învoiești adică cu cugetul; ca nu, deșteptându-te, să-ți aduci aminte de nălucire și să te învoiești cu dânsa.

II.

A lui Avva Isaia

De te ispitești noaptea cu nălucirea împreunării, păzește inima ta ca să nu le cugeți ziua pe acestea, anume ce fel de trupuri ale nălucirii au fost acestea, ca să nu te supui întru dulceața lor și să-ți aduci asupra-ți urgie rea, ci aruncă-te pe sineți înaintea lui Dumnezeu întru toată inima ta, și-ți va ajuta ție; că este îndurat spre neputința omului.

III.

A Sfântului Maxim

Unii zic cum că dracii, atingându-se de măduarele trupului, pornesc în somn patima curviei; mișcându-se apoi patima, aduce

în minte chip de femeie prin pomenire¹²⁹. Iar alții zic că se arată minții în chip de femeie și, atingându-se de părțile trupului, mișcă pofta, și astfel se fac nălucirile. Iar alții iarăși zic că patima cea stăpânitoare, atunci când se apropie dracul, e mișcată de el, și așa sufletul se aprinde către gânduri, iar gândurile aduc chipurile prin pomenire. Încă și pentru alte năluciri pătimase așijderea zic unii că se întâmplă așa, iar alții într-alt fel. Însă în nici un fel din cele zise nu pot dracii oricum a mișca patima, de față fiind dragostea și înfrânarea, nici deștept fiind trupul, nici în somnuri.

IV.

Din Pateric

1. Zis-a un stareț: „Obişnuiește câte puțin inima ta să zică întru sine pentru fiecare din frați: «Într-adevăr, acesta mă întrece după Dumnezeu». Și iarăși: «Acesta este mai osârduitor decât mine». Și așa, de acolo, te vei avea pe sineți dedesubtul tuturor, și va locui întru tine Duhul lui Dumnezeu. Iar dacă vei defăima pe om, se depărtează darul lui Dumnezeu de la tine, și te dă pe tine întru spurcăciunile trupului, și se asprește [împietrește] inima ta, și nici o umilință nu se va afla întru tine”.

2. Întrebat a fost Avva Pimen despre întinăciuni, și a răspuns: „De vom opri partea cea lucrătoare, adică lucrarea păcatului, și cu grijă ne vom trezvi adică împotriva gândurilor, nu vom afla întru înșine întinăciune”.

3. Zis-a un stareț: „Mare este pizma diavolului către oameni: că neputând pe aleșii lui Dumnezeu, deștepti fiind, întru scârnavă gânduri a-i trage, măcar noaptea îi nălucește

¹²⁹ Vezi nota de la Pricina 28, cap. VII.

pe dâșii, dar vicleanul nu va dobândi nimic dintru aceasta. Că de va moșteni pruncul cel născut mort pe tatăl său, și înseși nălucirile se vor socoti spre păcat celor aleși de Dumnezeu”¹³⁰.

V.

A Sfântului Efrem

Să nu dormi având ceva asupra cuiva, ca nu cumva să te tulbure peste noapte năluciri necuvioase.

---

¹³⁰ Trad. lit. Altfel spus: Așa cum nu e cu putință ca pruncul mort să moștenească pe tatăl său, tot astfel nici nălucirile nu se vor socoti spre păcat celor aleși ai lui Dumnezeu.

PRICINA A TREIZECI SI DOVA

Că prea mare este lucrarea plânsului, și de câte feluri este plânsul, și că mare este deosebirea lacrimilor.

I.

A lui Grigorie Dialogul

Petru

Mă rog, preacinstite Stăpâne, să-mi spui câte sunt felurile umilinței.

Grigorie

În multe chipuri ale frumuseții este privită umilința, Petre; pentru aceasta zice și Ieremia: *Despărțire de ape a izvorât ochiul meu* (Plângeri 1: 16), iar dintre umilințe, două sunt mai de temelie: căci atunci când sufletul va înseta de Dumnezeu, întâi adică cu frica se umilește, iar apoi cu dorirea: căci întâi se topește pe sineși cu lacrimile, luând pomenire de răutățile sale și temându-se pentru dănsese, ca nu cumva să cadă în veșnica muncă. Iar când de aici va ajunge întru multă strâmtorare a întristării, atunci ia sfârșit temerea și o oarecare negrijă pentru iertare, și într-însul se naște îndrăzneala, iar de aici înainte sufletul arde întru dorirea bucuriei celei cerești; iar cel ce mai-nainte plângea, temându-se ca să nu fie adus la judecată, întru cea de pe urmă iarăși începe a plânge amar, socotind că este departe de împărăție. Curățindu-se dar mintea, oglindește felul în care sunt cetele îngerilor, și în cel fel este împărtășirea lor, ce fel este strălucirea și mărimea fericitelor duhuri și care este înseși privirea și cercetarea lui Dumnezeu.

Dar mult mai mult se tânguiește că va fi lipsit de bunătățile ce rămân în urmă. Deci așa se face că, ce este desăvârșit, umilință cu frică se trimite sufletul în dragoste, care lucru bine este scris în sfințita și adevărata istorie despre Asha, fata lui Caleb, că, șezând ea pe asină, a suspinat. Iar tată-său a zis către dânsa: „Ce ai?”. Iar ea, răspunzând lui, a zis: „Dă-mi blagoslovenie pământul dinspre Miazănoapte, că uscat îmi dăduși,

adaugă-l dar și pe cel plin de apă”. Și i-a dat ei tatăl ei și pe cel plin de apă din sus, și pe cel plin de apă din jos (cf. Iisus Navi 15: 13-20). Prin *Asha șezând pe asin* se tâlcuiește sufletul, șezând pe mișcările trupului cele necuvântătoare [iraționale]; iar că *suspînând a cerut de la tată-său pământul cel plin de apă*, aceasta arată că se cuvine nouă de la Ziditorul cu mare suspin a cere darul lacrimilor.

Măcar că mulți sunt cei ce s-au învrednicit de darul dăscăliei, ca prin îndrăzneală să grăiască îndreptarea adevărului, pe cei ce întru necazuri să-i mângâie, pe cei lipsiți să-i îndestuleze și râvnitori a se face împrejurul credinței, totuși darul lacrimilor încă nu l-au luat. Aceștia adică au pământul de la Miazănoapte, iar de cel plin de apă încă au trebuință: adică viețuiesc în lucruri bune, dar se cuvine ca, fie pentru frica judecății, fie pentru dorul împărăției cerurilor, să plângă răutățile pe care le-au făcut mai-nainte, și așa, de aici înainte, acolo unde sunt cei mari și fierbinți cu dorirea, și aceștia să intre.

Precum am zis, două sunt felurile umilinței: tată-său i-a dat ei atât pământul cel plin de apă din sus, cât și pe cel plin de apă din jos. Deci cel plin de apă din sus îl ia sufletul cel ce în lacrimi plânge cu dorirea împărăției cerurilor, iar pe cel plin de apă din jos îl ia cel ce se tânguiește cu frica veșnicei munci, măcar că întâi se dă cel plin de apă de jos și apoi cel de sus, dar, pentru a covârși umilința cu vrednicia locului, de nevoie era ca istoria să pomenească întâi de locul cel plin de apă din sus și pe urmă de cel din jos.

II.

A Sfântului Efrem

Inceputul plânsului este să se cunoască cineva pe sine; iar plânsul nostru să nu fie după om [omenesc], nici să nu fie văzut de oameni, ci să fie după Dumnezeu, Cel ce cunoaște cele ascunse ale inimii, ca de la Dânsul să ne fericim. Iar atunci când ne întâlnim cu oamenii, să fim veseli la față, dar plângând și lacrimând cu cugetul, căci plânsul lucrează și păzește; plânsul spală sufletul prin lacrimi, și curat pe dânsul îl așază; naște întreaga-curăție, dulcele le taie, spre fapte bune îndreptează. Dar ce zic? Plânsul se ferește de Dumnezeu și de la îngeri se mângâie.

Dăruiește-mi mie, Doamne, lacrimile umilinței, Cel singur bun și îndurat, ca întru dânsule să mă plâng pe sinemi, și să rog milostivirea Ta, ca să-mi curățești tina păcatului. Vai mie, cum voi suferi Gheena focului și întunericul cel mai dinafară, unde este plânsul și scrâșnirea dinților? Vai mie, cum voi suferi Tartarul și acele veșnice munci de acolo, și viermele cel veșnic și fără de sfârșit? Vai mie, cum voi suferi înfricoșătoarea îngrozire a îngerilor celor ce sunt peste munci, căci înfiorători și nemilostivi sunt? Cine va da apă capului meu și ochilor mei izvoare de lacrimi, și, șezând, să mă plâng noaptea și ziua, ca să-L împlânzesc pe Dumnezeu, pe Care L-am întărat?

Greșit-ai, suflete al meu, greșit-ai? Pocăiește-te! Că iată, zilele noastre trec ca niște umbre. Încă puțin și te vei duce de aici, și prin înfricoșătoare lucruri vei să treci. Nu este cu putință, suflete al meu, ca să nu călătorești tu prin acelea. Nimeni din cei de aici nu va călători împreună cu tine pentru ajutor, nici tată, nici maică, nici frate, nici prieten, nici altcineva din cei asemenea, ci singur cu lucrurile tale vei să treci boierii întunericului. Aceia nu se tem de împărat, nici nu cinstesc pe cel puternic, nici de mare, nici de mic nu se rușinează, fără numai de singur cel ce viețuiește întru cinstire de Dumnezeu și care, prin faptele lui cele bune, este îmbrăcat cu acoperământul lui Dumnezeu. De la

fața acestora, temându-se, se dau în lături, și le dau lor călătorie cu slobozenie, căci drept-atea lor va merge înaintea feței lor, iar slava lui Dumnezeu va izgoni pe draci.

Doamne, luând aminte la ceasul acela, cad la bunătatea Ta, să nu fiu dat celor ce îmi fac mie strâmbătate, să nu se laude vrăjmașii mei asupra robului Tău, Bunule Doamne, scrâșnind cu dinții lor și înfricoșând păcătosul meu suflet. Să nu zică: în mâinile noastre ai venit, aceasta este ziua pe care o așteptam! Nu, Doamne, să nu uiți îndurările Tale! Doamne, să nu voiești a-mi răsplăti mie după fărădelegile mele, nici să întorci fața Ta de la robul Tău. Tu, Doamne, pedepsește-mă, însă cu îndurări, că neputincios sunt, și să nu se bucure de mine vrăjmașul, ci stinge îngrozirea lui, și tăria lui o strică, și-mi dă mie a trece calea cea către Tine neocărată și nebântuită. Milostivește-te, Bunule Doamne, nu pentru dreptățile mele, ci pentru îndurările Tale și milostivirea Ta cea nemăsurată, și mântuiește din moarte sufletul meu, care cheamă sfânt numele Tău.

Adu-Ți aminte, mult-milostive Doamne, că, și păcătuiind și de moarte rănindu-mă, nu am alergat la alt doftor, nici am întins mâinile mele către Dumnezeu străin, ci către bunătatea Ta. Că Tu, Doamne, ești Stăpânul tuturor, Cel ce ai stăpânire a toată suflarea; curățește-mă, Doamne, mai-nainte de sfârșit de tot păcatul, și nu lepăda rugăciunea mea, Bunule Doamne; gură necurată strigă către Tine, și inimă întinată, și suflet feștelit întru păcate.

Auzi, Dumnezeule, nevrednicia mea, pentru multa și negrăita Ta bunătate, și îmi dă mie pocăință curată și adevărată, că aceasta este stricată, că un ceas mă pocăiesc, și două Te întărat. Întărește inima mea întru frica Ta, Bunule Doamne, întărește picioarele mele pe piatra pocăinței cea limpede¹³¹. Să biruiască bunătatea Ta, Doamne, răutatea mea; biruiască lumina darului Tău întunericul cel dintru mine.

Doamne, Cel ce ai deschis ochii orbilor, deschide ochii cei întunecați ai inimii

¹³¹ εἰλικρινούς = sinceră, curată, absolută.

mele. Cel ce cu cuvântul ai curăţit pe lepros, curăţeşte întinăciunile sufletului meu. Fie, Doamne, darul Tău întru mine, ca un foc arzând păcatele mele, că Tu singure eşti Doftorul sufletelor noastre, lumina cea mai presus de toată lumina, bucuria, odihna, uşurarea, viaţa cea adevărată, mântuirea ceea ce petrece în vecii vecilor, şi Ție se cuvine slava, cinstea şi închinăciunea, acum şi în veci. Amin.

Mă rog vouă, iubiţi aleşi ai lui Dumnezeu, să vă rugaţi bunătăţii Lui pentru mine, păcătosul, precum Apostolii pentru canaaneanca, cei vrednici pentru cel nevrednic, cei cinstiţi pentru cel nenorocit şi netrebnic; ca să intre cererea mea împreună cu rugăciunile voastre cele bine-primate înaintea lui Dumnezeu, şi să mi se dea iertăciune din-spre silnicia diavolului, şi să se scrie numele meu în cartea vieţii, şi să mă învrednicesc a mă închina fără de ruşine înaintea scaunului Împărăţiei Lui, că a Lui este Împărăţia şi puterea şi slava, în veci. Amin.

III.

A lui Avva Isaia

1. Vai mie, vai mie, că nu m-am izbăvit din cele ale Gheenei! Cei ce mă cufundă în foc încă rodesc în trupul meu, şi toate lucrurile lui se mişcă în inima mea; că n-am cunoscut de aici unde mă voi duce, încă nu mi s-a gătit calea cea dreaptă, încă nu m-am izbăvit de lucrările cele ce vor să mă robească în văzduh, pentru lucrurile lor cele vicleane ce sunt întru mine; încă n-am văzut îndrăznire între mine şi între Judecătorul, nici n-am fost mărturisit că nu sunt vrednic de moarte, încă nu m-am depărtat de la săvârşirea răului.

Făcătorul de rele, încuiat în temniţă fiind, nu se veseleşte, nu poate să facă voia sa, legat fiind cu fier; nici să înveţe pe altul, căci este încuiat în gros¹³²; nefiind pomenire de odihnă întru dureri, nici mănâncă cu

dulceaţă, căci e legat de grumaji; nici nu gândeşte să mai facă rele, ci plânge întru inimă dureroasă, căci a greşit. Despre toate relele şi chinurile ce i se fac, zice aşa: „Vrednic sunt!”. Gândind de-a pururea la cele de pe urmă ale lui, iscodind muncile cele după păcatele sale, inima lui nu se îngrijeşte să judece pe cineva, durerea chinurilor roade inima lui.

Vai, amară îi este lui gândirea. Nu întăreşte pe alţii să nu se mâhnească¹³³. Grija mâncării nu este nicidecum la el; mila celor ce fac cu dânsul, milă este¹³⁴. Ocărât fiind, nu răspunde cu mânie celor ce-l ocărăsc; râsul dinţilor s-a depărtat de la el; clatină capul său, cu oftare aducându-şi aminte de divanul înaintea căruia va să stea. De va auzi graiuri, nu zice bine sau rău, şi nicidecum nu ia aminte la dânsule. Genele curg apă pentru durerile întru care este cuprins. De este din părinţi de neam bun, mai mult se mâhneşte de ruşinea celor ce-l vor vedea pe dânsul.

Divanul gătindu-se pentru dânsul, nu ia aminte la norod, de sunt buni sau răi, ci stă tremurând cu inima şi cu trupul clatinându-se peste tot. De sunt şi alţii legaţi împreună cu dânsul, nu ia aminte la dânsii, nici nu socoteşte împreună cu dânsii ce trebuie să facă, căci fiecare îşi poartă sarcina sa, faţa lui întunecată trăgându-se spre luare¹³⁵. Nimeni dintre oameni nu face pentru dânsul cuvânt; de frica muncilor mărturiseşte cele ce a făcut şi cum că cu vrednicie se judecă pentru cele ce a greşit.

„Deci până când mă voi îmbăta fără de vin? Până când mă voi lenevi, având acestea înaintea mea? Asprimea [împietrirea] inimii mele a uscat ochii mei, şi risipirea minţii mi-a făcut uitare până la ceasul întunerului. Plângeţi dar împreună cu mine toţi fraţii mei cei ce mă cunoaşteţi, şi rugaţi-vă lui Dumnezeu ca să-mi vină mie ajutor mai presus de puterea mea, şi să mă stăpânească şi să mă izbăvească de la cele ce mă trag în Gheena.”

¹³³ Lit.: ca să nu cadă în acedie.

¹³⁴ Afirmatia este destul de eliptică. Poate că mila celorlalţi nu rămâne decât o simplă milă, de care nu poate să se bucure din pricina covârşirii întristării.

¹³⁵ ἐλκομενούς ἀναίρετοῦσθαι. Luare spre ucidere sau osândire.

¹³² ξύλον = un fel de zgardă de lemn pusă pe gâtul celor închişi în temniţă sau puşi la muncă; buştean, bârnă groasă.

Fraților, să ne sârguim a ne câștiga nouă pe Marta și Maria, cele ce sunt reaua-pățimire și plânsul, care plâng înaintea Mântuitorului ca să ridice pe Lazăr, adică mintea cea legată cu multe fâșii ale voilor sale. Și Mântuitorul face milă, și îl înviază pe el pentru ele. Deci lucrul lor este ca să-l dezlege și să-l slobozească pe dânsul. Iar dacă Lazăr se va izbăvi, atunci sânguința Martei și a Mariei se arată în aceea că Lazăr de aici înainte se află șezând fără grijă împreună cu Iisus: Marta făcând slujba ei cu sânguință și cu bucurie, iar Maria aducând alabastru de mir și ungând picioarele Domnului; căci Stăpânul primește plânsul ca și mirul. Reaua-pățimire întru cunoștință ridică ca din boală lenevirile cele făcute mai-nainte de dânsa, iar plânsul tămăduiește rănila războaielor celor dinlăuntrul simțirilor.

Acestea sunt lucrurile celor ce plâng cu adevărat, adică adunarea minții împreună cu simțirile dintru cele văzute; și nejudicarea aproapelui. Că cel ce vede mai mult de păcatele sale se abate de la a judeca plâsmuirea¹³⁶ lui Dumnezeu. Să nu răsplătească cu rău celui ce face rău; să nu se scârbească pentru cele făcute fără de voia sa de la cel ce locuiește împreună cu dânsul; să nu facă voia sa; să nu zică despre cineva că este bun sau rău, căci rușine este cu totul; să nu se învețe că este cineva mai scârnav decât dânsul; să nu voiască a cunoaște ceva despre lucrul care nu este treaba lui; ocărât fiind, să nu-l doară; să nu-i pese că este trecut cu vederea întru darea cea de obște; să nu se tulbure năpăstuindu-se în lucrul ce nu-l știe, ci să zică îndată „iartă-mă”; de-l va slăvi cineva pe dânsul, să nu primească; ocărât fiind, să nu-l doară; să nu alerge spre prieteșugul celor slăviți ai lumii, voind pe acela; să nu voiască a pune să stea [să aibă greutate] cuvântul lui, măcar bine de-ar zice, nici să se pricească întru ceva.

Acestea și cele următoare acestora, în oricine ar fi, arată omul ce are adevăratul plâns, și că s-a cunoscut pe sineși cu ochii cei gânditori și neputința sa, și a înțeleș

slava lui Dumnezeu, și a cunoscut cum că nu poate să placă lui Dumnezeu după slava Lui. Pentru aceea se și îndestulează cu mahnirea sa, plânge pentru sine și nu se grijește de plâsmuirea lui Dumnezeu, omul, pe care Acela va să o judece; pentru aceea își păzește întreagă zidirea Lui pe care o a zidit înlăuntrul său plânsul. Căci întristarea cea după Dumnezeu rozând inima lui, poate să câștige simțurile; și iarăși stând împotrivă cu trezvie, întregi păzește simțurile minții. Căci dacă omul nu va merge în divan și nu va auzi hotărârea și nu va cunoaște în ce fel este locul său, nu poate fi fără de grijă, nici a crede luiși. Căci atâta cât este în trup, dator este ca neîncetat întru osteneală să fie.

Fericiti sunt cei ce nu se semețesc în lucrul lor cum că au plăcut Domnului, iar pentru aceasta se rușinează să se întimpine cu Dânsul; și de-a pururea plângându-se pe eiși pentru că nu pot să facă toată voia lui Dumnezeu după voirea Lui, vor afla cu adevărat mângâiere negrăită. Când vor mărturisii pentru dânsii cei cerești că au trecut de boierii stângii¹³⁷, atunci pomenirea lor va fi cu cei cerești. Iar până când este război, omul este sub frică și cutremur: sau va birui astăzi, sau se va birui. Că nevoința strânge împrejur inima, iar nepățimirea este neluptată, căci a primit răsplata și a rămas fără de grijă, cei trei în părți făcând pace unii cu alții, adică sufletul, trupul și duhul.

Căci când acestea trei se vor face una prin lucrarea Sfântului Duh, după Apostolul, nu mai pot să se despartă (cf. Ef. 4. 4). Că Hristos a murit, zice, și a înviat, și nu mai moare, și moartea nu-L mai stăpânește pe Dânsul. Că moartea Lui s-a făcut mântuire; omorându-ne păcatul prin moartea și învierea Sa, viață veșnică S-a făcut celor ce cred întru Dânsul. Iar tu nu te socoti pe sineși că ai murit, întrucât te silești [ești asuprit] de vrăjmașii tăi, ori în deșteptare, ori în somn; că pe cât este bietul om în stadion, nu are

¹³⁶ πλάσματος = făptura, lucrul.

¹³⁷ Duhurile necurate din văzduh ce cercetează sau ispitesc „de-a stânga” omului, adică încercând prin aducearea-aminte sau izvodirea de chipuri păcătoase să-l împătimească pe om.

îndrăzneală și, văzând de departe, nu crede faptelor sale; dimpotrivă, nebunului, în fiecare zi căzând, i se pare că biruiește, nefiind nevoită în stadion.

Pentru aceasta și Domnul, trimițând la propovăduire pe ucenicii Săi, le porunceau lor, zicând: *Nu dați închinăciune cuiva pe cale, ci dați celor din casă; și de va fi acolo fiul păcii, la dânsul să rămâneți, și acolo se va odihni pacea voastră* (Luca 10: 4-7); căci încă le trebuie păzire.

2. Zis-a același: „Pentru aceasta suntem întru atâtea osteneli ale vrăjmașilor noștri, că încă n-am cunoscut cu de-amănuntul neajunsurile [neputințele], nici plânsul nu l-am cunoscut întru cunoștință; dar de vreme ce ni se va descoperi nouă plânsul, ni se vor arata și păcatele noastre, și dacă vrăjmașii noștri ne vor lăsa să vedem păcatele noastre întru adevăr, ne vom rușina atunci chiar și să privim în față o femeie ușuratică; fiindcă femeile de acest fel sunt mai de treabă decât noi, căci cu îndrăzneală fac păcatele lor, pentru că nu știu pe Dumnezeu, în vreme ce noi, în inimile noastre, ale credincioșilor, ne învoim cu păcatele lor”.

3. Zis-a iarăși: „Omul, totdeauna văzând păcatele sale, nu are limbă a grăi cu cineva din oameni”.

4. Zis-a același: „Vai mie, ticăloase suflete, că scârbă îmi este, și neîncetată durere a inimii mele, că săgețile vrăjmașului cele aprinse s-au înfipt în mine, și au oprit omul meu cel dinlăuntru și umbra morții m-a acoperit. Vai mie, ticăloase suflete, că am ales scârbă în loc de bucurie, și pământul și funinginea¹³⁸ lui mai mult decât desfătarea Raiului, și decât iubirea Împărăției Cerurilor. Cine nu mă va tângui? Cine nu mă va plânge amar, pe mine, cel ce mi-a cheltuit toată viața întru cele deșarte? Miluiți-mă, miluiți-mă! Miluiți-mă, o, prietenilor, și stăruitor rugați-vă pentru mine și pentru izbăvirea mea de relele ce le-am deprins, ca Nepomenitorul de rău și bunul meu Stăpân Hristos, îmblânzit fiind cu rugăciunile voastre, să Se milostivească spre mine și să izgonească din cugetul

meu cumplita întunecare a diavolului celui urător de bine, și așa voi vedea în ce noroi zac, că, deși mă pot scula, nu voiesc. Rugați-vă, ca nu cumva, scurtată fiind vremea vieții mele, să mi se taie mie toată nădejdea. Nu este durere precum durerea mea, nu este rană precum rana mea, nici chin precum chinul inimii mele, că fărădelegile mele au covârșit capul meu (Ps. 37: 4) și m-am pogorât în tina adâncului, și nu este stare¹³⁹. Vai mie, suflete, caută și vezi cele vremelnice de acum și după puțin trecătoare, și cunoaște cele viitoare, cele de-a pururea stătătoare și statornice, și din ce fel și din câte bunătăți vei să cazi și la ce fel de munci moștean te vei face neprimenit și nemângâiat. Mai-nainte până ce se va întuneca soarele deasupra capului meu, apucă mai-nainte și te apropie și cazi cu suspinuri, și cu lacrimi cucerindu-te, roagă pe Dătătorul luminii celei fără de moarte ca să te izbăvească de acea nesuferită și întunecată văpaie și de alte asemenea munci, că numai El singur poate să ierte păcatele și să lase fărădelegile noastre, ale celor vrednici de milă, că a Lui este Împărăția și puterea și slava, în veci. Amin!

IV.

A Sfântului Isaac

Sunt lacrimi arzând, și sunt lacrimi îngrășând; unele au pricină frica, iar altele, dragostea; cele dintâi, adică cele care se pogoară pentru păcate, usucă trupul și-l ard, și ies cu durere; că de multe ori și mintea, întru ieșirea lor, simte vătămarea cea dintr-însele, iar cel de-al doilea fel de lacrimi întru care ajunge cineva – după ce din destul le va folosi pe cele dintâi, și printr-însele își va spăla păcatele cu mila lui Dumnezeu – se pogoară fără silă și cu dulceață, sufletul gustând din Dumnezeiescul dar, și se varsă dintr-însul și întru bucuria și însetarea dragostei, fără durere, care lacrimi trag și în liman, îngrășă

¹³⁸ ὀσφύλην = funingine, negreală.

¹³⁹ ὑπόστασις = substanță, esență; temelie, bază; aici: nădejde, temelie a credinței.

trupul și fața omului o schimbă, după cea scrisă: *Inima veselindu-se, fața înflorește, iar în scârbă fiind, se posomorăște* (Pilde 15: 13). Deci dacă poftim să dobândim pe cele de-a doua, spre cele dintâi să ne sânguim, și, pe cât este cu putință, le vom lua curând și pe acelea prin darul lui Dumnezeu.

Întrebare

Este oare cu putință a plânga de-a pururea?

Este cu putință, căci toată cugetarea monahului în chilia lui nu este nimic altceva fără numai tânguie, și lucrul lui este numai plângere. Încă și însăși numirea lui îl îndeamnă către aceasta și-l trage, căci plângător se numește, adică zdrobit cu inima; încă și toți sfinții, plângând au ieșit din viața aceasta. Deci dacă și Sfinții de-a pururea plâng, cel plin de rane cum va suferi să înceteze vreodată din plângere? Sufletul tău este omorât cu păcatele și zace mort înaintea ta, care îți este ție mai bun decât toată lumea, și nu ai trebuință de plângere? Mângâierea monahului din plângere se naște. Căci nu se poate ca cineva, plângând, să fie supărat de patimi, și cel ce are întru sineși pomenirea patimilor, se curățește, și din curăție se învrednicește de mângâierea lui Dumnezeu, pe care Domnul S-a făgăduit să o dea celor ce plâng neîncetat (cf. Matei 5: 4).

V.

De la Sfântul Varsanufie

Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Cum pot să-mi tai îndrăzneala și să-mi țin în frâu limba?”. Și a zis lui starețul: „Prin plângere”. Zis-a fratele: „Și cum pot să-mi păzesc plânsul, intrând și ieșind cu oamenii la slujirile diaconilor¹⁴⁰, și este oare plâns al inimii fără de lacrimi?”. Și a răspuns starețul: „Nu plânsul se face prin lacrimi,

ci lacrimile prin plâns; și cel ce este între oameni, de-și va tăia voia sa, și nu va lua aminte la greșelele oamenilor, acesta câștigă plânsul. Dintru aceasta se adună gândurile lui și naște în inimă întristarea cea după Dumnezeu, iar mâhnirea naște lacrimile”.

VI.

Din Pateric

1. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Cum îi vine, părinte, omului să plângă?”. Și a zis starețul: „Plângerea este deprindere, și multă vreme îi trebuie celui ce o caută pe aceasta să se îndeletnicească cu ea, ca mintea lui să se îngrijească totdeauna de păcatele sale pe care le-a făcut, sau de muncă, sau să aibă pomenire totdeauna de mormânt, și, pe scurt, de toți Părinții lui, cum au trecut ei prin lume, și zicând «și oare unde sunt acum?»”. Zis-a fratele: „Și dator este, părinte, monahul a-și aduce aminte cumva și de născătorii lui, măcar de s-au săvârșit?”. Răspuns-a starețul: „De vei vedea că pomenirea aduce umilință sufletului tău, îndeletnicește-te întru dânsa, și când va veni lacrima, tu, de aici, o vei altoi pe dânsa unde voiești, ori pentru păcatele tale, ori pentru altă pomenire bună”.

2. Știu eu pe un frate lucrător, aspră fiind inima lui, care de multe ori se bătea pe sineși, și din multa durere plângea, iar atunci, de aici își aducea aminte de locul muncii și de toate păcatele sale.

3. Încă m-am înștiințat despre un oarecare frate că, lepădându-se de lume, s-a sălășluit în muntele Nitriei, și chilia lui era aproape de cea a altui frate, și în fiecare zi îl auzea plângând păcatele sale. Iar când venea vreo vreme când nu-i veneau lacrimile, zicea sufletului lui: „Nu plângi, ticăloase, nu te tânguiești? Crede-mă, că de nu vei voi, eu te voi face să plângi”. Și, sculându-se, lua bățul pe care îl avea, care era de lemn tare, de care era legată funie îndoită, și cu dânsul se bătea din destul, până când, durându-l, începea să plângă.

¹⁴⁰ διακονίας ὑπηρέτων = *lit.* treburile diaconilor. E vorba de diaconii din vechime, care făceau mult mai multe slujiri în Biserică decât cei de azi.

Iar fratele cel ce locuia aproape de dânsul, minunându-se de cea făcută de fratele, ruga pe Dumnezeu să-i descopere lui dacă face bine muncindu-se pe sine. Și într-o noapte a văzut pe fratele, în vis, purtând cunună și stând în fața mucenicilor, și pe altul oarecare zicând către cel ce vedea: „Privește pe bunul nevoitor, cel ce pentru Hristos pe sineși se chinuiește, și află cum s-au încununat Mucenicii”.

4. Avva Arsenie, în toată vremea vieții sale, șezând la lucrarea sa, avea în sânul său o cârpă pentru lacrimile ce curgeau neîncetat din ochii lui. Dar și vestitul între monahi Pimen, aceasta văzând-o, zicea: „Fericit ești Arsenie, pentru că în lumea aceasta pe sineți plângându-te, în cealaltă nu vei avea trebuință de lacrimi”. Dar și Teofil, Episcopul Alexandriei, sfârșindu-și viața, a pomenit și a zis: „Fericit ești, Arsenie, că n-ai încetat niciodată din cugetarea la ceasul acesta, și neînceptat ai plâns”.

5. Un frate a întrebat pe Avva Ammona, zicând: „Spune-mi un grai: «Cum să mă mântuiesc?»”. Și a răspuns starețul: „Du-te de fă gândul tău, precum fac tâlharii cei ce sunt în temniță; că aceia de-a pururea îi întreabă pe oamenii cei ce se întâmplă să fie pe acolo «unde este dregătorul, când vine?»», și plâng și de așteptarea judecății și a muncilor. Așa și monahul, dator este totdeauna să ia aminte de sufletul său, zicând: «Vai mie, cum voi sta înaintea la înfricoșătorul divan al nemitarnicului Judecător? Și ce voi face, și cum voi răspunde Lui?». Dacă vei cugeta așa, în toată vremea te poți mântui”.

6. Zis-a Avva Longhin: „Postul smereste sufletul, trupul, privegherea curățește mintea; liniștea aduce plânsul; iar plânsul botează pe om și-l face fără de păcat”. Și avea acest părinte Longhin multă umilință întru rugăciunea și cântarea sa. Iar ucenicul său îi zicea într-una din zile: „Părinte, acesta este oare canonul cel duhovnicesc, adică pururea a plânge monahul întru slujirea sa?”. Și a răspuns bătrânul: „Așa, fiule, acesta este canonul pe care îl voiește acum Dumnezeu de la noi. Căci, dintru început, Dumnezeu n-a făcut pe om ca să plângă, ci ca să se bucure și să se veselească, slăvindu-L pe Dumnezeu

curat și fără de păcat, ca îngerii, iar cel ce a căzut în păcat are trebuință de plâns; și toți cei ce cad, așijderea au trebuință de dânsul, iar unde nu este păcat, nu este trebuință de plâns”.

7. Zis-a Avva Macarie Egipteanul: „Când eram copil, pășteam vacuțe, și m-am dus împreună cu alții să furăm smochine, și, cum ne-am dus, a căzut una din smochine, și, luând-o pe dânsa, am mâncat-o, iar când îmi aduc aminte de dânsa, șed plângând”.

8. Zis-a Avva Moisi: „Biruitu-ne-am cu patimile cele trupești? Să nu lenevim pocăindu-ne și plângându-ne pe noi înșine până nu ne va apuca pe noi plânsul judecății”.

9. Zis-a același: „Prin lacrimi câștigă omul faptele bune, și prin lacrimi se face iertarea păcatelor. Deci, când plângi, să nu înalți glasul suspinului tău, și să nu cunoască stânga, adică slava deșartă, ce face dreapta ta”.

10. Întrebat-a un frate pe Avva Moisi, zicând: „Ce va face omul întru toată ispita ce vine asupra lui, sau întru tot gândul semănat de vrăjmașul?”. Și a răspuns bătrânul: „Dator este a plânge înaintea bunătății lui Dumnezeu ca să-i ajute lui, și degrab se va odihni și se va ruga întru cunoștință. Că scris este: *Aproape este Domnul de toți cei ce-L caută pe El* (Ps. 144: 18), și celelalte”.

11. Suindu-se odată Avva Pimen la Egipt, a văzut o femeie la mormânt șezând și plângând cu amar, și a zis: „De se vor aduna înaintea ei toate cele veselitoare ale lumii nu vor astâmpăra din plâns sufletul ei. Așa și monahul, dator este a avea totdeauna plângere întru sine”.

12. Un frate a întrebat pe același stareț, zicând: „Ce să fac ca să mă mântuiesc?”. Și a răspuns bătrânul: „Avraam, când a intrat în pământul făgăduinței, a cumpărat mormânt, și cu mormântul a moștenit pământul”. Zis-a fratele: „Ce este mormântul?”. Și a zis starețul: „Locul tânguirii și al plânsului”.

13. Același a zis și către alt frate ce l-a întrebat asemenea (Cum să mă mântuiesc?). Și a răspuns starețul: „Când ne va cerceta Dumnezeu, de ce avem a ne îngriji?”. Zis-a

fratele: „De păcatele noastre”. Zis-a starețul: „Să intrăm dar în chilia noastră și, șezând, să pomenim înaintea bunătății Lui păcatele noastre până când va face mila Sa cu noi”.

14. Povestit-a Avva Isaac, zicând: „Ședeam odată lângă Avva Pimen, și l-am văzut pe dânsul ca într-o uimire¹⁴¹ făcut și plângând. Și având eu către dânsul îndrăznire, i-am făcut lui metanie, rugându-l și zicând: «Spune-mi unde erai?». Iar el, silit fiind de mine, mi-a zis: «Acolo era gândul meu, unde stătea Sfânta Maria, Născătoarea de Dumnezeu, și plângea lângă Crucea Mântuitorului; și eu voiam totdeauna a plânge așa»”.

15. Zis-a Avva Pavel: „În noroi sunt cufundat până la grumaz, și plâng înaintea lui Iisus, zicând: «Miluiește-mă!»”.

16. Avva Siluan avea plânsul neîncetat, și niciodată nu voia să iasă din chilia sa. Iar de se întâmpla să fie silit de vreo trebuință ca să iasă, își acoperea fața sa cu culionul, iar către cel ce-l întreba pentru ce face aceasta, zicea: „Ce nevoie am să văd această lumină vremelnică, că nici un folos nu am?”

17. Povestit-a nouă Avva Theodor că era un oarecare frate ce locuia la Chilia care câștigase darul umilinței. Și s-a întâmplat într-o zi și din durerea inimii că i-a venit lui mulțime de lacrimi. Și văzând fratele, zicea întru sineși: „Cu adevărat, acesta este semn că ziua morții mele este aproape”. Și pe când gândea aceasta, lacrimile se tot înmulțeau. Și văzându-le pe dânsul înmulțite, mai tare se ținea de un gând ca acesta, zicând: „Cu adevărat, s-a apropiat vremea”. Și în fiecare zi, dintru această gândire, mai mare adăugire luau lacrimile întru dânsul¹⁴².

¹⁴¹ Lit.: extaz.

¹⁴² Se arată aici cum lucrarea nevoinței are la temelie o însușire eshatologică. Plânsul sau umilința îl apropie pe om de Dumnezeu, și așa poate zice ca și Avva Theodor: „Cu adevărat, acesta este semn că ziua morții mele este aproape”. Dar socotesc că el nicidecum nu se gândea la moartea cu trupul, ci la întâmpinarea Domnului sau a chinurilor veșnice (aceasta din urmă cugetând-o din smerenie), căci înălțarea cu sufletul prin lacrimi la Dumnezeu e aproape una cu ieșirea sufletului din trup (cf. și II Cor. 12: 3; 5: 2 etc.) la sfârșitul vieții, și deci de aceea poate zice Avva Theodor că a sosit vremea sau că va veni curând. Prin ur-

Și l-am întrebat pe dânsul despre lacrimi: „Uneori vin și de sineși, iar alteori nici cu osteneală nu poate cineva să le scoată?”. Și a răspuns starețul: „Lacrimile sunt asemenea ploii; iar omul este lucrător de pământ. Venind ele, dator este cel ce lucrează pământul inimii sale să se nevoiască, ca să nu piardă nimic din ploaie, ci să intre toată în grădinuță și așa să o adape pe dânsa. Că zic vouă, fiilor, că de multe ori se află o zi de ploaie pășind mai-nainte decât tot anul, și păzește toate roadele¹⁴³; pentru aceasta, datori suntem a lua aminte, și când vom înțelege că au venit, să ne nevoim a ne păzi pe sinene, și să ne îndeletnicim a ne ruga întins lui Dumnezeu, că nu știm dacă într-altă zi vom afla ploaia aceea”.

18. Apoi iar l-am întrebat pe dânsul, zicând: „Dar umilința, când vine, cum o poate păzi cineva?”. Și a răspuns starețul: „Se cuvine să luăm aminte ca să nu meargă în ziua aceea către vreun om, sau în vremea întru care lucrează plânsul. Încă să se păzească pe sine și de lăcomia pântecelui și de înalta cugetare, să nu i se nălucească cumva și cum să plângă, și să nu osândească pe cineva, ci să se îndeletnicească la rugăciune și la citire. Însă când va veni plânsul, el ne va învăța pe noi care sunt cele folositoare și cele ce-l păzesc pe dânsul, și care sunt cele ce-l opresc. Că știu pe un frate șezând în chilia sa, căruia, lucrând împletitură, așa îi venea lui plânsul. Iar el, curgându-i lacrimile, se scula la rugăciune, iar acelea îndată conteneau. Și iar se apuca de lucrul împletiturii adunându-și mintea sa, și numaidecât veneau lacrimile; asemenea și la citire, citind, se umilea, și cum se scula la rugăciune, nu mai avea lacrimi, și iar, numai ce se pleca pe carte, iar îi venea a lacrima. Și atunci a cunoscut fratele pricina unei deosebiri ca aceasta, și a zis întru sineși: «Bine au zis Părinții că plânsul este dascăl, și el îl învață toate cele ce sunt de folos»”.

mare, umilința și lacrimile izgonesc timpul și aduc vremea, adică trăirea covârșitoare a întâlnirii cu Cel fără de timp, devenind, după Sf. Maxim, om veșnic.

¹⁴³ Mai mult folos aduce o zi de ploaie dintr-un an decât un an întreg în care e cu puțință să nu plouă.

Mi se pare că fratele pierdea plânsul într-o rugăciune pentru două pricini: una adică pentru că câştigase rugăciune curată şi neîmprăştiată, iar risipind mintea prin împrăştiere, nu mai avea umilinţa cea dintâi, pe ceea ce se făcea lui într-o rucodelie şi într-o citire, că mai vârtos într-o acestea îşi aduna mintea. Iar alta, ca să nu i se pară că dintr-o sânguină şi rugăciunea sa a îndreptat [dobândit] însuşi plânsul, ci să cunoască că i s-a dat lui cu mila şi cu darul lui Dumnezeu, şi pentru aceasta, şi spre mulţumirea Făcătorului de bine să se mişte, şi mai mare smerenie să aibă, căci plânsul într-o dânsul mai mult s-a întărit. Iar nouă, de ni se va întâmpla vreodată una ca aceasta, adică să ni se facă umilinţa a inimii şi fierbinţeala a lacrimilor, îndată pe toate trecându-le cu vederea, la rugăciune să alergăm şi lângă aceasta să stăruim, până când vom simţi focul cel din inimă, că poate nu vom mai câştiga aceasta altădată”.

19. Zis-a un bătrân: „De vei vedea că Dumnezeu, mai-nainte de oarecare vreme, Ți-a dăruit Ție umilință, părăsește-Ți în vremea aceea rucodelia ta, de vezi că Ți folosește Ție, adică de afli într-o oarecare vreme [pricină] de plâns, îndeletnicește-te într-o dânsul, nu cumva să fie aproape vremea ieșirii tale, că pentru aceasta Ți-a dăruit Ție Dumnezeu a plânge, ca printr-o dânsul să afli puțină milă. Că precum satana, la sfârșitul omului, se sânguiește a-l pierde pe dânsul, așa și Dumnezeu, de multe ori, la sfârșitul omului, prin oarecare pricină îl mântuiește”.

20. Zis-a un stareț: „Precum răutatea noastră, adică patimile și păcatele, pretutindeni cu sine o purtăm, așa datorii suntem și plânsul și umilința, pururea a le avea într-o sineși, oriunde am fi”.

21. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Ce să fac, părinte?”. Și a răspuns bătrânul: „Suntem datorii de-a pururea a lacrima. Că s-a întâmplat odată unuia din Părinți, bolnăvind-se, să leșine, și iarăși și-a venit în fire, și l-am întrebat pe dânsul să ne spună ce a văzut și unde s-a dus. Și ne-a povestit, zicând: «Am văzut glasul de plângere a celor ce ziceau neîncetat: *Amar mie, amar mie!* Așa suntem și noi datorii să plângem de-a pururea»”.

22. Doi frați după trup s-au lepădat de lume, și, ducându-se, au petrecut într-o supunerea unui părinte în Muntele Nitriei. Și le-a dat Dumnezeu amândurora darul lacrimilor și al umilinței. Iar într-o zi, bătrânul i-a văzut în vedenie pe amândoi frații stând la rugăciune, și ținând fiecare dintr-o hârtie scrisă, și udând-o pe dânsa cu lacrimile sale; și slovele unuia cu lesnire se ștergeau, iar ale altuia cu osteneală; că se vedeau de ca și cum ar fi fost arsă cu cerneală. Și se ruga starețul a i se tâlcui lui vedenia, și, stând lângă dânsul Îngerul Domnului, i-a zis: „Slovele cele de pe hârtie sunt păcatele amândurora. Și unul după fire a păcătuit, și pentru aceasta greșelele lui se șterg cu lesnire, iar altul într-o necurății și cu mârșave greșelele din afara firii s-a întinat, și foarte se smerește spre a se pocăi curat”.

Și de atunci zicea bătrânul către fratele acela: „Ostenește-te, frate, căci înfierate sunt, și cu osteneală se șterg”. Și nu i-a arătat lui vedenia până la sfârșitul lui, ca să nu-i moleșască osândia lui, ci pe acest cuvânt zis aici de-a pururea i-l zicea lui: „Ostenește-te, frate, că înfierate sunt”.

23. Un frate sânguitor, făcându-și canonul său cu fratele său, atâta se biruia de lacrimi, că lăsa stihul din psalmi. Într-o zi, l-a rugat pe dânsul fratele lui să-i spună ce gândește la canon și de ce plânge cu atâta amar. Iar el i-a zis lui: „Iartă-mă, frate, că eu totdeauna la pravila mea privesc pe Judecătorul, și pe sinemi stând înainte ca un cercetat și osândit, și, neștiind ce să răspund, mă fac uimit, și gura mea se îngreșește, și pierd dintr-o ea stihul psalmului, deci iartă-mă că te necăjesc; și, de te odihnești, să faci fiecare din noi pravila sa deosebi”. Zis-a fratele către dânsul: „Ba nu, părinte, că măcar de nu plâng și eu, dar văzându-te pe tine, mă ticăloșesc pe mine”. Și văzând Dumnezeu smerenia lui, i-a dăruit și lui plânsul pe care îl avea și fratele lui. Să ne sânguim dar și noi a lua aminte la cei ce plâng, și așa și noi vom câștiga pe cele asemenea cu fratele acesta.

24. Zis-a un stareț: „Precum tot păcatul pe care îl face omul este afară de trup, iar cel ce curvește în trupul său greșește (pentru că dintr-o insul ia întinăciunea), așa

toată lucrarea pe care o face omul este afară de trup, iar cel ce-și lăcrimează sufletul său, și trupul îl curățește; că, de sus pogorându-se lacrimile, spală tot trupul și-l sfințesc”.

25. Zis-a același: „Grăirea despre credință și citirea dogmelor usucă umiliința omului și o trepădesc pe dânsa; iar viețile și cuvintele stareților luminează sufletul, umilindu-l pe dânsul spre lacrimi duhovnicești”.

26. Zis-a un stareț: „Omul, șezând în chilia sa și citind psalmi, se aseamănă cu omul care stă pe dinafară și caută pe împăratul. Iar cel ce cere cu plângere este asemenea cu cel ce s-a apucat de picioarele împăratului și cere milă de la dânsul, precum acea curvă ce în scurtă vreme toate păcatele sale cu lacrimi le-a spălat”.

27. Zis-a un stareț: „Dacă omul firește este nevoitor, Dumnezeu cere de la dânsul ca să nu aibă împătimire către materia trupească, chiar și până spre un ac mic; că așa îi poate împiedica gândul de la îndeletnicirea cea către Iisus și de la plâns”.

28. Un oarecare stareț, luând pe ucenicul său, s-a dus într-o cetate pentru o oarecare trebuință; și a petrecut într-însa o săptămână. Și vedea pe mulți din cei din cetate, bărbați și femei, în fiecare zi de dimineață ieșind la mormânturi și plângând fiecare pe mortul său până la ceasul al treilea¹⁴⁴. Și a zis bătrânul ucenicului său: „Vezi, frate, la ce mânecă aceștia? Crede-mă că de nu vom face și noi așa, în pierzare vom merge”. Și întorcându-se la chilii, și-au zidit și ei îndată mormânturi, departe unul de altul, și în fiecare zi, fiecare ședea înaintea mormântului său și plângea sufletul său ca pe un mort de dimineață până seara. Iar dacă vreodată ucenicul adormea peste zi, ca după canon, îl striga starețul deșteptându-l pe dânsul și zicând: „Frate, scoală, că aceia au un ceas de când plâng la mormintele și la lucrul lor”.

Iar într-o zi, ucenicul a zis către starețul: „Împietrit este sufletul meu și nu pot să plâng”. Și a zis starețul: „Silește-te, fiule, puținică vreme și te ostenește și, văzând

Dumnezeu osteneala ta, va face milă cu tine. Că precum de va primi inima o săgeată, nu mai are tămăduire, așa de o va răni Dumnezeu pe dânsa spre plâns, nu se mai duce niciodată de la dânsa, ci rămâne rănită până la moarte. Și oriunde va merge unul ca acesta, are dinlăuntrul său plânsul pururea nedepărtat”.

Văzând odată starețul pe ucenic îngreuindu-se de bucate (că erau oarecari veniți seara la dânsii), i-a zis lui: „Nu știi că plânsul este făclie aprinsă, și, dacă nu te vei acoperi bine, îndată se stinge și se duce? Că și bucatele cele multe îl sting pe dânsul și somnul mult îl împiedică, dar și clevetirea îl prăpădește pe dânsul, așijderea și multa cuvântare, și, simplu, toată odihna trupului îl izgonește pe dânsul și-l pierde. Deci se cuvine ca cel ce iubește pe Dumnezeu și voiește să păzească plânsul, orice ar face în vreun lucru oarecare, să facă și lui Hristos parte”.

Zis-a fratele: „Ce este cuvântul acesta, părinte?”. Răspuns-a starețul: „Voiești să știi cum face cineva parte lui Hristos în fiecare lucru? Ascultă: când îți va cădea ție pâine curată, las-o pe ea cu socoteală altui frate, iar tu mănânc-o pe cea proastă, pentru Hristos. Și iarăși: de se va întâmpla vin bun, amestecă într-însul puțin oțet pentru Hristos, Cel ce a băut oțet, și să nu te sature, ci lasă puțin, zicând «iată și partea lui Hristos». De vei afla pernă moale, las-o pe dânsa și pune o piatră, pentru Hristos. Dacă, dormind, vei tremura de frig, rabdă, zicând «Alții nicidecum nu dorm». De-ți vei face ție fiertură, strică-o pe ea puțin, zicând «alții, vrednici fiind, nici pâine nu mănâncă, iar eu, nevrednicul, mănânc și fiertură, dator fiind a mânca cenușă și spuză pentru grozăvia lucrurilor mele». Și, simplu zicând, întru tot lucrul tău, amestecă puțin necaz, și trăiește cu smerenie, aducându-ți aminte cum au trăit Sfinții, ca, venind ceasul morții, să ne aflăm și noi în oarecare necaz și strâmtorare, și să dobândim acolo odihnă”.

29. Zis-a un stareț: „De vei ieși din chilia ta și vei merge undeva, iar plânsul tău va slăbi puțin, ori din hrană, ori din vreo altă pricină oarecare, întoarce-te degrab și te apucă de nevoința ta cea dintâi, ca iarăși

¹⁴⁴ În jur de ora 12.

să se înnoiască plânsul întru tine, și să nu-l pierzi pe dânsul”.

30. Zis-a iarăși: „De voiești să câștigi plânsul, nevoiește-te ca toate vasele tale și lucrurile tale să fie sărace, precum cele ale fraților noștri ce stau în târg și cer”.

31. Zis-a iarăși: „De nu ai umilință, cunoaște că bolești cu slava deșartă sau cu iubirea de dulceață, că acestea nu lasă sufletul să se umilească”.

32. Zis-a iarăși: „Dacă îți va dăru Dumnezeu plânsul, să nu socotești că, lăcrimând adeseori, faci ceva mare, și să nu lași gândurile înaltei cugetări să se semene în inima ta, că apoi ia Dumnezeu lacrimile de la tine, iar astfel, de aici înainte inima ta va rămâne împietrită și neumilită”.

33. Zis-a iarăși: „De sunt mormânturi în locul în care locuiești, du-te adeseori și ia aminte la cei ce zac acolo, și mai vârtos dacă ai război trupesc; și când te vei înștiința că vreun frate se duce către Domnul, mergi și petrece lângă dânsul, ca să vezi cum se desparte sufletul de trup; că și dintru aceasta vei lua umilință”.

34. Zis-a iarăși: „Când va vedea sata-na pe Dumnezeu miluindu-te pe tine și dând umilință sufletului tău, atunci vâra în chilia ta lucru de nevoie, zicând: «Fă lucrul acesta astăzi, că sârguit este¹⁴⁵», sau vâra vreo treabă oarecare dinafară, a merge adică la cineva pentru vreo trebuință, sau pentru oarecare așezare duhovnicească și pricină binecuvântată. Și acestea toate le face vrăjmașul ca să nu te lase să te îndeletnicești în chilie și să te îndulcești de dulceața plânsului. Iar dacă, cunoscând vicleșugul, te vei păzi pe sineți și te vei îndeletnici la rugăciune și citire, îndată așteaptă ispită ori de la oameni, ori de la draci. Că atunci când omul se luptă bine, satana aduce război printr-un un om rău, căci mânia, mai mult decât toate, stinge umilința și smerenia sufletului”.

35. Zis-a iarăși: „Când Dumnezeu a bătut Egiptul, nu era nici o casă în care să nu fie plâns. Deci, dacă, și întru noi, frica și cuvântul lui Dumnezeu a bătut păcatul, să

nu încetăm din plâns; căci plânsul este îndoit, că și lucrează și păzește, care plâns să ne rugăm a ni se dăru și nouă”.

¹⁴⁵ Nu suferă amânare.

PRICINA A TREIZECI SI TREIA

*Că, la sfârșitul vieții, mai cumplit se pun dracii asupra omului,
pentru aceea foarte se cuvine să luăm aminte.*

I.

A lui Paladie

Un oarecare pe nume Evloghie, filosof alexandrin, răbindu-se cu dor Dumnezeiesc, și-a risipit cele ale sale, afară de puțini bani, pe care, neputând să lucreze, și-i lăsase lui pentru chiverniseală. Socotind cum să așeze cele dintru sine, că nici în vreo adunare nu se încumeta să intre, nici singur nu voia să petreacă, așa aflându-se, a aflat pe oarecare bubos lepădat în târg, care nu avea nici mâini, nici picioare, ci, numai limba având-o, chema spre milă pe cei ce se întâmplau să treacă pe acolo. Și văzând-l Evloghie pe dânsul, și umilindu-se cu inima, s-a rugat lui Dumnezeu întru sineși și a pus așezământ cu Domnul, zicând: „Doamne, întru numele Tău voiesc să iau pe acest bubos și să-l odihnesc pe dânsul până în ziua morții lui, ca și eu să mă mântuiesc printr-aceasta. Deci dăruiește-mi, Doamne, răbdare întru slujirea lui!”. Apropiindu-se apoi de bubos, i-a zis: „Voiești, cinstiute, să te iau în casa mea și să te odihnesc?”. Zis-a acela: „O, de m-aș învrednici, dar sunt nevrednic!”. Și i-a zis Evloghie: „Iată, mă duc să aduc asin și să te iau de aici”. Iar acela a primit cu multă bucurie.

Și aducând asin, l-a ridicat pe dânsul și l-a dus în sălașul său, și era sârguindu-se și îngrijind de dânsul la toate cele ce îi erau de trebuință, spălându-l și ungându-l, purtându-l cu mâinile sale, și cu osârdie așa îi slujea lui în toate până la cincisprezece ani. Apoi demonul s-a povârnit foarte în bubos, și-l sălbăticea cu asprime împotriva lui Evloghie, zădărându-l spre a-l ocări și defăima. Și a început să-l ocărască pe Evloghie,

zicând: „Mâncătorule de stăpân¹⁴⁶, ai furat bani străini: rob fiind, l-ai furat pe stăpânul tău, și vrei să te scunzi cu pricina mea, de ca și cum, pentru facerea de bine luându-mă în sălașul tău, voiești să te mântuiești”.

Iar Evloghie îl ruga pe dânsul, zicând: „Nu, domnul meu, nu zice unele ca acestea, ci spune-mi cu ce te-am întristat, și eu mă voi îndrepta”. Iar el, răstindu-se, zicea: „Nu voiesc să aud lingușirile tale, dumă de mă aruncă în târg, că mai bun îmi este acela decât odihna ta”. Iar Evloghie zicea: „Rogu-te, mare doamne, de ești supărat de ceva, împlânzește-te!”. Iar el, mai vârtos cu mânie sălbăticiindu-se, strigând, zicea: „Mă tem să stau singur cu tine, voiesc norod”. Zis-a lui Evloghie: „Îți voi aduce acum mulțime de frați”. Iar el, îngreindu-se, a zis cu strigare: „Amar mie, ticălosului, fața ta nu voiesc să o văd, și tu să-mi aduci pe cei asemenea mie târziu-mâncători¹⁴⁷?”. Și trântindu-se de colo-colo, a zis iarăși: „Nu, vreau în târg! O, ce silă! Aruncă-mă acolo unde m-ai găsit!”. Și de ar fi avut mâini poate s-ar fi și spânzurat, sau s-ar fi omorât cu cuțitul, așa de tare îl sălbăticea dracul pe el.

Iar Evloghie, nedumerindu-se ce să facă, a judecat cu sfatul pustnicilor celor de lângă dânsul să meargă împreună cu slăbănogul la Marele Antonie și să-i spună lui lucrul; și orice va zice acela, aceea să facă. Și momind pe bubos și băgându-l într-o luntre, l-a dus la mănăstirea ucenicilor Marelui Antonie, întru care se zicea cum că Sfântul vine din munte, uneori la zece zile, iar alteori la douăzeci, spre folosul celor ce se adunau acolo.

Și s-a întâmplat ca după ce a mers Evloghie să vină, a doua zi, seara târziu a

¹⁴⁶ Φαγοκῦρι

¹⁴⁷ Ἀργάγους = calici, leneși, pierde-vară.

venit, și Marele, îmbrăcat în haină de piele, precum mi-a povestit Cronie, care era atunci de față. Și șezând, întâi pe Evloghie l-a chemat pe nume, niciodată văzându-l sau înștiințându-se ceva despre dânsul. Iar Evloghie, măcar că și de trei ori fiind chemat de Sfântul pe nume, n-a răspuns, părându-i-se că Marele cheamă pe altcineva cu acel nume cunoscut lui. Iar el a zis: „Ție îți zic, celui ce ai venit din Alexandria”. Atunci i-a răspuns Evloghie: „Rogu-mă ție, ce poruncești?”. Zis-a lui Marele: „De ce ai venit aici?”. Răspuns-a Evloghie: „Cel ce ți-a descoperit ție numele meu ți-a descoperit și toate cele despre mine”. Zis-a Sfântul. „Știu pentru ce ai venit, dar spune înaintea tuturor fraților, ca să știe și ei”.

Atunci a zis Evloghie înaintea tuturor, de față fiind și slăbănogul: „Omule al lui Dumnezeu, pe acest bubos l-am aflat lepădat în târg și negrijit. Și milostivindu-mă spre dânsul, m-am rugat lui Dumnezeu ca să-mi dea dar de răbdare spre dânsul, și m-am făgăduit lui Hristos-Dumnezeu ca să-i slujesc la boala lui până la sfârșit, ca el să se odihnească prin mine, iar eu să mă mântuiesc printr-însul. Și l-am luat pe dânsul în casa mea, și iată, de cincisprezece ani pe cât se poate îi slujesc lui; iar acum, după atâta vreme, nu știu ce rău pătimind el de la mine, mă înviforează cu totul, și m-am gândit să-l lepăd pe dânsul, el silindu-mă la aceasta, și pentru aceasta am venit la sfinția ta, ca să mă sfătuiești ce sunt dator să fac și să te rogi pentru mine, căci cumplit mă tulbură”.

Zis-a lui Marele Antonie cu glas răstit și aspru: „Evloghie, vrei să-l lepezi pe dânsul? Cel ce l-a făcut pe dânsul nu-l leapădă, iar tu să-l lepezi? Dar Dumnezeu îl îndeamnă pe norocitul tău și îl adună pe dânsul”. Iar Evloghie, auzind acestea, s-a înfricoșat și s-a strâns.

Întorcându-se apoi Sfântul către bubos, a început să-l bată cu limba și să zică: „Bubosule, ciungule, nevrednice al cerului și al pământului, nu vrei să contenești luptându-te cu Dumnezeu și întărâtând pe fratele? Nu știi că Hristos este Cel ce slujește Ție? Și cum cutezi să grăiești lui Hristos unele ca acestea? Au nu pentru Hristos s-a robit pe

sine într-o slujba Ta?”

Și certându-l pe acesta cu cuvinte înțepătoare, lăsându-i pe dânșii, a vorbit cu ceilalți frați despre trebuințele fiecăruia. Apoi, iarăși întorcând cuvântul către Evloghie și către slăbănog, a zis. „Duceți-vă, fiilor, în pace, și să nu vă depărtați unul de altul, ci lepădând toată scârba pe care v-a băgat-o diavolul, întoarceți-vă cu dragoste curată în chilia voastră în care ați zăbovit. Căci ispita aceasta s-a semănat într-o voi de la satana, fiindcă a văzut că amândoi vă aflați aproape de sfârșit și că voiți să vă împărtășiți de cununi de la Dumnezeu, el printr-însul. Deci să nu gândiți într-alt fel, ca nu cumva, venind Îngerul, pe care, iată, îl trimite Dumnezeu, să nu vă afle pe voi împreună într-un loc, și așa să vă lipsiți de cununi”.

Și grăbindu-se frații, s-au întors în locul lor într-o dragoste desăvârșită; apoi, după trei zile, s-a săvârșit fericitul Evloghie, iar după alte treizeci și șapte, s-a dus către Domnul și cel cu trupul bubos iar cu sufletul sănătos.

Iar Cronie, zăbovind în locurile cele dimprejurul Tebaidei, s-a pogorât după patruzeci zile în mănăstirile Alexandriei, și s-a întâmplat ca într-o această zi să se săvârșească de către frățime pomenirea cea de patruzeci de zile a lui Evloghie și a slăbănogului de a treia zi, despre care, înștiințându-se Cronie, mult s-a mirat.

Și a povestit Părinților ceea ce a spus Antonie mai-nainte despre dânșii; că acesta a fost atunci tălmăci al cuvintelor pentru dânșii, al celor ce le-a zis Evloghie către Antonie cu limba elinească, și al celor ce le-a zis Antonie către dânsul și către bubos vorbind în limba egipteană, prin care vorbea și tuturor celorlalți, neștiind altă limbă.

PRICINA A TREIZECI SI PATRA

Că nimic nu e cu o așa de mare nepotrivire credinciosului, ca îndrăzneala¹⁴⁸ și râsul; întru care pricină se mai zice și despre evlavie și deosebiriile acesteia.

¹⁴⁸ Îndrăzneala trebuie înțeleasă aici ca prea mare familiaritate.

I.

Din Pateric

1. Venit-a odată un frate la Avva Agathon, zicând: „Voiesc să locuiesc cu frații; deci spune-mi cum să locuiesc cu dâșii?”. Zis-a către dânsul bătrânul: „Precum în ziua dintâi când vei intra la dâșii, așa păzește străinătatea ta în toate zilele vieții tale, ca așa să îndrăznești cu dâșii”. Zis-a lui Avva Macarie: „Dar ce face îndrăzneala?”. Zis-a bătrânul: „Îndrăzneala se aseamănă cu o arșiță mare de care, atunci când se face, toți fug, și rodul pomilor îl strică”. Zis-a Avva Macarie: „Așa de cumplită este îndrăzneala?”. Și a zis Avva Agathon: „Nu este vreo altă patimă mai cumplită decât îndrăzneala; căci este născătoare a tuturor patimilor”.

2. Se spunea despre Avva Pamvo că niciodată n-a râs. Într-o zi, voind dracii să-l facă să râdă, au legat o pană de un lemn și o purtau de colo-colo, făcând gâlceavă și zicând: „Ali, ali!”¹⁴⁹. Și văzându-i pe dâșii Avva Pamvo, a râs. Iar dracii au început să salte, zicând: „Vai, vai, Pamvo a râs!”. Iar el, răspunzând, a zis lor: „Nu am râs, ci am batjocorit neputerea voastră, căci deși sunteți atât de mulți, abia duceți o pană!”

3. Zis-a un stareț: „Îndrăzneala și râsul se aseamănă cu focul ce mănâncă trestia. Și precum focul arde trestia în puțină vreme, așa îndrăzneala prăpădește fapta bună”.

4. Zis-a Avva Moisi: „Să câștigăm curăției și bună-rânduială, și blândețe și înțelegere către toți oamenii, ca să putem fugi de îndrăzneală, de maica răutăților”.

5. Zis-a Avva Nistero: „Lucru străin de monah este a înjura, a minți sau a blestema, sau a ocări, sau a râde”.

6. Văzut-a oarecare din stareți pe oarecare monah mai tânăr râzând, și i-a zis lui: „Nu râde, frate, că izgonești de la tine frica lui Dumnezeu”.

7. Zis-a un stareț: „Evlavia, împreună cu smerita cugetare, este bună pretutindeni; că este cineva glumind și părându-i că face bucurie; iar dacă va face aceasta timp îndelungat, se face prihănit; iar cel evlavios, păzindu-se pe sine întru smerita cugetare, are cinste totdeauna”.

II.

A Sfântului Efrem

Inceputul surpării monahului este râsul și îndrăzneala. Călugăre, când te vei vedea pe tine întru acestea, cunoaște cum că ai ajuns în adâncul răutăților, dar să nu contenești rugându-te lui Dumnezeu ca să te izbăvească de moartea aceasta. Râsul și îndrăzneala pierd roadele monahului și îl târăsc pe dânsul în patimi scârnavе, și nu numai pe cel ce este tânăr, ci și pe cel bătrân. Căci râsul leapădă afară fericirea plânsului, și scârbește Duhul Sfânt, și izgonește frica lui Dumnezeu și pomenirea morții și a muncii, și răstoarnă pe toate cele zidite și duce întru cea mai adâncă pierzare. „Ia de la mine, Doamne, râsul, și-mi dăruiește plânsul și lăcrimarea pe care o cer de la Tine.”

¹⁴⁹ ἅλλῃ ἅλλῃ

III.

A lui Antioh Pandectul

Creștinilor le este cu totul oprit să râdă, dar mai vârtos călugărilor celor ce s-au răstignit pe sineși lumii, *că oricine voiește, zice, să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să vină după Mine* (Matei 16: 24). Deci cum mai poate a se vărsa și a râde cel ce este pironit pe piroanele cele dulci ale crucii? Că nu sunt chemați spre răspândire, ca prin acesta adică să moștenim amarul, precum neamurile lumii, ci întru plâns neîncetat, ca printr-însul să ne îndulcim de mângâiere.

IV.

A lui Avva Isaia

De se va face întru voi cuvânt făcător de răs, păziți-vă ca să nu lăsați glasul vostru să se facă auzit, fiindcă este semn al nepepsirii¹⁵⁰ și al nefricii lui Dumnezeu, că nu este păzire înlăuntrul vostru de vreme ce în zilele noastre a venit mânia peste lume.

V.

A lui Avva Isaac Sirul

Nu lăuda pe cel ce se ostenește trupește, iar simțurile le are dezlegate, zic adică auzul, și gura căscată și neoprită, și ochiul flușturatec. Dragostei îi urmează firește simplitatea, și nerămânerea întru măsura cea cuviincioasă a sfielii, ci pășirea peste dânsa. Iar tu, frate, trezește-te întru toate, și către prietenii tăi du-te cu cucernicie; că așa, și pe sineți, și pe aceia îi vei folosi, întru cucernicie păzind sufletul tău și nelepădând frâul păzirii.

VI.

A Sfântului Efrem

1. Semn al neisprăvirii călugărului e ca el, șezând în mijlocul fraților, să-și dezgolească pulpele sale; iar cel cucernic va șede în chip frumos.

2. Călugărul tânăr, înconjurând chiliile călugărilor, nu numai leneș se învață, ci și bârfitor și iscoditor, grăind cele ce nu trebuie. Iar cel ce se liniștește întru smerita cugetare va fi iubit. Precum lanțul de aur de la gâtul bărbatului, așa se cuvine monahului cucernicia.

3. Frate, fugi de făcătorii de rău, ca nu cumva să te facă de rușine; iar nerușinarea e maică a neastâmpărării.

4. Un stareț a văzut pe oarecine râzând și i-a zis lui: „Înaintea zidirii de sus și celei de jos vom da seamă pentru toată viața noastră, și tu râzi?”

¹⁵⁰ Lit.: a lipsei de educație, iscusință etc.

PRICINA A TREIZECI SI CINCEA

Că nu se cuvine ca nimeni să nu se mânie pe vreun om sau să strige la el, și care este nașterea mâniei, și cum se tămăduiește.

I.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Agathon: „Mâniosul, de ar învia chiar și mort, nu este primit la Dumnezeu”.

2. Zis-a Avva Pimen: „Nu este monah cârtitorul, nu este monah cel ce face răsplătire; nu este monah mâniosul, cei ce au acestea nu sunt călugări, măcar că se par a fi”.

3. Zis-a Avva Isidor: „M-am dus odată în târg să vând puțințele vase și, văzând mânia apropiindu-se de mine, am lăsat vasele și am fugit”.

4. Venit-au odată Arienii la Avva Sisoe în muntele lui Avva Antonie, și, cum au început a cleveti pe pravoslavnici [ortodocși], nu le-a răspuns lor nimic, ci, strigând pe ucenicul său, a zis: „Avraame, adu cartea Sfântului Atanasie și o citește”. Și tăcând ei, s-a aflat eresul lor, și i-a slobozit cu pace.

5. Un sihastru oarecare s-a făcut Episcop; acesta, pentru cucernicia și liniștea sa, nu certa pe nimeni, suferind cu îndelungă-răbdare greșelile fiecăruia; iar iconomul aceuia nu ocărmuia cu socoteală lucrurile bisericii. Și au zis unii către Episcop: „Pentru ce nu cerți pe iconom pentru nebăgarea lui de seamă?”. Iar acela a amânat certarea până dimineată. Iar a doua zi s-au suit la dânsul cei ce au grăit asupra iconomului. Și înștiințându-se Episcopul, s-a ascuns într-un loc, și vrând ei să-l afle pe dânsul, n-au putut; iar dacă l-au căutat mai mult, au reușit cu greu să-l afle, și i-au zis lui: „Pentru ce te-ai ascuns de noi?”. Iar el a zis: „Pentru că cele ce am îndreptat în șaizeci de ani rugându-mă lui Dumnezeu, voi pe acelea voiți ca în două zile să le fur”. Mi se pare că bătrânul a fost silit să se facă Episcop, pentru aceea se îngrijea de legea pustnicilor mai mult decât

ceea ce se cuvine Episcopului.

6. Auzit-a Avva Pimen despre oarecine că, pentru că se mânie, suferă șase zile ale săptămânii, și a zis: „Acesta s-a învățat să cheltuiască pe cele șase, dar nu s-a învățat să scoată mânia”.

7. Un frate, pornindu-se spre mânie asupra oarecui, a stătut rugându-se și cerând să poată răbda îndelung pe fratele și a trece fără de vătămare băntuiala; și îndată a văzut fum ieșind din gura lui.

II.

A lui Avva Isaia

Frate, de te va necăji pe tine cineva în vreun lucru oarecare, și va fi trebuință să mustri pe fratele, și te vei vedea pe sineți într-o mânie și într-o neașezare, nicidecum să nu grăiești lui ceva, ca să nu te tulburi mai mult; iar atunci când te vei vedea pe sineți și pe acela într-o așezare bună și blândețe, atunci grăiește de ca și cum muștrând, făcând-i poamenire într-o toată smerita cugetare.

III.

A lui Avva Marcu

Patima mâniei se întemeiază și se întărește îndeosebi pe mândrie, și așa se face nerisipită. Și oricine voiește să risipească de la el și să strice această casă a fărădelegii - pe care vicleanul o zidește totdeauna în suflet, adunând ca pe niște pietre felurite pricini binecuvântate [întemeiate] sau binecuvântate, fie prin gânduri, fie prin lucrurile sau grijile materiei, lucrând astfel în suflet la zidirea răutății, - să aibă smerenia Domnului neuitată în inima sa, socotind Cine este, ce S-a făcut pentru noi și dintru ce fel de înălțime a luminii Dumnezeirii - celei descoperite

după puțință firilor celor de sus, și în ceruri slăvită de toată firea cea gânditoare - întru ce fel de adânc al smereniei oamenilor S-a pogorât pentru negrăita Lui bunătate. Și nu S-a rușinat Stăpânul a toată zidirea cea văzută și nevăzută să ia asupra-Și pe omul cel de sub patimile cele de necinste și osândit de stăpâneasca hotărâre, ci, smerindu-Se pe Sineși, S-a făcut după toate asemenea nouă, afară de păcat, adică de patimile necinstirii; pentru că pe cele pentru păcatul călcării, aduse de la stăpâneasca hotărâre asupra omului: certările morții, ale osteneții, ale foamei, ale setei și ale unora ca acestora, pe toate le-a luat, făcându-Se ceea ce suntem noi, pentru ca noi să ne facem ceea ce este El. Cuvântul S-a făcut trup, ca trupul să se facă Cuvânt¹⁵¹, și S-a asemănat nouă întru toate, ca noi să ne asemănăm Lui prin toată fapta bună; și ca pe cele multe să le treacă¹⁵², pentru noi S-a necinstit, S-a ocărât, S-a bătut, S-a scuipat, S-a luat în răs, S-a batjocorit, iar la sfârșit S-a răstignit, cu sulița în coastă S-a împuns, a murit, în Iad S-a pogorât.

Și, pe scurt, pentru ca roadele patimilor să le numărăm, adică Învierea cea din morți, prădarea Iadului și a morții, a sufletelor celor ce au venit împreună cu Hristos, Înălțarea la ceruri, șederea de-a dreapta Tatălui, cinstea și slava cea mai presus de toată începătoria și stăpânia, și de tot numele ce se numește, și închinăciunea tuturor îngerilor la Cel întâi născut din morți pentru pricina pătimirilor, după glasul Apostolului.

Deci cel ce păzește întru inima sa aceste pomeniri întru dorire și așezământ neuitat, nu se va stăpâni de patima amărăciunii și a mâniei. Că prin smerenia lui Hristos pe care o gândește, ieșind afară temeliile patimilor mândriei, toată zidirea fărădelegii mâniei cu lesnire și de sineși se strică. Căci ce inimă atât de aspră și împietrită, de va pomeni neîncetat atâta smerenie pentru noi a Dumnezeirii Unuia-Născut și răbdarea cea mai sus numărată întru atât de multe

pățimiri, nu se zdrobește, și nu se smerește, și nu se umilește, și nu se face pământ și cenușă și călcare a tot omul? Iar pe un suflet atât de zdrobit, ce mânie sau amărăciune îl va putea stăpâni?

Deci mi se pare că, de nu uitarea, mama răutăților, va fura din inimă niște gânduri mântuitoare și de viață-făcătoare ca acestea, niciodată nu se va birui omul de mânie.

IV.

A Sfântului Diadoh

Se cade ca cei ce se nevoiesc pururea să păzească neînvăluită cugetarea lor, ca gândurile cele puse într-însa, mintea drept judecându-le, pe cele bune și de la Dumnezeu trimise în cămările pomenirii să le învistierească¹⁵³, iar pe cele stângace și drăcești, afară oareunde din cămările firii să le lepede. Că marea, dacă e liniștită, pescarii văd prin ea până în adâncul ei orice mișcare, încât nimic nu se ascunde atunci de dânșii din peștii cei ce umblă pe acolo. Iar când se tulbură de vânturi, se întrece să ascundă cu posomorârea tulburării pe cele ce pot fi văzute întru zâmbirea liniștirii.

Drept aceea, atunci vedem nelucrător meșteșugul pescarilor, care lucru se întâmplă să-l pătimească și mintea cea văzătoare atunci când, dintr-o mânie nedreaptă, mai vârtos se tulbură în adâncul sufletului.

¹⁵³ Aici poate fi vorba de subconștient. Subconștientul, socotit de mulți descoperire a psihologiei moderne, a fost analizat și valorizat în adevăr cu mult timp în urmă de Sfinții Părinți. Găsim numeroase analize la Sfinții Marcu Ascetul, Diadoh, Maxim Mărturisitorul, Grigorie Palama și alții. Subconștientul este vistieria sau camera unde sunt, așa-zicând, depozitate „pomenirile” [μνήμη = amintirile, memoriile, cele de care facem pomenire sau ni le amintim], gândurile și chipurile săvârșirii lor; acestea se fac tot atâtea legi și îndemnuri spre nesfârșite lucrări ale omului, fie din împreună-lucrarea cu Dumnezeu, fie din cea a vrămașului. De aceste legi a vorbit și Apostolul Pavel (vezi de ex. Rom. 7). Iar ceea ce numim noi astăzi *inconștient* e tocmai asumarea sau modul fără socoteală sau rațiune [*dobitocească*, cum este numită în scrierile ascetice] a acestor „pomeniri”, și folosirea lor în scopuri potrivnice altora și chiar nouă înșine.

¹⁵¹ Sau: ca și Cuvântul.

¹⁵² παρῆσιν = să le dea de-o parte, să le stingă, să le treacă cu vederea, să le slăbescă.

V. A Cuviosului Casian

Cel ce voiește nevoința cea duhovnicească, după lege să se nevoiască, și să se înstrăineze de toată scăderea¹⁵⁴ adusă de mânie și iuțime, și să asculte ce-i poruncește lui vasul alegerii: *Toată amărăciunea și iuțimea și mânia și izbucnirea și hula să piară de la voi, împreună cu toată răutatea* (Ef. 4: 31). Iar când zice *toată*, arată că nu ne îngăduie nici o pricinuire de mânie, nici la vreo nevoie, nici de-ar fi binecuvântată.

Deci cel ce voiește să îndrepteze pe fratele ce a greșit sau să-i dea acestuia canon, să se sânguiască pe sineși ca să se păzească netulburat, ca nu cumva, vrând să tămăduiască pe altul, să-și tragă boala asupra sa, iar apoi să i se zică acel cuvânt evanghelicesc: *Doctore, tămăduiește-te pe sineți* (Luca 4: 23); și iarăși: *Ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar la bârna din ochiul tău nu iei aminte?* (Luca 6: 41). Sau în ce fel vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău, tu, care ai bârna mâniei în ochiul tău acoperindu-te pe tine? Căci de se va înfierbânta mișcarea mâniei din vreo pricină oarecare, aceea va orbi ochii sufletului și nu-l va lăsa să vadă pe Soarele dreptății.

Așa cum cel ce pune pe ochi foițe de aur ori de plumb împiedică puterea văzătoare, iar scumpetea foiței celei de aur nu va face nicidecum vreo deosebire orbirii, tot așa, din orice pricină binecuvântată sau nebinecuvântată s-ar aprinde iuțimea, ea întunecă puterea cea văzătoare a sufletului. Numai atunci vom întrebuința mânia firește, când o vom porni asupra gândurilor celor iubitoare de dulceți și pătimase.

Așa ne învață pe noi și Proorocul David, zicând: *Mâniați-vă și nu greșiți* (Ps. 4: 5). Adică: „Porniți mânia împotriva patimilor voastre și împotriva gândurilor celor viclene, și nu păcătuiți săvârșind cele vârate în minte de dânsule. Iar acest înțeles îl arată limpede cele zise pe urmă, adică: *Pentru cele ce ziceți întru inimile voastre, întru așternuturile voastre*

vă umiliți (Ps. 4: 5). Adică: „Când vor veni în inimile voastre gândurile cele viclene, scoțându-le pe acelea prin mânia cea către dânsule, după scoaterea lor, ca într-un așternut în liniște aflându-vă, atunci să vă umiliți spre pocăință”.

Și împreună cu aceasta glăsuiește și Fericitul Pavel și, adăugând, zice: *Să nu apună soarele întru mânia voastră, nici să dați loc diavolului* (Ef. 4: 26). Adică: „Nu gătiți pe Hristos, Soarele dreptății, să apună, precum s-a zis, de la inimile voastre, prin întărâtarea voastră, pe Care Îl întărâtați prin învoirea voastră cu gândurile cele rele, ca nu cumva prin depărtarea Lui să afle diavolul loc de sedere în voi”.

Pentru aceea se cuvine ca, urmând Dumnezeieștilor legi, să ne nevoim cu toată puterea asupra duhului mâniei și asupra boalei celei dinlăuntru nostru și, pornind mânia asupra oamenilor, să nu căutăm pustietatea și singurătatea, de ca și cum acolo n-ar fi nimeni care să miște spre mânie sau de ca și cum întru singurătate am dobândi mai cu lesnire virtutea îndelungii-răbdări.

Că din mândrie și din voința de a nu ne prihăni pe înșine și de a nu pune pe seama trândăviei noastre pricinile tulburării, poftim depărtarea de frați. Iar până când vom cugeta astfel, aruncând neputințele trândăviei noastre și pricinile asupra altora, nu vom putea ajunge la săvârșirea îndelungii-răbdări. Că temelia îndreptării noastre nu se îndreptează din îndelunga-răbdare a aproapelui cea către noi, ci dintru nerăutatea noastră față de el.

Iar dacă urmărim singurătatea și pustietatea, fugind de nevoința îndelungii-răbdări, cunoscut să ne fie nouă că prin pustietate mai mult se sălbătesc patimile cele dintru noi, încât, șezând noi fără amestecarea cu oamenii, pierdem până și umbra suferirii răutății și a îndelungii-răbdări, pe care prin închipuire ni se părea că o avem, amestecați fiind cu frații, pentru nelucrarea ei cu iscusință. Pentru aceasta, cei ce caută desăvârșirea blândității datori sunt să arate toată sânguința, ca nu numai asupra oamenilor să nu se mânie, ci nici asupra dobitoacelor celor necuvântătoare sau asupra lucrurilor

¹⁵⁴ ἐλαττώματος = dezavantajul, slăbiciunea, neputința.

celor neînsuflețite. Că îmi aduc aminte cum petreceam în pustie, cum mă porneam cu mânie asupra trestiei, neplăcându-mi grosimea sau subțirimea acesteia, asemenea și asupra lemnului, iar când am voit să-l tai pe acela, nu puteam degrab, încă și asupra cremenii m-am mâniat, că, grăbindu-mă eu să scot foc, scânteia nu sărea degrab; așa mi se întinsese coarda mâniei, încât mă sileam să o scot și asupra lucrurilor celor neînsuflețite.

Deci să lepădăm de la noi toată mânia, temându-ne de hotărârea Domnului pe care o a zis în Evanghelii: *Cel ce se mânie pe fratele său va fi vinovat judecării* (Matei 5: 22); căci așa se cuprinde în copiile-manuscrite cele mai cu de-amănuntul: aceea adică că în deșert s-a pus ca adăugire de la cei ce nu voiesc să-și taie desăvârșit patima mâniei. Căci scopul Domnului, precum și la alte patimi, este acela ca însăși rădăcina și pricina patimii să se taie de la noi, voind a se smulge aceasta în tot chipul. Pentru aceasta să nu păstrezi întru tine nici o pricină de mânie, ca nu cumva la început, pornindu-ne dintr-o pricină binecuvântată, mai pe urmă să cădem întru turbarea mâniei celei necuvântătoare.

Deci aceasta este ceea ce aduce desăvârșit tămăduirea boalei acesteia: să ne sânguim să nu mișcăm mânia nici pentru cele drepte, nici pentru cele nedrepte. Căci această patimă întunecată, întunecând cugețul nostru, nu se va mai afla întru noi nici lumina dreptei socoteli, nici întemeiere [adeverire] de sfat drept, nici chivernisire a dreptății. Încă și Sfântul Duh va fugi de la noi, izgonindu-se de tulburarea cea dinlăuntru.

Iar peste toate cele zise, ni se cade să avem neîncetat înaintea ochilor icoana morții, care nu știm când poate veni, și a ne păzi pe sinene de mânie, și iuțimea a o părași până în sfârșit, după îndemnul proorocului (cf. Ps. 78: 5), știind că nici de întreaga înțelepciune, nici de lepădarea de toată materia, nici de postiri, nici de privegheri, nici de celelalte rele-pățimirii nu vom avea vreun folos, dacă, ținută fiind de mânia și de urâciunea iuțimii, ne vom afla vinovați înfricoșătoarei judecări.

VI.

A Sfântului Maxim

Partea cea poftitoare a sufletului, adeseori zădărându-se, pune în suflet o deprindere cu dulcele anevoie de mișcat; iar mânia, tulburându-se adeseori, fricos și nebarbat îl face pe dânsul. Pe una o tămăduiește postul, privegherea și rugăciunea, iar pe cealaltă, bunătatea, și iubirea de oameni, și dragostea, și mila.

VII.

Din Pateric

1. Zis-a un stareț: „Patimile cele din afara firii cu care suntem noi, oamenii, înfășurați, Elinii le făceau dumnezei și se închinau lor, iar pe cei ce nu voiau să se închine, îi munceau și îi omorau, și, fără a voi, îi făceau mucenici. La fel și noi, de ne vom închina patimilor, nu ne vom deosebi întru nimic de închinătorii la idoli; că cel ce slujește mâniei și iuțimii și se biruiește de ele, și nu taie de la sine îndrăcirea acestei patimi, se leapădă de Iisus, și are întru sine pe Ares ca dumnezeu, și se închină idolului tulburării, ca și Elinii.

Încă și iubitorul de argint ce încuie îndulcirile sale dinspre fratele său și nu miluiește pe aproapele lui, așijderea este închinător de idoli, cinstind pe idolul lui Hermes și slujind făpturii mai mult decât Ziditorului. Tot același lucru este și la alte patimi de care se biruiește fiecare, aceloră se fac și robi, după glasul Apostolului, care a numit iubirea arginți o a doua închinare la idoli. Iar cel ce pe acestea le-a biruit și de la sineși le-a izgonit, sau se înfrânează dinspre dănsese, acesta a călcat idolii, și s-a lepădat de frica lor, și s-a făcut mucenic fără de sânge, mărturisind mărturisirea cea bună.

2. Zicea Fericitul Zosima: „Începătura stăpânirii mâniei este a se tulbura și a nu grăi, dintru care cineva, cu darul lui Dumnezeu, poate veni și întru a nu se tulbura nicidecum. Că și Avva Moisi, întâi, adică când s-a depărtat de la Părinții ce ziceau

către dânsul: «Ce vine și arapul [etiopianul] acesta în mijlocul nostru?», s-a tulburat, dar n-a grăit, precum chiar el a zis către cei ce l-au întrebat; iar apoi, de clerici ocărându-se și din altar izgonindu-se, nu numai că nu s-a tulburat, ci și se dosădea pe sineși, zicând: «Piele încenușată, negrule, bine ți-a făcut, că, nefiind tu ca toți oamenii, ce vii în mijlocul lor?».

Iar noi, fiind mult mai jos și decât începătorii, și pentru multa noastră lenevie socotim prea mari și cu neputință a fi cele poruncite, zicem: «Cu neputință este să nu se tulbure cineva!». Dar nu auzim pe Proorocul zicând: *Gătitu-m-am și nu m-am tulburat!* (Ps. 118: 60), nici nu căutăm să punem început temeinic și să arătăm vitejească înainte-voință și mărire de suflet, ca așa să tragem asupra-ne, după măsură, darul lui Dumnezeu, prin care și cele ce se par foarte anevoioase se fac lesnicioase foarte și cu lesnire îndreptate”.

Șezând eu odată cu Fericitul Serghie în câmpul egumenului și citind Paremia [Pildele lui Solomon], dacă am ajuns la cuvântul acela ce zice că *în lemne multe înflorește focul, iar unde nu este îndoită mânia, se liniștește cearta* (26: 20), i-am cerut Fericitului Serghie să-mi tâlcuiască cuvântul. Și răspunzând, a zis: „Precum lemnele sunt pricinile văpăii focului, iar dacă cineva nu le pune pe acelea, focul se stinge, așa și la patimi sunt oarecare pricini, pe care, de le va tăia cineva, nu lucrează patimile. Spre pildă, pricinile mâniei sunt a da și a lua, a voi să-și facă voia sa, a iubi, a învăța și a se arăta [mândri în fața] oamenilor și a se socoti pe sine că este priceput”.

De le va tăia cineva pe acestea, va slăbi patima mâniei, și aceasta este ceea ce a zis Avva Sisoe, întrebându-se așa de un frate: „Pentru ce nu se depărtează patimile de la mine?”. Și a răspuns: „Lucrurile lor, adică pricinile, sunt înlăuntrul tău: dă-le lor arvuna lor și se duc. Iar cel îndoit mânios, întru care nu încetează cearta, este cel care nu se îndestulează cu cea dintâi tulburare, ci se întărește pe sineși întru a doua mânia, adică dacă cineva se aprinde spre mânia și îndată își va veni întru sineși, și se va osândi pe sineși și, ducându-se, se va pocăi fratelui

pe care s-a mâniat, acesta nu se numește mânios îndoit. Întru aceasta liniștește cearta, care pe prieteșugul cel către fratele nu-l dezleagă în vremea cea de față, ci prin pocăință vine întru lucrarea aceasta, ce de aici înainte pune început bun într-o așezare alinată și netulburată.

Iar cel ce se mânie și nu se osân-dește pe sineși, ci mai vârtos se întărește pe sineși întru mânia și se căiește că n-a grăit mai multe decât cele ce a zis întru tulburarea lui, acestuia să-i zici *îndoit mânios*. Și întru acesta cearta nu se liniștește niciodată, ci atunci când are parte de tulburare a inimii, moștenește pomenirea de rău, mahnirea și vicleșugul, iar întru cea după această ceartă, tulburarea mâniei crește mai mult întru dânsul și se înmulțește. Că lucrându-se înlăuntru, adăugare ia de-a pururea, până când, desăvârșit stăpânindu-l, aduce pe ticălos întru așezare drăcească; dar ne va izbăvi pe noi din partea unora ca aceștia Iisus Hristos, bunul nostru Stăpân și Domn”.

3. Zis-a tot acela: „Trebuință ne este nouă de multă trezvie și pricepere către feluritele meșteșuguri ale diavolului; că uneori face pe câte cineva să se tulbure din nimic, iar alteori aduce pricină binecuvântată ca să i se pară cuiva că s-a mâniat după dreptate, și aceasta este vărarea lui [de gânduri] cea urâtore de oameni. Că celui ce întru adevăr dorește a călători pe calea Sfinților, străină cu totul îi este mânia pe om, precum zice Marele Macarie: «Străin lucru e, fraților, a se mânia, sau a mânia pe cineva”.

4. Zis-a Avva Ioan Colovul: „Trecând eu odată pe drumul Schitului cu cămilarul ducând vasele mele pe cămilă, cum l-am văzut pe dânsul grăind și mișcându-se spre mânia, lăsând vasele, am fugit”.

5. Zis-a Avva Iperehie: „Cel ce nu-și ține limba în vremea iuțimii, unul ca acesta nu-și va putea opri nici patimile”.

6. Zis-a Avva Ammona: „Paisprezece ani am făcut în Schit rugăciuni lui Dumnezeu ziua și noaptea ca să-mi dăruiască să-mi biruiesc mânia”.

7. Întrebat a fost un stareț: „Ce este mânia?”. Și a răspuns: „Pricire, și minciună,

și nebunie¹⁵⁵''.

8. Mânia este groapă a bărbatului, iar cel ce a pășit peste mânie, a pășit peste groapă. Fericit bărbatul care întru blândețe a tras jugul Stăpânului Hristos până la sfârșit, iar cel mândru își înmulțește luiși tulburări și vrajbe. Bărbatul iute și strigător [gălăgios] mult jurător va fi, iar cel ce se liniștește va fi înțelept. Mânia este patimă obraznică și nerușinoasă pe care o moștenește mâhnirea și căința, iar mâhnirea roade inima celui ce cade într-însa.

VIII.

A Sfântului Isaac

Omul râvnitor¹⁵⁶ nu ajunge nici-odată în pacea cugetului, iar cel ce e străin de pace, străin e de bucurie. Pacea cugetului este și se numește sănătate desăvârșită, iar râvna este potrivnică păcii; deci dar, cel ce bolește de dânsa, de mare boală bolește. Omule, nu este bine nici de folos aceea adică a voi să ajuți altora, iar pe sineți să te bagi în primejdie mare. Râvna nu este din înțelegerile înțelepciunii, ci din boalele sufletului; că lipsirea și scurtarea priceperii are multă necunoștință. De poștești a tămădui pe cei neputincioși, cunoaște că bolnavii au nevoie de milă și de grijire, nu de certare. Că zice: *Voi, cei tari, datori sunteți să purtați slăbiciunile celor slabi* (Matei 15: 1). Și iarăși același poruncește: *Îndreptați pe cel ce greșeste, nu cu mânie, ci cu duhul blândeților* (Gal. 6: 1; Filip. 2: 2-4).

¹⁵⁵ *Lit.*: necunoaștere (ἀγνωσία), care, în fapt, e una cu nebunia.

¹⁵⁶ ζήλωτης = zelot; aici: entuziast, avântat peste măsură spre un scop (necugetat).

PRICINA A TREIZECI SI SASEA

*Că cel ce dorește desăvârșire, și cât de puțin de s-ar tulbura cu inima
către cel ce-l nedreptățește sau îl ocărăște, nu se arată nevinovat.*

I.

Din viața Sfântului Pahomie

Auzind cele despre Pahomie, Ioan, fratele lui după trup, a venit căutându-l pe dânsul acolo. Și văzându-l pe dânsul, și închinându-se, foarte s-a bucurat, că de când s-a botezat împreunându-se cu Hristos și alegând viața călugărească, niciodată n-a mers către ai săi. Având același scop ca și Pahomie, Ioan a rămas împreună cu dânsul, totdeauna cugetând la legea lui Dumnezeu, iar de toate cele de pe pământ nefăcând nici o grijă.

Aducându-și aminte Pahomie de porunca cea dată lui prin înger pentru nenumăratele suflete ce urmau să se mântuiască printr-însul, a început cu fratele său mai largă să zidească mănăstirea, spre a primi pe cei ce voiesc să se lepede de viață și să se apropie de Dumnezeu. Și zidind ei, având Pahomie acest scop, voia să lărgească locul, făcând mai mare ograda casei. Iar Ioan, de sihăstrie cugetând, strâmtora locuirea, și, supărându-se Ioan, mai mare fiind decât el cu vârsta cea trupească, a zis către dânsul: „Încetează a mai fi ușor de minte și de a te lăți”.

Iar el, auzind, s-a întărâtat, că a fost ocărat cu cele afară de scop, însă nu i-a grăit lui împotrivă, dar, blând fiind, s-a înfrânat; iar pogorându-se în noaptea următoare în pivnița pe care o zidise de-o parte a casei, a început foarte a plânge, și, mărturisindu-se lui Dumnezeu, zicea: „Amar mie, că cugetul trupului este încă întru mine, și după trup umblă. Că atâta nevoiețu luând asupra-mi, iarăși mă răpesc împreună cu mânia. Miluiește-mă, Doamne, ca să nu pier; că dacă nu mă vei întări întru îndelungă-răbdarea Ta, ci va afla vrăjmașul întru mine oarece parte și din faptele lui, voi fi sub mâna

lui, precum este scris: *Dacă va împlini cineva toată legea, dar va greși întru una, va fi tuturor vinovat* (Iac. 2: 10). Și cred că mulțimea îndurărilor Tale, Doamne, îmi vor ajuta mie și mă vor învăța să merg în calea Sfinților Tăi, spre cele dinainte întinzându-mă de-a pururea (Filip. 3: 14), iar de cele dinapoi făcând uitare. Că Sfinții Tăi cei din veac, ajutoarați fiind de darul Tău, au rușinat pe vrăjmașul și mult au strălucit, iar eu cum voi învăța, Doamne, pe cei pe care Te-ai făgăduit a-i chema prin mine la viață călugărească, nebiruind mai întâi patimile cele ce se luptă prin trup cu sufletul, nici a păzi fără de prihană legea Ta? Dar cred, Doamne, că ajutorul cel de la Tine, de față fiind lângă mine, toate păcatele mele le vei ierta”.

Acestea cu plângere mărturisindu-le, a petrecut lăcrimând toată noaptea până dimineata, și de multa sudoare (că era vară, și locul prea călduros) sub tălpile picioarelor lui s-a făcut tină. Că se obișnuise să stea la rugăciune întinzând mâinile, nevoinde nicidecum să le slobozească pe dânsule, ci cu întinderea acestora ca pe cruce întinzându-se, așa chinuind trupul, sufletul către trezvie îl întorcea. Într-acest fel fiind, întru multă blândețe și așezare cu pace petrecea împreună cu fratele său.

II.

A Sfântului Casian

Dacă poftim a câștiga săvârșirea blândeților și a dobândi fericirea Domnului, datori suntem să lepădăm de la noi nu numai mânia cea după lucrare, ci și tulburarea cea din cuget. Că nu folosește oprirea gurii în vremea mâniei și a nu scoate graiuri nebunești, cât folosește curățirea inimii de pomenirea de rău, și a nu întoarce în cuget gânduri

violene asupra fratelui. Căci evangheliceasca învățătură poruncește să lepădăm rădăcinile patimilor mai vârtos decât roadele.

Căci tăindu-se din inimă rădăcina mâniei, nu se va scoate în lucrare nici urăciune, nici pizmă. Că celui ce urăște pe frațele său i s-a zis ucigaș de oameni (cf. I Ioan 3: 15), ucigându-l pe dânsul cu așezământul amărăciunii¹⁵⁷ în cuget, al cărui sânge oamenii nu-l văd vărsat prin sabie, ci prin pornirea cea dinlăuntru a inimii pe care o vede numai Dumnezeu, Care răsplătește cu cununi sau munci nu numai pentru fapte, ci și pentru gânduri și hotărâri, precum Însuși strigă prin Proorocul: *Iată, vin ca să adun lucrurile, gândurile și amintirile lor* (Is. 46: 18); care zice o învățăm și de la Apostolul: *Gândurile între sineși se vor pârî, dând răspuns în ziua întru care Dumnezeu va judeca cele ascunse ale oamenilor* (Rom. 2: 15).

¹⁵⁷ τῇ μίσους τοῦ διαθέσει = lit. dispoziția urii.

PRICINA A TREIZECI SI SAPTEA

*Că se cuvine ca fratele să fie îndelung-răbdător către cei ce greșesc lui
și pe cei ce-l nedreptățesc să nu-i dosădească.*

I.

Din Pateric

1. Se spunea despre Avva Isidor, prezbiterul Schitului, că ori de câte ori avea cineva vreun frate neputincios, sau grăitor-împotrivă, sau ocărător, și voia să-l scoată afară, zicea: „Aduce-ți-l aici la mine”. Și-l lua pe dânsul și-l mântuia prin îndelunga-răbdare. Încă și în Biserică grația de-a pururea acest grai către frați: „Fraților, iertați, și se va ierta vouă”.

2. Povestit-au oarecari din Părinți despre un stareț mare că, dacă cineva venea să-l întrebe vreun cuvânt, avea obicei să zică așa: „Iată, eu iau fața lui Dumnezeu și văd scaunul de judecată; deci ce voiești să-ți fac? Dacă vei zice «miluiește-mă!», îți va zice și ție Dumnezeu «miluiește pe fratele tău»; iar de vei zice «iartă-mă», va zice ție «iartă și tu pe fratele tău». Au doară este nedreptate la Dumnezeu? Să nu fie! Deci a voi să ne mântuim este întru noi”.

3. Un frate, nedreptățindu-se de alt frate, a venit la Avva Sisoe și i-a zis lui: „M-am nedreptățit de la un frate oarecare și voiesc să-mi izbândesc”. Iar starețul îl ruga pe el, zicând: „Nu fiule, ci mai vârtos lasă lui Dumnezeu pe cele ale izbândirii”. Iar el zicea: „Nu voi conțeni până nu-mi voi face izbândire”. Și a zis starețul: „Să ne rugăm, frate”. Și sculându-se ei și rugându-se, a zis bătrânul: „Dumnezeule, nu mai avem trebuință de Tine ca să Te îngrijești pentru noi, că noi înșine facem izbândirea noastră”. Auzind fratele aceasta, a căzut la picioarele bătrânului și a zis: „N-o să mă mai judec cu fratele, iartă-mă, Avva!”

4. Încă și alt frate, libian, a venit la Avva Siluan în Muntele Panefo. Și a zis lui: „Avva, un vrăjmaș am, care multe rele mi-a făcut: căci și țarina mea, când eram în lume o

a răpit, și de multe ori a vrut să mă omoare; iar acum, ca să mă omoare, a pornit otrăvi, și vreau să-l dau în mâna dregătorului”. Zis-a lui starețul: „Fiule, precum te odihnești, așa să și faci”. Zis-a fratele: „Cu adevărat, Avva, de se va pedepsi, mult se va folosi sufletul lui”. Răspuns-a starețul: „Fiule, precum ți se pare, așa să faci”. Și a zis fratele: „Scoală, părinte, să facem rugăciune, și apoi să mă duc la dregător!”. Și sculându-se și rugându-se, când a ajuns să zică și ne iartă nouă greșelele noastre, precum și noi iertăm greșelile noastre, a zis starețul: „Și nu ierta nouă greșelele noastre, precum nici noi nu iertăm greșelile noastre”. Și a zis fratele către bătrânul: „Nu așa, părinte!”. Zis-a starețul: „Ba așa, fiule, căci cu adevărat, dacă voiești să te duci la dregător ca să-ți izbândească ție, Siluan nu-ți va face ție altă rugăciune”. Și făcând fratele metanie, a iertat pe vrăjmașul său.

5. Oarecine, văzând un iubitor de osteneală ducând un mort pe pat, i-a zis lui: „Pe morți îi duci? Du-te de suferă pe cei vii!”

6. Niște frați au mers la un stareț sfânt ce ședea în pustiu și au aflat în afară de chilia lui copii păscând dobitoace și grăind graiuri necuvioase. După ce și-au spus gândurile lor și s-au folosit din cunoștința lui, i-au zis lui: „Cum suferi, părinte, pe copii aceștia, și nu le poruncești ca să se astâmpere?”. Și a răspuns bătrânul: „Cu adevărat, fraților, am câteva zile de când voiesc să le poruncesc lor, și m-am certat pe sinemi, zicând: «Dacă acest lucru mic nu-l pot suferi, cum voi suferi de se va slobozi ispită mare asupra mea? Pentru aceasta nu le zic lor nimic, ca să se facă obișnuire a suferi pe cele ce vin asupra-mi”.

7. Un stareț avea un copil împreună-locuitor cu el și, văzându-l pe dânsul făcând lucru nefolositor, i-a zis lui odată: „Să nu mai faci lucrul acesta!”. Și copilul n-a ascultat

de dânsul. Iar starețul s-a făcut fără de grijă, aruncând-și judecata asupra lui. Într-o zi, încuind copilul ușa chiliei într-o care era pâinea, s-a dus. Și se făcuse treisprezece zile de când plecase, iar starețul petrecea flămând; și era oarecine învecinându-se cu dânsul; și dacă a simțit că tânărul zăbovise, și starețul nu avea trebuința sa, făcea puțină fiertură pe care i-o dădea lui prin perete și-l ruga să o mănânce. Și-i zicea starețului: „A zăbovit fratele...”. Iar starețul răspundea: „De va găsi pricină, va veni”.

8. Un frate a întrebat pe un bătrân, zicând: „Voiesc să mă fac mucenic pentru Dumnezeu”. Și i-a zis lui bătrânul: „Dacă în vreme de nevoie va suferi cineva pe aproapele, este deopotrivă cu cei trei tineri din cuptor”.

9. Zis-a un stareț: „De se va face între tine și între altul cuvânt scârbicios, și se va lepăda de cuvânt, să nu-l îndoiești pe dânsul zicând «ce ai zis?», de vreme ce se va întoarce și va zice «așa am zis, și ce?», și se face mare întărâtare; ci și tu lasă cuvântul, și se va face mare pace”.

II.

A lui Antioh Pandectul

Grăiesc despre Iacov, fratele lui Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu, că cel ce l-a pârât, văzându-l pe dânsul ducându-se la moarte, căindu-se a căzut înaintea lui, zicând: „Iartă-mă!”. Iar el, îngăduind puțin, a zis „pace ție!”, și l-a sărutat pe el. Iar el îndată cu glas mare s-a vestit pe sineși creștin și, osândindu-se împreună cu cel propovăduit de dânsul, împreună cu dânsul a dobândit răsplătirea chemării celei de sus.

III.

A lui Avva Isaia

Frate, de vei auzi că ți s-a făcut ceva rău de la cineva, sârguiește-te să nu pui împotriva voia ta cea bună, să nu răsplătești în

inima ta celui ce te-a tulburat, sau să-l prihănești, sau să-l judeci, sau să-l clevetești, sau să-l dai pe dânsul în gura altora. Că dacă este într-o tine frica Gheenei, va stăpâni gândul tău, al celui ce voiești să răsplătești aproapei, zicându-ți: „Omule ticălos, tu te rogi pentru păcatele tale, și Dumnezeu te rabdă până astăzi, nevădindu-le pe ele, și cum cu-tezi tu, îndelug-mâniindu-te pe aproapele, să-l bagi pe dânsul în gurile oamenilor? Deci dar, de vei face aceasta, nici Dumnezeu nu-ți va ierta păcatele tale, ci le va vădi pe ele înaintea a toată zidirea”.

Deci dacă inima ta se va muia dintru acest gând, și te vei păzi să nu răsplătești aproapei, va fi ție milă de la Dumnezeu. Iar dacă inima ta cea vicleană s-ar învățoșa spre aproapele, cunoaște că n-a venit ție poimenire înaintea lui Dumnezeu, ci ești fricos, nemutate având păcatele, nici vreo iertăciune care să te apuce pe tine.

Deci să nu ne mâniem pe cei de aproape ai noștri pentru cuvintele cele zise de dânsii într-o nebunie, căci nu din voia lor le-au zis, ci din bântuiala celui ce pornește mădularele noastre împotriva noastră, ca, pe dânsle urându-le, sub mâinile lui să ne facem. Dar să luăm aminte la poruncile cele sfintele ale Mântuitorului și să tăiem voia noastră: că dacă pe cel ce ne cinstește pe noi sau ne ascultă îl vom iubi, ce facem mai mult decât păgânul? Dacă ne vom ruga pentru cei ce ne fac bine, și vameșul face asemenea; dacă ne vom bucura numai cu cel ce ne laudă pe noi, și păcătosul face asemenea; dacă urâm pe cel ce ne face strâmbătate, sau nu ne ascultă, sau ne urăște, suntem și noi la fel ca iudeii.

Deci, ce mai mult faci tu, cel ce te-ai botezat într-o Hristos și moartea Lui, că de aici nu mai ești dator să trăiești pentru sine, ci Celui ce pentru Tine a murit și a înviat? Cearcă-te pe tine de urmezi urmelor Lui; El este fără de păcat, pildă arătându-Se ție într-o toate. A petrecut într-o sărăcie, iar tu nici nu suferi sărăcia. El nu avea unde să-și plece capul, iar tu nu rabzi cu bucurie străinătatea. El a suferit ocările, iar tu nu suferi nici o ocară. El nu răsplătea, iar tu nu suferi să nu răsplătești. El nu se mânia pătimind, iar tu și

necăjind pe altul te mâinii. Ocărându-se, netulburat a rămas, iar tu, și ocărând te tulburi. El întru smerită cugetare mângâia pe cei ce îi greșeau Lui, iar tu și pe cei ce te iubesc îi rănești în cuvinte. El suferea cu bucurie toate cele aduse asupra Lui, iar tu, și puțină scârbă auzind, te sălbăticești. El era blând cu cei ce cad în năpaste, iar tu spre cei mai mari decât tine cugeți înalt. El S-a dat pe Sineși pentru cei ce au greșit spre Dânsul, până ce îi va izbăvi pe dânșii, iar tu nici pentru cei ce te iubesc pe tine nu poți să te dai.

Deci vezi ce Ți-a dat El ție, și ce-I răsplătești tu Lui; cunoaște-L pe Dânsul prin înseși lucrurile, și pe sineți prin cele ce le faci. Deci dacă ai murit cu Dânsul întru Dumnezeiescul Botez, de ce faci păcatele acestea? Cum dar te vei întâmpina cu Dânsul în Ziua slavei Lui, când Se va arăta din cer văzut de tot neamul întru slava Lui cea mare, având întru Sineși semnele cele ce le-a pătimit pentru noi? Iar tu vrei să te arăți fără să ai nimic din pătimirile Lui în trupul tău? Prin urmare, negreșit îți va zice ție: „Nu te cunosc!”. Și vei vedea atunci și pe toți sfinții care au murit pentru numele Lui, având semnul Lui, și atunci te vei rușina înaintea lor.

Caută viața fiecăruia din sfinți, și-i vei afla pe dânșii rău-pățimind și nerăsplătind: adică pe Prooroci, pe Apostoli, pe Mucenici și pe ceilalți dintre sfinți al căror sânge strigă din fiecare: *Răsplătește-ne nouă [răzbună-ne] pentru cei ce locuiesc pe pământ* (Apoc. 6: 10). Căci toți aceștia, rău-pățimind, îndelung-răbdau, nu răsplăteau nimănui, nici mâniindu-se, nici omorându-se, sau improșcându-se cu pietre, sau arzându-se, sau înecându-se, sau cu totul tăindu-se, ci răbdau îndelung către cei ce îi munceau și se rugau pentru dânșii ca să li se ierte lor, știind că nu după voia cea firească făceau ce făceau, ci dintr-o nedreptate a diavolului, de care întunecându-se, siliți erau să le facă lor acestea.

Deci socotește-te și tu pe sineți, iubibile, de ai și tu o cugetare ca aceasta înaintea lui Dumnezeu; că nimic nu vei putea ascunde în ceasul acela. Că nu poate cineva să vorbească precum voiește, ci lucrurile

fiecăruia vor grăi, ori în ce fel sunt. Căci atunci când se va face înviere, fiecare se va îmbrăca cu fapta sa ca și cu o haină - ori cu răutatea, ori cu dreptatea. Și acestea sunt cele ce vor să grăiască, și ele își știu fiecare locul său.

Deci fericit este cel ce s-a nevoit și s-a dezbărat de cele ce-l trag pe el în Gheena, și s-a îmbrăcat întru cele ce-l trag pe dânsul întru Împărăție. Că zice Apostolul: *Știm că dacă se va strica lăcașul cel pământesc al cortului nostru zidire avem de la Dumnezeu, casă nefăcută de mână veșnică în ceruri* (II Cor. 5: 1).

IV.

A lui Avva Marcu

Intrebat-a un știutor de judecăți¹⁵⁸ din cei vestiți pe un sihastru bătrân, zicând: „Mă rog, încredințează-mă pe mine, cel ce voiesc să știu, de este adevărat că voi călugării socotiți și ziceți că nu se cuvine ca cei ce nedreptătesc să fie judecați?”. Răspuns-a starețul: „A nu nedreptăți pe cei nedreptătesc este poruncă a lui Dumnezeu, Care zice prin Proorocul: *A Mea este izbânda, Eu voi răsplăti!* (Ier. 28: 36), și în Evanghelii: *Iertați, și se va ierta vouă* (Luca 6: 37); și multe alte locuri ale Scripturii adevăresc că aceasta este poruncă. Oare este cineva care a hotărât legi mai drepte decât acestea, și voiește să judece mai-nainte de vreme ca un fără de păcat pe cei ce fac strâmbătate?”. Zis-a scolaristicul: „Dar au nu greșesc boierii muncind pe cei ce fac nedreptate, păzind dreptatea celor ce li se face strâmbătate?”. A zis starețul: „Judecătorii nu greșesc muncind pe cei ce fac strâmbătate, ci cei ce îi aduc în mâinile lor și nu-i lasă în seama lui Dumnezeu. Întâi adică pentru că tot ce vine asupra lor este pedeapsă a răutăților lor, trăgându-i pe dânșii spre pocăință, și nu spre izbândire; iar a doua, măcar că și cu nedreptate au pățit greșeala cea rău-întâmplată, se cădea să ierte celui ce i-a făcut strâmbătate, după porunca

¹⁵⁸ Avocat.

Domnului, ca și lor să li se ierte, și nu, prin răsplătirea omenească, să facă neiertate răutățile sale.

Iar boierii, după Apostolul, nu sunt frică a lucrurilor celor bune, ci a celor rele; pentru că nu silesc pe cei credincioși și cu-cernici să părăscă pe cei ce îi nedreptătesc, nici nu învinuiesc pe cei fără de răutate pentru ce, fiind nedreptățiți, nu întrebuițează judecățile, ci dau izbândire celor ce voiesc; iar pe cei ce pentru Dumnezeu îndelung rabdă, ca pe cei ce mai vârtos bine-socotesc, îi cinstesc și îi laudă. Deci, așa cum nu-i trag la judecată pe cei ce nu vor să vină, așa și celor ce părăsc, făcându-le dreptate, nu păcătuiesc.

Drept aceea se cuvine, o, preaînțeleptule, după legile și cuvintele cele dinafară, să ne învățăm și legea cea duhovnicească, și pe cele scârbicioase care ne vin asupra-ne, ca pe ale noastre să le răbdăm, și pe cei ce le aduc să nu-i muncim, ci să-i iubim și legile dragostei către dâșii să le păzim. Că *dragostea*, zice Scriptura, *nu socotește răul, ci toate le acoperă, toate le nădăjduiește, toate le crede, toate le rabdă* (I Cor. 13: 4-8). Și acestea făcându-le ea, nu poate să judece pe cel ce pare că o nedreptătește pe dânsa; întru aceasta ne deosebim unul de altul, și toți de vrednicia ei rămânem înapoi, așteptând cu darul lui Hristos împlinirea lipsurilor, dacă, după putere, nu ne vom lenevi de lucrare¹⁵⁹.

Pentru aceea, cei înțelepți în cuvinte, numai pe cei ce fac strâmbătate îi socotesc că păcătuiesc, iar cei în Duhul, și făcându-li-se strâmbătate, pe eiși se prihănesc, când nu cu bunăvoie vor suferi nedreptățile; și nu numai pentru aceasta, ci necazurile răsar și din vechea lor pricină; deși un păcat este mai ușor de purtat decât alt păcat.

Că cel ce-și izbândește luiși se arată că osândește nejudicata lui Dumnezeu, iar cel ce suferă ca pe al său necazul ce-i vine

asupra, năravul¹⁶⁰ său îl mărturisește, pentru care și rabdă, pătimind cele cumplite; de păcat scapă cel nedreptățit de oameni, și află ajutor deopotrivă cu necazul.

Cel ce crede lui Hristos pentru răsplătire, toată nedreptatea o rabdă după măsura credinței.

Cel ce se roagă pentru oamenii care l-au nedreptățit, blestemă pe draci; iar cel ce stă împotriva celor dintâi, de cei de-al doilea se săgetează.

Mai ușoară e nerânduiala oamenilor decât cea a dracilor; iar cel ce place Domnului, pe toți i-a biruit.

Cel ce se mânie pe aproapele pentru bani, slavă sau îndulcire, n-a cunoscut că Dumnezeu ocârmuiește lucrurile întru dreptate.

Nu voiesc să aud de reaua-întâmplare a oamenilor vrăjmași; că cei ce cu dulceață ascultă niște graiuri ca acestea, culeg roadele voinii lor¹⁶¹.

Nu se poate să ierți cuiva greșeale din inimă, în afara cunoștinței adevărate; că aceasta arată fiecăruia pe cele venite asupra, că sunt ale lui.

Cel ce este lepădat de cineva, și nici cu cuvântul, nici cu cugetul nu se pricește cu cel ce l-a lepădat, are cunoștință adevărată, și arată Stăpânului credință temeinică.

Mincinoși sunt fiii oamenilor care stau în cumpene a face strâmbătate (cf. Ps. 51: 10); dar Dumnezeu, păzind dreptatea fiecăruia, nici celui ce nedreptătește nu-i va face prisosință, nici celui nedreptățit, lipsă. Iar de vreme ce acestea sunt așa, cu adevărat, ca o umbră trece omul, și în deșert se tulbură (cf. Ps. 38: 7).

Cel îndurat cu inima arătat este că va primi îndurare, iar milostivul așijderea va fi miluit; iar celor potrivnice acestora, urmarea va striga împotriva.

¹⁵⁹ Fragmentul de mai sus e preluat din lucrarea *Dispută cu un scolastic*, prezentă în colecția *Patrologia Graeca* (Vol. 65), dar netradusă în *Filocalie*. Capetele care urmează se regăsesc și în *Filocalie*.

¹⁶⁰ Προλήζιν = preconcepția, prejudecata, predispoziția.

¹⁶¹ Lit.: scopurilor sale (ale graiurilor).

V.

A Sfântului Grigorie Dialogul

Auzit-am de la oarecari cucernici că nu se cade, ziceau, să dăm loc celor ce se întâmplă să răpească cele pe care le aveam spre ocârmuirea noastră¹⁶², sau spre odihna săracilor, mai vârtos dacă pătimim acestea de la creștini, ca să nu ne facem solitori ai păcatului celor ce ne nedreptățesc pe noi prin cele ce nu izbândim. Dar aceasta nu este nimic altceva decât a voi pentru aceasta aducând pricini fără rost. Că dacă părăsind rugăciunea și luarea-aminte la inimă, voi vrea să grăiesc judecăți către cei ce vor să mă ispitească, iar voind apoi să încep prin a stăruii câte puțin și la curțile judecătorilor, arătat este că pe cele nedreptățite le socotesc mai bune decât mântuirea mea, ca să nu zic și decât însăși mântuitoarea poruncă.

Că oare cum vom urma poruncii evanghelicești care îmi poruncește mie ca de la cel ce ți le ia pe ale tale să nu le ceri înapoi? Dacă nu voi răbda cu bucurie împărțirea și răpirea lucrurilor celor ce sunt la mine, după cuvântul Apostolului (cf. Evr. 10: 34), nici când se judecă cineva și-și ia înapoi cele ale sale, îl izbăvește oare aceasta pe lacomul de păcat? Fiindcă judecățile cele stricăcioase nu pot stăpâni judecata lui Dumnezeu cea ne-stricăcioasă, anume pentru că aceste legi le adeverește negreșit plinitorul, la care legi și răspunzând, se sloboade pe sineși din vină. Drept aceea, bine este a suferi sila celor ce voiesc să ne nedreptățească și a ne ruga pentru dâșii, astfel încât prin pocăință, și nu prin a da înapoi cele răpite de la noi, să se izbăvească de vina lăcomiei. Căci dreptatea Domnului aceasta voiește, ca nu averea, ci pe lacom să-l dobândim cândva slobod de păcat prin pocăință.

¹⁶² Cele ale casei, gospodăriei etc.

VI.

A lui Avva Isaac

Cel ce zice că a părăsit lumea și se ceartă cu oamenii pentru ceva, ca să nu-i lipsească lui ceva din odihna lui, acesta este orb desăvârșit, pentru că trupul, întreg, de bunăvoie l-a părăsit, iar pentru un mădular al lui se lupă și se ceartă. Cunoaște că a ierta greșealele greșiților este din lucrările dreptății, și atunci vei vedea alinarea cu strălucire în mintea ta. Când te vei sui peste calea dreptății, atunci te vei lipi de slobozenie întru tot lucrul. Celor ce lumea le-a murit, aceștia rabdă bântuierile cu bucurie; iar cei în care trăiește lumea, aceștia nu pot suferi nedreptatea, ci ori de slava deșartă se biruesc, se mânie ori se tulbură, ori se cuprind de scârbă.

O, cât de anevoie de dobândit este această faptă bună, adică a suferi nedreptatea cu îndelunga-răbdare, și câtă slavă are la Dumnezeu! Deci cel ce voiește a o dobândi pe aceasta, mai întâi îi trebuie să se depărteze de ai săi și să se înstrăineze, pentru că nu poate să o dobândească întru tăria sa; căci a răbda durerea aceasta întru ai săi este a celor mari și puternici și a acelora pentru care lumea a murit de tot și care de toată mângâierea s-au deznădăduit și s-au călcat.

VII.

Din Pateric

1. Zicea Fericitul Zosima: „Fiind eu cu Fericita Dionisia, un frate oarecare a cerut de la dânsa blagoslovenie, și i-a dat lui cât încăpea¹⁶³. Iar el, fiindcă n-a luat cât a cerut, a început a grăi de rău, zicând asupra ei și asupra mea «Proaste cuvinte!». Auzind aceea și durând-o, cerca să-i facă rău. Și înștiințându-mă eu, i-am zis ei: «Ce faci, vrăjmașindu-ți ție? Căci așa, toată fapta bună o vei ridica din sufletul tău; de ce nu rabzi după

¹⁶³ Cât a crezut de cuviință că era potrivit sau după vrednicie, mai mică sau mai mare.

vrednicia celor ce le-a răbdat Hristos pentru tine? Știu, doamnă, că ai risipit banii ca pe niște gunoaie. Iar dacă nu vei dobândi blândețile, ești asemenea unui fierar bătând bulgări de fier, dar nescotând nici un vas».

Și-i ziceam ei că zicea Purtătorul de Dumnezeu Ignatie: «Îmi trebuie toate blândețile întru care se strică toată puterea stăpânitorului veacului acestuia». Semn al lepădării lumii este să nu se tulbure cineva. Că se întâmplă ca cineva să nu bage seamă de multe sume de bani, dar apoi vine la un ac, iar împătımirea spre acesta îl face pe dânsul să se tulbure, iar acșorul acela plinește locul sumei de bani, și așa cineva se poate face rob al acșorului și al culionului, sau al basmalei, sau al cărții, și nu este rob al lui Dumnezeu. Și bine a zis oarecine din înțelepți: «Câte patimi sunt ale sufletului, atâția stăpâni are». Iar Apostolul: *De orice s-ar birui cineva, aceluia îi este și rob* (II Pt. 2: 19). Iar ea, auzind acestea, s-a pocăit și mi-a zis mie: «Ai aflat pe Dumnezeu pe care Îl dorești?».

2. Zicea iarăși Fericitul: „Cu adevărat poruncile lui Dumnezeu sunt ușoare foarte, dar voile noastre cele viclene le fac pe dânsle să pară grele; pe care voi, urmându-le sufletul, nu poate să împlinească poruncile, iar sufletul care le va lăsa pe acestea, lesnicioase se vor afla la dânsul poruncile, neavând nici o greutate, adică ca cineva, fără a socoti lucru anevoie să părăsească împătımirea de cele de față și de a se certa cu dânslele cu oamenii, întru Dumnezeu singur să se îmbogățească, - nădăduind întru Cel ce a făcut toate și le ocârmuiește, - și de Împărăția Lui să dorească. Aceasta nu are nici o greutate.

Că ne-am obișnuit și pentru năvălirea mării, și pentru năvălirea tâlharilor, pe toate cele ce sunt la noi a nu le băga în seamă și fără cruțare a lepăda lucrurile, pentru ca să ne ocrotim pe înșine pe această scurtă viață, pe care, și nevrând noi, o va strica moartea. Dar, pentru ca să ne liniștim de dânsa acum deodată, noi pe toate le defăimăm, și noroci-re socotim - deși pe toate le-am pierdut - că pe înșine ne-am mântuit de tâlhari, sau de furtuna mării; iar cel ce cu puțin mai-nainte se turba și cu mânie se certa ca să

dobândească un bănișor, aflat într-o primejdie ca aceasta, cu osârdie pe toate le azvârle, ca pe vremelnica viață să o câștige.

Pentru ce dar nu socotim acestea și pentru viața veșnică și așa să cugetăm și să ne aflăm cu așezarea, și pe toate cele de aici cu bun suflet să le trecem cu vederea și să le lepădăm, ca să nu cădem din viața cea nemuritoare? Pentru ce nu poate frica Domnului pe cât poate frica oamenilor, sau primejdia mării?

Iar spre alcătuirea celor zise a povestit și o poveste ca aceasta, pe care o auzi-se el de la oarecine.

3. Deci zicea: „Odată, oarecare lucrător de pietre, pe care obiceiul îl numește cabidarion¹⁶⁴, având pietre scumpe și mărgăritare, s-a suit în corabie cu feciorii săi, vrând să se ducă în oarecare loc pentru a neguțatori. S-a întâmplat lui să se apropie de unul din corabie mai tânăr, luându-l ca ajutor, care-i slujea lui la lucrurile de nevoie, și care s-a făcut părtaş cu dânsul la masă. Într-o zi, tânărul auzi pe corăbieri șoptind unii către alții și sfătuindu-se să arunce pe giuvaergiu în mare și să-i ia pietrele și toate cele ce le ducea cu el. Și auzind acestea, întristat se făcu. Și venind tânărul să-i facă obișnuita slujbă, dacă l-a văzut pe dânsul giuvaergiul trist și posomorât, îl întreba ca să afle pricina posomorârii. Iar el, la început nu răspundea nimic, păstrând vestirea ce a auzit pentru altă vreme. Iar pentru că acela stăruia cerând să afle pricina posomorârii, atunci, tânărul, suspinând și lacrimând, i-a spus lui sfatul ce-l sfătuiau corăbierii pentru dânsul. Iar el, zăbovind puțin, a chemat pe feciori, și le-a poruncit lor fără cruțare să facă ce le va porunci lor. A întins apoi o masă și le-a poruncit lor să aducă vasele întru care erau pietrele și mărgăritarele; iar dacă le-au adus, au scos toate pietrele și mărgăritarele și le-au întins pe pânză; iar după ce le-au întins, a zis: «Oare pentru acestea mă lupt eu, primejduindu-mă și cu marea? Dar trăgând o viață dureroasă ca aceasta, cele pământești, după

¹⁶⁴ Gravor în pietre prețioase.

puțin, murind eu, în lumea aceasta le voi lăsa, și nimic nu voi lua dintr-însele; aruncați-le deci pe toate în mare». Și îndată apucând și el de masă cu feciorii, le-au azvârlit pe toate în noian. Iar corăbierii, văzând, s-au uimit, și și-au stricat sfatul pe care îl sfătuiseră asupra lui».

Să pricepem dar fraților că, atunci când s-a pornit gândul lui, măcar că și era și prost [neiscusit] și mirean, îndată a stricat împătımirea și se făcu filosof în lucruri și în cuvinte, și aceasta pentru ca să dobândească această mică și vremelnică viață. Dar oare noi, pentru porunca lui Hristos și pentru Împărăția Cerurilor, nu putem să răbdăm nici măcar o mică pagubă, nici fără mâhnire să o suferim?

Deci dacă se cade să ne întristăm, pentru pierzarea celui ce ne-a păgubit să ne întristăm, și nu pentru luarea banilor; că nu noi, ci acela este pătimind rău, prin strâmbătate scoțându-se pe sineși din Împărăția Cerurilor. Că *nedreptii*, zice, *nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu* (I Cor. 6: 9), în vreme ce noi, prin paguba cea vremelnică, ne solim viața veșnică. Că *bucurați-vă*, zice, *și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri* (Luca 6: 23).

Dar noi, lucrarea cea împotriva o facem și, nevrând să ne mâhnim pentru pierzarea mădulelor lui Hristos, ședem împletind gânduri împotriva fratelui pentru lucruri stricătioase și proaste și vrednice de nimic. Căci Dumnezeu ne-a pus pe noi și într-o rânduială a mădulelor într-o credință, Cap având pe Hristos, precum zice Apostolul (cf. I Cor. 12: 12), că toate mădulele trupului, multe fiind, un trup este, iar Hristos este Cap al tuturor.

Deci, când te va necăji fratele tău, socotește cum că mâna ta, sau ochiul tău, sau altceva din mădulele tale pătimește și te necăjește. Că zice: *Dacă pătimește un mădu-lar, împreună-pățimesc toate mădulele, și celelalte* (cf. I Cor. 12: 26). Și precum la trupul nostru, dacă obosește unul din mădule, din durere adică ne împarte și nouă, și nu-l lepădăm pe el de la noi, nici nu-l tăiem fugind de durere, ba și prea mare pagubăam socoti de ne-am lipsi de ceva din mădule.

Chiar și nevrând, mai vârtos împreună-pățimind cu măduarul ce ne doare, în tot chipul spre tămăduirea lui ne sânguim, și cinstita lui Hristos pecete pe dânsul punând-o, și cu untdelemn sfânt ungându-l, poate că și la doftori arătându-l, pe toate cele de trebuință le izvodim spre tămăduirea patimii.

Deci, ca să se vindece măduarul cel bolnav, iar nouă să nu ne mai împartă din necazul lui, așa suntem datori să gândim și să facem pentru frații noștri. Că dacă cineva dintr-înșii ne va nedreptăți vreodată pe noi, sau printr-alt chip ne va scârbi prin rânduiala vrăjmașului celui de obște – slobozindu-l Dumnezeu spre iscusirea noastră, ori spre îndreptarea vreunei patimi de-ale noastre –, suntem datori să ne mâhnim nu pentru paguba banilor și nedreptatea suferită, ci pentru fratele cel ce a făcut nedreptatea, care mai vârtos s-a nedreptățit foarte, precum am zis mai-nainte, pătimind cădere jalnică din Împărăția Cerurilor. Pentru aceasta dar să ne mâhnim și să plângem, și Iubitorului de oameni Dumnezeu fierbinte să ne rugăm pentru dânsul, ca să ierte necunoștința fratelui.

Că așa făcând, vom fi într-adevăr următori ai lui Hristos, Care Se ruga pentru cei ce-L răstigneau și pe Părintele Îl ruga ca să le ierte lor, făcându-Se nouă și întru acea chip al nerăutății. Deci pe Acesta urmându-L, să iertăm fraților necunoștințele cele spre noi, ca și Acela să ne ierte nouă greșelele, și părtași slavei Lui să ne arate și moștenitori”.

4. Povestit-a tot acela că a poruncit odată unui scriitor isteț să scrie niște cărți. După ce le-a săvârșit, trimițând, mi-a zis mie: „Iată, am isprăvit, orice socotești, trimite-mi și apoi le ia”. Iar un frate, înștiințându-se de acestea, ducându-se, ca de la mine la scriitor, dând prețul, le-a luat pe dânsule. Iar eu, neștiind cea făcută, am trimis un frate cu scrisoare împreună cu prețul ca să le ia pe ele.

Iar dacă s-a dus fratele, iar scriitorul a cunoscut că a fost batjocorit de cei ce au luat cărțile, tulburându-se, a zis: „Cu adevărat mă voi duce și-l voi scârbi pe dânsul pentru acestea două, că m-a batjocorit și că cele

ce n-au fost ale lui le-a luat". Iar eu, de aceasta înștiințându-mă, trimițând, i-am arătat lui așa: „Știi, fratele meu, cărțile, pentru aceasta le-am agonisit, ca să ne învățăm dintr-însele dragoste, smerenie, blândețe. Iar dacă începutul agonisirii cărților este ceartă, nu voiesc să agonisesc carte, și așa numai să nu ne certăm, *că, zice, robul Domnului, nu se cade să se certe* (II Tim. 2: 24)".

5. Au mers tâlharii asupra unui isihast, și, înainte simțind bătrânul, a strigat. Și auzind vecinii lui, au ieșit și au prins pe tâlhari și i-a trimis la ighemon. Iar el i-a băgat pe dâșii în temniță, și, auzind frații, s-au mâhnit, zicând: „Înțelege pe cea dintâi vânzare, de unde se făcu, și atunci vei vedea pe cea de-a doua; că de nu te-ai fi vândut mai întâi dinlăuntru, adică sperându-te din necredință, nu ai fi făcut a doua vânzare, adică dând pe hoți în mâna dregătorului".

Și citind bătrânul epistola lui Avva Pimen, sculându-se, a venit în cetate, măcar că nu ieșea de obicei din chilia lui, și a scos pe hoți din temniță; că era vestit în latura aceea, și i-a slobozit pe dâșii afară.

VIII.

A Sfântului Efrem

De vei împrumuta ceva fratelui tău și va zăbovi pentru darea înapoi, și vrei să faci pomenire [de lucrul dat], o dată să găiești; că de multe ori se face uitare. Și tu, de te vei împrumuta de la altul, și acela, cucernic fiind, nu-ți va face pomenire, tu, pentru frica lui Dumnezeu, să nu voiești să-l lipsești pe dânsul de ale lui, pentru că scris este: *Nimănui cu nimic să nu-i fiți datori, fără numai să vă iubiți unul pe altul* (Rom. 13: 8).

PRICINA A TREIZECI SI OPTA

Se cuvine ca creștinul să nu-și facă izbândire numai cu cei necredincioși, ci și cu îndelungă-răbdare să sufere nedreptățirea, și cu nerăutate să-i rușineze.

I.

A lui Grigorie Dialogul

Un oarecare bărbat cucernic, pe nume Libertin, era al doilea în mănăstirea Sfântului Onorat, căruia îi era și ucenic. Într-o zi, comisul Goșilor, Dardas, împreună cu oastea, s-a întâlnit cu robul lui Dumnezeu. Iar unii dintre oamenii lui, dându-l jos pe Libertin de pe calul pe care ședea, i-au luat calul. Iar el, răbdând cu osârdie paguba calului celui luat, și biciul pe care-l ținea dându-l acelora, le-a zis: „Luați-l și pe acesta, ca să aveți cu ce mâna acest dobitoc”; apoi s-a dat pe sineși la rugăciune. Iar ei, mergând mai departe cale lungă, au ajuns la râul ce se cheamă Vulturnos.

Și, de aici, fiecare a început să-și bată calul său cu teaca săbiei, iar cu pintenii să-l împungă; iar caii, fiind bătuti astfel, răbdau ostenelele, iar să se miște nu puteau; și așa, ei se temeau să se apropie de apa râului ca de o prăpastie de moarte. Iar dacă după ce i-au bătut îndelung pe cai, ei au început să slăbească, unul dintre ei a zis: „Pentru greșeala pe care am făcut-o pe cale robului lui Dumnezeu pătimim acestea”. Și îndată întorcându-se, au aflat pe Libertin la rugăciune, căruia i-au și zis: „Scoală-te de-ți ia calul”. Iar acela a răspuns, zicând: „Duceți-vă cu bine, eu n-am trebuință de cal”. Iar ei, pogorându-se, l-au ridicat cu sila pe cal de unde îl pogorâseră, și s-au dus. Iar apoi, iarăși venind la râul de care mai-nainte caii lor nu se puteau apropia, așa cu lesnire l-a trecut, de ca și cum n-ar fi avut apă.

Nu avem deci decât să ne minunăm de răbdarea dreptului, cum blând a suferit nedreptatea și cum dreapta judecată a lui Dumnezeu a stricat fărădelegea, și prin cele necuvântătoare pe cei cuvântători i-a înțelepțit, și cum pe robul Său minunat l-a preaslăvit.

II.

Din viața Sfântului Marchian

Marele Marchian, la miezul nopții, când i se părea că nu e văzut de nimeni, obișnuia să meargă către un oarecare zaraf cunoscut pentru a schimba aur, de la care lua bani mulți de aramă pe care să-i împartă săracilor, iar apoi se ducea de îndată. Iar zaraful, luând pricina nopții pentru a lua dobândă, cumpănea galbenii cu cumpene nedrepte. Iar acela, nimic împotriva grăind sau iscodind, pe față lăsa totul la conștiința celui ce cumpănea.

Iar dacă aceasta începuse să se facă de multe ori, Marchian, prefăcându-se că nu pricepe, nu învinuia cu nimic pe zaraf, încât multă mirare îl cuprindea pe acesta, și îndată iscodind ceasul și văzând că era miezul nopții, s-a plecat spre gând mai bun, iar presupurile le avea apropiate de adevăr, cuviincioase vieții lui Marchian. Și chiar uneia din slugile sale (un copil) i-a poruncit să-i urmeze lui atunci când va ieși, ca să știe unde se duc banii aceluia, iar copilul îi urma. Iar fiindcă Dumnezeiescul bărbat a dat peste un mort sărac zăcând pe pat, luându-l în oarecare casă cârciumărească [tavernă], precum avea obiceiul, a spălat mortul și l-a îmbrăcat, apoi și sculându-l, precum am zis, l-a sărutat pe dânsul și, culcându-l iarăși, s-a dus.

Văzând copilul acestea, s-a cuprins de înfiorare, și le-a lămurit pe toate celui ce l-a trimis, și, intrând într-însul pocăință pentru cele făcute cuviosului, s-a aflat pe sine că era prea fără dreptate, și pentru aceasta și plângea, și era chinuit de conștiință. Pentru aceea, venind dar Sfântul către dânsul ca zaraful să-i mai schimbe galbeni, a căzut la picioarele aceluia și-i mărturisea răutățile, și tot ce lăcomise îi dădea înapoi.

Iată dar cum fapta bună poate isprăvi mai multe tăcând, mai vârtos decât poate mulțimea graiurilor; iar muștrările și sfătuirile nu i-au folosit la nimic, într-o astfel de lucrărie lăudată și liniștitoare [plin de împăciuire] și, atingându-se prea ascuns de conștiința lor, mai buni i-au făcut, gătindu-i să se mute de sineși către bine. Însă Marchian, zicând că nu s-a nedreptățit cu nimic de cea dată și de însuși cel ce a dat, de aici înainte s-a depărtat de la ei, dar nu fugind de el ca de un oarecare rău. Și nu numai că i-a dat simplu iertăciune, ci l-a mărturisit pe dânsul că-l are ca pe un prea iubit, dar fugind din vătămarea care vine din slava deșartă și vrând ca nici unui om să i se facă cunoscute cele ale sale, păstrându-le pe acestea numai lui Dumnezeu singur.

III.

Din viața Sfântului Spiridon

1. Venit-a odată oarecine la Sfântul Spiridon, vrând să cumpere capre din turmă, o sută la număr. Și poruncindu-se de cuviosul ca mai întâi să se dea prețul și apoi a se lua, el dând numai pentru cele nouăzeci și nouă, pe al uneia l-a oprit, părându-i-se să amăgească într-această simplitate cea mult neiscoditoare a aceluia. Și, de vreme ce intrară amândoi înăuntrul staulului, unul poruncea ca, pe cât preț a dat, pe atâta să ia, iar celălalt, nici așa pricepând, mâna din staul o sută.

Ia una din capre, simțind ca o slugă bună că pe ea nu a vândut-o stăpânul, se ducea iute mai vârtos către staul; iar el a adus-o iarăși, și cu sila o trăgea obraznicul, iar aceasta minunat s-a făcut de două ori, ba și de trei ori: capra adică se întorcea, iar el o trăgea cu mână iute și suflet mânios.

Ce este așadar? Neisprăvind nimic nici așa, a luat-o, a pus-o pe umere și s-a dus; iar ea, așa tare și aspru zbierând, și cu coarnele lovindu-l pe dânsul, și în cap împungându-l, era limpede că își arăta sila, și ca pe un lacom îl nenorocea pentru nedreptate, încât și cei de față veneau în uimire, neputând

asemui pricina. Iar Marele, nevrând să-l mustre arătat, a zis încetișor către nedrept: „Vezi, fiule, că nu în zadar face dobitocul acestea, nici fără de socoteală se îngreuiază cu durerea, căci, uitând prețul acesteia, nu l-ai dat mai-nainte”. Atât de tare străpungându-se acela la inimă, i s-a suit în minte și, venindu-și în simțire, a mărturisit ceea ce a făcut și cerea iertăciune. Dând apoi și prețul aceleia, nu o mai avea pe dânsa împotrivindu-se și zbierând, ci urma liniștită celorlalte. De aceea se și zicea: „Marele, având multă smerenie, de fudulie curățită, lucru iubitor de Dumnezeu socotea să se țină de episcopie, dar cu nimic mai prejos a avea grijă și de pascătoarele sale”.

2. Odată, într-una din nopți, fără de vreme intrând niște furi în ocoale, încercau să fure una din pascătoarele sale. Iar Dumnezeu, Cel ce se îngrijește de păstor, nici de cele păstorite de dânsul nu se lenevea, iar furilor aceia, cu legături nescăpate nevăzut prinși fiind, li s-au legat mâinile, și nicidecum nu se puteau slăbi ca să se ducă.

Iată că sosise ziua, și necunoscând Marele ceea ce se făcuse, a venit către dânsii, și, văzându-i cu mâinile legate înapoi, i-a slobozit cu rugăciunea din legături, și mult sfătuindu-i, ca din osteneli drepte să-și câștige cele de nevoie, le-a dat lor și un berbec, „ca nu în zadar să privegheați, le zicea, glume grăind”.

3. Încă și un alt oarecare bărbat din Trimitunda, fiind stăpân al unei corăbii, și pentru neguțătorie având trebuință de aur, a venit la Sfântul ca să ia de la el; iar el, împreună cu celelalte, și poruncii acesteia împlinitor fiind, care zice că dinspre cel ce voiește să se împrumute de la tine, nu întoarce fața ta (cf. Matei 5: 42), din puținul ce era la dânsul, și acela din trebuința cea de nevoie a episcopiei, a dat cu osârdie în mâna omului. Iar el, luându-l și pe acela, și mergerea cu corabia fiindu-i la îndemână, o dată întors, a venit cu dobândă la Sfântul, plătindu-i datoria; iar el, nimic cerând, nici numărul socotindu-l - precum este obiceiul la cei mulți -, a poruncit ca însuși acela să se scoale și să-l pună chiar în acel vas de unde și mai-nainte îl luase.

Și atunci de lucrul cel bun și fără grijă al împrumutului rușinându-se, a pus acolo aurul, precum i s-a poruncit. Iar după ce l-a silit iarăși trebuința, așa de-a gata lua, și așa fără vicleșug plătea, și chipul acesta de multe ori făcându-se, a intrat în neguțător patimă de iubire de argint, și s-a arătat cu necredință și vicleșug către cel ce-l credea, și adevărul l-a stricat; aflând slobozenia pricină de furtișag, s-a fățarnicit că pune datoria, însă, nimic punând, ci deșert vasul încuindu-l, s-a dus.

Și cheltuind aurul cu cheltuieli ce nu priveau către câștig, ajungând apoi la lipsă, și-a adus aminte iarăși de calea cea mai dinainte, și la Marele venind, aurul pe care nu l-a pus, de ca și cum l-ar fi pus îl căuta, iar de Sfântul nu era necunoscut furtișagul, însă așa, cu blândețe, a poruncit, după obicei, ca să meargă să ia, iar el, de ca și cum n-ar fi făcut nimic stângaci și neslobod, s-a dus să ia aurul ca și cum acesta părea să fie acolo. Și deschizând, a aflat vasul deșert, precum l-a și lăsat, și a vestit aceasta către Sfântul, părându-i-se că nu știe, iar Sfântul i-a zis să caute cu de-amănuntul, zicând că: „De când ai pus tu, mâinile nimănui n-a luat datoria cea pusă de tine”. Iar acela s-a prefăcut iarăși a cerca, dar cu neputință era să fie ceea ce cu adevărat n-a fost; și fățarnicind necunoștință, a zis că nicidecum nimic n-a aflat. Iar acel bun și blând bărbat a zis: „O, iubitele, dacă cu adevărat ai fi pus, ai fi aflat cu lesnire ceea ce ai pus, iar dacă cumva a rămas la tine și pe aceea o cauți acum să o iei de la noi, să știi că pe sineți mai vârtos decât pe noi te-ai înșelat”. Aceasta auzind-o acela, și mustrarea conștiinței cea ascunsă împreună-ajutoare având-o, nicidecum n-a putut-o suferi, ci îndată a căzut la pământ, și, atingându-se de sfințitele picioare ale aceuia, cerea iertăciune. Iar el mai gata era a ierta decât acela a cere, și a-l sfătui pe acela înainte, ca să nu poftească așa cele străine, nici cu vicleșuguri și cu minciuni să spurce conștiința. „Că lucrul cel câștigat, zicea, dintru unele ca acestea nu este dobândă, ci lămurită pagubă”.

IV.

Din viața

Sfântului Eftimie cel Nou din Madit

1. Pereții bisericii cei din seama acestui Cuvios Eftimie, spărgându-se odată de oarecari furi de cele sfinte, și sfintele odoare cele dintr-însa noaptea furându-se, dimineața, după ce s-au vădit lucrurile, s-a sculat tot satul spre cercarea răului și, dându-se de veste peste tot, au fost prinși tâlharii, care s-au și dat în mâinile cetățenilor, care fără de iertăciune [cruțare] se mâniau, căutând cazne noi asupra tâlharilor.

Iar după ce i-a cunoscut pe dânsii Marele, așa hotărându-se, trecând în mijloc, a zis: „Nu este bine, fiilor, să se aducă pedeapsă de la altul acestor spurcați fiind eu de față, căci necăjindu-mă mai cu dreptate decât toți, și ca cel ce însumi am pățimit și paguba, de aceea fără de milă îi voi munci pe dânsii cu strâmbături, cu foame și cu sete, câte puțin lipsindu-i de viață. Cele zise au părut drepte tuturor, și luându-i pe dânsii acasă, și, risipindu-se gloata, el i-a ospătat prietenește, cărora dându-le și merinde, i-a slobozit apoi din legături și le-a dat voie să se ducă oriunde vor voi.

2. Încă și altădată, când noaptea era cu totul lunoasă [cu lună plină], iar întunericul nu fără oprire se întindea peste sâmurile pământului, acum, Marele, laudele cele de miezul nopții dând lui Dumnezeu, și casele cele de rugăciune înconjurându-le, precum îi era lui obiceiul, a văzut sub cerul senin doi bărbați dând iama jitnițelor cu grâu celor din pământ; pe unul dedesubt scurmând și grâu în saci punând, iar pe celălalt deasupra, luând cele date și punându-le într-un loc unde se și puteau ascunde.

Iar după ce a aflat că Cuviosul se plimbă pe acolo, cel ce căra grâu, îndată fugind, s-a dus, iar pe celălalt l-a lăsat în groapă. Iar Dumnezeuiescul Eftimie, socotind cumplit lucru a opri hrana săracilor, când pentru groaznica lipsă, pâinea se părea a fi ca aurul, a socotit cu cale să meargă la cel lăsat și să împlinească slujba celui ce a fugit; iar acela

dădea sus grâu, neștiind nimic din cele făcute, iar el îl ducea. Și iată, scoțând grâu din destul, se osârduia acum să iasă. Iar Marele i-a zis șoptindu-i la ureche: „Dar brânza aceea, de ce să o lăsăm și să ne ducem (arătând locul cu degetul)?”. Iar lui, pentru spaima cea vărsată peste dânsul, nici așa nu i s-a vădit lucrul, și a zis: „Dar de unde știi tu?”. Iar Marele a zis: „Am auzit cu puțin mai-nainte pe episcop spunând”. Iar el, nici nu terminase acela bine de zis, îndată cercetând locul și brânza nimerind-o, a luat cât a vrut, punând în mâinile Marelui. Și ieșind acela, el i-a dat mâna, și, cunoscându-l pe el cine este, se făcu cuprins de frică și de rușine; și de ca și cum ar fi înghețat de frică, așa se tăvălea la picioarele aceluia. Iar Marele îl mângâia pe dânsul cu blândețe, și, ridicându-l de la pământ, îl îmbrățișa și zicea: „Nu te mâhni, fiule, de ca și cum ai fi cutezat ceva nou, că ale tale și ale lui Dumnezeu sunt acestea; și orice ai luat, nu de la străini, ci dintru ale tale ai luat, și dacă vei voi, vino și ia ce-ți trebuie”.

Iar acela, așa mângâindu-se, s-a dus, mult mirându-se de nerăutatea și milostivirea Sfântului, povestind către toți cea făcută. Iar la el, pentru multa bogăție a faptei bune, întru nimic nu se judeca pentru acestea, socotind că adevăratul creștin trebuie să socotească averile sale de obște ca ale tuturor și nimic al său să nu aibă. Iar acestea le lucrau întru dânsul dragostea și le păzea fericită smerenie, trimițându-le în pungile cele ce nu se învechesc.

V.

Din Pateric

1. Un frate a întrebat pe Avva Pimen, zicând: „Ce înseamnă să se mânie cineva în deșert pe fratele său?”. Și a răspuns starețul: „Toată lăcomia¹⁶⁵ cu care te va lăcomi pe tine fratele tău, și tu te vei mânia pe dânsul, în deșert te vei mânia; măcar de ți-ar scoate ochiul cel drept, sau ți-ar tăia mâna ta cea

dreaptă, nu ești dator să te mânii pe dânsul; iar de te va despărți pe tine de Dumnezeu, atunci să te mânii”.

2. Zis-a un stareț: „Cel ce se nedreptățește de bună voie și iartă aproapelui este după [urmează] firea lui Iisus; iar cel ce nici nu nedreptățește, nici nu se nedreptățește, este după firea lui Adam; iar cel ce nedreptățește sau cere camătă sau umblă cu vicleșug este după firea diavolului”.

3. Se spunea despre Ghelasie că avea o carte al cărei preț era optsprezece bani, și era cuprinsă într-însa toată Scriptura cea Veche și Nouă, și stătea în biserică, ca, oricine din frați va voi să citească, să o găsească acolo.

Voind un oarecare frate străin să meargă la stareț, dacă a văzut-o, o a poftit, și, furând-o, a ieșit. Iar starețul n-a pornit pe urma lui, măcar că a priceput ce a făcut. Iar acela, ducându-se în cetate, încerca să o vândă; și aflând pe cel ce voia să o cumpere, a cerut un preț de șaisprezece bani; iar cel ce voia să o cumpere i-a zis lui: „Dă-mi-o întâi să o cerc, iar după aceea îți voi da prețul”. Iar el, luând-o, a dus-o la Avva Ghelasie să o cerce, spunându-i și prețul ce l-a pus vânzătorul; iar starețul, pipăind-o pe dânsa de ca și cum n-ar fi cunoscut-o, a zis omului: „Cumpăr-o, că este bună și vrednică de prețul pe care l-a zis”. Iar întorcându-se acela către vânzător, a zis într-alt fel, nu după cum a zis starețul; că a zis: „Iată, am arătat cartea lui Avva Ghelasie și mi-a zis că o faci de mult preț, și că nu este vrednică”. Iar acela, auzind, a zis: „Nu ți-a mai zis starețul și altceva?”. Răspuns-a omul: „Nu”. Iar el, umilindu-se de nerăutatea bătrânului, a zis omului: „Nu voiesc să o vând pe dânsa!”. Și luând cartea, a venit la stareț pocăindu-se, și-l ruga să o primească, iar bătrânul nu voia să o ia. Și i-a zis fratele: „De nu o vei lua, nu voi avea odihnă!”. Zis-a starețul: „Dacă nu te odihnești, iată, o primesc”. Și a rămas fratele acela până la sfârșitul lui folosindu-se de lucrarea bătrânului.

4. Prădându-se Avva Evprepie, căra și el împreună cu cei ce-l prădau pe dânsul; iar după ce au scos toate din chilia lui, toiașul unuia dintre tâlhari a rămas în chilia

¹⁶⁵ πλεονεξία

bătrânului, pe care, dacă l-a văzut bătrânul, s-a îngreuiat; și, luându-l, alerga ca să-l dea lor și pe acela, iar ei, nevrând să-l primească pentru că se grăbeau să se depărteze de loc, ajungând bătrânul pe oarecari mergând pe acea cale, le-a dat lor toiagul, poftindu-i ca să-l dea pe dânsul acelora.

5. Venit-au odată la Avva Theodor trei tâlhari: doi îl țineau, iar unul îi lua lucrurile. Iar după ce le-au scos pe toate, și cărțile, voia să-i ia și rasa pe care bătrânul o purta la biserică. Zisu-le-a lor: „Aceasta lăsați-o!”. Iar ei nu voiau; și scuturându-și mâinile sale, îi trânti pe cei doi; iar ei, văzând aceasta, s-au temut. Iar starețul le-a zis lor: „Să nu vă spăimântați de nimic, ci faceți-le pe dânsese în patru părți, și luați trei părți, iar una lăsați-o”. Iar aceasta o zicea ca să-și ia partea sa, rasa cea de biserică.

6. Se spunea despre Avva Ioan Persanul că, venind asupra lui tâlharii, le-a adus spălătoare, și îi poftea să le spele picioarele; iar aceia, rușinându-se, pocăindu-se s-au dus.

7. Avva Macarie, întorcându-se într-o zi în chilie, a aflat pe un om care avea dobitoc și fura trebuințele lui. Și stând și el ca un străin lângă cel ce fura, încărca dobitocul împreună cu el, și cu multă liniștire îl petrecea pe dânsul, zicând: „N-am adus nimic în lume, și arătat e că nici nu pot să aduc ceva; Domnul a dat, precum Însuși a voit, așa s-a făcut; binecuvântat este Domnul de toate!”

8. Iar altădată, nefiind el acolo, a intrat un tâlhar în chilia lui. Apoi, întorcându-se bătrânul, a aflat pe tâlhar furând lucrurile lui și încărcându-le pe cămilă. Și venind și el în chilie, lua și el din calabalăcuri și încărca împreună cu tâlharul pe cămilă; iar după ce le-a pus pe toate pe cămilă, a început tâlharul s-o bată cu mâna să se scoale, iar ea nu se scula; și văzând Sfântul Macarie aceasta, a aflat o covățică și, scoțând-o, o a pus pe cămilă, zicând: „Frate, aceasta caută cămila”. Și lovind-o pe ea bătrânul cu piciorul, a zis: „Scoală!”. Și îndată s-a sculat și a mers puțin, pentru cuvântul lui, și iarăși s-a culcat, până ce n-a ridicat de pe dânsa toate calabalăcurile, și, rușinându-se tâlharul, s-a dus neluând nimic.

9. Venit-au tâlharii odată în chilia unui bătrân și i-au zis lui: „Am venit să luăm toate din chilia ta”. Iar el a zis: „Oricâte socotiți, fiilor, luați”. Și au luat toate cele ce le-au găsit în chilie și s-au dus; dar au uitat un sac care stătea spânzurat acolo. Și luându-l bătrânul, alerga în urma lor, strigând și zicând: „Fiilor, luați ce ați uitat în chilia voastră!”. Iar ei, mirându-se de nerăutatea bătrânului, au întors în chilia lui toate câte au luat; și s-au căit, zicând unii către alții: „Cu adevărat, omul lui Dumnezeu este acesta”.

10. Povestit-au oarecari că niște filosofi au voit odată să ispitească pe monahi; și trecea oarecine bine-îmbrăcat și i-a zis lui: „Tu, vino încoace”. Iar el, mâniindu-se, i-a ocărât pe dâșii. Trecând apoi acela, a venit un altul, un oarecare monah libian; și i-au zis lui aceia: „Hei, tu, monahule, bătrânule rău, vino încoace”; iar el cu sânguință s-a dus; iar ei i-au dat lui o palmă; și el a întors îndată și celălalt obraz. Iar ei, mirându-se, s-au închinat lui, zicând: „Cu adevărat, iată monah!”. Și punându-l să șadă în mijlocul lor, l-au întrebat, zicând: „Ce faceți voi mai mult decât noi în pustie? Postiți? Și noi postim. Privegheați? Și noi priveghem, și orice faceți, și noi facem. Deci ce faceți voi mai mult șezând în pustie?”. Răspuns-a lor bătrânul: „Noi nădăjduim întru darul lui Dumnezeu și mintea o păzim”. Zis-au aceia: „Noi pe aceasta nu o putem păzi...”. Și folosindu-se, l-au slobozit pe dânsul.

11. Erau doi călugări locuind într-un loc, și a mers la dâșii un stareț ca să-i ispitească; și a luat un toiag cu care a început să sfărâme verdețurile unuia; și văzând fratele, a stat ascuns până când le-a sfărâmat pe toate; și rămânând numai o rădăcină, a zis către bătrân: „Avva, de vei voi, las-o pe dânsa ca să o fierb și să gustăm împreună; și a făcut bătrânul metanii fratelui, zicând: „Pentru nerăutatea ta, se va odihni peste tine Duhul Sfânt, frate!”

12. Povestit-a Fericitul Zosima despre un stareț, zicând: „Fiind eu încă în mănăstire în Tir¹⁶⁶, a venit la noi un stareț îmbunătățit.

¹⁶⁶ Tir, veche cetate din Siria.

Apoi, dacă am citit în cuvintele bătrânilor [Patericul] (căci acesta ne era nouă obiceiul, să le citim pe ele întotdeauna), am ajuns la povestirea despre acel stareț căruia, venind tâlharii, i-au luat toate și s-au dus, lăsând un sac, pe care, zicea, luându-l starețul, a gonit în urma lor, strigând și zicând: «Fiilor, luați ce ați uitat în chilia voastră». Iar ei, mirându-se de nerăutatea lui, toate câte le-au luat din chilia lui, iarăși le-au întors. Deci, după ce am citit povestirea aceasta, mi-a zis mie bătrânul cel ce venise la noi: «Foarte m-a folosit această povestire». Iar eu, rugându-l pe dânsul ca să-mi spună ce folos a aflat dintru aceasta, a zis bătrânul: «Odată, zice, petrecând în locurile de pe lângă Iordan, am citit și eu povestirea aceasta, și, minunându-mă de bătrânul pentru nerăutatea și blândețile lui, ziceam către Dumnezeu: «Doamne, Cel ce m-ai învrednicit să vin în schima acestor sfinți bătrâni, învrednicește-mă să merg și pe urma acestora, și să călătoresc pe aceeași cale pe care au călătorit și ei, povățuiți fiind de darul Tău!». Acestea rugându-mă lui Dumnezeu, și având întru sine această dorire, două zile trecând, cum ședeam în chilie, am simțit pe oarecari apropiindu-se de chilie, care, și stând lângă ușă, au ciocănit. Iar eu, cunoscând că sunt tâlhari, am zis întru sinemi: «Mulțumită lui Dumnezeu, iată o vreme de a arăta rodul doririi!». Și, deschizând, i-am primit pe dâșii cu față veselă; și aprinzând candela, am început să le arăt lucrurile, zicând către dâșii: «Nu vă tulburați, că cred Domnului că nu voi ascunde nimic de voi». Iar ei mi-au zis: «Ai aur?». Și am răspuns lor: «Da, am trei bani»; și am deschis vasul înaintea lor. Și luându-i, precum și toate calabalăcurile, s-au dus cu pace.

Iar eu, zicea Fericitul Zosima, glumind, am zis către bătrânul: «Dar după aceasta ce-a fost? Oare s-au întors ca la bătrânul cel mai-nainte de noi?». Și a răspuns îndată: «Să nu dea Dumnezeu, că nici n-am voit aceasta, adică să se întoarcă». Deci vezi, zice, ce sporire și slavă întru Dumnezeu i-a dat lui dorirea și gătirea lui, că nu numai că nu s-a scârbit pentru luarea tuturor celor ce le avea, ci s-a și bucurat, ca cel ce de prea mare dar cu adevărat s-a învrednicit”.

13. Alt stareț, trebuindu-i haină, s-a dus în târg și a cumpărat de un ban și puțin-tele parale. Și luând haina, o a pus și ședea pe ea, și dând banul vânzătorului, număra și paralele pe o lespede ce zăcea acolo; și venind cineva pe dinapoi, trăgea de haină voind să o fure pe ea. Și simțind bătrânul că oarecine trage haina, s-a ridicat puțin – de ca și cum voia să se depărteze de acolo ca să pună paralele –, până ce ce-l ce trăgea haina a reușit să o ia și să se ducă, și așa bătrânul, plătind tot prețul, s-a dus, neluând nimic.

Și a zis Fericitul Zosima: „Deși haina aceea nu era de mare preț, voința lui cea bună a fost mare. Căci având haina, era ca și cum n-ar fi avut-o, iar când a pierdut-o, a rămas netulburat”.

PRICINA A TREIZECI SI NOVA

Că celor ce rabdă strâmbătate cu mulțumită, și nu-și izbândesc loruși¹⁶⁷, Dumnezeu Se face izbânditor, și de multe ori cu mai mari le răsplătește decât cele prin care s-au nedreptățit.

¹⁶⁷ Sau: nu încearcă să-și facă dreptate singuri.

I.

Din viața

Sfântului Ioan Milostivul

Pe minunatul Ioan, pentru mărimea darului voirii și a mâinii, pizmuindu-l vicleanul diavol, a vârât gând rău în Patriciul¹⁶⁸ Nichita, care, deși îi era prieten foarte apropiat, era oarecum nevrednic de a zice sau a gândi ceva despre fapta lui bună. Și apropiindu-se de Fericitul, a zis: „Împărăteștii mâini, o, stăpâne, mulți bani îi trebuiește, spre treburile cele de nevoie ale Împărăției în toate ceasurile cheltuind. Vezi dar și singur că treburile împărăției foarte au stătut întru strâmtorare; deci, pentru aceasta, cuviincios este ca pe cele în zadar și de nici o treabă cheltuite de tine, să se aducă în cămara norodului”.

Iar el, cu nimic dinspre dânsul tulburându-se, a zis: „Nu este drept ca cele afierosite Împăratului ceresc să se scoată pentru cel pământesc; oare aceasta n-ar însemna vădită furare de cele sfinte și nu mic păcat spre Dumnezeu? Iar dacă ție ți s-a părut să faci așa, iată, luând toate ale bisericii, fă după voia ta, dacă din socoteala aceasta nu te muștră nici un cuvânt, căci, cu voirea mea, nici un ban din cele ce sunt nu voi scoate”. Și, nu știu cum, nesfiindu-se de nimic acel minunat bărbat, a chemat pe cei ce-i urmau și le-a poruncit să ia banii, lăsând Patriarhului nimic mai mult decât o sută de litre de aur.

Iar când se pogorau cei ce duceau banii, s-au întâlnit cu unii care se suiau la

Patriarh, aducând borcane de miere, dintre care pe unele era scris „de cea dintâi¹⁶⁹”, iar pe altele, „neafumată¹⁷⁰”. Iar dacă le-a văzut Patrichie pe acelea, și scrierea cum era o a citit, a vestit Patriarhului să-i trimită și lui unul din borcane. Iar celui ce i s-au încredințat acelea, precum le este lor obiceiul, cercare făcând, și aflând și de minunea cea făcută întru dânsule, a făcut-o cunoscută Fericitului, cum că toate sunt pline de aur și unul dintrînsele a trimis îndată lui Patriciului, anume cel care avea scriere „miere de cea dintâi”.

Iar acela i-a trimis și scrisoare, care avea o putere de acest fel: „Domnul Cel ce a zis: *Nu te voi lăsa, nu te voi părăsi* (Evr. 13: 5), Însuși nemincinos fiind, și acum pentru banii cei ce i-a luat mărirea ta, a dat alții în loc. Și-ți va arăta ție și borcanul cel trimis acum, unul dintru acelea fiind. Deci să știi cu demănușul că pe Dumnezeu, Cel ce dă hrană și suflare tuturor, un om stricăcios niciodată nu-L va putea strâmtora”. Și a poruncit și celor ce au dus borcanul, cu martori a-l deschide înaintea feței lui Patrichie și a-i vesti lui cum că și celelalte toate câte au văzut, așa se află; și pline de aur sunt. Și aflându-l ospătându-se, i-a dat lui în mână trimiterea, arătându-i borcanul, pe care dacă l-a văzut, a zis: „Cu adevărat, amărât [supărat] este pe mine stăpânul, de vreme ce mi-a trimis numai unul”; însă slugile, precum le era lor poruncit, înaintea feței lui deschizând borcanul, și banii deșertându-i, de aur a fi pline și celelalte asemenea îi vestea. Iar după ce, și scrisoarea citind-o, „a aflat că omul” nu poate să-l strâmtoreze pe Dumnezeu, sfiindu-se

¹⁶⁸ Titlu nobiliar din vremea Sfântului Împăratului Constantin cel Mare.

¹⁶⁹ Πρωτεύων. Sau: de calitate superioară.

¹⁷⁰ ἄκαπνον. Sau: neîncălzită la foc.

de aceasta și de frică umplându-se – că grabnic este sufletul cel blagorodnic și iubitor de faptă bună spre pocăință lucrului celui nu bine făcut –, a strigat: „Viu este Domnul, nici smeritul Nichita nu va suferi să se ispitească ca să strâmtoreze pe acela”.

Deci îndată sculându-se, și banii bisericii cât adică a luat întorcând, încă și acel borcan trimis, dar și de la sine adăugând trei sute de litre de aur, s-a suit la Patriarh, cerând iertăciune pentru nechiteală, iar el, cu bucurie primindu-l, nici imputare, nici ceva din cele întristăcioase n-a grăit către dânsul, ci mai vârtos cu cuvinte mângâietoare de suflet și cu sfătuiri duhovnicești întărindu-l, l-a trimis. Și dintru aceea, așa cu prieteșug unul cu altul s-au legat, încât l-a făcut pe Patriarh și naș al copiilor săi.

II.

A lui Avva Marcu

Cel ce este nedreptățit de cineva, și nu cere cele trebuincioase de la cel ce-l nedreptățește, din acea parte crede lui Hristos, și în veacul acesta ia însutit, iar în cel ce va să fie va moșteni viață veșnică.

III.

Din Pateric

1. Lăsatu-s-a odată lui Avva Ghelasie de la un stareț oarecare, și acela împrejurul Nicopolei locuind, chilia și moșia dimprejurul ei. Iar un plugar al lui Vacat, cel ce era atunci fruntaș în Nicopole, fiind rudenie a starețului celui adormit, venind la Vacat, îl ruga să ia moșia aceea, că i se părea cum că i s-ar fi convenit după lege. Iar Vacat l-a pofțit ca mai întâi să dea moșia plugarului, iar fiindcă nu s-a plecat (căci Ghelasie se cucernicea să nu dea chilie călugărească unui om mirean), Vacat se ispitea să o ia și cu sila. Și pândind dobitoacele pe care Ghelasie le pusese să aducă măslinile rodite de moșia cea lăsată lui, pe acelea încărcate, smulgându-le

cu sila, le-a băgat în casa sa, iar povara, toată luând-o, dobitoacele și pe cei ce le duceau le-a slobozit deșarte și cu ocară.

Iar fericitul bătrân n-a luat nimic din rodul acela, dar de stăpânirea moșiei nu se da în lături, pentru pricina cea mai-nainte zisă. Iar Vacat, înfierbântându-se cu mânie asupra starețului, a voit să uneltească pără împotriva lui; și fiind chemat la alte trebuințe, a purces la Constantinopol. Și călătorind pe uscat, a voit să meargă și la Sfântul Simeon cel din Staul [Stâlplnicul], și rugăciunile să le dobândească spre merinde, că auzise despre dânsul și poftea să-l vadă. Și apropiindu-se el, și văzându-l de sus de pe stâlp Fericitul Simeon, l-a întrebat: „De unde ești și unde mergi?”. Iar el a zis: „Sunt din Palestina, și merg în Constantinopol”. Iar Sfântul a zis către dânsul: „Și pentru ce?”. Zis-a Vacat: „Pentru multe trebuințe, și nădăduiesc la ajutorul sfinției tale, ca să mă întorc iarăși și să mă închin sfintelor tale urme”. Zis-a lui Marele: „Nu vrei să spui, deznădăduitul al oamenilor, că asupra omului lui Dumnezeu te sui, și că ascunzi fărădelegea? Dar nu vei spori, și nici casa ta nu o vei vedea. Deci, de te pleci sfatului meu, iată, pornește de aici și te pocăiește lui, poate cumva vei ajunge acolo viu”.

Și îndată prinzându-se de fierbințeală, și de cei împreună cu dânsul în căruță [lectică] punându-se, se silea să ajungă în Nicopole, și mergând la Virit¹⁷¹, s-a săvârșit din viață, neajungând la Nicopole, nici casa sa neputând să o vadă, după proorocia Sfântului.

2. Fericitul Pior, lucrând la seceră la oarecine, i-a adus aminte ca să-i dea plată; iar acela nevrând, s-a întors în mănăstire. Și, fiind iarăși chemat, s-a întors în anul viitor; și ducându-se acolo, și cu osârdie secerând și lucrând, fiindcă nimic n-a luat de la om, s-a întors în mănăstire. Așijderea încă lucrând și întru celălalt an și nimic luând, s-a dus.

Iar Domnul, certând casa omului aceleuia cu primejdii și cu boale multe, adunând omul plata, înconjura mănăstirile

¹⁷¹ Actualul Beirut de astăzi.

căutând pe bătrânul, și, abia putând să-l afle, a căzut la picioarele lui și cerea iertăciune, dând împreună și cuvenita plată pentru osteneala celor trei ani, și zicând: „Mie Domnul mi-a răsplătit!”. Iar el n-a voit să o ia, ci i-a poruncit să o dea preotului la biserică.

3. Un frate a făcut o cheie cu care deschidea chilia unuia din bătrâni, căruia îi lua paralele¹⁷². Iar bătrânul a scris o hârtie, zicând: „Doamne frate, oricare ești, fă po-mană și-mi lasă jumătate spre trebuința mea!”. Și făcând paralele două părți, a pus hârtia. Iar el iar intrând, și rupând hârtia, a luat tot. Apoi, bolnăvindu-se el după doi ani și de moarte apropiindu-se, sufletul lui petrecea chinuindu-se îndelung și neieșind; atunci, trimițând, a chemat pe bătrân și i-a zis: „Roagă-te pentru mine, părinte, că eu eram cel care îți furam paralele tale”. Și a zis bătrânul: „Pentru ce nu ai spus degrab?”. Și rugându-se el îndată, acela și-a dat duhul.

¹⁷² κέρμα = mici monezi.

PRICINA A PATRUZECEA

Că se cade să-i iubim și pe vrăjmași, ca pe cei ce mult ne folosesc, și să le facem bine, și să ne rugăm pentru mântuirea lor.

I.

Din mucenicia Sfântului Mucenic Mina și a celor dimpreună cu dânsul

Cu multă îndrăzneală Sfântul Mucenic Mina cu puterea lui Hristos vorbind cu Ermoghen, care ședea atunci înaintea ca judecător și chinuitor, și adevărind cum că el poate să le facă pe toate cu numele și chemarea Aceluia, și boli cumplite, și patimi netămăduite, și celelalte, pe care numai singur lui Dumnezeu Îi este cu putință să le vindece, martori ai celor zise înaintea punând pe norodul ce sta de față, eparhul a zis către dânsul: „Îndată te voi arăta bârfind și lăudându-te în deșert! Când eu voi tăia sau arde oarecari mădulare ale tale, Hristos, Căruia tu I te închini, nu le va putea pune la loc, deci cum oare te vei arăta dând pe acestea altora împreună cu adevărul, pe care nu ești în stare a ți le dăruia nici ție însuși?”. Sfântul a zis: „Mă rog să iau întru mine cercare de la Hristos, eparhe, că mă nădăjduiesc cum că, de îndată ce te vei dezbrăca de dregătoria cu care acum ești înconjurat, și tu te vei arăta ca unul din cei stăpâniți de Hristos”.

Iar eparhul, căutând a-și izbândi mânia, și nădăjduind ca și pe Sfântul să-l vădească pentru cele ce a zis înaintea tuturor, a poruncit ca toată carnea șalelor picioarelor lui sub care stau amândouă tălpile să o despoaie cu cuțite, și așa, pe oasele cele goale, să stea către întrebările lor cele despre Dumnezeu, așa ca, cu urgia durerilor la inimă lovindu-se, către răspunsurile și dezlegările celor puse înainte¹⁷³ cu lesnire să se împiedice. Deci fără de milă tăindu-i-se

Sfântului carnea cu cuțite, și toată vâna¹⁷⁴ ce era împrejur împreună dezbrăcându-i-se, smulgându-se și ceea ce ocârmuia mișcarea vinelor, a suspinat puțin, darul dându-se cumva în lături și ispitind pe nevoitor, dar dându-i lui pricini de cununi, căci, vădit fiind că cununile sunt roadele durerilor, răbda împotriva durerilor.

Iar după ce a fost lăsat din munci, îndată sărind Sfântul, a stătut drept pe oasele goale: „Picioarul meu a stătut întru dreptate, cântând: *În biserici te voi binecuvânta, Doamne* (Ps. 25: 12), iar de pretutindeni din șalele lui curgea mulțime de sânge, iar el avea fața luminată și întinerind sufletul către primejdii.

Și îndată priveliștea suna de biruință; eparhul, vrând deodată împreună să scape de muștrări și pe împotriva nevoitor să-l pună fără arme și lesne nelucrător sub mâna lui să se facă, îndată a poruncit dintru chiar gâtlejul lui să se taie limba Mucenicului. Iar Sfântul a zis: „Deși-mi vei putea stinge și luminile ochilor mei, nici așa nu mă voi poticni, că legea lui Hristos este lumină picioarelor mele. Și, îndrăznesc să zic, că dacă voi lepăda eu limba, atunci tu vei lua limbă, cu mare glas cântând măririle lui Hristos”; care lucru se și făcu mai pe urmă, precum a proorocit Sfântul. Și de la Hristos, și picioarele, și limba, iarăși înapoi luându-le, ca cum ai zice¹⁷⁵, și ieșind în cealaltă zi în priveliște, așa întreg a avut și pe însuși eparhul crezând și cu dânsul împărtășindu-se din mucenie.

¹⁷⁴ Tendoanele, mușchii.

¹⁷⁵ Trad. lit. Altfel spus: degrab, într-o clipeală.

¹⁷³ προβλήματα = problemelor, chestiunilor.

II.

Povestirea călătoriilor Apostolului Petru, cea scrisă de Sfântul Climent¹⁷⁶

Pentru cercarea cea pentru iubirea de oameni, încă nedumerindu-mă eu, Climent, către Apostolul Petru, și cerând să aflu cu ce fapte poate să fie cineva iubitor de oameni, răspuns-a acela: „Iubitor de oameni este cel care și către vrăjmași se poartă blând și cu facere de bine. Că înțelegem că iubirea de oameni se alcătuiește din două părți, din care o parte este milostenia, iar cealaltă, dragostea către aproapele. Iar aproapele omului este tot omul, că om este și cel bun, și cel rău, și vrăjmașul, și prietenul. Deci se cuvine ca cel ce se nevoiește către iubirea de oameni, să fie următor lui Dumnezeu, făcând bine și celor drepti, și celor nedrepti, precum Dumnezeu Însuși în lumea cea de acum dă tuturor și soarele și ploile. Iar de voiești să faci bine celor buni, iar pe cei răi să-i muncești, să știi că te apuci să faci lucrul judecătorilor”.

Iar eu am zis: „Dar oare și Dumnezeu, când vrea să judece, nu este iubitor de oameni?”

Și Petru a zis: „Împotriva zici, că, de vreme ce judecă, este iubitor de oameni; că iubind și miluind pe cei nedreptățiți, muncește pe cei ce au făcut strâmbătate”.

Iar eu am zis: „Deci dar, dacă și eu celor buni le fac bine, iar celor ce fac strâmbătate, pentru că au nedreptățit oameni, îi muncesc, sunt iubitor de oameni?”

Și Petru a răspuns: „Dacă ți-ai luat ție și stăpânirea de a judeca, având pentru aceasta înainte-cunoștința, drept ai făcut judecând prin luarea stăpânirii”.

Iar eu am zis: „Drept ai zis și adevărat; că cu neputință este ca cineva, neavând mai-nainte cunoștință, să judece drept; că, uneori, unii se arată buni, lucrând nelegiuiri ascunse, iar alteori, din clevetirea vrăjmașilor, cei buni sunt socotiți răi. Dar și având

cineva stăpânire de a cerceta, a munci și a judeca, nici așa nu va putea negreșit să judece drept. Că unii, ucigași fiind, apoi chinurile suferindu-le, s-au slobozit ca niște nevinovați; alții iarăși, nevinovați fiind, chinurile nesuferindu-le, și pentru aceasta mințind despre ei, au fost muniți ca niște vinovați”.

Iar Petru a zis: „Deci dar este de trebuință ca cel ce se ține de fapta bună, precum a zis Hristos, pe vrăjmași îi iubește, și chiar se și roagă pentru dâșșii; pe cei ce-i iau în batjocură îi binecuvântează, și pe cei ce-i prigonesc îi iartă și așa cu dinadinsul va fi iubitor al poruncilor - prin dragostea cea către aproapele toate păcatele i se vor ierta, și așa se va duce din viață. Iar dacă se va încredința cineva cum că vrăjmașii, vremelnici necăjind pe cei pe care îi urăsc, se fac lor pricinuatori ai izbăvirii de munca cea veșnică, ca pe niște făcători de bine îi va iubi pe dâșșii. Altfel, cu neputință este să împlinească cineva o poruncă ca aceasta, de n-ar iubi foarte pe Dumnezeu și cu frica Acestuia pedepsindu-se mai-nainte. Că zice: *Începutul înțelepciunii este frica Domnului* (Pilde 10: 7). Deci întru frica Aceluia învățându-se cineva, întru dragoste va veni negreșit, și așa va avea pe aproapele ca pe sine”. Și mi-a zis mie: „Nu ți se pare că, doi împărați, vrăjmași fiind, având țările despărțite, oricine din supuși, de ar fi prins de una din părți și ar fi dat astfel la moarte, dacă cineva îl va slobozi din caznă cu bătaie și nu cu moarte, nu se arată astfel că cel ce l-a slobozit este iubitor de oameni?”

Iar eu am zis: „Ba încă foarte”.

Și Petru: „Dar ce? Dacă însuși acesta va și fura ceva al aceluia, sau alt străin, și întru aceea se va prinde, una sau îndoit va da, fiind dator a da împătrit, sau chiar va fi omorât, ca cel ce s-a prins în hotarele potrivitului, nu ți se pare că cel ce a luat îndoit și l-a slobozit pe dânsul de la moarte este iubitor de oameni?”

Și eu am zis: „Acum m-ai încredințat că cei ce nedreptătesc ei singuri se nedreptătesc, iar cei nedreptățiți mai vârtos iau câștig; și, pentru aceasta, cei ce fac nedreptate mai vârtos pe eiși s-au vătămat, iar celor ce le-au făcut strâmbătate, le-au câștigat

¹⁷⁶ Este vorba de Sfântul Climent Romanul, prăznuit de Biserica la 23 noiembrie.

folos. Iar celor ce li se pare că sunt nedreptățiți, mai vârtos ei sunt cei ce nedreptățesc, dar, măcar că se folosesc de la aceia, cele asemenea lor nu le răsplătesc”.

Iar Petru: „Dar nu de la cei ce ispițesc, ci de la socoteala celor ce le primesc pe acestea”.

Și lăudând eu cele zise, am zis către Petru: „Dar, o, domnul meu, lămurește-mi acest cuvânt, pe care ai apucat să-l zici mai-nainte, adică cum spre iertarea păcatelor pătimim nedreptățile și patimile”.

Iar Petru: „Așa este, căci cu câte agonisim noi, oamenii, tot mai mult poftim, zic ori haine, ori bucate ori altele, negreșit nu bine făcând le agonisim, pentru că, dacă voiește cineva să trăiască cu dreptul, se cuvine să nu aibă nimic. Că, dacă agoniselile știu să pricinuiască greșeale celor ce le au, lipsa acestora, oricum ar fi, este ușurare de păcate, pentru aceea, dintru multa iubire de oameni a lui Dumnezeu, se aduc pedepse asupra celor ce nu viețuiesc după plăcerea lui Dumnezeu, pentru ca, pentru iubirea de Dumnezeu răbdând cât de cât cazne vremelnice, de muncile cele veșnice să se izbăvească”.

III.

Din mucenicia

Sfântului Longhin Sutașul

Primind Pilat o scrisoare de la Cezarul, ce hotăra moarte asupra lui Longhin pentru credința în Hristos, îndată a dat-o precum era în mâna Iudeilor, și către uciderea Fericitului osârduitor pe osârduitori a trimis. Iar ei, ajungând în hotarul Capadocienilor și înștiințându-se că Longhin se nevoiește cu viață simplă într-una din țarinile părintești, îndată au ajuns în țarină, și s-au adunat în cuvinte cu Longhin, neștiind că acela este cel pentru care au suferit ostenele cele lungi și călătoria au săvârșit, drept aceea pe însuși acela l-a întrebat cine este Longhin. Iar Duhul Sfânt pe toate i le făcuse lui Longhin cunoscute în ceasul acela, iar el, întorcându-se încetișor către dâșii, a zis cu glas blând și

iubitor de oameni: „Veniți după mine, și eu vă voi arăta pe cel căutat”.

Deci, atunci, veselindu-se Fericitul întru sineși și de mai-nainte îndulcindu-se de dulceața cea viitoare, și mai-nainte de mucenie moartea mucenicească sărutând-o, unele ca acestea le vorbea către sineși: „*Cât de frumoase sunt picioarele celor ce binevestesc cele bune* (Rom. 10: 15; Is. 52: 7). Acum voi vedea cerurile deschise, acum voi istorisi slava Tatălui, acum în Ierusalimul cel de Sus, în patria Îngerilor și în Mitropolia întregii cete a Sfinților cu sunete de biruință și cu vitejii luminate prea dulce mă voi sui. Acum mă voi dezbrăca de haina cea de lut, iar legăturile cele de suspinare ale trupului le voi lepăda. Acum mă voi slobozi de stricăciune, și întru nestricăciune bucurându-mă mă voi îmbrăca. Ieși-voi din viața cea vremelnică și din iarnă, ale cărei valuri sunt mari și spargerile de corăbii cumplite, și voi ajunge către adevăratul și singurul liman; întru care viață neîntristăcioasă și veșnică veselește-te, suflete, mergând către Stăpânul tău; arată față veselă, vremea chemând; pe cei solitori ție de bunătățile tale primește-i prietenește, ca pe cei ce ne cheamă la cina cea împărătească cu îndestulare să-i ospătam”.

Acestea vorbind către sineși Longhin, pe cei ce au venit asupra lui în casa sa i-a dus; și, găzduindu-i luminat, a început apoi să-i întrebe în vremea cinei despre pricina pentru care au venit și ce este atâta căutare a lui Longhin. Iar ei, mai-nainte de a-i descoperi taina, jurământ de la dânsul luând, i-au spus cele scrise lui Pilat de Cezarul, și cum că capetele lui Longhin și ale celorlalți ostași pentru a le tăia au venit. Iar dacă s-a înștiințat și cine sunt aceștia care vor să moară împreună cu el, zic adică cei ce mai întâi au cinstit pe Hristos decât darea de plată cea jidovească, a vestit bărbaților care se depărtaseră puțin mai-nainte să vină degrab la dânsul, ca să se împărtășească cu dânsul din bunătățile cele de frunte.

Așa ziua dintâi și a doua prietenește găzduind pe cei trimiși de Pilat, luându-i pe dâșii a doua zi în țarină, aștepta să-i cheme pe cei pe care îi trimisese. Și înștiințându-se că, iată, s-au apropiat, îndată a spus celor

ai lui Pilat: „Eu sunt Longhin, cel căutat de voi”. Iar ei la început nu credeau, căci cum l-ar fi putut socoti pe dânsul a fi cel ce urma să pătimească, văzându-l așa vesel către primejdii? Iar dacă s-au înștiințat cu de-amănuntul că el este acela, nemairămânându-le nici o îndoială, greu le părea, și multe lovituri de la conștiință primeau, zicând: „O, ospăț rău-norocit! O, cumplită găzduire! Ce ți s-a părut ție, prietene Longhin, această cinstire? Pentru ce primeai în casă pe cei ce au venit spre uciderea ta? Moarte ți se face ție găzduirea, și pe tine te junghii la masă. Pe cei găzduiți de tine cu minune i-ai aflat tâlhari. Pentru ce, așa făcând, ai întristat pe cei ce voiau să-ți aducă junghiere? Du-te dar, plată luând de la găzduire slobozirea de moarte; nu primim ca să punem ție sabie; ne rușinăm de masă, ne rușinăm de văzătorul [veghetorul] străinătății, se întunecă mâna către ucidere, mintea se dă înapoi dinspre moartea făcătorului de bine; mai lesnicioasă ne este nouă primejdia cea de la Pilat decât loviturile cele de la conștiință; gata suntem toate a le pătimi decât să răsplătim lui Longhin cu niște mulțumiri ca acestea”.

Așa ostașii către mucenicul lui Hristos foarte cu milostivire îi ziceau, dar pe Longhin nu puteau să-l plece, dar și vitejește către dânsii cu adevărat răspundea viteazul: „Ce mă pizmuiți pentru bunătățile cele mari? Ce-mi plângeți moartea cu atâta jale? Aceasta de acum nu-mi este moarte, ci început de viață. Mie cu adevărat mai vârtos moarte îmi este petrecerea întru cele de aici, căci nu stau lângă Stăpânul meu, și nu mă îndulcesc de fericirea cea de acolo; sfârșitul este sfârșit relelor, și nu-mi va soli mie și sfârșit al vieții, ci mă va trece către adevărata viețuire.

Acestea, și mai multe decât acestea Longhin încă vorbindu-le, și plecând pe ai lui Pilat să facă cea poruncită, au ajuns la moarte și ostașii cei osândiți cu dânsul. Iar el, uitându-se la bărbați cu fața luminată, punea dreapta pe dânsii și grumazii îi cuprindea, și ochii cu dulceăță îi săruta și le zicea „bucurați-vă, o, ostași ai lui Hristos și moștenitori ai Împărăției, bucurați-vă, că iată, s-a deschis nouă poarta cea din ceruri, și îngerii ne

vor lua sufletele noastre și le vor duce la Fiul Cel Unul Născut. Iar orice vă este poruncit, le zicea celor trimiși, împliniți”.

Apoi, îmbrăcându-se și cu podoabă frumoasă adusă lui din casă, de ca și cum ar fi fost chemat la nuntă, și către dânsa sârguindu-se, în genunchi plecându-se cu cei împreună cu dânsul, a isprăvit nevointa fericitului sfârșit, tăindu-li-se capetele, în cetele mucenicilor s-au scris.

IV.

Din viața Sfintei Teodora¹⁷⁷

Oarecari călugări din cei ce se nevoiau cu Sfânta Teodora, lovindu-se cu boldul pizmuirii, - căci o vedeau pe Fericita ajungând la capătul faptelor bune, pe ascuns, fără de știrea egumenului, au trimis-o pe aceea într-una din sihăstrie, dându-i și scrisoare, prin care se vădea cum că ar fi avut trebuință de ceva din cele ce nu sufereau amânare și care se cereau împlinite degrab, iar în adevăr era gătire [o cursă], de vreme ce se lucra și noaptea, ca astfel aceea să se facă mâncare fiarelor; căci drumul acela era pus-tiu și hrănit al fiarelor singure; dar zădărnica a fost pândirea vrăjmașilor și împotriva mai vârtos decât cum meșteșugeau ei.

Că rățâcindu-se Cuvioasa pe drum, cu îngăduința lui Dumnezeu, s-a apropiat o fiară care s-a făcut ei povață nerătăcită, până când, aducând-o, a stătut înaintea mănăstirii la care s-a întâmplat să fie trimisă; iar fiara nici așa nu s-a depărtat, că, intrând ea, împreună a intrat și fiara; iar aceea, ducându-se către proestos ca să-i dea scrisoarea, fiara s-a dus la portar, pe care numai decît era să-l rupă de nu ar fi strigat acela, și, întorcându-se Fericita și cunoscând felul zgomotului, a ajuns pe bărbat, care acum se făcuse hrană fiarei.

¹⁷⁷ Sfânta Cuvioasă Teodora, prăznuită pe 11 septembrie. Din Viețile Sfinților aflăm că ea s-a nevoit dându-se drept bărbat - așa cum au mai făcut de-a lungul veacurilor și alte câteva sfinte. De aceea, dacă la început aghiograful o pomenește ca Teodora, mai jos, din gurile celor din jurul ei o aflăm pomenită după numele bărbătesc, adică Teodor.

Și îndată apucând-o pe fiară de grumaji, a izbăvit pe om de stricăciune, și cu untdelemn ungând părțile vătămate, și numele lui Hristos chemând, l-a arătat pe acela sănătos ca și mai-nainte, iar pe fiară a făcut-o să cadă și să crape la picioarele lor.

Acestea toate voia să le ascundă, drept care după întoarcere n-a arătat nimic călugărilor; iar cei ce au dobândit facerea de bine, dis de dimineață, cu rugăciunile lui Teodor, s-au făcut de sineși vestitori ai lucrului celui făcut, zicând: „Omul s-a slobozit dintr-o moarte cumplită, și din gâtul fiarei ne-au dăruit nouă pe cel mai-nainte luat spre mâncare”; de ale căror cuvinte mirându-se și proestosul, întreba nedumerindu-se cine este cel ce l-a trimis acolo pe acela. Iar după ce toți s-au lepădat, uitându-se la Fericită, a zis: „Cine este acela, Teodore, care întru arătată primejdie, afară de vreme, noaptea, te-a grăbit să ajungi acolo?”. Și vezi aici plăsmuire a sufletului celui drept care, netrufia eiși ocrotind-o și fraților neînvinuire păzind, a zis: „Fiind îngreuiat atunci cu somnul, și la ochii cei dinlăuntru, și la cei dinafară, nu pot să-i numesc acum pe cei ce m-au trimis”.

V.

Din Pateric

1. Povestea despre Avva Motie ucenicul său, Isaac, că întâi a zidit mănăstire în Iracla; iar după ce s-a dus de acolo, a mers într-alt loc, și a zidit acolo încă una, și, după lucrarea diavolului, s-a aflat acolo un frate care-l vrăjmașea și-l necăjea. Și sculându-se bătrânul și de acolo, s-a dus în satul său și și-a zidit luiși mănăstioară și s-a închis pe sineși.

Iar după o vreme au venit bătrânii locului de unde ieșise, luând și pe fratele care avea scârbă către dânsul, și s-au dus către dânsul ca să-l roage să se întoarcă în mănăstirea sa. Iar după ce s-au apropiat de locul unde era Avva Sori, au lăsat aproape de dânsul cojoacele lor și pe fratele ce avea scârba și s-au dus la Avva Motie, și, cum au ciocănit, a pus bătrânul scărișoara și s-a

plecat spre ei; și cunoscându-i pe dânsii, a zis: „Unde sunt cojoacele voastre?”. Iar ei au zis: „Iată, colea, cu cutare frate”. Iar după ce a auzit bătrânul numele fratelui celui ce l-a întristat, de bucurie a luat toporul și a răsturnat ușa și a ieșit alergând către fratele.

Și văzându-l pe dânsul, întâi i-au făcut lui metanie și l-au sărutat, apoi l-au băgat în chilia lui și trei zile s-a veselit cu dânsii, lucru care nu-i era în obicei. Și sculându-se, a mers cu dânsii; iar după ce acesta s-a făcut Episcop, fiindcă era purtător de semne¹⁷⁸, dar și pe ucenicul lui, Avva Isaac, Fericitul Chiril l-a făcut Episcop.

2. Zis-a Avva Pimen: „Răutatea nicidecum nu strică răutatea; iar de-ți va face ție cineva vreun rău, bine fă-i lui, ca prin facerea de bine să ucizi răutatea lui”.

3. Un iubitor de Hristos, fiind dat la mucenie de slujnica sa, dus fiind spre săvârșire, a văzut pe slujnica sa care l-a dat pe el; și luând inelul cel de aur pe care-l purta, l-a dat ei, zicând: „Mulțumesc ție, că astfel te făcuși mie pricinuitoare de bunătați”.

4. Se spunea despre un frate ce se învecina cu un mare stareț că, intrând în chilia starețului, fura; iar starețul îl vedea și nu-l mustra pe dânsul, ci mai mult lucra, zicând că poate are trebuință fratele. Și avea mult necaz bătrânul, aflându-și pâinea sa cu lipsă. Apoi, vrând să se sfârșească, l-au înconjurat frații pe dânsul; și văzând pe fratele care îl fura pe dânsul, a zis: „Apropie-te de mine”. Și a sărutat mâinile lui, zicând: „Mulțumesc mâinilor acestora, că pentru acestea merg în Împărăția Cerurilor”. Iar el, umilindu-se și pocăindu-se, s-a făcut și el monah iscusit din faptele cele ce le-a văzut la marele stareț.

5. Zis-a un stareț: „Dacă vei auzi despre cineva că te urăște pe tine și te batjocorește, trimite-i sau dă-i lui ceva pentru dragoste, după puterea ta, ca în ceasul judecății să ai îndrăzneală și să zici: «Iartă-ne

¹⁷⁸ Σημειόφορος. Cu alte cuvinte, făcător de minuni. Despre minuni sau diferite lucrări înțelese ca semne, a scris în nenumărate locuri Evanghelistul Ioan, vorbind de Hristos, Cel ce lucra semnele Împărăției pentru mântuirea oamenilor.

nouă, Stăpâne, greșealele noastre, precum și noi am iertat greșiților noștri”.

6. Un frate, călătorind și rătăcind, a întrebat pe oarecari ca să se înștiințeze despre cale; iar ei, făcători de rele fiind, l-au rătăcit pe dânsul în locuri pustii; urmându-l unul ca să-l prade pe dânsul, și poruncindu-i ca să treacă peste o râpă, pe acolo pe unde treceau ei, un crocodil alerga asupra tâlharului. Iar fratele, văzând fiara pornită asupra făcătorului de rele, nu l-a trecut cu vederea, ci a strigat către hoți, însemnând pornirea fiarei; și fugind acela, mulțimea fratelui, minunându-se de dragostea lui.

7. Zis-a un stareț: „De-ți va veni pomenire de la cel ce te-a necăjit, sau te-a necinstit, sau te-a păgubit, dator ești să faci pomenire de dânsul ca de un doctor trimis de la Hristos, și să-l ai pe dânsul ca pe un făcător de bine; că însuși aceasta, adică a te necăji tu întru acestea, însemnează că sufletul tău boalește; că de nu ai fi bolit, nu ai fi pățimit. Deci dator ești să mulțumești fratelui și să te rogi pentru dânsul, că printr-însul cunoști boala ta, și să primești pe cele de la dânsul ca pe niște doftorii tămăduitoare trimise ție de la Iisus. Iar de te scârbești asupra fratelui, cu tărie strigi către Hristos: «Nu voiesc să primesc doftoriile Tale, ci voiesc să putrezesc în rănile mele».

Deci cel ce voiește să se vindece de ranele lui cele sufletești, dator este a răbda cele aduse asupra lui de la doftorul, în orice fel ar fi ele. Că nici celui ce boalește trupește nu i se pare dulce [plăcut] să i se taie sau să i se ardă ceva, sau vreo curățenie să aibă, căci cu greață își aduce aminte de ele. Însă încredințându-se pe sineși că nu este cu putință să se izbăvească într-alt fel de boală, fără decât printr-acelea ce le suferă vitejește, mulțumește doftorului, văzând că de boală îndelungată nu se va izbăvi fără decât numai prin puțină greață.

Arzător¹⁷⁹ al lui Iisus este cel ce te necinstește pe tine sau te batjocorește, dar care

te izbăvește pe tine de slava deșartă. Curăție a lui Iisus este cel ce ți-aduce ție pagubă sau ocară, că te izbăvește pe tine de lăcomie. Iar de fugi de ispite folositoare, fugi de viața cea veșnică; că cine a dăruit Sfântului Ștefan o slavă ca aceasta, de felul celei solite lui de cei ce l-au ucis pe el cu pietre?”

8. Fost-a un oarecare Patriarh cu numele de Alexandru, în oarecare cetate ce se chema Teopolis¹⁸⁰; iar unul din scriitorii [notarii] lui, furând aurul pe care-l avea spre cheltuiala bisericii, a fugit; și, rătăcind, a căzut între niște barbari egipteni sălbatici, care, și luând aurul de la dânsul, l-au dus către marginile cele depărtate ale țării lor. Iar Patriarhul, înștiințându-se de aceasta, trimițând după el, l-a cumpărat pe el cu optzeci de bani, și, întorcându-se, așa cu milostivire și cu iubire de oameni îl purta, încât și oarecari din locuitorii cetății, minunându-se, ziceau: „Nu este nimic mai de folos decât a greși cu ceva Patriarhului aceluia” [...].

9. Povestit-a Fericitul Zosima, zicând: „Un oarecare bătrân se învecina cu o chinovie; și era foarte bun și blând; pentru aceea și cei din obște foarte îl iubeau pe dânsul și i se cucerniceau¹⁸¹. Încă și oarecare frate locuia lângă bătrânul. Într-o zi, nefiind el acolo, îndemnându-se fratele de vrăjmașul, ducându-se, a deschis chilia bătrânului și, intrând, a luat toate lucrurile lui și cărțile și s-a dus.

Iar după puțin, întorcându-se bătrânul, a văzut chilia sa deschisă, și, intrând, n-a aflat lucrurile sale, și s-a dus la fratele său că să-i spună întâmplarea. Și stând dinafara chiliei lui, și strigând pe fratele, după ce a văzut lucrurile zăcând în mijlocul chiliei (că încă nu apucase fratele să le strângă), nevrând a-l vădi sau a-l rușina pe dânsul, pricinuind¹⁸² oarecare trebuință de nevoie, adică cum că s-a împuns la pânțele, s-a dat în lături de la chilia fratelui și a așteptat ceas

¹⁷⁹ καυτήρ. Este numit arzător al lui Iisus ca cel ce arde, printr-o rânduială ascunsă a lui Hristos, patimile celui ce boalește.

¹⁸⁰ „Cetatea lui Dumnezeu”. Un alt nume al Antiohiei, numită așa de Împăratul Iustinian. Patriarhul Alexandru a păstorit-o între anii 695-702.

¹⁸¹ Aveau mare evlavie la el.

¹⁸² Pretextând.

din destul până când fratele va da în lături din mijloc lucrurile lui. Apoi, întorcându-se, a început să zică despre alt lucru, nepomenind nicidecum despre chilie sau pentru lucrurile lui pe care le-a pierdut.

Iar după câteva zile, lucrurile bătrânului au ieșit la iveală, că, prinzându-l niște cunoscuți ai bătrânului, l-au pus în temniță, fără știrea bătrânului. Și auzind bătrânul că fratele este în temniță, și neștiind pricina pentru care fratele era băgat în temniță, ducându-se la egumenul chinoviei celei de aproape (căci bărbatul era cinstit și lui și tuturor pentru covârșirea faptei lui celei bune, precum s-a zis mai-nainte), i-a zis lui: «Fă dragoste, și-mă dă câteva ouă și puțină pâine». Iar el i-a zis: «A venit cineva la tine, părinte?». Și a răspuns bătrânul zicând că da. Și poruncind egumenul, i s-a dat lui câte au voit. Și luând bătrânul pâinile și ouăle, s-a dus în temnița întru care era fratele și a intrat la dânsul.

Iar fratele, văzând pe bătrânul alergând, a căzut la picioarele lui, zicând: «Iartă-mă, că pentru tine sunt aici, că am furat lucrurile tale, și iată, cartea ta este la cutare, și haina ta la cutare»; și le spunea pe toate pe rând. Iar bătrânul a zis către dânsul: «Să se încredințeze inima ta, fiule, că nu pentru acestea am venit aici, nici nu m-am înștiințat că ești aici pentru mine, ci pentru că am auzit că te-au băgat în temniță, fără a cunoaște și pricina; și mâhnindu-mă pentru scârba ta, am venit să-ți fac mângâiere. Și iată, vezi pâinile și ouăle pe care le-am adus pentru tine. Dar de vreme ce mă înștiințai că ești aici pentru mine, voi face pe toate până când, cu ajutorul lui Dumnezeu, te voi scoate din temniță». Și ducându-se, a rugat pe oarecari din cei slăviți ai lumii (căci bătrânul, pentru bunătatea lui, era cunoscut și unora ca aceștia), și, trimițând ei, au scos pe fratele din temniță”.

PRICINA A PATRUZECI SI UNA

Că nu se cuvine a urî pe vreun om.

I.

Din Pateric

Un frate a mers la Avva Pimen; și împreună-șezând și alții, a lăudat pe un frate, zicând că este urător de rău. Și i-a zis lui Avva Pimen: „Ce înseamnă urător de rău?”. Iar fratele stătea și chibzuia, și nu avea ce să-i răspundă lui. Și sculându-se, s-a pocăit bătrânului, zicând: „Spune-mi, părinte, ce este urârea de rău?”. Și a răspuns bătrânul: „Urârea de rău o a îndreptat [câștigat] cel ce și-a urât păcatele sale, și pe aproapele l-a îndreptat”.

II.

A Sfântului Diadoh

Sufletul iubitor de Dumnezeu este la început supărat de multe patimi, iar mai mult decât toate este supărat de mânie și urâciune [urârea aproapelui]. Și aceasta o pătimește nu atât din pricina dracilor celor ce le lucrează pe acestea, cât pentru sporirea sa. Că atâta timp cât sufletul se îndeletnicește cu înțelepciunea cea lumească, chiar dacă ar vedea dreptatea călcată în picioare de unii și de alții, rămâne nemișcat și netulburat, căci, grijindu-se de poftele sale, nu mai privește la dreptatea lui de Dumnezeu. Iar când va începe să se ridice deasupra patimilor lui, pentru defăimarea acestora de acum și pentru dragostea lui Dumnezeu, nu suferă să vadă nici în vis dreptatea lepădată, însă se amărăște și se tulbură asupra făcătorilor de rele, și se tulbură până când va vedea pe ocărătorii dreptății că răspund cu gând blagocestiv la vrednicia acesteia.

Deci pentru aceasta îi urăște pe cei nedrepti, iar pe cei drepti îi preaiubește; căci ochiul sufletului se face negreșit împreună-

răpit, atunci când perdeaua sa, adică trupul, o va țese prin înfrânare într-o multă subțirătate; însă este cu mult mai bine a plânge nesimțirea celor nedrepti, decât a-i urî. Că deși aceia sunt vrednici de urâciune [de a fi urâți], cuvântul [rațiunea] nu voiește ca sufletul cel iubitor de Dumnezeu să fie supărat de urâciune, de vreme ce, de față fiind urâciunea, sufletul nu lucrează cunoștința.

III.

A Sfântului Isaac

Nu urî păcătosul; că toți suntem vinovați; iar dacă te pornești pentru Dumnezeu asupra lui, plângi pentru dânsul, și nu-l urî, ci păcatele lui le urăște, și roagă-te pentru el, ca să te asemeni lui Hristos, Care nu Se mânia asupra păcătoșilor, ci Se ruga, și Care a plâns încă și pentru Ierusalim. Iar noi într-o multe ne bațjocorim de diavolul, și oare pe cel asemenea nouă bațjocorit de vrăjmașul cel de obște să-l urâm și de el să ne îngrețosăm? Iar dacă urăști pentru aceasta pe păcătos, că nu este drept asemenea cu tine, dintru aceasta te arăți că și tu ești păcătos, neavând dragoste; dacă Dumnezeu este dragoste, cel lipsit de dragoste este lipsit de Dumnezeu.

Deci nici nu urî, nici nu prigoni pe păcătos, ci, prin milostivire, fă-te propovăduitor al bunătății lui Dumnezeu, Care, nevrednic fiind tu, te chivernisește și nu te lepădă, nici nu Se îngrețosează de tine, nici nu te cercetează pentru datoriile tale cele multe și mari. Deci urmează și tu, după putință, milostivirea și bunătatea Lui, și fă-te îndurat către cel împreună rob cu tine, ca prin milostivirea cea mică să dobândești marea milostivire a lui Dumnezeu.

PRICINA A PATRĂZECI ȘI DOVA

Că pomenirea de rău¹⁸³ este pierzătoare; și nu numai că netrebnicește toată lucrarea duhovnicească, ci și întoarce înapoi milostivirea lui Dumnezeu, și cum trebuie să stăm împotriva ei.

¹⁸³ Sau: amintirea răului (μνησικακία).

I.

Din Mucenicia Sfântului Nichifor¹⁸⁴

Un bărbat preot, pe nume Saprichie, avea prieten prea mare pe Fericitul Nichifor, care era mirean. Și atâta dragoste aveau unul către altul, încât se părea că unul trăiește în sufletul celuilalt; dar, prin pizma vrăjmașului, oarece lucru întâmplându-se, toată prietenia aceea o au risipit, și i-a adus pe dânsii întru atâta vădită vrăjmășie, încât au ajuns ca nici să nu se mai uite cu ochii unul la celălalt, și oriunde se întâlneau, întorceau ochii, îngreșându-se de însăși vederea celuilalt. Căci prieteșugurile cele mari, în măsura socotelii celei potrivnice, prin fire se abate spre tot atâta urâciune, pe cât de mare era prieteșugul.

Dar Fericitul Nichifor, sufletul cel bun și blând și prea milostiv, degrab din patimă trezindu-se și necunoscând care este pricina, bunătatea dragostei fierbinte și cu sânguință iarăși umbla să o întoarcă înapoi: întâi adică prin oarecari prieteni solind la prietenul lui, aruncând asupra sa pricina greșelei și cerând fierbinte iertăciune. Apoi, după ce acesta se dovedi neînduplecat și neîmblânzit, vrăjmășia nicidecum voind să o dezlege, și mai vârtos și preot fiind și jertfitor și ucenic al Împăciuitorului și Blândului și Nepomenitorului de rău Hristos, și, împreună cu altele, și despre nepomenirea de rău de-a pururi învățând pe poporul cel de sub dânsul, de însuși acesta (de Saprichie) apropiindu-se dulcele Nichifor la vreme

îndemânatică [potrivită] și căzând la picioarele lui, îl ruga cu lacrimi fierbinți să-i ierte lui vrăjmășia și așa să ia înapoi prieteșugul cel de dinainte.

Dar Saprichie, nemilostivindu-se cu nimic față de acestea, nici muindu-se din mânia, măcar că el dăduse pricină de smin-teală, împingând pe acesta, îndată a trecut, nedând prietenului nici cuvânt, nici bună ziua, nici măcar o simplă căutătură.

Deci așa aflându-se ei unul către altul, și unul în tot chipul umblând să întoarcă prieteșugul cel mai dintâi, iar celălalt, urâciunea nestricând-o, se ridică iarăși prigoană asupra creștinilor, împărățind Iulian, care porunci ca toți creștinii cei de sub dânsul să fie muniți foarte și omorâți dacă nu se vor lepăda cu jurământ de blagocestie.

Și ajungând o poruncă ca aceasta și în cetatea în care amândoi - Nichifor și Saprichie - locuiau, Saprichie, fiind mai vestit, pentru vrednicia preoției, îndată prinzându-se, suferea osândă de la ighemon, și era silit să se lepede de credință. Iar după ce acela a stat vitejește împotriva și cu păgânătatea nicidecum nu se învoia, ighemonul, deznădăduindu-se de toată plecăciunea [de toate încercările de convingere], s-a pornit către munci. Și întâi l-a băgat pe Saprichie într-un coșciug¹⁸⁵ oarecare de muncă cumplit, și cu măiestrii și cu meșteșuguri târându-l pe acesta și prăvălindu-l, li se părea tuturor că tăria stării lui împotriva se va deznoda, nădăduind el ca tot trupul lui să se nimicească și să se cheltuiască, și, pe scurt, să-l lipsească pe dânsul prea cu silnicie de viața aceasta de

¹⁸⁴ Sfântul Mucenic Nichifor din Antiohia Siriei este prăznuit de Biserică la 9 februarie.

¹⁸⁵ κοχλιάς = instrument de tortură; tradus de unii tălmăcitori mai vechi și prin „roată”.

acum. Dar, de vreme ce a răbdat și acea cumplită caznă a muncii, și nicidecum nu slăbea din mărturisire, de toată nădejdea pomenirii deznădăjduindu-se prigonitorul, a dat asupra lui hotărâre de moarte, poruncind să fie omorât cu sabia.

Și îl duceau pe cale la moarte; iar Nichifor, necunoscând acestea, ci cunoscând că Saprichie călătorește calea cea mai de pe urmă, și socotind că acum este vremea de lucrul cel dorit al împăcării, de năprasnă arătându-se, se apuca de picioarele aceluia și prea fierbinte se ruga și se cucerea ca să nu lase pe prietenul său neiertat, ci să dea greșelei iertăciune. Iar acela așa se ruga, încât vărsa lacrimi fierbinți pe picioarele aceluia; iar el, o, suflet ne iubitor de oameni și neîmblânzit, nici aruncat acesta fiind la picioare, nu s-a întors către prieten, nici nu s-a înduplecat spre atâta pătimire și tânguiri, ci, astupându-și urechile cu ceara pomenirii de rău, mai degrabă încă se ținea de călătorie, grăbindu-se să treacă pe lângă jalnicele plecăriuni și rugăminți ale prietenului.

Iar minunatul Nichifor, nici așa deznădăjduindu-se, ci mergând pe altă cale, mai scurtă, și întinzându-se pe sineși pe cât putea cu picioarele, iarăși l-a întâmpinat prin cetate spre călătorie, aceleași, dar încă și mai miloase rugăciuni, nu numai cu limba și cu buzele, ci așa ca printr-un suflet gol făcându-se, și milă cerând cu toate mădularele și formele, și cu bogată curgere de lacrimi, acela încă era surd către acestea, cu piatra desăvârșit asemănându-se; și așa cu vrăjmășie și cu iuțime aflându-se, și ca tulburat de mânie, a ajuns la locul cel de tăiere.

Iar de vreme ce mâinile muncitorilor întindeau sabia, iar Saprichie aproape apucase să plece grumajii, cununile erau deasupra capului, și frumos se gătea să treacă către dătătorul de nevoie, fiindu-i poruncit să-și plece genunchii spre tăiere de la muncitori. Iar el, amar la suflet, cu întunericul pomenirii de rău umplându-se, și de cununii uitând [negrijind], de ca și cum s-ar fi strecurat printre mâini, și necunoscând întru cele ce era, a întrebat pricina uciderii, ca un nedumerit [tulburat] și ieșit din minte. Iar aceia, răspunzând, au zis: „Poruncile

împărătești le-ai disprețuit, și n-ai ascultat ca să jertfești dumnezeilor lor [împăraților]”. O, ticăloșiile mele! O, cumplită cădere a pomenirii de rău! Unul din necredincioșii cei ce-l țineau pe dânsul s-a mărturisit [mucenicit] pe sine, iar Saprichie, și înaintea tuturor, fără de rușine s-a lepădat de creștinătate.

Aceasta văzând Dumnezeiescul Nichifor, mai mult îl durea la suflet și încă mai fierbinte ruga pe Saprichie, zicând: „Nu, frate și părinte, să nu voiești să vinzi pe Dumnezeu, Care și pe tine te-a adus la ființă și către Care vei a te întoarce prin dezlegare; și nici legile bunei credințe să nu le ocărăști, nici de mărturisire să nu te lepezi, pe care [căci] ai făcut-o înaintea lui Dumnezeu și a îngerilor. Cucernicește-te de cele mai-nainte nevoițe pentru Hristos, de acele nenumărate tăvăliri ale coșciugului, înfricoșătoarea chinuire a trupului; cinstește vrednicia cea mare a preoției; nu te face rea începere de închipuire altora și pildă de păgânătate; nu, rogu-mă ție, prietene, și genunchii îmi plec și de picioare mă apuc. Nu minți mărturisirea cea pentru Treime, iată ție în mână dăruirile [premiile], pe scurt, deasupra capului cununile nevoiței”.

Cu acestea se ruga către prieten, și împreună la suflet se tăia; iar la Saprichie semeția era mult mai mare, iar acea inimă faraonicească mai mult se asprea, și nu se muia, că alesese mai vârtos să se lepede de buna-credință decât să se schimbe din pomenirea de rău. Mai cu putere topindu-se bunul Nichifor cu râvna bunei credințe și a prietenului, și neavând de aici ce să mai facă, s-a dat pe sineși în locul lui la mucenicie, pe cea deopotrivă mărturisire arătând, pe cea asemenea moarte chemând-o, și grumajii își pleca și sabia o cerea, și mâinile muncitorilor foarte asupra sa voinicește le întrarma; iar pornirea acelora cea asupra lui deodată o oprea, aceea că ighemonul nu auzise niciodată cele despre dânsul și nici nu li se poruncise acelora ceva pentru dânsul. Iar după ce, printr-un oarecare din cei de acolo, care în fugă se dusesse la dânsul, s-au vestit acea ighemonului, acesta a mutat hotărârea spre mucenicie. Și aducându-se la muncitori osânda în scris, bunul Nichifor a primit prin

sabie sfârșitul, cu puțină vreme și durere cumpărând Împărăția Cerurilor, și purtător de biruință arătându-se, mai vârtos din lucru decât din nume, așa într-atâta să lipească de Dumnezeu muceniciile cele trupești, și ostenelele și relele-pățimiri, precum milostivirea sufletului și iubirea de oameni și dragostea către aproapele, capul tuturor bunătăților, care și de la Înсуși Stăpânul cel de obște și Dascălul bine nouă ni s-a legiuit.

II.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Macarie: „De vom pomeni răutățile cele aduse asupra noastră de la oameni, ucidem de la noi puterea pomenirii lui Dumnezeu. Iar dacă nu vom pomeni răutățile pe care le pătimim, vom fi nerăniți de draci”.

2. Zis-a un bătrân că cel ce fură, sau minte, sau alt păcat face, de multe ori, îndată după ce săvârșește păcatul, suspină și se prihănește pe sineși și vine într-o pocăință. Iar cel ce are pomenire de rău în suflet, ori de mănâncă, ori de doarme, ori de umblă, ca de rugină se roade, iar păcatul îl are totdeauna nedespărțit, și rugăciunea lui i se va face blestemul lui, și toată osteneala lui îi va fi neprietenă, măcar și sângele de și l-ar vărса pentru Hristos.

3. Un frate, bântuindu-se de oarecine, s-a dus la un stareț de la Chiliz și i-a zis lui: „Părinte, un frate m-a necăjit, și mă supără dracul ca să izbândesc și eu pe dânsul”. Zis-a lui bătrânul: „Ascultă-mă, fiule, și te du în chilia ta și te liniștește, rugându-te întins lui Dumnezeu pentru fratele care te-a nedreptățit, și degrab te vei izbăvi de patimă”. Și a făcut fratele după cum l-a sfătuit pe el bătrânul, și, până într-o săptămână, Dumnezeu a șters mânia de la dânsul pentru sila cu care s-a silit pe sineși și pentru ascultarea pe care a arătat-o către stareț.

4. Doi frați oarecare, fiind prinși în vremea prigoanei, au fost aduși la mucenicie, și îndată muncindu-i, i-au aruncat în temniță. Și se făcu din bântuiala drăcească între dâșii oarecare prigonire și întărătare.

Unul degrab a făcut metanie fratelui său, zicând: „Se întâmplă să ne săvârșim mâine, să stricăm dar vrăjmășia dintre noi și să lucrăm dragostea; iar celălalt nu se pleca. Iar a doua zi, fiind aduși iarăși la divan, i-au muncit, iar cel ce nu primise pocăința, dintru întâia năvălire s-a biruit. Și i-a zis lui dregătorul: „Pentru ce, ieri, atâta fiind muncit, nu mi te-ai plecat mie?”. Iar el, răspunzând, a zis: „Pentru că ieri aveam dragoste către fratele și darul lui Dumnezeu mă împuternicea, iar acum, am avut pomenire de rău către dânsul, și pentru aceasta m-am dezgolit de acoperirea și mângâierea lui Dumnezeu”.

III.

A lui Antioh Pandectul

Precum norul, ajungând pe dedesubt, întunecă soarele, așa gândul cel pomenitor de rău întunecă mintea. Că în sufletul pomenitorului de rău sălășluiesc și în inima cea tulburată se încuibază fiare sălbatice, adică viclenii și stricătorii draci.

IV.

A lui Avva Isaia

Dacă vreun frate îți va face vreun rău și va cleveti, și-l va cleveti cineva pe dânsul înaintea ta, păzește inima ta, ca nu cumva răutatea să se înnoiască într-o tine; adu-ți aminte de păcatele tale înaintea lui Dumnezeu, că voiește ca să ți le ierte, și să nu răsplătești cu rău aproapelui tău. De vei auzi că a zis cineva vreun cuvânt asupra ta, și te vei întâlni cu dânsul în vreun loc, sau va veni la tine, fă veselă și bună fața ta către dânsul, după puterea ta, și nimic să nu-i zici din cele ce le-ai auzit. Că scris este: *Cel ce pomeneste pe rău este călcător de lege* (Pilde 21: 24). De te vei liniști în chilia ta, și-ți aduci aminte că cineva ți-a făcut rău, scoală și te roagă lui Dumnezeu cu toată inima ta ca să-l ierte pe dânsul, și gândul răsplătirii se duce de la tine. Nu voi să auzi vătămarea celui ce te-a întristat, ca nu în inima ta să-i răsplătești lui [cu rău].

V.

A lui Avva Marcu

Răutatea în gânduri cugetându-se, îndrăznește inima, iar stricându-se prin înfrânare și nădejde, o înfrânge pe dânsa.

VI.

A Sfântului Maxim

Scârba se înjugă cu pomenirea de rău: când mintea, fața fratelui cu scârbă o oglindește, arătat este că are pomenirea de rău către dânsul; iar căile pomenitorilor de rău sunt spre moarte, pentru că tot pomenitorul de rău este călcător de lege.

Dacă tu pomenești pe cineva de rău, roagă-te pentru dânsul, și așa vei opri patima din pornire, despărțind [înlăturând] prin rugăciune patima și scârba din pomenirea răului ce ți-a făcut; iar dragăstos făcându-te și iubitor de oameni, stingi cu totul toată patima din suflet. Iar dacă altul are pe tine pomenire de rău, fă-te dăruitor și smerit către dânsul, și chemându-l, ospătează-l împreună cu tine, și umblă împreună cu el, și împreună te încurteneste [împrietenește], și așa îl vei izbăvi pe dânsul de patimă.

VII.

A Sfântului Efrem

Fumul gonește albinele, iar pomenirea de rău, cunoștința din inimă. Roagă-te Domnului, și varsă lacrimi înaintea bunătății Lui, și pomenirea de rău să nu se încurtenască¹⁸⁶ în sufletul tău.

¹⁸⁶ *Lit.:* să nu se alipească/asocieze cu, să nu se adune cu. Aproape la fel și mai sus, în fragmentul din Sfântul Maxim.

PRICINA A PATRUZECI SI TREIA

Că nu se cuvine a blestema pe cineva.

I.

A lui Grigorie Dialogul

În părțile Nursiei locuiau doi călugări, viețuind cu cinste, și se numeau unul Florentie, iar celălalt, Eutihie. Iar Eutihie, prea crescând cu râvnă duhovnicească și cu fierbințeala puterii, se nevoia ca sufletele multora prin sfătuire să le aducă lui Dumnezeu. Iar mai pe urmă a fost multă vreme rugat de frați să le fie înainte-stătător al mănăstirii lor celei din locul acela, și pe mulți întru îndeletnicirea sfintei-petreceri, întru desăvârșire i-a suit; pentru aceea, și după moarte s-a slăvit de Dumnezeu cu semne și cu minuni, haina lui săvârșind dezlegare de secetă și alte tămăduiri.

Iar Florentie, stăruind întru nerăutate și rugăciune, viața aceasta de acum - după ducerea lui Eutihie în mănăstire - o a săvârșit singur, rămânând în casa de rugăciune întru care locuiseră amândoi mai-nainte; și se ruga Atotputernicului Dumnezeu să-i dea lui vreun ajutor ca să locuiască acolo.

Într-o zi, după rugăciune, apropiindu-se de chilie, a aflat o ursoaică stând înaintea ușilor, care, capul pe pământ plecându-l, arăta vederos că spre slujba lui s-a trimis de la Dumnezeu. Și cunoscând omul lui Dumnezeu pricina pentru care venise ursoaica, a mulțumit lui Dumnezeu, și patru oi pe care le avea le-a dat ei, neavând pe nimeni să le pască, și i-a poruncit ei, zicând: „Du-te și scoate aceste patru oi la pășune, iar în ceasul al șaselea să te întorci”.

Și luând ursoaica oile, le scotea la pășune, iar la ceasul în care i se poruncise să se întoarcă era înapoi cu oile; iar când dreptul voia să postească, îi porunca să se întoarcă la ceasul al nouălea; și, fără greșală, întru care ceas îi porunca să se întoarcă, întru acela pururea se și întorcea. Iar

în vremea când totdeauna făcea aceasta, și, iată, multă vreme cu sânguință ursoaica păștea oile, și vestea minunii alerga în depărtări, intrând vicleanul în patru bărbați din ucenicii Preacucernicului Eutihie, și pizmă într-înșii punând, deoarece învățătorul lor nu făcea semne, iar Florentie întru atâta minune se arăta strălucit, care pândind, au omorât ursoaica.

Iar Florentie - iată, ceasul stând de față, întru care îi poruncise ursoaicei să se întoarcă - o aștepta ca să se întoarcă după obicei; iar după ce a venit și seara, și ursoaica nicidecum nu se arăta, pe care acela, din multă nerăutate, o numea *frate*, a început a se necăji, și așa mahnit, noaptea trecând-o, a doua zi s-a dus în câmp, căutând ursoaica împreună cu oile. Iar după ce a aflat-o pe ea omorâtă, cercetând, s-a înștiințat de ucigași, iar pe sine se dădu spre tânguire, mai vartos tânguind răutatea fraților decât moartea ursoaicei.

Iar cinstitul Eutihie, înștiințându-se de ceea ce se făcuse, și chemând pe acela către sineși, umbla să-l mângâie, iar robul lui Dumnezeu Florentie, înaintea lui cu prea mare durere fiind mișcat, rugându-se, zicea: „Nădăduiesc întru Atotputernicul Dumnezeu că aceștia, în viața aceasta, înaintea oamenilor își vor lua răsplătire pentru răutatea lor, cu care, ursoaica nimic vătămându-i, o au omorât.

Și îndată, din glasul lui a urmat și izbândirea de la Dumnezeu; iar cei patru călugări care au omorât ursoaica au căzut în boala leprei, încât măduarele lor desăvârșit putrezind, așa s-au săvârșit. Și făcându-se aceasta, foarte s-a spăimântat omul lui Dumnezeu Florentie, temându-se că i-a blestemat pe ei, și pe sineși se numea ucigaș al acelora, și în toată vremea vieții sale n-a lipsit să nu plângă pentru dânșii, rugându-se lui Dumnezeu ca să-i ierte lui greșeala. Credem

că pentru aceea Preaputernicul Dumnezeu a făcut aceasta, ca să nu mai cuteze de aici înainte acest bărbat minunat și fără de răutate, în oarece fel de supărare tulburându-se, să arunce în cineva glonțul blestemului.

Petru

Si așa, foarte greu este păcatul acesta, dacă vreodată, poate cu mânie mișcându-ne, vom blestema pe cineva.

Grigorie

Ce mă întrebi, Petre, despre păcatul acesta dacă este greu, când Pavel zice că ocărătorii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu? Pricepe dar cât de greu este păcatul, că lipsește pe om de Împărăția lui Dumnezeu.

PRICINA A PATRUZECI SI PATRA

Că se cade ca nu numai să nu ocărmăm pe cineva, ci și a-i binecuvânta pe cei ce ne ocărăsc, și așa vom potoli mânia lor.

I.

Din Pateric

1. Se spunea despre Avva Macarie că s-a suit odată din Schit în Muntele Nitriei; și, cum s-a apropiat de lac, a zis ucenicului său: „Mergi puțin înainte”. Și mergând ucenicul mai-nainte, s-a întâlnit cu un popă elinesc alergând, și i-a zis lui cu strigare: „E, e, drace, unde alergi?”. Iar acela, mâniindu-se, l-a bătut foarte tare cu bățul pe care-l avea și, lăsându-l mai mult mort, s-a dus.

Și mergând puțin mai-nainte, l-a întâlnit Macarie alergând, și i-a zis lui: „Mântuitu-te-ai, mântuitu-te-ai, ostenitorule”. Iar el, primind cuvântul, a venit către dânsul și i-a zis: „Ce bine ai văzut întru mine de mi-ai grăit de bine?”. Răspuns-a bătrânul: „...Că te-am văzut ostenindu-te, și nu că în zadar te ostenești”. Zis-a acela: „Eu de închinăciunea [salutarea] ta m-am umilit și am cunoscut că ești parte a lui Dumnezeu; că alt călugăr, rău întâmpinându-mă, m-a ocărat, iar eu i-am dat o bătaie până la moarte”. Și a cunoscut starețul că este ucenicul său. Și ținându-se popa de picioarele starețului, îi zicea: „Nu te voi lăsa până nu mă vei face călugăr!”

Și au venit la locul unde zăcea ucenicul lui ca un mort de bătaie, și l-a ridicat și l-a dus pe dânsul în biserica muntelui. Și văzând Părinții pe popa cu Avva Macarie, s-au spăimântat; și slăvind pe Dumnezeu, l-au făcut călugăr; și mulți dintre elini s-au făcut pentru dânsul creștini.

2. Și zicea Avva Macarie că cuvântul rău îl face rău și pe cel bun, iar cuvântul cel bun, și pe cel rău îl face bun.

3. Zis-a oarecine din Părinți: „De te va ocări pe tine cineva, binecuvântează-l pe dânsul; și dacă va primi, bine va fi amândurora.

Iar de nu va primi, el va fi cel care va lua de la Dumnezeu ocară, iar tu, blagoslovenia”.

4. Zis-a un bătrân: „Crucea lui Hristos o vedem, și patimile Lui le citim, dar pentru ce noi nici măcar singură ocară nu o suferim?”

II.

A lui Avva Isaia

De-ți va zice ție cineva cuvânt aspru, nu înălța inima ta peste dânsul, ci sârguiește-te să-i faci lui metanie, mai-nainte până nu se va face prihănire în inima ta, de vreme ce mânia vine degrab. De te va ocări cineva, să nu-i grăiești împotriva, până când va tăcea. Iar de te vei cerca pe sineți, vei afla întru tine cele ce ai auzit de la dânsul; deci pocăiește-te de ca și cum tu ai fi greșit, iar bunătatea lui Dumnezeu ne va primi pe noi iarăși.

PRICINA A PATRUZECI SI CINCEA

Că nu se cade a minți, ci a grăi adevărul.

I.

Din Pateric

1. Intrebat a fost un bătrân: „Ce este viața monahului?”. „Gură adevărată [nemincinoasă], trup sfânt, inimă curată”.

2. Zis-a un bătrân: „Minciuna este omul cel vechi care se strică după poftetele amăgirii; iar adevărul este omul cel nou, cel zidit după Dumnezeu”.

3. Zis-a iarăși: „Rădăcina lucrurilor celor bune este adevărul, iar minciuna este moarte”.

II.

A lui Antioh Pandectul

Precum gura bărbatului cel adevărat se sfințește din adevăr, adică din Domnul, că Însuși zice: *Eu sunt Adevărul* (Ioan 14: 6), așa și cel ce minte se întină din tatăl lui, Diavolul: că minciuna este de la cel viclean, precum limpede a zis Mântuitorul.

III.

A Sfântului Isaia Pustnicul

Să nu lauzi decât cele pe care le-ai văzut; iar cele ce le-ai auzit să nu le spui de ca și cum le-ai fi văzut. Învață-ți limba ta întru cuvintele lui Dumnezeu întru cunoștință, și minciuna să fugă de la tine. A iubi slava oamenilor naște minciuna; iar răsturnarea minciunii prin smerenie face și mai mare frica lui Dumnezeu în inima ta. Păzește-te de minciună, că aceasta gonește de la tine frica lui Dumnezeu.

IV.

A lui Avva Marcu

Gura celui smerit va grăi adevărul, iar cel ce se împotrivește acestuia, este asemenea slugii aceleia ce a pălmuit pe Domnul peste obraz.

V.

Din Pateric

1. Zis-a Avva Anuv: „De când s-a numit peste mine numele de călugăr, n-a ieșit din gura mea minciună”.

2. Zis-a Avva Grigorie: „Acestea trei cere Dumnezeu de la tot omul ce are Dumnezeiescul Botez: credința dreaptă - din suflet; adevărul - din limbă; și întreaga-curăție - din trup”.

VI.

A Sfântului Efrem

Odinioară, făcând frații noaptea lucrul de întâmplare, iarnă fiind, unul dintr-înșii, supărându-se de ger, s-a întors în chilia sa. Iar altul cârtea asupra lui. Și a trimis la dânsul pe un frate ca să-l cheme. Ducându-se acela, l-a aflat pe dânsul pătimind cumplit și i-a zis lui: „Frații întreabă cum te afli, iar pentru lucrul tău să nu-ți fie în grijă, că îl facem noi”. Iar el a zis: „Pomenită să fie dragostea voastră, că și eu voiam să mă ostenesc împreună cu voi, dar mă împiedică boala”. Și întorcându-se cel trimis către cei ce l-au trimis pe dânsul, le-a zis lor: „Foarte pătimește fratele, și mi-a zis că și el voia să se ostenească împreună cu noi, dar nu poate”. Acesta este cel ce a împlinit iconomia întru minciună.

VII. Din Pateric

1. Doi bătrâni aveau necaz între dânșii; și s-a întâmplat ca unul dintre dânșii să se îmbolnăvească. Și a venit la dânșul un frate pentru cercetare. Iar bătrânul a rugat pe fratele, zicând: „Eu și cutare bătrân avem scârbă, și voiam ca să-l rogi pe dânșul să ne împrietenim”. Răspuns-a fratele: „Poruncit-ai Avva? Eu îl voi ruga”. Și ieșind fratele, cugeta întru sineși cum să schimbe lucrul; că se temea ca nu cumva bătrânul să nu primească rugămintea, sau să le facă și mai multă întărătare.

Dar, după iconomia lui Dumnezeu, oarecare din frați a adus lui cinci smochine și puțințele dude; și luându-le fratele pe acelea, le-a pus în chilia sa; și alegând o smochină și puțințele dude, a dus bătrânului la care voia să meargă, și a zis: „Părinte, pe acestea le-a adus oarecine cutărui bătrân care e bolnav și, fiindcă m-am întâmplat acolo, mi-a zis: «Primește acestea și le du cutărui bătrân». Și le-am adus la tine”. Iar dacă a auzit bătrânul, a stătut gândind ca la un ceas și a zis: „Mie mi-au trimis acestea?”. Și a răspuns fratele: „Da, părinte”. Și le-a primit bătrânul pe ele, zicând: „Bine ai venit!”. Și întorcându-se fratele în chilia sa, a luat două dintre smochine și puțințele dude și a dus și celuilalt bătrân bolnav. Și făcându-i lui metanie, a zis: „Primește acestea, părinte, că ți-a trimis ție cutare bătrân”. Iar el, vesel făcându-se, a zis: „Împrietenitu-ne-am?”. Iar fratele a zis: „Da, părinte, prin rugăciunile tale”. Și a zis bătrânul: „Slavă lui Dumnezeu”. Și s-a împrietenit bătrânul prin darul lui Dumnezeu și prin priceperea fratelui, care i-a tras pe ei la pace prin trei smochine și puțințele dude, și n-a cunoscut bătrânul ce a făcut fratele.

2. Întrebat-a odată Avva Agathon pe Avva Alonie dacă se poate să minți vreodată pe cineva. Și a răspuns Avva că se poate. Iar el a întrebat: „Când?”. Și el a zis: „Iată, doi oameni înaintea ta au făcut ucidere, iar unul a fugit în chilia ta. Și dregătorul îl caută pe el, și te întreabă pe tine, zicând: «Știi de

ucidere?». Deci, de nu-l vei minți, îl dai pe dânșul la moarte; lasă-l mai vartos pe dânșul înaintea lui Dumnezeu fără de legături, că El știe toate. Deci arătat este dintru aceasta că, câteodată, minciuna se poate cinsti înaintea adevărului”.

PRICINA A PATRUZECI SI SASEA

*Că mare este păcatul năpăstuirii, și, spre slava celor năpăstuiți,
de vor răbda cu mulțumită de multe ori, și în această viață vine pedeapsă de la Dumnezeu
asupra năpăstuiților*

I.

A lui Paladie

Fata unui preot din Cezareea Palestinei căzând și îngreuindu-se, a fost învățată de la cel ce o stricase pe dânsa să năpăstuiască pe un cleric [citeț] al cetății. Și fiind cercetată de tatăl său, l-a pârât pe citeț. Iar el a vestit Episcopului; iar Episcopul, chemând ceata preoților, și aducând în mijloc pe citeț, întreba despre lucru. Iar el a răspuns: „Eu nu am treabă la aceasta”. Și oțărându-se Episcopul, i-a zis cu glas răstit: „Nu mărturisești întâmplarea ta, ticălosule, și așa să te pocăiești?”. Răspuns-a citețul: „Eu mă rog, am spus adevărul, că la aceasta nu am lucru, căci nu sunt vinovat de pricina către dânsa, iar dacă voiți ca să spun ceea ce nu este, [vă spun că] am făcut aceasta”. Spunând el aceasta, l-au caterisit din citeț. Iar acela, căzând la Episcop, l-a rugat, zicând: „Dacă aceasta ai socotit, chir Episcop, pentru că am zis eu că am căzut, să nu mai fiu vrednic de clerul sfintiei tale, poruncește ca să mi-o dea mie de femeie. Și așa, de aici înainte, nici eu nu mai sunt cleric, nici ea fecioară. Iar Episcopul și tatăl ei, așteptând a se afla el cu dragoste către dânsa, și așa să nu se poată într-alt fel să se taie obișnuirea, i-a dat-o lui pe dânsa. Iar el a pus-o într-o mănăstire de călugărițe, rugând pe egumena de acolo ca să o sufere [îngăduie] pe dânsa până la naștere. Și lăsând-o acolo, s-a dus într-o chilie părăsită și s-a încuiat pe sineși, alegând desăvârșit petrecere aspră.

Și s-a apropiat către Hristos cu inimă înfrântă și cu multe lacrimi, zicând: „Tu, Doamne, Cunoscătorule de inimi al tuturor, știi faptele mele, că pe toate le vezi mai-nainte de facerea lor, și cunoști aduce-rea-aminte a tot omul. Tu ești cercătorul cel

iute al gândurilor, Tu ești ajutorul celor nedreptățiți și Izbânditor neamăgit năpăstuiților, că Ție nu-Ți place nici un lucru nedrept, și toată plecarea cumpenei este dreaptă la Tine. Deci, de aici înainte, Stăpâne, a judecării Tale celei neamăgite și drepte este a hotărî și a scoate la margini [bun sfârșit] judecata mea”.

Deci într-o aceste rugăciuni și pos-tiri stăruind el, a venit vremea ca ticăloasa să nască; și dreapta judecată a lui Dumnezeu i-a adus ei durere iute și nesuferită, vederi ale iadului și chinuri înfricoșătoare timp de șapte zile înconjurând-o pe ticăloasă. Iar pruncul nu se ivea din pân-tece. Iar durerile se adăugau tot mai nesuferite în tot ceasul. Și a început a se văieta și a striga cu glasuri jalnice: „Vai mie, ticăloasei, că mă primejd-iesc să pier căzând în două răutăți: în curvie și în năpăstuire; că de altul stricându-mă, pe citeț l-am asuprit”. Și, după ce nu mai putea nici să trăiască, nici să moară, nici să nască, și nici adunarea surorilor nu mai sufereau ți-petele ei cele mari, pentru aceasta, de-a fuga ducându-se, au vestit Episcopului. Și făcân-du-se de la toți rugăciune în biserică, această rugăciune neprimită o făceau la Dumnezeu nevinovatului.

Și sculându-se episcopul s-a dus acolo unde se închisese citețul; și a stat în-aintea ușii ciocănind multă vreme, iar ace-la nici nu asculta, nici nu răspundea, drept care Episcopul porunci să se ridice ușa. Și intrând, l-au aflat pe dânsul zăcând jos. Și de ca și cum ar fi dat răspuns, a zis către dânsul: „Frate citețule, Eustathie, arătându-se cu Dumnezeiască judecată năpăstuirea cea spre tine prin rugăciunile tale, miluiește de acum pe ceea ce ți-a greșit; din destul chinuindu-se ea cu muncile, dezleagă păcatul, că prin rugăciunile tale pătimește unele ca

acestea. Roagă-te dar lui Dumnezeu ca să se izbăvească de dureroasa naștere". Iar el, împreună cu Episcopul, întins rugându-se, îndată ticăloasa s-a izbăvit de nevoie, născând pruncul; și-i ruga pe toți ca să-i ierte ei fărădelegea cea asupra dreptului.

Și, de atunci, toți îl aveau pe dânsul în rânduială de mucenici; că de toate grijile despărțindu-se pe sineși, întru înălțime de petrecere prea bună s-a suit, încât s-a umplut și de dar duhovnicesc. Iar acestea le-au trecut [povestit] ca să cunoaștem la ce feluri de cazne mai-nainte de munca ce va să fie în Gheena și aici se dau năpăstuiitorii; și iarăși, de ce fel de cinste și daruri - și acum, și în veacul cel ce va să vie - se învrednicesc cei năpăstuiți, care spre rugăciuni și mulțumiri se întorc și la Dumnezeu aleargă.

II.

Din viața Sfântului Grigorie Făcătorul de Minuni

Marele Grigorie, trecând prin toată învățătura elinească, și cunoscând cu iscusul [din cercare] nealcătuirea¹⁸⁷, și nepotrivirea¹⁸⁸ și slăbiciunea dogmelor celor de la dânsii, se făcu ucenic al Evangheliei; iar înainte să se nască prin Botez, așa de tare își îndrepta viața, încât nu voia să aducă în scaldătoare nici o întinare din păcat. Și petrecând în Alexandria, întru care se adunau toți cei ce se sileau spre filosofie și doftorie, deși era tânăr, era grea vedere [privești] celor de o vârstă cu el, deși cu întreaga înțelepciune era împodobit mai mult decât căruntețile [cei bătrâni]; că lauda celui ce se curăța era ocară celor ce se întinau. Deci, de ca și cum ar fi fost un răspuns oarecare [apologie împotriva] neastâmpăraților, adică aceea a nu se arăta numai ei singuri a fi într-acel fel, au măiestrit o izvodire ca să lipească oarecare prihană de viața Marelui. Și au pus

înainte spre clevetirea aceluia pe o femeie curvă osândită spre necinste.

Iar el, după obicei, cu bărbați înțelepți cu frumoasă rânduială cercând din oarece ale filosofiei, s-a apropiat femeia, miorcându-se și moleșindu-se, prin cele ce zicea și prin cele ce făcea prefăcându-se că l-ar fi cunoscut de mai-nainte. Apoi zicea că este lipsită de plăți pentru păcatul cel trupesc pe care l-ar fi săvârșit cu dânsa.

Iar cei ce cunoșteau viața lui se oțărârau pornindu-se cu mânie asupra femeii, dar el nici nu s-a tulburat împreună cu cei ce se aprindeau pentru dânsul, nici, năpăstuit fiind, nu a zis ceva împotriva, adică în ce fel este cu cuviință să zică cel ce se îngreuiază cu astfel de învinuiri, nici mărturii ale vieții n-a chemat, nici cu jurământ n-a vrut scape de prihănire, nici răutatea celor ce au gătit acestea asupra lui nu o a vădit, ci cu glas liniștit și așezat, întorcându-se către unul din prieteni, a zis așa: „Plătește-i ei argintul, ca nu mai mult supărându-ne să tulbure cercarea ce ne zace înainte". Iar după ce cel căruia i se poruncise aceasta s-a înștiințat de la curvă cât argint cerea de la dânsul, i-a numărat tot pe dată, și așa a luat sfârșit sfătuirea cea vicleană a neastâmpăraților asupra celui întreg cu înțelepciunea; iar acum, când le era în mâini câștigul necinstei, atunci s-a făcut de la Dumnezeu și mărturia tânărului celui curat și vădirea năpăstuirii vârstnicilor.

Că, de îndată ce a primit argintul în mână, de duh necurat strâmbându-se, și cu țipăt sălbatic afară de glas omenesc văitându-se, a căzut de năprasna cu fața în jos, făcându-se celor de față vedere înfiorătoare și înfricoșătoare: părul rupându-și, cu mâinile zgâriindu-se, și ochii întorcându-i, și din gură slobozind spume, n-a slăbit dracul sugrumând-o până ce însuși Marele acela n-a chemat pe Dumnezeu ca să-L îmblânzească pentru dânsa. Unele ca acestea sunt povestirile tinereților minunatului Grigorie, vrednice începături ale celor ce le-a trăit după acestea.

¹⁸⁷ ἀσυστάτων = inconsistența, incoerența, iraționalitatea.

¹⁸⁸ Caracterul contradictoriu.

III.

Din viața

Sfântului Grigorie Acragantinul¹⁸⁹

Astfel este și povestirea despre Marele Grigorie, Episcopul Acragantinenilor¹⁹⁰, care, cu blândețe suferind năpăstuirea, și doi ani întregi fiind închis și legat într-o temniță întunecoasă, fără rază și sugrumăcioasă [înăbușitoare], pe toate cu mulțumire și cu nerăutate le-a suferit, iar mai pe urmă s-a slăvit de Dumnezeu în mijlocul soborului, iar fata care a mințit asupra lui, de atunci înainte îndrăcindu-se, a fost tămăduită de dânsul, văzând toți, și, așa arătată făcându-se năpăstuirea, a mărturisit și pe față minciuna.

Iar cei ce cu Savin și cu Criscentie au gătit acestea asupra Sfântului, și în chilia lui pe fată o încuiaseră pe când Sfântul dădea lui Dumnezeu în biserică rugăciunile cele de miezul nopții, au alergat degrab cu lumina înăuntru și, scoțând-o pe ea de acolo și plecând-o ca să zică cele asupra cuviosului, înaintea lui Dumnezeu și a soborului, volbură păcloasă s-a vărsat împrejurul lor și în toată adunarea acelora ceas din destul.

Apoi, după ce s-a risipit volbura, fețele tuturor s-au arătat negre și buzele vâlcede [învinețite], și mai vârtos ale începătorilor năpăstuirii, încât nu putea nici a strânge, nici a grăi nicidecum; și iată cum vederos au primit de la Dumnezeu pedeapsa pe care de atunci și neamul lor o a moștenit, osândindu-se să fie nehirotonit, și slujitor al Domnului să nu se facă¹⁹¹.

¹⁸⁹ Sfântul Grigorie al Acragantie este prăznuit de Biserica la 23 Noiembrie.

¹⁹⁰ E vorba de locuitorii cetății Acragas, Sicilia, din vechea Italie.

¹⁹¹ După versiunea acestei întâmplări aflată în Viețile Sfinților, preoții Savin și Criscentie urmăreau să dea jos pe Grigorie de pe scaunul episcopal și să pună episcop pe un eretic pe nume Eleusie, dar înainte de această intenție, chiar ei aveau dorința să urce pe scaunul episcopal.

IV.

Din Pateric

1. Povestit-a despre sineși Avva Macarie, zicând: „Când eram mai tânăr și ședeam în chilie în Egipt, m-au apucat și m-au făcut cleric în cetate. Și nevrând a primi, am fugit într-alt loc; și a venit la mine un mirean cucernic care-mi lua rucodelia mea și-mi slujea. Și s-a întâmplat dintr-o bântuială [ispită] ca o fecioară oarecare din satul din apropiere să cadă în curvie, și, luând în pânțele, a fost întrebată cine a făcut aceasta. Iar ea a zis: «Sihastrul!». Și ieșind cei ai satului, m-au prins și au spânzurat de grumazul meu oale afumate și toate de coafe, și mă purtau cu alai pe ulițele satului, bătându-mă și zicând: «Acest călugăr a stricat pe fata noastră; apucați-l pe el, apucați-l!». Și m-au bătut, încât puțin era de n-am murit. Și venind oarecine din bătrâni, a zis: «Până când veți bate pe acest călugăr străin?». Iar cel ce îmi slujea urma după mine rușinându-se, că erau ocărându-l pe el și zicând: «Iată ce a făcut sihastrul pe care tu l-ai lăudat!». Și au zis părinții fetei: «Nu-l vom slobozi pe el până nu va da chezășie că o va hrăni pe dânsa». Și am zis celui ce-mi slujea, și apoi m-au luat în chezășie. Și, slobozit fiind, am venit cu dânsul în chilia mea și i-am dat câte coșnițe aveam, zicând: «Vinde-le pe acestea și dă femeii mele să mănânce». Și ziceam gândului: «Macarie, iată, îți aflași ție femeie, deci trebuie să lucrezi puțin mai mult ca să o hrănești pe dânsa». Și lucram ziua și noaptea și îi trimiteam ei.

Iar când a venit vremea ca ticăloasa să nască, a petrecut multe zile chinuindu-se și nu naștea. Și a început a striga și a zice: «Miluiți-mă pe mine, ticăloasa, miluiți-mă pe mine, ceea ce am căzut în două rele: în curvie și în năpăstuire. Că am mințit asupra sihastrului, și l-am învinuit pe dânsul în desert, că acela n-a făcut nimic, ci cutare tânăr, acela m-a stricat». Și cum a auzit cel ce-mi slujea, a alergat și a venit la mine și mi-a zis: «Iată, tot satul vine la tine ca să se pocăiască ție și să te slăvească». Iar eu, temându-mă de vătămarea laudelor omenеști, m-am sculat

îndată și am fugit în Schit. Acesta este începutul și pricina pentru care am venit aici”.

2. Fost-a un stareț iubitor de frați, și plin de dragoste foarte, nesocotind niciodată răul. Iar un frate, furând niște vase¹⁹², le-a adus și le-a dat lui, necunoscând el nicidecum despre acel lucru. Iar după câteva zile, s-au cunoscut vasele și, închis fiind bătrânul, a făcut metanie, zicând: „Iertați-mă, că mă pocăiesc!”. Iar după puțin, a venit fratele cel ce a furat vasele și le-a pus la el, și a făcut vorbă [dialog] cu el, și zicea bătrânului: „Tu ai furat vasele?”. Și a făcut bătrânul metanie fratelui, zicând: „Iartă-mă!”. Încă dacă vreodată și altcineva dintre frați greșea și tăgăduia, el făcea metanie zicând „iertăți-mă”. Atât era de cucernic și smerit-cugetător cuviosul, încât nici cu cuvântul n-a vătămat pe cineva vreodată.

3. Povestit-a un bătrân că, pe vremea Marelui Isidor, preotul Schitului, era un oarecare frate diacon pe care, pentru covârșirea faptei bune, l-au făcut preot, pentru ca să fie moștenitor [să-i urmeze] după moartea lui. Iar el, pentru evlavie, nu s-a atins de cele ale hirotoniei, ci a rămas diacon. Pe acesta, din bânțuiala vrăjmașului, l-a pizmuit unul din bătrâni, și, toți fiind în biserică pentru pravilă, ducându-se bătrânul acela, a băgat cartea sa în chilia diaconului și, venind, a vestit lui Avva Isidor, zicând: „Oarecine din frați mi-a furat cartea. Trimite cu mine doi din Părinți, ca să cercăm chiliile”. Și ducându-se, întâi adică au căutat în chiliile altora, iar mai pe urmă au venit în chilia diaconului, și, aflând acolo cartea, a adus-o la preot în biserică, căruia i-au spus unde au găsit-o, de față fiind și diaconul și auzind. Și a făcut acesta metanie lui Avva Isidor înaintea a tot norodul, zicând: „Am greșit, dă-mi canon!”. Și i-a dat lui canon trei săptămâni să nu se împărtășească.

Și venind fratele la pravilă, stătea înaintea bisericii și cădea la tot norodul, zicând: „Iertați-mă, că am greșit!”. Iar după trei săptămâni, a fost primit la împărtășire, și îndată s-a îndrăcit bătrânul care-l năpăstuise,

și a început a mărturisi, strigând și zicând: „Am năpăstuit pe robul lui Dumnezeu!”. Și făcându-se rugăciune de către toată biserica pentru dânsul, nu se tămăduia. Atunci, Marele Isidor a zis înaintea tuturor fraților către diacon: „Roagă-te pentru dânsul, că tu ai fost năpăstuit, că nu se va tămădui fără numai prin tine”. Și rugându-se el, îndată se făcu bătrânul sănătos.

4. Era oarecine din Părinți pe nume Nikon, locuind în Muntele Sinai, iar nu de parte de dânsul locuia un faraonit care avea o fiică. Și venind un om în casa faraonitului, și aflând pe fiica lui singură, nefiind acela acolo, o a stricat, apoi o a învățat să spună tatălui său că „Avva Nikon mi-a făcut mie așa”. Iar după ce s-a întors faraonitul, înștiințându-se de ceea ce se făcuse, cu mânie și cu întristare la inimă învăpăindu-se, luând sabia, s-a dus la bătrânul. Și stând pe dinafară, a ciocănit, și, ieșind bătrânul, faraonitul a întins mâna ca să-l lovească cu sabia, și îndată i s-a uscat mâna. Și neputând să-l omoare pe bătrân, ducându-se, a spus preoților, și trimițând aceștia, au chemat pe bătrân. Iar după ce a venit, punând pe dânsul multe bătaii, au vrut să-l gonească. Iar el se ruga, zicând: „Pentru Dumnezeu, lăsați-mă aici ca să mă pocăiesc”. Și despărțindu-l pe dânsul trei ani de împărtășirea sfintelor și de biserică, au dat poruncă ca nimeni să nu meargă la el. Și a petrecut trei ani pocăindu-se în fiecare duminică înaintea bisericii, și-i ruga pe toți, zicând: „Rugați-vă pentru mine!”. Iar mai pe urmă, cel ce a făcut păcatul și a năpăstuit pe bătrânul s-a îndrăcit. Și, bătut fiind de dracul, a mărturisit la biserică, zicând: „Robul lui Dumnezeu nu știe nimic, eu am făcut păcatul, și am zis așa ca să-l năpăstuiesc pe el!”. Și auzind tot norodul, s-a dus la bătrânul ce se liniștea în chilie, și s-au pocăit lui [i-au făcut lui metanie], zicând: „Iartă-ne pe noi, părinte!”. Iar el le-a zis lor: „Dumnezeu să vă ierte. Iar eu nu voi mai petrece aici cu voi, că nu s-a aflat unul să aibă dreaptă-socoteală și să arate spre mine milostivire”. Iar bătrânul s-a depărtat îndată de acolo.

Mi se pare că bătrânul - care murise nemilostivirea și nesocoteala lor, spre îndreptare îndemnându-i - nu numai pentru

¹⁹² σκεῦός, vase; înseamnă și lucruri, în general.

aceasta s-a depărtat de dâșii, ci și ca să fugă de lauda și slava cea de la dâșii prin care de atunci voiau să-l slăvească pe el, cunoscând ei covârșirea faptei lui celei bune și a bărbăției și a vitejiei¹⁹³ celei după Dumnezeu¹⁹⁴.

V.

A lui Avva Isaia

De te vei năpăstui de cineva într-un lucru, nu te speria, ci fă metanie, zicând: „Iartă-mă, că nu voi mai face”, fie că știi lucrul, fie că nu-l știi.

VI.

A Sfântului Maxim

Când ne vor vedea pe noi dracii nebăgând de seamă de [disprețuind] lucrurile lumii, ca nu pentru dâșele să urâm pe oameni și să cădem din dragoste, atunci ridic năpaste asupra noastră, ca, nesuferind întristarea, să urâm pe cei ce ne năpăstuiesc.

Că nu este durere mai grea decât cea a năpastei, ori că te năpăstuiește în credință, ori în viață, și nimeni nu o poate trece pe aceasta cu vederea fără numai singur cel ce privește la Dumnezeu, precum Suzana, Cel ce singur poate și din nevoi să-i izbăvească, precum pe aceea, și oamenilor să le vădească adevărul, precum la aceea, și sufletul să-l mângâie cu nădejdea.

Precum tu te rogi din suflet pentru cel ce te-a năpăstuit, pe atâta și Dumnezeu arată adevărul celor ce s-au smintit.

VII.

A Sfântului Efrem

De ți se va întâmpla să fii năpăstuit, iar după aceasta se va arăta curăția conștiinței

tale, nu cugeta înalt, ci slujește Domnului în smerita cugetare, Celui ce te-a izbăvit de năpăstuirea oamenilor, ca să nu cazi cu cădere grozavă.

¹⁹³ γενναϊότητος

¹⁹⁴ Concluzia din urmă aparține autorului, Pavel Monahul.

PRICINA A PATRUZECI SI SAPTEA

*Despre cuvânt și tăcere, și cum se cuvine să ne folosim de acestea,
și că a cuvânta nu este fără de vină.*

I.

A lui Paladie

Vrând a se săvârși Marele Pamvo, stând împrejurul lui preoții Origen¹⁹⁵ și Ammonie și ceilalți sfinți bărbați, se zice că le-a zis lor: „De când am venit în pustia aceasta, până în ceasul de acum nu m-am căit de vreun cuvânt pe care l-am grăit, și așa mă duc către Dumnezeu, de ca și cum acum încep blagoestia”. Și mi-au povestit mie cei mai-nainte ziși bărbați că ori de câte ori era întrebat de cineva vreun cuvânt - fie scripturistic, fie alt oarecare negustoresc - nu răspundea îndată, ci zicea: „Încă n-am găsit răspunsul”. Și de multe ori treceau și trei luni, și el tot nu dădea răspuns, zicând: „Încă n-am ajuns să înțeleg”. Tot așa și hotărârile, le dădea cu cercetare și după Dumnezeu, încât toți le primeau pe acestea cu multă frică, ca de la Dumnezeu.

II.

Din Pateric

1. Zis-a un stareț: „Este un om care pare că tace, dar inima lui osândește pe alții; unul ca acesta totdeauna vorbește. Și este altul care vorbește de dimineța până seara, dar tăcerea o păzește, adică nu vorbește nimic fără folos”.

2. A fost întrebat un bătrân: „Ce este aceea a da seamă pentru orice cuvânt deșert (cf. Matei 12: 36)?”. Și a răspuns: „Ori ce fel de cuvânt vorbit pentru vreun lucru trupesc, afară de trebuința cea de nevoie, este cuvântare deșartă. Numai a vorbi pentru mântuirea

sufletului nu este cuvântare deșartă, însă și întru aceasta, despre cele mai multe trebuie să tăcem; că dacă începi să grăiești de cele bune, vine apoi și grăirea de cele rele”.

3. Mers-a un frate către un stareț și i-a zis lui: „Părinte, spune-mi cuvânt, cum să mă mântuiesc?”. Iar el i-a zis lui: „Dacă vei merge la cineva, să nu apuci să vorbești mai-nainte de a cerceta”. Iar el, umilindu-se de cuvânt, i-a făcut lui metanie, zicând: „Cu adevărat, multe cărți am citit, dar o învățătură ca aceasta n-am aflat niciodată”. Și, folosindu-se, a ieșit.

4. Se spunea despre Avva Ammonie că atunci când se ducea la biserică, nu-l lăsa pe ucenicul său să meargă aproape de dansul, ci departe; și de venea să-l întrebe despre gânduri și-i zicea lui singur [deosebi], îl gonia pe dansul, zicând: „Ca nu cumva vorbind noi pentru folos, să se ivească vorbă străină, pentru aceea nu te las aproape de mine”.

5. Se spunea despre Avva Ammun că a mers la Avva Pimen și i-a zis lui: „Când mă duc în chilia aproapelui, sau el vine la mine pentru vreo trebuință, ne sfim să vorbim unul cu altul, ca nu cumva să se ridice vreo vorbă străină”. Zis-a lui starețul: „Bine faci, că tinerețile au trebuință de păzire”. Și l-a întrebat pe dansul Avva Ammun, zicând: „Dar bătrânii ce făceau?”. Și a răspuns starețul: „Nu aveau întru eiși altceva sau străin în gura lor ca să vorbească aceea”. Și a întrebat iarăși: „Deci, de se va face nevoie a vorbi cu aproapele, vrei să vorbesc din Scripturi sau din cuvintele bătrânilor?”. Zis-a starețul: „De nu poți să taci, mai bine este să vorbești din cuvintele stareților, și nu dintr-ale Scripturilor; că de vei vorbi dintru acestea, nu mică primejdie aduce celui ce nu-i desăvârșit”.

6. Zis-a Avva Isaia: „Nu este înțelepciune a vorbi, ci înțelepciune este a cunoaște

¹⁹⁵ Nu e vorba de Origen din Alexandria, cunoscutul teolog.

vremea când trebuie a vorbi și a răspunde cele trebuincioase. Fii necunoscător întru cunoștință, ca să scapi din multe osteneli, că cel ce se arată pe sine întru cunoștință își ridică osteneală luiși. Nu te făli întru cunoștința ta, că nimeni nimic nu știe”.

7. Un frate a întrebat pe Avva Matoi, zicând: „Ce să fac, că limba mea mă necăjește, iar când vin în mijlocul oamenilor nu pot să o opresc pe dânsa, ba și îi judec pe dânsii întru lucru bun și-i mustru; ce să fac?”. Și răspunzând bătrânul, a zis: „De nu poți să te oprești pe sineți, fugi deosebi; că aceasta este neputință. Că cel ce șade cu frații nu trebuie să fie în patru părți, ci rotund, ca așa către toți să se rostogolească; că și eu, nu pentru fapte bune șed deosebi, ci pentru neputință; că puternici sunt cei ce vin în mijlocul oamenilor”.

8. Zis-a Avva Iosif: „Șezând noi odinioară cu Avva Pimen, a numit «Avva» pe Agathon; și am zis lui: «Este mai tânăr, pentru ce îl numești pe el Avva?». Și a zis starețul: «Gura lui l-a făcut pe dânsul a se numi Avva»”.

9. Zis-a un bătrân: „De vei câștiga tăcere, să nu te ai pe sineți [cugetând cum că] ai dobândit faptă bună, ci zi că «nevrednic sunt și de a vorbi»”.

10. Povestea unul din Părinți: „Șezând odinioară stareții și vorbind pentru folos, unul dintre dânsii era văzător, și-i vedea pe îngeri făcându-le semne cu mâna și laudându-i pe dânsii, iar când începea altă vorbă¹⁹⁶, porcii se tăvăleau în mijlocul lor plini de împuțiciune și îi mânjeau pe dânsii; iar după ce vorbeau iarăși pentru folos, veneau îngerii și îi laudau pe dânsii”.

11. Se spunea despre Avva Or că niciodată n-a mințit, nici nu s-a jurat, nici n-a blestemat pe vreun om, nici n-a grăit afară de nevoie.

12. De-a pururea îi zicea acesta ucenicului său, Pavel: „Vezi ca niciodată să nu aduci cuvânt străin în chilia aceasta”.

III.

A Sfântului Efrem

Nu va zăbovi monahul într-un loc, nici nu va afla odihnă de nu va iubi mai întâi tăcerea și înfrânarea. Cel ce înmulțește cuvinte în mijlocul fraților, va înmulți sfade, și-și va înmulți urâciune luiși. Iar cel ce își cruță buzele sale, va fi iubit. Frate, atletul, nevoindu-se, gura sa o strânge, așa și tu strânge gura ta de la cele ce prisosesc, și vei avea odihnă. Cel ce înmulțește cuvintele sale, greșos va fi. Iar cel ce păzește gura sa păzește sufletul său și iubit va fi. Iar cel obraznic cu buzele se va face pe sineși apropiat de sfărâmare, precum zice într-alt loc (cf. Pilde 6: 15; 10: 14). Grădina, neavând gard, călcându-se, se pustiește, iar cel ce nu-și păzește gura, va pierde roadele sale din pricina multei cuvântări. Înțelege, monahe, că sfârșitul a miriade de cuvinte este tăcerea. Deci, apucând mai-nainte câștigul, adică tăcerea, scapi de pagubă. Tăcerea este la cel tânăr precum frâul la cal; iar cel neînfrânat, în multe rele va cădea.

IV.

A lui Antioh Pandectul

Se cade ca monahul să vorbească cu Dumnezeu multe, iar cu oamenii, puține; că multa cuvântare fără de măsură face mintea nebăgătoare de seamă și o arată pe dânsa deșartă nu numai către duhovniceasca lucrare, ci o trimite pe dânsa și dracului trândăviei¹⁹⁷. Deci tăcerea ne folosește nouă întru toate; că vistieriile împărătești se vor umple de aur, iar mințile monahilor celor adevărați se vor umple de duhovniceasca cunoștință. Iar de va zice cineva „pentru ce Pavel a întins cuvântul până la miezul nopții (cf. Fapte 20: 7)?”, am zice către dânsul întâi adică pentru că urma să călătorească, iar apoi pentru că acolo erau noi-ucenici [catehumeni], căci era începutul propovăduirii, iar ei aveau

¹⁹⁶ ἄλλη ὁμιλία. O vorbă fără folos, alta decât cele de folos cu care se îndeletnicesc de obicei.

¹⁹⁷ Lit.: acediei.

trebuință de mai mult sprijin în învățare; dar însă și Pavel era plin de Dumnezeuiescul Duh, și nu el, ci Duhul grăia printr-însul, precum și însuși zice: *Căutați cercare [dovadă] că Hristos grăiește întru mine* (II Cor. 13: 3)?

Purtătorii de Duh nu când vor ei grăiesc, ci când îi mișcă pe ei Duhul, Care locuiește întru ei. Iar dacă și unii ca aceștia vor grăi vreodată multe, nu se vatămă cu nimic, că au darul Duhului luminându-i pe dânșii, și mintea păzind-o netulburată. Cu toate acestea, și aceleia îi este mai folositoare tăcerea cea în bună vreme și binecuvântată. Iar semnele celui ce are pe Duhul Sfânt întru sineși sunt blândețile și iubirea de liniște, și smerita cugetare în înțelepciune multă și cunoștință, și aceea adică să se afle cu neplăcere a către toată îndulcirea și slava lumii acesteia, iar de cele cerești fără de sărutare să dorească.

V.

A Sfântului Isaia Pustnicul

De va fi trebuință să vorbești cu frațele tău, vorbește mai puțin, cu smerenie și cu cucernicie, că Dumnezeu de-a pururea ia aminte la noi, și să nu vorbești sau să ascuți ceva din cele ce nu te folosesc. A nu se număra pe sineși și a se avea pe sineși necunoscător și a tăcea arată pe omul care nu se îndeletnicește în patimi a face voile lor, ci ale lui Dumnezeu; iar cel ce voiește să zică cuvântul său înaintea multora arată că nu este întru dânsul frica lui Dumnezeu. Că frica lui Dumnezeu este păzitoare și ajutătoare sufletului, adunând mintea întru sineși, ca să piardă pe toți vrăjmașii ei. A griji de limbă adeverește pe om că este lucrător, iar neiscușința limbii însemnează arătat că nu are fapta bună înlăuntrul lui. Păzirea gurii ridică cugetul către Dumnezeu, dacă tace întru cunoștință; iar multa cuvântare naște lenevirea¹⁹⁸ și trândăvia.

Frate, să ai sufletul tău plângând totdeauna, și smerit, și suspinând întru sineși,

și, ca cel ce ești nevrednic și neștiutor, taci de-a pururea, și nicidecum nu grăi fără trebuință. Iar de va fi trebuință să grăiești, și te vei cerca mai-nainte pe sineți văzând că este o pricină binecuvântată și după Dumnezeu, este mai bine să vorbești decât să taci, și de aici deschide gura ta cu frică și cu cutremur, având fața jos și cuvântul cinstitor și plecat, ca, dacă vei vorbi cu cineva, pentru dragoste, puțin să vorbești și curând să taci; iar dacă vei fi întrebat ceva, ascultă numai pentru nevoie și nimic mai mult să nu grăiești.

VI.

A Sfântului Diadoh

Precum ușile băilor, adeseori deschizându-se, îndată împing afară căldura cea dinăuntru, așa și sufletul, când voiește să grăiască multe, măcar de le-ar spune toate bune, risipește luarea-aminte la sine prin poarta cea glăsuitoare. Drept aceea, de aici înainte se lipsește de cugetările cele în vreme potrivită, și rătăcirea gândurilor o vorbește supărăcios celor ce se întâmplă să grăiască cu el, de vreme ce de aici nici pe Duhul Sfânt nu-l are întru cuget, păzindu-l pe dânsul de năluciri. Că lucrul preabun de-a pururea fuge de multa cuvântare, ca ceea ce este solitoare a toată tulburarea. Deci bună este tăcerea cea în bună vreme, nefiind nimic altceva decât maică a grijilor preaînțelepte.

VII.

A Sfântului Maxim

Cel ce fățărnicește tăcere pentru facerea de rău întocmește vicleșug aproapelui; neizbândind întru aceasta, se duce adăugând patimii sale durere. Iar cel ce tace pentru folos, sporește prieteșugul, și se va duce bucurându-se, ca cel ce a luat luminare ce prăpădește întunericul. Cel ce în adunare taie cu obraznicie ascultarea cuvintelor, nu se poate ascunde că bolește slavă deșartă, de care prinzându-se, pune înainte nenumărate întrebări [pricini de tulburare], voind să taie șirul celor ce se zic.

¹⁹⁸ Acedia.

VIII.

Din Pateric

1. Avva Iosif a întrebat pe Avva Nistero, zicând: „Ce să fac limbii mele, că nu o pot opri pe dânsa?”. Și i-a răspuns lui starețul: „Dar de vei vorbi, afli odihnă?”. Zis-a acela: „Nu”. „Și dacă nu ai odihnă, pentru ce vorbești? Mai vârtos taci, și de se va întâmpla vreodată vreo vorbă, mai vârtos ascultă decât să grăiești”.

2. Zis-a Avva Pimen: „Dacă vei fi tăcut în tot locul în care vei locui, vei avea odihnă”.

3. Doi frați din Schit au voit să meargă la Avva Antonie; și au intrat în corabie, și cu dâșii a intrat și un stareț pe care frații nu-l cunoșteau, mergând și el așijderea la Avva Antonie. Deci frații, șezând în corabie, vorbeau cuvinte părintești din Scriptură, încă și despre rucodelia lor. Iar bătrânul tăcea.

Iar după ce au ieșit din corabie, au venit la Avva Antonie, și a zis Avva Antonie fraților: „Bun tovarăș ați aflat pe bătrânul acesta”. Apoi a zis și bătrânului: „Buni frați ai aflat cu tine, Avvo”. Și a zis starețul: „Buni sunt, dar curtea lor nu are ușă; și cel ce voiește să intre în grajd dezleagă și măgarul”. Iar aceasta o zicea însemnând că cele ce le vin în gura lor, acelea le grăiesc.

4. Se spunea despre Avva Agathon că trei ani a pus piatră în gura sa până a îndreptat [dobândit] tăcerea. Vezi, nevoitorule, și urmează și tu răbdarea bătrânului, sau, neputând urma, smerește-te.

5. Zis-a Avva Pimen: „De-și va aduce aminte omul de cuvântul cel scris că *din cuvintele tale te vei îndrepta, și din cuvintele tale te vei osândi*, va alege mai vârtos a tăcea.

6. Zis-a același: „Un frate a întrebat pe Avva Pamvo de este bine a lăuda pe aproapele. Și i-a zis lui: «Mai bine este a tăcea»”.

7. Zis-a Avva Sisoe: „Iată, am treizeci de ani de când nu mă mai rog lui Dumnezeu pentru păcat, ci pentru altul, orice fel ar fi, aceasta mă rog, zicând: «Doamne Iisuse, apără-mă de limba mea!». Și până acum, în

fiecare zi cad printr-însa și păcătuiesc”.

IX.

A Sfântului Isaac

A voi de-a pururea a tăcea, și păzirea liniștirii, se face dintru aceste trei pricini: ori pentru slava oamenilor, ori pentru căldura râvnei întru fapta bună, ori că omul are înlăuntrul său o oarecare vorbire Dumnezeiască și cugetul lui se trage către dânsa. Și oricine nu are una din cele de pe urmă, adică pe a doua sau pe a treia, de nevoie este să boalească cu cea dintâi. De vei păzi limba ta, vei avea de la Dumnezeu darul umilinței celei din inimă întru care-ți vei vedea sufletul, adică lumina minții, și te vei umple de bucuria Duhului. Iar de te va birui limba, nu vei scăpa niciodată din întunecare. Dacă nu ai inimă curată, să ai măcar gură curată, precum a zis oarecare din sfinți.

PRICINA A PATRUZECI SI OPTA

Că și simplu a se fura este păcat, iar jurământul strâmb are pedeapsă nemilostivă, și cum că jurământul cel ce se face din obrăznicie spre lepădarea poruncii lui Dumnezeu trebuie să fie dezlegat, iar pentru dânsul trebuie să se facă pocăință.

I.

Din viața Sfântului Eftimie

Un bărbat oarecare pe nume Chiriac, trăgându-se din satul Faran, era păstor de oi, și, păscând turma prin acele pustietăți, i s-a încredințat de la oarecine alte oi, zece la număr, trăgându-se din același sat, sărac și acela, ca și pe acelea să le pască împreună cu ale sale. Și trecând ceva vreme la mijloc, l-a ajuns pe acel sărac o trebuință de neocolit; iar el, neavând nimic altceva decât mica turmă, îndată a trecut-o cu vederea, și s-a văzut silit să o vândă și pe aceea pentru nevoia trebuinței.

Și precum se vede, rău la socoteală fiind Chiriac, necinstind mai vârtos adevărul pentru puținul câștig ce l-a luat de pe urma oilor, a dat înapoi numai opt, întărind că atunci a luat doar atât de la dânsul; iar acela, cerându-le și pe cele două, Chiriac era tăgăduind, iar lucrul lor intra într-o ceartă, și amândoi foarte se certau. Și intrând în mijlocul lor niște împăciuitori, au pus jurământ celui ce va voi, ca așa să risipească acea ceartă. Iar Chiriac, alegând să jure, săracul cerea ca jurământul să se facă asupra raclei moaștelor Marelui Eftimie; și iată că li s-a hotărât lor o zi oarecare; și purceând Chiriac să jure în ziua aceea, se pogorî cu săracul către mănăstire.

Și în vreme ce calea ce duce din Ierusalim în Ierihon o aveau în picioare, iată că li se vedea lor și mănăstirea. Văzând săracul pe Chiriac dedat cu totul spre jurământul cel strâmb, și, ca și cum avea jurământul în vârful limbii, și, mai mult temându-se de cum ar jura el decât cum ar jura acela strâmb, a zis: „Frate, haidem să ne întoarcem, că din destul ne este spre încredințare chiar și numai această pornire spre jurământ, și [drept

care] nu trebuie adăugat nimic mai mult”. Acestea zicând el, se ruga că să nu jure, iar acela nu îngăduia, până nu va săvârși și cu lucrul jurământul, că socotea că fără de cale mai vârtos va face.

Iar după ce au intrat în mănăstire și au cutezat acel cumplit lucru peste racla moaștelor, acela, fiind cu adevărat nebun, jurământul cel strâmb l-a adus la sfârșit, zicând întru inima sa că nu este Dumnezeu (cf. Ps. 13: 1); dar mai vârtos uitare luând el de Dumnezeu, socotea să se ascundă de Dânsul. Și atunci s-a întors acasă, nebunește îndulcindu-se de norocitul câștig cel din dobândă. Iar a doua zi, zăcând pe la miezul nopții deștept pe pat, și părându-i-se că ușa se deschidea de sine, văzu un călugăr oarecare bătrân purtat de cinci tineri, în mâna dreaptă având toiag și casa cu multă lumină luminând-o, aspră căutătură având către dânsul, cu glas răstit a zis: „Ce ai cugetat, deșertule, peste coșciugul lui Eftimie?”. Iar el, amuțind cu totul, și neputând cu nimic a da răspuns, același îndată a poruncit celor dimprejurul lui ca să-l muncească: apoi patru întinzându-l, celui de-al cincilea i-au dat toiagul în mână, și a zis să-l bată tare ca să nu fie disprețuitor față de Dumnezeu, nici jurător strâmb, nici lipsitor de cele străine.

După aceea, părându-i-se că a fost bătut din destul, oprind mâna tânărului, l-a apucat de păr și a zis: „Ai cunoscut acum cu adevărat, necuvioase, cum că, pe pământ, unele ca acestea le judecă Dumnezeu? Iată, într-o această noapte, suflete, vor să ceară sufletul de la tine, dar cele ce rău le-ai făcut, cum vor fi? Pentru aceasta ți-am adus această chinuire, ca alții să se facă mai buni dintr-înșă, și de primejdia cea din jurământul strâmb să fugă cu totul, iar mai vârtos și de însuși aceea de a jura, măcar și drept de vor jura”.

Acestea zicându-i și cu ele îngrozind pe Chiriac, cu cei de lângă dânsul îndată s-a dus, iar el, de vedenie tulburându-se, încă și durerile bătailor neputând să le sufere, iute glas înălța, și pe cei de aproape îi chema, ranele le arăta, și jurământul strâmb fierbinte îl mărturisea, și de cele ale primejdiei către dâșii se plângea; apoi se ruga să fie dus de dâșii la racla Sfântului, zicând: „Poate că cel ce mi-a dat mie aceste rane nesuferite cu lesnire le va și vindeca, fiind ucenic al Aceluia ce firește face binele mai vârtos decât să muncească, de vreme ce nicidecum meșteșugurile și mâinile doftorești nu ar fi îndestulate către niște dureri ca acestea”.

Și auzind aceia acestea, apoi și văzând că prea greu era rănit, și înspăimântându-se nu puțin și ei, însă plecându-se către dorirea bărbatului, au meșteșugit durerea într-acest fel: umplând doi saci de paie, și pe aceia binișor punându-i de-alături pe un asin, apoi în mijloc punându-l și pe el, așa pe dânsul în mănăstire la raclă l-au dus. Aceștia ne-au povestit și nouă toate cele despre dânsul, și rănila de pe spatele lui arătându-le, atâta frică a băgat în frați, încât, de atunci înainte, n-au lăsat pe nimeni să se jure peste racla Sfântului, nici să aducă jurământ asupra altuia. Iar acei oameni, atunci la noi petrecând ziua, după ce vedeau pe Chiriac lipsindu-se și de înseși acele slabe și subțiri nădejdi către viață, și către moarte privind, și pânțele lui stricându-se, și din gura lui neputând câtuși de puțin să oprească borătura, l-au luat pe dânsul și l-au dus iarăși acasă; iar el, în noaptea aceea, de-abia trăind, a doua zi s-a sfârșit.

II.

Din Pateric

Zicea Avva Zosima: „Mergând în Sfânta Cetate [Ierusalim], a venit oarecine din cei iubitori de Hristos și mi-a zis mie: «Părinte, am un frate care locuiește cu mine, și, din bânțuiala vrăjmașului, avem oarece ceartă între noi; apoi eu, pocăindu-mă, acela nu voiește să se împace cu mine; deci milostivește, pentru Domnul, și fă cu dânsul cele

de pace». Iar eu, după ce am auzit, chemând îndată pe fratele, i-am grăit lui cele ce ajută spre pace și unire. Iar el la început părea că se pleacă, apoi, prefăcându-se la cuget, mi-a zis: «Nu pot să mă împac cu dânsul, de vreme ce m-am jurat pe cruce ca de aici înainte să mă am neîmpăcat cu dânsul». Iar eu, zâmbind, i-am zis lui: «Jurământul tău, frate, are o putere ca aceasta, e ca și cum ai fi zis: *Mă jur pe cinstită Crucea Ta, Hristoase, că nu voi păzi poruncile Tale, ci voi face voile vrăjmașului Tău, ale diavolului*. Deci nu numai că nu ești dator, frate, să oprești acel rău care te-a mânia, ci și să te pocăiești și să te necăjești pentru dânsa, și să te umilești pentru obrăznicia ta, ca să nu mai fii astfel răpit de dânsa. Că și Irod, de s-ar fi pocăit și nu ar fi întărit jurământul său, nu ar fi făcut acea cumplită ucidere, tăind pe Înainte-Mergătorul lui Hristos». Și umilindu-se fratele spre aceasta, a făcut metanie fratelui său și mie, și așa, cu darul lui Dumnezeu, iarăși s-au unit întru dragoste”.

PRICINA A PATRUZECI SI NOVA

Că se cade nu numai să nu clevetim, ci nici celui ce clevetește să nu-i îngăduim să șoptească sau să cârtească.

I.

Din viața Sfintei Singlitichia

Zicea Fericita Singlitichia că grea foarte și pierzătoare este clevetirea, iar unora le este hrană și odihnă; iar tu, o, credincioasă, nu te face vas al răutăților celor străine, ci gătește sufletul tău neprisosit, că, primind putoarea cuvintelor clevetitorului, întinăciuni ale necurăției vei soli rugăciunii tale prin gânduri și fără de pricină vei urî pe cei ce vorbesc; că, spoindu-ți-se auzul de neomenia clevetitorilor, te vei uita ca un neam de jos^{199*} la toți, socotindu-i deopotrivă de necurați, precum și ochiul, peste tot cu vâpseală fiind cuprins de-amănuntul pe dinaintea, nedeosebită are nălucirea înaintea celor văzute²⁰⁰.

Deci se cuvine să se păzească auzul și limba spre a nu zice ceva de acest fel, nici a suferi a auzi; că scris este: *Auzire deșartă nu primi* (Exod 23: 1), și iarăși: *Pe cel ce clevetește întru ascuns pe aproapele său, pe acela l-am gonit* (Ps. 100: 5), și iarăși aiurea: *Ca să nu grăiască gura mea lucruri omenești*^{201*} (Ps. 16: 4). Iar noi

^{199*} ἄγενης = un om de nimic, nimeni.

²⁰⁰ Text dificil. Gătește sufletul tău așa încât să nu se arate între alții prisosind cu ore cari virtuți sau alte fapte bune care să te înalțe mai presus de ei, luând seama că nu ție, ci lui Dumnezeu I se cuvine toată slava și ajutorul; iar dacă vei face altminteri, vei stârni clevetirile oamenilor celor pizmași, și astfel te vei umple, ca de o spoială, de putoarea cuvintelor lor, ce-ți vor soli la rugăciune întinăciuni ale necurăției prin gânduri, de care tulburându-te, vei începe a urî fără pricină pe cei ce te-au clevetit, de ca și cum ei ar fi pricina tulburării tale, și nu tu, cel ce te-ai arătat plin de mândrie prin „prisosințele” ostenelelor tale. Și așa, cu auzul și cu ochiul tulburat, vei privi ca prin niște vâpsele [culori], și nu vei face deosebire limpede între cele văzute, confundând pe unele cu altele, ba chiar văzându-i pe toți deopotrivă de necurați.

^{201*} Continuarea: „...pentru cuvintele buzelor Tale eu am păzit căi aspre”.

grăim și lucrurile cele ce nu sunt. Deci trebuie nici să credem celor zise, nici să le primim vreodată, ci împreună cu Proorocul să zicem și să facem: *Și m-am făcut ca un om ce nu aude și nu are în gura lui muștrări* (Ps. 37: 14).

II.

Din Pateric

1. Venit-au niște eretici la Avva Pimen și au început să clevetească pe Arhiepiscopul Alexandriei, zicând că are hirotonia de la preoți; iar el a strigat pe fratele care era cu dânsul și a zis: „Pune masă și le fă lor să mănânce și-i primește pe cei cu pace”.

2. Un frate a întrebat pe un stareț, zicând: „Ce e clevetirea și ce este a osândi?”. Și a răspuns bătrânul: „Clevetirea se zice [că se lucrează] întru cele nearătate și cele ascunse, iar a osândi se zice în păcatele cele arătate; deci tot graiul [rău] pe care cineva nu-l poate grăi înaintea fratelui său este clevetire, adică de va zice cineva că cutare frate este bun și blând, dar este neprietenos și nu are dreaptă-socoteală, aceasta este clevetirea. Iar de va zice cineva că acel frate este negustor și iubitor de arginți, aceasta este a osândi; pentru că a osândit faptele lui și toată viața lui, iar aceasta este mai rea decât clevetirea”.

3. Zis-a un stareț: „De vei cleveti pe fratele tău, și te va bate conștiința, du-te de-i fă lui metanie, și spune că «te-am clevetit», și de aici înainte păzește-te ca să nu te mai batjocorești, că clevetirea este moarte a sufletului”.

4. Zis-a iarăși: „De va cleveti frate pe frate înaintea ta, vezi să nu te rușinezi de dânsul și să zici «adevărat, așa este», ci, ori taci, ori zi lui: «Eu, frate, sunt osândit, și nu pot să judec», și așa te mântuiești și pe sineți și pe acela”.

III.

A lui Antioh Pandectul

Să fugim, fraților, de șoptire²⁰², ca să nu ne lipsească pe noi de Rai și să ne trimită în Gheena focului, că, șoptind, șarpele a scos pe Eva din Rai.

IV.

A lui Isaia Pustnicul

Dacă vreun frate se va sili să clevească pe fratele său înaintea ta, să nu te rușinezi și să te pleci lui, și așa să păcătuiești la Dumnezeu, ci zi lui într-o smerenie: „Iartă-mă, frate, că păcătos sunt; și acestea pe care le zici sunt ale mele, și nu pot să le sufăr [port] pe ele”. Iar dacă tu ești luptat [ești silit de cineva] spre a cleveti pe fratele tău, adu-ți aminte că, de va auzi, se va scârbi, și te vei rușina să te întâlnești cu dânsul, și așa te vei odihni.

V.

A lui Isaac Sirul

Petrece de-a pururea binecuvântând cu gura, și nu vei fi ocărât. Că ocară naște ocară, și blagoslovenia, blagoslovenie. În ziua când vei deschide gura ta și vei grăi asupra cuiva, socotește-te pe tine a fi mort și deșert într-o toate lucrurile tale pe care le faci, măcar de ți s-ar părea că într-o dreptatea inimii ai grăit spre zidire. Că nu este nevoie să-și strice cineva casa ca s-o zidească pe a altuia, iar dacă cineva înaintea ta s-ar porni să clevească pe fratele tău, posomorăște-ți fața ta, și atunci te vei afla păzindu-te lui Dumnezeu și aceluia.

²⁰² Mai-nainte s-a vorbit despre clevetire (καταλάλια), acum Antioh Pandectul pomenește despre șoptire (ψιθυρισμός). Șoptirea e tot un fel de clevetire, dar ceva mai subtilă, e un fel de primă etapă către clevetire. E o vorbire în taină despre alții, fără știrea lor, o pălăvrăgeală, fără o manifestare vădită a pizmei față de cei ce, în scurt timp, vor fi țintă a clevetirii. Aceasta se arată în continuare.

Nu poți să astupi gura celui ce clevește pe aproapele său? Păzește-te încai [măcar] pe sineți să nu fii părtaș cu dânsul la clevetire. Cunoaște dar că dacă va ieși foc de la tine și va arde pe alții, pe sufletele cele arse în focul tău, Dumnezeu le va căuta din mâinile tale. Iar dacă nu tu vei pune foc, dar vei binevoi cu cel ce îl aruncă, și afli plăcerea într-o aceasta, vei fi tovarăș cu dânsul într-o judecată.

VI.

A Sfântului Maxim

Să nu dai auzul tău limbii clevetitorului, nici limba ta auzului iubitorului de prihănire, ascultând cu dulceață cele grăite asupra aproapelui, ca să nu cazi din Dumnezeiasca dragoste, și așa să te afli străin de viața veșnică.

Nu primi asupra părintelui tău ocară, nici să nu-l îndemni pe cel ce îl necinstește pe dânsul, ca să nu se mânie Domnul pe lucrurile tale și să te piardă din pământul celor vii.

Astupă gura celui ce clevește într-o auzurile tale, ca să nu săvârșești păcat îndoit împreună cu dânsul: pe tine să te obișnuiești într-o pierzătoria patimă și pe acela neoprindu-l să clevească asupra aproapelui.

Cel ce fără de patimă spune greșala fratelui, după două pricini o spune: sau ca să-l îndrepteze pe dânsul, sau pe altul să-l folosească. Iar dacă spune afară de acestea - sau lui, sau altuia - îl spune ori imputându-i-l, ori pentru a-l batjocori; dar astfel nu va scăpa de Dumnezeiasca părăsire, ci ori într-o aceea, ori într-o altă greșală negreșit va cădea, și, de alții muștrându-se și ocărându-se, se va rușina.

Când vei vedea pe oarecari mândri nesuferind ca cei mai buni să fie lăudați și meșteșugind să facă nepropovăduit adevărul cel grăit, oprindu-l pe dânsul de la aceștia cu miriade de ispite și cu nelegiuite diavolii, să înțelegem din acestea că Domnul e din nou răstignit și îngropat de aceștia, și păzit cu ostași și cu peceti, pe care prin Înviere răsturnându-i Cuvântul, pe cât de mult este luptat,

pe atât mai strălucit se arată, dobândind prin pătimiri gură spre nepătimire, căci, ca Unul care și este și se numește Adevărul, este mai tare decât toate.

VII.

Din Pateric

1. Zis-a un bătrân: „Precum cel ce primește foc în sân, se va arde de dânsul, așa și cel ce primește vorbele multora, nu va scăpa de clevetire”.

2. Zis-a Avva Iperehie: „Mai bine este a mânca carne și a bea vin, decât a mânca întru clevetire trupurile fraților”.

3. Zis-a același: „Șoptind șarpele, a izgonit pe Eva din Rai. Asemenea cu acestea este și cel ce clevetește pe aproapele, căci împreună cu sufletul său îl pierde și pe al celui ce-l aude”.

4. Zis-a iarăși: „Să nu grăiască gura ta cuvânt viclean, că via nu scoate spini”.

5. Întrebat a fost un stareț: „Ce este clevetirea?”. Și a răspuns: „Acea adică a nu cunoaște pe Dumnezeu sau slava Lui, și pizma cea către aproapele”.

VIII.

A Sfântului Efrem

Frate, nu suferi pe cel ce clevetește, măcar de ar grăi și adevărul, ca să nu te împărtășești cu dânsul dintru aceeași pierzare. Căci de se va întâmpla ca cineva, cu adevărat, să-l numească rău pe împăratul ce a greșit, nimeni din cei de față nu va suferi să asculte cele zise asupra împăratului, iar de va suferi să stea și să audă, se va scoate un chin deopotrivă asupra amândurora: unul adică va fi omorât din pricina limbii, iar celălalt pentru auz. De tâlcuieste ceva mincinosul, iar tu pleci urechea ta către dânsul, sânul auzului tău va primi moartea pe care o scoate prin gură, iar luând aluatul plin de amărăciune al minciunii, îl vei frământa întru sineți.

De unde a luat moartea pricină să intre în om? Au nu prin auz, prin care Eva

a primit graiurile șarpelui? Printr-acesta, de atunci și până acum, pierzarea are obicei să intre. Că Diavolul îl poate uide pe cel ce tace prin cel ce grăiește, iar pe cel pe care nu-l poate omori prin gură, îl uide prin ureche. Căci atunci când dracii ziceau adevărul, Mântuitorul n-a îngăduit să se audă (cf. Mc. 1: 24; Lc. 4: 34 și urm.).

Încă și Apostolii n-au primit să audă pe dracul ce-i lăuda pe dânșii, ca nu cumva glasul cel plin de amărăciune să se pună în auzul cel curat, și dintru aceasta și minciuna să se facă nepermisă; că vicleanul are fire să amestece adevărul cu minciuna, și așa, amăgind pe cei mai simpli, îi surpă în prăpastia pierzării. Iar șarpele, mâncând plăcere, îndată o preface întru amărăciune, și, de o va trimite în cineva, vai celui ce o a primit!

Tot așa și minciuna e trimisă din adevăr ca o otravă plină de moarte. Că în cuvintele cele prea dulci este ascunsă amărăciune cumplită și pierzătoare, care nu se poate cunoaște de mulți. Așa și Iscarioteanul, ascunzând vicleșugul în sărutarea gurii și în limbă pașnică, a gătit vânzare asupra Stăpânului celui cunoscător de inimi. Și dacă unul ca acesta s-a arătat mincinos către Ziditorul, cu atât mai mult se va arăta către tine. Datu-S-a pe Sineși Mântuitorul la moarte, dar n-a dat auzului Său glasul mincinosului.

Deschizându-și gura Sa, a gustat oțet cu fiere, dar urechea Sa nu și-a dat spre a primi graiurile spurcatului. Datu-și-a gura Sa ca să o sărute vânzătorul, dar n-a dat răspuns amăgitorului. Dă gura ta mincinosului să o sărute, dar nu da lui auzul tău, că sărutarea îl osândește, iar prin auz te va uide gustarea graiurilor lui; dar mult mai bine vei face dacă vei fugi cu totul de mirosul și de gustul otravei.

Pentru ce de fum iute fugim, iar pe mincinos îl ascuți cu dulceață? De ce de puține te lepezi, dar lângă prihănitore voiești a șede? Ești dator ca negreșit să păzești de cele vătămătoare fiecare din mădularele tale. Dacă trupul tău este nevinovat de curvie, păzește gura ta de clevetire; gura ta, neputând să preacurvească, poate să mintă și să năpăstuiască, și cu aceeași pierzare să se îmbrace; că dacă unul din mădularele tale va fi

vinovat, ești osândit cu totul prin acel mădu-lar osândit.

Ostașul și trupul este îngrădit în za de fier, iar dacă se va rupe una din cele prea mici găurele ale zalei, și aceasta va da intrare săgeții, moarte aduce asupra viteazului. Așa și la ușa urechii, de se va afla deschisă cle-vetitorului, pierzare precumplită va face să locuiască în cel ce a primit-o. Că această ușă este atât de mare, încât printr-însa a putut să încapă și o moarte atât de grozavă, care, intrând în lume și înghițind toate neamurile, petrece nesăturată. Deci se cuvine să încu-iem urechile cu încuietori și cu zăvoare, ca prihănirea să nu intre. Să nu disprețuiești clevetirea ca pe un lucru mic ce nu poate să ucidă.

Mariam s-a făcut leproasă ca zăpa-da, osândindu-se într-un cuvânt al prihăni-rii. Și dacă aceea, Proorociță fiind, înfricoșă-tă răsplătire luă pentru limbuție (cf. Num. 12), oare cât de grozav va fi chinul celor ce folosesc fără osebire clevetirile? Iar prin ceea ce a grăit Mariam, adevărul a fost lepădat, căci cu prihănire a grăit. Așijderea de va fo-losi cineva clevetirea cu dreptate, dreptatea lui este plină de nedreptate; deci sau muștră cu dreptatel, sau nu prihăni pe ascuns. Căci dreptatea se defaimă atunci când cu dânsa este amestecată răutatea viclesugului. Iar mâncarea ucide de va avea ascunsă otravă.

Prin cele arătate să le înțelegem pe cele nearătate, prin Mariam zugrăvim să ve-dem adevărul, că în chip arătat trupul ei se făcu cu totul leproșat, în timp ce, în chip nea-rătat, cu tot sufletul a greșit; prin vătămarea cea arătată a cunoscut vătămarea pe care o pătimea pe ascuns. Prin prea grețoasa lepră s-a învățat cât de rea și de urâtă e prihănirea, iar trupul ei cel văzut se făcu oglindă a sufle-tului celui dinăuntru nevăzut; prin stricăciu-nea trupului s-a învățat cum se strică inima iubind clevetirea; prin omul cel dinafară a priceput ce a pățimit omul ei cel dinlăuntru.

Că precum aceea s-a despărțit de fratele ei, așa și de la dânsa a despărțit sin-gur trupul ei (cf. Num. 12: 15), ca ea prin si-neși să se învețe câtă bunătate este în unirea dragostei ce se făcu întru mădulele cele potrivnice dintru dânsa, de vreme ce și ea

se făcuse potrivnică fratelui său, pentru ca prin împotrivirea trupului să se sârguiască să câștige pace și un cuget către aproapele.

PRICINA A CINCIZECEA

Cum trebuie să locuiască frații și împreună să se îndrepte, greșind ei întru ceva, și când și în ce greșeale se cuvine a se păstra tăcerea, și când și în ce [împrejurări] se cuvine să grăiască și să nu ascundă.

I.

De la Sfântul Varsanufie

a) Un frate a întrebat pe un bătrân, zicând:

„De vreme ce pun cuvântul meu către stareț, adică vestesc greșelile fraților, fiindu-mi poruncit de acela, am simțit că oarecari se necăjesc; deci, ce să fac, nu cumva șed vătămându-mă? Că gândul nu mă judecă pe mine, luând aminte la scop, că nu pentru patimă pun, însă mă tem ca nu cumva lucrul să sporească spre întărâtare și să mă clătească”.

Și a răspuns bătrânul:

„Dacă spui cu inimă curată, pentru folos sufletesc și pentru oprirea patimii, nu băga de seamă graiurile oamenilor; că a mijloci, adică a vesti către starețul fără de patimă bine este; că nu tuturor li s-a dat să grăiască către stareț, și nici nu folosește. Deci tu, dacă vei grăi după Dumnezeu, nici nu vei grăi, nici binele nu-l vei face de la sineți, ci din Dumnezeu, Care este întru toate, iar bunătatea lui Dumnezeu nu naște pizmuire; dar, chiar de se și arată în scurt timp, se stingă degrab”.

b) Și a zis fratele:

„Dar dacă și un alt oarecare va fi dator și va zice fratelui, dator este să-l încredințeze pe acel frate că nu urându-l, ci iubindu-l, a spus să tacă?”

Zis-a starețul:

„Pentru slava deșartă voiește a-l încredința, ca să nu se arate clewetitor, ci să se arate oamenilor drept; deci ia aminte în inima ta și te vei învăța dacă după Dumnezeu și vrând să folosească a spus starețului, și dacă va afla așa, va lăsa totul la Dumnezeu, și acela va încredința inima fratelui precum știe. Iar dacă însuși fratele va zice lui ori prin

sineși ori prin altul cele ce s-a înștiințat că a spus despre el starețului, și se va scârbi pentru acelea, atunci dator este cu smerenie să-l încredințeze pe dânsul, zicând: «Dumnezeu știe, frate, că, iubindu-te pe tine și voind folosul tău, acestea am grăit. Dar spune-mi mie: dacă cu alt chip aș fi spus acestea, ce m-aș fi folosit dintru ele? Au nu mă tem de hotărârea ceea ce zice că *cel ce urăște pe fratele său este ucigaș de oameni?* (I Ioan 3: 15). Deci, aducându-mi aminte de Cel ce zice *iubește pe aproapele tău ca pe sineți* (Matei 19: 19), am căutat să te îndrept pentru Cel ce zice că *frate ajutat de frate este ca o cetate tare și zidită* (Pilde 18: 19). Mă rog, dacă și tu vei vedea greșeala mea, muștră-mă și tu, ca măcar așa, rușinându-mă, mă voi pocăi pentru greșeală».

Iar dacă nu ca vrând a îndrepta pe fratele, ci ca pârându-l pe dânsul va spune, dator este întâi a se osândi pe sineși, și a se ruga lui Dumnezeu ca să-i ierte lui. Apoi, dacă știe cu de-amănuntul că a simțit fratele, dator este să se ducă cu smerenie și să-i facă lui metanie, mărturisind și zicând: «Iartă-mă, frate, că m-am batjocorit de draci și te-am clewetit, și te rog pentru mine ca să mă ierte Domnul și să-mi dea vreme de pocăință, că mă rătăcesc».

Că nu este cu puțință prin plăsmuire și minciună a încredința pe cineva din frați, ci cu smerenie, prin adevăr. Iar dacă fratele n-a cunoscut, lui adică nimic să nu-i spună, ca să nu-l pună pe dânsul în gânduri, cu toate acestea dator lui Dumnezeu este a se pocăi pentru greșeala sa și a o mărturisi pe dânsa starețului”.

c) Același a întrebat pe același stareț, zicând:

„Dacă fratele mă va întreba despre un cuvânt sau lucru, și-l știu pe el, auzindu-l ori și ispitindu-l, să-i răspund lui sau nu? Iar dacă nu voi fi întrebat și voi vedea lucrul nu

bine făcându-se, oare bine este a face pomenire odată celui ce-l face sau nu?"

Răspuns-a starețul:

„Păzește-te să nu zici cu slavă deșartă, ci cu smerenie și cu frica lui Dumnezeu; și pentru toate pe care le-ai întrebat spune și fă pomenire, trebuință fiind; însă în obștea ta și nu într-altă parte, căci cei ai obștii sunt ca un trup, iar dacă vei fi în altă parte, de la sineți să nu zici nimic, iar de vei fi întrebat, spune cu smerenie”.

d) Zis-a fratele:

„De voi vedea inima mea îndulcindu-se cu slava deșartă când zic, sau atunci nu se îndulcește, dar pricep că va a mi se face mai pe urmă, oare bine este a tăcea sau nu?"

Răspuns-a starețul:

„A zice vreodată cuiva ceva cu smerenie aceasta este, a nu zice învățând, ci a și cum auzind de la stareț sau de la Părinți. Deci dacă are folos lucrul când zici fratelui, și te luptă slava deșartă făcând dulceață întru tine, ia aminte, că aceasta voiește să împiedice folosul fratelui, și dacă o vei asculta pe dânsa, niciodată nu va lăsa să se folosească vreun frate de la tine. Deci ceartă slava deșartă și o defaimă pe dânsa și, după ce ai zis fratelui, pocăiește-te lui Dumnezeu, zicând: «Iartă-mă, Doamne, că am grăit cu slavă deșartă». Asemenea fă și când vine pe urmă”.

e) Zis-a fratele:

„Cum, părinte, mi-ai poruncit ca, de voi vedea lucru făcându-se dobitocește, să vorbesc mai-nainte până ce voi fi întrebat, Părinții zicând că mai-nainte de întrebare să nu se răspundă?"

Răspuns-a bătrânul:

„Frate, stareții grăiesc după măsura omului. Deci e vreme întru care a sluji omului este cu cuviință, tânăr fiind adică și nedesăvârșit, și întru această vreme este dator a arăta lucrurile slujbei. Și este vreme când același vine a sluji, și altele sunt lucrurile măsurii acesteia; că cele desăvârșite se zic celor desăvârșiți, iar celelalte, celor ce sunt sub lege; că încă sunt sub învățături de copii”.

f) Întrebat-a fratele:

„Face cineva lucru de mijloc nea-

vând păcat, iar eu pentru voia mea mă necăjesc întru dânsul; oare tăcea-voi să nu odihnesc inima mea și să zic ca cu dragoste, și să nu petrec tulburându-mă? Iar dacă pe alții va necăji lucrul și nu pe mine, să zic pentru alții? De nu cumva aceasta se va părea începere de lucru”.

Răspuns-a bătrânul:

„De va fi lucrul neavând păcat, ci de mijloc, și vei grăi pentru ca să odihnești inima ta, biruire ție este, că din neputință n-ai putut să suferi, dar prihănește-te pe sineți și taci; iar dacă pe alții necăjește, spune starețului tău, și sau el va zice lui, sau va spune ție ce trebuie să-i zici lui, și tu fără de grijă rămâi”.

g) Zis-a fratele:

„Deci dacă nu pentru sinemi, ci pentru că se necăjesc alții voi spune egumenului, dar presupun că se tulbură fratele, ce să fac? Iar dacă și eu împreună cu aceia din lucru mă necăjesc, spune-voi pentru odihna aceluia sau tăcea-voi să nu mă vestesc eu?"

Răspuns-a bătrânul:

„Pentru tulburarea fratelui, dacă vei spune starețului, tu treabă nu ai, când este trebuință a spune. Deci dacă lucrul nu te necăjește, pentru alții spune starețului; iar dacă și tu așijderea te vei necăji cu aceia, măcar că îți pasă pentru aceia, dar pentru sineți singur și pentru a nu împlini patima ta, silește-te a nu spune”.

h) Zis-a fratele:

„Alt gând îmi zice mie că, de se va tulbura fratele, mi se face mie vrăjmaș, având că am clevetit pe dânsul către stareț”.

Răspuns-a bătrânul:

„Acest gând este viclean, vrând a împiedica îndreptarea fratelui, precum am zis ție mai-nainte; deci să nu ascuți pe dânsul, ci spune, însă după Dumnezeu și nu pentru clevetire; căci și asupra doftorilor cârtesc bolnavii cei ce se doftoresc, dar doftorilor nu le pasă de cârtirea lor, deodată știind că pe urmă vor mulțumi lor”.

i) Întrebat-a fratele:

„De voi vedea gândul meu că nu pentru folos a spune, ci chitesc a cârti pe fratele, spune-voi, au tăcea-voi?"

Răspuns-a bătrânul:

„Îndeamnă gândul să spună după Dumnezeu, și nu pentru pâără; iar dacă se bi-ruieste cu clevetirea, și așa (tot) spune mărturisind starețului clevetirea ta, ca amândoi să vă tămăduiți, acela de greșeală, iar tu de clevetire”.

j) Zis-a fratele:

„Dar dacă nu mă lasă gândul să mărturisesc starețului, că chitesc să clevetesc pe fratele, zic, ce să fac? Să-i spun, sau nu?”

Răspuns-a bătrânul:

Nimic să nu-i zici lui, și Domnul poartă grijă; că nu este trebuință a zice tu cu vătămare sufletească, și Dumnezeu, cum voiește, poartă grijă pentru îndreptarea fratelui”.

k) Întrebat-a fratele:

„Încă și însuși fratele cel ce a greșit pentru care eu sau altcineva a spus starețului, cum este dator a se afla către cel ce a spus despre dânsul lui Avva?”

Răspuns-a bătrânul:

„Dacă va fi credincios și după Dumnezeu viețuind, deși pentru vrăjmășie a spus cel ce a spus despre dânsul, acela însă este dator a socoti că «vrând fratele să mă folosească a spus acestea», și se împlinește la dânsul cea zisă: *Omul cel bun, din comoara sa cea bună scoate cele bune*; și acestea aducându-și aminte, dator este a iubi mai mult pe fratele și a-i mulțumi lui. Deci cel ce petrece așa, va spori degrab după Dumnezeu”.

l) Întrebat-a fratele:

„Încă și pe frații care sunt cu mine la slujba bolniței, de vor greși, cum să-i îndreptez pe dânșii?”

Răspuns-a bătrânul:

„Dacă mai-nainte vei pricepe voia lui Dumnezeu în inima ta, nu te vei tulbura, ci obicei vei face precum Părinții; iar dacă nu vei lua aminte și te vei răpi ca un om, zi lui Dumnezeu, pocăindu-te: «Iartă-mă, Stăpâne, și miluiește-mă»; și zi celor împreună cu tine: «Vedeți, fraților, că dintru acestea ne osândim și pierdem sufletele noastre»; și ia aminte să nu strigi tare când le zici lor, ci măsurat, spre auzirea urechii, și dacă întru acestea te vei zdrobi, vine așezarea cea după Dumnezeu”.

m) Zis-a fratele:

„Rogu-mă, părinte, spune-mi cum trebuie să fie felul îndreptării și când trebuie a se face cineva pe sineși nebun și a trece cu vederea lucrul cel ce se face? Și dacă voi fi biruit în lucru, adică mă voi răpi și mă voi tulbura, ce legătură sunt dator a-mi hotărî mie, adică certare?”

Răspuns-a bătrânul:

„Către oameni pururea fă; de vei vedea că este priceput și primește, adică fratele cel tulburat de tine ce este cu tine la ascultare, zi lui: «Frate, dacă cu lenevire vom face lucrul lui Dumnezeu, pierzare sufletului este; oare acum aceasta este bine făcută? Sârguiește-te de acum». Iar de va fi neînțelegător, zi lui: «Crede-mă, frate, ai trebuință să fii pedepsit; cum dar de te lenevești așa? De voi spune lui Avva, adică egumenului, te va pedepsi bine». Iar pentru a face nebunește, după greșeală fă: de este mică, copilărește fă; de este mare, nicidecum să nu o faci pe aceasta; și nu pune legătura asupra ta pentru biruire, nici să fii iarăși nebăgător de seamă când vii întru dânsa, ci roagă pe Dumnezeu să te ierte, iar dacă nu vei băga în seamă, se face lenevire”.

n) Zis-a fratele:

„Și dacă greșind vreunul din frații cei ce sunt cu mine sau chiar dintre bolnavi, vrând să-l îndrept pe dânsul, să zic oare cuvânt cu tulburare? Oare nu sunt dator să-i fac lui metanie? Iar dacă și mâniindu-se se va duce din bolniță, ce să fac? Și cuprinzător [în general], pentru care greșeale se cade să-i fac metanie? Că mândria și îndreptarea întunecă mintea și nu lasă să se prihănească pe sineși și să facă fratelui metanie. Iar deși face cineva, slava deșartă urmează iarăși, îngâm-fând pe cel ce a făcut metanie că bun lucru a făcut”.

Răspuns-a bătrânul:

„Nimic să nu grăiești cu tulburare; nimic bun nu naște răul; adică lucrul cel grăit din inimă tulburată nu odihnește pe cel ce-l aude, nici nu-l îndreptează pe dânsul, ci îndelung rabdă, până va înceta gândul tulburării, și atunci grăiește cu pace, și de se va pleca, iată, bine este, iar de nu, zi lui: «De voiești să spui lui Avva, orice va socoti, vom face», și așa se va odihni. Și dacă mâniindu-

se se va duce, spune lui Avva, și-l va canonicisi pe dânsul; și să nu-i faci metanie pentru că-i dai prepus [suspiciune] cum căci cu adevărat ai greșit, așa grăindu-i lui, și mai mult se va lupta cu tine.

Iar la ceilalți frați, adică cei ce nu sunt sub tine întru aceeași slujbă, după greșeala care vezi, fă cu sânguință; dacă este mare greșeala pe care ai greșit, fă fratelui metanie; iar dacă este mică, zi către dânsul cu gura și cu metania [pocăința] inimii: «Iartă-mă, frate»; și foarte păzește-te de mândrie și de îndreptățire, de vreme ce nu lasă pe om să sporească. Dar se poate și din slava deșartă să faci metanie; deci, defăimând acestea trei, fă unde trebuie, cu smerenie și cu frica lui Dumnezeu și cu dreaptă socoteală, întru acestea fă puterea ta, și Dumnezeu îți va ajuta ție, cu rugăciunile Sfinților Părinți, Căruia se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

*Sfârșitul Cărții a doua
a lui Everghetinos.*

Cuprins

PREDOSLOVIE	9
INCEPUTUL CARTII INTAI A LUI EVERGHETINOS	
PRICINA INTAI.....	19
<i>Că nu se cuvine să se deznădăjduiască cineva pe sine vreodată, măcar și multe de ar greși, ci prin pocăință să nădăjduiască mântuirea</i>	
PRICINA A DOUA.....	32
<i>Că se cuvine ca în vremea aceasta de față a face binele, și nu a-l amâna pentru cea viitoare, și că după moarte nu este îndreptare</i>	
PRICINA A TREIA.....	33
<i>Despre cum se cuvine a ne pocăi</i>	
PRICINA A PATRA.....	36
<i>Că celor neputincioși cuviincios lucru este câte puțin a intra în lucrările pocăinței</i>	
PRICINA A CINCEA.....	37
<i>Că se cuvine pururea a ne aduce aminte de moarte și de judecata ce va să fie; că cei ce pururea pe acestea nu le așteaptă și nu le socotesc, de oameni cu lesnire se prind</i>	
PRICINA A SASEA.....	42
<i>Că neasemuită este veselia ce este în ceruri și slava cea învisticată sfinților; pentru aceasta trebuie ca de aceasta a dori cu toată inima; și că nimic din cele ce sunt sau se fac de noi nu sunt vrednice de acestea</i>	
PRICINA A SAPTEA.....	45
<i>Că, de multe ori, sufletele celor îmbunătățiți, la moarte, cu oarecare dumnezeiască umbră mângâindu-se, așa din trup se desjugă</i>	
PRICINA A OPTA.....	51
<i>Despre cei ce lipsesc din trup și iarăși se întorc, că după oareșicare economie Dumnezeiască se face aceasta; și că păcătoșii de multe ori, încă suflând, văd pedepsele cele din iad, și de draci se cutremură, și așa se despart de trup</i>	
PRICINA A NOUA.....	56
<i>Arătare despre locul unde se duc sufletele celor ce se sfârșesc și cum sunt după despărțire</i>	
PRICINA A ZECEA.....	61
<i>Despre aceea că sufletul, după ieșire, primește o înfricoșătoare judecată, pe care suflet, duhurile cele rele, întâmpinându-l pe dânsul, îi opresc suirea pe cale</i>	
PRICINA A UNSPREZECEA.....	64
<i>Că cei asemenea cu cei asemenea se rânduiesc după moarte</i>	

PRICINA A DOUASPREZECEA.....	66
<i>Despre aceea că se cuvine născătorilor iubitori de Dumnezeu a se bucura și a mulțumi pentru ispitele fiilor lor pentru Domnul; încă și a îndemna pe copiii lor spre nevoințele și primejdiile cele pentru fapta bună</i>	
PRICINA TREISPREZECEA.....	72
<i>Despre aceea că se cuvine ca cei ce se leapădă de lume să se înstrăineze, și care este străinătatea cea cu socoteală, și folosul cel din aceasta, și care locuri sunt îndemânatic [potrivite] spre nevoie</i>	
PRICINA A PAISPREZECEA.....	78
<i>De unde se face frica lui Dumnezeu și dragostea în om într-un început, și spre cât este cu datorie</i>	
PRICINA A CINCISPREZECEA.....	79
<i>Că cei ce se leapădă de lume, de nevoie este a nu se amesteca cu rudeniile cele după trup sau cu patimă către dâșii a se afla</i>	
PRICINA A SAISPREZECEA.....	85
<i>Despre aceea că nu se cuvine a iubi pe ceilalți frați deopotrivă cu rudeniile cele trupesti, ci numai dacă și aceia urmează aceeași viață, iar dacă pe cea potrivnică, se cuvine să ne întoarcem dinspre dâșii ca de niște vătămători</i>	
PRICINA A SAPTESPREZECEA.....	87
<i>Că cel ce se leapădă de lume se cuvine să se lepede de toate, și despre cum se cuvine a economisi partea sa, și cum că celor din obște agoniseala cea deosebită [tăinuită] e vădit pierzare [a sufletului]</i>	
PRICINA A OPTSPREZECEA.....	89
<i>Că se cuvine ca cel ce voiește să se mântuiască să vâneze [caute] vorbirile celor îmbunătățiți, ca cele ce sunt folositoare foarte, și a întreba pe dâșii și a învăța de la ei cele de mântuire cu mare poftă și cu dor fierbinte</i>	
PRICINA A NOUASPREZECEA.....	93
<i>Că supunerea este [un lucru] de nevoie; și care este folosul acesteia, și cum se îndreptează [dobândește]</i>	
PRICINA A DOUAZECEA.....	97
<i>Că nu se cuvine ca cineva să creadă luiși, ci din sfătuirea Părinților să se împărtășească în toate, și pe cele ascunse ale inimii curat a le mărturisi, fără a ascunde ceva</i>	
PRICINA A DOUAZECI SI UNA.....	106
<i>Despre aceea că celor cu dreaptă-socoteală dintre Părinți ni se cuvine a spune gândurile, și nu celor ce ajung să creadă (loruși); și cum că se cuvine a mărturisi și a întreba; și cu cel fel de credință a primi răspunsurile Părinților; și cum că prin aceasta se ajută</i>	
PRICINA A DOUAZECI SI DOUA.....	116
<i>Că se cuvine a ne abate de la vorbirile oamenilor ce nu iau aminte și de la gâlcevi, și cum că celui ce voiește a se mântui de nevoie îi este înstrăinarea cea dinspre mireni</i>	
PRICINA A DOUAZECI SI TREIA.....	123
<i>Că se cuvine a ne depărta de toți cei ce ne vatămă, măcar de vor fi prieteni sau vom avea oarece nevoie de ei</i>	
PRICINA A DOUAZECI SI PATRA.....	125
<i>Se cuvine ca cel ce s-a lepădat de lume să nu se amestece nicidecum cu iconomiile lumești, chiar de se vor părea că au ceva binecuvântat, ci să dea loc Dumnezeieștii Pronii și în unele ca acestea</i>	

PRICINA A DOUAZECI SI CINCEA.....130

Că răutatea este [se face] cu lesnire, și mulți sunt cei ce o aleg pe aceasta, mai vârtos acum; și că bunătatea este ostenicioasă, și puțini sunt cei ce o urmează pe aceasta; pe care și trebuie a-i râvni, iar la cei mulți a nu lua aminte

PRICINA A DOUAZECI SI SASEA.....134

Că pe cei ce se apropie de viața călugărească se cuvine a-i primi cu multă cercare; căci, de cele mai multe ori, cei primiți cu cercare, aceia se fac și iscușiți; și despre ce se cuvine a porunci lor

PRICINA A DOUAZECI SI SAPTEA.....144

Că și lepădările de lume cele primejdioase nu sunt de lepădat cu totul; și cum că pe tot cel ce vine la obște și cere cu fierbințeală a locui împreună cu frații, nu se cuvine ca de îndată să-l izgonim, mai-nainte adică de a cunoaște cu deadinsul cele despre el și a-l cerca și ispiti după cele scrise; iar de va stăruî în voința sa și după ispitire, se cuvine a-l primi, dar numai dacă lucrului acesta [cercării și primirii] nu-i va urma ceva oprit de dumnezeieștile legi

PRICINA A DOUAZECI SI OPTA.....147

Despre cum se cuvine a începe nevoința (călugărească), și că cei ce încep au trebuință de răbdare și de silă, pentru că fapta bună la început pare a fi aspră, din pricina patimilor și a deprinderilor, iar mai pe urmă se află netedă; și cum că începutul temeinic prea mult folosește; și cum că cu neputință este a urma lui Hristos și a îndrepta vreo faptă bună cel ce mai-nainte nu n-a gătit pe sineși spre moarte

PRICINA A DOUAZECI SI NOUA.....153

Că, celui ce se nevoiește, și dracii cu tărie i se împotrivesc și-i dau război; iar de cei ce se lenevesc, ca de unii ce sunt în mâna lor, nu le pasă; și cum că cei ce voiesc binele, ajutor află pe Dumnezeu, Cel ce și războaiele le sloboade spre folos

PRICINA A TREIZECEA.....158

Că nu se cuvine a da vina pe draci în toate cele ce greșim, ci pe noi înșine, pentru că pe cei ce iau aminte, mare fiind ajutorul cel de la Dumnezeu, dracii nu-i pot vătăma; și cum că Dumnezeu sloboade războaie după puterea oamenilor

PRICINA A TREIZECI SI UNA.....161

Se cuvine ca cel ce se apropie de nevoința călugărească, după ce din destul se va isculi spre faptele bune, atunci să se îmbrace cu hainele călugărești; și că schima cinstită este, de suflet-folositoare și de mântuire

PRICINA A TREIZECI SI DOUA.....164

Se cuvine ca cel credincios să arate viață cuviincioasă schimei sale; iar cel ce nu petrece după schimă nu este credincios; și că nu din vreme, ci din nărav se însușesc căruntețele cele după Dumnezeu

PRICINA A TREIZECI SI TREIA.....173

Că se cuvine ca cel credincios, pe cele de la părintele lui duhovnicesc, a le primi cu osârdie, ca pe unele ce sunt de folos, măcar de vor fi întristăcioase și dureroase; căci pentru scopul lui se dau și mila lui Dumnezeu, și necazurile

PRICINA A TREIZECI SI PATRA.....181

Că se cuvine ca până la moarte a ne supune celor întru Domnul egumeni, și a-i iubi pe dâșzii, și a ne teme de ei

PRICINA A TREIZECI SI CINCEA.....	184
<i>Că se cuvine întru simplitate a ne supune celor întru Domnul egumeni, și judecățile lor ca de la Dumnezeu fără iscodire a le primi, și a nu le cerceta pe ele sau a le îndrepta, chiar dacă uneori nu par a fi folositoare</i>	
PRICINA A TREIZECI SI SASEA.....	188
<i>Care este osânda neascultării și a cârtirii către cei întru Domnul învățători; și că se cade ca creștinul nicidecum a grăi împotriva sau în cuvânt a se îndreptăți, ci întru toate a sta împotriva voii sale, și așa a iubi mustrarea și a nu o urî</i>	
PRICINA A TREIZECI SI SAPTEA.....	190
<i>Că nu se cade a osândi pe învățător, măcar de ar face lucruri potrivnice celor pe care le învață; căci mulți ucenici, la dascăli lenevoși încredințându-se, neosândindu-i pe dânșii, ci întru Domnul supunându-se, s-au mântuit, iar de multe ori și pricină de mântuire se făcură învățătorilor lor</i>	
PRICINA A TREIZECI SI OPTA.....	193
<i>Pentru că cei ce iau aminte de sineși și la Pronia lui Dumnezeu, harul de multe ori și prin moșici și necunosători îi învață cele cuviincioase, și cum că cei smerit cugetători nu se leapădă a învăța nici de la oricine peste care se întâmplă a da</i>	
PRICINA A TREIZECI SI NOUA.....	197
<i>Se cuvine credinciosul să nu se bizuie pe sine, ci a crede că prin duhovnicescul său părinte se mântuiește și se împuternicește spre toată bunătatea, și așa a se sârgui la rugăciunile sale, că mult pot</i>	
PRICINA A PATRUZECEA.....	203
<i>Că nu se cuvine cu lesnire să se mute cineva, sau a se duce din mănăstirea în care a făgăduit lui Dumnezeu a se sfârși; căci Părinții nici din chilie nu se mutau cu lesnire, întru care pricină nu puțin folos au aflat</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI UNA.....	216
<i>Că celor nedepriși a fi singuri, a locui singuri e lucru primejdios</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI DOUA.....	223
<i>Că nu se cuvine a grăi împotriva cu pricire, nici întru cele ce par a fi bune, ci a ne supune aproapei, pentru Dumnezeu, în toate</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI TREIA.....	228
<i>Toate cele ce se fac, cu dreptatea lui Dumnezeu se fac; pentru aceea se cuvine ca credinciosul să urmeze Proniei, și a nu căuta voia sa, ci pe cea a lui Dumnezeu; că cel ce așa pe toate le face și le primește, acela se odihnește</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI PATRA.....	230
<i>Că smerita cugetare cu totul neprădată de draci este, și care este nașterea smeritei cugetări și puterea ei; și cum că mai presus decât toate faptele bune este smerenia, și singură degrab poate mântui pe om</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI CINCEA.....	234
<i>Că osebit lucru al celui ce cugetă-smerit este a se prihăni pe sineși, și a se defăima, și a socoti ca nimic bunătățile cele făcute de sine; și care sunt însușirile smeritei cugetări și care sunt roadele</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI SASEA.....	246
<i>Despre ce dobândă avem de pe urma prihănirii de sine</i>	

PRICINA A PATRUZECI SI SAPTEA.....	248
---	------------

Că nu se cuvine a căuta cinste și a dori locurile dintâi; că cele ce la oameni sunt cinstite, la Dumnezeu sunt nesuferite

PRICINA A PATRUZECI SI OPTA.....	250
---	------------

Că smerit a cuvânta fără de vreme sau fără măsură nu e folositor, ba și vătămător este; și ce trebuie a face către cei ce ne laudă,și că, pe cel ce ia aminte, laudele nu-l vatămă cu nimic

PRICINA A PATRUZECI SI NOUA.....	251
---	------------

Despre cum se cuvine și până unde trebuie a folosi cineva acoperământul trupului, și de ce fel trebuie să fie aceasta; și cum Părinții și întru îmbrăcăminte iubeau ticăloșirea, pe care întru toate cel credincios se cuvine a urma

PRICINA A CINCIZECEA.....	253
----------------------------------	------------

Că nu se cuvine către veselie sau dintr-o o râvnă pătimasă a face ceva

INCEPUTUL CARTII A DOUA A LUI EVERGHETINOS

PRICINA INTÂI.....	257
---------------------------	------------

Că cei ce se smeresc pe sineși, cinstiți sunt la Dumnezeu

PRICINA A DOUA.....	268
----------------------------	------------

Că defăimarea pe smerenie, iar cinstea pe mândrie le pricinuieste, pentru aceea și cei smerit-cugetători, defăimați fiind, se bucură, iar cinstiți fiind, se mâhnesc

PRICINA A TREIA.....	280
-----------------------------	------------

Că nu se cuvine ca cineva să fie fără lucru, ci și trupește să lucreze, și cum că deșertăciunea este pricină a multor răutăți

PRICINA A PATRA.....	286
-----------------------------	------------

Cu care scop se cuvine a lucra călugărul, și spre câte și de care lucruri să se îngrijească

PRICINA A CINEA.....	288
-----------------------------	------------

Care lucruri se cuvin a păzi frații, lucrând unii cu alții

PRICINA A SASEA.....	289
-----------------------------	------------

Că în obște nu se cuvine ca cineva să aibă ceva al său, iar celui ce are, prea grea muncă asupra-i i se atârână

PRICINA A SAPTEA.....	293
------------------------------	------------

Că cel ce dă sau vinde ceva din lucrurile folositoare mănăstirii sau ia pe ascuns mult greșește la Dumnezeu, și mai mult se va munci; pentru aceea se cuvine ca de dânsule, ca de cele ce sunt afierosite lui Dumnezeu, foarte a purta de grijă, și despre cei ce disprețuiesc cele prea mici, .și cum că lenevirea întru toate e vătămătoare

PRICINA A OPTA.....	297
----------------------------	------------

Cu ce fel de așezare se cade a sluji sau a se sluji, și ce dobândă este din slujire

PRICINA A NOUA.....	300
----------------------------	------------

Când și în care lucruri se cuvine a se cinsti slujba mai întâi decât rugăciunea

PRICINA A ZECEA.....	302
<i>Că trebuie cu osârdie a ne scula la rugăciune și cu răbdare a stăruî în dânsa; și pentru ce și de unde s-au rânduî rugăciunile cele de la hotărâtele ceasuri; și cum că nu se cuvine de acestea a ne lenevi</i>	
PRICINA A UNSPREZECEA.....	306
<i>Pentru cântare și rugăciune, și buna rânduială întru dânsale</i>	
PRICINA A DOUASPREZECEA.....	311
<i>Că se cuvine a-i canonisi pe cei ce grăiesc în deșert la Dumnezeiasca slujbă, iar de nu se vor îndrepta, să-i izgonim cu asprime din Biserica</i>	
PRICINA A TREISPREZECEA.....	314
<i>Că se cuvine a priveghea în toată vremea și a dormi atâta cât să se țină trupul; și că cei începători la nevoință trebuie și prin izvodiri [cugetări] a deprinde privegherea</i>	
PRICINA A PAISPREZECEA.....	319
<i>Despre iubirea de sine</i>	
PRICINA A CINCISPREZECEA.....	320
<i>Ce folos este din înfrânare, și ce vătămare din neînfrânare, și ce pierdere este din nemăsurarea vinului</i>	
PRICINA A SAISPREZECEA.....	324
<i>Cum au iubit Părinții postul și l-au săvârșit, și până unde se nevoiau întru acesta cu acrivie</i>	
PRICINA A SAPTESPREZECEA.....	326
<i>Felurite fapte de la Părinți Sfinți, deșteptând neputința noastră spre răbdare, și cu covârșire învățându-ne pe noi smerenia</i>	
PRICINA A OPTSPREZECEA.....	330
<i>Cum se cuvine a purta grijă de trup și ce sunt nevoința cea cu socoteală și înfrânarea</i>	
PRICINA A NOUASPREZECEA.....	336
<i>Cum se cuvine a prăznui iubitorul de Dumnezeu, și care este și în praznice hrana Părinților</i>	
PRICINA A DOUAZECEA.....	338
<i>Că mare rău este mîncarea într-ascuns, pentru că aceasta poate chiar și numai singură să piardă pe monah</i>	
PRICINA A DOUAZECI SI UNA.....	339
<i>Că se cuvine călugărului a mânca o dată în zi, și aceasta către al nouălea ceas, către seară, de poartă grijă cu de-amănuntul, pe care rânduială toți Părinții o au păzit, și nu numai în isihie, ci și în viețuire de obște</i>	
PRICINA A DOUAZECI SI DOUA.....	341
<i>Că nu se cuvine după îndulcire, ci după trebuință a mânca, și cum că cel ce nu după îndulcire mîncîncă, măcar dulci de vor fi bucatele, nici nu se păgubește</i>	
PRICINA A DOUAZECI SI TREIA.....	344
<i>Cum se cade și cu ce scop să șadă monahul la masă și de cele puse înainte să se atingă, și ce se cuvine a păzi după masă</i>	

PRICINA A DOUAZECI SI PATRA.....	347
<i>Despre mâncare și băutură, și când, și cum, și de care se cade a ne împărtăși sau depărta</i>	
PRICINA A DOUAZECI SI CINCEA.....	349
<i>Care este deosebirea războiului curviei și cum se cade a ne nevoi împotriva lui</i>	
PRICINA A DOUAZECI SI SASEA.....	355
<i>Că nu este cu putință a se izbăvi cineva desăvârșit de războiul curviei fără decât numai prin ajutorul lui Dumnezeu, ajutor care urmează neîndoios nevoitorilor, și care este desăvârșita curăție</i>	
PRICINA A DOUAZECI SI SAPTEA.....	360
<i>Care este cinstea curăției, și care este necinstea curviei, și sfârșiturile fiecăreia și răsplătirile, fie în veacul de acum, fie în cel viitor</i>	
PRICINA A DOUAZECI SI OPTA.....	361
<i>Că vrednic de pedeapsă este a primi gânduri urâte și a nu le alunga de îndată, așijderea și privirea cu iscodire și grăirea și auzirea de gânduri urâte, tot așa, iarăși, învoirea împreună cu fapta, și că prin multe și felurite meșteșuguri năvălește duhul curviei, pentru aceasta se cuvine de-a pururea a lua aminte</i>	
PRICINA A DOUAZECI SI NOUA.....	372
<i>Că trebuie a ne abate de la vorbirile femeilor, și de la celelalte ce zădăresc patimile</i>	
PRICINA A TREIZECEA.....	382
<i>Că nicidecum nu se cuvine să audă credinciosul fluierul sau alăuta sau alte oarecare viersuri fățarnice, ci să fugă de acestea ca de niște lucruri pierzătoare</i>	
PRICINA A TREIZECI SI UNA.....	383
<i>Că visarea se face din felurite pricini</i>	
PRICINA A TREIZECI SI DOUA.....	385
<i>Că prea mare este lucrarea plânsului, și de câte feluri este plânsul, și că mare este deosebirea lacrimilor</i>	
PRICINA A TREIZECI SI TREIA.....	396
<i>Că, la sfârșitul vieții, mai cumplit se pun dracii asupra omului, pentru aceea foarte se cuvine să luăm aminte</i>	
PRICINA A TREIZECI SI PATRA.....	398
<i>Că nimic nu e cu o așa de mare nepotrivire credinciosului, ca îndrăzneala și râsul; întru care pricină se mai zice și despre evlavie și deosebirile acesteia</i>	
PRICINA A TREIZECI SI CINCEA.....	400
<i>Că nu se cuvine ca nimeni să nu se mânie pe vreun om sau să strige la el, și care este nașterea mâniei, și cum se tămăduiește</i>	
PRICINA A TREIZECI SI SASEA.....	406
<i>Că cel ce dorește desăvârșire, și cât de puțin de s-ar tulbura cu inima către cel ce-l nedreptățește sau îl ocărăște, nu se arată nevinovat</i>	
PRICINA A TREIZECI SI SAPTEA.....	408
<i>Că se cuvine ca fratele să fie îndelung-răbdător către cei ce greșesc lui și pe cei ce-l nedreptățesc să nu-i dosădească</i>	

PRICINA A TREIZECI SI OPTA.....	416
<i>Se cuvine ca creștinul să nu-și facă izbândire numai cu cei necredincioși, ci și cu îndelungă-răbdare să sufere nedreptățirea, și cu nerăutate să-i rușineze</i>	
PRICINA A TREIZECI SI NOUA.....	422
<i>Că celor ce rabdă strâmbătate cu mulțumită, și nu-și izbândesc loruși, Dumnezeu. Se face izbânditor, și de multe ori cu mai mari le răsplătește decât cele prin care s-au nedreptățit</i>	
PRICINA A PATRUZECEA.....	425
<i>Că se cade să-i iubim și pe vrăjmași, ca pe cei ce mult ne folosesc, și să le facem bine, și să ne rugăm pentru mântuirea lor</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI UNA.....	432
<i>Că nu se cuvine a urî pe vreun om</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI DOUA.....	433
<i>Că pomenirea de rău este pierzătoare; și nu numai că netrebnicește toată lucrarea duhovnicească, ci și întoarce înapoi milostivirea lui Dumnezeu, și cum trebuie să stăm împotriva ei</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI TREIA.....	437
<i>Că nu se cuvine a blestema pe cineva</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI PATRA.....	439
<i>Că se cade ca nu numai să nu ocărâm pe cineva, ci și a-i binecuvânta pe cei ce ne ocărăsc, și așa vom potoli mânia lor</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI CINCEA.....	440
<i>Că nu se cade a minți, ci a grăi adevărul</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI SASEA.....	442
<i>Că mare este păcatul năpăstuirii, și, spre slava celor năpăstuiți, de vor răbda cu mulțumită de multe ori, și în această viață vine pedeapsă de la Dumnezeu asupra năpăstuiitorilor</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI SAPTEA.....	447
<i>Despre cuvânt și tăcere, și cum se cuvine să ne folosim de acestea, și că a cuvânta nu este fără de vină</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI OPTA.....	451
<i>Că și simplu a se fura este păcat, iar jurământul strâmb are pedeapsă nemilostivă, și cum că jurământul cel ce se face din obrăznicie spre lepădarea poruncii lui Dumnezeu trebuie să fie dezlegat, iar pentru dânsul trebuie să se facă pocăință</i>	
PRICINA A PATRUZECI SI NOUA.....	453
<i>Că se cade nu numai să nu clevetim, ci nici celui ce clevetește să nu-i îngăduim să șoptească sau să cârtească</i>	
PRICINA A CINCIZECEA.....	457
<i>Cum trebuie să locuiască frații și împreună să se îndrepte, greșind ei într-o ceva, și când și în ce greșale se cuvine a se păstra tăcerea, și când și în ce [împrejurări] se cuvine să grăiască și să nu ascundă</i>	

Distribuție:
S.C. Egumenița S.R.L.
O.P. 3
C.P. 301
800730 Galați
tel./fax: 0236-326.730
e-mail : editura@egumenita.ro
www.egumenita.ro

Tipărit la **S.C. DON-STAR S.R.L.** Galați
Str. 1 Decembrie 1918, Nr. 23 Tel/Fax: 0236/492587
e-mail: donstargalati@yahoo.com

Să nu socoți că îți e de ajuns numai citirea Evangheliei, fără citirea Sfinților Părinți! Acesta este un gând trufaș, primejdios. Mai bine să te aducă la Evanghelie Sfinții Părinți ca pe un fiu iubit, care a fost pregătit pentru aceasta prin scrierile lor.

Sfântul Ignatie Brianceaninov

Everghetinosul este o mare binefacere, pentru că putem cunoaște pe deplin duhul Sfinților Părinți împotriva tuturor patimilor, pe rând; sufletul cunoaște cum au lucrat aceia și se folosește.

Cuviosul Paisie Aghioritul

Părinții din pustia Patericului vin la noi, îndemnându-ne să primim mărturia lor în inimile noastre și în viața noastră. Deși au trăit cu mult timp înaintea noastră, povețele lor sunt foarte actuale. Dacă va fi citit cu luare aminte, marele Everghetinos va fi una dintre cărțile cele mai importante pentru viața fiecărui monah și a fiecărui mirean.

Editorii

